STEPH·ANTONII MORCELLI

INSCRIPTIONES

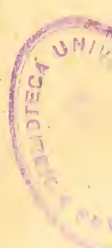
COMMENTARIIS SVBIECTIS

AD CAIET. MARINIVM PRAEF. TABVLAR. PONTIF.

ΤΑΩΣΑΣ ΕΓΡΑΨΕ ... ΠΙΛΑΙΑΣ. ΕΧΑΡΑΞΕ

del Can.o Mayàns.

ROMAE EX OFFICINA GIVNCHIANA MAIORE PERMISSV PRAESIDVM

AD
CAIETANVM MARINIVM
PRAEP. TABVLARIOR. PONTIFICAL.

RIMO DEFVNCTI OFFICIO, LONGIQVE LABORIS EMENSI SPATIA, ANTE ALIOS TE, DOCTE MARINI, RESPICIMVS, PARVO MERITVM MAIORA LIBELLO DONARE HOC AVSI: VETERI QVANDO AEQVVS AMICO NOSTRAS ESSE ALIQVID NVGAS ET CARMINA CENSES. HVNC TRIBVS ADDE LIBRIS, QVOS SCRIPSIMVS: VLTIMVS ILLOS SVBSEQVITVR. NEMPE HVIC TITVLOS MANDAMVS, AMICI QVOS SIBI, VEL PRIMI PROCERVM PETIERE, NEGARI QVEIS NIHIL OFFICIVM IVBET AVT PVDOR. ADDITA LVSVS ET NOSTRI NVMERVM PARS AVGENT, SPONTE FLVENTES QVOSCVMQVE A CALAMO PERSCRIPSIMVS. HIS VARIVM QVOD EST GENVS, INQVE VNVM NON OMNES FECIMVS VSVM, SECRETI CERTO TRIBVI DISCRIMINE PLVRES IN PARTES POSCVNT, PRIMO VELVT ANTE LIBELLO QVAE DEDIMVS SAECLI RECOLENDA EXEMPLA VETVSTI. ET PLACVIT QVAEDAM HAVD PVERIS INGRATA PEDESTRI IVNGERE SERMONE, ANTIQVAS COGNOSCERE LEGES ET VIM SI QVIS AMET VERBORVM, REBVS AVITAS VT VOCES APTARE NOVIS ET NOMINA DISCAT. ERGO ERIT EXTERNI HAEC STVDII CVRAEQVE PRIORIS VLTIMA META: SACROS HINC TANDEM EXQVIRERE FONTES MOLIRIQVE ALIQVID PRO RELLIGIONE PARENTVM, PROQVE ARIS SACRISQVE AETAS DEFLEXA, TVAEQVE

IAMDVDVM SVADENT CVRAE, MONVMENTA BEATI
QVI REVOCAS AEVI ET CLAROS VIRTVTIBVS ANNOS,
QVVM PIETAS ET SANCTARVM REVERENTIA LEGVM,
QVVM MORES HOMINVM RECTIQVE PROBIQVE VIGEBANT.
MAGNVM OPVS, ET MAGNO LAVDI DECORIQVE FVTVRVM
AVCTORI, QVEM NON DVMI SALEBRAEQVE MORANTEM
DETINVERE, VNVS VETERVM VESTIGIA RERVM
QVIN LEGERES, STVDIO RIMATVS CVNCTA SAGACI.
NOS LEVIS HEV NIMIVM TENVIT SERMONE VOLVPTAS
ILLECTOS PRISCO LATIISQVE LEPORIBVS, OMNES
DVM LEGIMVS VENERES, ET SCITA INQVIRIMVS AEVI
DICTA BONI: AVXILIO QVAMQVAM SCRIPSISSE VIDEMVR
TIRONI QVAE SINT, SIVE ILLE INGENTIA TEMPLA
EXORNET TITVLIS, SEV SACRIS TEMPORA FASTIS
DESCRIBAT, LAVDETVE PIOS A FVNERE MANES.
SED TAMEN EGREGIAM TIBI REM, MELIORA SEQVVTVS
CONSILIA, ET PRIVVM TRACTAS GENVS. VRGE ANIMO ALTVM
VRGE OPVS, INCEPTIS LAETVS; TE PVBLICA QVANTVM
MVNERA, SCRIPTORVMQVE SINIT CHORVS: OFFICIOSVM
QVIPPE NIMIS TE OMNES NORVNT FACILEMQVE; ALIENA
SAEPE TVIS FELIX VT CRESCAT PAGINA CHARTIS.
QVVM REDDENT TIBI TE, DVRO NE CEDE LABORI;
NAMQVE VIGOR MENTI NVNC EST ATQVE ARTVBVS: VRBEM
NVNC RELEGE, EXESOS LAPIDES SCRVTARE, TABELLAE
NE LATEANT, VILIS SI QVAS FABER IMPROBVS HORTI
AVERSAS MVRO, PVTEI VEL MARGINE CLVSIT.
TALIA QVAESITVM TERRAS COMES IRE SVB IMAS
NON EGO, NEC CRYPTAS TECVM LVSTRARE RECVSEM,
CAECVM ITER ANFRACTV CREBRO TACITISQVE LATEBRIS,

PER-

PERFVGIVM PATRIBVS POPVLOQVE AD SACRA, TYRANNVM
DVM FVGERENT: PICTO QVA PARIETE TEMPLA VIDERE EST,
ATQVE VIRVM TVMVLOS, PRO RELLIGIONE CRVENTAM
QVI QVONDAM MORTEM SVBIERE, IPSOQVE RVBENTES
SANGVINE ADHVC PHIALAS, TVMVLIS ET NOMINA SACRIS
INSCVLPTA HIC CAELO, MINIO ILLIC SCRIPTA VEL AVRO.
NON LEVIS HAEC TIBI CVRA, AT NEC LABOR IRRITVS; AVSIS
IN PROMPTV MERCES: VENIT HINC LVX PLVRIMA FASTIS
CAELICOLVM, CLARAQVE OLIM QVI MORTE PEREMPTI,
SPIRITVS HIS ET VITA REDIT; PRODVNTVR AVORVM
MORES, ET RITVS ET PRISCI EXEMPLA PVDORIS,
SANCTAQVE LAVDATIS CRESCVNT ANNALIA FACTIS.
AN PARVI PVTAT HAEC SI QVIS, NEC DIGNA LABORE
NVNC TANTO CENSET, BLATERONI SANVS INEPTO
AVSCVLTES CVRSV IN MEDIO, CVRAMVE REMITTAS
CONSILII DVBIVS? QVVM TALIA CAEPTA VALENTI
LAVDARIT MAGNI SAPIENTIA, AMETQVE GARAMPVS,
ALBANIQVE PROBENT PROCERES, PROBET OPTIMVS ACRI
IVDICIO PIVS, ET MERITO; NAM QVAE MAGE NOSTRAM
RES OPERAM STVDIVMQVE PETIT? NOS SI GENVS ATQVE
RELLIGIO TANGIT, VETERVM COMMENTA QVIRITVM
NEC PVDET ET FOEDAS ANIMO ABIECISSE DEORVM
TOT SPECIES, TENEBRIS EMERSOS LVCIS IN AVRAS.
QVI NVMERAT PROAVOS, ET REGVM SANGVINE CRETVM
SE PVTAT, ANTIQVOS VVLTVS FVMOSAQVE PATRVM
OSTENDIT SIMVLACRA DOMI; QVIN STEMMATA AMICIS
DAT MINIO DEPICTA, GENVS SI FORTE SVORVM
NOSSE IVVAT, TABVLAS SOLERS ET SCRINIA SERVAT.
NVM DECEAT TANTIS NOS A MAIORIBVS ORTOS

ILLA MINVS CVRARE, ALTA NEC CONDITA TERRA,
SI QVA VETVSTATEM TVLERINT, QVAESISSE, DOMORVM
VT STENT PORTICIBVS, VEL SACRIS REDDITA TEMPLIS
IMMEMORES MONEANT, QVA SIMVS ORIGINE NATI?
NONNE VIDES, QVANTO FOSSOR MOLIMINE TERRAM
ERVAT, VT PRISCI VVLTVS ATQVE ABDITA SIGNA
RVRSVS IN APRICVM VENIANT, ORNENTVR ET AEDES
ATQVE FORA, ANTIQVAE VIGEANT CVLTORIBVS ARTES?
ATRIA QVIN PARIIS SVRGVNT INNIXA COLVMNIS,
SPVRCVS VBI STABVLET CHIRO AC LATRATOR ANVBIS;
ET TRVNCO DOMVS AMPLA IOVI NITET ATQVE DIANAE,
MERCVRIOQVE FEMVR CLAVDO SEMESAQVE PHOEBO
REDDIMVS ORA LYRAMQVE: COMAS, CAPVT ATQVE LACERTOS
NON SVA SAEPE VENVS FERT MOECHA INCESTAQVE IVNO.
CVR POTIOR STIMVLIS SEGNES NOS GLORIA NVLLIS
IMPELLAT, SEROS VT IAM SERVEMVS IN ANNOS,
QVAE SVPERANT, PARTAE MONVMENTA AVGVSTA SALVTIS,
BIS SENIS AEQVAEVA SOPHIS, QVI SANGVINE LEGVM
DOCTRINAM SANXERE SVO? CVR FORTIA FACTA
PONTIFICVM OBLITI, QVORVM SAPIENTIA FOEDAS
DISPVLIT E LATIO TENEBRAS, LVCEMQVE PER ORBEM
DIFFVDIT, MORES HOMINVM MVTAVIT, HONESTAE
OSTENDIT VITAE RATIONEM ET LVMINA VERI?
O GENVS INVICTVM, O FORTES, O DVRA LABORVM
PERPESSI! EXEMPLIS QVORVM OMNEM ET LEGIBVS ORBEM
RELLIGIO COMPLEXA VIGET: DE MVNERE VESTRO EST,
QVOD VIRTVS COLITVR, QVOD SACRA ACCEPIMVS, VNI
ET FACIMVS NVNC RITE DEO. MAIORIBVS ISTIS
POSTERITAS QVID NON DEBET! DIGNA OMNIA PORRO,

NVNC

NVNC ITERVM, MANIBVS QVAE CONTRECTATA PIORVM,
VT STENT, VT VIVANT · VRBI SED REDDERE TEMPLA
QVAE PATRVM STRVXERE MANVS, CVI NVNC LICET ? HOSTIS
IAM FVROR ET LATE DIFFVSA INCENDIA MOLES
HEV QVANTAS HAVSERE ! ADDE ET PERMVLTA VETVSTAS
QVAE PESSVM VNA DEDIT, LAPIDES AVRVMQVE RESOLVENS
ATQVE AERA · AMOTAE VERVM DE SEDE COLVMNAE
SIGNAQVE ET A LOCVLIS SIMVLACRA ABIVNCTA, NOTAEQVE
ET TITVLI, AGGESTA SERVANTVR PLVRIMA TERRA,
AVT VACVIS VETERI DOMINO NEC COGNITA TECTIS,
ATQVE VRBIS MEDIIS COENO STANT OBLITA VICIS.
NAMQVE NOTIS MALE COMPVNCTOS OFFENDIMVS VLTRO
SARCOPHAGOS CIPPOSQVE, RVBRAE VEL FRAGMINA TESTAE,
QVAE FIGVLVS SIGNIS HEROVM PLVRIMA LEVIT
SANCTORVM: HIC TVMVLVM LAPIS, AST ARAM ILLE TEGEBAT
AVT FONTEM. MAGNO PASSIM CVMVLANTVR ACERVO
SAECLORVM EXSVVIAE ET STIRPIS DECORA VLTIMA NOSTRAE ·
QVAE TAMEN OCCIDVIS VBI ROMAM VENIT AB ORIS
ADVENA CONSPICIENS VENERATVR, ET OSCVLA FIGIT;
EFFICTASQVE DOMVM FORMAS ET VERBA PAPYRO
IN TENVI DESCRIPTA REFERT. ITER ITQVE REDITQVE
CIVIS IDEM, STVPIDVSQVE OCVLIS NIL CERNIT APERTIS ·
ATQVE ALII, MVLTO QVI PECCANT TVRPIVS, ACRES
SCILICET, IRRIDENT, MVSIVO FORTE REPERTO,
HORRIDVLVM QVIS OPVS SI LAVDET, VEL PRETIVM SI
PASTORIS RAPTAEQVE LVPIS OVIS ADDAT IMAGO,
ET NOTA ANTIQVVM TESTETVR LITTERA TEMPVS.
NON EGO GRAIORVM CLARAS INFENSIOR ARTES
CONTEMNAM, AVT PVLCRIS INDIGNER PVLCRA LOCARI

MARM-

MARMORA PORTICIBVS : LAVDO DIGESTA DEORVM
SIGNA VIRVMQVE , MANVS VETERVM , QVEAT VNDE IVVENTVS
ET FORMAS NOSSE , ET PRISCAS EDISCERE LEGES :
VNDE ARTES REVOCARE DATVM , QVEIS GRAECIA QVONDAM
FLORVIT , ATQVE ITALAE CREVERVNT PRIMITVS VRBES .
SIC IVVAT , ET MECVM TV SENTIS , DOCTE MARINI :
SED NOVA DVM CVLTV PRISCO MVSEA RENIDENT ,
ET MIRA ARTIFICVM STVDIIS EXEMPLA PARANTVR ;
VOTA FACIS TANTO MECVM SVB PRINCIPE , PARTES
QVAE SINE HONORE IACENT VRBIS NVNC DIDITA IN OMNES ,
TOT TITVLOS , TOT MAGNORVM SPOLIA AMPLA VIRORVM ,
RELLIQVIASQVE PATRVM ET NOSTRI INSIGNIA CASTVS ,
VNA HABEAT SERVETQVE DOMVS , CVI PRODIGA SACRAS
TERRA RECLVDAT OPES , INSCRIPTAQVE SAXA REFVNDAT ,
NE LAMBERTINAE VENERANDA ARMARIA CRYPTAE ,
NE VACET ANTIQVIS PARIES VTRINQVE TABELLIS ;
HISTORIAE VNDE QVEAT TOT LVMINA SCRIPTOR AVITAE
DVCERE , ET INFESTIS PVGNAM COMMITTERE SIGNIS ,
PAR GRAIAE GENTI , ARCTOO METVENDVS ET HOSTI-
NAE CVPIT HAEC VOLVITQVE PIVS , CVI MAXIMA CVRA
RELLIGIO EST , CVI SANCTARVM CVSTODIA LEGVM
ET VIRTVS CORDI : FACILES IAM IVSSA RECESSVS
PANDET HVMVS , CRESCENTQVE NOVO PIA MVNERE SEPTA .
SED TVVS HIC LABOR AC STVDIVM PERITVRA PARENTVM
IAM DECORA ET SACRI PRIMA AEVI PIGNORA TRISTI
VINDICAT INTERITV : DOCTIS QVI TRADITA CHARTIS
SENSA VIRVM ET LONGA SERVAS DIGNISSIMA VITA
CARMINA , QVAE SERI RELEGANT SINE FINE NEPOTES ,
QVAEQVE LEGAT GALLVS BATAVVSQVE ATQVE ACCOLA RHENI

ET

ET STVPEAT GAVDENS AVCTV GERMANIA TANTO ;
ILLA TVOS QVAMQVAM MORES MIRATA FIDEMQVE ,
DECERPIT STVDIIS HORAS , RVMPITQVE LABOREM ,
ATQVE VRBANA TIBI CVRANDA NEGOTIA DEFERT .
NEMPE TVAS NON PARCVS OPES SVPERADDIS , ET OMNE
COMIS OPVS MIRO ELOQVIO , LECTISQVE SOPHORVM
ADSPERGIS DICTIS , SCRIPTORVM MENDA REFINGENS
IVDICIO INGENIOQVE SAGAX : NEC PROXIMA VERIS
NON TANGIS , SI VERA LATENT . PERGE , OPTIME RERVM ,
AMBITIONE RELEGATA , FELICIBVS AVSIS
ADDE VRBI ITALIAEQVE DECVS : TE VINDICE SANCTA
RELLIGIO ET PATRVM STENT SCITA ; VOLENTIBVS VNVS
IAM POPVLIS DET IVRA PARENS , VNOQVE REGANTVR
CONSILIO , VOTI QVAE PARS EST MAXIMA NOSTRI .

AVCTORITATES CENSORVM

EVulgaverat jampridem elegantibus typis summa cum sui nominis laude, vir priscarum rerum studio, & cognitione eminens Stephanus Antonius Morcellus peregregium opus *De Stilo Inscriptionum Latinarum*: quo traditis improbo plane labore artis lapidariae praeceptis, vitia in hanc spartam per inscitiam subingressa acute detexerat, quibusque modis corrigi possent, ex veterum praescripto demonstraverat. En alterum is ipse nunc volumen exhibet, maximoque beneficio eos, qui in hoc se artificio exercent, juvare pergit: complures etenim in eo cujusvis generis epigraphas personis, rebus, temporibusque nostris accommodatas, quas ipse confecit, in classes propriis insignitas titulis miro ordine digestas proponit, ut tanto exemplo edocti videant Literatorum Lapidum cultores, praesertim tirones, quantum ex traditorum in priore illo volumine praeceptorum usu, & apta antiquorum imitatione, utilitatis & commodi haurire possint: quo deinceps non ex arbitrio, & impetu quodam, sed communibus, certisque regulis conformatas novas condant inscriptiones. Praeterea perpulcrum, ac maxime, ut puto, jucundum cuique erit inter haec Fastis illis frui, quos ipse critice severa, dispositione concinna, & aureo prorsus sermone publici juris facit. Ego certe incredibili animi voluptate ipsos perlegi, tantaeque, meo judicio, sunt dignitatis ac pretii, ut non dubitem eos dignissimos adserere, qui aeternitati sacrentur, ad Eruditorum usum, & ad ornamentum quoque sive publicarum, sive privatarum aedium in aes, aut marmor incisi, quique rebus quoque memorabilibus, quae in dies geruntur, breviter, dilucide, & propriis formulis, uno verbo Morcelliano stilo continuentur. Accedit ad haec, me, cum opus hoc mandante Reverendissimo P. Fr. Thoma Maria Mamachio Magistro Sacri Palatii Apostolici ad religionis, morumque trutinam diligenter evolvissem, nihil in eo quod pias aures vel catholica sanctissima dogmata laederet, offendisse. itaque in eam statim ivi sententiam, ut ad commune emolumentum in publicam lucem quam citissime prodeat. Ex aedibus S. Callisti non. Mart. anno MDCCLXXXIII.

P. A. Galletti Ordinis S. Benedicti Congregationis Casinensis Episcopus Cyrenensis

OBsequutus mandatis Reverendissimi Sac. Palatii Apost. Magistri, accurate diligenterque, atque etiam summa cum animi mei voluptate eruditissimum hoc celeberrimi auctoris Stephani Antonii Morcelli opus perlegi: quumque nihil in eo, quod aut Christianae religioni aut bonis moribus adversetur, offenderim, publici jam juris quod fiat, dignissimum censeo: ut postquam primo ejusdem Cl. Viri opere *De Stilo Inscriptionum Latinarum* Latinas contexendi inscriptiones methodus tradita est, ex hoc altero, pulcherrimis earum, quas idem condidit, exemplaribus propositis, appareat, ab iis qui ad ejusdem normam scripserint, de quocumque argumento nunc quoque, aureo illo veterum Scriptorum nitore, elegantissimas inscriptiones condi posse.

Ex Museo Capitol. VI. Idus Martias.

Franciscus Eugenius Guascus Ss. Basilic. Lib. Canonicus.

Imprimatur, Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sac. Pal. Apost.

F. A. Marcucci ab Immac. Conc. Patr. Constant. Episc. Montis-Alti, ac Vicesg.

IMPRIMATVR

Fr. Thomas Maria Mamachius Ord. Præd. Sac. Pal. Apost. Magist.

CVL-

CVLTORIBVS ANTIQVITATIS

PROOEMIVM

Imis jam multa de inſcriptionibus triennio ante prolata a me erant : ut alia demum ad ſtudia animum curamque traducere oporteret , niſi otioſus eſſe mallem . neque ego hoc non videbam , aut non mature paraveram , in quo otii quod datur, conſumerem , & induſtriam meam ac laborem expromerem . ſed quidam interea ex hac urbana eruditorum natione , quos magnifacio , quum non ignorarent , inſcriptiones a me partim aliorum rogatu , partim privata voluntate confectas eſſe permultas ; humaniter illi quidem , at ſaepe tamen conquerebantur mecum , quod quibuſdam ex harum numero inſertis , locum in meo illo volumine nullum reliquis eſſe voluiſſem . contendebant nimirum , juventuti paullo cultiori & horum ſtudiorum cupidae id potiſſimum a me parcius eſſe datum , quo illa magis indigeret . nam in antiquis exemplis propoſita tironi eſſe , quae imitanda ſint ; contra in meis demonſtrari , quo ille pacto veteres imitari poſſit : quod opportunius mnlto atque utilius eſſe affirmabant . itaque ſi plura id genus a me in eos libros congeſta eſſent , futurum fuiſſe , ut ex eorum lectione uberiores quandoque fructus plerique ferrent .

Equidem quid reſpondere poſſem , plane tenebam : neque enim conſilii mei ratio parum valere debebat , qui antiquorum auctoritates , non meos luſus & cantilenas proponere ſtatuiſſem . atque illud etiam

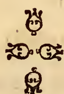
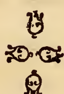
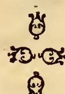
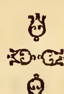
commemorare fas erat, poſtquam volumen in manus hominum venit, obtrectatores non defuiſſe, qui, non ut ipſi parcimoniae, ſed impudentiae verterint, quod inſcriptiones illas meas non ita multas venditare auſus eſſem: quamquam ea ego mente ſubjeciſſe teſtatus fueram, non ut exempla, ſed ut conatum tironi aliquem & adumbrationem exhiberem. verum eruditis viris & tam benigne de me ſentientibus officii non erat repugnare; in eamque ſententiam facile ſum adductus, ut quandoquidem editum opus retractare non liceret, inſcriptiones, quae a me prodiiſſent, novo in libello omnes edendas curarem: iis tantum praetermiſſis, quas nonnulli tamquam ſuas promulgaſſent. neque enim eripiendum his videbatur, quod ultro jam libenſque tranſmiſeram. enimvero ad opuſculum hujuſmodi inſtruendum nonnihil etiam & numerus incitavit jam ſatis ingens inſcriptionum earum, quae rurſum a me per hoſce annos, multis officioſe id petentibus, condendae fuerunt: quippe juſtum plane volumen ex omnibus confici poſſe intelligebam, idque & argumentorum varietate probabile, & rerum etiam factorumque commemoratione non injucundum.

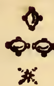
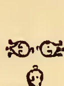
Iam vero ipſam libelli hujus editionem a novitate reprehendi non poſſe, aliorum me auctoritas & exiſtimatio edocebat: qui ex hoc ipſo genere bene multa, nec ſine laude vulgarunt. illud potius verebar, ne hominis eſſe non nimis verecundi videretur, ſi exemplis ipſe meis, quod ceteri neglexerunt, commentarios ſubjeciſſem. eſt eſt enim in promptu, quod jaci poſſit, ea videlicet tanti me judice facienda eſſe, quanti antiqua fieri ſolent, in quae hactenus una commentarii ſcripti ſunt. ceterum quidquid homines judicaturi ſint, illa ego in iis illuſtrandis ſpectavi maxime, primum ut inſcriptiones, quas ſaepe extra ſedem ſuam paullo obſcuriores eſſe neceſſe ſit, indiciis datis perſpicuas planaſque redderem: deinde ut quae uſu in his nova vel minus apta videri poſſent, ea, quantum liceret, a nota omni vindicarem. qua quidem in re fieri etiam poſſe non dubitabam, ut nonnulla aliquando tironibus ignota nec plane inutilia proferrem:

ita-

itaque vel in hoc uno ſatis ineſſe cauſſae, cur invidiam incepti & garrulorum dicta contemnerem.

Habeant igitur, qui antiquitatis ſtudioſi ſunt, hoc etiam, qualecumque eſt, de meis ſcriniis munuſculum, at ultimum tamen hujuſmodi; ſatis enim ſuperque huic litterarum generi datum eſt: tum alia profecto ad ſtudia ut aliquando me conferam, non aetas ſolum deflexa, ſed vitae etiam ratio, & quam tueri debeo, ordinis dignitas admonet. jure enim repetere ſolemus, ut viri gravia, ſacerdoteſque ſacra impenſius colant, atque in his ſe exerceant. eſt vero jam prae manibus opus auctoritatis plenum & religionis, libri ſcilicet duodecim, a viro ſanctiſſimo & diſertiſſimo, Gregorio Pontifice Agrigentinorum, mille & ducentis ante annis in ſacrum Eccleſiaſten graece conſcripti, neque ad hanc diem in hominum lucem editi: quos Latinae conſuetudini traditos & commentario illuſtratos intra triennium, ſi Deus anuuat, vulgare cogito. donum hoc docti viri ex Bibliotheca Albana primum habebunt; ſubinde alia, ſi tempus, ſi vires ſuppetent: neque enim id genus κειμελια Albani Proceres, ſemper de litteris boniſque artibus optime meriti, in domeſticos illos theſauros congeſſerunt.

ELEN-

ELENCHOS INSCRIPTIONVM

PARTITIO I.

INSCRIPTIONES PRIMI ORDINIS

§. I.

§. I. LEGES ET EDICTA

§. II. DECRETA CIVITATVM

§. III. TABVLAE FOEDERVM ET HOSPITIORVM

§. IIII. RESCRIPTA ET DIPLOMATA PVBLICA

§. V. INSCRIPTIONES MENSVRARVM ET PONDERVM PVBLICORVM

§. VI. DECRETA ET ACTA COLLEGIORVM

PARTITIO SECVNDA

INSCRIPTIONES SECVNDI ORDINIS

CAPVT I.
INSCRIPTIONES TEMPORARIAE

§. I. INSCRIPTIONES PRECATIONVM VOTORVMQVE CAVSSA

§. II. INSCRIPTIONES AD FESTOS APPARATVS ATQVE POMPAS

§. III. INSCRIPTIONES FVNERVM PVBLICORVM

CAPVT II.
INSCRIPTIONES NVMMARIAE

§. I. INSCRIPTIONES NVMMORVM ADVERSAE

§. II. INSCRIPTIONES NVMMORVM AVERSAE

CAPVT III.
TITVLI RERVM PRIVARVM

§. I. INSCRIPTIONES ANVLORVM

§. II. INSCRIPTIONES POCVLORVM

§. III. INSCRIPTIONES TESSERARVM

§. IIII. INSCRIPTIONES LVCERNARVM VASORVMQVE FICTILIVM

§. V. INSCRIPTIONES ARMORVM ET INSTRVMENTI BELLICI

§. VI. INSCRIPTIONES LATERVM ET TEGVLARVM

CAPVT IIII.
INSCRIPTIONES POETICAE

§. I. EPITAPHIA

§. II. INSCRIPTIONES SACRAE

§. III. INSCRIPTIONES HISTORICAE

§. IIII. ELLOGIA

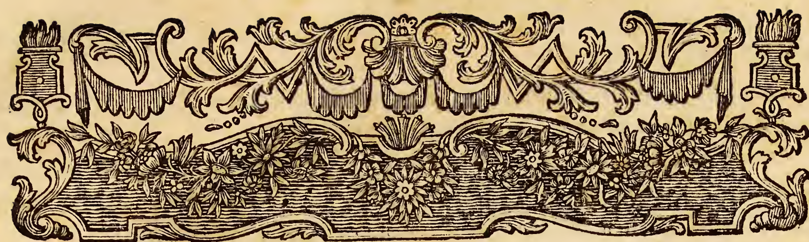
IOSEPHI MAROTTI RHETORIS DECVRIALIS LYCEI ROMANI

DE NOSTRA VTRIVSQVE OPERIS EDITIONE

HENDECASYLLABI GRATVLANDI CAVSSA

GRATES INNVMERAS TIBI VETVSTAS
AGIT TOTA SIMVL, LATINITASQVE
MORCELLE OPTIME, QVOD, NOVVS REPERTOR,
ANTIQVAE ET NOVVS EXPLICATOR ARTIS,
SCRIPSISTI EGREGIE LIBRVM, PROBATVM
SIC PLAVSV VNANIMI OMNIVM, VETVSTAS
NEMPE QVEIS COLITVR, LATINITASQVE,
VT POSSIT NIHIL AMPLIVS PROBARI.
HVIVS NVNC OPE, SI IVVET, LICEBIT,
QVOD VNVM HAEC CVPIDE EXPETEBAT AETAS,
SIGNIS, AEDIBVS, ARCVBVS, SEPVLCRIS,
ET QVIDQVID MEMORI SACRETVR AEVO,
MORE INSCRIBERE PRISTINO QVIRITVM
VENVSTOS TITVLOS ET ELEGANTES,
DIGNE, EX ORDINE, PVRITER, LATINE,
AVGVSTI VT REFERANT BEATA SAECLA.
OH PRAESTANS OPVS! OH LIBRVM DISERTVM!
CONSVLTVM OH BENE LITTERIS LATINIS!
VERVM NON SATIS HOC: NOVVS LABOREM
EXCIPIT LABOR, ADDITVRQVE PRIMO
LIBRO NVNC SIMILI LIBER NITORE,
QVEM SCRIPSTI, FACILE VT PATERE CVNCTIS
POSSIT, LEGIBVS OPTIME INSTITVTIS
SI QVIS PAREAT, AVREO LEPORE
AERI INCIDERE MARMORIVE POSSE
AERE, ET MARMORE DIGNA, DIGNA VT AEVO
ILLA SVNT TVA CAESARIS BEATO.
NAM QVAE VLTRO TIBI FABREFACTA, QVAEQVE
ROGATV PROCERVM VNDECVMQVE, PASSIM
ORNANT AVSONIAM, IVVAT VIDERE
HVC CONGESTA SIMVL, PERENNE SAECLI
VT NOSTRI MANEANT DECVS, FVGENTQVE
FOEDAM BARBARIEM. HEV PVDOR! REFERTAS
PENE VRBES TABVLIS FVISSE, ET OMNES
VICOS HACTENVS HISCE LITTERATIS
PRORSVS AD STOMACHVM VSQVE LECTITANTVM,
NOSQVE AEGRE IN NVMERO INVENIRE TANTO
VNVM VERSICVLVM, ALTERVMVE, QVI NON
SIT EXLEX, OLEATQVE BARBARORVM
TETRAM ILLAM LLLVVIEM, BONORVM ET ILLOS
HOSTES AEQVE HOMINVM, ARTIVM AC BONARVM.
AST HAEC IAM FVERVNT: BENIGNITATE
IAM NOVVS SVPERVM PARATVR ORDO
RERVM: TE PRAEEVNTE, IAM LICEBIT
EX HOC TEMPORE, PRISTINA RECEPTA
SCRIBENDI RATIONE, PRISTINOQVE
SPLENDORE, HAEC REPARARE DAMNA, QVEIS NOS
EXCITAVIMVS ERVDITIORVM
IN NOS SCILICET OMNIVM CACHINNOS.
NEC SANE IMMERITO; LOQVENTIBVS NAM
INSVLSE TITVLIS, ET INFICETE,
MAIESTAS ABIT IMPERI, INTERITQVE,
NITET QVAE IN TABVLIS MAGE HIS, IN AMPLIS
QVAM FORIS NITEAT, MINANTIBVSQVE
VRBIVM AEDIBVS, AVREISQVE TECTIS.
HAEC ENIM SPECIEM VRBIS: AT CEREBRVM
OSTENDVNT POPVLI ILLA, LIBERALEM
ET CVLTVM, DECVS VNDE, ET VNDE VERA
MAIESTAS REPETENDA, DIGNITASQVE.
ERGO PLAVDO TIBI, TIBI ET DISERTI
FOETVS GRATVLOR INGENI DISERTOS,
QVEIS CLARVS MEMORI COLERIS ORBI,
ORBIS DELICIVM VSQVE DVM DECVSQVE
VETVSTAS FVERIT, LATINITASQVE.

PARTI-

PARTITIO PRIMA

INSCRIPTIONES PRIMI ORDINIS

Uam diſtributionem in libris de ſtilo ſequutus ſum, ea mihi nondum diſplicuit: itaque eandem hic quoque retinendam exiſtimo; quam hic ſane jure quodam meo uſurpare poſſum, quum opes jam meas, quantulæcumque eæ ſunt, non alienas exponam. porro inſcriptiones ſingulæ ſic edentur, quemadmodum a me ſcriptæ ſunt: ne ſi quid ab alia manu in quibuſdam alicubi legitur, id mihi vel laudi immerito vel vituperationi tribuatur. quia vero inſcriptionum, quæ huic libro mandantur, non omnes ex aliorum voluntate, ſed privato etiam ſtudio non paucæ & poëtica quadam fingendi licentia confectæ ſunt; idcirco diſcrimen a litterarum formis inducam hujuſmodi, ut quas rogatus condiderim, eas litteris majoribus exprimendas curem: ceterae, quae delectationis cauſſa ſcriptae ſunt, minoribus repraeſententur.

CAPVT I.

INSCRIPTIONES SACRAE

§. I.

TITVLI DEI IMMORTALIS CAELITVMQVE SANCTORVM

1. (1)

OMNIPOTENTI· DEO· PATRI
VOTO SVSCEPTO
OB· INGRVENTEM· PESTILITATEM
VICANI· VICI· PACIS
LIBENTES· MERITO
SACRAVERVNT

V*icani Vici Pacis* formula vetus apud Gruterum, (2) cui ſimiles condi aliæ poſſint, quum nomina vicorum ejuſmodi occurrunt. ceterum ſcribi etiam pote-

A

(1) pro altari, titulus adſciti argumenti.

(2) p. 92. n. 2.

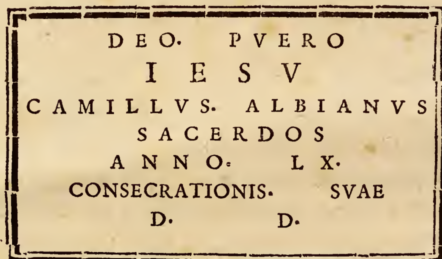
poterat *Vicani Pacenses*, ut *Colonia Pacensis* a Plinio appellatur, quæ in Lusitania *Pax Iulia* dicta est. (3)

Libentes Merito: hac formula veteres voti se compotes indicabant, caussam scilicet sibi jam esse professi, cur votum solverent.

Annum non subjeci, antiquo plane more: sæpe enim in vetustis exemplis desideratur; vel quod veteres, re jam vulgata, id parvi interdum referre ducerent, vel quod seorsum in plerisque operibus magistratus incidendos curarent.

(3) H. N. l. 4. c. 21.

II. (1)

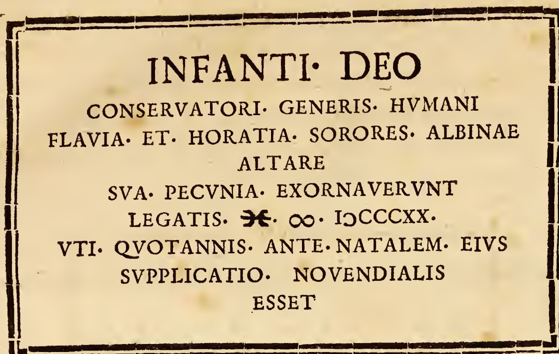

DEO. PVERO
IESV
CAMILLVS. ALBIANVS
SACERDOS
ANNO. LX.
CONSECRATIONIS. SVAE
D. D.

Aevi formula sequioris videri illa possit *Anno* LX. *Consecrationis Suæ*: quippe in exemplo Gruteriano, (2) in quo Valens & Valentinianus Augg. cientur, Victor Augentius Hierocoraica filio suo Aemiliano tradidisse dicitur *Anno Trigensimo Consecrationis Suae*.: quo item tempore femina, quae sacris Cereris initiata esset, *Sacrata Deae Cereri* appellata est. (3) sed male quis omnia levis esse auctoritatis statuat, quae ipse in recentioribus tantum se legisse meminerit: nam & alii saepe plura legerunt ac tenent, & qui haec olim usurparunt, multa vetustiorum scripta versarant, quae nos non vidimus: quos etiam, quum de rerum appellationibus agitur, in sacris praesertim ac religiosis, nova potius inducere vocabula, quam propriis uti, incredibile est.

Atque hic quidem errare eos, qui formulam hujusmodi tamquam minus Latinam repudient, mihi manifestum videtur. scio apud veteres Latinos, qui Dii facti essent, eos *Consecratos* appellari; bona item quorundam *Consecrata* dici, quae Diis devota dicataque essent: imo & mali civis caput *Consecratum* idem esse, ac detestabile & sacrum. sed tamen viros quoque, qui sacrorum caussa Numini addicti initiatique fuissent, praestantissimi Latinorum *Consecratos* nominavere; quamquam id Grammatici minus attenderunt. Tullii certe illa sunt de Martialibus, qui Larini sacra curabant, (4) *Ministri publici Martis, atque ei Deo veteribus institutis religionibusque Larinatium Consecrati*. Ovidius etiam, quum Augustum indicare vellet, Pontificatus maximi caussa *Sacratum* ducem appellavit, in Fastis scilicet, (5) quos ante Augusti excessum scriptos esse constat. quare nemo jam dubitare possit, ritus quoque eos, quibus initiari quis sacris soleret, *Consecrationem* dictos esse. INF

(1) pro calice sacerdotali.
(2) p. 303. n. 2.
(3) Grut. p. 309. n. 4.
(4) pro Cluent. c. 15.
(5) lib. 2. v. 60.

III· (1)

INFANTI· DEO
CONSERVATORI· GENERIS· HVMANI
FLAVIA· ET· HORATIA· SORORES· ALBINAE
ALTARE
SVA· PECVNIA· EXORNAVERVNT
LEGATIS· ✱· ∞· IↃCCCXX·
VTI· QVOTANNIS· ANTE· NATALEM· EIVS
SVPPLICATIO· NOVENDIALIS
ESSET

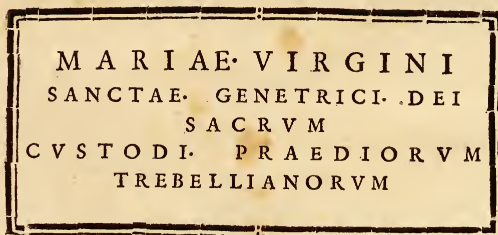
ALtaria, inquit Festus, *ab altitudine dicta sunt, quod antiqui Diis superis in aedificiis a terra exaltatis sacra faciebant*. itaque nostra eodem potius nomine, quam arae, appellanda. nam aras humiliores fuisse constat, (2) nec victimis adolendis aptas. tum aram interdum dixere fulcimentum Altaris: quod Prudentius spectasse videtur, quum cecinit, (3)

Altaris aram funditus pessundare.

Denarii notam pro Iulio nummo recte usurpari arbitror, quod Iulius quoque decem aeris contineat, & argenteus idem sit nummus. *Novendiale* autem est non modo quod nono die fit, sed etiam quod per novem dies, ut *Feriae Novendiales* apud Livium. (4)

(1) pro templi aedicula·
(2) V. Serv. ad ecl. 5· v· 66·
(3) Peristeph· 14· v. 49.
(4) lib· 1· c· 31·

IIII· (1)

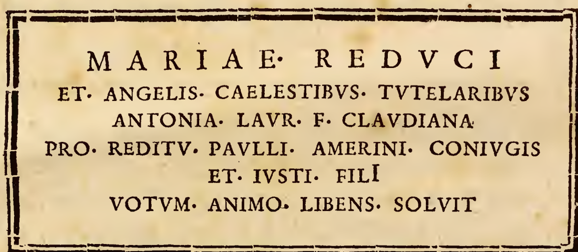
MARIAE· VIRGINI
SANCTAE· GENETRICI· DEI
SACRVM
CVSTODI· PRAEDIORVM
TREBELLIANORVM

GEnetrici: ita inscriptum in Liviae nummo (2) & in Auctoritate centumvirorum Vejentium, (3) quod ejusdem aetatis monumentum est: eandemque scribendi rationem plerique post ea tempora retinuerunt: *Genitrix* tamen Manutio ob originis similitudinem magis probatur, cui scribae librarii favent.

(1) pro Sacello rustico·
(2) Spanh. diss· 12· p· 451·
(3) Fabr. 170· n· 324·

Cuſtodi Praediorum: idem id, atque ſi ſcribas, *Quod cuſtodiat praedia*: ſic enim veteres dedicationis cauſſam efferre ſoliti: quibus in appoſitis plus fere ineſt dignitatis, quam in fuſiori oratione eſſe poſſit. atque hac ipſa, opinor, de cauſſa eundem ſaepe modum in honorariis quoque inſcriptionibus ſequuti ſunt: quem nemo non probet, niſi qui titulis hiſtorias praeferat, & verba magis, quam ſententias adamet. porro appoſitorum ea vis & ſignificatio ex collocatione maxime oritur, quam ſane amittant, ſi nomini ipſi initio jungantur.

V. (1)

MARIAE· REDVCI
ET· ANGELIS· CAELESTIBVS· TVTELARIBVS
ANTONIA· LAVR· F· CLAVDIANA
PRO· REDITV· PAVLLI· AMERINI· CONIVGIS
ET· IVSTI· FILI
VOTVM· ANIMO· LIBENS· SOLVIT

Beneficium veteres, quod divinitus ſibi collatum crederent, appoſitis fere illis deſignabant, quae Deorum nominibus addebant. hinc alii *Soſpitatores*, alii *Conſervatores*, quidam *Reduces*, *Defenſores*, *Propugnatores* dicti & hujuſmodi: *Tutelares* etiam; qua quidem appellatione eos tantum vocatos Grammatici tradunt, in quorum tutela urbes & loca eſſent, quos Romani ante oppidorum oppugnationem certo carmine evocare ſolebant. ſed tamen hominum quoque *Tutelares* Deos ex veterum ſententia fuiſſe, & ita nominatos eſſe, non ambigo. ii Pertinacis in nummis *Dii Cuſtodes* audiunt; at apud Gruterum (2) Mercurius & Minerva *Dii Tutelares* diſerte appellantur, nulla loci mentione facta, ut ad monumenti auctorem referendi videantur. tum Genios Deos habitos eſſe, eoſdemque hominum tutelæ praefectos, norunt antiquitatis cultores, quum locorum item ac populorum Genii eſſent.

Iam reliquas inſcriptiones percurrenti, (ſemel enim praemonendi a me ſunt, qui haec legent) ſi quid cuiquam occurret, quod in controverſiam jure vocari poſſe exiſtimet; non is, ſi nihil ibidem interpretandi cauſſa ſubjectum videat, neglectum illud plane, ac ſilentio praetermiſſum arbitretur. nimirum quia bis terve de eadem re quaeſtionem inſtitui non oporteat; idcirco quae ſemel alicubi, ſive priore ſive poſteriore loco, expoſita explicatave ſunt, de his, quum alibi uſurpantur, verbum nullum fit. nec tamen, quandocumque ille haeſerit, magno negotio, quid ſemel de ſingulis controverſiis dictum ſit, inveniat; ſiquidem indices rerum verborumque ad calcem deſcriptos ſcrutari paulliſper non pigeat.

MAR.

(1) pro lychnucho penſili.

(2) p. 50. n. 7.

vI. (1)

SANCTAE· GENETRICI· DEI
MARIAE
OPIFERAE· EXORATAE
OB· ADVENTVM· FAVSTVM· FELICEM
PII· VI· PONT· MAX·
CVIVS· PRAESENTIA· ADLOQVIISQVE
ET· IMMORTALIBVS
VIRTVTVM· CLARISSIMARVM· EXEMPLIS
GERMANIA· VNIVERSA
RECREATA· EST
IOSEPHVS· GARAMPVS· ARCHIEP· BERYT·
EPISC· FALISCODVN·
LEGATVS· EIVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
VOTI· COMPOS· DEDICAVIT

Opiferae Exoratae: hisce appositis Deos suos ornare veteres soliti, quae adhuc in marmoribus & nummis legimus. haec porro quum ad sanctos Caelites nos transferimus, primi recte utimur, quibus illi abusi sunt: ut inepte omnino faciant, quicumque haec tamquam profana repudianda dictitant. est autem *Exoratus* qui preces audivit, & supplici propitius factus est: quare Tullius *Exorari* & *Placari* conjunxit: *Viri*, inquit, (2) *non esse neque exorari neque placari*. utrumque appositum complexus est Ovidius, Isidem inducens haec de se Telethusae jactantem: (3)

. . . . . *Dea sum auxiliaris, opemque*
Exorata fero.

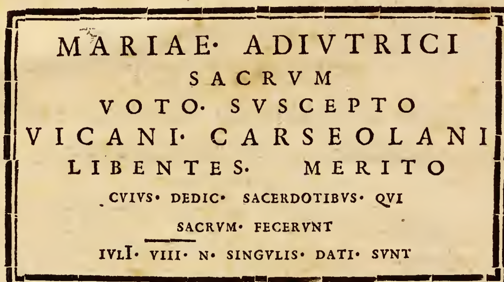
Faliscodun. oppida plura hodie *Montes* audiunt, si in colle sita sint: non ita apud Latinos veteres, quum pleraque in jugis condita essent: sed nominibus eorum τὸ Δοῦνον a Graecis mutuati, addebant (4) scribebantque *Augustodunum*, *Axelodunum*, *Beseldunum*, *Brannodunum* & hujusmodi. quid ni igitur & *Faliscodunum* appellare liceat, quod nulla veterum auctoritate *Mons Faliscus* audit? nam Faliscorum antiquam urbem *Falerios* fuisse, ad Tiberim sitam, in comperto jam est: nec cum ea Faliscodunenses de antiquitate certare posse, satis constat.

Hic

(1) Vindobonae in aedicula Legati Pontif. sub donario.
(2) pro Mur. c. 29.
(3) Metam. l. 9. v. 698.
(4) v. Menag. Amoen. I. C. cap. 3.

Hic vero ipsum clarissimi viri ac de me optime meriti nomen, cui egregia virtus & singularis doctrina immortalitatem dedit, admonere me quodammodo videtur, ut non levem a me notam, qnae ab obtrectatoribus inuri possit, mature avertam. erit enim fortasse, qui facilitatem reprehendat meam, & impudentiae me insimulet, quod inscriptiones quasdam eruditissimorum virorum nomine condiderim, qui dictare optimas ipsi possent. hanc porro accusationem cum summa saepe virorum dignitas, quorum studiis obsequendum est, multum elevat extenuatque; tum vero ipsa rei exilitas plane refutat, docti magnique viri ingenium minime requirentis. sic & pictorum scientissimi vel iis in tabulis, in quibus praeclarum ipsi opus absolverint, levia quaedam & communia pueris interdum suis pingenda relinquunt.

VII. (1)

ADjutrix legionum utique appositum quarundam fuit, quod haud raro antiquae inscriptiones offerunt; sed ipsis etiam Diis aliquando adscriptum est. Minervam Tullius (2) *Adjutricem* consiliorum suorum dixit, & *Fortunae Adjutrici* votum solutum tabella testatur, quam vidit Smetius. (3) stulte vero & ex vana superstitione haec olim inducta: at ipsa tamen vocabula, iterum dicam, quum denique a commentitiis Deorum nominibus sejuncta sunt, nihil habent reliquum, quod merito culpare possis, aut horrere & detestari debeas.

Iulii Nummi dicuntur denarii nostrates eo jure, quo Graecos Horatius appellavit *Philippos* (4) & Persicos Ausonius *Darios*. ceterum & *Denarii* scribi poterat, ut superius notam ✕ usurpavimus. veteres enim non semper nummorum summam per sestertios efferre solebant: Varro, ut alios mittam, sic interdum loquutus est: (6) *Quinquagenis Denariis vendit... ova eorum* (pavonum) *Denariis veneant quinis, ipsi facile quinquagenis*. & apud Gruterum leges, (7) *Cujus Dedicatione Dedit Populo Viritim Denarios Sing.* & his similia.

DEO

(1) pro aede rustica.
(2) pro D. S. c. 57.
(3) Grut. p. 73. n. 7.
(4) l. 2. epist. 1. v. 234.
(5) epist. 5. v. 23.
(6) R. R. l. 3. c. 6.
(7) p. 51. n. 3. v. & Maff. M. V. p. 262. n. 1. &c.

VIII. (1)

DEO. OPTIMO. MAXIMO. SACR.
IN. HONOREM. MARIAE. VIRGINIS. SIDERIBVS. RECEPTAE
ORDO. POPVLVSQVE. MOLLIANENSIS
TEMPLVM. A. MAIORIBVS. OB. DEPVLSAM
PESTILITATEM. EX. VOTO. CONSECRATVM
VT. FREQVENTIAE. MVNICIPVM
ET. STATIS. SVPPLICATIONIBVS. AVGVSTIVS. PATERET
PECVNIA. PVBLICA. ET. OMNIVM. SODALITATVM
NOVA. FORMA. REFICIENDVM. LAXANDVMQVE
CVRAVIT
DEDIC. VII. IDVS. IVN. AN. M. DCC. LXXIIII.
AB. VRBANO. PARACCIANO. CARD. ARCHIEP. PRINC. FIRM.
CVIVS. ETIAM. OPE. ET. INSTANTIA. PERFECTVM. EST

S*ideribus Recepta* in nummis dicitur Fauſtina M. Aurelii uxor, quod Romano more poſt mortem inter Deos relata eſſet. ob eam rem exſiſtat rurſum, qui formulae illi in Chriſtiana inſcriptione locum non eſſe contendat. hunc ego tamen paullo infirmiorem duxerim nimiſque religioſum, qui vocabula etiam, quae media ſunt, repudiet, iiſque carere velit, quibus & tuto & commode uti poſſit. nimirum alia hiſce verbis ſubeſſe ſententia nunc poteſt, quam quae olim inerat: ut quum dicimus *Sacrum Facere*, *Conſecrare*, *Votum Suſcipere* & ſimilia: quippe haec veteres ex *ſuperſtitione* ſua accipiebant, quam nos deteſtamur. contra quum eadem a nobis uſurpantur, nihil jam niſi ſanctum & religioſum ſignificant. in ipſis enim vocabulis nihil eſt, quod non in utramque partem trahi poſſit: quorum denique ſententia manifeſta fit, quum totius orationis partes cauſſamque cognovimus.

Peſtilitas Lucretianum vocabulum, nec tamen ita poëtarum proprium, ut ad inſcriptionem jam iterum (2) transferri non poſſit. quin ob ſonum ipſum maxime quadrat: quemadmodum alia hujuſmodi, ut *Vetuſtate*, *Liberalitate*, *Auctoritate*, *Benignitate*, quae veteres libenter in titulis uſurparunt: quippe ab ipſis quandoque verbis neſcioquam granditatem, ſi apte intermiſceas, inſcriptioni accedere intelligebant.

Inſtantia, ſtudio nempe & adſiduitate: ut apud Maffejum, (3) *Inſtantia & Laboribus ſuis fecit*: & apud Gruterum, (4) *Inſtante Managnio Niciate Liberto*.

IOAN.

(1) Molliani in agro Firmano.

(2) uſurp. inſcr. 1.

(3) M. V. p. 351. n. 5.

(4) p. 551. n. 13.

VIIII. (1)

IOAN. MARIA. RIMINALDVS. V. C.
XII. VIR. VRBANVS. SACRI. CONSILI. LIT. IVDIC. SVMMVS. CVRATOR. LYCEI. FERRAR.
IN. HONOREM. SANCTAE. GENETRICIS. DEI
ET. IN. MEMORIAM. HERCVLIS. ANTONI. PATRIS. PIENTISS.
Θ. AN. M. DCC. LXII.
DE. RE. PVBLICA. ET. CIVIBVS. VNIVERSIS. OPTIME. MERITI
AEDEM. CVM. MONVMENTO. GENTIS. SVAE. A. MAIORIBVS
CONDITAM. TABVLAQ. TISIACA. A. M. D. XVIII. NOBILITATAM
QVVM. VETVSTATE. DILABERETVR. SVA. IMPENSA
REFICIENDAM. ET. OMNI. CVLTV. EXORNANDAM. CVRAVIT
ANNO. M. DCC. LXXXII.

Illud Θ lege θανοντος sive defuncti. sic apud Gruterum, (2) *Aquiliae* Θ *An.* LXV. *Aquiliae Gallae* Θ *An.* LX. nec alia alibi exempla desunt.

Tabulaque Tisiaca: quam scilicet pinxit Benvenutus Tisius. opera nempe artificum illustrium eo modo a cognominibus eorum aliquando denominata reperias. *Pausiacam tabellam* habet Horatius, (3) *Phidiacum ebur* Iuvenalis, (4) *Deliaca vasa* non raro Cicero: rursus *Archiacos lectos* Horatius, ut legendum putat Bentlejus: (5) & alia quaedam alii: quamquam diversa etiam origine dixere *Armeniacum*, *Olympiacum*, *Dionysiacum* & hujusmodi.

(1) Ferrariae in templo.
(2) p. 858. n. 4.
(3) l. 2. Sat. 7. v. 95.
(4) Sat. 8. v. 103.
(5) l. 2. ep. 5. v. 1.

X. (1)

IMP. CAES. KAROLVS. VI. P. F. AVG.
AN. IMPER. VIII.
RE. CHRISTIANA. SERVATA
TVRCARVM. EXERCITIBVS. CAESIS
TAVRVNO. ET. ZAROBARA. CAPTIS
MOESIA. SVPERIORE
ET. DACIA. RIPENSI. SVBACTIS
SANCTAE. GENETRICI. DEI
LIBENS. MERITO
EX. MANVBIIS

In fastigiis fori Trajani scripsit Gellius (2) simulacra fuisse sita circumundique inaurata equorum atque signorum militarium, subscriptumque EX. MANVBIEIS. quid

(1) pro statua aenea.
(2) N. A. l. 13. c. 24.

quid autem essent *Manubiae*, sic apud eundem Favorinus exposuit: *Praeda dicitur corpora ipsa rerum, quae capta sunt; Manubiae vero appellatae sunt pecunia a quaestore ex venditione praedae redacta .... itaque haec ipscriptio, quam videtis*, EX MANVBIEIS *non res corporaque ipsa praedae demonstrat, (nihil enim captum est horum a Trajano ex hostibus) sed facta esse haec comparataque ex manubiis, id est ex pecunia praedaticia declarat.*

xl· (1)

MICHAELI
INVICTO· SANCTO
PRINCIPI· ANGELORVM· CAELESTIVM
DAEMONVM· POTENTI
SACR·
PHILIPPVS· ANTOLINVS· VANNVCCIVS
IN· IPSIS· RVDERIBVS· VETERIS· TEMPLI· CCC· POST· ANNOS
EX· REDIVIVIS· RESTITVIT· DEDICAVITQVE
CLEMENTE· XIIII· PONTIFICE· MAXIMO
AN· M· DCC· LXXII·

Potentem addito genitivo casu saepe usurparunt Latini, ut potestatem dominationemque indicarent: poëtae in primis & historici & inscriptionum auctores. *Naiadum potens* Bacchus ab Horatio dictus, (2) *Nimborum Tempestatumque potens* Aeolus a Virgilio: (3) Vellejus *Brutum & Cassium decem & septem legionum potentes* appellat, (4) Tacitus *potentem mariti* (5) mulierem in virum dominantem: inscriptiones vero Iovem referunt *Tempestatium Divinarum* (6), Neptunum *Aquarum*, (7) Mercurium *Lucrorum potentem*. (8)

Redivivum est, inquit Festus, *ex vetusto renovatum*: *Rediviva* autem ipsi lapides & caementa vocantur, quae muris disjectis perruptisque iterum aedificio struendo adhibentur. *Rudus si novum erit*, inquit Vitruvius, *ad tres partes una calcis misceatur; si redivivum fuerit, quinque*. (9) Tullius vero, *Rediviva sibi habeat, quasi quidquam Redivivi ex opere illo tolleretur, ac non totum opus ex Redivivis constitueretur*. (10)

B OMN

(1) Serrae in Piceno.
(2) l· 3· Od· 25· v· 14.
(3) Aen. 1· v· 84·
(4) l· 2· c· 65·
(5) Ann· l· 14· c· 6·
(6) Spon· Misc· p· 76·
(7) Murat· p· 56· n· 2·
(8) Don· Cl· 1· n· 158·
(9) l· 7· c· 1·
(10) 3· Verr· c· 56.

XII. (1)

OMNIPOTENTI· DEO
SACRVM
SODALES· PHILIPPIANI
IN· HONOREM
IOSEPHI· SANCTAE· DEI· GENETRICIS· VIRI
ET· IN· MEMORIAM
PHILIPPI· NERI· CONDITORIS
PATRONORVM. CAELESTIVM
AEDEM· A· SOLO· SVA· IMPENSA· FACTAM
ET· COLLATITIA· CVLTORVM· STIPE· EXORNATAM
LIBENTES· MERITO
DEDICAVERVNT
KAL· OCTOBR·
ANNO· M· DCC· LXXXI·

S*odales Philippiani* : sic apud Maffejum leges, (2) *Qui Militaver. In Cohortibus Praetor. Philippianis* . . . . id est Philipporum Augg. a patrio enim casu *Philippi* & *Philippinus* & *Philippianus* duci potest: ut *Aedes Metellina* apud Festum, (3) & *Marcellianum Theatrum* apud Svetonium. (4)

Actius quidam libertus in dedicatione statuae Iuniam Torquatam Vestalem demortuam, ut legimus apud Gruterum, (5) *Caelestem Patronam* appellavit. id ego exemplum nactus, quod ad eruditam aetatem pertinet, Caelites sanctos a Christianis *Patronos Caelestes* aptissime vocari posse existimavi, quotiescumque se in eorum clientela esse testari volunt, sive illis se defensoribus laetari atque uti profitentur.

Et Collatitia: id est a pluribus collata. *Collatitiam stipem* dixit Apulejus, (6) & *Collatitia instrumenta* Seneca. (7) similia illa *Ex Pecunia Multatitia*, *Praedaticia*: quae apud probatos scriptores legimus: ex ipsis autem veterum marmoribus haec sunt, *Ex Stipe Annua*, (8) *Ex Stipe Quam Populus Romanus Anno Novo Apsenti Contulit*, (9) *Municipia Provinciae Lusitaniae Stipe Conlata Quae Opus Pontis Perfecerunt*: (10) & quaedam id genus alia.

D. O. M.

(1) Ostrae in Vmbria.
(2) M. V. p. 325. n. 1.
(3) in *Tarpejae*.
(4) in Vespas. c. 19.
(5) p. 25. n. 10.
(6) Metam. l. 8.
(7) Senec. de consol. ad Marc. c. 10.
(8) Donat. suppl. ad Murat. Cl. 1. n. 8.
(9) Grut. p. 6. n. 1.
(10) id. p. 162. n. 3.

XIII· (1)

D· O· M·
SACR·
HONORI
SANCTI· MARCI· EVANGELISTAE· MARTYRIS
PATRONI· CAELESTIS
ALEXANDER· HOR· F· ALBANVS· PROTODIAC· CARD·
ABBAS· NONANTVLAN·
TEMPLVM· VETVSTATE· DILAPSVM
EX· REDITIBVS· ADCRESCENTIBVS· SODALITATIS
IESV· CRVCIFIXI
QVAE· PERGVLAE· EST· AD· SANCTI· VITALIS
ET· EX· CONLATIONE· SVA· IN· AMPLIOREM· FORMAM
OPERE· ET· CVLTV· SPLENDIDIORE
RESTITVIT
AN· M̄· DCC· LXXVI·

ABbas: si a Latinis Punicum vocabulum *Sufes* usurpatum est, quod ea appellatione magistratum suum Poeni designabant; cur nos Syram vocem repudiabimus antiquissimum sacri magisterii nomen, quo & Sidonius (2) usus est?

Quid Latini in aedificiis *Cultum* appellarent, demonstrasse Plinius videtur, (3) quum opera a M· Agrippa in aedilitate facta commemoravit: illum enim tradit, adjecta Virgine aqua, ceteris corrivatis atque emendatis, lacus septingentos fecisse; praeterea salientes centum quinque, castella centum triginta, complura etiam *Cultu* magnifica. cultus subinde qualis fuisset, sic explicat: *Operibus iis signa trecenta aerea aut marmorea imposuit, columnas ex marmore quadringentas*. eodem pertinent quae de Iovis & Iunonis aedibus refert, in quas quum signa inferrentur, geruli ea permutasse dicebantur: (4) *In Iovis aede*, inquit, *extitisse picturam Cultusque reliquos omnes femineis argumentis constat: . . . . & in Iunonis aede Cultus est qui Iovis esse debuit*. adde Plinio Svetonium, qui de Augusto testatus, ampla illum & operosa praetoria gravari, subjecit: (5) *Sua vero quamvis modica non tam statuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xystis & nemoribus* excoluit, *rebusque vetustate ac raritate notabilibus, qualia sunt Capreis immanium belluarum fera*-

 rum-

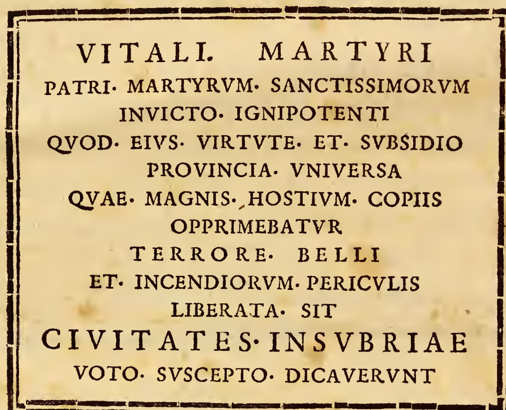
(1) Pergulae in Vmbria·
(2) Carm·16· v· 114·
(3) H· N· l· 36· c· 15·
(4) ibid· l· eod· c· 5·
(5) in Aug· c· 72· n· 6·

rumque membra praegrandia, quae dicuntur gigantum ossa, & arma heroum. idem autem superius de eodem Augusto scripserat. (6) *Habitavit . . . . in aedibus modicis Hortensianis, & neque laxitate neque Cultu conspicuis.*

Cultus igitur ornamenta sunt, quae in templa aut domos villasque vel aedificia publica inferuntur venustatis dignitatisque augendæ caussa; ut ea φύσις ad humilem locum pertinere non possit, verbi gratia ad lanienam, quam tamen nuper *Cultu Splendidiore* restitutam legimus.

(6) ibid. n. 2.

XIIII. (1)

VITALI. MARTYRI
PATRI. MARTYRVM. SANCTISSIMORVM
INVICTO. IGNIPOTENTI
QVOD. EIVS. VIRTVTE. ET. SVBSIDIO
PROVINCIA. VNIVERSA
QVAE. MAGNIS. HOSTIVM. COPIIS
OPPRIMEBATVR
TERRORE. BELLI
ET. INCENDIORVM. PERICVLIS
LIBERATA. SIT
CIVITATES. INSVBRIAE
VOTO. SVSCEPTO. DICAVERVNT

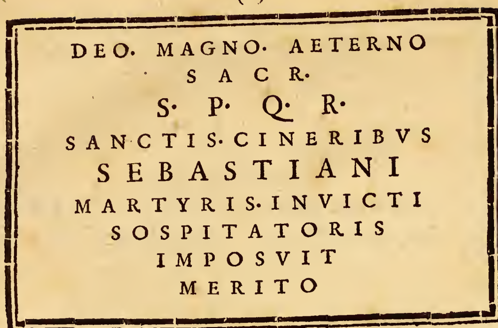
Recte ab ipso etiam Martyrum nomine inchoari inscriptiones, quibus aedium sacrarum dedicatio enunciatur, fusius a me alias (2) demonstratum esse memini: itaque ad eum locum rejicio, si qui forte mecum dissentiunt. duo autem hic de praesenti Martyris ope praedicantur, primum quod Invictus Virtute provinciam armis hostium oppressam terrore belli, alterum quod Ignipotens Subsidio eandem incendiorum periculis liberarit.

Ignipotens Virgilianum vocabulum utique poëticum: ejus tamen generis, ut inscriptionibus satis conveniat. hujusmodi illa sunt *Apollini Pacifero*, (3) *Cereri Frugiferae*, (4) *Cereri Legiferae*, (5) *Iunoni Opiferae* (6) *Dianae Luciferae*, (7) *Navisalviae Salviae*, (8) *Diis omnipotentibus* (9) & id genus alia, quae auctores inscriptionum a poëtis fere acceperunt, aut cum illis communia habuere. neque enim illorum fines ita discretos esse, aut sibi interclusos putaverunt, ut eo adspirare nunquam possent.

DEO.

(1) pro Templi aedicula.
(2) de st. inscr. p. 291.
(3) Grut. p. 38. n. 7.
(4) ibid. p. 26. n. 8.
(5) Reines. cl. 1. n. 36.
(6) id. appen. n. 2.
(7) Maff. M. V. p. 69. n. 3.
(8) ibid. p. 252. n. 4.
(9) Spon. Misc. p. 20.

XV· (1)

DEO· MAGNO· AETERNO
SACR·
S· P· Q· R·
SANCTIS· CINERIBVS
SEBASTIANI
MARTYRIS· INVICTI
SOSPITATORIS
IMPOSVIT
MERITO

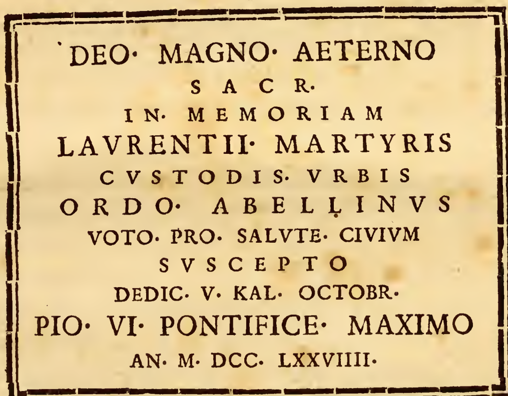
DEo *Magno Aeterno* : idem initium veteris inscriptionis apud Fabrettum, quam hic & Maffejus Christianam habent · lege, si vacat, quae & a me adscripta sunt. (2)

Sospitare, inquit Festus, *est bona spe afficere*, *aut bonam spem non fallere*. recte igitur sanctos Caelites *Sospitatores* appellemus, quum in iis spem valetudinis aut otii aut dignitatis collocamus.

(1) pro altari·

(2) de st· inscr· p· 31· n· 31·

XVI· (1)

DEO· MAGNO· AETERNO
SACR·
IN· MEMORIAM
LAVRENTII· MARTYRIS
CVSTODIS· VRBIS
ORDO· ABELLINVS
VOTO· PRO· SALVTE· CIVIVM
SVSCEPTO
DEDIC· V· KAL· OCTOBR·
PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
AN· M· DCC· LXXVIIII·

MInervae *Custodi Vrbis* inscripsit Tullius in basi ejus signi, quod in Capitolio dedicavit, ut a Plutarcho in ejusdem vita traditur. similemque huic titulum ex antiqua basi defectum Fabrettus olim Bibliothecae suae (2) limini supero imposuerat. Iupiter ipse *Custos* appellatus, (3) & Dii *Custodes Conservatoresque Vrbis* a Tullio dicti. (4) quare non minus latine quam vere *Custodes Vrbium* appellari sanctos Caelites liquet, in quorum tutela civitates sint.

SANC

(1) pro aede·

(2) Fabr· p· 464· n· 17·

(3) Svet· in Domit· c. 5·

(4) pro Sext. c· 24·

XVII· (1)

SANCTO· LAVRENTIO
MARTYRI· INVICTO
SOSPITATORI
SACR·
ALEXANDER· HORATI· F· ALBANVS
PROTODIAC· CARDINALIS
ABBAS
ANNO· M· DCC· LXXV·
TEMPLVM· VETVSTATE· CORRVPTVM
SVA· IMPENSA· RESTITVENDVM· ORNANDVMQVE
ALTARE· MARMOREVM· SACRARIA· TVRRIM
AB· INCHOATO· EXSTRVENDA· CVRAVIT
ITEM· DITIONEM· VETEREM· AGRVMQVE· VECTIGALEM
CASTRI· LEONIS· ET· MIRABELLI
QVAE· NEGLIGENTIA· SVPERIORVM· TEMPORVM
AMISSA· FVERANT
DIVTVRNA· CVRA· ET· FORENSI· ACTIONE· VINDICATA
EX· AVCTORITATE· PONTIFICIS· MAXIMI
SIBI· ET· SVCCESSORIBVS· POSTERISQ· EORVM
RECEPIT

Ditionem veterem: poteſtatem intellige ſive dominium: neque enim veteres locum ipſum regionemve, ubi quis jus imperiumve exerceret, *Ditionem* appellaſſe mihi videntur. nam ſic ea voce uti ſolent: *Mare ſuae Ditionis fecit*, (2) *Commagenem Ditionis regiae*, (3) *eſſe in regno ac Ditione alicujus*, (4) *Sub aliorum Ditione atque imperio eſſe*. (5) quare qui hodie *Ditionem Pontificiam* dicere ſolent, quum provincias intelligi volunt, quae Pontifici Maximo parent, non eos conſuetudinem Latinam ſequi putem.

Recepit: id eſt reciperavit; ut apud Tullium: (6) *Quum aliquot poſt annos Maximus id oppidum recepiſſet, rogaretque eum Salinator, ut meminiſſet: opera ſua ſe Tarentum recepiſſe, quid ni, inquit meminerim? numquam enim recepiſſem, niſi tu perdidiſſes*. nec diverſa ſententia apud Livium: (7) *Ibi non ſociorum, ſicut in Algido, res, ſed ſuas Romanus populationibus agrorum amiſſas recepit*.

AVIT

(1) in aede Laurent· in Campo poſt altare·
(2) Curt· l· 6· c· 5·
(3) Svet· in Veſp· c· 8·
(4) Cic· Verr· 6· c· 27·
(5) Caeſ· B·G· l·1· c·31·
(6) de Orat· l· 2· c· 67·
(7) lib· 3· c· 63·

(1)

AVITVS· ET· ALEXANDER
FRATRES· REDONI
MILITES· COH· PR· 7· CORVINI
MISSI· HONESTA· MISSIONE
AB· EVGENIO· IMP·
PRIMI· OMNIVM· IN· PATRIA· SVA
GEORGIO· MARTYRI
INVICTO· SOSPITATORI
AEDEM· SVA· IMPENSA· FECERVNT
QVAM· CALIGATI
VOVERANT

Cohors praetoria olim dicta, quae ducem exercitus stipabat: quo nomine nos quoque uti quis prohibet ad eos milites designandos, qui a duce non discedunt? centurionem vero & centuriam nota illa 7 veteres plerumque indicabant: eam etiam cur hodie usurpare non liceat, siquidem res significanda sit minime diversa? numeri quidem nostri aeque centuriis constant, & iis qui praesunt, si centuriones appelles, nihil obscurum loquare· *Honestae* item *Missionis* appellatio locum habet, quae nunc etiam emeritis stipendiis datur: esto non idem honestae missionis diploma milites nunc ferant.

Ab Eugenio Imp· Latini veteres claris ducibus, qui *Imperatores* appellati essent, non, ut deinde Augustis, ante nomen, sed post ipsum adscribebant IMP. in Tullii epistolis videre hoc possis, quarum initia sunt hujusmodi, *M. Tullius Cicero Imp. C. Marcello Cos· Designato*, *M· Tullius Cicero P. Sulpicio Imp.* adde his Pompejanae inscriptionis, quam Plinius ab interitu vindicavit, non dissimile exordium, (2) *Cn. Pompejus Cn. F. Magnus Imp.* enimvero discrimen id a nobis etiam retinendum, ut quae vocabuli sententia sit, ex ipsa collocatione legenti appareat.

Caligati dicti gregarii milites, ut apud Svetonium: *(3) Tota via Caligatorum quosque militum obvios exosculans*. & apertius apud Gruterum in tituli honorarii subscriptione: (4) *Honorati & Decuriones & Numerus Militum Caligatorum*. nomen horum a Caliga ductum, calceo scilicet militari, quae item pro militia usurpatur: (5) itaque in veteri inscriptione optimae notae legimus *(6) Omnibus Officiis In Caliga Functo*.

SANC

(1) pro aede·
(2) H·N· l·7· c·26·
(3) in Vitell· c·7· n·6·
(4) p·279· n·3·
(5) Plin· H·N. l·7· c·43·
(6) Grut· p·445· n·9·

XVIII·

(1)

SANCTO· IGNATIO· LOIOLAEO
CONDITORI· SOCIETATIS· IESV
ORDO· ET· POPVLVS· EMPVLITAN·
QVOD· MAIORES· AN· M· D·XXXXVIII·
POST· DIVTVRNA· DISSIDIA
EO· CONCILIATORE
PACEM· CVM· TIBVRTIBVS· CONFIRMARINT
PATRONO· OPTIMO· MONVMENTVM
IMAGINIQVE· EIVS· GYPSEAE· IN· IPSO
DEMORTVI· ORE· EFFICTAE· LOCVLVM
ET· ARAM· P· C· AN· M· DCC· LXXIII·

EMpulum agri Tiburtini vetus oppidum fuiſſe, non ambigitur: Livius enim auctor tradit: (2) *Empulum eo anno ex Tiburtibus haud memorando certamine captum*. & vero ab Empulitanis prognatos eſſe, qui nunc *Caſtromadamenſes* audiunt, civis eorum Cioffius contendit, cui poſt Kircherum aſſenſus eſt Vulpius. (3) *Monumentum*: quum de templis ſermo eſt, ipſa ἀναθήματα interdum ſive donaria & ſimulacra, quibus ornari ſolent, ea appellatione deſignata reperio. Caeſar de Gadibus, quo profectus fuerat, ſcribens, (4) *Pecunias*, inquit, *Monumentaque, quae ex Fano Herculis collata erant in privatam domum, referri in templum jubet*.

(1) in templo Empulit.
(2) lib· 7· c· 18·
(3) V· L· t· x· part· 2· lib· 18· c· 17·
(4) B· C· l· 2· c· 21·

XX·

(1)

SANCTO· IGNATIO
L O I O L A E O
PATRI· LEGIFERO
CONFESSORI
CONCLAVE· QVO· MAIORES
HOSPITEM· ACCEPERE
NEPOTES· SACRAVERVNT
PATRONO· CAELESTI

PAter hic Ignatius appellatur, quod Ordinis religioſi auctor fuerit: ſic apud veteres philoſophi & juriſperiti ſcholarum ſuarum principes *Patres* dicti ſunt

uc

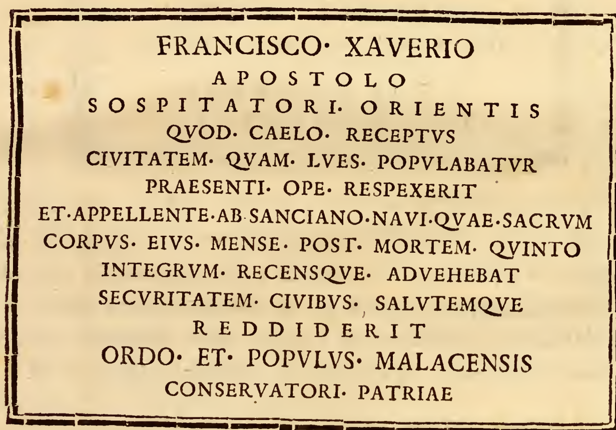
ut apud Horatium *Pater Chryſippus* (2), & *Pater Trebatius* : (3) eodemque pertinet Virgilianum illud, *Imperiumque Pater Romanus habebit*. (4)

Idem autem & *Legifer* denominatus, quod vivendi rationem ſuis legeſque praeſcripſerit. eadem de cauſſa Minos olim *Legifer* (5) & *Legifera* Ceres (6) appellati.

At quid opus, inquies, fuit *Confeſſori* ? quum ſcilicet ne barbarum uſquam vocabulum inducatur, tantopere labores. equidem vocabulum, quo Latini ſcriptores uſi ſunt, & recte uſi, haud barbarum dixerim. Latinos porro ſcriptores appello Prudentium, Hieronymum, Sidonium, alios ejuſdem aetatis, quorum voces a Grammaticis afferri video, eoſque non invitus ſequor, quum rem eandem vetuſtiores propriis nominibus non extulerunt. nam horum certe dictiones, quum praeſto ſunt, ſi poſthabeam, amens ſim. exiſtimo autem recte ab illis *Confeſſores* nominatos, qui praeclaro teſtimonio in ipſo vitae diſcrimine Chriſtianos ſe profeſſi eſſent. ſaepe enim *Confiteri* idem eſt atque *ſe manifeſtare*, ut apud Virgilium, (6) *Alma parens confeſſa Deam*. & *Confeſſio* pro teſtimonio aliquando uſurpatur : Cato apud Gellium (8) in oratione pro Rhodienſibus : *Ea*, inquit, *Confeſſionem faciunt*, *non defenſionem*: Et Plinius de Laſere : (9) *Ad extera corporum indubitatas Confeſſiones habet*.

(1) Tibure in aedibus Coccanariorum.
(2) l. 1. ſat. 3. v. 126.
(3) l. 2. ſat. 1. v. 12.
(4) Aen. l. 9. v. 449.
(5) Ovid. l. 3. Amor. El. 10. v. 41.
(6) Virg. Aen. l. 4. v. 58.
(7) Aen. l. 2. v. 59.
(8) N. A. l. 7. c. 3.
(9) H. N. l. 22. c. 23.

xxI. (1)

FRANCISCO· XAVERIO
APOSTOLO
SOSPITATORI· ORIENTIS
QVOD· CAELO· RECEPTVS
CIVITATEM· QVAM· LVES· POPVLABATVR
PRAESENTI· OPE· RESPEXERIT
ET·APPELLENTE·AB·SANCIANO·NAVI·QVAE·SACRVM
CORPVS· EIVS· MENSE· POST· MORTEM· QVINTO
INTEGRVM· RECENSQVE· ADVEHEBAT
SECVRITATEM· CIVIBVS· SALVTEMQVE
REDDIDERIT
ORDO· ET· POPVLVS· MALACENSIS
CONSERVATORI· PATRIAE

MAlaca oppidum Luſitanorum trans Indiam & Gangem in peninſula cognomine, e regione Somatrae. (2) enimvero ejus oppidi incolae inſigne aliquod monumentum caeleſti illi Patrono debebant, qui civitatem a mortis diſcrimine liberaverat. (3)

 ios

(1) pro ſtatuae baſi.
(2) Turſell. Xaver. Vit. lib. 2. c. 17.
(3) Turſell. ibid. l. 5. c. 13.

XXII. (1)

IOSEPHVS· MARIANVS
PARTHENIVS
CAECILIAE· VIRGINI· SANCTAE
MARTYRI· INVICTAE
D· D·
PATRONAE· CAELESTI

QVi donum dedit, is eſt, cujus paucis ante annis in lucem prodiere (2) Actiones Orationeſque illae eloquentiſſimae, quas eruditi omnes admirati ſunt. vir enim optimus, quum litteras amet plurimum, pietatem colit impenſius: itaque religionis ejus monumenta multae in urbe, quaedam etiam extra urbem ſacrae aedes habent.

(1) in donario ex auro (2) Romae a Salomonio anno 1772.

XXIII. (1)

DEO· SACR·
IN· MEMORIAM
AGATHAE· VIRGINIS
MARTYRIS
GENS· CLAVDIA
VOTO· SVSCEPTO

GEns & unam tantum & plures aeque familias deſignat, ſiquidem hae unum omnes progenitorem habuerint: quippe eo vocabulo Latini ab uno prognatos comprehendebant, ſive in una ii ſive in multis jam familiis cenſerentur, quae ſcilicet apud Romanos cognominibus inter ſe diſtinguebantur, quum nomen Gentis proprium ſingulae idem ferrent. quare Ovidius quum Maximum amicum appellaret, qui e Gente Fabia erat, ad quam item ſpectabant *Labeones* & *Pictores*, ſic eſt loquutus: (2)

O ſidus Fabiae, Maxime, Gentis ades.

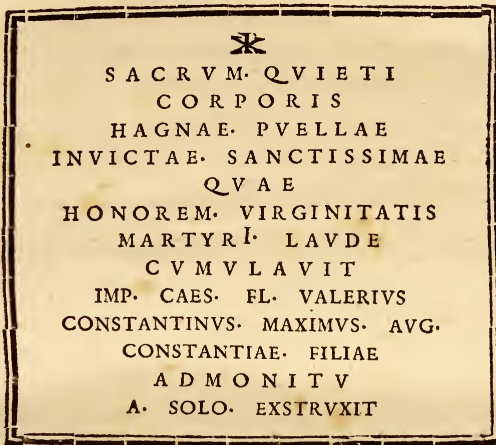
quibus verbis decora *Maximorum* ad *Labeones* etiam & *Pictores* derivabat, quum tres illae familiae una *Gens* eſſent.

Nota, inquies, haec, ut alia quoque complura; neque te opus erat, qui nobis tam-

(1) pro aedicula templi. (2) Pont. l. 3. ep. 3. v. 2.

tamquam ex interioribus & reconditis litteris iſta depromeres. grata vero haec mihi ab erudito viro interpellatio, quae optatam purgandi mei occaſionem attulerit. nimirum ſi vulgata quaedam in commentariis confector; eorum facio gratia, qui tirones ſunt, quibus rerum etiam illarum, quas jam didicerunt, commemoratio inutilis numquam eſt. quid, quod interdum ne eruditi quidem omnia omnes in numerato habent? nonnulla certe in titulis hiſce meis reprehenſa a quibuſdam ſcio, quae alii etiam laude digna putaverunt. jam aliqua, opinor, mihi venia dabitur excuſationis, quod eorum quoque cauſſa quaedam aliquando oratione renovarim: qui, quum de his aliquid lectitare volent, facile praetermittere ea poterunt, quae ipſi maturius delibarint.

XXIIII· (1)

☧
SACRVM· QVIETI
CORPORIS
HAGNAE· PVELLAE
INVICTAE· SANCTISSIMAE
QVAE
HONOREM· VIRGINITATIS
MARTYRI· LAVDE
CVMVLAVIT
IMP· CAES· FL· VALERIVS
CONSTANTINVS· MAXIMVS· AVG·
CONSTANTIAE· FILIAE
ADMONITV
A· SOLO· EXSTRVXIT

S*Acrum Quieti Corporis*: antiqui epitaphii exordium eſt, quod apud Donium leges. (2) ea porro formula, qua ne in epitaphiis nos utamur, religio vetat, ſacrae hujuſmodi inſcriptioni aptiſſima eſt.

Hagnae: ita ſcribendum, non *Agneti*, alias adnotavi: (3) & ita ſcriptum ab antiquis, Bentleius ſeptenis exemplis demonſtravit: (4) totidem ſcilicet inſcriptionibus, quas Gruterus, Reineſius, Malvaſia edidere.

C 2 PAR·

(1) pro tumulo ad viam Nomentan·

(2) Cl· 17· n· 19·

(3) de ſt· inſcr· p· 421·

(4) ad Hor· Serm· 1· l· 1· v· 40·

XXV. (1)

PARENTI· SANCTAE
AVGVSTINI· MAGNI
MONICAE· PATRONAE· CAELESTI
SACR·
SODALES· EIVS· OPERA· ET· PECVNIA
IN· EXEMPLVM· PIETATIS· COLLATA
AEDEM· NEGLIGENTIA· SVPERIORVM· TEMPORVM
DEFORMATAM
EX· AVCTORITATE
ANTONII· RVSCONI· PRIMICERI
ABSIDE· CVM· SACRARIO· PRODVCTA
ET· RELIQVIIS· CANDIDAE· MARTYRIS· ALTARI· INLATIS
NOVO· CVLTV· EXORNANDAM· CVRAVERVNT
ANNO· M· DCC· LXXXII·

A*Bsidem* aut *Apsidem* Latini usurparunt, ut curvaturam fornicis sive cameram significarent: Plinius junior villam suam Laurentinam Gallo describens, (2) *Adnectitur*, inquit, *angulo cubiculum in Apsida curvatum, quod ambitum Solis fenestris omnibus sequitur*. at de aede sacra usurpavit Paullinus Nolanus: (3) *Apsidem solo & parietibus marmoratam camera musivo illusa clarificat*: quales nempe in urbe plures adhuc antiquis in templis visuntur, quae fere musivis operibus nitent. *Concham* etiam appellabant, de qua fuse agit Salmasius. (4)

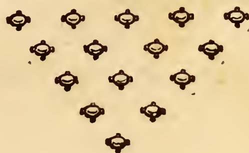
Et Reliquiis: hoc potissimum vocabulo cineres atque ossa defunctorum Latini quoque veteres designabant. apud Gruterum leges, (5) *Cujus Reliquiae Ex Indulgentia Aug. N. Romam Latae Sunt*. Senecae vero haec sunt verba: (6) *Neminem de supremo officio rogo, nulli Reliquias meas commendo*. fallitur porro qui cineres tantum corporum crematorum *Reliquias* appellari putat. nam diserte Tacitus, ubi Germanicum Varo & militibus ejus ab Arminio caesis suprema solventem describit, (7) cadavera illa insepulta, albentiaque in campo ossa ter *Reliquias* vocat, eaque, *ut fugerant, ut restiterant, disjecta vel aggerata*, & rogi nempe & tumuli honore etiamtum carentia.

(1) Romae in Aede Monicae.
(2) l. 2. ep. 17.
(3) epist. 32. n. 10.
(4) in Solin. p. 1212. C.
(5) p. 594. n. 7.
(6) epist. 92.
(7) Ann. l. 1. c. 61.

XXVI. (1)

EX· AVCTORITATE
PII· VI· PONT· MAX· OPTIMI· PRINCIPIS
ALOISIVS· LICCA· CVR· OPER· MVNICIP·
AEDICVLAM· CVM· ALTARI
A· MAIORIBVS· VETERE· IN· OPPIDO· DICATAM
DOMO· POST· DEMIGRATIONEM· EXSTRVCTA
EISDEM· LEGIBVS· RESTITVIT
ET· DEDICAVIT
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

Vicani vici Laurentii cum insalubri loco habitarent, beneficio Clementis XIIII. Pont. Max. in vicinum clivum transmigrarunt, novisque jam sedibus recepti, miti caelo fruuntur. id oppidum in finibus Vulsiniensium situm est, & duo millia passuum a veteri sede distat. porro eodem modo Salapini olim in Apulia, uti narrat Vitruvius, (2) quum ob palustres aquas quotannis aegrotando laborarent, a M. Hostilio publice petentes impetrarunt, uti idoneum sibi locum ad moenia transferenda conquireret eligeretque. *Tunc is*, inquit, *moratus non est, sed statim rationibus doctissime quaesitis, secundum mare mercatus est possessionem loco salubri: ab senatuque populoque Romano petiit, ut liceret transferre oppidum, construitque moenia & areas divisit, nummoque sestertio singulis municipibus mancipio dedit. his confectis lacum aperuit in mare, & portum e lacu municipio perfecit. itaque nunc Salapini quatuor millibus pass. progressi ab oppido vetere habitant in salubri loco.*

§. II.

(1) Vico Laurentio in aedibus Liccarum.

(2) lib. I. c. 4.

§. I I.

MONVMENTA. SACRORVM

XXVII. (1)

ADYTA. SACROSANCTA
QVO. NEMINI. PRAETER. SACERDOTES
ADIRE. FAS. EST
QVI. SCIENS. PEDEM. INTVLERIT
HVIC. SACRIFICIIS
INTERDICTVM. ESTO
AB. EOQVE. OMNES. DECEDVNTO
ET. ADITVM. EIVS
SERMONEMQVE. DEFVGIVNTO

ADyta Graecis litteris ſcripſit Caeſar, & his verbis definivit: (2) *Pergami in occultis ac reconditis templi, quo praeter ſacerdotes, adire fas non eſt, quae Graeci Ἄδυτα appellant, tympana ſonuerunt.* ſed Virgilius Latinae conſuetudinis fecit, ſaepe eo vocabulo uſus, ut ſecretiora templorum loca ſignificaret, unde fere oracula dabantur. (3)

Tota vero inſcriptio Caeſarianis conſtat verbis: nam ubi de Druidum apud Gallos auctoritate atque muneribus agit, haec quoque Caeſar habet: (4) *Si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. haec poena apud eos eſt graviſſima: quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum ac ſceleratorum habentur; ab iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant.*

Iam alias quam multa inſcriptionum membra, ne dum formulae, in Caeſaris commentariis occurrant, a me indicatum eſt: quibus & Tullii orationes & Nepotis Vitas & Livianam hiſtoriam potiſſimum adjungebam, exemplis etiam decerptis, quae rem oſtenderent. (5)

QVAE

(1) pro ſacris templi penetralibus.
(2) B. C. l. 3. c. 105.
(3) Aen. l. 2. v. 114. &c.
(4) B. G. l. 6. c. 5. n. 13.
(5) de St. inſcr. l. 3. part. 2. c. 1.

XXVIII· (1)

QVAE· HEIC· SITA· SVM
CAECILIA
VIRGO· MARTYR
MEVM· SI· SEPVLCRVM
PEREGRINO· EXORNATVM· MARMORE
ET· CENTVM· A· LYCHNVCHIS· QVOTIDIE· RENIDENS
ITERVM· STVDIIS· CELEBRATVR· QVIRITIVM
ATQVE· AEDES· SI· TOTA· NITET
ARGENTO· AVRO· PVRPVRA
ET· LECTOS· STATIS· SACRIFICIIS· SACERDOTES
IMPOSITOSQVE· SACRIS· CVSTODES· HABET
PAVLLO· AEMILIO· PAVLLI· F· SFONDRATO
PRESB· CARD·
CVLTORI· ADSIDVO· MVNIFICO· PIENTISSIMO
LIBENS· ACCEPTVM· REFERO
QVI· VT· OMNIA· ESSENT· PERENNIA
ME· QVOQVE· HEREDEM
EX· TESTAMENTO· INSTITVIT

QVae Heic Sita Sum: ſic nempe veteres antiquiſſimum ſepulturae genus enunciabant, quum defuncti corpus rogi expers condebatur. quo pertinent Tullii verba: (2) *Declarat*, inquit, *Ennius de Africano*, Hic eſt ille ſitus. *vere*; *nam ſiti dicuntur ii*, *qui conditi ſunt*: ut olim Cornelii omnes, qua de gente Scipiones nunc Sullae invident, qui primus e patriciis Corneliis igne voluit cremari. at Ennianum illud Africani epitaphium nondum emerſit, ſive ille Romae, ſive Literni ſepultus fuerit, qua de re Livius ambigebat. (3)

Quod autem ipſam ego Virginem ſanctiſſimam loquentem induxerim, contra veterum conſuetudinem, aut ſine ullo exemplo factum ne dixeris. novum id non eſſe, alio loco expoſui. (4)

Heredem: grave nunc multis ac vix ferendum videtur, amplas interdum hereditates in templorum cedere cultum, & Sacerdotibus alendis totas dicari. atqui leges olim in vana etiam illa & perverſa religione hoc dabant: quumque Dii Deaeque omnes legata percipere poſſent, quidam praeterea, ut ab Vlpiano accepimus, (5) opti-

optimo jure heredes instituebantur, Iupiter scilicet Tarpejus, Apollo Didymaeus Mars in Gallia, Minerva Iliensis, Hercules Gaditanus, Diana Ephesia, Mater Deûm Cybele, quae Smyrnae colebatur, & Caelestis Salinensis Carthaginis.

(1) argumenti ab amico propositi. (2) de leg. l. 2. c. 22. (3) lib. 38. c. 36. (4) de st. inf. p. 44. n. 60. (5) Regul. l. sing. tit. 23.

XXVIIII. (1)

ALOISIO· GONZAGAE· ET· STANISLAO· KOSTKAE
PATRONIS· CAELESTIBVS· SALVTARIBVS
CVLTORES· EORVM
CLYPEA· EX· AERE· INAVRATA
NOSTRA· IMPENSA· POSVIMVS
ET· HAC· LEGE· DEDICAVIMVS
VT· NE· CVI· AMOVERE· TOLLERE
ALIOVE· EA· LOCO
ADFIGERE· LICEAT
VTIQVE· DIE· NATALI VTRIVSQVE
FLORIBVS· ORNENTVR· AMBO
ET· CEREI· BILIBRES· DVO· AD· EA
ACCENSI· IN· DIEM· LVCEANT
VOS
CAELITES· SANCTI· NOVENSILES
QVI· HANC· VRBEM· HAS· SEDES· INCOLVISTIS
PRECAMVR· QVAESVMVSQVE
VT· ITA· NOBIS· VOLENTES· PROPITII
ADSITIS
RESQVE· NOSTRAS· BENE· IVVETIS
SI· OPIS· VESTRAE
NON· ALIENAE· LAVDIS· PROMERENDAE· CAVSSA
HOC· VOBIS· DEDIMVS
DONVM

De Clypeis votivis & honorariis fusius a me actum in opere de stilo inscriptionum libro 1. ad inscr. XVII.

Novensiles appellatos a Latinis ex ipsa cultus novitate Deos peregrinos in urbem receptos tradidit Cincius Grammaticus, ut est apud Arnobium. (2) quare *Novensilis* idem ac *Novus*. vocabulum origine Sabinum esse, Varro affirmare videtur: (3) ait enim, *Feronia*, *Minerva*, *Novensiles a Sabineis: paullo aliter ab eisdem dicimus Laram, Vestam, Salutem, Fortem Fortunam, Fidem*.

EX.

(1) pro aedicula solo privato (2) lib. 3. p. 122. (3) l. 4. de L. L. c. 10.

XXX. (1)

EX· AVCTORITATE
PII· VI· PONT· MAX·
A· D· PR· IDVS· APRILES
ANNO· M· DCC· LXXVIIII·
SODALIBVS· BONAE· MORTI· APPETENDAE
QVORVM· SEDES· AD· S·IGNATII· AEDEM· PERDIV· FVIT
TEMPLVM·S·NICOLAI·MAGNI·DATVM·ADSIGNATVM·EST
IN·QVOD·STATIS·DIEBVS·IPSI·LIBERI·POSTERIQ·EORVM
AD· SACRA· AD· CONCIONEM· AD· SOLLEMNES
PRECATIONES· VETERI· IVRE· CONVENIANT
ITEM· CETERIS· CIVIBVS· INCOLISQVE· QVICVMQVE
TEMPLVM· RELIGIONIS· PIETATISQVE· CAVSSA
CVM· SODALIBVS· ISDEM· ADIERINT· CELEBRARINT
TRIBVTVM· VTI· EODEM· IVRE· DE· ADMISSIS· SVIS
PACEM· A· DEO· VENIAMQVE· AD· PONTIFICALIS
INDVLGENTIAE· MODVM· SINGVLI· IMPETRENT
VTIQVE· DEFVNCTORVM· ERRATA· ETIAM· ET· POENAS
EXPIARE· IIDEM· SVPPLICANDO· POSSINT

Sodalibus Bonae Morti Appetendae : hoc fere modo veteres officia, curationes munera efferre solebant, quae nomine proprio & certo carerent : quo e genere illae sunt appellationes, *Quinquecviri Publicis Sumptibus Minuendis*, (2) *Curator Muris Reficiendis*, (3) *Triumviri Sacris Conquirendis Donisque Persignandis*, (4) & aliae permultae. hujus autem nostrae formula est quam simillima in lapide veteri ad hortos Iustinianorum his verbis (5) *Sodalitas Pudicitiae Servandae*.

Civibus Incolisque: sic fere veteres universum unius oppidi populum enunciare soliti: itaque leges *Municipes & Incolae*, (6) *Coloni & Incolae Puteolani*, (7) *Municipibus Et Incolis Sing.* (8) & hujusmodi. saepe enim in antiquis inscriptionibus ea formula opus erat.

Errata Etiam, ea nempe intellige, de quibus loquutus est, qui scripsit, (9) *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a Peccatis solvantur*.

D EX·

(1) Fabriani in templi porticu.
(2) Plin. l. 2. ep. 1.
(3) Cic. de O. G. Or. c. 19.
(4) Liv. l. 25. c. 7.
(5) Spon. Misc. p. 70.
(6) Maff. M. V. p. 351. n. 2.
(7) Grut. p. 404. n. 2.
(8) id. p. 406. n. 2.
(9) Mach. l. 2. c. 12. v. 46.

XXXI. (1)

EX· AVCTORITATE
D· N· PII· VI· PONT· MAX·
IVSSV· CONSENSVQVE
ANDREAE· CONTI· V· C·
TOTIVSQVE· DOMVS· EIVS
QVOD· OLIM· SACRVM· SEPTIMO· QVOQVE· DIE· FESTO
IN· AEDE· FIEBAT· QVAM· MAIORES· MICHAELI· ARCHANG·
DICATAM· IVRE· PATRONATVS· LEGITIMO· TVEBANTVR
EA· POSTQVAM· OB· SOLI· HVMESCENTIS· SQVALOREM
ET· LVMINA· MOLIBVS· VICINITATIS· OBSTRVCTA
ALIOS· IN· VSVS· CONVERSA· PROFANATAQVE· EST
ID· IAM· SACRVM· AB· ANNO· M· DCC· LXXXIII· HEIC
IN· CELLA· MARIAE· SANCTAE· AB· ORIG· IMMACVLATAE
ET· IOSEPHI· VIRI· EIVS· ATQVE· IOANNIS· BAPTISTAE
QVAM· A· MAIORIBVS· ITEM· CONDITAM· NEPOTES
TVENTVR· EISDEM· LEGIBVS· EISDEMQ· CONDITIONIBVS
FIET· QVAEQVE· PECVNIA· EX· SOLO· AEDIS· PARIETIBVSQ·
VENDITIS· REDIGETVR· EX· EA· SACERDOTIO· IN
PERPETVVM· GENTI· ADDICTO· VECTIGAL· ADCRESCET

L*umina Molibus* .... ii *Obstruere luminibus* dicebantur, qui aedificia altius tollendo vicinorum aedes obscurabant. sic enim de Clodio loquutus est Cicero: (2) *Primo se luminibus ejus esse obstructurum minabatur*. ea hic formula commode uti non licebat, dictionis ordine repugnante: ipsa tamen verba, quia fas erat, retinui. nam *Lumina* ipsae fenestrae appellatae; itaque Apulejus dixit *obserare lumina*, (3) & Palladius *lumina septentrionis*. (4) *Obstruere* autem *limen*, *aditus*, *portas* aeque Latinum est, atque *Obstruere luminibus*: ergo & *Lumina Obstructa* dicere possumus, si *lumina* pro fenestris accipiantur.

In Cella: id est in aedicula templi. nam & veterum templa plures quandoque Cellas habuere, quae & *Aedes* interdum appellantur, ut in templo Iovis Capitolini & in templo Flaviorum. eas Vitruvius semel *Cellas minores* appellavit, (5) quod ipsum templi spatium inter parietes aut columnas medium ab aditu ad absidem *Cella* diceretur.

IND.

(1) Anagniae in templo Angeliano.
(2) pro Domo sua c. 44.
(3) lib. 2. Metam.
(4) l. 1. tit. 21.
(5) l. 4. c. 7.

XXXII. (1)

INDVLGENTIA· CLEMENTIS· XI· PONT· MAX·
ADMISSIS· DEFVNCTORTM· EXPIANDIS
PRIMA· HEIC· HOSTIA
PRO· SINGVLIS· PERLITABITVR

PErlitare idem atque Καλλιεργειν Graecis, ideſt ſacrificio rite facto placare numen, votumque impetrare. Livius: (2) *ea omnia ſacrificia laeta fuere, primiſque hoſtiis perlitatum eſt*. rectius igitur hac utare formula, quam quae Altaribus noſtris inſcribi ſolet, privilegium datum memorans, ſed quale illud ſit, non indicans. nam perperam quis verbum *Litare* profanis adnumeret, quae noſtra religio reſpuere debeat: quippe quod Tertullianus ipſe (3) & Prudentius (4) uſurparint.

(1) pro altari.
(2) lib. 36. c. 1.
(3) de patient. c. 10.
(4) Cathemer. 7. v. 5.

XXXIII. (1)

PIVS· VI· BRASCHIVS PONTIFEX· MAXIMVS
XII· KAL· OCT· ANNO· D· N· MDLXXVI· PONTIF· II·
DEVM· OPTIMVM· MAXIMVM
PALAM· POPVLO· ROMANO· PRECATVS
VTI· CAEPTA· PROSPERARET
SPATIVM· SACRARIO· NOVO
TEMPLI· VATICANI· EXCITANDO
SOLLEMNIBVS· CAERIMONIIS· DICAVIT
INIECTISQVE· IN· FVNDAMENTA· STIPIBVS
AERIS· ARGENTI· AVRI
LAPIDEM· SACRVM· AVSPICALEM
TANTORVM· OPERVM· STATVIT

DE caeremoniis iis, quibus aedium ſacrarum apud nos inchoari aedificia ſolent, nihil a Marangonio traditum invenio in eo libro, in quo rituum Chriſtianorum origines perſequutus eſt. at qui Tacitum legerit, quo loco Capitolii reſtituendi curam a Veſpaſiano in L. Veſtinum collatam refert, (2) is, opinor, jam facile intelliget, multa ex veteri conſuetudine retineri, quae rite expiata, religioſe nunc ſancteque uſurpantur. itaque & formulas huic aptas argumento pleraſque a Tacito mutuari licuit.

D 2 HON.

(1) pro lapide primo ad fundam. Sacrar. Vatic.
(2) Hiſt. lib. 4. c. 53.

XXXIIII. (1).

HONORI
SANCTI· NICOLAI· MAGNI
AEDES· A· SOLO· INCHOATA· XVII· KAL· OCT· AN· M· DCC· LII·
LAPIDEM· AVSPICALEM· STATVENTE· FRANC· TORQVATO
SIMEONIO· ARCHIPRESB·
ABSOLVTA· ET· RITE· EXPIATA· VII· KAL· IVL· AN· M· DCC· LXVIIII·
EANDEM· AVCTORE· V· E· HIERONYMO· SPINOLA· CARD· EPISC·
HIERONYMVS· VOLPIVS· V· C· DOMO· BARIO· ARCHIEP·
NEOCAESAR· INLATIS· ALTARI· MAXIMO· CINERIBVS
MARTYRR· SANCTISS·
IVSTINI· ZOSIMI· VALERII· LVPERCI
CONSECRAVIT· DEDICAVITQ·
XVI· K· SEPT· AN· M· DCC· LXXVII·
CVIVS· DIEI· SACRVM· ANNIVERSARIVM· IN· FASTOS
AD· DOMINICVM· MENSIS· OCTOBRIS· TERTIVM· RELATVM· EST

R*Ite expiata:* non homines ſolum nec crimina tantum, ſed loca etiam *expiabantur. Qui expiandum forum*, inquit Tullius, (2) *populi Romani ab illis nefarii ſceleris veſtigiis eſſe dico.* nec ſemper *Expiatio* ad crimen refertur; nam de incendio urbis, primo Gallico bello, ſic loquutus eſt Florus: (3) *Incendium illud quid egit aliud, niſi ut deſtinata hominum ac Deorum domicilio civitas, non deleta nec obruta, ſed expiata potius ſed luſtrata videatur?*

In Faſtos: id eſt in Kalendarium; *Faſtos* enim aut *Faſtus* appellavere Latini non eas ſolum tabulas, in quibus magiſtratus & res domi militiaeque geſtae per annorum ſeriem deſcribebantur, quas & *Annales* nominabant; ſed eas etiam, quae anni menſes & dies, ac quae ſingulis diebus reſponderent, ſacra, ferias, ludos, epulas, pompas referebant: cujuſmodi Faſtos Verrius Praeneſte publicavit, & Ovidius verſibus expoſuit. nomen a faſtis diebus, quos ſimul indicabant, datum videtur, quemadmodum a Kalendis Kalendaria item dicta ſunt. de his Cicero loquitur, quum ait, (4) *Ego D. Bruto liberato, quum laetiſſimus ille civitati dies illuxiſſet, decrevi, ut in Faſtis ad eum diem Bruti nomen adſcriberetur.*

SANC.

(1) in aede agri Praeneſt.
(2) pro Rabir. perd. reo c. 4.
(3) lib. I. c. 13.
(4) ad Brut. epiſt. 15.

XXXV. (1)

SANCTO· NICOLAO· MAGNO· PONTIFICI· MYRENSIVM
PATRONO· CAELESTI· SOSPITATORI
HIS· FINIBVS· HISCE· REGIONIBVS· VETVSTISSIMI· MAIORVM
AEDEM· MERITO· DICAVERVNT
CVRIONIQVE· PRIMITVS· SACRORVM· CAVSSA· ADTRIBVTAM
RAMBOTTVS· PONTIF· AN· M· CC· LXXXVIII·
FONTE· BAPTISMATIS· RITE· INSTRVXIT
EANDEM· AB· ALBERGHETTO· CHIAVELLIO· AN· M· CCC· XVII·
OPERIBVS· AMPLIATIS· RESTITVTAM
QVVM· VETVSTATE· DILABERETVR
COLLEGIVM· CANONICORVM· ET· RESPVBLICA
CVLTORESQVE· OMNES· STIPE· COLLATA
AN· M· DCC· LXXVII·
IM AMPLIOREM· FORMAM· AB· INCHOATO· REFICIENDAM
EXORNANDAMQVE· CVRARVNT
VTI· MAIESTAS· ET· HONOR· AEDI· SANCTISSIMAE
R E D D E R E T V R
QVAM· AB· HONORIO· III· P· M· DIPLOMATE· INSIGNITAM
A· CALLISTO· III· AN· M· CCCC· LVI·
PRAEDIIS· ET· PRAEFECTVRA· SANCTI· CASSIANI
CONTRIBVTA· LOCVPLETATAM
A· PIO· II· AN· M· CCCC· LVIIII· QVVM· VNO· AB· ANTISTITE
CVRARETVR· COLLEGIO· CANONICORVM· AVCTAM
MARTINVS· V· EVGENIVS· IIII· XYSTVS· IIII· PAVLLVS· V·
GREGORIVS· XV· PP· MM· PVBLICIS· PRIVILEGIORVM
LITTERIS· HONESTARVNT

C*urionem* rectius, quam *Parochum* dici, qui sacris Curiae praesit, Grammatici omnes fateri debent: quum olim *Parochorum* munus civile, *Curionum* semper sacrum fuisse constet. ait enim Varro: (2) *Curiones dicti a curieis, qui fiunt, ut in heis sacra faciant*. idem *Parochum* diserte a Sacerdote distinguit; nam in Sesquiulysse haec

haec ab eo ſcripta, tradit Nonius (3) *Hic enim omnia erat, Sacerdos, Prætor, Parochus, denique idem ſenatus, idem populi caput.*

Privilegium Tullius fere in malam partem accipit, tamquam legem in privatum hominem latam contra praeſcripta majorum. itaque adverſus Clodium, (4) *De peſte*, inquit, *civis conſervatoris reipublicae licuit tibi ferre non legem, ſed nefarium Privilegium*: rurſus in eundem: (5) *cum indemnatum exturbares, Privilegiis tyrannicis irrogatis.* ceterum qui conſequuti ſunt Latini ſcriptores ſaepe Principis beneficium, ſive immunitas eſſet, ſive lex quaecumque in favorem alicujus commodumve lata, *Privilegium* appellaverunt. *Privilegia parentibus quaedam data* ſcripſit Seneca, (6) Apameam coloniam Plinius (7) *habuiſſe Privilegium & vetuſtiſſimum morem, arbitrio pro rempublicam adminiſtrare.* idem vocabulum eadem ſententia ſaepe in Pandectis occurret: quin & in veteri inſcriptione apud Fabrettum (8) leges de Antonino Aug. *Quod Privilegia Eorum Non Modo Cuſtodiverit, Sed Etiam Ampliaverit.*

(1) Fabriani in aede ſacra.
(2) de L. L. l. 4. p. 22.
(3) c. 1. n. 239.
(4) pro D. 5. c. 10.
(5) ibid. c. 42.
(6) l. 3. de Benef. c. 11.
(7) l. 10. ep. 56.
(8) p. 682. n. 67.

XXXVI. (1)

NVMINE
DEI. OMNIPOTENTIS
PLACATO
ET. PACE. EXORATA
ORDO. ET. POPVLVS. VRBANIENSIS
IN. HONOREM
CHRISTOPHORI. MARTYRIS
PATRONI. CAELESTIS
SACRAVERVNT
QVANDOQVIDEM. ANNO. M. DCC. LXXXI.
MAXIMO. TERRAE. MOTV. CIVITAS. VNIVERSA
AB. SEDIBVS. SVIS. ET. SOLO. PATRIO. EXTORRIS
EX. ANTE. D. III. ID. IVN. AD. D. VIII. KAL. AVG.
INCOLVMIS. IN. CAMPO. TETENDIT. ET. HEIC
ALTARE. AD. SACRIFICANDVM. AEDICVLA
CIRCVM. OPERE. SVBITARIO. CONSTITVTA
DIES. XXXXV. STETIT

EXtorris: ſic Livius de Xyniae incolis oppidum deſerentibus, *Hoc*, inquit, (2) *ſedibus ſuis Extorre agmen in praeſidium incidit, quod Athamanum, quo tutior fru-*

frumentatio esset, ducebatur. & de Augusto, qui Nursinos patria exegit, Svetonius: (3) *Grandi pecunia, & quam pendere nequirent, multatos Extorres egit oppido*: id est extra terram patriam: ut extorres ii etiam recte dicantur, qui a patriae moenibus parum absint.

Tetendit: militare id quidem verbum est, sed de aliis etiam, qui milites non essent, quandoque usurpatum: ut apud Caesarem: (4) *Vt qui sub vallo tenderent Mercatores, recipiendi sui non haberent facultatem*.

Opere Subitario: de Nerone Tacitus: (5) *Subitaria aedificia exstruxit, quae multitudinem acciperent*. idem theatri gradus in tempus structos *Subitarios* dixit. (6)

(1) Urbaniae in Umbria, ad columnae basim.
(2) l. 32. c. 13.
(3) in Aug. c. 12.
(4) l. 6. G. 9. c. 36.
(5) Ann. l. 15. c. 39.
(6) ibid. l. 14. c. 20.

XXXVII. (1)

CONCLAVE· HOC· SIVE· SACRARIVM
ALTARI· CONDITO· DEDICATVM· EST
QVOD· IGNATIVS· PATER· POST· COLLEGIVM
ROMANVM· CONSTITVTVM· HVC· IN· HORTOS
AD· SVORVM· RELAXATIONEM· COEMPTOS
IPSE· VALETVDINE· IAM· AFFECTA· POST
IDVS· IVLIAS· ANNI· M· D· LVI· TAMQVAM
VIRIVM· RECIPIENDARVM· CAVSSA· SECEDENS
RELIGIONEM· LOCO· ET· SANCTITATEM
PRAESENTIA· INTVLERIT
QVODQVE· HEIC· DIEM· SVPREMVM· ANIMO
VERSANS· VELVTI· CONTENTO· AD· METAM
CVRSV· DEI· OPTIMI· MAXIMI· PRAEMIORVMQVE
DIVINORVM· CONTEMPLATIONI· MAGNO· SE
AMORIS· ARDORE· TOTVM· ADDIXERIT
DONICVM· CRESCENTE· MORBO· DELATVS
DOMVM· QVATRIDVO· AD· SEDES· CAELESTIVM
PLACIDO· EXITV· EMIGRAVIT

INscriptionem hanc Petri Aloisii Galletti Pontificis Cyrenensium viri summi rogatu condidi, qui sacram aediculam ad thermas Antoninianas nuper invisens, custodis negligentia apertam cuique & squalore obsitam, non sine animi moerore re-

reperit; veritusque est, ne paullatim cum sacrario ipso loci etiam memoria penitus interiret.

(1) pro aedicula ad therm. Antoninian.

XXXVIII. (1)

GVLLIELMVS. PALLOTTA. CARDINALIS
PRO. PRAEF. AERARI
CVRATOR. OPERVM. PVBLICOR.
PATRONVS. MVNICIPI
PATRONVS. LICCARVM
AEDES. CIVIVM. OPPIDVMQVE. OMNE
OPE. EIVS. ET. INSTANTIA. CONSTITVTVM
REVISENS
PRIMVS. SACRVM. AD. ALTARE
FECIT

M*vnicipium* a me appellari, qui Vicus sit, multi, opinor, mirentur. at Vicani illi patriam suam a conditore *Laurentiopolim* vocant: per eum enim stant, per quem alii cecidere. constat vero, non semper a Latinis ea solum oppida appellari *Municipia*, cujus incolae jure suo uterentur, & cives Romani essent. *Nunc* abusive, inquit Ulpianus (2) *Municipes dicimus suae cujusque civitatis cives*. quin & *Municipes Iovis* dixit Iuvenalis Lagenas ex insula Creta advectas, (3) & Cumanam testam *Municipem Sybyllae* Martialis, (4) tamquam si eo vocabulo inquilini jam omnes cujusque loci appellarentur.

(1) Vico Laurentio in aedibus Liccarum.

(2) L. 1. D. ad Munic. & de incol.

(3) Sat. 14. v. 271.

(4) l. 14. ep. 114.

XXXVIIII. (1)

☧
LOCVS
VBI. CORPORA. MARCELLINI. ET. PETRI
MARTYRVM. SANCTISSIMORVM
PRIMITVS. SEPVLTA. SVNT
QVEM. IOSEPH. MARIANVS. PARTHENIVS
TITVLO. HONESTANDVM
CVRAVIT

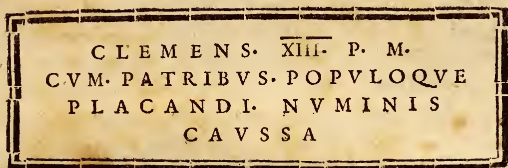

Onestare saepe est honorare aut insignem clarumque reddere: *mortem alicujus imagine honestare* dixit Tullius, (2) & apud Plinium phoenix describitur sic,

Au-

(3) *Auri fulgore circa colla, cetera purpureus, caeruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputque plumeo apice honestante.* Curtius de Poro scribens ait: (4) *Ipsum vehebat elephantus super ceteras belluas eminens: armaque auro & argento distincta corpus rarae magnitudinis honestabant.*

(1) in arenariis Tiburtii Mart.
(2) pro Rab. perd. reo c. 9.
(3) H. N. l. 10. c. 2.
(4) lib. 8. c. 13.

XXXX. (1)

CLEMENS. XIII. P. M.
CVM. PATRIBVS. POPVLOQVE
PLACANDI. NVMINIS
CAVSSA

PAtres quum dicebant Latini, consilium publicum designabant: & *Patres* ab honore appellatos tradit Livius, quos Romulus Senatores creavit: (2) idemque vix aliter nominare solet. recte igitur haec de *Cardinalibus* accipias, qui Pontificis Maximi consilium sunt.

(1) pro tabula picta pompam sacram referente.
(2) lib. 1. c. 8.

XXXXI. (1)

PRO. SALVTE. CLEMENTIS. XIII. P. M.
OPTIMI. PRINCIPIS

SAlus antiquis in titulis fere semper usurpatur, qua morbo & morti opponitur: & multae adhuc exstant tabellae cum ea formula *Pro Salute Imp. Caes.*, *Pro Salute Coloniae & Ordinis Decurionum & Populi Tudertis*, *Pro Salute & Incolumitate Domus Divinae* & hujusmodi. est vero & haec apud Gruterum, (2) *Pro Salute Imperii Romani & Virtute Legionis* XIII. G. sed inscriptionem totam merito rejecit Maffejus. (3)

Hunc & superiorem aliosque hujusmodi titulos quicumque a tabulis, quibus subscripti sint, abjunctos legat, obscuros videri, facile pronunciet. sed minus recte sententiam ante ferat, quam illud perpenderit, quo loco prostare dicantur. quae enim in ipsis non enunciantur, ipsae referunt tabulae; ut qui eas contemplatus sit, plura jam in titulis ad perspicuitatem non requirat.

E V. NON.

(1) pro tabula picta Vota populi R. referente.
(2) p. 2. n. 11.
(3) Art. Cr. L. p. 269.

XXXXII. (1)

V. NON. OCTOBR.
ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
QVOD. QVATVOR. MENSES. NON. PLVISSET
SVPPLICATIO. IN. VRBE. DIER. OCTO. INDICTA
OBSECRATIONESQVE. IN. TEMPLIS. CVRIARVM
OMNIBVS. FACTAE. PRECIBVSQVE. AB. VIRGINE
MATRE. PETITVM. VTI. PROPITIATA. CAELESTES
AQVAS. IMPLORANTIBVS. MITTERET. NOXIAMQ.
FRVGIBVS. INTEMPERIEM. PROHIBERET
SACERDOTES. ET. PRIMORES. CIVITATIS
ET. POPVLVS. PER. VRBEM. EVNTES. ET
PACEM. PRECANTES. CARMEN. CECINERE
PRAELATVMQ. SANCTAE. VIRGINIS. SIMVLACRVM
ACCENSO. THVRE. FACIBVS. CEREISQVE
ARDENTIBVS. SEQVVTI. SVNT

S*upplicationem* Latini dixere non modo publicam gratiarum actionem, de qua Tullius saepe meminit, quum scilicet ob res bene gestas populus templa adibat gratiarum agendarum caussa; sed etiam publicam obsecrationem periculi avertendi & numinis placandi caussa, quales Romae factas Livius non raro scripsit. *Eo*, inquit (2) *anno prodigia multa fuerunt: quorum averruncandorum caussa Supplicationes in biduum Senatus decrevit*. & de bello Philippico agens, (3) *Supplicationibus habitis jam & obsecratione circa omnia pulvinaria facta*. item alibi multa id genus habet: ut verbum nullum sit aptius ad eas obsecrationes designandas, quae in civitatis periculis templa celebrantes facere solemus.

Curias appellavi, quas vulgus expuncto I *Curas* vocat, nomine, ut reor, a *Curiis* ducto. nam veteres quoque non aedem solum, in qua sacra fiebant, sed populi etiam partem eam, quae unam in aedem sacrorum caussa conveniret, eo vocabulo nominabant. totus enim populus in Curias triginta divisus fuerat, nominibus quasque suis distinctas, quorum tamen pleraque ignoramus. (4) ea Festus a Sabinis virginibus sumpta tradit, quas Romani sub Romulo rapuerunt. relege, quod superius inscr. XXXV. subjeci idem Festus *Curiales* appellari tradit, qui sunt *ejusdem Curiae, ut tribules & municipes*.

Carmen Cecinere: sacros nimirum de mores psalmos, opis implorandae caussa. *Carmina* enim dixere veteres propria quadam appellatione, quae sacra peragentes canebant, ut *Saliare Carmen* & *Carmen Saeculare*. nec eo nomine semper poëma & versus indicabant; quum & Praetoris formulae *Carmen* dicerentur. (5)

KAL.

(1) pro pila marmorea ad aedem sacram.
(2) lib. 10. c. 33.
(3) lib. 31. c. 9.
(4) v. Liv. l. 1. c. 13.
(5) v. Cic. pro Mur. c. 12.

XXXXIII. (1)

KAL. SEPTEMBR.
PIO. VI. PONTIFICE. MAXIMO
ANNO. M. DCC. LXXXVI.
QVOD. TERRA. DIES. AMPLIVS. QVINQVAGINTA
MOVISSET. LABESQVE. MVLTIS. LOCIS. FACTAE. ESSENT
EIVS. REI. ERGO. SENATVS. CENSVIT. IEIVNIVM
MARIAE. ADIVTRICI. ANTE. NATALEM. EIVS
INSTITVENDVM. QVOD. SERVARETVR. QVOTANNIS
VOTO. SVSCEPTO. IN. ANNVM. CENTESIMVM
SI. TELLVS. QVIESSET

MOvere pro moveri Latini usurpare aliquando soliti: in antiquo senatusconsulto apud Gellium (2) legimus, *Quod C. Iulius L. F. Pontifex Nunciavit, In Sacrario In Regia Hastas Martias Movisse*. & apud Livium, (3) *Terra dies duodequadraginta Movit*.

Iejunium instituendum Cereri esse, & id quinto quoque anno servandum renunciarunt Decemviri, postquam libros Sibyllinos adiissent, ut est apud Livium: (4) inde eam sumpsi formulam, qua hic usus sum.

(1) pro pila marmorea ad aedem sacram.
(2) N. A. l. 4. c. 6.
(3) lib. 35. c. 40.
(4) lib. 36. c. 37.

XXXXIIII. (1)

EX. TESTAMENTO
L. MESSI. SODALIS. MARIANI
VIRI. PIENTISSIMI
HVIC. SACRARIO. CEDIT. AREA. QVAE. A. TERGO. EST
ET. DOMVS. MESSIANA. PROXIMA
CVM. HORTO. ET. POMARIO
EA. LEGE. VTI. COLLEGIVM. N. QVOTANNIS
V. K. IVNIAS
QVO. DIE. L. MESSIVS. E. VIVIS. EXCESSIT
FVNERIS. ANNIVERSARII. CAVSSA
IN. SCHOLAM. CONVENIAT. SACROQVE
FACIBVS. ACCENSIS. INTERSIT

CEdit *Area*: id est accedit, pertinet: ut apud Gruterum, (2) *Huic Titulo Cedunt Quoquoversum Pedes Quadrati Bini*, & *Huic Monumento Tutelae Nomine Cedunt Agri Puri Iugera Decem & Taberna Quae Proxime Eum Locum est*. simile illud Caji jurisconsulti, (3) *Omne, quod inaedificatur, solo cedit*.

(1) ficti argumenti.
(2) p. 823. n. 8. p. 399. n. 1.
(3) D. l. 41. tit. 1. l. 7.

XXXXV. (1)

☧
DE· RELIQVIIS
MARTYRVM· SANCTISSIMORVM
QVAE· THESAVRVS· CONDITA
HABET
EA· VTI· CLAVSA· SIGNATAQVE· SVNT
SANCTA· INVIOLATA
PERPETVO· MANENTO
DEQVE· IIS· PARTICVLAM· NE· CVI
DISSOCIARE· DEMERE
FAS· ESTO
VENERARI· COLERE· ORNARE
CVIQVE· LICETO
QVORVM· NOMINA
I· S· S·
PAVLLI· APOSTOLI
T· FLAVI· CLEMENTIS· COS·
IGNATI· PONT· ANTIOCH·
POLYCARPI· PONT· SMYRN·
SEBASTIANI· DEFENSORIS
CAECILIAE· VIRGINIS
MARTINAE· VIRGINIS
SVSANNAE· VIRGINIS

T*Hesaurus*: hoc nomine non ipsae solum res, quibus magnum sit pretium, sed locus etiam illis adservandis significatur. quin de sepulcro in epitaphio illo suo Naevius apud Gellium (2) accepisse videtur:

Itaque postquam est Orcino traditus Thesauro:

tum de alvearibus usurpavit Virgilius, (3)

Si quando sedem angustam servataque mella
Thesauris relines:

ac demum plerique ad memoriam atque etiam ad libros designandos transtulerunt.

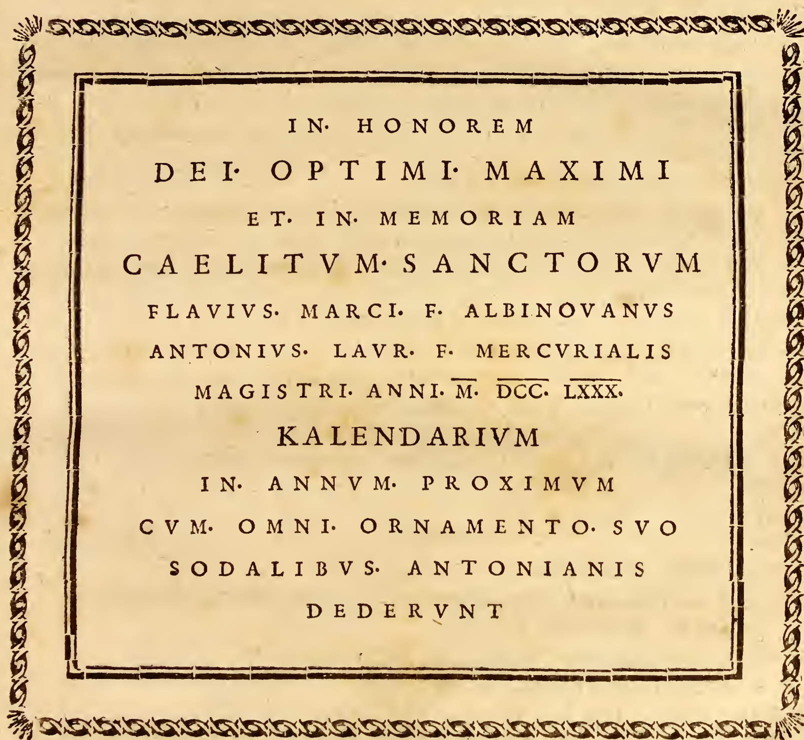
qua-

quare non hic perperam pro Conditorio posuimus.

Quorum Nomina: vetus haec formula iis in titulis, in quibus multorum nomina infra describenda essent: (4) quam sic quoque efferebant, nisi casus repugnaret, *Ii Qui infra Scripti sunt*, (5) vel etiam, *Milites Infra Scripti Fecerunt*. (6)

(1) pro aedicula solo privato
(2) N. a. l. 1. c. 24.
(3) Georg. l. 4. v. 227.
(4) Grut. p. 169. n. 7. Fabr. p. 299. n. 257. & p. 340. n. 514. &c.
(5) Fabr. p. 429. n. 4.
(6) Grut. p. 170. n. 1.

XXXXVI. (1)

IN· HONOREM
DEI· OPTIMI· MAXIMI
ET· IN· MEMORIAM
CAELITVM· SANCTORVM
FLAVIVS· MARCI· F· ALBINOVANVS
ANTONIVS· LAVR· F· MERCVRIALIS
MAGISTRI· ANNI· M· DCC· LXXX·
KALENDARIVM
IN· ANNVM· PROXIMVM
CVM· OMNI· ORNAMENTO· SVO
SODALIBVS· ANTONIANIS
DEDERVNT

(1) pro atrio scholae sodal. Antonian.

A KAL.

A KAL. IAN. F. DEO. PVERO. QVOD. HOC. DIE. SALVTEM. GENERIS HVMANI. SANGVINE. SVO. DEDICAVIT
PRIMA. LVCE. TONITRVS. TORMENTORVM. AB. ARCE. FIVNT
SVPPLICIA. STATIVA. AD. MARIAE. TRANS. TIBER.
IN. SACRARIVM. DOMVS. PONTIFICALIS. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM. ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONTIFICE. MAX.
SOLLEMNIA. AD. TEMPL. FARNES.
VIRGINES. DOTANTVR. AD. MARIAE. VICO. MINERVAE
B IIII. NON. HOC. DIE. MAGISTRATVS. DESIGNATI. HONOREM. IN. CAPITOLIO AVSPICANTVR
C III.
D PR.
E NON. TELESPHORO. PONT. MAX. ET. MARTYRI
PRIMA. VESPERA. IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. PSALMOS. ADSTANTE. PONT. MAX.
F VIII. ID. F. DEO. PVERO. QVOD. HOC. DIE. A. TRIBVS. SAPIENTIBVS ADORATVS. EST
HOC. DIE. CVRIONES. FERIAS. CONCEPTIVAS. SOLLEMNES. POPVLO INDICVNT
SVPPLICIA. STATIVA. IN. VATIC.
IN. SACR. DOM. PONT. CONVENTVS. PATRR. CARDD. AD. SACRVM ET. CONCIONEM. ADSTANTE. PONT. MAX.
SOLLEMNIA. AD. ATHANASII. RITV. GRAECO. ITEM. AD. MARONIS RITV. SYRIACO
AQVA. RITE. PIATA. POPVLO. DIDITVR
IN. CAPIT. POMPA. DVCITVR
EODEM. DIE. AEDES. CORSINIANA. IN. LATER. DEDICATAST
G VII. F. NVPTIALES. DIES. INCIPIVNT
A VI.
B V. CELSO. ET. IVLIANO. MARTYRR. AD. PONT. AEL.
C IIII.
D III.
E PR.
F IDIB. XXXX. MARTYRIBVS. VIA. LABICANA
G XVIIII. K. F. STATA. SOLLEMNITAS. NOMINI. IESV. RECOLENDO
HILARIO. PONT. IN. LATER.
A XVIII. PAVLLO. ANACHORETAE. VICO. ALBANO
IOANNI. CHALYBITAE. IN. INS. TIB.
B XVII. MARCELLO. PONT. MAX. ET. MART. VIA. LATA
C XVI. ANTONIO. SENIORI. IN. EXQVILIIS
IVMENTA. LVSTRANTVR
D XV. PETRO. APOSTOLO. IN. VATIC. QVOD. HOC. DIE. PONTIFICATVM MAXIMVM. IN VRBE. AVSPICATVS. EST

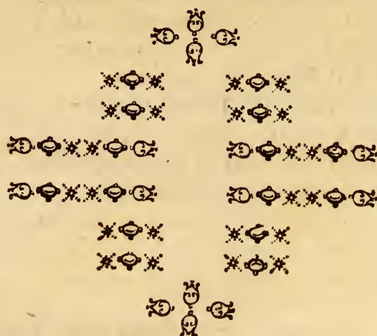
SA-

SACRVM· SOLLEMNE· IN· TEMPLO· ET· CONCIO· ADSTANTE·PONTIFICE MAX· CVM· PATRR· CARDD·
EODEM· DIE· PRISCAE· VIRG· MART· IN· AVENT·
E XIIII· REGI· CANVTO· MART· AD· MARIAE· TRANS· PONT· AEL· ITEM FVLGENTIO· PONT· AD· AVGVSTINI
F XIII· FABIANO· ET· SEBASTIANO· MARTYRR· VIA· APPIA· AD· MILL· III· ITEM· IN· PALATIO
VIRGINES· DOTANTVR· AD· AED· GALLOR·
G XII· F· HAGNE· VIRG· MART· VIA· NOMENTANA
SOLLEMNIA· AD· CIRC· AGON·
A XI· VINCENTIO· ET· ANASTASIO· MARTYRR· AD· AQVAS· SALVIAS
SOLLEMNIA· AD· LACVM· VIRGINIS
B X· MARIAE· SPONSAE
SACRVM· SOLLEMNE· AD· TEMPL· LIB· IN· EXQVIL· ADSTANTE ORATORE· REGIS· HISPAN·
C VIIII·
D VIII· PAVLLO· APOSTOLO· DESIGNATO·AD·TEMPL· EIVS· VIA· OSTIENSI ITEM· INTRA· POMOER· VICO· REGVLAE
E VII· PAVLLAE· MATRONAE· AD· MARIAE· DEI· PARENTIS· DESIGNATAE IN· REG· MONTANA
F VI· IOANNI· CHRYSOSTOMO· PONT· MAIORI· DOCT· IN· VATIC·
RELIQVIAS· EIVS· VENERARI· OSCVLANDO· LICET
G V· F· HAGNE· VIRG· MART· ITERVM· VIA· NOMENTANA
A IIII· PAPIAE· ET· MAVRO· MARTYRR· AD· AEDEM· NOVAM
HOC· DIE· CLEMENS· VIII· PONT· MAX· FERRARIAM· RECEPIT
SACRVM· SOLLEMNE· ET· ORATIO· AD· EVSTACHII· ADSTANTIBVS MAGISTRATIBVS· IIDEM· DONARIVM· DICANT
B III· MARTINAE· VIRG· MART· SVB· CAPIT·
AD· SEPVLCRVM· IN· CRYPTA· SVPPLICATVR
ITEM· HYACHINTIDI· MARESCOTTIAE· AD· LAVR· ET· LVC·
C PR· PETRO· NOLASCO· AD· AEDES· SODAL· MERCEDON·
ITEM· LVDOVICAE· ALBERTONIAE· AD· FRANCISCI· VICO RIPAE· MAIORIS

D KAL· FEBR· IGNATIO· PONT· MART· AD· AEDEM· CLEMENTIS· IN COELIMONTIO
IEIVNIVM· QVOD· HOC· DIE· TERRA· MOVIT
E IIII· NON· F· MARIAE· PVERPERAE· PERLITANTI· IN· REG· MONT·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARD· AD· POMPAM ET· SACRVM
CEREI· RITE· PIATI· A· PONTIFICE· MAXIMO· DIRIBENTVR
CEREOS· ITEM· DE· TEMPLO· CLIENTES· DONO· MITTVNT· PATRONIS
VIRGINES· DOTANTVR· AD· SILVESTRI· IN· QVIRIN·
F III· BLASIO· PONT· MART· VICO· IVLIO
ITEM· VIC· CESARIN·
G PR· F· ANDREAE· CORSINO· IN· LATER·
A NON· AGATHAE· VIRG· MART· TRANS· TIB·
ITEM· IN· REG· MONT·
B VIII· ID· DOROTHEAE· VIRG· MART· TRANS· TIB·
C VII· ROMVALDO· PATRI· AD· VIAM· LATAM· DIVERTICVLO
D VI· IOANNI· MATHENSI· AD· MARIAE· PROPE· FIGVLIN· EXTRA· POMOER·
E V· APOLLONIAE· VIRG· MART· TRANS· TIBER·
VIRGINES· DOTANTVR· AD· AVGVSTINI
F IIII· SCHOLASTICAE· VIRG· AD· MARIAE· IN· CAMP· MART·
G III· F· HVIC· DIEI· SEPTVAGESIMA· NOMEN· DATVM· QVOD· HINC· AD PASCHAE· SOLLEMNIA· VLTIMA· DIES· NVMERO· SEPTVAGINTA SVNT
SVPPLICIA· STATIVA· AD· LAVRENTII· EXTRA· POMOER·
A PR·
B IDIB· CATHARINAE· RICCIAE· VIRG· AD· MARIAE· VIC· MINERV·
SOLLEMNIA· AD· APOLLINARIS· QVOD· HOC· DIE· EFFIGIES· SANCTAE VIRGINIS· IN· PARIETE· APPARVIT
C XVI· K· VALENTINO· PRESB· MART· AD· SEBASTIANI· VIC· VLMI
VIRGINES· DOTANTVR
D XV· FAVSTINO· ET· IOVITAE· MARTYRR· AD· AED· BRIXIAN· VIC· IVLIO VIRGINES· DOTANTVR
FERIAE· QVOD· HOC· DIE· D· N· PIVS· VI· DEO· AVCTORE· PONTIFEX MAXIMVS· RENVNCIATVS· EST
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ADSTANTE· PONT· MAX·
E XIIII·
F XIII·
G XII· F· SEXAGESIMA
SVPPLICIA· STATIVA· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI
A XI·
B X·
C VIIII·

D VIII· PETRO· APOSTOLO· QVOD· HOC· DIE· PONTIFICATVM
ANTIOCHIAE· PRIMITVS· VSVRPAVIT
FERIAE· QVOD· HOC· DIE· D· N· PIVS· VI· PONTIFEX· MAXIMVS
SACRORVM· SOLLEMNIBVS· INITIATVS· EST
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ADSTANTE· PONT· MAX·
E VII· MARGARITAE· CORTONENSI· AD· MARIAE· IN· CAPITOLIO· ITEM
LAZARO MONACHO· AD· LVCAE· CONTRA· FORN· SEVER·
IEIVNIVM
F VI· F· MATHIAE· APOST· AD· TEMPL· LIBER·
RELIQVIAS· EIVS· SVB· ALTARI· MAXIMO· SITAS· POPVLVS· VANERATVM
ADIT
G V· F· QVINQVAGESIMA
SVPPLICIA· STATIVA· IN· VATIC·
SOLLEMNIA· IN· HORAS· XXXX· AD TEMPL· FARNES·
SACRVM· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD·
SODALIVM· COLLEGIA· IN· PVBLICVM· PRODEVNT· SVPPLICANDI
CAVSSA
A IIII·
B III· VLTIMVS· NVPTIALIVM· DIERVM
C PR· HOC· DIE· IEIVNIVM· QVADRAGENARIVM· OCCIPIT
SVPPLICIA· STATIVA· AD· MARIAE· SCHOLA· GRAECA
ITEM· AD· SABINAE· ET· AD· ALEXII· IN· AVENT·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ADSTANTE· PONT· MAX·
SACERDOTES· CINERE· SACRO· POPVLVM· VIRITIM· INSPERGVNT
CONCIONES· IN· TEMPLIS· HABERI· INCIPIVNT

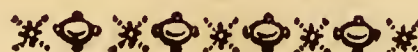

D KAL· MART· SVPPLICIA· STATIVA· AD· GEORGI· IN· VELABR·
E VI· NON· SVPPL· ST· AD· IOANNIS· ET· PAVLLI· IN· COELIO
F V· SVPPL· ST· AD· TRIPHONIS· ET· AD· AVGVSTINI
G IIII· F· QVADRAGESIMA
SUPPL· ST· IN· LATER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
REGI· CASIMIRO· AD· AED· POLONOR·
A III· SVPPL· ST· AD· PETRI· IN· EXQVIL·
B PR· SVPPL· ST· AD· ANASTASIAE
C NON· SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER·
IEIVNIVM· VERNI· TEMPORIS
THOMAE· AQVINATI· DOCT· VICO· MINERV· SACRVM· SOLLEMNE ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD·
D VIII· ID· SVPPL· ST· AD· LAVRENTI· IN· REG· MONT·
IOANNI· PATRI· IN· INS· TIBER·
VALETVDINARIA· FLORE· NOVO· ET· FESTO· CVLTV· ORNANTVR
E VII· SVPPL· ST· AD· XII· APOST·
FRANCISCAE· ROMANAE· IN· DOMO· VIRGG· AD· TVRR· SPECCHIAN·
SACRVM· SOLLEMNE· AD· MARIAE· NOV· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD·
F VI· SVPPL· ST· IN· VATIC·
XXXX· MARTYRIBVS· TRANS· TIBER·
HOC· DIE· IN· HONOREM· IOSEPHI· MARIAE· SANCTAE· VIRI SVPPLICATIONI· NOVENDIALI· INITIVM· EST
G V· F· SVPPL· ST· AD· MARIAE· IN· COEL· ITEM· IN· TEMPL· LIBER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
A IIII· SVPPL· ST· AD· CLEMENTIS
GREGORIO· MAGNO· DOCT· AD· CLIVVM· SCAVRI
HOC· DIE· IGNATIO· PATRI· FRANCISCO· XAVERIO· PHILIPPO· NERIO ISIDORO· THERESIAE· CAELESTES· HONORES· DECRETI
B III· SVPPL· ST· AD· BALBINAE· IN· AVENT·
C PR· SVPPL· ST· AD· CAECILIAE· TRANS· TIBER·
D IDIB· SVPPL· ST· AD· MARIAE· TRANS· TIBER·
E XVII· K· SVPPL· ST· AD· VITALIS· VALLE· QVIRINI
F XVI· SVPPL· ST· AD· PETRI· ET· MARCELLINI
G XV· F· SVPPL· ST· AD· LAVRENTI· EXTRA· POMOER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
A XIIII· F· SVPPL· ST· AD· MARCI
IOSEPHO MARIAE· SANCTAE· VIRO· VICO CAP· AED· ITEM· AD· AED· VICTOR· AD· AED· ROTVND· IN· TEMPL· IGNAT·
SOLLEMNIA· IN· SCHOLA· FABR· CAPITOL·

B XIII· SVPPL· ST· AD· PVDENTIANAE
HOC· DIE· AEDES· SESSORIANA· DEDICATAST
SACRARIVM· HELENAE· FEMINIS· PATET
C XII· SVPPL· ST· AD· XYSTI
ITEM· AD· NEREOS· ET· ACHILLEI
BENEDICTO· PATRI· TRANS· TIBER·
D XI· SVPPL· ST· AD· COSMAE· ET· DAMIANI· VIA· SACRA
HOC· DIE· VENERABILES· EFFIGIES· MARIAE· SANCTAE· PER· TEMPLA RETEGVNTVR
E X· SVPPL· ST· AD· LAVRENTII· ET· LVCINAE
F VIIII· SVPPL· ST· AD· CAII
ITEM· AD· SVSANNAE· ET· AD· MARIAE· IN· THERM· DIOCL·
G VIII· F· SVPPL· ST· AD· AED· SESSOR·
MARIAE· DEI· PARENTI· DESIGNATAE· AD· IIII· FONTES
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· VIC· MINERV·
HVC· PONTIFEX· MAXIMVS· EQVO· VECTVS· EX· VATICANO· PROCEDIT EOQVE· ADSTANTE· CONVENTVS· PATRR· CARDD· IN· AEDEM· AD MINERV· SACRI· SOLLEMNIS· CAVSSA
VIRGINES· IN· POMPAM· PRODEVNT· DOTANTVR
A VII· SVPPL· ST· AD· IIII· MARTYRR· IN· COELIO
B VI· SVPPL· ST· AD· LAVRENTI· ET· DAMASI
C V· SVPPL· ST· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI
D IIII· SVPPL· ST· AD· SILVESTRI· ET· MARTINI· IN· REG· MONT·
ITEM· AD· SILVESTRI· IN· CAMP· MART·
E III· SVPPL· ST· AD· EVSEBII· ET· AD· VIVIANAE
F PR· SVPPL· ST· AD· NICOLAI· VICO· MONTANOR·
BALBINAE· VIRG· MART· IN· AVENT·

g KAL· APRIL· F· INITIVM· LVGVBRIS· HEBDOMADIS
SVPPL· ST· IN· VATIC· ET· AD· LAZARI
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
a IIII· NON· SVPPL· ST· AD· CHRYSOGONI
FRANCISCO· PAVLLANO· PATRI· IN· REG· MONT·
SOLLEMNIA· AD· AED· ANDREAE· VICO· NEMORENSI
b III. SVPPL· ST· AD· MARIAE· VIA· LATA· ET· AD· QVIRICI· FOR· NERV·
c PR· SVPPL· ST· AD· MARCELLI
d NON·SVPPL·ST·AD·APOLLINARIS·ET·AD·MARIAE·MAGDALENAE·VIA· LATA
VINCENTIO· FERRERIO· VICO· MINERV· SOLLEMNIA· CONCEPTIVA
e VIII· ID· SVPPL· ST· AD· STEPHANI· IN· COELIO
MARIAE· PERDOLENTI· AD· MARCELLI
f VII· SVPPL· ST· AD· IOANNIS· PORTA· LAT· FERIAE· FORENSES
g VI· F· INITIVM· SANCTAE· HEBDOMADIS· SVPPL· ST· IN· LATER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· POMPAM ET· SACRVM· PONTIFEX· MAXIMVS· FRONDES· PALMEAS· RITE PIATAS· VIRITIM· DAT
AD· MARONIS· SACRVM· SOLLEMNE· ET· POMPA· RITV· SYRIACO
PRIMA· VESPERA· SVMMVS· MAGISTER· CRIMINIBVS· EXPIANDIS IN LATER· SEDET· PRO· TRIBVNALI
a V· SVPPL· ST· AD· PRAXEDIS
b IIII· SVPPL· ST· AD· PRISCAE· ET· AD· SABAE
SACROSANCTA·CAPITA·PETRI·ET·PAVLLI·APOSTT· IN· LATER· VISVNTVR
c III· SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER· IBIDEM· PRIMA· VESPERA· SVMMVS MAGISTER· CRIMINIBVS· EXPIANDIS· SEDET· PRO· TRIBVNALI
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· LVGVBRES PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
LEONI· MAGNO· DOCT· IN· VATIC· SOLLEMNIA· CONCEPTIVA
d PR· SVPPL· ST· IN· LATER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ADSTANTE· PONT· MAX· IDEM·IN·POMPA· SACRAMENTVM·AVGVSTVM AD· AEDEM· PAVLLINAM· DEFERT· POPVLVM· DE· MAENIANO PRECATIONE· LVSTRAT· CAPTIS· E· PLEBE· MENDICIS· XII· PEDES LAVAT· ET· CENAM· MINISTRAT
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD·AD LVGVBRES· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
SVMMVS· MAGISTER· CRIMINIBVS· EXPIANDIS· BIDVO· CONTINENTI IN· VATIC· SEDET· PRO· TRIBVNALI
e IDIB· SVPPL· ST· AD· AED· SESSOR·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· MYSTERIA ADST· PONT· MAX· CRVX· ADORATVR·POMPA·HESTERNA·REDVCITVR
A· MERIDIE· SACROSANCTA· SIMVLACRA· D· N· IESV· CRVCIFIXI

VISVNTVR· AD· ATHANASI·EXEQVIAE·CELEBRANTVR· RITV· GRAECO
AD· MARONIS· RITV· SYRIACO
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD·
AD· LVGVBRES· PSALMORVM· CANTVS
F XVIII· K· SVPPL· ST· IN· LATER· IVDAEI· IBIDEM· ET· TVRCAE· QVI
PROBATI· SIENT· SACRO· BAPTISMATE· CHRISTIANI. FIVNT
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ADSTANTE·PONT·MAX· CARMEN·GLORIA·VBI·SACERDOS·PRAECINVIT
TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT· AERA· TEMPLORVM
AC· TVRRIVM· SONANT.
G XVII· F· PASCHA· PONTIFEX· MAXIMVS· SACRVM· SOLLEMNE· IN· VATIC·
FACIT· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD· IDEM· DE· MAENIANO· POPVLVM
PRECATIONE· LVSTRAT· SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER·
AD· IOANNIS· VICO· PINEA· NEXI· OB· AES· ALIENVM· DISSOLVVNTVR
A XVI· F· SVPPL· ST· IN· VATIC· ET· AD· ONVPHRI
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
SVB· NOCTEM· HONORI· PII· VI· IN· MEMORIAM· SVSCEPTI· AB· EO
PONTIFICATVS· MAXIMI· VRBS· TOTA· COLLVCET· PEGMATA· IN· ARCE
BIDVO· CONTINENTI· INCENDVNTVR
B XV· F· SVPPL· ST· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
C XIIII· SVPPL· ST· AD· LAVRENTI· EXTRA· POMOER·
D XIII· SVPPL· ST· AD· XII· APOST·
E XII· SVPPL· ST· AD· AED· ROTVND· ITEM· IN· MARIAE· VIC· MINERV·
F XI· SVPPL· ST· IN· LATER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ADSTANTE· PONT· MAX· NATALIS· VRBIS
G X· F· ALBAE· DEPONVNTVR· SVPPL· ST· AD· PANCRATII· EXTRA· POMOER·
SOTERI· ET· CAIO· PONTT· MAXX· MARTYRR· AD· THERM· DIOCL·
A VIIII· GEORGIO· MARTYRI· AD· VELABR· DIES· NVPTIALES· REDEVNT
B VIII·
C VII· MARCO· EVANG· MART· HOC· DIE· POMPA· SOLLEMNIS· IN· VATIC·
DVCITVR· ET· SVPPLICATIO· EST· VTI· SEGETES· BENE· EVENIANT
D VI· MARIAE. MONTANAE· VICO· SVBVRRA· QVOD· HOC· DIE· IMAGO
SANCTAE· VIRGINIS· MANIFESTATA· EST
E V·
F IIII· VITALI· MART· VALL· QVIR· PORTARVM· ARGVMENTA· SPECTANTVR
G III· F· PETRO· MARTYRI· VICO· MINERV· RAMVLI· OLEAE· RITE· PIATI
POPVLO· DIRIBENTVR
A PR· CATHARINE· SENENSI· VICO· MINERV·
SOLLEMNIA· VICO· IVLIO· VIRGINES· DOTANTVR

B KAL· MAI· F· PHILIPPO· ET· IACOBO· APOST·
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
SOLLEMNIA· AD· AED· XII· APOSTT·
C VI· NON· ATHANASIO· PONT· MAIORI· DOCT· AD· AED· GRAECOR·
BVCCELLAE· SILIGINEAE· RITE· PIATAE· POPVLO· DIRIBENTVR
D V· F· SOLLEMNIA· AD· AED· SESSOR· QVOD· CRVX· SACROSANCTA
HIEROSOLYMIS· INVENTA· EST
E IIII· MONICAE· VID· AD· AVGVSTINI
F III· PIO· V· PONT· MAX· IN· TEMPL· LIBER·
G PR· F· IOANNI· APOST· PORT· LAT·
HOC· DIE· AEDES· MARIAE· SCHOL· GRAEC· DEDICATAST
A NON· STANISLAO· PONT· MART· AD· AED· POLON·
B VIII· ID· MICHAELI· PRINCIPI· ANGELOR· FORO· PISCAR·
C VII· GREGORIO· NAZIANZENO· PONT· MAIORI· DOCT· IN· VATIC·
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· IN· CAMPO· MARTIO
D VI· ANTONINO· PONTIF· MAIORI· AD· MARIAE· VICO· MINERV·
CALEPODIO· AD· MARIAE· TRANS· TIBER·
E V·
F IIII· NEREI· ACHILLEO· FLAVIAE· DOMITILLAE· MARTYRR·
AD· THERM· ANTONIN·
PANCRATIO· MART· EXTRA· POMOER· VIA· VITELLIA
G III· F· HOC· DIE· AEDES· ROTVNDA· DEDICATAST
IDEM· DIES· PRIMVS· E· SENIS· DOMINICVS· QVO· IN· HONOREM· ALOISI
GONZAGAE· AD· IGNATI· SVPPLICATVR
A PR· BONIFACIO· MART· IN· AVENT·
B IDIB· ISIDORO· AGRICOLAE· VICO· CAP· AED· ET· AD· THERM· DIOCL·
C XVII· VBALDO· PONT· AD· PACIS
D XVI· IOANNI· NEPOMVCENO· MART· AD· AED· GERMAN·
E XV· VENANTIO· MART· AD· AED· CAMERT·
F XIIII· PVDENTIANAE· VIRG· VICO· PATRICIO
IVONI· ADVOCATO· PLEBIS· AD· AED· BRITANN· GALL·
SACRVM· SOLLEMNE· AD· LYCEVM· SAPIENTIAE· ADSTANTIBVS· PATRR·
CARDD· ET· DECVRIA· DOCTORVM
G XIII· F· BERNARDINO· SENENSI· IN· REG· MONT· ITEM· AD· CATHARINES
VICO· IVLIO
A XII· SVPPLICATIONES· TRIVM· DIERVM· AD· CAELI· INTEMPERIEM
AVERRVNCANDAM
SVPPLICIA· STATIVA· AD· TEMPL· LIBER·
POMPA· EODEM· AB· AEDE· HADRIANI· DVCITVR
B XI· SVPPL· ST· IN· LATER·
POMPA· EODEM· AB· AEDE· MARIAE· NOVAE DVCITVR
C X· SVPPL· ST· IN· VATIC·
POMPA· EODEM· AB· AEDE· LAVRENTI· ET· DAMASI· DVCITVR

PRESBYTERI· QVAESTOREM· ANNALEM· CREANT
PRIMA· VESPERA· IN· SACRARIVM· DOMVS· PONTIFICALIS· CONVENTVS PATRR· CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE PONT· MAX·
D VIIII· F· D· N· IESV· CAELOS· ASCENDENTI
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
IDEM· DE· MAENIANO· POPVLVM· PRECATIONE LVSTRAT
SVPPL· ST· IN· VATIC· IBIDEM· SACRVM· PERISTROMA· MARTYRVM DE· PODIO· PROTENDITVR
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· OPIFERAE· PORT· ANGEL·
E VIII· MARIAE· MAGDALENAE· VIRG· AD· IIII· FONTES
F VII· F· PHILIPPO· NERIO· PATRI· AD· AEDEM· NOVAM
SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTE· PONTIFICE· MAXIMO· CVM· PATRR· CARDD·
G VI· F·
A V·
B IIII·
C III· REGI· FERDINANDO· AD· AED· HISPAN·
D PR· PETRONILLAE· VIRG· IN· VATIC·

E KAL·

E KAL· IVN· IVVENCIO· MART·
F IIII· NON· PETRO· ET· MARCELLINO· MARTYRR· AD· DVAS· LAVROS
ITEM· AD· HORT· IVSTIN·
IEIVNIVM
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD·
AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
G III· F· PENTECOSTE· SVPPL· ST· IN· VATIC·
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
A PR· F· SVPPL· ST· AD· PETRI· IN· EXQVIL·
SOLLEMNIA· AD· AED· NEAPOLIT·
VIRGINES· DOTANTVR
B NON· F· SVPPL· ST· AD· ANASTASIAE
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· CONSTANTINOPOL·
C VIII· ID· IEIVNIVM· AESTIVI· TEMPORIS
CLAVDIO· PONT· AD· AED· BVRGVND·
D VII· SVPPL· ST· AD· LAVRENTI· EXTRA· POMOER·
E VI· SVPPL· ST· AD· XII· APOSTT·
F V· SVPPL· ST· IN· VATIC·
PRIMO· ET· FELICIANO· MARTYRR· AD· STEPHANI· IN· COELIO
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD·
AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE PONT· MAX·
G IIII· F· TRINITATI· AVGVSTAE
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
SOLLEMNIA· AD· AED· PEREGRINOR·
A III· BARNABAE· APOST· AD· PRAXEDIS· IN· EXQVIL·
B PR· ONVPHRIO· ANACHORETAE· IN· IANIC·
C IDIB· NATALIS· COLLEGI· N·
ANTONIO· IVNIORI· PATRONO· CAELESTI
SOLLEMNIA· AD· AED· LVSITAN· AD· MARIAE· IN· CAPIT· AD· XII·
APOSTT·
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD.
AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
D XVIII· K· F· SACROSANCTO· CORPORI· D· N· IESV
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM· ET
SOLLEMNEM· POMPAM· PONTIFEX· MAXIMVS· HEXAPHORO·SVBLATVS
SACRAMENTVM· AVGVSTVM· CIRCVMFERT
BASILIO· PONT· DOCT· VIC· CAP· AED·
E XVII· VITO· ET· MODESTO· MARTYRR· IN· REG· MONT·
F XVI· QVIRICO· ET· IVLITTAE· MARTYRR· AD· FOR· NERVAE
G XV· F· MARIAE· OPIFERAE· AD· PORT· ANGELIC·

SOL-

SOLLEMNIA· QVOD· HOC· DIE· IMAGO· SANCTAE· VIRGINIS· E·PALESTINA ADLATA· IN· VRBEM· EST

A XIIII· MARCO· ET· MARCELLIANO· MARTYRR· AD· NICOLAI· VIC· MONTAN·

B XIII· GERVASIO· ET· PROTASIO· MARTYRR· AD· VITALIS

HOC· DIE· IN· HONOREM· PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· SVPPLICATIONI NOVENDIALI· INITIVM· EST

C XII·

D XI· ALOISIO· GONZAGAE· SOLLEMNIA· IN· TEMPL· IGNATI

E X· SACROSANCTO· CORDI· D· N· IESV· AD· THEODORI· SVB· PALAT·

F VIIII· IEIVNIVM

G VIII· F· NATALIS· IOANNIS· BAPTISTAE

SACRVM· SOLLEMNE· IN· LATER· ADSTANTE· PONT· MAX· CVM· PATRR· CARDD·

SOLLEMNIA· AD· AEDEM· FLORENTIN·

A VII· ELIGIO· PONT· AD· AED· FABR· FERR· ITEM· AD· AED· AVRIFIC·

GALLICANO· MART· TRANS· TIBER·

B VI· IOANNI· ET· PAVLLO· MARTYRR· IN· COELIO

C V·

D IIII· IEIVNIVM

PRIMA· VESPERA· FESTI· PSALMORVM· CANTVS· IN·VATIC· ADSTANTE· PONT· MAX· CVM· PATRR· CARDD·

HOC· DIE· VECTIGALES· TRIBVTA· CONFERVNT· REX· NEAPOL· PONTIFICI· MAXIMO· EQVVM· PHALERATVM· PER· ORATOREM MITTIT· VRBS· TOTA· NOCTV· COLLVCET· PEGMATA· IN. ARCE ET· AD· AREAM· XII· APOSTT· BIDVO· CONTINENTI· INCENDVNTVR

E III· F· PETRO· ET· PAVLLO· APOSTT· PROPVGNATORIBVS· VRBIS

FERIAE· VBIQVE· PONTIFEX· MAXIMVS· SACRVM·SOLLEMNE· IN· VATIC· FACIT· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD.

SEPVLCRVM· APOSTOLORVM· CONCVRSV. POPVLI· CELEBRATVR

F PR· PAVLLO· APOST· VIA· OSTIENSI

SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTIBVS· PONTIFF· MINORR·

G KAL· IVL· F· SACRVM· SOLLEMNE· HONORI· PETRI· APOST· IN· AEDE PVDENTIANAE· VIRG· QVOD· IS· EO· LOCI· APVD· PVDENTEM SENATOREM· HOSPITATVS· EST

A VI· NON· SACRVM· SOLLEMNE· AD· MARIAE· VIA·LATA·QVOD·PAVLLVS APOST· IBIDEM· IN· LIBERA· CVSTODIA· HABITVS· EST

SOLLEMNIA· AD· MARIAE· IN· CAMPO· VBI· EQVIRIA· FIEBANT· QVOD HOC· DIE· VIRGO· SANCTA· ELISABETHEN· COGNATAM· PVERPERII CAVSSA· INVISIT

MAGISTRATVS· DESIGNATI· HONOREM· IN· CAPITOLIO·AVSPICANTVR

B V· SACRVM· SOLLEMNE· HONORI· PETRI· APOST· AD· AEDEM· EIVS IN· EXQVILIIS· QVOD· IBIDEM· VINCVLA· SERVANTVR· QVEIS OBSTRICTVS· FVIT

C IIII· SACRVM· SOLLEMNE· HONORI· PETRI· APOST· AD· AEDEM· EIVS SVB· CAPIT· QVOD· IBIDEM· CARCERE· INCLVSVS· EST

D III· SACRVM· SOLLEMNE· HONORI· PETRI· APOST· AD· AEDEM· EIVS IN· IANIC· QVOD· IBIDEM· MARTYRIVM· FECIT

E PR· SACRVM· SOLLEMNE· IN· LATER· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD· QVOD· IBIDEM· SACROSANCTA. CAPITA· PETRI·ET·PAVLLI· APOSTT· CVSTODIVNTVR

F NON· LVCINAE· MATRONAE

SOLLEMNIA· AD· AEDEM· LAVR· ET· LVC·

G VIII· F·

A VII· FERIAE· FORENSES

B VI· RVFINAE· ET· SECVNDAE· VIRGG· MARTYRR· TRANS· TIBER·

ITEM· AD· SACRVM· FONTEM· IN· LATER·

C V· NORBERTO· PONT· VICO· ALBANO

D IIII· GVALBERTO· PATRI· AD· PRAXEDIS

E III·

F PR· BONAVENTVRAE· CARD· PONT· DOCT· IN· PALAT·

SACRVM· SOLLEMNE· AD· XII· APOSTT· ADSTANTIBVS· PATRR·CARDD·

G IDIB· F· CAMILLO· PATRI

SOLLEMNIA· AD· MARIAE· MAGDALENAE· FOR· CVPED·

A XVII· MARIAE· KARMELITIDI

SOLLEMNIA· AD· AED· EIVS· TRANS· PONT· AEL·

B XVI· ALEXIO· PEREGRINATORI· IN· AVENT·

C XV· SYMPHOROSAE· ET· FILIIS· EIVS· MARTYRR· FOR· PISCAR·

D XIIII· VINCENTIO· PATRI· IN· CAMPO· MARTIO

E XIII· MARGARITAE· VIRG· MART· TRANS· TIBER·

VIRGINES· DOTANTVR

SOLLEMNIA· HIERONYMO· AEMILIANO· PATRI· AD· AEDEM· NICOLAI ET· BLASII

F XII· PRAXEDI· VIRG· IN· EXQVIL·

VIRGINES· DOTANTVR

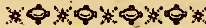
G XI· F· MARIAE· MAGDALENAE· AD· FORVM· CVPEDINAR·
ITEM· IN· QVIRIN· ET· VIA· LATA
A X· APOLLINARI· PONT· MART·
SOLLEMNIA· AD· AEDEM· EIVS
ITEM· LIBORIO· PONT· AD· CELSI
B VIIII· IEIVNIVM
MARTYRIBVS· AMITERNINIS· AD· IGNATII
C VIII· F· IACOBO· MAIORI· APOST·
SOLLEMNIA· AD· AED· HISPAN·
A· MERIDIE· SCHOLA· STRATORVM· POMPAM· DVCIT· AD· ANNAE· IN VRB· ADIECT·
VIRGINES· DOTANTVR
D VII· F· ANNAE· VIRGINIS· SANCTAE· PARENTI
SOLLEMNIA· IN· QVIR· AD· IIII· FONTES
E VI· PANTALEONTI· MART· IN· REG· MONT·
SOLLEMNIA· AD· FOR· AGON·
AQVA· RITE· PIATA· POPVLO· DIDITVR
F V·
G IIII· F· MARTHAE· VIRG· AD· VALETVD· FAMIL· PONTIF·
SOLLEMNIA· AD· AEDEM· CONTRA· LYC· ROM·
ITEM· MARIAE· MAGDALENAE· AD· LAZARI· SOLLEMNIA· CONCEPTIVA
A III· ABDONI· ET· SENNENI· MARTYRR· AD· MARCI
B PR· IGNATIO· PATRI· AD· LYC· ROM·
SOLLEMNIA· IN· TEMPL· FARNES·

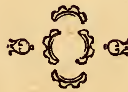

c KAL· AVG· PETRO· APOST· IN· EXQVIL·
VINCVLA· EIVS· POPVLVS· VENERANDO· OSCVLATVR
FERIAE· STRENARVM· MVNERA· MISSITANTVR
A· MERIDIE· SVPPLICATIO· INCIPIT· IN· DIEM· ALTERVM· PER·OMNIA
TEMPLA· FRATRVM· FRANCISCALIVM
d IIII· NON· VIRGINI· SANCTAE· REGINAE· ANGELORVM· CAELITVM
AD· THERM· DIOCL·
e III· STEPHANO· PROTOMARTYRI·AD·AED·LAVRENTII·EXTRA·POMOER·
QVOD· HOC· DIE· SACRI· CINERES· EIVS· INVENTI· SVNT
f PR· DOMINICO· PATRI
SOLLEMNIA· AD· MARIAE· VICO· MINERV·
g NON· F· MARIAE· SANCTAE· IN· TEMPL· LIBER· QVOD· HOC· DIE
AEDES· EIVS· EX· PRODIGIALI· NIVE· DEDICATAST
a VIII· ID· D· N· IESV· IN· THABORE· EFFVLGENTI
SOLLEMNIA· IN· LATER·
VIRGINES· DOTANTVR· AD MARIAE· VICO· MINERV·
HOC· DIE· IN· HONOREM· MARIAE· SANCTAE· SIDERIBVS· RECEPTAE
SVPPLICATIONI· NOVENDIALI· INITIVM· EST
b VII· CAIETANO· PATRI
SOLLEMNIA· AD· ANDREAE· VICO· VALLE
c VI· CYRIACO· ET· SOCIIS· MARTYRR· AD· MARIAE· VIA· LATA
d V· IEIVNIVM
e IIII· F·LAVRENTIO· MART· EXTRA· POMOER· VIA· TIBVRT·
SOLLEMNIA· AD· AED· DAMASI· ET· IN· VIMIN·
f III· SVSANNAE· VIRG· MART·
SOLLEMNIA· AD· THERM· DIOCL·
g PR· F· CLARAE· VIRG· AD· THERM· AGRIPP·
ITEM· AD· COSMAE· ET· DAMIANI· TRANS· TIBER·
a IDIB· HIPPOLYTO· MART· AD· FONTEM· LAVRENTII
b XVIIII· IEIVNIVM
EVSEBIO· PONT· IN· REG· MONT·
c XVIII· F· MARIAE· SANCTAE· SIDERIBVS· RECEPTAE
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
SACRVM· SOLLEMNE· IN· TEMPL· LIBER· ADSTANTE· PONTIFICE
MAXIMO· CVM· PATRR· CARDD· IDEM· DE· MAENIANO· POPVLVM
PRECATIONE· LVSTRAT
VIRGINES· DOTANTVR· VICO· MINER·
d XVII· ROCHO· PEREGRINATORI· AD· MAVSOL· AVG·
e XVI·
f XV· HELENAE· AVG· AD· AED· SESSOR·
g XIIII· F· IOACHIMO· MARIAE· SANCTAE PATRI· AD· IGNATII
a XIII· BERNARDO· PATRI· AD· THERM· DIOCL·
b XII· IOANNAE· FRANCISCAE· VID· LEGIFERAE· VIA· LONGA

ITEM

ITEM· AD· AED· GALLOR·
BERNARDO· TOLOMEO· PATRI· AD· MARIAE· NOVAE
C XI·
D X· PHILIPPO· BENIZIO· AD· MARCELLI
E VIIII· IEIVNIVM
F VIII· F· BARPTOLEMAEO· APOST· IN· INS· TIB·
ITEM· AD· AED· BERGOM·
SACRVM· SOLLEMNE· HONORI· REGIS· LVDOVICI·ADSTANTIBVS·PATRR· CARDD· AD· AED· GALLOR·
G VII. F· ALEXANDRO· MART· AD· AED· BERGOM·
A VI· IOSEPHO· PATRI· AD· PANTALEONTIS· FOR· AGON·
B V· AVGVSTINO· PONT· DOCT· AD· VSTRIN· AVG·
C IIII· IOANNI· BAPTISTAE· DECOLLATO· AD· PONT· RVPT·
SODALES· EIVS· EXSORTEM· VNVM· E· CAPITIS· DAMNATIS· VIVERE IVBENT
VIRGINES· DOTANTVR
SABINAE· MART· IN· AVENT·
D III· ROSAE· LIMENSI· VIRG· AD· MARIAE· VICO· MINERV·
FELICI· ET· ADAVCTO· MARTYRR· AD· LAVR· ET· LVC·
HOC· DIE· AD· SCHOL· GRAEC· IN· HONOREM· MARIAE· NASCENTIS SVPPLICATIONI· NOVENDIALI· INITIVM· EST
E PR· RAIMVNDO· KAESONI· AD· HADRIANI
ITEM· AD· IOANNIS· IN· CAMPO· MARTIO
IVLIANO· AD· AED· BELGAR·
VIRGINES. DOTANTVR

F KAL· SEPTEMBR· AEGIDIO· PATRI· TRANS· TIBER·
G IIII· NON· F· REGI· STEPHANO· AD· APOLLINARIS
A III·
B PR· ROSAE· VITERB· VIRG· AD· MARIAE· IN· CAPIT·
C NON·
D VIII· ID·
E VII·
F VI· F· MARIAE· NASCENTI· AD· PORT· FLAMIN·
SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTE· PONTIFICE· MAXIMO· CVM·PATRR· CARDD·
VIRGINES· DOTANTVR
SOLLEMNIA· AD· SCHOL· GRAEC· ITEM· AD· COL· TRAIAN·
G V· F· STATA· SOLLEMNITAS· NOMINI· MARIAE· RECOLENDO
VIRGINES· DOTANTVR· AD· COL· TRAIAN·
SACRVM· SOLLEMNE· IN· TEMPL· LIBER· ADSTANTE· ORATORE· REGIS HISPAN·
A IIII· NICOLAO· TOLENTINATI· VIC· CAP· AED·
B III· PROTO· ET· HYACINTHO· MARTYRR· AD· AED· FLORENT·
C PR·
D IDIB·
E XVIII· K HOC· DIE· SACROSANCTA· CRVX· DE· PERSIS· RECEPTA
SACRVM· SOLLEMNE· AD· MARCELLI· ADSTANTIBVS· PATRR·CARDD·
SOLLEMNIA· AD· AED· LVCENS·
VIRGINES· DOTANTVR
F XVII·
G XVI· F· EVPHEMIAE· VIRG· MART· AD· COLVMN· TRAIAN·
ABVNDIO· ET· ABVNDANTIO· MARTYRR· IN· TEMPL· FARNES·
A XV· FRANCISCO· PATRI· QVOD· HOC· DIE· QVINQVE· STIGMATA CORPORI· EIVS· DIVINITVS· IMPRESSA· SVNT
SOLLEMNIA· AD· AED· SODALIVM
VIRGINES· DOTANTVR
B XIIII· THOMAE· VILLANOVANO· PONT· VIC· CAP· AED·
IOSEPHO· COPERTINENSI· AD· XII· APOSTT·
C XIII· IEIVNIVM· AVTVMNALIS· TEMPORIS
SVPPLICIA· STATIVA· AD· TEMPL· LIBER·
IANVARIO· PONT· MART· AD· AED· NEAPOL·
D XII· EVSTACHIO· ET· SOCIIS· MARTYRR· FORO· OLITOR·
IEIVNIVM
E XI· F· MATTHAEO· APOST· EVANG· VICO· MERVL·
SVPPL· ST· AD· XII· APOSTT·
F X· SVPPL· ST· IN· VATIC·
DIGNAE· ET· EMERITAE· VIRGG· MARTYRR· AD· MARCELLI
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS·PATRR·CARDD· AD·PARENTALIA

CLE-

CLEMENTIS· XIIII· ADSTANTE· PONT· MAX·

G VIIII· F·

A VIII· MARIAE· MERCEDONIAE· AD· HADRIANI

ITEM· AD. IOHANNIS· IN. CAMPO· MART·

VIRGINES· DOTANTVR

B VII·

C VI· CYPRIANO· ET· IVSTINAE· MARTYRR· AD· FONTEM· IOANNIS

D V· COSMAE· ET· DAMIANO· MARTYRR· VIA· SACRA

E IIII·

F III· F· MICHAELI· PRINCIPI· ANGELOR· QVOD· HOC· DIE· AEDES·EIVS IN· VATIC· DEDICATAST

PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT

SOLLEMNIA· FORO· PISCARIO

ITEM· AD· LYCEVM· SAPIENT·

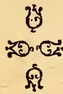
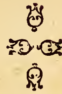
SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTIBVS· XII· VIR· LIT· IVDIC· ET DECVRIIS· ADVOCAT·

G PR· F· HIERONYMO· PRESB· DOCTORI· MAXIMO· IN· TEMPL· LIBER·

SOLLEMNIA· AD· AED· ILLYRIC·

ITEM· VICO· CARIT.

VIRGINES. DOTANTVR

A KAL. OCTOBR. DIES. IVDICIARII. INCIPIVNT
B VI. NON. ANGELIS. CVSTODIBVS
SOLLEMNIA. AD. AED. EOR. SVB. QVIRIN.
C V.
D IIII. FRANCISCO. PATRI. VICO. RIPA
SOLLEMNIA. AD. MARIAE. IN. CAPIT.
ITEM. AD. XII. APOSTT.
EODEM. DIE. PETRONIO. PONT. AD. AED. BONONIENS.
E III. GALLAE. MATRONAE. VICO. MONTANOR.
F PR. BRVNONI. PATRI. AD. MARIAE. IN. THERM. DIOCL.
G NON. F. MARIAE. EXORATAE. QVOD. OPE. EIVS. HOSTES. NOMINIS CHRISTIANI. DEVICTI. SINT
SOLLEMNIA. VICO. MINERV.
PRIMA. VESPERA. SVPPLICATIO. PER. VRBEM. SIMVLACRVM. SANCTAE DEI. PARENTIS. IN. POMPA. PORTATVR
VIRGINES. DOTANTVR
EODEM. DIE. MARCO. PONT. MAX. AD. AEDEM. VENETOR.
A VIII. ID. BIRGITTAE. VID. LEGIFERAE. AD. AREAM. FARNES.
B VII. DIONYSIO. ET. SOCIIS. MARTYRR. AD. IIII. FONTES
VIRGINES. DOTANTVR. AD. AED. GALLOR.
C VI. FRANCISCO. BORGIAE
SOLLEMNIA. AD. TEMPL. FARNES.
LVDOVICO. BELTRANDO. AD. MARIAE. VIC. MINERV.
D V.
E IIII.
F III.
G PR. F. CALLISTO. PONT. MAX. MART. TRANS. TIBER.
SVPPLICIA. STATIVA. AD. MARIAE. IN. PROXIMO. QVOD. IBIDEM. CONDITVS. SIT
A IDIB. THERESIAE. VIRG. LEGIFERAE. AD. MARIAE. SCALARIS TRANS. TIBER. AD. VICTORIAE. AD. IIII. FONTES
ITEM. VIA. LONGA
B XVII.
C XVI.
D XV. LVCAE. EVANG. SVB. CAPIT.
SCHOLA. PICTORVM. PATET. PINACOTHECAE. SPECTANTVR
E XIIII. PETRO. COLONIA. NORBENSI. AD. MARIAE. IN. CAPIT.
ITEM. IN. PALAT.
AD. BONAVENT. ET. TRANS. TIBER. AD AEDEM XXXX. MARTYRR.
F XIII. IOANNI. CANZIO. AD. AED. POLONOR.
G XII. F. VRSVLAE. ET. SOCIIS. VIRGG. MARTYRR. VICO. VICTORIAE
ITEM. AD. TVRR. SPECCHIAN.

VIR-

VIRGINES· DOTANTVR
A XI·
B X·
C VIIII· RAPHAELI· ARCHANG· IN· TEMPL· FARNES·
ITEM· AD· AED· LVCENS·
D VIII· CRISPINO· ET· CRISPINIANO· MARTYRR· TRANS· TIBER·
SOLLEMNIA· AD· LAVRENTII· IN· VIMIN· QVOD· IBIDEM· SACRI·CINERES EORVM· QVIESCANT
E VII·
F VI· IEIVNIVM
G V· F· SIMONI· ET· IVDAE· APOSTT· IN· VATIC·
SOLLEMNIA· AD· AED· EOR· VICO· IORDANO
A IIII·
B III·
C PR· IEIVNIVM
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR·CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·

D KAL· NOVEMBR· F· MARIAE· SANCTAE· ET· CAELITIBVS· VNIVERSIS
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
SOLLEMNIA· AD· AED· ROTVND·
A· MERIDIE· SVPPLICATIO· IN· AMPHITHEATRO· PER· OMNIA· SACELLA
IN· DIES· OCTO· ADMISSIS· DEFVNCTORVM· EXPIANDIS
AEDES· GREGORII· MAGNI· AD· CLIVVM· SCAVRI· CELEBRATVR
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD·
AD· FESTOS· PRIMVM· DEINDE· AD· FVNEBRES· PSALMORVM· CANTVS
ADSTANTE· PONT· MAX·
E IIII· NON· FERIAE· MANIVM· PIORVM
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM
ET· EXPIATIONEM· DEFVNCTORVM· ADSTANTE· PONT· MAX·
NVNDINAE· IN· TRIBVS· FORIS· AB· ARCV· AD· ARCVM
F III· SILVIAE· MATRI· GREGORII· MAGNI· AD· CLIV· SCAVRI
IN· SACR· DOM· PONT· PARENTALIA· PONTIFICVM· MAXIMORVM
G PR· F· KAROLO· BORROMEO· PONT· MAIORI· CARD· VIA· LATA
SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTE· PONT· MAX· CVM· PATRR· CARDD·
VIRGINES· DOTANTVR
A NON· IN· SACR· DOM· PONT· PARENTALIA· PATRVM· CARDINALIVM
B VIII· IDVS· LEONARDO· CONF· VIA· LONGA
ITEM· AD· AED· MARMORAR·
C VII·
D VI· IIII· MARTYRIBVS· IN· COELIO
E V· THEODORO· MART· SVB· PALAT·
HOC· DIE· TEMPLVM· MAXIMVM· IN· LATER· DEDICATVM· EST
F IIII· ANDREAE· AVELLINO· AD· ANDREAE· APOST· VICO· VALLE
G III· F· MARIAE· PATRONAE· CAELESTI· AD· VICTOR·
ITEM· AD· PONT· FABRIC·
MARTINO· PONT· IN· REG· MONT·
A PR· MARTINO· PONT· MAX· IN· REG· MONT·
B IDIB· STANISLAO· KOSTKAE· AD· ANDREAE· IN· QVIRIN·
C XVIII· K·
D XVII· HOC· DIE· AEDES· MARIAE· TRANS· TIBER· DEDICATAST
E XVI·
F XV· GREGORIO· PONT· ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΩ· AD· IGNATII
G XIIII· F· HOC· DIE· TEMPLA· MAXIMA· PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT·
DEDICATA· SVNT
A XIII·
B XII·
C XI· MARIAE· SANCTAE· QVOD· HOC· DIE· IN· TEMPLVM· HIEROSOLYMOR·
A· PARENTIBVS· PVELLA· DEDVCTA· DEVOTAQVE· EST

SOL-

SOLLEMNIA· VICO· VRSI

D X· CAECILIAE· VIRG· MART·

SOLLEMNIA. AD· AED· EIVS· TRANS·TIBER·SEPVLCRVM.FREQVENTIA POPVLI· CELEBRATVR

E VIIII· CLEMENTI· PONT· MAX· MART. IN· COELIMONTIO

F VIII· CHRYSOGONO· MART· TRANS·TIBER·

G VII· F· CATHARINE· VIRG· MART· AD· AED· FVNARIOR·

SACRVM· SOLLEMNE· ADSTANTIBVS· PATRR· CARDD·

A VI· SILVESTRO· PATRI· AD· AED· STEPHANI· VIC· CACIANO

B V·

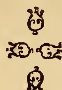
C IIII·

D III· IEIVNIVM

E PR· F· ANDREAE· APOST· VICO· VALLE· FORO· PISCAR· IN· QVIRIN· IN· VATIC·

SOLLEMNIA· VICO· NEMORENSI

VLTIMVS· NVPTIALIVM· DIERVM

F KAL· DECEMBR·
G IIII· NON· F· DIES· INCIPIVNT· ADVENTVI· D· N· IESV· RECOLENDO SVPPLICIA· STATIVA· AD· TEMPL· LIBER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
EODEM· DIE· VIVIANAE· VIRG· MART· AD· VRS· PILEAT·
A III· FRANCISCO· XAVERIO· APOST· INDOR·
SOLLEMNIA· AD· TEMPL· FARNES·
B PR· BARBARAE· VIRG· MART· AD· AED· BIBLIOPOL· ITEM· AD· MARIAE TRANS· PONT· AEL·
PRIMA· LVCE· TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE· FIVNT
C NON· SABAE· PATRI· IN· AVENT·
D VIII· ID· NICOLAO· PONT· VIC· MONTANOR·
VIRGINES· DOTANTVR· AD· AEDEM· LOTARING·
E VII· AMBROSIO· PONT· MAIORI· DOCT· VICO· MAXIMAE
SOLLEMNIA· VIA· LATA
F VI· F· MARIAE· SANCTAE· AB· ORIGINE· IMMACVLATAE
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ADSTANTE· PONT· MAX·
SOLLEMNIA· AD· AED· HISPAN· AD· MARIAE· VIA· LATA· AD· XII· APOSTT· AD· LACVM· VIRGINIS
IN· CAPIT· POMPA· DVCITVR
VIRGINES· DOTANTVR· AD· IVLIANI· VIC· IORD·
G V· F· SVPPL· ST· AD· AED· SESSOR·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
A IIII· SOLLEMNIA· AD· AED· DEI· SERVATORIS· VICO· LAVRI· QVOD HOC· DIE· DOMVS· SANCTAE· VIRGINIS· APVD. PICENTES· IN LORETO· APPARVIT
B III· DAMASO· PONT· MAX· AD· CVRIAM· RIARIAM
C PR·
D IDIB· LVCIAE· VIRG· MART· VICO· NICOSIANO
SOLLEMNIA· AD· CLIV· SVBTERRAN·
SACRVM· SOLLEMNE· IN· LATER· ADSTANTE· ORATORE· REGIS GALLIAR·
E XVIIII· K·
F XVIII· HOC· DIE· IN· HONOREM· DEI· PVERI· SVPPLICATIONI NOVENDIALI· INITIVM· EST
G XVII· F· SVPPL· ST· IN· VATIC·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
A XVI·
B XV· MARIAE· SANCTAE· OB· PVERPERIVM· EIVS

C XIIII· IEIVNIVM· HIBERNI· TEMPORIS
SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER·
D XIII· IEIVNIVM
E XII· F· THOMAE· APOST· VICO· CINCIO· ET· AD· NAV· SALV·
ITEM· VICO· PARIONE
SVPPL· ST· AD· XII· APOSTT·
F XI· SVPPL· ST· IN· VATIC·
G X· F· SVPPL· ST· AD· XII· APOSTT·
IN· SACR. DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT. MAX·
A VIIII· IEIVNIVM· SVPPL· ST· AD· TEMPL· LIBER·
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT. CONVENTVS.PATRR·CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
POST· OCCASVM· SOLIS. TONITRVS· TORMENTORVM· AB· ARCE·FIVNT
DE· NOCTE· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· PSALMOS· ET SACRVM· ADSTANTE· PONT· MAX·
SOLLEMNIA· IN· TEMPL· LIBER· CVNAE· DEI· PVERI· IN· POMPA PORTANTVR
B VIII· F· NATALIS· D· N· IESV· SOLLEMNIA· OMNIBVS· IN· TEMPLIS
SVPPL· ST· AD· ANASTASIAE· ET· AD· TEMPL· LIBER·
SACRVM· SOLLEMNE· PONTIFICIS· MAXIMI· IN· VATIC·ADSTANTIBVS PATRR· CARDD·
AD· IOANNIS· VICO· PINEA· NEXI· OB· AES· ALIENVM· DISSOLVVNTVR
FERIAE· STRENARVM· MVNERA· MISSITANTVR
C VII· F· STEPHANO· PROTOMARTYRI· IN· COELIO· ITEM·VIC·CACIANO
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
D VI· F· IOANNI· APOST· EVANG· IN· LATER·
IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS· PATRR· CARDD· AD· SACRVM ET· CONCIONEM· ADSTANTE· PONT· MAX·
E V· F· PVERIS· INFANTIBVS· AB· HERODE NECATIS
RELIQVIAE· EORVM· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI
F IIII· THOMAE· PONT· MART· AD· AED· BRITANNOR·
G III· F·
A PR· F· SILVESTRO· PONT· MAX· IN· QVIRIN· ET· IN· CAMP· MART·
PRIMA· VESPERA· IN· SACR· DOM· PONT· CONVENTVS·PATRR·CARDD· AD· FESTOS· PSALMORVM· CANTVS· ADSTANTE· PONT· MAX·
SOLLEMNIA· IN· TEMPL· FARNES- EO· PATRES· CARDINALES· AD GRATIAS· DEO· RITE· AGENDAS· CONVENIVNT
IVSIVRANDVM· A· MAGISTRATIBVS· IN· NOMEN· PONTIFICIS· MAXIMI RENOVATVR

Nimis

NImis longus essem, si omnia persequi vellem, quae Kalendarium complectitur. satis sit lucis aliquid afferre iis, quae ambigua aut abnormia videri possint. ac de septenis primum litteris dicamus, quae a Kalendarii exordio sibi perpetuo succedunt. eas nempe apposui, ut sit, ad dierum recurrentium indicium: nam quae littera primum e septem continuis semel indicarit, eundem per totum annum designat: quae vero secundum, ea item perpetuo secundum, & ceterae deinceps eodem modo. Latini quidem veteres Kalendariis suis litteras octo appingebant iterabantque, sive ad nundinales dies ostendendos, ut plerique existimarunt, sive, ut Bianchinus putavit, (2) ad νεομηνίας demonstrandas. ceterum apud eos etiam & apud plerosque populos Hebdomadas dierum observatas esse, jamdiu multis disseruit Seldenus: (3) & quamquam Εβδομὰς nomine apud Latinos caret, Graecum tamen vocabulum sic receperunt, ut ad dies etiam septem continuos indicandos saepe usi sint. Tullii haec sunt de critico medicorum die: (4) *Symphoniam Lysonis velim vitasses, ne in quartam Hebdomada incideres*. at Varro apud Gellium sic loquutus: (5) *septima autem fere Hebdomade, id est nono & quadragesimo die totus homo in utero absolvitur*. quin periodum ipsam hebdomadum certo initio inchoatam Ovidius noverat, cujus hi sunt versus: (6)

Quaque die redeunt rebus minus apta gerendis
Culta Palaestino septima festa Syro.

quare septenas illas, quas induximus, litteras vix a Latina consuetudine alienas dicere possis: quum nec rem Latinis ignotam designent, & eodem modo usurpentur, quo illi, octava adjecta, iteraverunt.

Ad sacras aedes quod attinet, quaedam, ut vides *Templa*, aliae *Aedes* appellantur. id eo consilio factum, ut majores & clariores a ceteris distinguerentur. sic enim plerumque veteres fana insigniora denominarunt: itaque legimus *Templum Iovis Optimi Maximi*, id est Capitolinum (7) *Templum Pacis* pulcherrimum operum, quae unquam, (8) *Templum Dianae Ephesiae* ducentis viginti annis a tota Asia factum. (9) ac *Templa* passim appellari cetera videas, quae in urbe erant maxima, ut *Templum Martis Vltoris*, *Templum Vrbis Romae*, *Templum Trajani*, & alia quaedam, quae ceteris anteferebantur.

Supplicia stativa appellavi, quae vulgo *Stationes* dicuntur, quod hoc nomine veteres Latini res plane diversas designabant. porro *Supplicia* pro precibus saepe Livius & Sallustius & Tacitus usurparunt: exemplum ex Livio unum proferatur: (10) *Matronae per omnia delubra vagae suppliciis votisque fatigavere Deos*. appositum *Stativa* addendum putavi, ut ea certi & statuti diei esse indicarem: quemadmodum *Stativae feriae* dicebantur, quarum constituti dies erant.

Vicos urbis passim nominari videas, qui nunc *Viae* plerumque audiunt. Latinam scilicet consuetudinem sequi malui: nam veteres si *Sacram* & *Tectam* viam exceperis, reliquas fere urbis partes *Vicos* appellabant, quo nomine & vias & Domos

cum

complectebantur. insignis inter vetera monumenta est basis statuae Hadriano positae, in cujus lateribus Vici numerantur Regionum urbis quinque, Magistris additis, qui quaterni singulis Vicis praeerant. (11) enimvero in Regione prima qui erant, sic efferuntur: *Vico Camenarum*, *Vico Drusiano*, *Vico Sulpici Vlterior.*, *Vico Sulpici Citerioris*, *Vico Fortanae Obsequent.*, *Vico Pulverario*, *Vico Honor. Et Virtutis*, *Vico Trium Ararum*, *Vico Fabrici*. sed titulum quoque ipsum sexto etiam casu interdum enunciabant, exempli caussa *Vico Porta Naevia*: (12) vel sic, *A Capite Africae* (13)

Sacrarium est non is solum locus, in quo sacrae res ponuntur in usum templorum; sed aedicula etiam sacra, sive publica sive privata. *Sacrarium* Bonae Deae memorat Tullius, in fundo T. Sextii Galli: (14) *Sacrarium* Augusti Svetonius (15) regione Palatii ad Capita bubula constitutum: *Sacrarium* Cereris Antiatinae exhibet vetus inscriptio. (16) quidni eodem vocabulo uterer, ut sacram aedem domus Pontificalis designarem?

Conceptivae feriae, inquit Festus, *festa dicebantur*, *quae incertis diebus servabantur quotannis*, ut *Sementivae*, *Compitaliciae*. nihil igitur differunt, quae nunc *Festa Mobilia* appellantur.

Aedes Gallorum, *Aedes Polonorum* & hujusmodi, ea sunt templa, quae in urbe inquilini e diversis nationibus celebrant, exornant, tuentur. nec ea appellatio nova est. quamquam enim pleraque olim urbis templa Deorum nominibus designabantur, quibus dicata erant; quaedam tamen eorum etiam, qui condiderant, vel qui curabant, appellatione indicari solebant. hujusmodi fuit Aedes Martis in regione nona, quae *Templum Bruti Callaici* a Plinio dicitur: (17) & *Templum Ravennatium*, quod regioni Transtiberinae Marlianus adtribuit. (18) quin & Aedi Veneris Genetricis *Templum Vejentanorum* nomen fuisse crediderim, quum ex veteri inscriptione (19) appareat, centumviros municipii Vejentis eo tamquam in Curiam suam convenisse, ut de honoribus Gelotis Aug. liberti decernerent: quum locus alter in urbe esset virorum municipalium conventibus apertus, quem *Stationes Municipiornm* vocabant. (20)

Pegmata Incenduntur: recte, opinor, hoc nomine appellantur machinae illae, quas laetitiae caussa ad festos dies celebrandos magnis in areis & in ipsa arce urbana fabricari videmus, ut noctu colluceant, ignemque vario lusu emittant. rei nimirum haud dissimili, quae tamen apud veteres in theatro fere aut in circo spectabatur, eadem olim appellatio adtributa est: nam de Carino Aug. Vopiscus (21) *Pegma*, inquit, *exhibuit*, *cujus flammis scaena conflagravit*. Claudianus vero consulatum celebrans Fl. Mallii Theodori (22) sic *Pegma* incendendum describit:

Mobile ponderibus descendat Pegma reductis,
Inque chori speciem spargentes ardua flammas
Scaena rotet: varios effingat Mulciber orbes

Per

Per tabulas impune vagus, pictaeque citato
Ludant igne trabes, & non permiſſa morari
Fida per innocuas errent incendia turres.

itaque quod nos vel ſine rotatione impulſuque, nitrati ſulphuratique pulveris ope efficimus, illi rotis fere ponderibuſque praeſtabant: quod tamen ipſa vox Πηγμα non indicat: eſt enim a Πηγνυμι compingo.

Martyrium Fecit: Ελληνισμος eſt, quo & in Faſtis ſaepe ſum uſus: Hieronymus quoque in Chronico Euſebiano ſcripſit: (23) *In Aſia Polycarpus & Pionius fecere Martyrium*: & de ſancta virgine Hagne Ambroſius, (24) *Haec tredecim annorum Martyrium feciſſe traditur.*

Populum De Moeniano Precatione Luſtrat. veterum hic vocibus me abuſum ne dixeris: verbum *Luſtro* ex illis eſt, quae *Media* appellantur; eoque veteres uſos reperias, modo ad ſuperſtitionem, modo ad religionem trahentes. *Magico luſtrabere ritu*, dixit Ovidius: (25) *Luſtramurque Iovi, votiſque incendimus aras*, Virgilius: (25) itaque de expiatione quacumque uſurpari poteſt. id vero ipſum de reliquis cenſeas, velim, quae identidem ex antiquorum ſcriptis delibata in Kalendarium tranſtuli.

(2) de Kal· & Cycl· c· 2· p· 8·
(3) l· 3· de jur· nat· & gent· apud Hebr· a c· 10· ad 15·
(4) Fam· l· 16· ep· 9·
(5) N· A· l· 3· c· 10·
(6) de A· A· l· 1· v· 416·
(7) Svet· in Vitel· c· 15· n· 6· ec·
(8) Plin· H· N· l· 36· c· 15·
(9) id· l· 36· c· 14· & Gell· l· 2· c· 6·
(10) l· 27· c· 50·
(11) Grut· p· 250·
(12) Grut· p· 251·
(13) Fabr· p· 296· n· 257·
(14) pro Mil· c· 31·
(15) in Aug· c· 5·
(16) Maff· M· V· p· 82· n· 2·
(17) H· N· l· 36· c· 5·
(18) Topogr· V· R· l· 5· c· 19·
(19) Fabr· p· 170· n· 324·
(20) Plin· H· N· l· 16· c· 44·
(21) in Carin· c· 19·
(22) Carm· 17· v· 325·
(23) Olymp· 236·
(24) de Virgg· l· 1· ſub init·
(25) Metam· l· 10· v· 398·
(26) Aen· l· 3· v· 279·

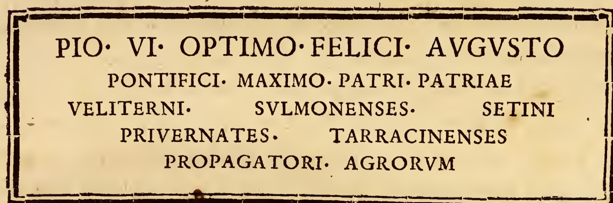
CAPVT II.

INSCRIPTIONES HONORARIAE

§. I.

INSCRIPTIONES HONORI CLARORVM VIRORVM DICATAE

XXXXVII. (1)

PIO· VI· OPTIMO· FELICI· AVGVSTO
PONTIFICI· MAXIMO· PATRI· PATRIAE
VELITERNI· SVLMONENSES· SETINI
PRIVERNATES· TARRACINENSES
PROPAGATORI· AGRORVM

PAtrem Patriae Romani honoris caussa Principem appellabant, quasi Parentem Reipublicae: *Patria* enim Rempublicam quoque designat. sic enim milites Livius tradit loquutos, quum senatus decrevisset, ut stipendium de publico acciperent: (2) *effectum esse, ut nemo pro tam munifica Patria, donec quicquam virium superesset, corpori aut sanguini suo parceret*. id ipsum significari videtur in trochaico illo, quem Tiberio imperante populus per urbem concinuit, audito Germanicum convaluisse: (3)

Salva Roma, salva Patria, salvus est Germanicus

quo etiam trahi possunt Virgilii versus, (4)

.... Egregias animas, quae sanguine nobis
Hanc Patriam peperere suo, decorate supremis
Muneribus.

& de ampla regione etiam usurpari, plane constat: Virgilii illa sunt, *Italiam quae ro Patriam*: ad quem locum Servius adnotavit, scriptum a Sallustio esse, *Hispaniam sibi antiquam Patriam esse*.

Praeter *Sulmonenses*, qui in Pelignis siti, alios in Volscis agnoscit Cellarius, (5) de quibus hic sermo est. horum certe meminit Plinius, clara quondam in Latio oppida enumerans; (6) sic enim cientur, *Collatia*, *Amiternum*, *Norbe*, *Sulmo*: id ipsum oppidum Virgilius designat, ubi Aeneam audita Pallantis caede furentem describit: (7)

Sulmone creatos
Quattuor hic juvenes, totidem quos educat Vfens,
Viventes rapit, inferias quos immolet umbris,
Captivoque rogi perfundat sanguine flammas.

nam Volscos cum Turno fuisse, idem affirmat: (8)

Accelerant acta pariter testudine Volsci.

& Sulmoni paene proximum fluere Vfentem scimus: quem nunc fossa Pia excipit. fortasse & Iuvenalis oppidum idem indicare volebat, quum ait, (9)

Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
Formosam, ni quae de Tusca Graecula facta est,
De Sulmonensi mera Cecropis?

nam Sulmo, quae in Pelignis erat, minus a Graecorum oppidis distabat: ut mulier ibi nata, si minus Attice, at Graece tamen scire aliquid posset: quod contra Volsca vix studio adsequi posse putabatur, quum in eo tractu ne Latinas quidem litteras nisi pauci nossent. quo Titinii pertinere versus mihi videtur apud Festum:

Qui Osce & Volsce fabulantur, nam Latine nesciunt.

Porro si in Volscis quoque Sulmo fuit, id oppidum esse debet, cui nunc *Sermoneta* nomen, quasi ὑποκοριϛικὸν: praesertim quum alium huic locum nemo tribuerit vel certis usquam indiciis demonstrarit.

(1) pro fornice in agro Pomptino.
(2) lib. 4. c. 60.
(3) Svet. in Caio c. 6. n. 2.
(4) Aen. l. 11. v. 24.
(5) ibid. l. 1. v. 384.
(6) Geogr. Ant. l. 2. c. 9. sect. 3. n. 422.
(7) H. N. l. 3. c. 5. v. Flor. l. 3. c. 21.
(8) Aen. l. 10. v. 517.
(9) ibid. lib. 9. v. 505.
(10) Sat. 6. v. 185.

XXXXVIII. (1)

PIO. VI. PONT. MAX.
ANNO. M. DCC. LXXX.
A. VOLSCORVM. REGIONE. REDVCI
OB. CVIVS. PROVIDENTIAM
ITINERIBVS. COMMVNITIS.
ET. AQVIS. PALVDIVM. CORRIVATIS
APPIA. ITALIAE
AGER. POMPTINVS. VRBI. REDDITVS. EST
S. P. Q. R.
PERFECTVM. AB. OPTIMO. PRINCIPE
GRATVLATVS
QVOD. SAEPE. MAIORES
FRVSTRA. TENTAVERANT

Vae olim agri Pomptini vices fuerint, attigi jam in opere de stilo inscriptionum. (2) quam vere autem haec Romae de Optimo Principe celebrata no-

tisque

tisque incisa publicis sint, rerum eventus comprobavit. nam ex eo tempore tractus ille Appiae commeantibus non modo tutus est, sed etiam perjucundus: ut neminem jam invenias, cui eo loci Appia *Regina viarum* iterum appellanda non videatur. (3) ipse porro ager seritur, colitur largo foenore: nec pluviosae hiemes, quamquam rumor saepe his annis increbuit, omnia aquis teneri, satis cultisque quidquam, nedum formis, aut fossis nocuere.

Adnotare hic libet, quod non semel quicumque inscriptiones hujus capitis legent, meminisse velim, nunquam a me titulum honorarium cujusquam perscriptum traditumque roganti esse, quin illud monuerim, solitarium prostare omnino non debere; ac rem esse non solum invisam antiquis atque inauditam, sed etiam absurdam ac plane ridiculam, quo loco senatus aut ordo aliquis vel populus monumentum honori Principis sive clari alicujus viri se dedicasse profiteatur, in eo nihil apparere praeter ipsum lapidem, quo remoto ne inscriptio quidem manere possit. itaque si quid usquam offendent hujusmodi, penes eos culpam esse sciant, qui rem praestare debebant. equidem morem hunc perversum adeo semper detestatus sum, ut quotiescumque integrum fuit, pro honoraria inscriptione Decretum conscribere maluerim: ne scilicet qui honorariam poscebant, consilium verba putantes ad libidinem suam abuti possent.

(1) in aedibus Capitolin. XXXXVIIII. (2) lib. I. inscr. 241. (3) v. Stat. l. 2. Sil. 2. v. 12.

(1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PROPAGATORI· AGRORVM· LOCVPLETATORI· CIVIVM
OPTIMO· PRINCIPI
AD· MEMORIAM· OPTATISSIMI· ADVENTVS
ANNO· M· DCC· LXXX·
QVVM· HISCE· IN· AEDIBVS· APRILI· MENSE
DIES· QVATVORDECIM· HOSPITATVS· EST
DOMVS· VITELLIORVM
NOBILITATA· ET· AVCTA
OMNI· INDVLGENTIA· ET· LIBERALITATE
EIVS

Verissime hic a Vitelliis D. N. Pium VI. *Locupletatorem* civium appellari, Tarracinenses jam omnes & agnoscunt & prædicant; qui demum, agris in tantam amplitudinem propagatis, fossa Pia in portum deducta, colonis culturae caussa per eorum fines numero auctis, vendendi, emendi, transvehendi magnis utuntur commodis; iidemque nundinis institutis, oppidum quotidie magis a mercatoribus advenisque omnis generis celebrari vident.

I 2 PIO

(1) Tarracinae in aedib. Vitellior.

L.

(1)

PIO. VI. BRASCHIO
PONT. MAX. PATRI. PATRIAE
QVOD. NOVAE. MOLIS. OPERIBVS
IVSSV. EIVS. COMMVNITIS
SVMPTIBVSQVE. PORTVI. PERFICIVNDO
SVPPEDITATIS
COMMODA. VRBIS. SVPERIORVM. PONTIFICVM
BENEFICIIS. AVCTA
LIBERALITATE. OPTIMI. PRINCIPIS
CVMVLATA. SINT
ORDO. ANCONITANVS
LOCVPLETATORI. CIVIVM
ADSERTORI. FELICITATIS. PERPETVAE
ANNO. M. DCC. LXXV.

MAGISTERIO

PETRI. FRANCISCI. CAMERATAE. COM.
FRANCISCI. TORRIGLIONI. COM.
CAIETANI. EVANGELISTAE
MODERATORVM
REI. PVBLICAE

MICHAELIS. FAZIOLI
CAR. IGNATII NAPPI. COM.
ALEX. NEMBRINI. GONZAGAE. MARCH.
ALOIS. ANTONII. FERRETTI. COM.
CAIETANI. EVANGELISTAE
CVRATORVM

ROmam esse solam, quae *Vrbs* latine dicatur, non bene quidam affirmarunt. nam Tullii illa sunt, *Capua Vrbs amplissima atque ornatissima*. (2) *Syracusae Vrbs mihi conjunctissima*. (3) Caesar quoque scripsit, *Non solum Vrbibus, sed paenae vicis castellisque singulis*. clarius autem Varro: *Quare & oppida, quae prius erant circumducta aratro, ab orbe & urbo* Vrbes: *& ideo coloniae nostrae omnes in littereis antiqueis scribuntur* Vrbes; *quod item conditae ut Roma*.

Iam tota ea formula illius est persimilis, quam in titulo legimus statuae a tribubus triginta quinque Trajano Aug. dicatae. (6) *Quod Liberalitate Optimi Principis Commoda Earum Etiam Locorum Adiectione Ampliata Sint*. recte illic *Ampliata*, quia de gradibus Circo additis sermo erat: at non male hic *Cumulata*, quum de rerum copia & commerciorum utilitate agatur: ut apud Tullium: (7) *Quorum studiis ea, quae natura desiderat, expleta Cumulataque habemus*.

Ad-

Adsertori Felicitatis: cujus scilicet opera civitas perenni felicitate usura sit. eodem sensu Svetonius Claudios dixit (8) *Optimates Assertoresque unicos dignitatis ac potentiae patriciorum semper fuisse*.

(1) Anconae in Curia.
(2) 2. Agr. c. 28.
(3) Phil. 1. c. 3.
(4) B. C. l. 3. c. 32.
(5) de L. L. l. 4. c. 32.
(6) Grut. p. 246. n. 8.
(7) de off. l. 2. c. 5.
(8) in Tib. c. 2. n. 9.

LI. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PROPVGNATORI· LEGVM· SACRARVM
OPTIMO· PRINCIPI
PAVLLVS· CANALIS· COMES
PRAEPOS· NVMEROR· PER· ETRVSC· PONTIFIC·
CVM· IVLIA· GAVCCIA· VXSORE
ET· FESTA· DOMO· SVA
AN· M· DCC· LXXXII·
AD· LAETISSIMVM· DIEM· PRIDIE· KAL· MARTIAS
POSTERORVM· MEMORIAE· COMMENDANDVM
QVO· TOTA· GESTIENTE· INTERAMNA
DOMINVM· INDVLGENTISSIMVM
IN· GERMANIAM· PROGREDIENTEM
AVITIS· IN· AEDIBVS
SIBI· ORDINI· POPVLOQVE· VNIVERSO
PROPITIVM· ACCEPIT

Diem Pridie Kalendas: id est, qui fuit pridie Kalendas. sic Tullius, (2) *Ex ante diem non. Iun. usque ad pridie Kal. Sept.*

Propitium Accepit: veteres de Diis fere dicebant, ut Cicero, (3) *Ita Deos mihi velim Propitios*. sed de hominibus etiam usurpavit Nepos: (4) *Namque illi ipsi custodes, si propitia fuissent voluntate, foribus effractis servare eum potuissent*. & alia alibi exempla invenies.

PIO

(1) Interamnae Nahart. in aedib. Canal.
(2) ad Att. l. 3. ep. 17.
(3) Divin. Verr. c. 13.
(4) in Dione c. 9.

LII. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
ADSERTORI· PIETATIS
ORDO· ET· POPVLVS· SPOLETINVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
IN· MEMORIAM
PROFECTIONIS· EIVS· IN· GERMANIAM
AD· CAESAREM· AVGVSTVM
QVVM· PRIDIE· KAL· MART· PRAETERGREDIENTEM
TOTA· OBVIAM· EFFVSA· CIVITAS
FAVSTIS· OMINIBVS
PROSEQVVTA
EST

P*Rofectionis Ejus*: militare quidem vocabulum quandoque est *Profectio*, quod bellicam expeditionem in nummis designat, (2) at saepe etiam iter quodcumque alia de caussa susceptum significat: ut quum Cicero ait, (3) *Exponam vobis breviter consilium & Profectionis & reversionis meae*: vel quum Caesar de Helvetiorum consilio scripsit, (4) *In tertium annum Profectionem lege confirmant*. et rursus, (5) *Omnibus rebus ad Profectionem comparatis*: nec similia apud alios non invenias.

Faustis Ominibus: id est precationibus atque acclamationibus: Tullius, (6) *Neque enim tristius dicere quidquam debeo ea de re, quam tu ipse ominibus optimis prosequeris*. Svetonius, (7) *Fausta Omina & eximias laudes congesserant*. Tacitus, (8) *Festisque in Caesarem Ominibus*: quamquam Vrsinus malebat *Faustisque*, quae Petri quoque Fabri sententia est. Latinorum autem formulae sunt *Prosequi laudibus*, *Prosequi testimonio*, *fletibus*, *laetitia*, *honore*, *beneficiis*, *funere* & hujusmodi, id est ornare, honestare.

PII

(1) Spoleti in Curia.
(2) Vaill. t. 2. p. 178. &c.
(3) Philipp. 1. c. 1.
(4) B. G. l. 1. c. 2.
(5) ibid. c. 3.
(6) Fam. l. 3. ep. 12.
(7) in Aug. c. 98.
(8) Ann. l. 5. c. 4.

LIII. (1)

HONORI
PII· VI· PONT· MAX·
OPTIMI· PRINCIPIS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
QVOD· DEO· AVSPICE
VINDOBONAM· AD· CAES· AVG·
ITER· INGRESSVS
SVMMA· OMNIVM· ORDINVM· LAETITIA
PRIDIE· KAL· MARTIAS
PRAETORIO· LIBENS· SVCCESSERIT
CIVESQVE
ADMISSIONE· ET· ADLOQVIO
SOLATVS· SIT
GENS· LVCATELLIA
DEVOTA
SANCTITATI· MAIESTATIQVE
EIVS

Praetorio: hoc nomine, ut infra ostendam, designare veteres solebant villarum aedes, quas sibi magno sumptu extra urbem rusticandi caussa parassent.

Sanctitati Majestatique: vetus formula erat, *Devot. Numini Majestatique*: at *Numen* quis nunc sanus de homine usurpet? ineptum vero, quod quidam invexerunt, *Nomini Majestatique*, ut alibi ostendi: (2) in Flaviae Helenae titulo scriptum invenies, (3) *Devotus Excellentiae, Pietatique Ejus*. porro *Sanctitatem* de Principum dignitate veteres accepere: Iulius Caesar de gente sua apud Svetonium sic loquitur: (4) *Est ergo in genere & Sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent, & ceremoniae Deorum, quorum ipsi in potestate sunt reges*. & Sallustius apud Servium: (5) *Se regibus devovent, & post eos vitam refutant: adeo illis ingenita est Sanctitas regii nominis*.

PII

(1) Ad Spoletum in Praetor. Lucatell.
(2) de st. insc. p. 307.
(3) Murat. p. 161. n. 1.
(4) in Iul. c. 6.
(5) ad Georg. l. 4. v. 211.

LIIII. (1)

HONORI
PII. VI. PONTIFICIS MAXIMI
SOLATORIS
POPVLI. CHRISTIANI
ORDO. CLODIENSIS
ANNO. M. DCC. LXXXII.
BARPTOLEMAEO. GRADONICO. PRAETORE
AD. DIEM. VI. ID. MART. POSTERITATI. CONSIGNANDVM
QVO. OMNIS. EFFVSA. OBVIAM. CIVITAS
SVMMVM. ANTISTITEM. RELIGIONVM
VINDOBONAM. AD. CAESAREM. AVG. PROFICISCENTEM
PROCVRATORIBVS. MARCIANIS. DVOBVS
REI. PVBLICAE. NOMINE. SALVTANTIBVS
HOSPITIO. ACCEPIT

S*olatoris*: Quam vere ea uſurpata appellatio ſit, Italia utique teſtis atque Germania, quae ſuis prope convulſae ſedibus ad parentem publicum complectendum procedere viſae ſunt.

Summum Antiſtitem Religionum: mihi nuper ridiculo quidam fuere, qui formulam hanc in invidiam vocabant, velut ſi, quae in orbe ſunt ſectae degenerum Chriſtianorum, eas ego *Religiones* appellaſſem. O feri ſtudiorum! ne hoc quidem didicerunt, *Religonem* a Latinis pro coetu hominum & ſocietate non uſurpari. atqui & illud ſcire jam debuiſſent, ſcriptores Latinos plurali numero nunquam ea uſos voce, niſi ut rationem divini cultus, & ſacra ac ritus ſignificarent, quibus Deus colitur: itaque idem eſſe *Antiſtitem Religionum*, atque *Antiſtitem caeremoniarum & Sacrorum*, quo titulo Pontifices illos ſuos Tullius appellat: qui etiam alio loco quid *Religiones* ſint, non obſcure declarat his verbis: (3) *Caeterae nationes pro Religionibus ſuis bella ſuſcipiunt, iſtae contra omnium Religiones*. idem porro deſignat Tacitus, quum ait, (4) *Numa Religionibus & divino jure populum devinxit*. atque eodem referre debes illas veterum formulas, quae paſſim apud Latinos auctores occurrunt, *Religiones interpretari*, *expiare*, *ſpernere*, *polluere*, *violare* & hujuſmodi.

PIO

(1) apud Clodienſes Venetos
(2) pro D. 5. c. 39.
(3) pro Font. c. 9.
(4) Ann. l. 3. c. 26.

LV. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PEREGRINATORI
IMP· CAES· IOSEPHI· AVG.
H O S P I T I
PARENTI· PVBLICO
DE· RE· CHRISTIANA· OPTIME
M E R I T O
IOSEPHVS· GARAMPVS· ARCHIEP· BERYT·
EPISC· FALISCODVN·
LEGATVS· EIVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
AD· COMMEMORATIONEM
AVSPICATISSIMI· DIEI·XVII· KAL·MAIAS
QVO· DOMINVM· INDVLGENTISSIMVM
AD· SE· VLTRO· ADVENIENTEM
IN· AEDIBVS· SVIS
TOTA· GESTIENTE· DOMO
VENERATVS· EST

P*eregrinatori* : Tullii vocabulum eſt; ait enim, (2) *Non tam ſum Peregrinator jam, quam ſolebam*. nec vero nulla in hoc appoſito vis: quum & rem deſignet, quam raro in hiſtoria veteri de Pontificibus Maximis legimus, & ad ſententiam verſuum conſequentium explicandam maxime conferat.

Hoſpiti: in veteri inſcriptione apud Reineſium & Donium (3) leges, *Hoſpiti Divi Hadriani Patris Senatoris*. eadem appellatio apud Gruterum etiam occurrit: (4) *Hoſpes Ti.Caeſaris Aug.Licinianus* : ſed eo loco *Hoſpes* ſervi nomen, aut praenomen liberti eſt, uti fuerat Lucretii Tricipitini, teſte Valerio Maximo, (5) qui iis tradit impoſitum, qui peregre apud hoſpitem nati eſſent. utrumque autem Latini *Hoſpitem* dicunt, & qui excipitur, & qui excipit: ut apud Tullium, (6) *Per dexteram te iſtam oro, quam regi Dejotaro Hoſpes Hoſpiti porrexiſti*.

K PIO

(1) Vindobonae in aedibus Legati Pontif.
(2) Famil. l. 6. epiſt. 13.
(3) Cl. 6. n. 128. Cl. 6. n. 19.
(4) p. 107. n. 8.
(5) lib. 10. n. 5.
(6) pro Dejot. c. 3.

LVI· (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PARENTI· PVBLICO
E· GERMANIA· REDVCI
COLLEGIVM· CANONICORVM
ANNO· M· DCC· LXXXII·
ADSERTORI· PIETATIS

CVIVS· INDVLGENTIA· PRAESENTIS
ORDINI· POPVLOQVE· PATAVINO
ET· INCOLIS· ADVENISQVE· VNIVERSIS
DATVM· EST
QVANDOCVMQVE· HVC· AD· TEMPLVM
MAXIMVM· FESTIS· PROFESTISVE· DIEBVS
DEO· SVPPLICATVM· VENERINT
VTI· CVNCTI· QVOS· DELIQVISSE
EX· TOTO· ANIMO· POENITVERIT
TRECENTOS· QVOTIDIE
DE· POENALIVM· DIERVM· NVMERO
EXPVNGANT

VTIQVE· SI· CRIMINVM· CONFESSIONE
RITE· ABLVTI· SANCTA· DE· ALTARI
REVERENTER· LIBAVERINT· ATQVE· REM
CHRISTIANAM
RELIGIOSE· DEO· COMMENDARINT
PIACVLO· OMNI· ET· STATIS· ADMISSORVM
POENIS· EXSOLVTI· ABEANT
IIDEM· SEMPER· SI· MALINT· PIORVM
MANIVM· LABES· EX· MORE
SVPPLICANDO
SINGVLI· SINGVLORVM· EXPIARE
POSSINT

F*estis Profestisve*: sic & Livius dies quoslibet complexus est: (2) *Vt carpentis, festis profestisque diebus, per urbem vectemur*.

Sancta De Altari .... id est, quod Cyrillus Alexandrinus dixit, Μεταοχην Ευλογιας της ζωοποιυ, (3) explicatque idem sic: τυτεςι της αγιας αυτυ σαρκοςτε και αιματος. *Libare* autem pro *sumere* Tullianum est, ut quum ait, (4) *Ex variis ingeniis excellentissima quaeque Libavimus*.

Enimvero quum formulas a Latinis proprias habere non possumus, quibus rem illis ignotam enunciemus; satis, opinor, bene loquuti videamur, si ex eorum consuetudine rem sic extulerimus, ut sententiam omnes nostram adsequantur.

Piorum Manium: animas defunctorum latine *Manes* appellari alias ostendi: esto veteres plura de Manibus fabulati sint. nec vero repudianda eo nomine est hujusmodi vox, quod profana omnino, & a sacris Christianis aliena videatur: nam veteres Christiani in epitaphiis suis saepe usurparunt, ut jam animadvertit Fabrettus. (5)

PIO

(1) Patavii in templo maximo.
(2) lib. 34. c. 3.
(3) l. 7. de Adorat. p. 231.
(4) de invent. l. 2. c. 2.
(5) p. 112. B.

LVII. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PARENTI· PVBLICO
BENIGNISSIMO· INDVLGENTISSIMO
ALOISIA· AVR· F· REZZONICA
VIRGO· AVGVSTINIANA· MAXIMA
ANNO· M. DCC· LXXXII·
SENATVI
ET· POPVLO· ET· ADVENIS· OMNIBVS
OB· ADVENTVM· EIVS
FAVSTO· FELICI
IN· MEMORIAM· AVSPICATISSIMI· DIEI
XVI· KAL· IVN·
QVO· DOMVM· HANC· LAETITIA· GESTIENTEM
SVA· SPONTE· INGRESSVS
VETEREM· IN· REZZONICOS· OMNES
BENEFICENTIAM
NOVA· HONORIS· ADIECTIONE
CVMVLAVIT

P*Arenti Publico* : ſic & Claudius Aug. appellatus eſt in ſenatus conſulto de honoribus Pallantis, quod Plinius refert: (2) *Tanto impenſius petere a Publico Parente* . . . . & iterum inferius: *Quum Princeps Optimus Parenſque Publicus rogatus a Paliante* . . . . quis porro appellationem hujuſmodi Pontifici Maximo quaſi propriam non tribuat, quem vix alio quam *Patris* nomine ciere quiſque ubique ſolet?

Ob Adventum Ejus: Venetiis qui eo die fuere, ſpectaculum cuiquam jucundius aut majus offerri uſquam poſſe negant, quam quod ipſi oculis tum ſuis uſurparunt: publicam enim magnificentiam, quam Patres Veneti ſemper dilexere, atque imperii majeſtati parem eſſe voluerunt, plurimum eo die privata quoque ſtudia augebant; juvabatque in primis hilaritas civium, frequentia finitimorum populorum, religio omnium & amor, qui paſſim in ore, in oculis, in geſtu ipſo plauſuque ſpectantium eminebat.

(1) Venetiis apud Virgin. Auguſt.

(2) lib. 8. epiſt. 6.

LVIII· (1)

HONORI
PII· VI· PONT· MAX·
OPTIMI· PRINCIPIS
ANNO· M·DCC·LXXXII·
IN· MEMORIAM· NONARVM· IVNIARVM
QVO· DIE· E· GERMANIA· REDVX
CIVITATEM· LAETITIA· GESTIENTEM
REVISIT· INCOLVMIS
ET·A·PRIMORIBVS·IN·ARCEM·DEDVCTVS
ORDINE· SPLENDIDISSIMO
AD· OSCVLVM· PEDVM· ADMISSO
POPVLVM· VNIVERSVM
SALVTARI· PRECATIONE· LVSTRAVIT
ALEXANDER· MARESCOTTVS
PRAEP· ARC· VRB· ET· REI·MARIT·
PER·BERNARDINVM· ANTONELLIVM· COM·
PRAEF· PRAESIDIAR· SENOGALL·
DEVOTVS
SANCTITATI· MAIESTATIQVE
EIVS

Rdine ſplendidiſſimo : id eſt Decurionibus : ſic enim in municipiis appellabantur; ut ſaepe in antiquis inſcriptionibus legimus. *Splendidiſſimus Ordo Ariminenſium* (2) & *Ordo Splendidiſſimus Segunorum* (3) hiſque ſimilia apud Gruterum occurrent.

Per Bernardinum : id eſt *Curante* , *Curatore*, pro qua formula interdum veteres quoque ſcripſere *Per Cn. Papirium Aelianum Legat. Ejus*, (4) *Per Collegium Pontificum* (5) & hujuſmodi.

Praeſidiariorum Senogallienſium: Livianum verbum eſt *Praeſidiarii*: (6) de quo Feſtus: (7) *Dicti* Praeſidiarii *milites ante alios collocati qui erant* , *aut in alio loco praepoſiti*.

PIO

(1) Senogalliae in arce.
(2) p· 1095· n· 2·
(3) p· 275· n· 2·
(4) Maff· M· V· p· 240· n· 4·
(5) Grut· p· 13· n· 11·
(6) lib· 29· c· 8·
(7) in *Subſidium*.

LVIIII· (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
PARENTI· PVBLICO
E· GERMANIA· REDVCI
ANNO· M· DCC· LXXXII·
QVOD· CIVITATIS· LEGATIONE
INVITATVS
V· IDVS· IVN·IPSO·IN·PROGRESSV
HASCE· AD· AEDES· SVBSISTENS
DE· SVGGESTO
ORDINEM· ET· POPVLVM· RICINENS·
SALVTARI· PRECATIONE
LVSTRAVERIT
PETRVS·PODALIRIVS· ANTICIVS· V·C·
ET· LAETA· DOMVS· EIVS
OPTIMO· ET· INDVLGENTISSIMO
PRINCIPI

S*Alutari Precatione Luſtraverit* : id eſt quod Graeci dicebant Ευλογειν , ſive fauſta precari . quia vero ſollemnis illa Pontificis Maximi precatio cum admiſſorum expiatione conjuncta eſt, idcirco *ſalutarem* appellavi. *Luſtratio* autem apud Latinos, idem atque *Expiatio*: & in verbo *Luſtro* nihil ineſſe abſurdi, ſuperius expoſui. (2) at tuam hanc formulam, inquiet aliquis, ſatis jam nobis ſuperque objeciſti. ita ſane: ſed tamen ut rem deſignarem eandem; quemadmodum veteres quoque nihil mutant, quotieſcumque nihil ea variant, quae enuncianda ſunt: a quibus id ipſum ſervari videas tum etiam, quum unica inſcriptio eſt, eademque pagina: ut ſaepe in Faſtis potiſſimum deprehendes.

De Suggeſto : pegma quodlibet a terra ſubrectum latine *Suggeſtum* aut *Suggeſtus* dictus eſt. Cicero de Dionyſio tyranno Syracuſanorum, (3) *Quum in communibus Suggeſtis conſiſtere non auderet, concionari ex turri alta ſolebat.* jam Livius Praetoris tribunal, (4) ſedem Imperatoris Tacitus, (5) Principis cubiculum in Circo Plinius (6) *Suggeſtum* ſinguli appellaverunt.

PIO

(1) Helviae Ricin·
(2) ad Kalend· Sodal· Anton·
(3) Tuſc· l· 5· c· 20·
(4) lib· 32. c·29·
(5) Hiſt· l· 1· c· 36·
(6) in Paneg· c· 51·

LX. (1)

PIO. VI. PONT. MAX.
ADSERTORI. PIETATIS
VINDICI. RELIGIONIS
S. P. Q. R.
QVOD. PETRI. APOSTOLI. AVSPICIIS
VINDOBONAM
REI. CHRISTIANAE. ORDINANDAE. CAVSSA
AD. CAESAREM. AVG. PROFECTVS
ADFLVENTIVM. POPVLORVM. ANIMIS
ROMANO. NOMINI. CONCILIATIS
ET. ITALIA. GERMANIAQVE
VIRTVTVM. CLARISSIMARVM. STVDIIS. ACCENSA
DIVTVRNVM. VRBIS. DESIDERIVM
ADVENTV. IOCVNDISSIMO
EXPLEVERIT
IDIBVS. IVNIIS
ANNO. M. DCC. LXXXII.

Auspiciis : id est nutu & favore; quo fere recidunt illa Taciti, (2) *Fine anni arcus propter aedem Saturni* (dicatur) *ob recepta signa, cum Varo amissa, ductu Germanici, Auspiciis Tiberii*. nam & Deos, quos sibi favere crederent, *Auspices* Latini appellabant, ut Virgilius, quum ait, (3)

Sacra Dionaeae matri divisque ferebam
Auspicibus caeptorum operum :

nec semper haec ad augurium referebant, quamquam vocabulum omnino a spectandis avibus ductum est.

Adventu Iocundissimo : minorem multo in verbis inesse vim scias, quam res ipsa requirat. quam nempe faustus D. N. PII. VI. in urbem reditus, quantaque eo reduce omnium ordinum laetitia fuerit, nemo dicendo explicare, nec vero, nisi qui viderit, cogitando adsequi quisquam possit. at sane plurimos populus Romanus ex omni vicinitate testes habuit, eosdemque suae voluptatis atque gaudii participes: neque enim minor in urbe frequentia tum fuit, quam quae antea Processus Lateranensis caussa visa fuerat.

PIO

(1) Romae incidenda in Capit. (2) Annal. l. 2. c. 41. (3) Aen. l. 3. v. 19.

LXI. (1)

PIO· VI. PONTIFICI· MAXIMO
PATRONO· VETERI
ET· MAGISTERIO· COLLEGII· N·
SANCTE· PERFVNCTO
OPTIMO
ET· PROVIDENTISSIMO· PRINCIPI
QVOD· INDVLGENTIA· EIVS· SODALITAS· NOSTRA
QVVM· REDITIBVS· LEGATORVM· FVNDISQVE· DILAPSIS
OB· STATAS· IMPENSAS
AERE· ALIENO· OPPRIMERETVR
ONERIBVS· EXPLICATIS
ET· CONDITIONIBVS· CERTOS· IN· DIES· DEFINITIS
RECREATA· REVIXERIT
IOSEPHVS· BENETTIVS· ADVOC· FISCI· ET· SACR· CONSIST·
MAGISTER· PRIOR· COLLEGI
CVM· DECVRIONIBVS· ET· SODALIBVS· PRIMI· ORDINIS
CONSTITVTORI· ET· PARENTI
PECVNIA· CONLATA

Ptimus qui dicatur, an idem ſine ταυτολογια *Providentiſſimus* recte vocetur, in dubium vocari poſſit. nam quum *Optimum* quem pronunciaveris, jam, ut Plinius ait, (2) *ſimul omnia uno iſto nomine continentur*: quippe *quod omnes laudes habet*, inquit Tullius, (3) *id eſt optimum*. atqui non ita ſemper ſenſiſſe veteres, plura nobis exempla declarant. in antiquis enim inſcriptionibus leges, *Optimo Ac Piiſſimo*, (4) *Optimo Maximoque Principi*, (5) *Optimo Fortiſſimoque Principi*, (6) *Optimo Fortiſſimo Providentiſſimoque Principi*, (7) *Optimo Maximoque Principi Et Cum Summa Benignitate Iuſtiſſimo*. (8) appoſitum nempe *Optimus* uſu ipſo vel dignitatis potius, quam virtutis nomen factum erat, vel ad animum magis, quam ad opera Principis referebatur.

PIO

(1) Romae ad Damaſi in Schola Sodal.
(2) Paneg. c. 88.
(3) de O. G. O. c. 2.
(4) Grut. p. 258. n. 8.
(5) id. p. 249. n. 2.
(6) Reineſ. Cl. 3. n. 38.
(7) Grut. p. 263. n. 5.
(8) Reineſ. Cl. 3. n. 23.

LXII. (1)

PIO· VI· PONTIFICI· MAXIMO
CVIVS· LIBERALITATE
INGENIA· CIVIVM· VIGENT
BONAEQVE· ARTES
IN· SPEM· VETERIS· GLORIAE
FLORESCVNT
FRANCISCVS· PIRANESIVS· ARCHITECT·
CVM· CONCORDISSIMIS· FRATRIBVS
DOMINO· INDVLGENTISSIMO
QVOD· MVSEI· DOMESTICI· NOMEN
ET· NOVORVM· OPERVM· FAMA
ADITV· EIVS· ET· LAVDE
NOBILITATA· SINT

SVm ex iis, ut de se Plinius Caninio scripsit, (2) *qui mirer antiquos: non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. neque enim quasi lassa & effoeta natura, ut nihil jam laudabile pariat*. sit, quae horum jam temporum felicitas est, sit, qui foveat artes, qui promissis, qui praemiis hominum studia excitet; nunquam magnos artifices, nunquam doctos viros desiderabis.

Franciscus: nomen hoc a *Francus* ductum, plerique omnes norunt: sed Latino tamen more deductum non putant. atqui non raro Latini scriptores eodem modo quorundam nationem designarunt, ὑποκοριστικῶς quemque appellantes. Syrus servus apud Terentium de se sic loquitur, (3)

Edepol Syrisce te curasti molliter.

apud Iulium Capitolinum (4) Severi Aug. verba sunt Maximinum compellantis, *Quid vis Threcisce?* alia porro hujusmodi se invenisse, Salmasius ad hunc locum (5) testatur, quae sunt *Daciscus*, *Hunniscus*, *Persiscus*, *Phrygiscus*; quin & *Franciscos*, in Aethici nempe cosmographia.

Aditus de aditione etiam ingressuque dicitur: ut apud Tullium, (6) *Vrbes permultas uno Aditu atque adventu esse captas*. & Varro *Aedes* ab *Aditu* dictas tradidit, (7) *quod plano pede adibant*.

PIO

(1) in Museo Piranesiano.
(2) l. 6. epist. 21.
(3) Adelph. 5. 1. 1.
(4) in Maximin. c. 3.
(5) & ad Solin. p. 60. E.
(6) pro L. Manil. c. 8.
(7) l. 4. L. L. c. 33.

LXIII. (1)

PIO· VI· PONT· MAX·
TVTORI· ARTIVM
RESTITVTORI· CVLTIORIS
ANTIQVITATIS
IOSEPHVS· ANGELINVS· SCVLPTOR
QVOD
PRAESENTIA· ET· COMMENDATIONE
OPTIMI· PRINCIPIS
OFFICINAE· SVAE· DIGNITAS
OPERIBVS· PRETIVM
ACCESSERIT

T*Vtor* non is ſolum dictus, qui pupillorum pueritiam regat, ſed ille etiam, qui rem quamlibet opibus ſuis tueatur, defendat. id Tullius potiſſimum demonſtrat, cujus haec ſunt: *Poſt Hortenſii mortem orbae eloquentiae quaſi Tutores relicti ſumus*: (2) quo ſenſu ea quoque dicta ſunt, *omnia haec noſtra ſtudia latent in Tutela ac praeſidio bellicae virtutis*. (3) idem Conſules *Tutores annuos reipublicae* appellavit: (4) & Clodium ειρωνικως *Caſtum Tutorem religionum*. (5)

(1) in officina Angeliniana.
(2) in Br. c. 96.
(3) pro Mur. c. 10.
(4) poſt red. in Sen. c. 2.
(5) de Har. R. c. 6.

LXIIII. (1)

IMP· CAES· THERESIAE· AVG· F·
IOSEPHO· PIO· FELICI· AVG·
BARBARICA· SERVITVTE· DEPVLSA
PROVINCIAE· VNIVERSAE
PROPVGNATORI· GENERIS· HVMANI

HAec in arcu incidenda, quem nuper Auguſtinus Gerlius Mediolanenſis egregia architectura delineavit. quippe Vindobonae praeclarum illud opus conſtitutum iri ſperat ad memoriam indulgentiſſimi Principis, cujus immortali beneficio quotquot

L ubi-

ubique per provincias Illyricam servitutem serviebant, in libertatem vindicati sunt. porro fornix trigeminus est, & signis omnis generis exornatur. altitudo eius media latitudinem aequat, exhibetque in fastigio quadrigam, in qua eminet Imperator Aug. tum ad latera, infra basim quadrigae, fluviorum simulacra quatuor jacent, a fronte quidem Albis & Tyras, a tergo autem Marus & Draus, quibus eae regiones adluuntur, ad quas potissimum Augusti beneficentia manavit. in zophoro inscriptum,

AN. CHR. M. DCC. LXXXII. LIBERTATIS. TERTIO

infra zophorum anaglypta visuntur tabulis sex, e quibus binas utraque frons, externa latera singulas habent. enimvero in prima tabula Imperatorem videas rusticos pileatos libertate donantem, adscriptumque legas,

RE. PVBLICA
CIVIBVS. AVCTA

in altera vero eundem adspicias milites de novorum civium numero legentem, adjecto titulo,

VIRIBVS. IMPERI
FIRMATIS

jam tertia Imperatorem repraesentat novos cives magistratibus commendantem, cum inscriptione,

TVTORIBVS. NOVAE
PLEBI. DATIS

in quarta ille idem leges administris dictare videtur, quas promulgari velit; ejusque argumenti titulus est,

COMMERCIORVM
LEGIBVS. DICTIS

in quinta largitio Aug. effecta rusticos ad agrorum cultionem hortantis, addito titulo,

CVLTORIBVS. IN
AGROS. REDVCTIS

in sexta demum agricolae expressi primitias Augusto offerentes, cum inscriptione,

FRVGIBVS. A. NOVA
PLEBE. RECEPTIS

bini praeterea clypei in utraque fronte ad angulos, ubi fornicis flexus est, affixi, totam domum Augustam referunt: nam primus dicatus est

FRANCISCO. ET. THERESIAE
PARENTIBVS. AVGG.

alter vero

PETR. LEOPOLDO. AVG. FRATRI
FRANC. IOSEPHO. AVG. FR. F.

tertius

FERDINANDO. AVG. FR.

quartus

MAXIMILIANO. AVG. FR.

in

in ipſo denique aditu medio ad latera interiora columnas, & ſigna cernas, probabili plane invento ſic collocata, ut fornicem ſubeuntes grato ſpectaculo teneant: ſunt autem ſimulacra Iuſtitiae, Clementiae, Liberalitatis, Prudentiae, quibus reſpondent ad latera exteriora Induſtriae & Patientiae ſigna, quae item in intercolumniis ſita ſunt. haec mihi de praeclaro opere perſtringenda putavi, quod & res poſcere videretur, & ad inſcriptionis perſpicuitatem conferre aliquid poſſent.

(1) pro fornice Aug.

LXV. (1)

REGI KAROLO
REGIS· PHILIPPI· F· CATHOLICO· P· F· AVG·
VETERI· HOSPITI
DOMVS· ANDREAE· CONTI· V· C·
NOBILITATA· ATQVE· AVCTA
OMNI· INDVLGENTIA· ET· BENIGNITATE
EIVS
AD· COMMEMORATIONEM·AVSPICATISSIMI· ADVENTVS
QVVM· ANNO· M·DCC·XXXIIII· XIII· KAL· APRIL·
PRIMVM· IN· REGNI· POSSESSIONEM· PROFICISCENTEM
IN· TRIDVVM· ACCEPIT
ET· IN· MEMORIAM· EXPEDITIONIS· VELITERNAE
QVVM· ANNO· M·DCC·XXXXIIII· XII· KAL· MAIAS
AD· REGNVM· VIRTVTE· ET· ARMIS· TVENDVM
PROGREDIENTEM
IN· TRIDVVM· RECEPIT

AD *commemorationem* . . . . . . *Et In Memoriam* . . . argumentorum ſimilitudo effecit, ut iiſdem formulis ſaepius uteremur. ceterum non ſi uno hic loco inſcriptiones paene connexae occurrunt, eaedem una in urbe marmori inciſae leguntur: itaque nihil altera alteri officit, quum inter ſe plurimum diſtent. nec vero, vel ſi nulla Latini ſermonis egeſtas ſit, formulae mihi ab inſcriptione expungendae videbantur, quae magis propriae eſſent, ne quem repetitio earundem temere offenderet: quum, ſi vitium id eſt, antiquorum commune fuerit; & germanae magis formulae, quam novae probari debeant.

(1) Anagniae in aedibus Contiorum.

LXVI.

(1)

M. D. PETRO. LEOPOLDO. P. F.
ARCHID. AVSTRIACO
THERESIAE. AVG. FILIO
IMP. CAES. IOSEPHI. AVG. FRATRI
DOMINO. OPTIMO
INDVLGENTISSIMO
QVOD. MVNICIPIVM
LEGITIMO. CIVITATIS. IVRE
ET. THRONI. PONTIFICALIS
SPLENDORE. HONESTATVM. SIT
ORDO. ET. POPVLVS. APVANVS
RESTITVTORI
PRISTINAE. DIGNITATIS

Throni Pontificalis: Latini quidem *Thronum* Iovis solium appellavere: at Graeci passim de sede atque de ipsa etiam Pontificum dignitate acceperunt. (2) itaque Graecorum vocabulum Graeco more usurpare licuit.

Ordo & Populus Apuanus: de Apuanis nihil Cellarius, quum Livius tamen multis eos locis, quae Cluverius recensuit, (3) non modo memoret, sed etiam circa Macram fluvium incoluisse dicat. (4) sed Apuam ipsam non alius fortasse e Latinis diserte nominat, nisi auctor ignotus *Itinerarii sex ab urbe Roma in Gallias itinerum*, quem Cluverius saepe refellit, et ineptissimum quandoque appellat. (5) nam qui locus a Catullo affertur, (6) secundum Scaligerum,

At Volusi annales Apuam porgentur ad ipsam,

incertae lectionis est: ut ne ii quidem, qui Cantabrigiae (7) formis elegantissimis Catullum ediderunt, mendum illud veterum librorum ope tollere potuerint. Vossius, quem sequitur Vulpius, legebat *Aduam morientur ad ipsum*: in antiquo codice legit Scaliger *Paduam portentur ad ipsam*, pro quibus posuit *apuam porgentur ad ipsam*, *Apuam* interpretatus pisciculum: aliis pro *Apuam* placuit *Capuam*. oppidum porro, cui nunc *Pontremulum* nomen est, circa Macrae fontem, *hoc*, inquit Cluverius, *jamdudum viri docti ex situ judicarunt esse antiquam illam Ligurum Apuam, unde Apuani dicti*. num vero Apua Christianis temporibus Pontificem habuerit proprium, frustra quaesivi: nec Harduini aut Mansij Indices ullum Apuanorum Pontificem

ficem cient, qui ſacris uſquam Conciliis interfuerit : nec Schelestrates urbem eorum illis adnumerat, quae Pontifices rectores & ſacrorum antiſtites habuerunt.

(1) Apuae in foro.
(2) v. Freſnium in Gloſſar.
(3) Ital. l. 1. c. 19.
(4) lib. 40. c. 41.
(5) Ital. l. 1. c. 9.
(6) Carm. 93. ed. Vulp.
(7) anno 1702.

LXVII. (1)

FERDINANDO· KAROLO
THERESIAE· AVG· F·
IMP· CAES· IOSEPHI· AVG· FRATRI
PRAESIDI· PROVINCIAE· AVSTRIACAE· TRANSPADANAE
PRAEFECTO· NVMERORVM· AVGVSTAE
IN· ITALIA· TENDENTIVM
ET· MARIAE· BEATRICI
RINALDI· F· ATESTINAE
CONIVGI· EIVS
OPTIMIS· IOCVNDISSIMISQVE· PRINCIPIBVS
KAROLVS· HOR· F· ALBANVS
PRAEPOS·SACRAE·DOMVS·COMES·OMNIVM·ITINERVM
AD·MEMORIAM·FAVSTI·FELICISQ·DIEI· CONSIGNANDAM
QVI· FVIT· III· IDVS· MARTIAS· AN· M· DCC· LXXX·
QVO·DIE.FIDEICOMMISSARIAE.SVBVRBANI.HEREDITATIS
VSVCAPIONEM· AB· HOSPITIO· EORVM
AVSPICATVS· EST

Praefecto Numerorum Auguſtae In Italia Tendentium: ſimilia his, quae in Grutero legimus, (2) *Praepoſito Numerorum Tendentium In Ponto Ab Saro*. nec raro veteres ſcriptores, quum de ordinibus militaribus loquuntur, *Numeros* dicunt. Taciti haec ſunt verba : (3) *Plena urbs exercitu inſolito : multi ad hoc Numeri e Germania ac Britannia*. Plinii vero junioris haec : (4) *Sacramento militari nondum diſtributi in Numeros erant*. militare item verbum eſt *Tendere* : mitto Virgilianum illud *Hic ſaevus tendebat Achilles* : de Germaniae inferioris legionibus Tacitus : (6) *Quarta ac duodeviceſima legiones iiſdem hibernis Tendentes*. & alio loco : (7) *Iunius Blaeſus Lugdunenſis Galliae rector cum Italica legione & ala Taurina Lugduni Tendentibus*. nec alia hujuſmodi exempla deſunt. *Opti-*

Optimis Iocundissimisque Principibus: Plinius senior appositum alterum suppeditavit: sic enim Titum Aug. in praefatione praestantissimi operis sui compellat: *Licentiore epistola narrare constitui tibi Iocundissime Imperator (sit enim haec tui praefatio verissima, dum Maximi consenescit in patre.*

Comes Omnium Itinerum: in Fulviae Plautillae titulo similia his adnotata reperies: (8) *Filiae L. Fulvii Plautiani V. C. Pontificis Nobilissimi Pr. Pr. Necessarii Augg. Et Comitis Per Omnes Expeditiones Eorum.*

Fideicommissariae . . . . Usucapionem: utrumque vocabulum in Digestis frequens, alterum ab ipso etiam Tullio usurpatum est. (9) enimvero in Digestis mirum! quantum egregiarum lateat formularum: quas qui sapiunt περιφρασι semper anteferent.

(1) in suburbano Albanor.
(2) p. 1096. n. 6.
(3) Hist. l. 1. c. 7.
(4) lib. 10. ep. 38.
(5) Aen. l. 2. v. 29.
(6) Hist. l. 1. c. 55.
(7) ibid. c. 59.
(8) Fontan. Ant. Hort. suppl. l. 1. c. 3. p. 51. v. etiam Grut. c. 492. n. 8.
(9) l. 1. de leg. c. 21.

LXVIII. (1)

IOANNI· OCTAVIO· BVFFALINO
DOM· TIFERN· TIB·
PRESB· CARDINALI· PONTIF· ANCON·
CVRATORI· OPER· PVBLIC· DATO· A· CLEMENTE· XIIII·
ITERVMQVE· A· PIO· VI· PONTIFF· MAXX·
ORDO· ANCON·
CIVITATE· AB·EO·LEGIBVS· ET· INSTITVTIS· EXCVLTA
VRBE· OPERIBVS· EXORNATA
PORTVS· TRAIANI· MOLE· AD· NOVVM· OSTIVM
PROMISSA
OB· INSIGNEM· ERGA· SINGVLOS· VNIVERSOSQ·
CIVES· CARITATEM
ET· CVM· EXIMIA· ADMINISTRATIONE
SINGVLAREM· ABSTINENTIAM
SIGNIFICATIONEMQVE· CERTAM
CONSTANTIS· VOLVNTATIS
PATRONO· OPTIMO
ANNO· CIƆ· IƆCC· LXXV·

Tifernum in Italia geminum est, Tiberinum & Metaurense. itaque utrumque in antiquis inscriptionibus apposito distinctum invenias. (2)

Mo-

Moles Promissa, id est producta, ut apud Vellejum (3) *Aqua Iulia Promissa*. eadem fortasse inest sententia in Puteolana Antonini Pii inscriptione: (4) *Opus Pilarum Vi Maris Conlapsum A Divo Patre Suo Promissum Restituit*; quemadmodum Martorellius contendit; (5) cui plane assentirer, si ita scriptum esset, *Opus Pilarum A Divo Patre Suo Promissum, Vi Maris Conlapsum Restituit*.

(1) Anconae in Curia. p. 399. n. 291. (4) Grut. p. 163. n. 9.
(2) Grut. p. 494. n. 5. Fabr. (3) l. 2. c. 81. (5) Thec. Cal. p. 543.

LXVIIII. (1)

IOANNI· OCTAVIO· MARCI· FILIO· MANCINFORTI
ARCHIEP· THEODOSIAE
NICOLAI· EPISC· ANCON· PATRVI· OPTIMI
SECTATORI
LEGATIONIBVS· MELITENSI· ET· FLORENTINA
PERFVNCTO
CVRATORI· RIPARVM· ET· ALVEI· TIBERIS
PRAEPOSITO· SACRI· PALATII
OMNIBVS· HONORIBVS· E· RE· PVBLICA· GESTIS
INTER· PATRES· CARDINALES· ADLECTO
A· PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
ORDO· ANCONITANVS
OB· ADLATVM· AB· EO· PRIMVM· IN· PATRIAM
SACRAE· PVRPVRAE· DECVS
HONOREMQVE· DECRETI· PATRONATVS
PIENTISSIMO· STVDIO· SVSCEPTVM
CIVI· MAXIMO
ET· PATRONO· MERENTI

Laetitiam clarissimae urbis festosque dies cogitanti, quos Ordo Anconitanus ob novos praestantissimi civis sui honores acturus erat, Tullii locus venit in mentem, haec de Atinatibus commemorantis: (2) *Quum hujus ornatissimi atque optimi Viri Cn. Saturnini patrem Aedilem, quum Praetorem viderunt, quod primus ille non modo in eam familiam, sed etiam in Praefecturam illam, sellam curulem attulisset; mirandum in modum laetati sunt*. res vero mihi etiam digna visa est, quae in titulo enunciaretur, primum eum Anconitanorum in Collegium Cardinalium pervenisse; nam ex Aristotelis praescripto (3) in clarorum virorum laudibus χρηστέον καὶ

τῶν

των αυξητικων πολλοις · οἷον η μονος, η πρωτος, η μετ' ολιγων, η και ο'μαλιςα, πεποιηκεν. nam quod minus ex dignitate ſplendidiſſimae civitatis factum quis ducat, ut ejuſmodi honores ſero ſuis delatos ipſa fateatur; equidem id quoque magna in laude ponendum exiſtimo, primarios illos cives ſingulari veritatis ſtudio officium praeſtitiſſe ſuum, publicoque teſtimonio profeſſos eſſe, quod alii ſilentio praetermittendum putaſſent.

(1) Anconae in Curia. (2) pro Planc. c. 8. (3) Rhet. l. 1. c. 9. n. 172.

LXX. (1)

LEONARDO· PHIL· F· ANTONELLIO
PRIMO· INTER· PATRES· CARDINALES
A· PIO· VI· PONT· MAX·
HONORIS· CAVSSA· ADLECTO
QVVM· AGERET· AETATIS· AN· XXXXV·
PRAEF· SACRI· CONSILI
CHRISTIANO· NOMINI· PROPAGANDO
ANGELVS· ET· BERNARDINVS· COMITES
FRATRI· MERENTI
CVIVS· AVCTORITATE· ET· GRATIA
RESCRIPTVM· A· PONTIFICE· MAXIMO
TVLERE· IN· EA· VERBA
Q· I· S· S·
INDVLGENTIA· PII· VI· PONT· MAX·
FESTO· QVOQVE· ANNI· DIE
PROFESTOQVE· SABBATO
HANCCE· AEDEM· RITE
QVI· VISERINT· CIVES· HOSPITESVE
II· PIACVLO· OMNI
ET· STATIS· ADMISSORVM· POENIS
EXSOLVVNTOR

Vum Ageret .... ſic apud Fabrettum leges, (2) *Honorato Equo Publico Ab Imp. Antonino Aug. Cum Ageret Aetatis Annum V.*

Chriſtiano Nomini: haec vero ſic accipe, uti apud Livium ſonat *Latinum Nomen*, (3) cui nempe nil aliud eſt, quam res publica populuſve ſive natio Latinorum. quin & Varro eodem modo loquutus: (4) *Gentis Salentinae Nomen tribus e locis fertur coaluiſſe, e Creta, Illyrico, Italia.*

FRANC.

(1) in aede ruſt. agri Senogall. (2) p. 460. n. 87. (3) l. 1. c. 50. l. 2. c. 41. &c. (3) Fragm. l. 3. Antiq. Rer. Hum. & Priſc. l. 9.

LXXI. (1)

FRANC· XAVERIO· ZELADAE
CARDINALI
BIBLIOTHEC· S· ECCLES· ROM·
SVMMIS· REI· CHRISTIANAE· HONORIBVS
ET· MVNERIBVS
IN· EXEMPLVM· FVNGENTI
QVOD· SVPER· CETERAS· CVRATIONES
COLLEGII· NOSTRI· PATRONATVM
PRIMVS· SVSCEPERIT
ORDO· SVPREMVS· CANONICORVM
ANTISTITI
INDVLGENTISSIMO
ANNO
M· DCC· LXXXIII·

IN *exemplum*: id est ea praestantia, ut ipsum maxime imitari posteritas debeat. sic apud Gruterum, (2) *Parentibus In Exemplum Piissimis*: & apud Vellejum, (3) *Adolescens in omnium virtutum exempla genitus*: idem porro & illud Gruterianum *Curatori Maximi Exempli*, (4) & alia hujusmodi. (5)

Quod Super Ceteras: sic in Puteolana inscriptione, (6) *Quod Supra Caetera Beneficia Ad Hujus Etiam Tutelam Portus* . . . . .

Patronatum: scilicet Patroni officium & partes. in veteri decreto apud Muratorium leges: (7) *Libenter Suscipiat Collegi Nostri Patronatum*. idem porro munus interdum *Patronalem Honorem* appellavere. (8)

Ordo Canonicorum: non Decuriones solum, sed alia etiam Corpora *Ordo* appellata: *Ordo Sacerdotum*, (9) & *Ordo Adlectorum* scenicorum occurrunt apud Gruterum: *Ordo Augustalium Martanorum* apud Donium: (11) *Ordo Lictorum III. Decuriarum Cos.* apud Reinesium. (12)

M HO-

(1) Tuscanae in Sacrar. Templ. Max.
(2) p. 388. n. 2.
(3) lib. 2. c. 116.
(4) p. 457. n. 6.
(5) Grut. p. 428. n. 1. &c.
(6) Pratill. V. A. l. 2. c. 8.
(7)
(8) Grut. p. 1101. n. 1.
(9) p. 302. n. 2.
(10) p. 1089. n. 6.
(11) Cl. 9. n. 31.
(12) Cl. 1. n. 19.

LXXII. (1)

HONORI
ALOISI· AMICI· V· C·
CANON· ET· PER· INTERREGNVM
VICE· SACRA· ANTISTITIS
PONTIFICATVM· CAMERTIVM
AB· CLEMENTE· XIIII· PONT· MAX·
FLORENTI· AETATE· ADEPTI
OPTIME· IN· DIES· DE· PATRIA· MERENTIS
CVIVS· LIBERALITATE
PARCIMONIAQ· SVMPTVVM. PRIVATORVM
AEDES· PONTIFICALES
OPERIBVS· AMPLIATIS· EXCVLTAE
CENSVSQVE· VETVS
IN· SVCCESSORVM· COMMODA· AVCTVS
TEMPLVM· MAXIMVM
IN· NOVAM· SPLENDIDIOREMQ· FORMAM
CIVIVM· STVDIIS· EXEMPLO· CONIVNCTIS
EXORNATVM· EST
AERVMNOSAE· PLEBIS· INOPIA
QVOTIDIE· SVSTENTATVR
ORBI· LIBERI· ALVNTVR
COLLEGIVM· CANONICORVM
PONTIFICI· PRAESTANTISSIMO
OB· MERITA· EIVS
ANNO· M· DCC· LXXXII·

PEr *Interregnum* : verborum quorundam significationem usus ipse mollire solet, ut varia saepe sententia recte usurpentur. itaque quum *Regnare* Regum sit, privati tamen *in foro regnare* dicti sunt, & *Regnum* etiam domus interdum aut villa privati hominis appellata est. porro & *Interregnum* quum tempus primo diceretur, quo regnum rege vacat, factum deinde est, ut eodem nomine tempus id designaretur, quo nullos respublica Consules haberet, quorum loco Interrex creabatur quo.

quo pertinent Tullianae illae formulae *Rem adduci ad Interregnum*, *Rem ad Interregnum non venire*. (2) ob eam rem ſpatium quoque illud temporis, quod a Pontificis alicujus morte ad novi creationem interfluit, eodem modo *Interregnum* dici recte poſſe viſum eſt.

Pontifici Praeſtantiſſimo: quidni, inquis, *Pontificis*? nam meminiſſe debebas, initium inſcriptioni a te factum hujuſmodi: *Honori Aloiſi* • • • ita plane: at cur in antiqua Inſcriptione Veronenſi ſcriptum eſt, (3) *Honori M• Gavi M• F• Pob. Squilliani•* • • • • • • *Curatori Vicetinor.* ſcribendum enim eadem de cauſſa fuit *Curatoris*. alia hujuſmodi exempla habes in libro de ſtilo Inſcriptionum, (4) ubi ejus quoque συνταξεως rationem expoſui.

Enimvero monumentum inſigne omnino ac ſumptuoſum cum inſcriptione Canonici Camertes clariſſimi viri dedicaturi jam erant, quum eos Pontificis ſui juſſa a propoſito revocarunt: quod ſilentio praetermittendum non fuit, ut egregiae eorum voluntatis ſingularisque ſtudii memoria aliqua poſteris relinqueretur.

(1) Camerini in Sacrar• Templ• Max• figenda erat•

(2) ad Att• lib• 7• ep•4• l•9• ep• 9•

(3) Maff• M•V• p•116• n•2•

(4) p• 66.

LXXIII•

(1)

MEMORIAE
HIERONYMI• VALLEMANI• V• C•
IOSEPHI• CARDINALIS• PATRVI
PROTON• APOST•
CANONICI• PRIORIS
CLEMENTIS• X• PONT• MAX• CVBICVLARI
QVI• IN• EPISCOPATV• EIVSDEM
REI• PVBLICAE• CAVSSA• ABSENTIS
VICARIO• MVNERE• IN• PATRIA• SVA• ANNOS• XXX•
SANCTE• ET• IN• EXEMPLVM• PERFVNCTVS
IDEM• MVLTORVM• BONO
AB• ANNO• M• DC• XXII• CANONICIS
SANCTI• NICOLAI• MAGNI
PRAEFVIT• ANNOS• XXXX•
COLLEGIVM• CANONICORVM
ANTISTITI• INCOMPARABILI

Clariſſimos olim vocatos conſtat, qui primi dignitate haberentur. *Clariſſimi Conſules* dixit Plinius junior (2) conſules appellans. *Clariſſimi* item ſenatores

paſ-

passim audiebant, quod nempe ex primo reipublicae ordine essent. idcirco apte, opinor, quicumque patricia nobilitate esse ferantur, eodem modo maxime apud suos *Viri Clarissimi* nuncupentur, quum primum in civitate gradum obtineant. nam & vocem illam Latini plerumque ad nobilitatem referebant: *Clarissimae veteresque familiae* Velleii est: (3) *Clarus genere & factis*, Livii; (4) *Homo domi suae Clarus & nobilis* Tullii: (5) item similia aliorum multa.

(1) Fabriani in porticu Aedis S. Nicolai.
(2) lib. 7. ep. 33.
(3) l. 2. c. 127.
(4) l. 9. c. 7.
(5) Verr. l. 5. c. 42.

LXXIIII. (1)

HONORI
NICOLAI. VALLEMANI. V. C.
IOSEPHI. CARD. FRATRIS
PROTONOT. APOST.
DE. COLLEGIO. CANONICORVM. TEMPLOQ.
S. NICOLAI. MAGNI
COLLEGIS. SVPRA. NVMERVM. ADLECTIS
DITIONISQVE. IVRE
AC. VECTIGALIBVS. VINDICATIS
OPTIME. MERITI
QVI. REI. ETIAM. FAMILIARIS. SVAE
SVBSTANTIAM. OMNEM
VSV. MANCIPIOQVE. ISDEM
DARI. DEFERRI
TESTAMENTO. IVSSIT
COLLEGIVM. CANONICORVM
ANTISTITI. MVNIFICENTISSIMO

V*ectigalia* appellati interdum ipsi reditus Collegiorum. ut apud Gruterum: (2) *Decuria Sacerdotum Bidentalium Reciperatis Vectigalibus*. nec mirum; quum & privati hominis reditus *Vectigal* dixerit Tullius. (3)

Substantiam omnem: in veteri inscriptione leges, (4) *Qui Vniversam Substantiam Suam Ad Rem Publicam Pertinere voluit*. Paullus vero jurisconsultus sic loquutus est: (5) *Potior esse debet non solum gradu generis, sed & substantia rei familiaris.*

IOAN.

(1) Fabriani in porticu aedis S. Nicolai.
(2) p. 96. n. 6.
(3) Parad. 6. c. 3.
(4) Grut. p. 367. n. 5.
(5) l. 2. sentent. tit. 29.

LXXV. (1)

IOAN· LVCAE· IOS· F· PALLAVICINO
PATRICIA· NOBILITATE
DOMO· GENVA· INCOLAE· BONONIEN·
COMITI· AEGVSA· LILYB· DOMINANTI
PRAEP· PROV· AVSTR· TRANSPAD·
IN· EXERCITV· AVGG·
DVCTORI· ORDINVM
SVMMO· MAGISTRO· MILITIAE· VTRIVSQ·
IOSEPHVS·FILIVS·ET·MARIA·FAVA·VXSOR
OB·BIBLIOTHECAM·DOMI·CONSTITVTAM
ET·SIBI·HEREDIBVSQVE·TRANSMISSAM
EDVCATORI· POSTERITATIS
AN· M· DCC· LXXXII·

P*Atricia Nobilitate*: de socero suo Tacitus ita scripsit: (2) *Cn. Iulius Agricola vetere & illustri Forojuliensium colonia ortus utrumqne avum procuratorem Caesarum habuit: quae Equestris Nobilitas est* . ergo & mihi scribere licuit *Patricia Nobilitate*: atque id magis ad Latinam consuetudinem, quod quamdiu Romae magistratus penes Patricios fuere, soli Patricii in *Nobilium* numero censeri poterant: quodque ea nunc appellatio iis maxime convenit, quorum nutu res publica geritur, & quibus unis Magistratus mandantur.

Aegusa Lilybaei Dominanti: Tacitus non semel pro Principe *Dominantem* dixit: (3) notae vero illae Virgilii formulae, (4) *Victis Dominabitur Argis* & (5) *Longa Dominabitur Alba*. verbo hujusmodi prope opus erat, quod duo haec *Comiti* & *Aegusae* ex Latinorum more sola conjungi vix possent.

Summo Magistro Militiae Vtriusque: formulam hanc inscriptiones apnd Gruterum plures exhibent, (6) quae tamen Theodosii senioris temporibus antiquiores non videntur. sed ipsum vocabulum *Magister* militare & castrense jamdiu habebatur: *Magistrique Equitum* Dictatores vetustate aequabant. itaque pro duce Virgilius etiam *Magistrum* dixit: (7)

Tercentum, scutati omnes, Volscente Magistro.

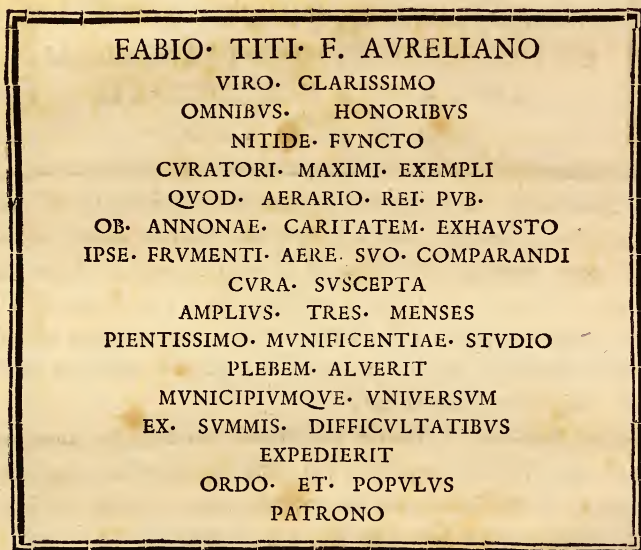
summus autem hoc loco appellandus erat, qui ceteris Ducibus dignitate praestiterit, quorum nostra aetate plures sint gradus, nec par omnium honor.

Educatori Posteritatis: pueritiae Neronis *Educator* dicitur a Tacito (8) Annicetus libertus. jam vulgata quidem illa Varronis sunt verba apud Nonium, (9) *Educit obste-*

ſtetrix, *Educat nutrix*, *inſtituit paedagogus* : ſed tamen uſu ipſo Scriptores Latini iſtam Grammaticorum ſubtilitatem poſthabuerunt, & *Educare* pro *Inſtituere* quam ſaepiſſime uſurparunt. Tullii dictiones ſunt, *Homo in Fecialium manibus Educatus*, (10) *Homo ingenuus & liberaliter Educatus*, (11) *Inſtitutus liberaliter Educatione doctrinaque puerili* : (12) & apud Hirtium leges, (13) *Diſciplinis regiis Educatus*, apud Quintilianum, (14) *Si mihi tradatur Educandus orator*, hiſque ſimilia apud alios occurrent.

(1) Bononiae in biblioth. priv.
(2) in Agric. n. 4.
(3) Ann. l. 14. c. 56. Hiſt. l. 4. c. 74.
(4) Aen. l. 1. v. 285.
(5) Aen. l. 6. v. 766.
(6) p. 1076. n. 2. &c.
(7) Aen. l. 9. v. 370.
(8) Ann. l. 14. c. 3.
(9) cap. 5. n. 105.
(10) Verr. 7. c. 19.
(11) de or. l. 1. c. 31.
(12) de or. l. 3. c. 31.
(13) de B. Alex. c. ult.
(14) lib. 1. in prooem.

LXXVI. (1)

FABIO. TITI. F. AVRELIANO
VIRO. CLARISSIMO
OMNIBVS. HONORIBVS
NITIDE. FVNCTO
CVRATORI. MAXIMI. EXEMPLI
QVOD. AERARIO. REI. PVB.
OB. ANNONAE. CARITATEM. EXHAVSTO
IPSE. FRVMENTI. AERE. SVO. COMPARANDI
CVRA. SVSCEPTA
AMPLIVS. TRES. MENSES
PIENTISSIMO. MVNIFICENTIAE. STVDIO
PLEBEM. ALVERIT
MVNICIPIVMQVE. VNIVERSVM
EX. SVMMIS. DIFFICVLTATIBVS
EXPEDIERIT
ORDO. ET. POPVLVS
PATRONO

ORdo Et Populus : veteres quoque nomen urbis ſaepe omittebant, quod locus ipſe, ubi ſtatua poſita eſſet, & incolis & hoſpitibus ſatis indicabat. itaque in antiquis inſcriptionibus legimus, *Ordo Decurionum & Populus*, (2) *Decuriones Et Plebs Vniverſa*, (3) *Municipium*, (4) & alia hujuſmodi, nullo civitatis gentiſque indicio.

CLAV-

(1) ficti nominis.
(2) Maff. M. V. p. 354. n. 6.
(3) Murat. p. 1122. n. 4.
(4) Fabr. p. 57. n. 324.

LXXVII. (1)

CLAVDIO· MARCI· F· BALBO
PRAEFECTO
CLASSIS· ET· ORAE· MARITIMAE
ADSERTORI
PVBLICAE· SECVRITATIS
CIVITATES· PICENI
QVOD· EIVS· VIRTVTE· AC· VIGILANTIA
NICO· ARCHIPIRATA· INTERFECTVS
ET· SEPTEM· PRAEDONVM· NAVES
DEPRESSAE· AVT· CAPTAE· SINT
DEDIC· IDIB· OCTOBR·
ANNO· M· DCC· LXXV·

CIvitates Piceni : eodem modo veteres, enumeratione omiſſa, urbes generatim unius aut plurium provinciarum enunciare ſolebant. eorum enim hae ſunt formulae: *Civitates Liburniae*, (2) *Tres Provinciae Galliae*, (3) *Commune Aſiae* (4). ceterum & nomina urbium & ſimulacra ipſa aliquando adjecta, ut in baſi ſtatuae, quae Romae in foro a Civitatibus Aſiae poſita Tiberio eſt, cujus liberalitate reſtitutae fuerant: qua de re legito, quae in opere de ſtilo inſcriptionum adnotavimus. (5)

(1) ficti nominis.
(2) Calog. N. R. t. v. p. 30.
(3) Maff. M. V. p. 417. n. 2.
(4) Vaill. t. 2. p. 46.
(5) lib. 1. ad inſcr. 428.

LXXVIII. (1)

IAC· ANTONIO· BASSANO
RESTITVTORI· POLITIORIS· HVMANITATIS
COLLEGIVM
DOCTORVM· PATAVINORVM
QVIBVS· EX· S· C· COIRE· LICET

EXtremus verſus antiqua formula eſt, (2) quam veteres addebant, ut ſignificarent, Corpus ſive Collegium optimo jure eſſe conſtitutum : quibus enim coire publica auctoritate non licebat, eorum nullum erat Collegium, & quae his legata eſſent, non debebantur. (3)

FRAN-

(1) ficti argumenti.
(2) Grut. p. 391. n. 1.
(3) L. 20. D. de reb. dub.

LXXIIII. (1)

FRANCISCO· MARIAE
ANDR· F· CAVAZONIO· ZANOTTO
CIVI· BONONIENSI
DOCTORI·DECVRIALI·DISCIPLINAE·MORVM·TRADENDAE
SVMMO· SCRIBAE·AB·ACTIS·INSTITVTI· MARSILIANI
PRAESIDI· EIVSDEM
POETAE· ORATORI· PHILOSOPHO
QVOD· NOMINIS· BONONIENSIS· GLORIAM
DOCTRINAE· SVAE· LAVDE· AVCTAM
LITTERARVM· ETIAM· MONVMENTIS
POSTERITATI· PROPAGARIT
AMICI· VETERES· ET· COLLEGAE
ET· AVDITORES
AVCTORI
STVDIORVM· OPTIMORVM
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

Doctori Decuriali: sic appellandos magistros censeo, qui fere *Publici* vocantur, quod e collegio sint; *Decuriales* enim sunt, qui in Decuriam aliquam adscripti. *Decurialis Decuriae Iuliae* (2) *Decurialis Lictor* (3) *Decurialis Negotiator* (4) *Scriba Decuriae Aediliciae Majoris* (5) & similia veterum formulae sunt.

(1) Bononiam missa.
(2) Grut. p. 36. n. 6.
(3) ibid. p. 391. n. 1.
(4) Fabr. p. 86. n. 157.
(5) ibid. p. 458. n. 78.

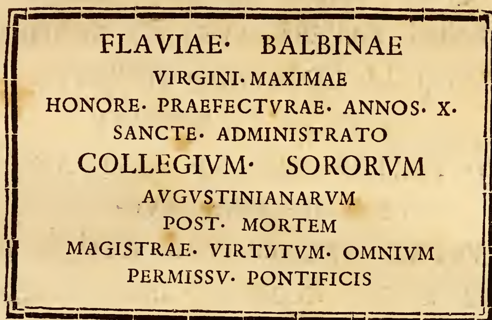

§. II.

§. I I.

INSCRIPTIONES HONORI ILLVSTRIVM FEMINARVM DICATAE

LXXX. (1)

FLAVIAE· BALBINAE
VIRGINI· MAXIMAE
HONORE· PRAEFECTVRAE· ANNOS· X·
SANCTE· ADMINISTRATO
COLLEGIVM· SORORVM
AVGVSTINIANARVM
POST· MORTEM
MAGISTRAE· VIRTVTVM· OMNIVM
PERMISSV· PONTIFICIS

Virgini Maximae: ſic veteres appellabant, quae Veſtalibus praeerat, ut ſaepe inſcriptiones nos edocent, in quibus illa occurrunt V. V. MAX. (2) id eſt *Virgini Veſtali Maximae*. eam appellationem ab aetate ductam plerique omnes arbitrantur, quod Tacitus (3) *Vibidiam Virginum Veſtalium vetuſtiſſimam* memoret, & Ovidius canat, (4)

Igne cremat vitulos quae natu maxima Virgo.

ſed alia, opinor, erat *Maxima*, alia natu maxima ſive vetuſtiſſima: quaedam enim, exactis miniſterii ſui annis triginta, quum nubere poſſent, a ſacris tamen non diſcedebant, ut Occia illa apud Tacitum, (5) *quae ſeptem & quinquaginta per annos ſumma ſanctimonia Veſtalibus ſacris praeſederat*: quam propterea vetuſtiſſimam Veſtalium fuiſſe recte dixeris. at fuiſſe inter eas, quae *Maxima* diceretur ob dignitatem, quum aetate floreret, declarat *Corneliae Maximae Veſtalis* judicium ſub Domitiano, quae inceſti damnata eſt, (6) & more veteri defoſſa ac necata. nec vero mirum videri debet, quum & inter Pontifices, qui ceteris praeerat, non ab aetate, ſed ab auctoritate *Pontifex Maximus* dictus ſit.

Poſt Mortem: haec eadem leges apud Gruterum (7) in Dentriae Polliae civis Aquinatis titulo: qua formula veteres illud ſignificare volebant, ſe in ſtatuae honore decernendo virtutis rationem habuiſſe, non gratiae.

(1) ficti nominis.
(2) v. Lipſ. de Veſt. c. 15.
(3) Ann. l. 11. c. 32.
(4) Faſt. l. 4. v. 641.
(5) Ann. l. 2. c. 86. v. etiam Grut. p. 311. n. 2.
(6) Plin. l. 4. ep. 11. Svet. in Dom. c. 8.
(7) p. 321. n. 4.

LXXXI. (1)

CLARAE· MARIAE· SPINVCCIAE
COMITI· LVSATIAE
QVAE· ANNO· M· DCC· LXIIII·
SERENISS· XAVERI· AVGVSTI· SAXONICI
REGALI· CONIVGIO· DIGNATA
VIRTVTE· PROMERVIT
VT· TERTIO· DECIMO· POST· ANNO
PRIDIE· IDVS· AVG·
OMNIA· IVSTAE· VXORIS· IVRA· ATQVE· INSIGNIA
SIBI· AB· REGIO· CONIVGE· IMPERTIRENTVR
IOSEPHVS· SPINVCCIVS· COMES
FILIAE· RARISSIMAE
QVOD
SPINVCCIAM· GENTEM· TANTAE· STIRPI
INSERVERIT

Sereniſſimo : Primus, opinor, Martialis Principem appellavit *Serenum* Iovem; (2) in veteri autem epigrammate, Theodoſii Magni aetate ſcripto & in baſi obeliſci Conſtantinopolitani inciſo, legimus : (3)

Difficilis quondam Dominis parere Serenis.

in Codice demum invenies, (4) *Etſi non Sereniſſimo Principi ſupplicaverint.* quare non ultimi Latinorum hanc appellationem in conſuetudinem induxiſſe mihi videntur.

Tantae Stirpi : Latini ſaepe *Stirpem* de propagine uſurparunt, Virgilius in primis, cujus illa ſunt : (5)

Filius, anne aliquis magna de Stirpe nepotum?

Iuſtinus : (6) *Nec ceſſaſſe, quoad omnem Stirpem regiae ſobolis deleret.* omnino recte; quippe Stirps non ſolum truncum, ſed etiam ramum ſignificat. (7)

LV-

(1) Firmi in aedibus Spinucciorum.
(2) lib. 5. ep. 6. &c.
(3) Grut. p. 185. n. 7.
(4) L. 23. de Nupt.
(5) Aen. l. 6. v. 865.
(6) lib. 16. c. 1.
(7) v. Colum. l. 3. c. 5.

LXXXI I. (1)

LVCILLAE· FAVSTI· F· VERIANAE· C· F·
VXORI
PAVLLI· GENTIANI· EQVITIS· TORQVATI
QVAE· REI· PVBLICAE
IN· ALIMENTA· PVERORVM· ET· PVELLARVM
PLEBIS· VRBANAE
SCVTAT· ∞ ∞ ∞· D· N· TESTAM·LEGAVIT
TREBVLANI· MVTVSCAEI
MATRI· PATRIAE
DEC· DEC·

S*Cutatos nummos* ne repudies: veteres quoque a figuris, quas referebant, nummos suos appellavere *Bigatos*, *Quadrigatos*, *Victoriatos*. (2)

Mater Patriae in veteri nummo dicta est Livia Augusti. (3) *Matri Coloniae*, *Matri Numeri Nostri* (5) habent veteres inscriptiones.

(1) ficti nominis.
(2) Plin. H. N. l. 33. c. 3. &c.
(3) Vaill. t. 1. p. 2.
(4) Grut. p. 1088. n. 15.
(5) Gor. Inscr. t. 2. p. 208.

LXXXI II. (1)

SABINAE· M· F· VRGVLANIAE
MATRI· D· N·
VALERII· FLAVIANI
OPTIMI· PRINCIPIS
PATRONAE· MERENTI
ORDO· ET· POPVLVS· ARICINVS
QVOD· LIBERALITATE· EIVS
VIAE· OMNES· INTRA· POMOERIVM
MVNITAE· SINT

P*Omoerium* veteris superstitionis vocabulum videri possit, quod nempe esse dicatur, ut Gellius, ait, (2) *locus intra agrum effatum per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus, qui facit finem urbani auspicii*. ceterum si vocem ipsam consideres, profani videas inesse nihil. *Hoc spatium*, inquit Livius, (3) *quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murus post id, Pomoerium Romani appellarunt*. & Varro, (4) *Principium, quod erat post murum Pomoerium dictum*; qui & eodem usus vocabulo est ad significandam contractiorem scribendi rationem: (5) *Video qui de Agricultura scripserunt, latius vagatos, quam oportuerit. ego vero, inquit Stolo, eos non in omni re imitandos arbitror, & eo melius fecisse quosdam, qui minore Pomoerio finierunt*.

(1) ficti nominis.
(2) N. A. l. 13. c. 14.
(3) lib. 1. c. 44.
(4) de L. L. l. 4. c. 32.
(5) de R. R. l. 1. c. 2.

LXXXIIII.

(1)

TERENTIAE. FAVSTI. F. NORBANAE
CLARISSIMAE. FEMINAE
NEPTI
M. OCTAVI. NORBANI. IIII. VIRI. I. D.
CONSTITVTORIS. COLLEGI. N.
QVOD
MVNIFICENTIA. ET. LIBERALITATE
EXEMPLA. MAIORVM
SVPERGRESSA
AEDEM. MARIANAM. VETVSTATE
CORRVPTAM
CVM. OMNI. ORNAMENTO
A. SOLO
SVA. IMPENSA
RESTITVERIT
MAGISTRI. ET. SODALES. MARIANI
AERE. COLLATO

Constitutoris; sic apud Maffejum leges, (2) *T. Flavio Aug. Lib. Trophimo Constitutori Collegi Numinis Dominorum Quod Est Sup Templo Divi Claudi*. est autem *Constitutor* idem atque auctor conditorque, ut altera apud Gruterum inscriptio confirmat, (4) quam Puteolani Antonino Pio posuerunt *Constitutori Sacri Certaminis Iselastici*.

Supergressa: Similia illa apud Quintilianum de uxore (4) *optima atque laudem omnem supergressa*: & apud Tacitum de Sabinae Poppaeae Matre, (5) *aetatis suae feminas pulcritudine supergressa*. sequioris contra aevi ea sunt, quae veteres habent lapides: (6) *Veterum Principum Clementiam Sanctitudinem Munificentiam Supergresso*: & alia hujusmodi.

(1) ficti nominis.
(2) M.V. p. 96. c. 7.
(3) p. 254. n. 4.
(4) l. 5. in proem.
(5) Ann. l. 13. c. 45.
(6) Grut. p. 286. n. 5.

CAP

CAPVT III.

EPITAPHIA

§. I.

EPITAPHIA VIRORVM

LXXXV. (1)

MEMORIAE
LVDOVICI· ALEX· F· VALENTI
VIRI· EMINENTISSIMI· DOMO· TREBIA
COMITIS· RIVOSICCENSIVM
SECTATORIS· MAIORVM· SVORVM
DE· VETERI· PATRIA· ET· DE· NOVIS· CIVIBVS
VRBIVENTANIS· ET· SPOLETINIS
OPTIME· MERITI
QVEM· CLEMENS· XIIII· PONT· MAX·
VRBANIS· HONORIBVS
NAVITER· SANCTEQVE· DEFVNCTVM
MAGNO· REI· PVBLICAE· BONO
PONTIFICEM· ARIMINENSIBVS· DEDIT
ET· IN· PATRVM· CARDINALIVM· COLLEGIVM
COOPTAVIT
PIVS· VIXIT· ANN· LXVIII· M· V· D· XXII·
IVSTITIA· COMITATE· BENEFICENTIA
CARVS· OMNIBVS
ELATVS· EST· ROMAE· FVNERE· PVBLICO
ET· AD· TEMPLVM· SESSORIANVM
SEDEM· TITVLI· SVI· CONDITVS
XII· K· NOV· ANNO· M· DCC· LXIII·
LAELIVS· IOS· F· VALENTIVS· COMES
SOBRINO
STIRPIS· SVAE· POSTREMO
B· M· F·

omes Rivosiccensium : non haec Augusti aevum sapere contendo : quo tempore *Comites* dicti Custodes, rectoresque adolescentium primariorum, atque ii etiam, qui

Prin-

Principem in expeditionibus comitari & tueri solebant; item ii, quos secum Praetores Proconsulesque in provincias educebant. sed tamen latine etiamtum loquebantur, quum praesides plerique, & negotiorum publicorum curatores passim *Comites* dici coepti: de quibus Pancirolius tibi & Gotifredius legendi sunt.

Sedem Tituli Sui: auctoritatis nempe atque nominis. scio multas de appellationis illius origine quaestiones olim esse institutas, quas ego non dirimam. satis nunc mihi, si ea formula Latinis adnumerari possit: quod alio loco ostendi. (2)

Sobrino: id est e patruele fratre patris mei nato: sic enim Cajus jurisconsultus: (3) *Item qui ex fratribus patruelibus aut consobrinis aut amitinis undique propagantur, qui proprie Sobrini vocantur*. porro quum multae in clarissima Valentiorum gente familiae sint, ipsa haec primaria stirpem emiserat novam, cujus ultimus hic fuit, cujus cenotaphium perscripsimus.

(1) Camerini in sacrario Valentiorum. (2) de St. inscr. p. 519. (3) l. 1. D. de grad. & adf.

LXXXVI.

(1)

IOANNI· BERNARDINI· F· POTENTIANO· V· C·
DOMO· REATE· PRAEF· TIFERNATIVM· TIBER·
PRAEF· AESINAT·PRAEF·CAMERT·PRAEF· LAVRETAN·
SVMMO· MAGISTRO· COLLEGII· SANCTI· SPIRITVS
MAGISTRO· ADMISSIONVM· CLEMENTIS·XIIII·P·M·
PRAEFECTO·VRBIS· PER· INTERREGNVM
CVNCTIS· SVFFRAGIIS· PATRVM· CARDINALIVM·FACTO
ET· REFECTO· A· PIO· VI· PONT· MAX·
PRAESIDI· PROVIDENTISSIMO
ET· CVM· SVMMA· BENIGNITATE· IVSTISSIMO
QVI· VIX· ANN· LXI· M· VI· D· IIII·
DECESSIT· IN· MAGISTRATV
XI· KAL· DECEMBR· ANNO· SACRO· M· DCC· LXXV·
PROXIMVS· FASTIGIO· HONORVM
FECERVNT· FRANCISCVS· EQVES· MELITENSIS
PRAEPOS·PRAESIDIAR·CASTR·VRBAN·FRATRI·KARISSIMO
ET· ANTONIVS· MARCHIO· PATRVO· BENEMERENTI
PIETATIS· CAVSSA

D*Omo Reate*: sunt, quibus ob illam Modestini jurisconsulti sententiam, (2) *Roma communis nostra Patria est*, mendose nunc *Domus* pro Patria usurpari videatur: quippe in hac tanta rerum conversione nullus, inquiunt, populus praeter Ro-

Romanum urbem Romam pro Patria nunc habet. atqui Virgilius, quum res attingeret eorum temporum, quibus Roma nusquam erat, cecinit tamen, (3) *Maeonia generose Domo*; & *Qui Caerete Domo*. (4) contraque in Romana inscriptione legimus, (5) *L. Aelius M. F. M. Nep. Quir. Rectus Domo Roma*: ut ipsam illam communem patriam ab iis, qui in ea nati essent, eodem, quo reliquas urbes, nomine appellari potuisse intelligamus. hic vero quum de viro agatur, qui Romae diu non solum versatus sit, sed magistratibus etiam & curationibus sit functus, vides, opinor, ex eorum quoque sententia, qui *Domum* minus esse quam *Patriam* putant, non sine aliqua ratione scriptum esse *Domo Reate*, quod Roma illius quasi patria haberi possit.

Summo Magistro: non aliter quandoque antiquis in titulis potestas eorum expressa est, qui rebus gerendis praepositi administros curatoresque habent, qui nihil, nisi ex eorum sententia & auctoritate obire possint. itaque apud Fabrettum leges, (6) *Summo Magistro Septaquis*, apud Gruterum (7) *Summus Curator Civium Romanorum Provinc. Lug.* & (8) *Summus Magister Anni Primi*.

Magistro Admissionum: vetus formula est ad eum designandum, qui Principem adeuntes in cubiculum ejus deducit: de qua fusius a Torgio actum est. (9) *Officium Admissionis* Svetonius memorat: (10) at in Vopisco nomen hoc idem habemus: ait enim (11) *Ex libris Acholii, qui Magister Admissionum Valeriani Principis fuit*. in Ammiano etiam (12) leges, *Per Admissionum Magistrum qui mos est honoratior, accito eodem*. ceteri id genus ministri, qui huic suberant, *Admissionales* appellati. (13)

Pietatis caussa: adjectum id, ut constaret, qui monumentum fecerunt, sponte, non ex testamento, idque impensa sua fecisse. eadem tibi formula in Fabrettina inscriptione occurret: (14) quam veteres ea etiam de caussa quandoque addidisse videntur, ut sibi caverent, ne quis eos pro herede se gessisse contenderet. id enim, opinor, ex Vlpiani verbis apparet: (15) *Et ideo solent testari liberi, qui necessarii existunt, non animo heredis se gerere, quae gerunt, sed aut pietatis aut custodiae caussa, aut pro suo. ut, puta, patrem sepelivit, vel justa ei fecit: Si animo heredis, pro herede gessit; enimvero si pietatis caussa hoc fecit, non videtur pro herede gessisse*.

CI-

(1) Romae in aede Gallorum.
(2) L. 33. D. ad Munic.
(3) Aen. l. 10. v. 141.
(4) ibid. v. 183.
(5) Maff. M. V. p. 446. n. 15.
(6) p. 450. n. 61.
(7) p. 431. n. 1.
(8) p. 33. n. 10.
(9) ad inscr. Man. Aquil. c. 3. p. 39.
(10) in Vespas. c. 14. n. 2.
(11) in Aurelian. c. 12.
(12) lib. 15. c. 5.
(13) Lampr. in Alex. c. 4.
(14) p. 710. n. 314.
(15) D. de adquir. vel omitt. haer. l. 20. § 1.

LXXXVII. (1)

CINERIBVS· ET· MEMORIAE
ANGELI· MARIAE· VENIZZAE· V· C·
SACRI· CIVILISQVE· IVRIS· CONSVLTI
PRIMI· E· CIVIBVS· EPISCOPI· PATRIAE· SVAE
QVEM· BENEDICTVS· XIIII· PONT· MAX·
IVDICIO· SVO· E· CANONICORVM· NVMERO· LEGIT
INVITVMQVE· CONSTITVIT
VIXIT· ANN· LV· M· VII· D· XXIIII·
SAPIENS· COMIS· MVNIFICVS· RELIGIOSVS
DECESSIT· VII· IDVS· DECEMBRES
ANNO· M· DCC· LXX·
DOLOR· ET· LVCTVS· BONORVM· OMNIVM
EPISCOPATV· E· RE. PVBLICA· GESTO
ANN· XVI· SINE· QVERELA
PASCHALIS· CANON· CVM· MARGARITA· SORORE
ET· ANTONIVS· SOC· IES· DISSOLVTA
AD· SVOS· POST· ANN· XXX· REDVX
FRATRI· PIENTISSIMO
B· M· F· C·

Dolor & Luctus : id eſt cauſſa doloris & luctus . ſic in veteri inſcriptione apud Donium (2) puer quidam dicitur *Miſerae Matris Dolor Aeternus* . & Ovidius (3) Inachum de filiae Ius caſu ſic querentem inducit:

. . . . *Tu non inventa reperta*
Luctus eras levior .

Fratri Pientiſſimo . Latini illi veteres, quem a pietate commendare vellent, *Pium* appellabant, nihil amplius : quippe nemo vocabulum illud protulerat . *Tu porro*, inquit Tullius, (4) *ne Pios quidem, ſed Piiſſimos quaeris : & quod verbum omnino nullum in lingua Latina eſt, id propter tuam divinam pietatem novum inducis* . ceterum qui Tullium conſequuti ſunt Latini ſcriptores in titulis praeſertim ſaepiſſime *Piiſſimos* vocant defunctos: vel etiam *Pientiſſimos*, quod a *Piente* ducitur, etſi pauci omnino hoc uſurparunt . (5)

QVIE-

(1) in templo maximo Civitat·Plebis .
(2) Cl· 10· n·30·
(3) Metam· l· 1. v· 654·
(4) Philipp· 13· c· 19.
(5) v· Maff· M. V· p· 129· n·3·Murat·p·1624·n·4·

LXXXVIII. (1)

A ☧ Ω
QVIETI· ET· MEMORIAE
ANTONI· AEM· F. RIPANTI
DOMO· AESI· EQVESTRI· NOBILITATE
ADLECTI· IN· SPLENDIDISS· ORDINES· BONONIENSIVM
ET· VRBIVENTANORVM
PROLEGATI· PER· AEMILIAM
PRAEFECTI· VRBIVENTI· FIRMI· CENTVMCELLARVM
VIRI· MVNIFICI· SAPIENTIS· RELIGIOSI
QVEM· CLEMENS· XIII· PONT· MAX·
VRBIVENTANIS· PERCVPIENTIBVS
PONTIFICEM· DEDIT· INITIAVITQVE
VIX· ANN· LXVI· DECESSIT· XVII· KAL· APRIL·
ANNO· M· DCC· LXXX·
PONTIFICATV· ANNOS· XVIII· INTEGERRIME· FVNCTVS
DE· ECCLESIA· SVA
AEDIBVS·AD·ALVMNOS·EIVS·INSTITVENDOS·RENOVATIS
OPTIME· MERITVS
FECERVNT· FRANCISCVS· COMES
FRATRI· CARISSIMO
AEMILIVS· EQVES· BENEFIC· MICHAELIT· ORD· PRIMI
PATRVO· INDVLGENTISSIMO
PIETATIS· CAVSSA

Vrbiventum esse appellandam, quae a plerisque *Vrbs Vetus* latine dicitur, a Procopio didici, (2) qui oppidum illud Ουρβιβεντον vocat, idque ipsum sic describit, ut quicumque semel adierint, in ejus verbis omnino recognoscere debeant. Λοφος γαρ τις, inquit, εκ κοιλης γης ανεχει μονος, τα μεν ὑπερθεν ὑπτιοστε και ὁμαλος, τα δε κατω κρημνωδης· αμφι δε τον λοφον ισομηκεις πετραι κυκλωσιν αυτου ποιουσι τινα, ουκ αγχιστα πη ουσαι, αλλ᾽ ὁσον βολην εχουσαι λιθου. επι τουτου δη του λοφου οἱ παλαι ανθρωποι την πολιν εδειμαντο. addit etiam de rupe, quae pro

moenibus erat, & de fluvio, qui praeterlabitur *μεγας τε και απορευτος* : ut locum ipse oculis usurpasse videatur. nomen autem ab eo Graece scriptum, ut ea aetate Latini enunciabant, quis dubitet, quum cetera quoque urbium nomina eodem referat modo? simile huic porro fuit *Maleventum*, quod deinde *Beneventum* dictum est, & *Treventum* sive *Tereventum*, in Samnio utrumque, & alia alibi.

(1) Vrbiventi in templo maximo · (2) B· Goth· l· 2· c· 20·

LXXXVIIII· (1)

A ☧ Ω
IVLIO· MATTHAEO· NATALI
EX· INS· CORSICA· DOMO· OLETTA
VIRO· ANTIQVAE· VIRTVTIS
ET· AB· IPSA· ADOLESCENTIA
FRVGI· ABSTINENTI· DOCTO
CVIVS· CONSILIO
GRAVES· SAEPE· CONTROVERSIAE
IN· VRBE· DIREMPTAE
CONCORDIA· CAESENAE· PARTA· EST
VICE· SACRA· ANTISTITI· RELIGIONVM
PER· SABINOS
PONTIFICI· TIBVRTIVM
ANNOS· XVII·
AVCTORI· PIETATIS
RESTITVTORI· ET· LOCVPLETATORI
AEDIVM· SACRARVM
ALTORI· EGENORVM
QVI·VIXIT·ANNOS·LXXVIIII·M·VIII·D·XXVII·
DECESSIT· VI· KAL· SEPTEMBR·
ANNO· M· DCC· LXXXII·
COLLEGIVM· CANONICORVM
BENE· MERENTI
CVM· LACRIMIS· POSVIT

Bstinenti : hoc vocabulo veteres eum maxime designare solebant, qui alieni cupidus non esset: ut quum ait Tullius, (2) *Praetorem decet non solum manus*,

nus, *sed etiam oculos Abstinentes habere*. itaque & Horatius cecinit, (3)

Vindex avarae fraudis & Abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae.

Vice Sacra Antistiti Religionum: id est qui Cardinalis Episcopi loco Sabinis potestate Pontificali praefuit. sic apud Gruterum legimus: *Vice Sacra Iudicans*, (4) *Vice Sacra Cognoscens*, (5) *Vice Sacra Iudex Cognitionum*: (6) quibus formulis veteres eum designabant, qui vel pro Principe vel pro Praefecto praetorii judicabat: cujus munia Cassiodorius recenset. (7) eodem igitur pacto scribere licuit *Vice Sacra Antistiti*, atque etiam potiori jure, quod ad sacrum plane munus designandum formula illa transferretur. ac profecto qui Tertullianum, Minucium, Lactantium, ceteros rerum Christianarum scriptores vetustissimos pervolutant, multas hujusmodi dictiones jam ab his expiatas dedicatasque norunt; nemo ut illas repudiare nunc merito videatur.

Altori Egenorum: id est qui egenos tamquam alumnos suos aluit. Tacitus de L. Vitellio praefecto Orientis, (8) *Monet Tiridaten primoresque, hunc Phrahatis avi & Altoris Caesaris, quae utrobique, pulcra meminerit, illos obsequium in regem, reverentiam in nos, decus quisque suum & fidem retinerent*. & Statius de Atedio, qui Glauciam educaverat, (9)

Quid mirum, tanto si te pius Altor honorat
Funere?

eodem vocabulo alii quoque usi, & ex iis Cicero: (10) *Omnium*, inquit, *rerum quae natura administrantur, seminator & sator & parens, ut ita dicam, atque educator & Altor est mundus*. adnotant tamen Critici in antiquis codicibus scriptum esse *Alitor*: quod vix repudiandum est, quum ab *alo* aeque *Altus* & *Alitus* deducatur.

Haec vero dum eduntur, magna Tiburtium omnium laetitia, majori felicitate factum est, ut D. N. Pius VI. Pont. Max. in optimi hujus Antistitis locum suffecerit, qui virtute atque doctrina cum praestantissimo quoque certare possit, Gregorium Claramontium Caesenatem, virum clarissimum, primos jam honores in splendidissima illa & sanctissima Benedicti Patris familia meritum, ex qua singulis aetatibus tot egregii Pontifices prodierunt.

(1) Tibure in Templo Max.
(2) de off. l. 1. c. 40.
(3) l. 4. od. 9. v. 37.
(4) p. 193. n. 9. 10.
(5) p. 246. n. 3.
(6) p. 28. n. 2.
(7) Var. l. 6. ep. 15.
(8) Ann. l. 6. c. 37.
(9) lib. 2. Silv. 1. v. 69.
(10) N. D. l. 2. c. 34.

LXXXX. (1)

H. S. E.
ALEXANDER. CAM. F. LITTA
QVI. ET. MODIGNANVS
DOMO. MEDIOLANO
PATRICIA. NOBILITATE
ANTISTES. VRBANVS
XII. VIR. SACRI. CONSILI. LITIB. IVDIC.
OMNIBVS. MVNERIBVS. PVBLICIS
NITIDE. FVNCTVS
QVI. VIXIT. ANNOS. LXII.
PIVS. IN. DEVM. BENIGNVS. IN. EGENOS
COMIS. IN. OMNES
DECESSIT. MAGNO. BONORVM. MOERORE
PR. NON. SEPT.
ANNO. M. DCC. LXXXI.
EVGENIVS. MARCHIO. FRATRI
BENE. MERENTI. FECIT
A V E
ET. VALE. IN. PACE

QVi Et Modignanus: ſic nempe veteres, ſi cui geminum cognomen eſſet, alterum efferre ſolebant: neque raro exempla occurrunt; cujuſmodi illa ſunt, (2) *P. Iuventio Herodi Qui Et Munnas*, (3) *Q. Caſſelius Felix Qui Et Iuſtus*, (4) *Pardo Quae Et Hiarine*. ſimilia etiam illa, (5) *Flaviae Capitolinae Cui Et Pacciae*, (6) *Vlpiae Sive Aeliae Aug. L.*

Nitide Functus: ut in veteri inſcriptione, (7) *Omnibus Honoribus Nitide Functo*. idem autem eſt *Nitide* atque *Vrbane Eleganterque*, quae viri hujus optimi non ultima laus fuit. itaque Horatius *Nitidum Ruſtico* oppoſuit: *Ex nitido fit ruſticus*. (8) nec ſecus morum elegantiam Plinius expreſſit: (9) *Megarice*, inquit, *oppidum praecipui nitoris in toto eo tractu cuſtoditis Graeciae moribus*.

ME-

(1) Romae in aede Mediolan. incidenda erat.
(2) Fabr. p. 145. n. 169.
(3) Paſſion. Cl. 8. n. 28.
(4) Fabr. p. 146. n. 178.
(5) id. ibid. n. 175.
(6) id. ibid. n. 176.
(7) Grut. p. 440. n. 1.
(8) l. 1. ep. 7. v. 83.
(9) H. N. l. 4. c. 12.

LXXXXI. (1)

A ☧ Ω
MEMORIAE· ET· QVIETI
DOMINICI· HIERON· F· VOLPI· V· C·
DOMO· BARIO
QVI· PONTIFICIBVS· MAXIMIS· QVINQVE
MVNERE· HONORARIO
INTER· CVBICVLARIOS· APPARVIT
ET· CLEMENTI· XII· DECVRIALIS· A· CVBICVLO· FVIT
CVIVS· ETIAM· IVSSV
AD· CAIETANVM· STAMPAM
ARCHIEP· MEDIOLAN· CARDINALEM· DESIGNATVM
NOVI· HONORIS· INSIGNIA· DETVLIT
VIX· ANN· LXXXXIII· M· III· D· XXVII·
INTEGER· FRVGI· SAPIENS
DECESSIT· VIIII· CAL· IAN· ANNO· SACRO
cIↄ· IↄCC· LXXV·
HIERONYMVS· FRATRIS· FILIVS
ARCHIEP· NEOCAES·
PATRVO· B· M· FECIT
ET· SIBI
AVE· SENEX· PIENTISSIME· ET
VALE· IN· PACE

Apparere Principi non Accensi solum & Lictores, sed ceteri etiam Principis administri dicebantur. Cornelius sane de Eumene, quem Rex Philippus Alexandri pater habuerat ad manum scribae loco, ita loquutus est: (2) *Sic Eumenes annorum quinque & quadraginta, quum ab anno vicesimo septem annos Philippo apparuisset, & tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinuisset*. atque idem ante monuerat, (3) id muneris multo apud Grajos honorificentius esse, quam apud Romanos.

ME-

(1) Romae in aede Camertium. (2) in Eumen. n. 13. (3) ibid. n. 1.

LXXXXII. (1)

MEMORIAE· ET· QVIETI
MARCELLI· IOSEPHI· F· AMICI
CVI· ET· A· S· IOANNE· CANTIO
INTER· SODALES· SACRI· CORDIS· IESV
COGNOMEN· FVIT
DECVRIALIS· A· CVBICVLO· PII· VI· PONT· MAX·
ANTISTITIS· CAEREMONIARVM· SECVNDI
ET· PRIMI· IAM· VICEM· EXPLENTIS
DIACONI· BENEFICIARII· VATIC·
PIVS· VIXIT· ANN· XXXXIII·
DECESSIT· VI· ID· NOVEMBR·
AN· M· DCC· LXXVIIII·
IOSEPHVS· PATER
FILIO· REVERENTISSIMO· BENE· MERENTI
CONTRA· VOTVM· FECIT
AVE· ET· VALE· IN· PACE

D*ecurialis A Cubiculo*, id eſt e Decuria cubiculariorum, non ex iis, qui ſupra numerum adlecti ſint: ut apud Gruterum (2) *Decuriali Lictori*. Decuriam autem Latini appellabant, ſive ea decem viris, ſive pluribus conſtaret. (3)

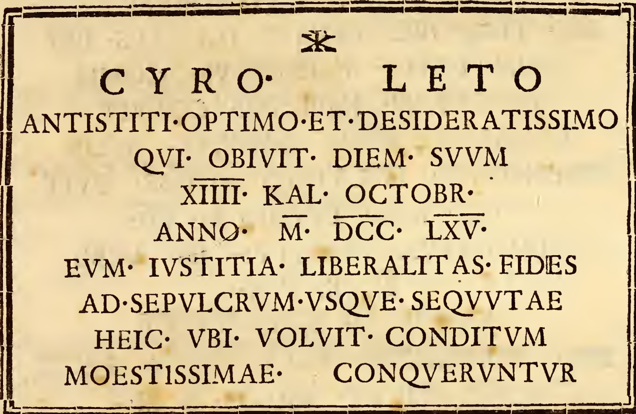
Antiſtitis Caeremoniarum: Cicero Pontifices adloquens his uſus eſt verbis: (4) *Vos, qui eſtis Antiſtites caeremoniarum & ſacrorum*. minus igitur recte appellari eo nomine dixeris, qui *Deſignatores* vocari poſſint. verum animadvertas, oportet, horum, qui Pontifici Maximo apparent, collegium eſſe quoddam, qui etiam de caeremoniis reſpondere ſolent: ut veriſſime Antiſtites eſſe videantur, quamquam non juri condendo, ſed retinendo praepoſiti ſunt.

Diaconi Beneficiarii: militare, inquies, vocabulum eſt *Beneficiarius*, ut diſerte Ve-

Vegetius, (5) *Beneficiarii ab eo appellati, quod promoventur beneficio tribunorum.* ita ſane, & ab antiquis etiam inſcriptionibus exempla peti poſſunt, quae rem confirment. ceterum ipſa vox nihil militare ſonat: ut eàdem ſententia aliis convenire poſſit, quibus ſtipendia dantur. ac fuit etiam tempus, quo non tam milites emeriti eo nomine deſignati, quam ii, quicumque Magiſtratibus & Curatoribus negotiorum publicorum apparebant. ſic enim Trajano ſcripſit Plinius: (6) *Maximus libertus & procurator tuus, Domine, praeter decem Beneficiarios, quos adſignari a me Gemellino optimo viro juſſiſti, ſibi quoque confirmat neceſſarios eſſe milites.* erat autem Virbius Gemellinus procurator Aug. ad comparationem frumentorum, quem Maximus libertus adjuvabat. (7)

(1) Romae ad aedem Theodori.
(2) p. 391. n. 1.
(3) v. Plin. H. N. l. 33. c. 1.
(4) pro Dom. ſua c. 39.
(5) Rei mil. l. 2. c. 7.
(6) lib. 10. ep. 36.
(7) ibid. epiſt. 37.

LXXXXIII. (1)

☧

CYRO· LETO
ANTISTITI·OPTIMO·ET·DESIDERATISSIMO
QVI· OBIVIT· DIEM· SVVM
XIIII· KAL· OCTOBR·
ANNO· M· DCC· LXV·
EVM· IVSTITIA· LIBERALITAS· FIDES
AD·SEPVLCRVM·VSQVE· SEQVVTAE
HEIC· VBI· VOLVIT· CONDITVM
MOESTISSIMAE· CONQVERVNTVR

HVic viro, qui ſacris praefectus populares ſuos ſanctiſſime rexerat, monumentum demortuo fieri juſſit Vrbanus Paraccianus Card. Archiep. Firmanorum ὁ μακαρίτης, dignus ipſe, cujus virtutes immortalitati conſecrentur. porro virtutibus perſonam imponere ita poëtarum proprium, ut id ipſum reliqui ſcriptores ſibi licere quandoque duxerint: ut quum Varro ſcripſit, (2) *& ecce de improviſo ad nos accedit cana Veritas Atticae Philoſophiae alumna.* vel quum Cicero, commemorata Cleanthis deſcriptione, qui Voluptati in ſolio ſedenti Virtutes tamquam ancillulas praesto eſſe dicebat, eaſdem ſic loquentes induxit: (3) *Nos quidem Virtutes ſic natae ſumus, ut tibi ſerviremus: aliud negotii nihil habemus.*

ME-

(1) Granarioduni in agro Firmano.
(2) in Eumenid. ex Nonio V. *Alumnus*.
(3) de fin. bon. & mal. lib. 2. c. 21.

LXXXXIIII· (1)

MEMORIAE
HIERONYMI· LVD· F· LAGOMARSINI
GENVATIS
VIRI· CLARISSIMI
CVI· LATINAE· LITTERAE
PLVRIMVM· DEBENT
HIC· NATVS· GADIBVS· INSTITVTVS· PRATI
NOMEN· SOCIETATI· IESV· ADOLESCENS· DEDIT
RHETORICAM· FLORENTIAE
GRAECAS· LITTERAS· ROMAE· DOCVIT
SCRIPTORVM· LATINORVM
SVI· TEMPORIS· PRIMVS· HABITVS· EST
IDEM· FRVGI· HONESTVS· COMIS
PIETATEM· IMPENSE· COLVIT
SODALES· MIRE· AMAVIT· SVOS
EGENORVM· SOLATOR· ALTOR· FVIT
VIX· ANN· LXXIIII· M· VII·
DIEM· SVVM· FVNCTVS· IN· VRBE
XV· K· IVN·
ANNO· M· DCC· LXXIII·
IOS· MARIANVS· PARTHENIVS· FECIT
SODALI· ET· AMICO· B· M·

Docuit: id verbum Tullius ipſe non modo ſine ullo caſu qnandoque uſurpat, uti quum ait, (2) *Tyrannio docet apud me*; ſed interdum etiam, perſona omiſſa, & re tantum adſcripta: ejus enim haec ſunt verba: (3) *Quo perſpecto, ſtatim occurrit naturali quadam prudentia, non his ſubductionibus, quas iſti Docent*, (Graeculi Rhetores) *quid faciat cauſſam*.

Diem Suum Functus: ita apud Fabrettum, (4) *Quae Sic Vt Optavit Superſtitibus Marito Et Liberis Diem Suum Functa Eſt*.

CI·

(1) Genuam miſſa.
(2) ad Q. fr. l. 3. ep. 4.
(3) de Orat. l. 2. c. 30.
(4) p. 705. n. 259.

LXXXXIIII. (1)

CINERIBVS· ET· MEMORIAE
IOANNIS· BAPTISTAE· FAVRAE
DOMO· ROMA
PRESBYTERI· DOCTORIS· THEOLOGI
DOCTORIS· SACRARVM· LITTERARVM
SCRIPTORIS· OPERVM· PLVRIMORVM
VIRI· FRVGI· INTEGERRIMI· PIENTISSIMI
CVIVS· ERVDITIO· MAGNIS· IN· CONTENTIONIBVS
VIRTVS· ADVERSIS· IN· REBVS· ENITVIT
VIX· ANN· LXXVI· M· VI·
IN· SOC· IES· QVOADVSQVE· EA· MANSIT
ANNOS· XXXXV·
DECESSIT· VII· KAL· MAIAS· AN· M· DCC· LXXVIIII·
PRIDEM· DE· RE· PVBLICA· VITERBIENSI
OB· VETVSTAE· ORIGINIS· DIGNITATEM
BINIS· VOLVMINIBVS· VINDICATAM
OPTIME· MERITVS
HVIC· ORDO· VITERBIENSIS· HONOREM· DECVRIONATVS
IMAGINEM· IN· CVRIA· FVNVS· PVBLICVM
LAVDATIONEM
LOCVM· SEPVLTVRAE· DECREVIT

B*inis Voluminibus*: edita haec Viterbii anno M·DCC·LXXIIII· quibus auctor argumenta eorum elevavit, qui Regis Desiderii Decretum illud celeberrimum inter commentitias res numerandum censuerant: quod opus plerique omnes summis laudibus extulerunt. ceterum haerent adhuc quidam, & de scriptura dubitant: apparent enim in marmore litterae Beneventanae, quas multo post Desiderii aetatem inductas in consuetudinem esse, manifestum est. quibus Viterbienses facile, opinor, hoc dabunt, sero Decretum marmori incisum esse, quum jam papyrus, quam a Desiderio acceperant, vetustatem ferre non posset.

LXXXXV. (1)

DANTI ALIGHIERO
POETAE· SVI· TEMPORIS· PRIMO
RESTITVTORI
POLITIORIS· HVMANITATIS
GVIDO· ET· HOSTASIVS· POLENTIANI
CLIENTI· ET· HOSPITI· PEREGRE· DEFVNCTO
MONVMENTVM· FECERVNT
BERNARDVS· BEMBVS· PRAETOR· VENET· RAVENNAT·
PRO· MERITIS· EIVS· ORNATV· EXCOLVIT
ALOISIVS· VALENTIVS· GONZAGA· CARDIN·
LEG· PROV· AEMIL·
SVPERIORVM· TEMPORVM· NEGLIGENTIA· CORRVPTVM
OPERIBVS· AMPLIATIS
MVNIFICENTIA· SVA· RESTITVENDVM
CVRAVIT
ANNO· M· DCC· LXXX·

QVis non cum Dante praeclare actum existimet, de cujus sepulcro exornando duo potissimum viri, aetatis quisque suae praestantissimi, curam susceperint, Bernardus Bembus Petri pater, & Aloisius Valentius Cardinalis amplissimus? quorum alter litteris tutorem dedit, litteras alter & litteratos ipse fovet, amat, illustrat: uterque item Danti externus; ut non civitati, sed virtuti honos habitus videatur.

Porro egregium illum tanti nominis poëtam non immerito *Restitutorem Politioris Humanitatis* appellatum existimo. id enim Tullio *Politior Humanitas* est, quod aliis παιδεια sive eruditio varia ac minime vulgaris. nam sic ille de oratorio artificio differentem induxit Antonium: (2) *Omnium ceterarum rerum Oratio, mihi crede, ludus est homini non hebeti neque communium litterarum & Politioris Humanitatis experti.* atque id ipsum a Gellio traditum invenies, (3) qui & Varronis auctoritate usus est. enimvero summam, ut illis temporibus, in Dante humanitatem fuisse, scripta ejus testantur: lumen autem ab eo Italis hominibus in tantis bonarum artium tenebris quasi praelatum declarant ii, qui Dantem consequuti sunt, Scriptores elegantes ac minime futiles, quorum magna ante eum paucitas fuerat: poëtæ in primis; quippe in horum adhuc carminibus lineamenta ejus & colorem videre licet.

HIC

(1) Ravennae ad aedem Fratr. Francisc. Atrat. (2) de Orat. l. 2. c. 17. (3) N. A. l. 13. c. 16.

LXXXXVI· (1)

A ✠ Ω

HIC· SITVS· EST
FRANC· MARIA· MONTOYA· CARDONIVS
DOMO· NEAPOLI· COMES· PATRICIA· NOBILITATE
EQ· HIEROSOLYMAR· EMERITVS· EQ· ELISABETH· THERES·
IN· EXERCITV· KAROLI· VI· AVG·
PRAEPOS· MANVBALLISTARIOR· PRAEF· NVMEROR·
HERMANSTADTII· TENDENTIVM
LEG· PRO· PRAET· TRANSILVANIAE
LEG· DVCIS· COHORTIVM· ITALICAR·
PRAEF· PRAESIDIARIOR· MANTVAE
SVMMVS· SECVNDI· ORDINIS· STRATEGVS
QVEM· THERESIA· AVG·
INTER· MAGISTROS· ADMISSIONVM· HONORARIOS
ADLEGIT· ET· CONSILIARIVM· A· PVBLICIS
NEGOTIIS· FECIT
MILITAVIT· ANNOS· LVIII·
OMNIBVS· HONORIBVS· E· RE· PVBLICA· FVNCTVS
VIXIT· ANNOS· LXXVIII· M· II· D· XII·
PIVS· INTEGER· CARVS· OMNIBVS
DECESSIT· VII· ID· NOV· AN· M· DCC· LXXXII·
IOANNA· RVESCHIA
POSVIT· MARITO· B· M·
IN· PACE

PRaepositus *Manuballistariorum*: hybrida vox *Manuballistarius*, quam tamen Vegetius pro antiqua agnoscere videtur. nam de acie ordinanda scribens, veterem morem sic attingit: (2) *In quinta acie ponebantur interdum Carroballistae, Manuballistarii, fundibulatores, funditores*. nec vero alias hujusmodi voces Latini non admisere, quum opus esset: & mihi hoc loco etiam optanda fuit, quod nullam invenirem aptiorem ad eos milites designandos, qui nostris in exercitibus eminus pugnantes, igneas in hostem lagunculas manu jaciunt.

 Tran-

Transilvaniae: provinciarum regionumque nomina recentiora prae antiquis optima plerumque habenda esse, alias admonui: (3) neque enim iidem illarum nunc fines esse solent, qui olim fuerunt: ut qui veteri appellatione uti velit, totum tractum uno vocabulo indicare perraro possit.

Strategus: Summum Strategum appellavi, qui & *Magister Militiae Vtriusque*, ut supra, satis latine dici possit, Graeco quidem vocabulo, at Latinis usitato, (4) cui barbarum, quod vulgus usurpat, temere praeferendum non existimo. nam illud sane, quum sit απο τȣ αγειν τον στρατον, rem propositam non obscure enunciat, quae etiam appositis luculente, opinor, declaratur.

(1) Mantuae.
(2) lib. 3. c. 14.
(3) de stil. inscr. p. 437.
(4) Plaut. Curcul. 2. 3. 6.

LXXXXVII. (1)

H· S· E·
FR· HIERONYMVS· ALEXAN· F·
MATTEIVS
DVX· IOVIENSIVM
CVI· A· IESV· CRVCIFIXO
AGNOMEN· FVIT
ADLECTVS· INTER· SODALES
SACRI· CORDIS· IESV
III· NON· APRIL·
COOPTATVS
IN· ORDINEM· OBLATORVM
IIII· IDVS· SEPTEMBR·
ANNO· PROXIMO
PIVS· VIXIT· ANN· LIII·
M· X· D· XII·
DECESSIT· IN· PACE· ☧
IDIBVS· OCTOBR·
ANNO· M· DCC· LIII·

FR. *Hieron.* Sodales Arvales apud Romanos audisse *Fratres*, adnotum est. eodem nomine socii & amici populi Romani appellati sunt. (2) & in compellandis viris quibuscumque non raro ea veteres appellatione utebantur: quo pertinet ille Horatii locus de ambitu: (3)

Fra-

Frater, Pater, adde:

Vt cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.

Latina igitur consuetudo patitur, ut nos etiam sodales quosque eo vocabulo designemus.

Oblatorum : *Devotorum* rectius dixeris : sed ita appellant, veteri Christianorum formula, quibus *Offerre* est dicare, consecrare. (4) parum tamen ab hac sententia illae Tullii abeunt formulae (5) *Ne offeramus nos periculis sine caussa*: & (6) *Offerre se ad mortem pro patria*.

(1) Romae in aed. Theodori Martyris.
(2) Cic. Fam. l. 7. ep. 10. &c.
(3) l. 2. epist. 6. v. 54.
(4) Prudent. Cathem. 5. v. 150.
(5) de off. l. 1. c. 24.
(6) Tusc. l. 1. c. 15.

LXXXXVIII. (1)

A ☧ Ω
ANTONIVS· HIERON· F· IGNORATVS
DOMO· TROPAEA
PATRICIVS· AB· AVIS· ET· MAIORIBVS
HERES· FIDEICOMMISSARIVS
ALEXANDRI· TROPEANI
VETVSTISSIMAE· GENTIS· SVAE· POSTREMI
POST· CATHARINEN· FRATRIS· EIVS· FILIAM
OPTIMAM· MATREM
ITEM· HERES· PATRIS· PIISSIMI· ET· INDVLGENTISSIMI
VIVVS· FECIT
SIBI· ET· COHEREDIBVS
INLATIS· CINERIBVS· PARENTVM
H· M· E· H· N· S·

AB *Avis & Majoribus*: veteres si quem ex ea gente patronum ciere deberent, ex qua alios habuissent, sic fere enunciabant, *Ab Origine Patrono*, *Patrono ab Atavis*, *Patrono Ab Avo & Majoribus*. (2) de equestri vero nobilitate haud dissimili ratione Tullius loquutus est: (3) *Sed quum sit Cn. Plancius is eques Romanus, ea primum vetustate equestris ordinis, ut pater, ut avus, ut majores ejus omnes Equites Romani fuerint.*

Extremas litteras sic legito, *Hoc Monumentum Externos Haeredes Non Sequitur*: quae saepe antiquis in epitaphiis occurrunt. CI-

(1) Tropaeae in templo.
(2) de st. insc. Lat. p. 83.
(3) pro Planc. c. 13.

LXXXXVIIII. (1)

☧ CINERIBVS· ET· MEMORIAE ☧
ANT· GEORGI· BREDAHLI· NORVEGI
DOMO· FRIDRISTADIO
VIRI· ILLVSTRIS· IN· EXERCITV· REGIS· DANORVM
DVCTORIS· ORDINVM
QVI· RELIGIONI· OBSEQVVTVS
FORTI· ANIMO
PATRIAM· HONORES· REM· OMNEM· FAMILIAREM
PROFESSIONI· CATHOLICAE· POSTHABVIT
VIXIT· ANN· XXXVIIII·
FRVGI· COMIS· INTEGER· TENAX· PROPOSITI
DECESSIT· ROMAE· III· ID· APR·
ANNO· M· DCC· LXXXIII·
ELATVS· FVNERE· PVBLICO
MVNIFICENTIA· PII· SEXTI· PONT· MAX·
CVIVS· ET· BENEFICIO
CENTVRIATVM· IN· COH· CORS· PRIDEM· ERAT· ADEPTVS
IOANNES· BOHORNVS
CONTERRANEO· B· M·
DOMINICVS· VIVANIVS· CAN· NICOLAVS· BARTOLVCCIVS
AMICO· OPTIMO· ET· CONVICTORI
SVAVISSIMO
F· C·

Epitaphiis hisce meis dum ea adlino, quae succurrunt, in Aede Rotunda Imago dedicata est Ioannis Vuinckelmanni cum titulo perinsigni. in eo, argumenti hujus similitudine admonitus, aliquid me inventurum putabam de exsecrata haeresi: quod praeclarissimum ejus quoque viri factum fuit, & memoria quam maxima dignum, praesertim quum pius ille etiam vixerit, & constantiam voluntatis ad mortem usque prae se tulerit. id quia negatum illi in epitaphio est, gratum plane & jucundum fore existimavi, si de ea re mentio a me fieret, quem ille in Bibliotheca Albana curanda successorem habuit.

(1) Romae in aede Mariae trans Pont. Ael.

OSSA

c· (1)

☧ OSSA ☧

PAVL· SILVERI· PAVL· F· GABINI

DOMO· ATTIDIO

Ɔ· COH· VRB· RVSSATOR·

A· PIO· VI· PONT· MAX·

EX· MILITIA

IN· EQVESTREM· DIGNITATEM· TRANSLATI

QVI· VIX· ANN· LX· MENS· IIII·

MARTIANVS· FIL·

PATRI· DVLCISSIMO· B· M·

ET· SIBI· F· C·

HOC· MONVMENTVM· HEREDEM

NON· SEQVATVR

ATtidium vicus nunc in finibus Matilicatium, at olim clarum Vmbriae oppidum, cujus incolae a Plinio *Attidiates* dicuntur, (2) in veteri inſcriptione *Attidates* (3) appellantur.

Ɔ· *Coh.* Centurionis Cohortis: ea enim nota veteres & Centuriam & Centurionem indicabant; ut ſaepe antiquis iu marmoribus videmus.

(1) ficti nominis. (2) H· N· l· 3. c· 14· (3) Don· Cl· 5· n· 1·

cI· (1)

☧ CINERIBVS· ET· MEMORIAE ☧

M· CLAVDI· ADIABENI· V· C·

PRAEFECTI· IVRI· DICVNDO

CVRATORIS· ANNONAE· PLEBIS· III· VIRI· VALETVD·

HOMINIS· OPTIMI· ET· SINGVLARIS· EXEMPLI

QVEM· OMNES· CIVES· SVI· QVAERVNT

MARIVS· ET· TIBVRTIVS· FRATRIS· FILI

FAC· CVR· PATRVO· SANCTISSIMO

QVI· VIXIT· ANN· LXXX· INTEGER· INTEGROS

DECESSIT· K· OCTOBR· AN· M· DCC· LXXVIIII·

I*Nteger Integros*: id eſt vixit incolumis annos octoginta totos, & eo die defunctus eſt, quo ante annos octoginta natus erat. formulam hanc apud Fabrettum invenies: (2) ibidemque altera occurret (3) hujuſmodi, *Deceſſit Natali Suo*, qua rem eandem deſignabant.

(1) ficti nominis. (2) p· 328· n· 478· (3) p· 329· n· 482·

CII.

(1)

☧ CINERIBVS· ET· MEMORIAE ☧
IOAN· BAPTISTAE· PIRANESI
DOMO· VENETIIS
SCALPTORIS· LINEARIS· AERE· CAELANDO
PLASTAE· SIGILLARI· ARCHITECTI
QVEM
CLEMENS· XIII· PONT· MAX·
OB· INGENI· LAVDEM· ET· OPERVM· EXCELLENTIAM
EQVESTRI· DIGNITATE· EXORNAVIT
PIVS· VIXIT· ANNOS· LVIII·
DECESSIT· V· ID· NOVEMBR· AN· M· DCC· LXXVIIII·
ET· SCRIPTIS· ET· INVENTIS· ET· AVSIS
CLARVS· APVD· AEQVALES
VTILIS· POSTERITATI
H· M· H· N· S·

ANGELICA· VXOR
MARITO· CARISSIMO
FRANCISCVS· ANGELVS· PETRVS· FILI
QVI· ET· HEREDES
PARENTI· OPTIME· MERITO
FAC· CVR·

LOCO· DATO
AB· IOAN· BAPT· REZZONICO
CARD· MAG· PRIOR· VRB·
ORD· HIEROSOL·
PATRONO
INDVLGENTISS·

CIVIS· HOSPESVE· SCIRE· SI· LIBET
PIRANESI· OPVS· SVM
ARTIFICI· CARVM· PRAE·CETERIS
QVAECVMQVE· IN· AVENTINO
AVT· VSQVAM· ALIBI· MIRARIS
ITAQVE· SEPVLCRI· SOCIVM
HIC· ME· STARE· IVSSIT
ANTIQVITATIS· SPECIMEN
DE· ARTE· SVA

S*Calptoris Linearis Aere Caelando* : artem hanc, quae proavorum noſtrorum inventum creditur, veteres noviſſe videntur : & M. Varro primus reperiſſe : haec enim de eo Plinius : (2) *M. Varro benigniſſimo invento, inſertis voluminum ſuo-*

suorum foecunditati non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed & aliquo modo imaginibus, non passus intercidere figuras, aut vetustatem aevi contra homines valere, inventione muneris etiam Diis invidiosus; quando immortalitatem non solum dedit, verum etiam in omnes terras misit, ut praesentes esse ubique & claudi possent. ceterum, quocumque tandem modo id Varro adsequutus sit, artis & artificum hujus generis nomina ignoramus: ut qui formulam hanc nostram non probant, aliam ipsi extundere debeant.

Sigillarii: id vocabulum leges apud Gruterum in epitaphio C. Tudicelii: (3) itaque scriptum esse confirmat Gudius, qui legit: esto Fabrettus ediderit *Sigillariaro*, (4) ex Angelotti Historia Reatina, non ex marmore, quod unum spectandum est. nomen a sigillis ductum, quae ex omni materia fiebant. mitto reliquas auctoritates, quae hic opus non sunt: e re nostra Plinius scribit: (5) *Vsus gypsi in albariis, Sigillis aedificiorum & coronis gratissimus.*

Civis Hospesve: Haec in basi incisa perinsignis candelabri, quod ad Piranesii sepulcrum stat, ac omnium in se oculos & mole ipsa & artificio convertit.

(1) in aede Ioan. Baptistae, quae est in Aventino.
(2) H. N. l. 35. c. 2.
(3) p. 1035. n. 3.
(4) p. 243. n. 669.
(5) H. N. l. 36. c. 24.

CIII. (1)

MEMORIAE. ET. PIETATI
CLEMENTIS. ORLANDI
ARCHITECTI
SODALIS. STIGMATICIANI
VIRI. ANTIQVAE. VIRTVTIS
ET. MANSVETISSIMI. INGENI
QVI. VIX. ANN. LXXI.
DECESSIT. ID. MAIIS. ANNO. SACRO
M.DCC.LXXV.
IOS. MARIANVS. PARTHENIVS
AMICO. ET. HOSPITI
BENE. MERENTI
CVM. LACRIMIS. POSVIT
VALE. IN. PACE

Odalis Stigmaticiani: hoc vero, inquies, tinnimentum est auribus, atqui recte, opinor, & ad veterum consuetudinem a *Stigmatico* ductum vocabulum: quo

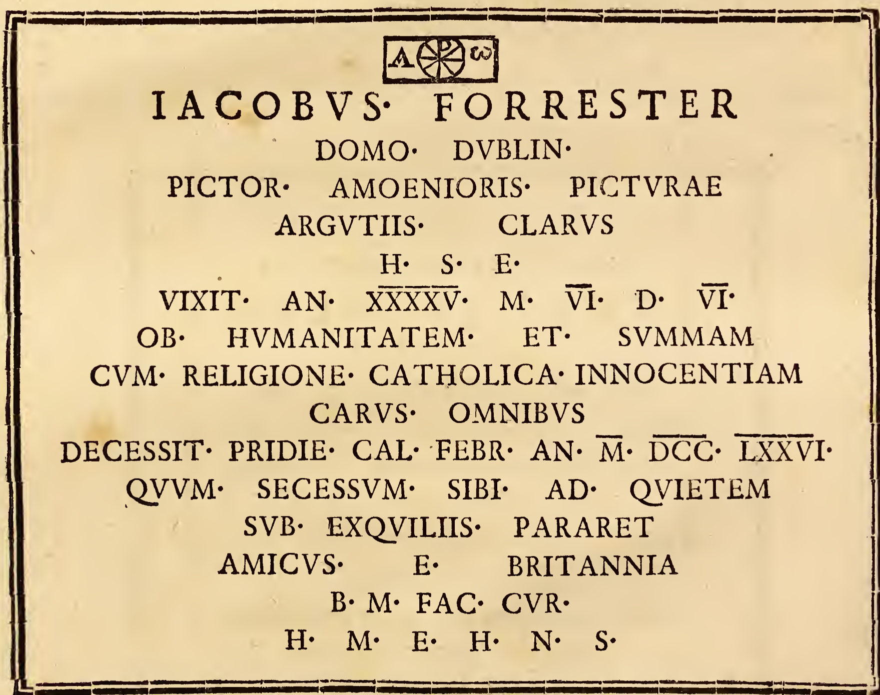
Q

quo

quo scilicet nomine haud invitus se appellari patiatur vir ille sanctissimus, decus Asisinatium, Franciscus, qui olim in Domini Deique nostri famulatu beatiorem omni libertate servitutem serviit, ac caelo denique potitus cultores habet, qui Stigmatum, quae illi divinitus impressa feruntur, pictum ante pectus exemplum pro insigni gerunt. ceterum a militia etiam, nec inepta translatione nomen illud sumptum videri possit: quippe stigmata non servorum tantum sed etiam militum fuere. *Sed non statim*, inquit Vegetius, (2) *punctis signorum inscribendus est tiro delectus*. & rursum, (3) *Nam puncturis in cute punctis milites scripti & matriculis inserti jurare solent*.

(1) Romae incidenda. (2) l. I. de re mil. c. 8. (3) l. 2. c. 5.

CIIII. (1)

A ☧ ω

IACOBVS· FORRESTER
DOMO· DVBLIN·
PICTOR· AMOENIORIS· PICTVRAE
ARGVTIIS· CLARVS
H· S· E·
VIXIT· AN· XXXXV· M· VI· D· VI·
OB· HVMANITATEM· ET· SVMMAM
CVM· RELIGIONE· CATHOLICA· INNOCENTIAM
CARVS· OMNIBVS
DECESSIT· PRIDIE· CAL· FEBR· AN· M· DCC· LXXVI·
QVVM· SECESSVM· SIBI· AD· QVIETEM
SVB· EXQVILIIS· PARARET
AMICVS· E· BRITANNIA
B· M· FAC· CVR·
H· M· E· H· N· S·

A*Moenioris Picturae Argutiis*: quid haec sibi velint, disce a Plinio, qui de M. Ludio Elota sic scribit: (2) *Non fraudando & Ludio Divi Augusti aetate, qui primus instituit amoenissimam parietum picturam, villas & porticus ac topiaria opera, lucos, nemora, colles, piscinas, euripos, amnes, littora, qualia quis optarat, varias ibi obambulantium species aut navigantium, terraque villas adeuntium asel-*

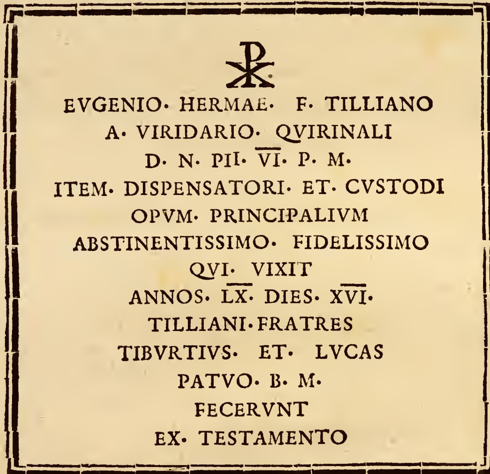
aſellis aut vehiculis : jam piſcantes aucupanteſque aut venantes , aut etiam vindemiantes . ſunt in ejus exemplaribus nobiles paluſtria acceſſu villae : ſuccollocantium ſpecie mulieres labentes trepidaeque feruntur : plurimae praeterea tales argutiae & faceti ſſimi ſales .

Seceſſum Sibi : non aliter veteres loca ipſa , in quae remiſſionis , & otii cauſſa ſecederent, appellare quandoque ſoliti . de Auguſto Svetonius : (3) *Ex Seceſſibus praecipue frequentavit maritima inſulaſque Campaniae* . Et Nero apud Tacitum Aniceto liberto *magna praemia & Seceſſus amoenos promittit* . (4) Martialis vero magis ad rem : (5)

Et noſtrum admoneas ſubinde Flaccum :
Iucundos mihi , nec laborioſos
Seceſſus ſpatio paret ſalubri .

(1) in aede Mariae Flaminiae .
(2) H. N. l. 35. c. 10.
(3) in Aug. c. 72.
(4) Ann. l. 14. c. 62.
(5) lib. 10. epigr. ult.

CV. (1)

EVGENIO. HERMAE. F. TILLIANO
A. VIRIDARIO. QVIRINALI
D. N. PII. VI. P. M.
ITEM. DISPENSATORI. ET. CVSTODI
OPVM. PRINCIPALIVM
ABSTINENTISSIMO. FIDELISSIMO
QVI. VIXIT
ANNOS. LX. DIES. XVI.
TILLIANI. FRATRES
TIBVRTIVS. ET. LVCAS
PATVO. B. M.
FECERVNT
EX. TESTAMENTO

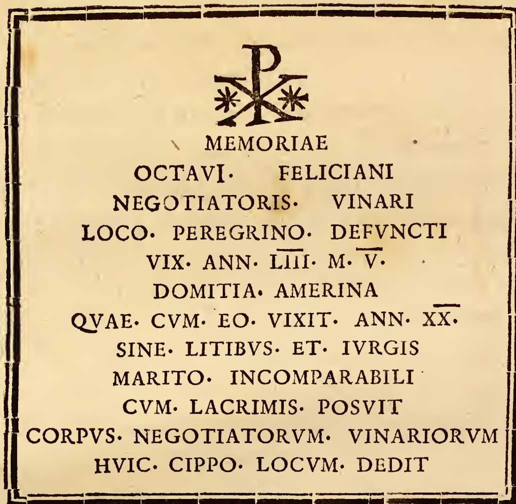
D*iſpenſatori & Cuſtodi* : Diſpenſatorem dicebant veteres , qui domus rationes curaret (2) & domini pecuniam expenderet ; nomine a re ducto , quod is antiquitus aera non adnumeraret, ſed penſaret, ut Feſtus tradit .

De Pallante autem , qui Claudio Aug. *A rationibus* fuit , legimus in ſenatus conſulto , quod Plinius refert , (3) *Quum ſenatui populoque Romano liberalitatis gratior repraeſentari nulla materia poſſet , quam ſi abſtinentiſſimi fideliſſimi Cuſtodis Principalium opum facultates adjuvare contigiſſet* ....

 ME-

(1) ficti nominis .
(2) v. Svet. in Veſp. c. 22.
(3) lib. 8. epiſt. 6.

CVI. (1)

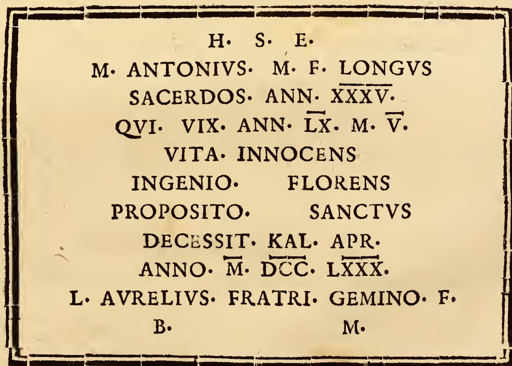

MEMORIAE
OCTAVI. FELICIANI
NEGOTIATORIS. VINARI
LOCO. PEREGRINO. DEFVNCTI
VIX. ANN. LIII. M. V.
DOMITIA. AMERINA
QVAE. CVM. EO. VIXIT. ANN. XX.
SINE. LITIBVS. ET. IVRGIS
MARITO. INCOMPARABILI
CVM. LACRIMIS. POSVIT
CORPVS. NEGOTIATORVM. VINARIORVM
HVIC. CIPPO. LOCVM. DEDIT

Cenotaphium eſt: idcirco *Memoriae* tantum praefert. *cippus* fere pro lapide ſepulcrali accipitur, in quo titulus incidebatur, ſive vacuum etiamnum ſepulcrum, ſive dedicatum eſſet. itaque cenotaphio aeque convenit.

(1) ficti nominis.

CVII. (1)

H. S. E.
M. ANTONIVS. M. F. LONGVS
SACERDOS. ANN. XXXV.
QVI. VIX. ANN. LX. M. V.
VITA. INNOCENS
INGENIO. FLORENS
PROPOSITO. SANCTVS
DECESSIT. KAL. APR.
ANNO. M. DCC. LXXX.
L. AVRELIVS. FRATRI. GEMINO. F.
B. M.

Propoſito Sanctus: id eſt ſanctam vitae rationem ſequutus; ſaepe enim vivendi inſtitutum Latini *Propoſitum* dixere. Phaeder, (2)

Mutandum tibi Propoſitum eſt & vitae genus.

& Iuvenalis, (3)

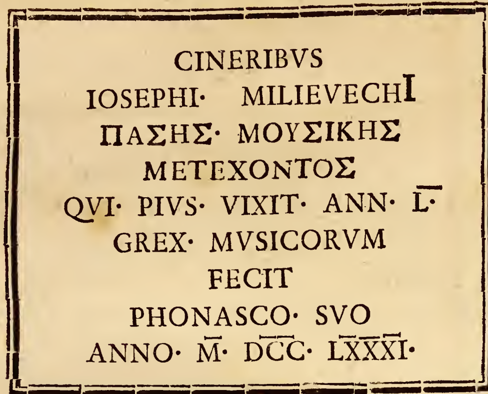
. . . . *flexiſſe videris*
Propoſitum, & vitae contrarius ire priori.

ci-

(1) ficti nominis. (2) l. 3. prol. v. 15. (3) Sat. 9. v. 21.

CVIII.

(1)

CINERIBVS
IOSEPHI· MILIEVECHI
ΠΑΣΗΣ· ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΜΕΤΕΧΟΝΤΟΣ
QVI· PIVS· VIXIT· ANN· L·
GREX· MVSICORVM
FECIT
PHONASCO· SVO
ANNO· M· DCC· LXXXI·

Πασκς Μυσικης Μετεχοντος: Qui omnem muſicam tenebat : ſic in veteri epitaphio Claudia Italia dicitur (2) **Πασης Μυσικης Μεθεχυσα**.

Grex Muſicorum: Mimi, hiſtriones, ceterae operae a ſcena *Grex* generatim appellabantur: & eſt apud Gruterum (3) inſcriptio ſtatuae Pyladi pantomimo poſitae, in qua leges, *Grex Romanus Ob Merita Ejus*. eodem pertinent verſus illi apud Terentium, (4)

Si lenis eſt, ad alium defertur Gregem.
Quum per tumultum noſter Grex motus loco eſt.

Phonaſco Suo: occurret apud Gruterum (5) *Ti· Claudius Quirina Macedo Phonaſcus*: quo nomine veteres & eum deſignabant, quo vocis & pronunciationis moderatore utebantur, & eum etiam, qui in choro praecentor erat, atque ut Varro apud Nonium ait, *vocis ſuſcitabulum*, (6)

Cantantiumque gallus gallinaceus.

(1) Romae in aede Laurentii & Lucinae incidenda erat
(2) in lap· Vill· Alban·
(3) p· 1024· n· 5·
(4) Heaut· prol·v·45· Phorm· prol. v· 33·
(5) p. 1089· n· 9·
(6) c· 2· n. 826· v. Svet·in Aug.c·84·& in Ner· c. 25·

§· II.

§. II.

EPITAPHIA FEMINARVM

CVIIII. (1)

CAECILIAE· MICH· F· SOMENTIAE
CLARISSIMAE· FEMINAE
DOMO· CREMONA
VXSORI· PHILIPPI· MAZZOLARI
VIRI· PIENTISSIMI
MATRI
FILIOR· XX·
QVAE· FORMA· EGREGIA
INGENIO· SINGVLARI
VIRTVTEM· SEMPER· REBVS· OMNIBVS
ANTETVLIT
LIBEROS· SVOS· AD· DEI· CVLTVM
ET· OMNEM· PIETATEM· ERVDIVIT
MVLTIS· OPEM· CALAMITOSIS
SVBSIDIVM· EGENTIBVS· TVLIT
VIX· ANN· LXXVIII· D· XXV·
DECESSIT· XV· KAL· MART· AN· M· DCC· LXVII·
IOSEPHVS· MARIANVS· PARTHENIVS
PARENTI· OPTIMAE
BENE· MERENTI
CVIVS· ET· VITAM· PVBLICAVIT
AVE· ANIMA· SANCTISSIMA
ET· VALE· IN· PACE

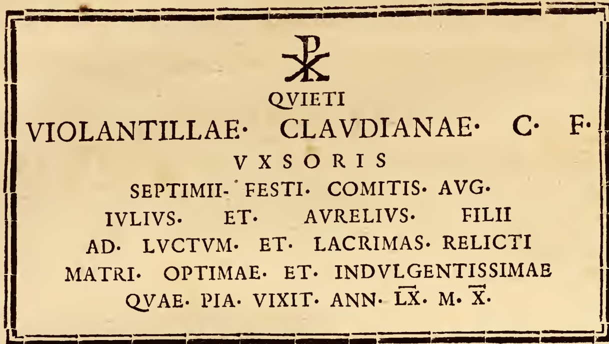
P*vblicavit* : habes de ſpectatiſſimae matronae vita & praeclaris moribus commentarium inter Auctoris diſertiſſimi opera (2) elegantem plane atque comptum : in quo & optimi viri pietas ſic elucet, ut qui legunt, non minus erga filium, quam erga parentem amore quodam & ſtudio incendantur.

(1) Piſauri incidenda.

(2) part. 3. p. 123. edit. Rom. 1772.

QVIE-

CX· (1)

☧
QVIETI
VIOLANTILLAE· CLAVDIANAE· C· F·
V X S O R I S
SEPTIMII· FESTI· COMITIS· AVG·
IVLIVS· ET· AVRELIVS· FILII
AD· LVCTVM· ET· LACRIMAS· RELICTI
MATRI· OPTIMAE· ET· INDVLGENTISSIMAE
QVAE· PIA· VIXIT· ANN· LX· M· X·

Iolantillae : Latinum id nomen eſt a Statio uſurpatum : (2)

Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
Vellere, quo Stellae Violantillaeque profeſſus
Clamaretur Hymen.

quamquam Martialis feminam eandem Graeco potius nomine Ianthida non ſemel appellavit. (3) Ιον enim *violam*, & Ιανθινον *violaceum* Graeci dicunt. *Violantem* vero a Tullio redditum, qui Graecis Ιολαος eſt, Terentianus Maurus tradidit, (4) ſi bene legit Gevartius; (5) nam Putſchius quidem ſic edidit:

Viola flos qui nuncupatnr hunc Graii vocant Ιον,
Et Iolaus Violeus fit, crede Marco Tullio:

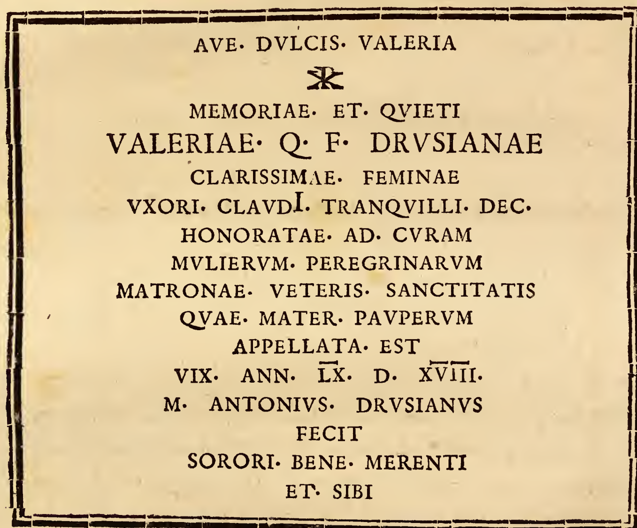
quod Salmaſius quoque probat: (6) cui contra *Violantilla* nomen eſt purum putum ex Latio. *Violantius*, inquit, *& Violantia, ut Vigilantius*, *Florentius*, *Prudentius nomina propria Romana a verbis deducta* : inde *Violantilla* ὑποκοριστικον.

Clariſſimae Feminae: huc etiam pertinent, quae ſuperius inſcriptioni LXXIII.. de *Clariſſimi* appellatione ſubjeci. nam eodem modo feminae quoque in veterum titulis ob nobilitatem *Clariſſimae* appellantur, Senatorum uxſores in primis: atque ut Senatores interdum ἁπλως *Clariſſimi* dicti ſunt, ſic illae ἁπλως item *Clariſſimae* nuncupatae, quemadmodum animadvertit Caſaubonus. (7) ſubinde ceteris etiam, quae dignitate praeſtarent, eadem quandoque appellatio tributa: quamquam Vlpianus ſcripſit, (8) *Clariſſimarum feminarum nomine Senatorum filiae, niſi quae viros clariſſimos ſortitae ſunt, non habentur: feminis enim dignitatem mariti tribuunt*. ſilebant ſcilicet tum quoque aliquando leges, & adſentandi licentia impune opibus blandiebatur. feminae enim municipalis epitaphium omnino eſt illud Gruterianum (9) *Memoriae Cla· Fem· L· Peduceae Iulianae*, inventum Mutinae, in quo Maritus honores ciet nullos: nec minus inſcriptio honoraria apud Donium, (10) quae Corfinii

finii posita *Corminiae L. Fil. Vipsaniae Dignitati C. F.* a Collegio Capulatorum Sacerdotum Dianae: in cujus etiam cognomine libertinam originem agnoscere liceat. itaque factum arbitror, ut Matronae Romanae, quum jam Decurionum municipalium uxsores in eorum titulos invasissent, quidam appellare coeperint *Rarissimas*, quod plura apud Gruterum exempla (11) indicare videntur. satis igitur caussae fuit, cur hic quoque saepius nobiles feminae, quaecumque essent, municipali illa licentia *Clarissimae* nominarentur.

(1) ficti nominis
(2) lib. 1. silv. 2. v. 25.
(3) lib. 7. ep. 13. & 14.
(4) de syllab. ed. Putsch. p. 2397.
(5) ad Stat. l. c.
(6) Plin. Exerc. p. 99. E
(7) ad Lampar. in Helag. c. 4.
(8) l. 8. D. de. senator.
(9) p. 448. n. 9.
(10) cl. 9. n. 19.
(11) p. 448. n. 6. p. 459. n. 3. b. 11.

CXI. (1)

AVE. DVLCIS. VALERIA
☧
MEMORIAE. ET. QVIETI
VALERIAE. Q. F. DRVSIANAE
CLARISSIMAE. FEMINAE
VXORI. CLAVDI. TRANQVILLI. DEC.
HONORATAE. AD. CVRAM
MVLIERVM. PEREGRINARVM
MATRONAE. VETERIS. SANCTITATIS
QVAE. MATER. PAVPERVM
APPELLATA. EST
VIX. ANN. LX. D. XVIII.
M. ANTONIVS. DRVSIANVS
FECIT
SORORI. BENE. MERENTI
ET. SIBI

HOnoratae Ad Curam: id est, cui, honoris caussa, ea delata est cura: ut apud Gruterum, (2) *Honorato Ad Curam Calendarii Reip. Canusinorum*.

Mater Pauperum: similia illa apud veteres, *Mater Coloniae*, (3) *Mater Collegi*, (4) *Mater Numeri Nostri*, (5) & hujusmodi: quemadmodum & viri *Patres* & *Parentes* dicti sunt *Patriae*, *Vrbis*, *Philosophiae*, *Antiquitatis*, *Litterarum*, *Veri*, *Familiae*, & id genus alia.

PRI-

(1) ficti nominis.
(2) p. 444. n. 5.
(3) Grut. p. 1088. n. 15.
(4) Fabr. p. 724. n. 443.
(5) Gor. Inscr. t. 2. p. 208.

CXII. (1)

PRISCILLAE. M. F. BOLANAE
VIRGINI. PERPETVAE
FRVGI. SOLERTI. DOMISEDAE
QVAE. FRATRIS. FILIOS. A. PVERITIA. ORBOS
MATERNO. AMORE. EDVCAVIT
VIX. ANN. LXX. DIES. VIIII.
DECESSIT. K. MARTIIS. ANNO. SACRO
M. DCC. LXXV.
BOLANI. FRATRES. CLAVDIVS. ET. PAVLLINVS
ALVMNI. EIVS
FECERVNT
AMITAE. CARISSIMAE
BENE. MERENTI

V*irgini Perpetuae* : sic a Plinio appellata est Lala Cyzicena, quae Romae M. Varronis juventa floruit, pingendi arte clarissima. (2)

Domiseda in Fabretti inscriptione legitur (3) de Amymone quadam Marci uxore *Optima Et Pulcherrima, Lanifica, Pia, Pudica, Frugi, Casta, Domiseda.*

(1) ficti nominis. (2) H. N. l. 35. c. 11. (3) p. 252. n. 35.

CXIII. (1)

HIC. EST. POSITA
VRSILLA. CLAVDI. F.
BALBINA
ANNOR. XXX.
FORMA. SINGVLARI
MORIBVS. PIISSIMIS
QVAE. LITTERIS. ET. MVSICIS. ERVDITA
SVAS. INTER. AEQVALES
LONGE. PRAESTITIT
FLAVIVS. PETRONIANVS
MEDICVS. REG. TRANSTIB.
CONIVGI. PLVS. A. SE. MERITAE
QVAM. TITVLO. SCRIBI. POSSET

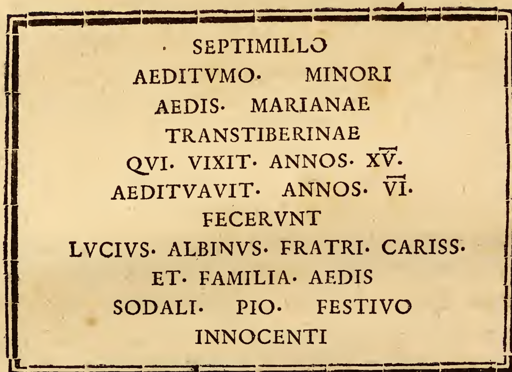
C*onjugi Plus A Se Meritae*: vetus formula est, quam apud Fabrettum invenies. (2) nec aliter Caesar loquutus, ubi scripsit, (3) *Plus, quam pollicitus esset, Caesarem facere* : & Tullius, quum ait, (4) *Ego habeo, cui plus, quam tibi debeam, neminem.* hic tamen interdum post *Quam* ponere solet *Quantum*: (5) *Plus multo vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest.*

(1) ficti nominis. (2) p. 616. n. 141. (3) B. G. l. 1. c. 42. (4) Fam. l. 6. ep. 1. (5) de Orat. l. 3. c. 5.

§. I I I.

EPITAPHIA PVERORVM ET PVELLARVM

CXIIII. (1)

SEPTIMILLO
AEDITVMO. MINORI
AEDIS. MARIANAE
TRANSTIBERINAE
QVI. VIXIT. ANNOS. XV.
AEDITVAVIT. ANNOS. VI.
FECERVNT
LVCIVS. ALBINVS. FRATRI. CARISS.
ET. FAMILIA. AEDIS
SODALI. PIO. FESTIVO
INNOCENTI

A *Edituavit* : ſic apud Gruterum de Cicurino aedituo Silvani Littoralis leges, (2) *Aedituavit Ann.* XVI. itemque apud Reineſium (3) *Aedituavit Ann.* XII. & *Aedituavit Ann.* XIII. ſed in Pomponii fabula Atellana, ut auctor eſt Gellius, (4) pro *Aedituo* eſt *Aeditumor*.

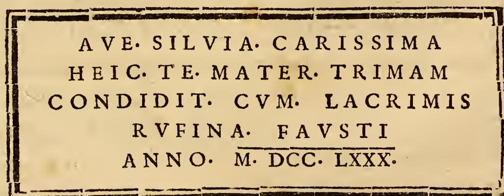
Qui poſtquam tibi appareo atque aeditumor in templo tuo:

nam & Varro *Aeditumum* dici oportere cenſebat, magis quam *Aedituum*: *quod alterum*, inquit Gellius, *ſit recenti novitate fictum*, *alterum antiqua origine incorruptum*.

Familia Aedis: id eſt, ut Lucretii utar verbo, (5) *Aedituentes*: ſic apud veteres templa quandoque habuere, a quibus curarentur, & *Decuriones* & *Familiam*. (6)

(1) ficti nominis.
(2) p. 1088. n. 5.
(3) Cl. 4. n. 53. 54.
(4) N. A. l. 12. c. 10.
(6) l. 6. v. 1273.
(6) Grut. p. 352. n. 3.

CXV. (1)

AVE. SILVIA. CARISSIMA
HEIC. TE. MATER. TRIMAM
CONDIDIT. CVM. LACRIMIS
RVFINA. FAVSTI
ANNO. M. DCC. LXXX.

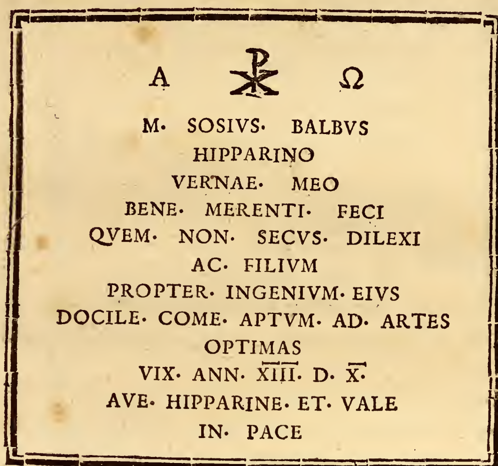
P Ro hypogeo haec ſcripta putato, in quo ceteri e Fauſti familia humati ſint. tituli ſcilicet breves in communibus ſepulcris & olim placuere, & nunc etiam pla-

placent: quum familiae decora inſcriptio, quae in fronte eminere ſolet, ipſa perſequatur.

In puerorum autem epitaphiis veteres a communi forma deflexiſſe paullulum, & dictione ſingulari identidem eſſe delectatos, priſca exempla demonſtrant. (2)

(1) ficti nominis. (2) v. Fabr. p. 755. n. 61. p. 25. n. 113. &c.

CXVI. (1)

Vernae Meo: ſic veteres appellabant ſervorum filios, qui domi nati eſſent; quamquam eo nomine primum dictos tradunt, (2) qui ſacro vere nati erant: de quo ritu commentarium exſtat egregium Michaelis Catalani V. C. in eo libro, (3) quem de origine Picentium anno M. DCC. LXXVII. Firmi edidit. nolim vero, quia famulis nunc utimur liberis, idcirco Hipparinum hunc minus proprie *Vernam* dici exiſtimes: quippe & veteres eodem nomine ſaepe appellarunt, qui liberi eſſent. quaterna ſcilicet exempla unus tibi Fabrettus ſuppeditabit, (4) aliaque alii: cujus appellationis ea cauſſa fuiſſe videtur, ut domini quidem tamquam ſuos ſe amare ſignificarent, quos domi natos aluiſſent; Vernae vero ſibi ſe honori vertere oſtenderent, quod apud dominum nati eſſent. quare in Caracallae inſcriptione, quae in Capitolio eſt, (5) a vigintiquatuor libertis poſita, quinque ex his *Vernae Liberti* appellantur.

R 2 ROL-

(1) ficti nominis.
(2) Non. c. 1. n. 206.
(3) n. 14. & 15.
(4) v. p. 347. n. 5.
(5) Fabr. p. 292. n. 257.

CXVII. (1)

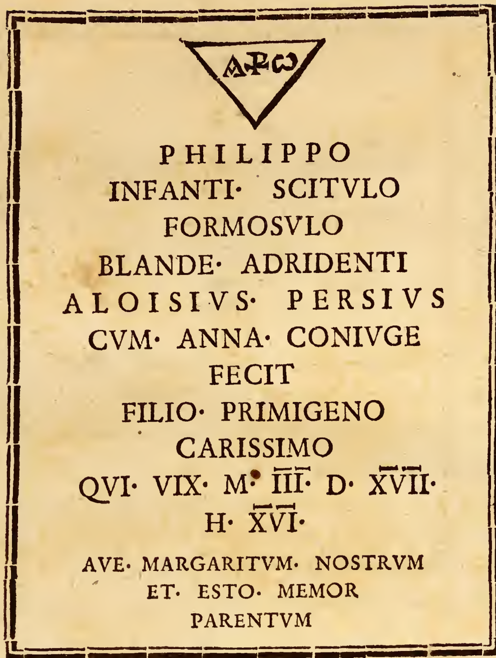
V*No Die*: adnotanda hic, quae Gellius ex Varrone delibavit: (2) *M. Varro in libro rerum humanarum, quem de diebus scripsit*, Homines, *inquit*, qui ex media nocte ad proximam mediam noctem in his horis viginti quatuor nati sunt, una die nati dicuntur. *quibus verbis ita videtur dierum observationem divisisse, ut qui post solem occasum ante mediam noctem natus sit, is ei dies natalis sit, a quo die ea nox coeperit: contra vero, qui in sex noctis horis posterioribus nascatur, eo die videri natum, qui post eam noctem diluxerit.*

Contra Votum: formula hac abuti quis possit, si omnibus convenire epitaphiis existimet. antiqua raro exhibent, & ea, opinor, exhibent tantum, quae filiis posita a parentibus sunt: (3) qui nempe, quum primi hanc lucem adspexerint, eam sibi a Deo legem jure impositam putant, ut primi decedant; tum caritate etiam patria impelluntur, ut, quibus vitam dederint, eosdem superstites sibi esse velint. itaque si quando parentes, turbato mortalitatis ordine, filiis justa solvere debuissent, id ipsum hoc aut simili modo indicabant: (4) *Filius Facere Quod Debuerat Patri, Mors Iniqua Intercessit: Filio Fecit Pater.*

PHI-

(1) fictorum nominum.
(2) N. A. l. 2. c. 3.
(3) Fabr. p. 144. n. 164. &c.
(4) id. p. 284. n. 185.

CXVIII. (1)

A Ρ Ω

PHILIPPO
INFANTI· SCITVLO
FORMOSVLO
BLANDE· ADRIDENTI
ALOISIVS· PERSIVS
CVM· ANNA· CONIVGE
FECIT
FILIO· PRIMIGENO
CARISSIMO
QVI· VIX· M· III· D· XVII·
H· XVI·
AVE· MARGARITVM· NOSTRVM
ET· ESTO· MEMOR
PARENTVM

F*ilio Primigeno* : id est πρωτογόνῳ, quod Lucretii vocabulum est de die usurpantis, qui primus orbi illuxit : (2)

Multaque post mundi tempus genitale, diemque
Primigenum maris & terrae solisque coortum.

malui autem *Primigeno* scribere, quam *Primigenio*, quod hoc veteres ad rerum primordia significanda tamquam proprio vocabulo uti soleant : ut quum Varro de seminibus agens scripsit : (3) *Non enim galbuli, qui nascuntur, id est tamquam pilae parvae corticiae, id semen, sed in iis intus Primigenia semina dedit natura.*

Horas Sedecim : horarum etiam rationem haberi, quot vixerint, in puerorum epitaphiis, alias probavimus. (4) quin veterum exempla aliquot collegit Fabrettus, in quibus semihora etiam & scrupuli adscripti. (5)

Ave Margaritum : sic Maecenatem suum Augustus in epistola *Tiberinum Margaritum* appellavit; (6) & bimo puello in veteri epitaphio adjectum legimus diminuto nomine, (7) MARGARITIONI CARISSIMO.

VIGI-

(1) In Officinatoris hujus nostri librarii gratiam, & ut ne cesset.
(2) lib. 2. v. 1104.
(3) de R. R. l. 1. c. 40.
(4) de St. inscr. p. 343.
(5) p. 96. n. 217. &c.
(6) Macrob. Sat. l. 2. c. 4.
(7) Fabr. p. 44. n. 253.

CXVIIII.

(1)

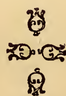
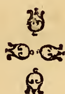
VIGILIVS. ANT. F. LOLLIANVS
CVM. ARTEMISIA. CONIVGE
FECIT. LVCILLAE
FILIAE. DVLCISSIMAE
DELICIO
QVAE. VIX. ANN. VI. VII.
AGENS. ABREPTA. EST
RELICTIS
PARENTIBVS. SVIS. INFELICISSIMIS
LVCILLA. TE. IN. PACE

D*Elicio*: sollemnes tenerae aetatis blanditias hanc formulam appellat Fabrettus, (2) & multis in epitaphiis usurpatam demonstrat, puellarum in primis. *Te In Pace*: Christiana formula, cui raro verbum subjectum invenias: (3) integra quum utebantur, scribebant *Te In Pace* ☧ *Faciat*, quae mihi se legisse testatus est Vitus Giovenazzius vir doctissimus, quem honoris caussa nomino.

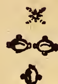
(1) ficti nominis.

(2) p. 43. C. &c.

(3) Fabr. p. 570. n. 135.

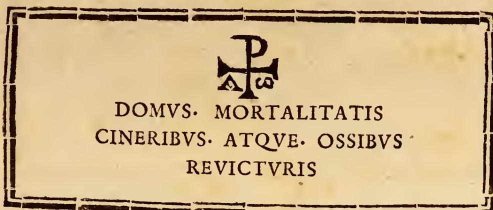

§. IIII.

§. IIII.

EPITAPHIA SEPVLCRORVM COMMVNIVM

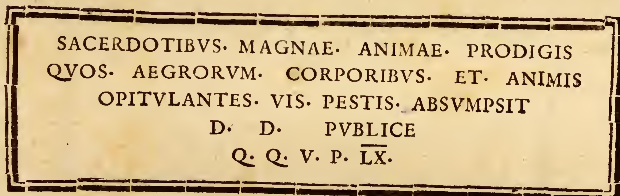
CXX. (1)

DOMVS. MORTALITATIS
CINERIBVS. ATQVE. OSSIBVS
REVICTVRIS

Domus Mortalitatis : Latini interdum *Mortalitatem* pro ipsis hominibus, qui interire debent. Quintilianus : *Publico Mortalitatis contendo nomine*. Plinius : (3) *Invenit tamen medium sibi ipsa Mortalitas numen*. Curtius etiam : (4) *Contra fortunam non satis cauta Mortalitas est*.

(1) ficti argumenti.
(2) declam. 8. c. 16.
(3) H. N. l. 2. c. 7.
(4) lib. 8. c. 4.

CXXI. (1)

SACERDOTIBVS. MAGNAE. ANIMAE. PRODIGIS
QVOS. AEGRORVM. CORPORIBVS. ET. ANIMIS
OPITVLANTES. VIS. PESTIS. ABSVMPSIT
D. D. PVBLICE
Q. Q. V. P. LX.

Magnae Animae Prodigis : de L. Aemilio Paullo Cos. qui ad Cannas in acie cecidit, (2) magnifice Horatius, (3)

Regulum & Scauros, Animaeque magnae
Prodigum, Poeno superante, Paullum,
Gratus insigni referam camena,
Fabriciumque.

at nos hic vere omnino & apposite : quando nullum esse caritatis erga amicos argumentum illo majus, divino oraculo definitum est.

Extremos versus sic legito : *Decreto Decurionum Publice* id est sumptu publico : *Quaquaversus Pedes sexaginta*, locus nempe sepulturae adsignatus pedum quadratorum LX.

(1) ficti argumenti. (2) v. Liv. l. 22. c. 49. (3) l. 1. Od. 12. v. 37.

LO-

CXXII. (1)

✠
LOCVS. SEPVLTVRAE
SODALIVM. MARIALIVM
QVORVM. SVMPTV. ET. CVRA
PEREGRINI. OMNES
IN. VRBE. IN. AGRO. MORTVI
EFFERVNTVR
IN. FRONTE. P. LXX.
IN. RECESSV. P. XXXX.

E*fferuntur*: ſepeliendi ſcilicet cauſſa; nam *Efferre* funebre verbum eſt, quo pompa funeris ſignificatur: Terentius de Chryſidis funere, (2) *Effertur, imus*: & Nepos de Ariſtide, (3) *In tanta paupertate deceſſit, ut quì Efferretur, vix reliquerit*. in veteri autem epitaphio legimus, (4) *Hos Decuriones Funere Publico De Foro E Tribunali Efferendos Et Hic Humandos Cenſuerunt*.

(1) ficti argumenti.
(2) Andr. I. I. 90.
(3) in vit. c. ult.
(4) Vit. Ant. Ben. Cl. 9. n. I.

CXXIII. (1)

☧
LOCVS. SEPVLTVRAE
SODALIVM. MARIALIVM
A. COLVMNA. TRAIANI
ET. FAMILIAE. EORVM
QVA. MACERIA. CLVSVS. EST
CVM. AEDE. ET. ALTARI
IN. QVO. SACRVM
AD. LABES. PIORVM. MANIVM
ABOLENDAS
QVOTIDIE. FIT

P*iorum Manium*: *Manes*, ut iterum dicam, ſaepe Latini pro anima uſurparunt, in epitaphiis, ut in Vibiae titulo apud Maffejum, (2)

Molliter ad matrem placidi deſcendite Manes.

itaque non eſt verendum, quum eo vocabulo utimur, ne quis ſanus ad Lares aut Lemures trahat. idem vocabulum Chriſtianis quoque in ore fuiſſe, ſuperius admonui.

MAG.

(1) ficti argumenti.
(2) M. V. p. 170. n. 2.

CXXII· (1)

MAGDALENA· REVESIA
SAMBONIFACIA· COMES
VETERI· MONVMENTO· REVESIORVM
OB· AREAM· TEMPLI· CONSTRATAM
MARMORIBVS· PERPETVIS· OBDVCTO
NOVVM· SEPVLCRVM
VIVENS· FECIT· SIBI· ET· SVIS
POSTERISQVE· EORVM
ANNO· M· DCC· LXXXII·

OB *Aream Templi* : solum qualecumque aequatum *Aream* Latini dixere : esto nomen a planitie ductum sit, in qua frumenta secta teruntur & *arescunt*, ut Varro tradit. (2) *Divisis angiportis*, inquit Vitruvius, (3) *& plateis constitutis, Arearum electio ad opportunitatem & usum communem civitatis est explicanda, Aedibus sacris, foro, reliquisque locis communibus*. & Gellius de Geometrarum schematis differens, *Planum*, ait, (4) *est, quod in duas partes solum lineas habet, qua latum est & qua longum : qualia sunt triquetra & quadrata, quae in Area fiunt, sine altitudine*.

(1) Patavii in templ. Max.
(2) L. L. l. 4. c. 4.
(3) lib. 1. c. 7.
(4) N. A. l. 1. c. 20.

CXXIII· (1)

V· ☧ F·
STEPH· MAVRITIVS· BALDIANVS
PROTECTOR· SACRI· LATERIS
D· N· PII· VI· PONT· MAX·
SIBI· ET· MARCO· FRATRI
ET· LIBERIS· SVIS
ITEM· NEPOTIBVS· ET· PRONEPOTIBVS
ET· QVOS
TESTAMENTO· HONORAVERIT
LATVM· QVAQVAVERSVS
PED· XXX·

P*rotector Sacri Lateris* : apud Donium leges, (2) *Protector Divini Lateris Aug. N.* & apud Gruterum, (3) *Praefecto Protectorum Augg. NN.*

Testamento Honoraverit : sic apud Gruterum , (4) *Quos Testamento Honoravi* . nempe honorem a testatore habitum dicebant veteres, cui quid legatum esset . Iulianus , (5) *Nec enim quaerimus, cui adquiratur, sed cui honor habitus sit*.

(1) ficti argumenti .
(2) Cl. 1. n. 170.
(3) p. 1028. n. 2.
(4) p. 817. n. 12.
(5) D. L. 37. t. 2. l. 3.

CXXV. (1)

LOCVS. MONVMENTI
FELICIS. TRVLLI. PRAEF. COH. Ī. PR.
Θ. AN. CIƆ. IƆ CC. XXXXV.
ANNAE. MARIAE. MORELLIAE
Θ. AN. CIƆ. IƆ CC. LXII.
MICH. ANGELI. TRVLLI. CANON. BASIL. HVIVS
Θ. AN. CIƆ. IƆ CC. LXV.
NICOLAVS. MARI. F. FELICIS. N. TRVLLIVS
PRAEF. COH. Ī. PR.
AVO. ET. AVIAE. ET. PATRVO
BENE. MERENTIBVS
POST. VETERIS. PAVIMENTI. RESTITVTIONEM
TITVLVM. RENOVAVIT
ANNO. CIƆ. IƆ CC. LXXVI.

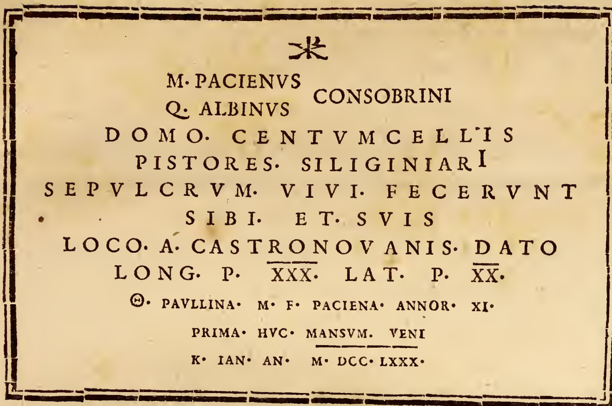
Nigrum Theta lege Θανοντος & Θανουσης ; qua littera saepe usi Latini , ut mortuos a vivis distinguerent : (2) atque etiam ut annos , quos quisque vixisset, enunciarent, quemadmodum superius (3) indicavi .

Basilicae Hujus : quidni aliquando *Basilicam* pro Templo dicere liceat ? quo jam vocabulo in eam sententiam usus Christianorum scriptorum elegantissimus, Sulpicius Severus ; (4) & ex veterum etiam consuetudine usus : qui illud a publicis judiciorum & negotiorum aedibus priores ipsi ad res alias significandas transtulerant . nam in Corfiniensi inscriptione Sacellum a Republica restitutum dicitur *Adjectis Basilicis* : (5) id est , ut alio loco exposui , (6) Porticibus . & apud Capitolinum in Gordianorum villa ad viam Praenestinam *Basilicas* tres fuisse centenarias legimus , (7) quae item Porticus erant .

M. PA-

(1) incidenda in pavimento aedis Marianae ad Scholam Graecam .
(2) Maff. M. V. p. 108. n. 2. &c.
(3) inscr. 9. c. 1. p. 8.
(4) Hist. sacr. l. 2. c. 33. &c.
(5) Fabr. p. 704. n. 352.
(6) de fr. inscr. p. 133.
(7) in Gord. III. c. 32.

CXXVI· (1)

M· PACIENVS
Q. ALBINVS CONSOBRINI
DOMO· CENTVMCELLIS
PISTORES· SILIGINIARI
SEPVLCRVM· VIVI· FECERVNT
SIBI· ET· SVIS
LOCO· A· CASTRONOVANIS· DATO
LONG· P· XXX· LAT· P· XX·
Θ· PAVLLINA· M· F· PACIENA· ANNOR· XI·
PRIMA· HVC· MANSVM. VENI
K· IAN· AN· M· DCC· LXXX·

Siliginiarii: antiquas inscriptiones versare soliti norunt *Corpus Pistorum Siliginiariorum*, (2) & *Colleg.* item *Siliginiariorum*. (3) sunt autem qui panem vendunt e farina siliginea confectum, qui olim lautissimus habitus est. de hoc Iuvenalis, (4)

Sed tener & niveus, mollique Siligine factus
Servatur Domino.

& Seneca, (5) *Malum panem, inquis. expecta: bonus fiet. etiam illum tenerum tibi & Siligineum fames reddet.* est porro *Siligo*, ut Pontedera tradit rei rusticae veterum peritissimus, quae nunc ubique in Italia colitur, triticum candoris eximii; *propter quod*, inquit, (6) *ut vetustissimus vates solebat, expedit* (7)

Fortunatam Italiam frumento canere candido.

ex hoc tritico panem Herculani faciebat C. quidam Granius, de cujus pistrina est semiustulatus ille a fossoribus inventus panis octo buccellarum, in quo eruditi viri titulum hujusmodi sigillo impressum legerunt, SILIGO. C. GRANI. E. CICERE; (8) quamquam illud E. CICERE a Granio esse vix puto.

A Castronovanis: nomen oppido *Castrum Novum*, inde cives *Castronovani*, uti nuper in lapide antiqui operis legimus in ejus coloniae parietinis reperto. sic & eorum, qui *Novocomenses* appellantur, urbs dicta *Novumcomum*, non, ut Commentarium quidam exorsus scripsit, *Novocomum*: gentile quippe nomen ab ablativo ducendum est casu *Novocomo*, *Castro Novo*: eodem modo efferebant veteres *Forum Iulium* & *Forojulienses*, *Forum Novum* & *Foronovani* ceteraque hujusmodi, quemadmodum Grammaticae leges poscunt.

Huc Mansum: formula tota est ex veteri inscriptione apud Maffejum, (9) in qua & consules leguntur anni Vrbis Varroniani DCCXXXXII· nisi quod scriptum est

Hoc Mansum, non *Huc Mansum*, prisco scilicet more, ut in formula Censorum apud Varronem, (10) *Omnes Quirites voca inlicium Hoc ad me*: & apud Plautum, (11) *Hoc non voluntas me impulit*, nam ut Verrius apud Servium testificatur, (12) *in adverbiis pro* V, O *plerumque majores ponere consuevere*.

(1) ficti argumenti.
(2) Grut. p. 81. n. 10.
(3) Dou. Cl. 9. n. 11.
(4) Sat. 5. v. 70.
(5) èpist. 123.
(6) Ant. Lat. epist. 55. p. 492.
(7) v. Plin. H. N. l. 18. c. 7.
(8) Gor. Symb. R. t. 2. p. 139. Martor. Th. Cal. p. 381.
(9) M. V. p. 108. n. 2.
(10) L. L. l. 5. c. 9.
(11) Merc. 2. 2. 49.
(12) ad Aen. c. 8. v. 423.

CAPVT IIII.

INSCRIPTIONES HISTORICAE

§. I.

FASTI

CXXVII. (1)

S. P. Q. R.

FASTOS. VRBIS. CHRISTIANOS
DESCRIBENDOS. PVBLICANDOSQVE
CVRAVIT

SAECVLVM I.

ANNO. CHRISTIANO. XXXXII.
P. V. C. DCC. LXXXXV.
CLAVDIO. AVG. ITER.
C. CAECINA. LARGO. COS.

ADVENTVS. PETRI. APOSTOLI. XV. KAL. FEBRVAR.
INITIVM. SVMMI. IN. VRBE. SACERDOTII
AEDES. PRIMA. IN. EXQVILIIS. A. PETRO. PONTIFICE
MAXIMO. DEDICATAST. MARCVS. EVANGELIO
CONSCRIPTO. LEGATVS. IN. ORIENTEM. MISSVS
DEO. AVSPICE. MVLTI. IN. VRBE. EX. OMNIBVS XXXXVIIII.
ORDINIBVS. CHRISTIANAM. SAPIENTIAM. PROFESSI
PAVLLVS. APOST. EX. IVDAEA. VINCTVS. CHRISTIANIS
OBVIAM. PROGRESSIS. VRBEM. INGRESSVS. EST LVI.
SIMO. SAMARITES. MAGVS. AEREM. VOLATV. TENTANS
PETRI. ET. PAVLLI. OBSECRATIONE. PRAECEPS
DECIDIT
CHRISTIANVM. NOMEN. INCENDI. VRBIS. INSIMVLATVM
MVLTI. SVPPLICIIS. A. NERONE. EXCRVCIATI. NECATI
MAGNIS. DEMVM. LABORIBVS. EXANTLATIS. IPSI
ETIAM. APOSTOLI. PETRVS. ET. PAVLLVS. MARTYRIVM
FECERVNT LXVI.
LINVS. IN. PETRI. LOCVM. PONTIFEX. MAXIMVS. FACTVS
EST. IDEM. ALTERO. POST. ANNO. EXTINCTVS
MARTYRVM. NVMERVM. AVXIT
CLETVS. IN. EIVS. LOCVM. PONT. MAX. FACTVS. EST LXXIII.
IDEM. ANNO. SEXTO. PONTIFICATVS. SVI. MARTYR.
OCCVBVIT

HVIC· SVFFECTVS· EST· CLEMENS· PER· EOS· DIES
HERMAS· VOLVMEN· PASTORIS· SCRIPSIT· ET
IMPENDENTEM· CHRISTIANIS· CLADEM
PRAENVNCIAVIT· CLEMENS· EPISTOLAM· AD
CORINTHIOS· MISIT· SEDITIONIS· SEDANDAE LXXVI·
CAVSSA

IDEM· COACTVS· SOLVM· VERTERE· PONTIFICATV LXXXIII·
SE· ABDICAVIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ANACLETVS

CHRISTIANI· RVRSVM· VEXATI· CAESI· IVSSV
DOMITIANI· AVG· IOANNES· APOST· AD· PORT· LXXXX·
LATINAM· HONORES· MARTYRVM· DELIBAVIT
SVPERSTES· SIBI· EXSILIO· MVLTATVS· EST
PRAECLARA· MORS· FVIT· ACILII· GLABRIONIS· ET
FLAVII· CLEMENTIS· CONSVLARIVM

ANACLETVS· ANNO· XIII· PONTIFICATVS· SVI
MARTYRIVM· FECIT·IN EIVS· LOCVM· F·E·EVARISTVS LXXXXVI·
HOC· PONTIFICE· PRESBYTERI· SACRORVM·CAVSSA
VRBIS·REGIONIBVS·ADTRIBVTI·HIS·DEINDE· NOMEN
CARDINALIBVS· FVIT· ITEM· NOTARII· QVI· ACTA
MARTYRVM· SCRIBERENT· DESTINATI

S A E C V L V M· I I·

CHRISTIANI· TERTIVM· GRAVI· PLAGA· PERCVLSI
AVCTORE· TRAIANO· AVG· MVLTI· IN· CVSTODIAS
INCLVSI· CAPITIS· DAMNATI· IGNATIVS· PONTIFEX
ANTIOCH· IN· AMPHITHEATRO· BESTIIS· OBIECTVS CVIII·
EST

ALEXANDER· IN· LOCVM· EVARISTI· MART· PONTIFEX
MAXIMVS· FACTVS· EST· IDEM· ANNO· VIIII·
PONTIFICATVS· SVI· MARTYRIVM· FECIT CXVII·

HVNC· EXCEPIT· XYSTVS· HVIVS· TEMPORE· CLARVM
SYMPHOROSAE· ET· FILIORVM. EIVS· MARTYRIVM
FVIT· QVADRATVS· ET· ARISTIDES· LIBELLOS· PRO
CHRISTIANIS· HADRIANO· AVG· OBTVLERVNT CXXVI·

XYSTVS· ANNO· X· PONTIFICATVS· SVI· SANCTIS
MARTYRR· ADNVMERATVS· EST· IN· EIVS· LOCVM CXXVII·
F· E· TELESPHORVS· IDEM·ANNO·XI·PONTIFICATVS
SVI· MARTYRIO· DEFVNCTVS· HYGINVM
SVCCESSOREM· HABVIT CXXXVIII·

PER

PER· EOS· DIES· CERDO· ET. VALENTINVS·AVCTORES RERVM· NOVARVM· VRBEM· AGGRESSI· VT CHRISTIANOS· CONTAGIONE· SVA· LABEFACERENT

HYGINVS· ANNO·IIII·PONTIFICATVS· SVI·MARTYRIVM FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F. E. PIVS CXXXXII·

IVSTINVS· PHILOSOPHVS· LVDVM· CHRISTIANAE SAPIENTIAE·APERVIT·LIBELLVM· PRO· CHRISTIANIS ANTONINO· PIO· AVG· DEDIT

PIO· DEMORTVO· ANICETVS· PONTIFEX· MAXIMVS F· E· AD· HVNC· POLYCARPVS· EX· ASIA CL· CONTROVERSIARVM· CAVSSA· VENIT· MARCIONEM GRAVITER· INCREPVIT· MVLTOS· AB· ERRORE CLVIII· REVOCAVIT

ANICETVS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· MARTYR DECESSIT· IN· EIVS· LOCVM· F. E. SOTER CLXII·

CHRISTIANI· QVARTVM· CRIMINIS· CAPITALIS· REI FACTI· AVCTORE· M· AVRELIO· AVG· FELICITAS· ET FILII·EIVS·SEPTEM·CLARVM·MARTYRIVM·FECERVNT CLXIIII·

IVSTINVS· LIBELLVM· ALTERVM· PRO· CHRISTIANIS VTRIQVE· AVG·INSCRIPTVM·EDIDIT·IDEM· MARTYR OCCVBVIT CLXVII·

QVARTODECVMANI· CONCILIO· EPISCOPORVM VOCATO· DAMNATI· SVNT· MISSI· PER·PROVINCIAS CLXX· QVI· CHRISTIANIS· INOPIA· LABORANTIBVS SVPPETIAS· FERRENT

SOTER·MARTYRII·HONORES· ADEPTVS·ELEVTHERIVM SVCCESSOREM·HABVIT·HOC·PONTIFIC· CONCILIVM CLXXI· EPISCOPORVM·INDICTVM·THEODOTVS· CORIARIVS DAMNATVS· EST

MILITES· CHRISTIANI·CONTRA·QVADOS· PVGNANTES CAELESTI·AQVA·IMPLORATA·LEGIONIBVS·ROMANIS OPITVLATI· SVNT CLXXIIII·

REX· LVCIVS· E· BRITANNIA· SACERDOTES· QVI· SE SVOSQVE· CHRISTIANIS· INSTITVTIONIBVS ERVDIRENT· AB· ELEVTHERIO· PER· LEGATOS POPOSCIT

ATHENAGORAS· LIBELLVM· PRO· CHRISTIANIS· AD M· AVRELIVM· ET· COMMODVM· AVGG·EX·ORIENTE CLXXVII· MISIT·APOLLONIVS·SENATOR·MARTYRVM·NVMERO ADDITVS· EST

ELEVTHERIVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI MARTYRIVM· FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VICTOR HOC· PONTIFICE· CONCILIVM· EPISCOPORVM CONVOCATVM· AD· CONTROVERSIAS· PASCHALIS DIEI· DIRIMENDAS· ITEM· ADVERSVS· SABELLIVM ET· VALENTINVM CLXXXV·

CHRISTIANI· ASIATICI· VICTORIS· LITTERIS· ET INTERDICTIONE· SACRORVM· COMMVNIVM· A· QVARTODECVMANIS· TVENDIS· DETERRITI· VICTOR POST· ANNVM· XII· PONTIFICATVS· SVI· MARTYRIVM FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ZEPHYRINVS CLXXXXVII·

NATALIS· DVX· PARTIVM· THEODOTIANARVM DIVINITVS· PLAGIS· MVLTATVS· RESIPVIT

TERTVLLIANVS· APOLOGETICON· PRO· CHRISTIANIS SCRIPSIT CLXXXXVIIII·

SAECVLVM· III·

CHRISTIANI· QVINTVM· AD· CAEDEM· DESIGNATI EDICTIS· SEVERI· AVG· MVLTI· IN· VRBE· PLVRIMI IN· PROVINCIIS· CLARVM· MARTYRIVM· FECERVNT CCII·

ORIGENES· ALEXANDRIA· ROMAM· AD· ZEPHYRINVM PONT· MAX· VENIT· CAIVS· PRESBYT· PROCVLVM MONTANIANVM· DISPVTANDO· PERCVLIT CCXI·

ZEPHYRINVS· ANNO· XVIIII· PONTIFICATVS· SVI MARTYRVM· NVMERO· INSERTVS· EST· IN· EIVS LOCVM· F· E· CALLISTVS· HOC· PONTIFICE· AEDES MARIAE· TRANS. TIB· DEDICATAST· COEMETERIVM CALLISTIANVM· AMPLIATVM CCXVII·

M· MINVCIVS· FELIX· DIALOGVM· OCTAVIVM· SCRIPSIT

IVLIVS· AFRICANVS· E· PALAESTINA· LEGATVS NICOPOLITARVM· AD· AVG· VENIT·

CALLISTVS· ANNO· SEXTO· PONTIFICATVS· SVI MARTYRIVM· FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VRBANVS HOC· PONTIFICE· CAECILIA· VIRGO· CLARVM MARTYRIVM· FECIT· IPSE· VRBANVS· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI· MARTYR· OCCVBVIT· IN· EIVS LOCVM· F. E· PONTIANVS CCXXII· CCXXX·

CHRISTIANI· SEXTVM· IN· DISCRIMEN· CAPITIS ADDVCTI· AVCTORE· MAXIMINO· AVG· IN· SACERDOT· POTISSIME· SAEVITVM· EST CCXXXV·

PONTIANVS·ANNO·VI. PONTIFICAT. SVI· MARTYRIVM FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ANTERVS· QVI MENSE· ALTERO· MARTYR· DECESSIT· IN· EIVS LOCVM· F· E· FABIANVS

HOC· PONTIFICE· SANCTI· EPISCOPI· SEPTEM·NOMINI CHRISTIANO· PROPAGANDO· IN· GALLIAS· MISSI CONCILIVM· EPISCOPORVM· CONVOCATVM ADVERSVS· ORIGENEM· COEMETERIA· MARTYRVM CCXXXXVII· PRODVCTA· PLEBIS· ALENDAE· CVRA· DIACONIS PER· REGIONES· DELATA

EODEM· PONTIFICE· IMPERIVM· P· R· CHRISTIANOS PRINCIPES· HABVIT· M·M·IVLIOS· PHILIPPOS·AVGG· CCXXXXIIII·

FABIANVS· ANNO·XV·PONTIFICATVS· SVI·MARTYRIVM FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CORNELIVS· HOC CCL· PONTIF·CONCILIVM·EPISCOPORVM· CONVOCATVM EST· OB· CHRISTIANOS·TRANSFVGAS·RECIPIENDOS ITEM· ADVERSVS· NOVATIANVM· PONTIFICATVM MAXIMVM· INIVRIA· VSVRPANTEM

CHRISTIANI· SEPTIMVM· AFFLICTATI· IVSSV· DECII AVG· HIPPOLYTVS· PRESB· CLARVM· MARTYRIVM FECIT·CORNELIVS·ACTA· SYNODI· CARTHAGINIEN· CONCILIO· INDICTO· PROBAVIT· IDEM· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· SANCTIS· MARTYRR· ADNVMERATVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E·LVCIVS QVI· ALTERO· POST· ANNO· MARTYRVM·HONORES ADEPTVS· EST

LVCIVM· EXCEPIT· STEPHANVS· PER· EOS· DIES NVMERVS· CHRISTIANORVM· STEPHANI.INDVSTRIA CCLII· MIRE· AVCTVS· MVLTI· MARTYRIVM· FECERVNT

CYPRIANVS· PONTIF· CARTHAGINIENSIS· RESPONSVM DE· BAPTISMATE· A· STEPHANO· ACCEPIT· NIHIL CCLIIII· INNOVANDVM· CONCILIVM· CONVOCATVM CCLVII· ADVERSVS· NOETVM· SABELLIVM·ET· VALENTINVM

CHRISTIANI· OCTAVVM· ODIA· IMPIORVM· PERPESSI AVCTORE· VALERIANO· AVG· CLARVM· RVFINAE ET·SECVNDAE·VIRGG·MARTYRIVM·FVIT·ANTISTITES SACRORVM· NECI· OMNES· DEVOTI

STEPHANVS· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· SANCTIS MARTYRR· ADNVMERATVS· EST· IN· EIVS· LOCVM F· E· XYSTVS· II· QVI· POST· BIENNIVM· MARTYR CCLVIIII·

OCCVBVIT· LAVRENTIVS· ARCHIDIAC· PROXIMO TRIDVO· PRAECLARVM· MARTYRIVM· FECIT

XYSTO· DIONYSIVS· SVFFECTVS· EST· HOC·PONTIFICE CONCILIVM· INDICTVM· OB· DELATVM· DIONYSII PONTIFICIS· ALEXANDR· NOMEN· ITEM· AD CONTROVERSIAS· DE· BAPTISMATE· DIRIMENDAS ITEM· ADVERSVS· PAVLLVM· SAMOSAT· ZAMAS BONONIENSIBVS· PRIMVS· PONTIFEX· DATVS· MISSI CVM· AVRO· IN· CAPPADOCIAM· QVI· CHRISTIANOS A· BARBARIS· CAPTOS· REDIMERENT CCLX·

DIONYSIVS· ANNO· X· PONTIFICATVS· SVI·HONORES MARTYRII· ADEPTVS· EST· IN· EIVS· LOCVM·FACTVS EST· FELIX· AEDES· PONTIFICALES· ANTIOCHIAE SENTENTIA· AVG· ADIVDICATAE· ILLI· QVEM·FELIX PONT· MAX· PRO· EPISCOPO. HABERET· PAVLLVS SAMOSAT· DEMIGRARE· IVSSVS CCLXVIIII·

CHRISTIANI· NONVM· VEXATI· AVCTORE·AVRELIANO AVG· CLARVM· EVTROPI·ET·SORORVM· MARTYRIVM FVIT· CONSTANTINVS· MAXIMVS· AVG· NATVS· EST TACITO· ET· PLACIDIANO· COS. CCLXXII·

FELIX· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MARTYRVM NVMERO· ADDITVS· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CCLXXIIII·

EVTYCHIANVS· QVI· ANNO· X· PONTIFICATVS· SVI MARTYRIVM· FECIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CAIVS CCLXXXIII·

PROTVS· PRESB· IANVARIVS· DIAC· IN· SARDINIAM AD· EIVS· INCOLAS·INSTITVENDOS·MISSI·EXCITATA IN·VRBE·CHRISTIANOR· VIRTVS· AD· CONTEMPTVM MORTIS

SEBASTIANVS· DEFENSOR· ECCLESIAE· APPELLATVS EST· IDEM· PRAECLARVM· MARTYRIVM· FECIT CCLXXXVII·

CAIVS· ANNO· XII· PONTIFICATVS· SVI· MARTYR· DECESSIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· MARCELLINVS CCLXXXXV·

SAECVLVM· IIII·

CHRISTIANI· DECIMVM· IN· CRVCIATVS· ATQVE· IN EXITIVM· DEDITI· EDICTIS· DIOCLETIANI· AVG· TEMPLA· DEI· IMMORTALIS· SOLO· AEQVATA VOLVMINA· SACRARVM· LITTERARVM· FLAMMIS DEVOTA CCCII·

MARCELLINVS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI
MARTYRIVM· FECIT· INTERREGNVM· ANNOR· III· CCCIIII·
MENS· VI· DIER· XXIII·
CONSTANTINVS· CAESAR·A·MILITIBVS· IN·BRITANNIA CCCVI·
IMPERATOR· APPELLATVS·EST·CHRISTIANI·EDICTO
EIVS· IN· ANTIQVVM· STATVM· RESTITVTI·TEMPLA
REFECTA· ANTISTITES· SACRORVM· SVPPLETI
MARCELLVS· PONTIFEX· MAX· FACTVS· EST· QVI
TERTIO· POST· ANNO· DECESSIT· IN· EIVS·LOCVM
FACTVS· EST· EVSEBIVS· HIC· MENSES· IIII· DIES CCCX·
XVI· PONTIFICATVM· GESSIT
EVSEBIVM· EXCEPIT· MELCHIADES· HOC· PONTIFICE
CONSTANTINVS· AVG· PRODIGIO· CAELESTI
ADMONITVS· MAXENTIVM· DEVICIT· VRBEM
CHRISTIANO· NOMINI· PROPITIVS· INGRESSVS· EST
VEXILLA· CRVCE· ET· CHRISTI· NOMINE· INSIGNIA CCCXII·
PRAELATA· SVNT
CONCILIVM· EPISCOPORVM· INDICTVM· AD· CAVSSAM
CAECILIANI· PONT· CARTHAG· IVDICANDAM
MELCHIADES· ANNO· IIII·PONTIFICAT· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SILVESTER· EODEM CCCXIIII·
ANNO· LEGATI· AB· EO· ARELATE· AD·CONCILIVM
EPISCOPORVM· MISSI· CONCILIVM· IN· VRBE
ADVERSVS· IVDAEOS· CONVOCATVM· DOCTORES CCCXX·
EORVM· AD· DISPVTANDVM· ADMISSI
CONSTANTINVS·AVG·SILVESTRO· ET·SVCCESSORIBVS
EIVS·AEDES·LATERANAS·DONAVIT· IDEM· TEMPLVM
DEO· SERVATORI· AEDEMQ· IOANNIS· CVM·FONTE CCCXXIIII·
FECIT· TEMPLA· IN· VATICANO· ET· VIA· OSTIENSI
HONORI· PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· AEDEM
LAVRENTII·MARTYR·EXTRA· PORTAM· EXQVILINAM
AEDEM· HAGNAE· VIRG· MART· EXTRA·VIMINALEM
EXSTRVENDA· CVRAVIT
VITVS· ET· VINCENTIVS· PRESBYTERI· A· SILVESTRO
LEGATI· AD· CONCILIVM. MAGNVM· NICAENVM CCCXXV·
INDICTVM· IN· VRBE· CONCILIVM· VETERIS
DISCIPLINAE· RETINENDAE· CAVSSA
SILVESTER· ANNO· XII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· MARCVS· QVI· MENSE CCCXXXV·
VIIII· PONTIFICATVS· SVI· DECESSIT

POST· MARCVM· IVLIVS· PONTIFEX· MAXIMVS· F· E·
CONCILIVM· INDICTVM· AB· EO· ADVERSVS CCCXXXVII·
FACTIONEM·ARIANORVM·ITERVMQVE·ET·TERTIVM
PRO· ATHANASIO. PONTIFICE· ALEX· ADVERSVS CCCXXXXI·
EVSEBIANOS·IDEM·CONCILIVM·MAGNVM·SARDICAM
CONVOCANDVM· CVRAVIT CCCXXXXVII·
AEDES· SACRAE· A· IVLIO· QVATVOR· EXSTRVCTAE
BINAE·EXTRA·POMOERIVM·VALENTINI·ET·CALLISTI
BINAE· INTRA· QVAE· IVLIAE· APPELLATAE· SVNT
CONCILIVM· VOCATVM· ADVERSVS· PHOTINVM CCCXXXXVIIII·
IVLIVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· LIBERIVS· ARIANA CCCLII·
FACTIO· CONSTANTIO·AVG·FAVTORE· PONTIFICES
CATHOLICAE· PROFESSIONIS· TERRA· MARIQVE
INSECTATA· EST· LIBERIVS· BEROEAM· RELEGATVS CCCLV·
IN· EIVS· LOCVM· ARIANI· FELICEM· II· LEGENDVM
CVRARVNT· QVI· DEINDE· PROBATVS· ATQVE· AB
OMNIBVS· RECEPTVS· PONTIFICATVM· TRIENNIO
GESSIT
IDEM· LIBERIO·REDVCE· SE·PONTIFICATV·ABDICAVIT
LIBERIVS· REGIMEN· ECCLESIAE· RECEPIT· HOC CCCLVIIII·
PONTIFICE·TEMPLVM·LIBERIANVM·DEDICATVM·EST
CHRISTIANI· VNDECIMVM· VEXATI· MVLTIMODIS
ATQVE·ASTV·ET·INSIDIIS·CIRCVMVENTI· AVCTORE CCCLXI·
IVLIANO· AVG· IOANNES· ET· PAVLLVS· CLARVM
MARTYRIVM· FECERVNT
LIBERIVS· ANNO· XV· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· DAMASVS· HVIC· FACTIO CCCLXVI·
SEDITIOSORVM· VRSINVM· OPPOSVIT· TVMVLTVS
ET· CAEDES· IN· VRBE· FVIT· VRSINVS·A·IVVENCIO
PRAEF· VRB· IN· EXILIVM· ACTVS· EST
CONCILIVM· AD· MACEDONIANOS· QVI·RESIPVISSENT
RECIPIENDOS· INDICTVM· ITERVMQVE· ADVERSVS
ARIANORVM· MOTVS· TERTIVM· VTI· DAMASVS· SE
DE·CONTENTIONE·HONORIS·PVRGARET·QVARTVM
ADVERSVS· AVXENTIVM· ET· ARIANOS· QVINTVM CCCLXX·
ADVERSVS· APOLLINAREM· ET· SECTATORES· EIVS
CONCILIVM· MAGNVM· CONSTANTINOPOLIM
CONVOCATVM· EST· EODEM· ANNO· SEXTVM· IN CCCLXXXII·
VRBE· ACTVM· CONCORDIAE· FIRMANDAE· CAVSSA
ASCHOLVS· PONT· THESSALON· VICE· PONTIFICIS

MAXIMI· PER· ILLYRICVM· FVNGI· IVSSVS
AEDES· LAVRENTII· AD· THEATRVM.POMPEII·ALTERA VIA· ARDEATINA· A· DAMASO· CONDITAE· MVLTA MARTYRVM· SEPVLCRA· TITVLIS· DONARIISQVE EXCVLTA
DAMASVS·ANNO· XVIIII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SIRICIVS· CONCILIVM CCCLXXXV· AB· EO· INDICTVM· VETERIS· DISCIPLINAE RETINENDAE· CAVSSA· RESPONSVM· HIMERIO PONT· TARRACON· SECVNDVM· QVAESITA· DATVM PRESBYTERI· ET· DIACONI·EX·VETERI·PRAESCRIPTO CAELIBEM· VIVERE· VITAM· IVSSI
THEODOSIVS· AVG· CVM· HONORIO· CAESARE·VRBEM INGRESSVS· CONGIARIVM· POPVLO· DEDIT CCCLXXXVIIII· MONVMENTA· VETERIS· SVPERSTITIONIS·RITVSQVE OMNES· PROFANOS· EDICTO· SVSTVLIT
CONCILIVM· ITERVM· COACTVM· ADVERSVS IOVINIANVM· ADMONITI· PER· EPISTOLAS·EPISCOPI CCCLXXXX· NE· QVIS· IN· LOCVM·EPISCOPI·DEMORTVI· INSCIO PONTIFICE· MAXIMO· INITIARETVR
SIRICIVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· ANASTASIVS·CONCILIVM CCCLXXXXVIIII· AB· EO· CONVOCATVM· VETERIS· DISCIPLINAE CCCC· RETINENDAE· CAVSSA

SAECVLVM· V·

AEDES· CRESCENTIANA· IN· COELIO· AB· ANASTASIO P· M· CONDITA· DEDICATAQVE· EST· RVFINVS· DE STVDIO· IN· ORIGENEM· REPREHENSVS· LEGATI CCCCI· EX· AFRICA· AD· POPVLARIVM. INSTITVTIONEM SACERDOTES·A·PONTIFICE·MAXIMO·POSTVLARVNT
ANASTASIVS·ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· HOC PONTIFICE· HONORIVS· AVG· VRBEM· INGRESSVS SEPVLCRVM· PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· INVISIT CCCCIII· LVDOS· GLADIATORIOS· EDICTO· SVSTVLIT
AEDES· GERVASI· ET· PROTASI· MARTYRR· VALLE QVIRINI· AB· INNOCENTIO· DEDICATAST·RESPONSA

EPISCOPIS· DE· SACRO· IVRE· MVLTIS· PETENTIBVS
DATA·IOANNIS· CHRYSOSTOMI· CAVSSA· SVSCEPTA
ACTA·CONIVRATIONIS· THEOPHILIANAE· RESCISSA CCCCV·

INNOCENTIVS· GOTHICO· BELLO· INGRVENTE
RAVENNAM·CVM·LEGATIS·SENATVS·AD· HONORIVM
AVG· PROFECTVS· EST· PACIS· CONSTITVENDAE
CAVSSA· VRBS· DIV· OBSESSA· CAPTAQVE· AB·REGE CCCCX·
ALARICO

CAELESTIVS· CARTHAGINE·IN· CONCILIO.DAMNATVS
AD· PONT· MAX· PROVOCAVIT· IDEM· ET·PELAGIVS·
AB· INNOCENTIO· PERCVLSI· ET· INTERDICTO· A
SACRIS· COMMVNIBVS· AMOTI CCCCXVII·

INNOCENTIVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ZOSIMVS
CONCILIVM· EPISCOPORVM· AB· EO· INDICTVM
VETERIS· DISCIPLINAE· RETINENDAE· CAVSSA
PELAGIVS· ET· CAELESTIVS· ITERVM· DAMNATI CCCCXVIII·

ZOSIMVS· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BONIFACIVS· HVIC
FACTIO· SEDITIOSORVM· EVLALIVM· OPPOSVIT
TVMVLTVS· IN· VRBE· FVIT· EVLALIVS· HONORII
AVG· IVSSV·IN·EXILIVM· ACTVS· EST

TEMPLVM· PAVLLI· APOSTOLI· VIA· OSTIENSI· A
THEODOSIO· AVG· RESTITVI· COEPTVM· AB
HONORIO· AVG· PERFECTVM· EST· CAVTVM· A
BONIFACIO· NE· ILLYRICVM· PONTIFICI
CONSTANTINOPOL· ADTRIBVERETVR CCCCXXII·

BONIFACIVS· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI
MORTVVS· EST·IN·EIVS· LOCVM· F·E· CAELESTINVS
HOC· PONTIFICE· FACTIONIBVS· HAERETICORVM
EX· AVCTORITATE· PLACIDIAE· AVG· PVRGATA
VRBS· CAELESTIVS· EX· TERRA· ITALIA· PVLSVS CCCCXXV·

CONCILIVM· EPISCOPORVM· IN· VRBE· BIS· ACTVM
ADVERSVS· NESTORIVM· CONCILIVM· MAGNVM
CONVOCATVM· EPHESVM·LEGATI·QVI· PRAEESSENT
ARCADIVS· ET· PROIECTVS· EPISCOPI· PHILIPPVS CCCCXXXI·
PRESB· EODEM· ANNO· PALLADIVS· PONTIFEX· IN
HIBERNIAM· AD· EIVS· INCOLAS· INSTITVENDOS
MISSVS· EST

AEDES· SABINAE· MART· IN· AVENTINO· A· PETRO

PRESB. DOMO. ILLYRICO. AEDIFICATA. EST
MEMORIAE. ET. SCRIPTIS. AVGVSTINI. LVCVLENTVM
TESTIMONIVM. A. PONT. MAX. IMPERTITVM
CAELESTINVS. ANNO. X. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. XYSTVS. III. HOC CCCCXXXII.
PONTIFICE. CONCILIVM. INDICTVM. ADVERSVS
PELAGIANOS. ET. NESTORIANOS CCCCXXXIII.
AEDES. LAVRENTII. ET. LVCINAE. A. XYSTO. CONDITA
TEMPLVM. LIBERIANVM. RESTITVTVM. TESTVDO
SACRI. FONTIS. IN. LATERANO. EXORNATA CCCCXXXVI.
IVLIANI. DVCIS. PARTIVM. PELAGIANARVM. DETECTAE
FRAVDES. IPSE. AECLANO. INTERCLVSVS. DAMNATVS
XYSTVS. ANNO. VIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LEO. MAGNVS. HOC CCCCXXXX.
PONTIFICE. CONCILIVM. EPISCOPORVM. QVOTANNIS
ACTVM. III. K. OCTOBR. ANNIVERSARIO. INITI. AB
EO. PONTIFICATVS. DIE
MAVRITANI. ET. SICVLI. AD. PRAESCRIPTA. MAIORVM
LEONIS. LITTERIS. REVOCATI. PASCHAE. DIES
SECVNDVM. KALENDARIVM. ALEXANDRINORVM
DEFINITI CCCCXXXXIII.
MANICHAEI. ROMA. PVLSI. SCRIPTA. EORVM. FLAMMIS
DEVOTA. FACTIO. PELAGIANORVM. ET CCCCXXXXVII.
PRISCILLIANORVM. REPRESSA
LEO. PER. EPISTOLAM. AD. FLAVIANVM. SENTENTIAM
SVAM. DE. DEO. HOMINE. EXPOSVIT. CONIVRATIONIS
EPHESIAE. ACTA. OMNIA. RESCIDIT CCCCL.
EVDOXIA. AVG. AEDEM. PETRI. IN. EXQVILIIS. CONDIDIT
EADEM. CATENAS. QVIBVS. VINCTVS. FVERAT. IN
EAM. INTVLIT. DEMETRIA. VIRGO. AEDEM. STEPHANI
VIA. LATINA. FECIT
CONCILIVM. MAGNVM. LEGITIMVM. CHALCEDONE
CELEBRATVM. EST. EVTYCHES. ET. DIOSCORVS CCCCLI.
DAMNATI
ATTILA. DVX. HVNNORVM. VRBI. INHIANS. LEONIS
OCCVRSV. ET. ADLOQVIO. DETERRITVS. VICTOREM
EXERCITVM. TRANS. ALPES. REDVXIT CCCCLII.
ACTA. CONCILII. CHALCEDONENSIS. A. LEONE
PROBATA. LITTERIS. AD. VNIVERSAM. ECCLESIAM
MISSIS. CANON. XXVIII. REIECTVS CCCCLIII.

GEN-

GENSERICVS. DVX. VANDALORVM. LEONE DEPRECANTE. AB. INCENDIO. VRBIS. ET COMPILATIONE. AEDIVM. SACRARVM. MILITES COHIBVIT CCCCLV.

LEONIS. LITTERIS. EXCITATI. ORIENTIS. EPISCOPI ADVERSVS. TIMOTHEVM. ELVRVM. QVI. PONTIFIC. ALEXANDR. INVASERAT. AEGYPTII. AD. TVENDAM MAIORVM. DOCTRINAM. CONFIRMATI CCCCLVII.

AEDES. CORNELII. VIA. APPIA. A. LEONE. CONDITA NONNVLLAE. QVAE. VETVSTATE. DILABEBANTVR RESTITVTAE. MVLTAE. DONARIIS. AVCTAE

LEO. ANNO. XXII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. HILARVS. LITTERAE CCCCLXI. AB.EO.AD.ORIENTIS.EPISCOPOS.MISSAE.DOCTRINAE VETERIS. TVENDAE. CAVSSA. CONTROVERSIAE INTER. EPISCOPOS. GALLIARVM. COMPOSITAE CCCCLXII.

TEMPLA. VRBIS. REFECTA. EXORNATA. AEDICVLAE TRES. AD. FONTEM. IOANNIS. AB. INCOHATO EXSTRVCTAE. BIBLIOTHECAE.BINAE. IN. LATERANO INSTITVTAE. COENOBIA. DVO. MONACHIS.APERTA DITATA

CONCILIVM. EPISCOPORVM. INDICTVM. VETERIS DISCIPLINAE. RETINENDAE. CAVSSA. EPISCOPIS CCCCLXV. HISPANIARVM. PRAESCRIPTVM. NE. QVIS. SIBI SVCCESSOREM.MORTIS.CAVSSA. DESIGNARET. NEVE PONTIFICATVS. COMMVTARENTVR

ANTHEMIVS. AVG. HILARO. AVCTORE. PHILOTHEVM MACEDONIANVM. REBVS. NOVIS. STVDENTEM CCCCLXVII. COERCVIT

HILARVS. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. SIMPLICIVS. A. PROBO CCCCLXVIII. HVIVS. LEGATO. AMBITIOSA. ACACII. PONT. CONSTANTINOP. AVCTORITAS. INTRA. VETERES FINES. COHIBITA. ZENO. EPISC. HISPALENSIVM.VICE PONTIFICIS. MAXIMI. PER. HISPANIAS.FVNGI.IVSSVS

SIMPLICII. LITTERIS. BASILISCVS. AVG. AB. ELVRO ET.EVTHYCHIANIS.TVENDIS.DETERRITVS.DAMNATI CCCCLXXVI. QVI. IN. ANTIOCH. ET. ALEXANDR. PONTIFICATVM INVASERANT CCCCLXXVIII.

AEDES. STEPHANI. IN. COELIO.ALTERA.AD.LAVRENTI

EXTRA· POMOERIVM· ITEM· VIVIANAE· AD· DOMVM
LICINIANAM·ET·ANDREAE·IN·EXQVILIIS· CONDITAE
PRONAON· TEMPLO· VATICANO· ADIECTVM
TALAIAS·PONTIFICAT·DETVRBATVS· ET· ALEXANDRIA
PROFVGVS· IN· VRBEM· AD· PONT· MAX· VENIT CCCCLXXXII·
SIMPLICIVS· ANNO· XV· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· FELIX· III. CONCILIVM CCCCLXXXIII·
AB· EO· INDICTVM·ADVERSVS·ACACIVM·FAVTOREM
HAERETICORVM· QVERELAE· TALAIAE· EXSVLIS
AVDITAE· LEGATI· CONSTANTINOPOLIM· VITALIS
ET· MISENVS· EPISCOPI
ZENO· AVG· DE· OFFICIO· GRAVITER· ADMONITVS
ACACIVS· ROMAM· IN· IVDICIVM·VOCATVS·LEGATI
OB· PRAEVARICATIONEM· PONTIFICATV· ABIRE
IVSSI·ET·A·SACRIS·COMMVNIBVS·AMOTI·SENTENTIA CCCCLXXXIIII·
IN· ACACIVM· CONTVMACEM· DICTA· VT· HONORE
OMNI· SPOLIATVM·IN·ALIENORVM· NVMERO·OMNES
HABERENT·QVI·NON· PARVERVNT· EODEM·NVMERO
HABITI
CONCILIVM· VOCATVM· OB· EOS. QVI· IN· AFRICA
ARIANIS· IN· ECCLESIAM· SAEVIENTIBVS·A·VETERIS CCCCLXXXVII·
DOCTRINAE· PROFESSIONE· DEFECERANT· AEDES
AGAPETI· EXSTRVCTA· AD· LAVRENTII· EXTRA
POMOERIVM
FRAVITAE· SVCCESSORI· ACACI. DESIGNATO· HAC
LEGE·SPES·FACTA·CONCORDIAE·VT·NOMINA·ACACI CCCCLXXXVIIII·
ET· MONGI· SACRIS· E· TABVLIS· DELERET
FELIX· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GELASIVS· RECVSATA CCCCLXXXXII·
AB. EO· EVPHEMI. PONTIFIC. CONSTANTINOPOL.
CONSENSIO·NI·NOMEN·ACACI.DELERET·REFVTATAE CCCCLXXXXIII·
GRAECORVM· DE· ACACI. IVDICIO· QVERELAE
CONCILIVM· ROMAE· ACTVM· VT· LIBRORVM· CENSVS
FIERET· ET· AVCTORITAS· CVIVSQ. DEFINIRETVR
ITEM· VT· MISENO· LEG· PONTIFICATVS·CVMANVS
RESTITVERETVR·MANICHAEI·IN·VRBE· LATITANTES CCCCLXXXXV·
IN· EXSILIVM· PVLSI· PELAGIANI· ET· EVTYCHIANI
REPRESSI
AEDES· A· GELASIO· TRES· DEDICATAE· SVNT·TIBVRE
VIA· LABICANA· ET· VIA· LAVRENTINA·SACERDOTES

CANONICI· IN· LATERANVM· DEDVCTI

GELASIVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· ANASTASIVS· II· LEGATI AB· EO· CONSTANTINOPOLIM· CRESCONIVS· ET GERMANVS· QVI· DE· PACE· CONCORDIAQVE· CVM GRAECIS· AGERENT CCCCLXXXXVI·

LITTERAE· AB· ANASTASIO· IN· GALLIAM· AD·REGEM CLODOVAEVM·GRATVLANDI·CAVSSA·MISSAE·QVOD IS· CHRISTIANAM· PROFESSIONEM· AMPLEXVS·ESSET CCCCLXXXXVII·

ANASTASIVS·ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SYMMACHVS· HVIC FESTI· PATRICI· FACTIO· LAVRENTIVM· OPPOSVIT ANASTASI· AVG· CONSENSIO· A· SYMMACHO REPVDIATA· NI· ACACI· NOMEN· DELERETVR CCCCLXXXXVIII·

CONCILIVM· BIS· VOCATVM· ADVERSVS·LAVRENTIVM PONTIFICIS· MAXIMI·CREANDI·RATIO·IN·POSTERVM LEGIBVS· CONSTITVTA D·

SAECVLVM· VI·

CONCILIVM·ITERVM·VOCATVM·ADVERSVS·LAVRENTI FACTIONEM· LEGES· DE· AMBITV· LATAE· TERTIO ITEM· ET· QVARTO· LEGITIMA· SYMMACHI AVCTORITAS· AB· INIVRIIS· ADSERTA· QVINTO ACTVM· DE· POENIS· EORVM· QVI· IN· FVNDOS ECCLESIAE· INVASISSENT DI·

SYMMACHVS· AEDEM· PETRI· VIA· TIBVRTINA DEDICAVIT. AEDEM· SILVESTRI· ET· MARTINI· IN EXQVILIIS· BINAS· VIA· AVRELIA· AGATHAE· ET PANCRATII· CONDIDIT· HAGNAE· ET· FELICITATIS RESTITVIT· TEMPLVM· VATICANVM· AMPLIAVIT EXCOLVIT· ET· IN· PROXIMO· AEDEM· ANDREAE APOST· FECIT· IDEM·DOMOS·ALENDIS· PAVPERIBVS TERNAS· APERVIT DV·

EPISCOPI· PER· ILLYRICVM· SYMMACHI· LITTERIS CONTRA·EVTYCHIANOS·CONFIRMATI· ORIENTALES ECCLESIAE· OPEM· AB· EODEM· ADVERSVS HAERETICOS· IMPLORARVNT DXII·

SYMMACHVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HORMISDAS DXIIII.

LEG·

LEGATOS· QVI· DE· PACE· AGERENT· ANASTASIVS AVG· AD· EVM· MISIT· IDEM·LEGATOS·HORMISDAE CONSTANTINOPOLI· MALE· HABITOS· ROMAM· RE INFECTA· REDIRE· IVSSIT DXVII·

CONCILIVM· VOCATVM· ADVERSVS· GRAECOS DXVIII·
DISCORDIAE·VETERIS·TOLLENDAE·CAVSSA·LEGATI CONSTANTINOPOLIM· ITERVM· MISSI· QVI· RES COMPONERENT·PAX·IVSTINO·AVG· CONCILIATORE CVM· EPISCOPIS· CONFECTA·DAMNATI· HAERETICI NOMINA· ACACI. EVPHEMI. MACEDONI. ET SECTATORVM· SACRIS· E· TABVLIS· DELETA· SVNT DXVIIII·

HORMISDAS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES DXXIII·
HVNC· REX· THEODORICVS· CONSTANTINOPOLIM CVM· LEGATIS· IRE· COEGIT· QVI· IVSTINVM· AVG· ARIANIS· PLACARENT

IOANNES· A· IVSTINO· AVG· ADORATIONE· ATQVE OMNI· HONORE· ACCEPTVS· EST· IDEM· TEMPLA DE· ARIANIS· RECEPTA· SACRIS·LEGITIMIS· EXPIAVIT DXXV·

REX· THEODORICVS· IOANNEM· ET· LEGATOS·QVOD LEGATIONEM· EX· IPSIVS· SENTENTIA· NON PEREGISSENT· IN· CARCEREM· INCLVSIT· IOANNES ANNO· III· PONTIFICATVS: SVI· RAVENNAE· IN VINCVLIS· MORTVVS· EST·IN·EIVS· LOCVM·FACTVS DXXVI·
EST· FELIX· IIII· LITTERAE· AB· REGE· ATALARICO AD· SENATVM·MISSAE·GRATVLANDI· CAVSSA· QVOD PONTIFEX· MAXIMVS· RENVNCIATVS· IS· ESSET QVEM· PATER· EIVS· COMMENDAVERAT

DIONYSIVS· EXIGVVS· CYCLVM·SVVM·EDIDIT· ANNOS CHRISTIANOS· PRIMVS· COMPVTANDO· VSVRPAVIT DXXVII·

FELIX· QVOD· ROMVLI· TEMPLVM· FVERAT· AEDEM COSMAE· ET· DAMIANI· FECIT· IDEM· SATVRNINI MART· AEDEM· VIA· SALARIA· INCENDIO CONSVMPTAM· RESTITVIT

EDICTVM· AB· REGE· ATALARICO· DE· LITIBVS ADVERSVS· CLERVM· VTI· IVDICIVM· A· PONTIFICE DXXVIII·
MAXIMO· EXERCERETVR

FELIX· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST DXXX·
IN· EIVS· LOCVM·F·E·BONIFACIVS· II· HVIC·FACTIO SEDITIOSORVM· DIOSCORVM· OPPOSVIT· CVIVS

TAMEN· CONATVS· MORS· BREVI· COMPRESSIT
CONCILIVM· A· BONIFACIO· VOCATVM· VT· DE
SVCCESSORE· DELIBERARET· EVNDEM· QVVM
DESIGNATVS· ESSET· MOX· VITIO· FACTVM
PRONVNCIAVIT·CONCILIVM·RVRSVS·BIS· INDICTVM
PRIMO·ACTVM· DE· ADMINISTRATIONE· ECCLESIAR·
ILLYRICARVM· SECVNDO· DE· VETERI· DOCTRINA
ADVERSVS· EVTYCHIANOS DXXXII·
BONIFACIVS·ANNO· III· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST·IN·EIVS·LOCVM·F·E·IOANNES· II· EO·PONTIFICE
CAPTATORIBVS·SVFFRAGIORVM·ADITVS·AD·SACROS
HONORES· SENATVS· CONSVLTO· INTERCLVSVS
IIDEM· AB· REGE· ATALARICO· POENA· MVLTATI
LEGATI· AB· IVSTINIANO·AVG·VENERE· QVI·PONTIF·
MAXIMO· LITTERAS· CATHOLICAE· PROFESSIONIS DXXXIII·
TESTES· OFFERRENT· DONAQVE·PETRO·APOSTOLO
IN· VATICANO· DICARENT
IOANNES· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· AGAPETVS· HVNC·REX DXXXV·
THEODOTVS· PACIS· CONSTITVENDAE· CAVSSA
ORATOREM· AD· IVSTINIANVM· AVG· MISIT·MAGNI
EIDEM· HONORES· CONSTANTINOPOLI· HABITI
AVTHIMVS· AVCTOR· RERVM· NOVARVM· EX· EIVS
AVCTORITATE· PONTIFICATV· SE· ABDICARE
COACTVS·MVLTI· HAERETICARVM·PARTIVM· DVCES
IN· EXSILIVM· PVLSI
AGAPETVS· MENSE· XI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· CONSTANTINOPOLI· IN· EIVS· LOCVM· F· E. DXXXVI·
SILVERIVS·QVEM·REX·THEODOTVS·COMMENDARAT
BELISARIVS·DVX·GOTHICI·BELLI·CAMPANIA·RECEPTA
VRBEM· INGRESSVS· MOENIA· ET· PROPVGNACVLA DXXXVII·
RESTITVIT· FOSSAM· CIRCVMDVXIT· GOTHORVM
IMPETVM· RETARDAVIT
REX· VITIGES· VRBEM· OBSIDIONE· CLAVSIT· IN· EO
RERVM· DISCRIMINE· THEODORA· AVG· SILVERIO
EXSILIVM· IRROGAVIT· QVOD· ANTHIMI
RESTITVTIONI· ADVERSATVS· ESSET· EIDEM
VIGILIVM· PER· VIM· SVFFECIT
SILVERIVS· ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·IN·EXSILIO
MARTYRIVM· FECIT· AB· EIVS· MORTE· VIGILIVS DXXXVIII·

PONTIFEX· MAXIMVS· HABITVS· EST
GOTHI· OBSIDIONEM· VRBIS· SOLVERVNT· BELISARIVS
AFRICA· SVBACTA· ET· VRBE· ATQVE· ITALIA
LIBERATA· CRVCEM· AVREAM· CENTVM· PONDO
GEMMIS. DISTINCTAM· PETRO· APOSTOLO·DONVM
DEDIT· IDEM· HOSPITALES· DOMOS· ALENDIS
PAVPERIBVS· BINAS· EXSTRVXIT
ARATOR· ACTA· APOSTOLORVM· QVAE· VERSIBVS DXXXXIII·
COMPLEXVS· ERAT· AD· PETRI· IN· EXQVILIIS
RECITAVIT· HYPODIACONVS· A· VIGILIO· FACTVS
EST
REX· TOTILAS· VRBEM· OBSIDERE· INSTITVIT
IVSTINIANVS·AVG· VIGILIVM· CONSTANTINOPOLIM DXXXXV·
ARCESSIVIT
VRBS· A· REGE· TOTILA· CAPTA· EST· MOENIA
INTERRVPTA· OPES· DIREPTAE· MAGNVS· CIVIVM DXXXXVI·
NVMERVS·DIFFVGIT·MVLTI·A· REGE· IN·CAMPANIAM
DEDVCTI
BELISARIVS· VRBEM· IMPROVISO· ADVENTV·RECEPIT
COMMVNIVIT· GOTHOS· OPPVGNATIONEM DXXXXVII·
INFERENTES· FVGAVIT
VRBS·ITERVM· AB·REGE· TOTILA· OBSESSA· CAPTAQVE DXXXXVIIII·
EST· GRAECI· MAGNAM· PARTEM· CAESI· CIVES
BENE· HABITI· SVNT
VIGILIVS· COSTANTINOPOLI· MVLTIS· PRECIBVS
A· IVSTINIANO· AVG· CONTENDIT· VT· BELLVM DL·
ADVERSVS·GOTHOS·RENOVARET· CONTROVERSIAE
IBIDEM· MOVERI·COEPTAE·DE·SCRIPTIS·THEODORI
ET· THEODORETI· ET· IBAE· VIGILIVS· SENTENTIAE
AVGVSTI· ADVERSATVS·CHALCEDONEM·IN·ASYLVM DLI·
SECESSIT
VRBS· A· NARSETE· PVLSIS· GOTHIS· RECEPTA· QVI
MAVSOLEVM· HADRIANI· COMMVNIVERANT· IN
DEDITIONEM· VENERVNT DLII·
CONCILIVM· MAGNVM· CONSTANTINOPOLI· ACTVM
VIGILIVS·CVM·SENTENTIAE·EIVS·SVFFRAGATORIBVS DLIII·
OB· CONSTANTIAM· PROPOSITI· IN· EXSILIVM
PVLSVS· PAVLLO· POST· REVOCATVS· EXPOSITA
SENTENTIAE· SVAE· FORMVLA· ACTA· CONCILII
COMPROBAVIT· IDEM· QVVM· ROMAM· REDIRET

SYRACVSIS· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E·
PELAGIVS·QVEM·IVSTINIANVS·AVG·COMMENDARAT DLV·
SVMMA· INTER· EPISCOPOS· DE· CONCILII· QVINTI
AVCTORITATE· DISSENSIO· FVIT· EAM· PELAGIVS
LITTERIS· SEDARE· CONATVS· EST· NARSETE DLVI·
AVCTORE· TEMPLA· VRBIS· INSTAVRATA· DOMVS
RESTITVTAE· AVCTA·A·PELAGIO·AEDES· LAVRENTI
EXTRA· POMOERIVM· ET· SEPVLCRVM· MARTYRIS
SIGNIS· ARGENTEIS· EXCVLTVM·IDEM·DOMI·AEDES
HOSPITALES· SENIBVS· EGENIS· CONSTITVIT
TEMPLVM·PHILIPPI·ET·IACOBI·APOSTT· INCHOAVIT

PELAGIVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· III· HOC DLX·
PONTIFICE·TEMPLVM·PHILIPPI· ET·IACOBI·APOSTT.
ABSOLVTVM· EST

PESTILENTIA· GRAVIS· IN· VRBE· TERRAQVE· ITALIA
OMNE· MORTALIVM· GENVS· DEPOPVLATA· EST DLXVI·

IOANNES· NEAPOLIM· PROFECTVS· NARSETEM· IAM
IN· GRAECIAM· SOLVENTEM. RETINVIT· ET· IN DLXVII·
VRBEM· REDVXIT

REX· ALBOINVS· MAGNVM· LANGOBARDORVM
ALIARVMQVE· GENTIVM· EXERCITVM· IN· ITALIAM DLXVIII·
INFVDIT

IOANNES· ANNO· XIII· PONTIFICATVS·SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BENEDICTVS· HOC DLXXIII·
PONTIFICE· GREGORIVS· QVI· MAGNVS· DICTVS
EST· QVVM· SE· PRAEFECTVRA· VRBIS· ABDICASSET
COENOBIVM· DOMI· SVAE· AD· CLIVVM· SCAVRI
CONDIDIT· IBIQVE· MONACHVM·AGERE· INSTITVIT

MAGNAE· PASSIM· A· LANGOBARDIS·INLATAE·ITALIAE
CLADES· PLERAQVE· OPPIDA· CAPTA·INCVRSIONES DLXXV·
IN· FINES· ROMANOS· FACTAE

BENEDICTVS·ANNO· V· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PELAGIVS· II· LEGATI DLXXVIII·
AB· EO· AD· TIBERIVM· AVG· QVI· AVXILIVM
ADVERSVS· HOSTES· IMPLORARENT· SVBMISSAE
GRAECORVM· COPIAE· LANGOBARDOS· VRBI
IMMINENTES· IN· OFFICIO· TENVERE·PROCVRATIO
NEGOTIORVM· PONTIFICALIVM: APVD· TIBERIVM
AVG· GREGORIO· DATA· EST

LANGOBARDI· COENOBIVM· AGRI· CASINATIS IRRVPTIONE· FACTA· CEPERVNT· MONACHOS DILAPSOS· VAGOSQVE· PELAGIVS· COLLEGIT SEDEMQVE· IIS· AD· LATERANVM· DEDIT DLXXXII·

MAVRITIVS· AVG· DE· VRBIS· PERICVLO· ADMONITVS GREGORIVS·IN·PATRIAM·REDIIT·GRAVES·LITTERAE A· PELAGIO· MISSAE· AD· HELIAM· PONTIFICEM AQVILEIENSIVM· ET· AD· OMNES· VENETIAE EPISCOPOS· VT· A· PERVERSA· SENTENTIA DIMOVERET· ZMARAGDI· HEXARCHAE· RAVENNAT. AVCTORITAS· ATQ. OPERA· INTERPOSITA· EST DLXXXIII·

CONCILIVM· INDICTVM· AD· EOS· IN· GRATIAM RECIPIENDOS· QVI· OB· ACTA· CONCILII· MAGNI CONSTANTINOPOLITANI· II· A·PONTIFICE·MAXIMO DISSEDERANT· PRAEFATIONVM· QVAE· IN· SACRIS SOLLEMNIBVS· CANTANTVR· EXEMPLAR· GALLIS ET· GERMANIS· DATVM DLXXXVIIII·

TIBERIS· EXVNDATIO· ET· PESTILENTIA· IN· VRBE FVIT· FVNESTAE· VBIQVE· DOMVS· PELAGIVS· IPSE ANNO· XII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST·IN EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· MAGNVS SVPPLICATIONES· AB· EO·AD·TEMPLA· INSTITVTAE PLACANDI· NVMINIS· CAVSSA DLXXXX·

ARIOLFI· DVCIS· SPOLETINORVM· CONATVS GREGORIO· AVCTORE· REPRESSI· REX· AGILVLFVS OBSIDIONEM· VRBIS· SOLVERE· COACTVS· REGINA THEODELINDA· DE· CONTROVERSIIS· CONCILII QVINTI· A· GREGORIO· EDOCTA· MVLTI· PACIS STVDIO· LABORES· EXANTLATI DLXXXXII·

GREGORIVS· LEGATIS· IN·SARDINIAM· SACERDOTIBVS MVLTOS· INANIVM· DEORVM· CVLTORES. VETERI SVPERSTITIONE· LIBERAVIT· IOANNEM·EPISCOPVM CONSTANTINOPOL· QVI· SE· PONTIFICEM OECVMENICVM· APPELLABAT· ABSTINERE· EO TITVLO· IVSSIT· CONCILIO· VOCATO· IOANNEM PRESBYTERVM· CHALCEDONENSEM· HAERESIS INSIMVLATVM· ABSOLVIT DLXXXXV·

AVGVSTINVS· ET· SOCII·MONACHI·MISSI·A·GREGORIO IN· BRITANNIAM·QVI·EAS·GENTES·AD·CHRISTIANAM PROFESSIONEM· INSTITVERENT· CROTONIATES DLXXXXVI·

CON-

CONTVMELIIS· CAPTIVITATIS· EXEMPTI· PAX· EO CONCILIATORE· ITALIAE· REDDITA DLXXXXVIIII·

AEDES· AGATHAE· VICO· SVBVRRA· QVAM· FLAVIVS RICIMER· ADORNARAT· EXPIATA· DEDICATAQVE EST· TEMPLA· PASSIM·ORNATV·EXCVLTA·DONARIIS AVCTA

SAECVLVM· VII·

CONCILIVM· A· GREGORIO· INDICTVM· AD LATERANVM· CONTROVERSIAE· DE· IVRE MONACHORVM· DIREMPTAE· ANDREAS· PLANVS DAMNATVS· EST DCI·

DONA· A· GREGORIO· REGINAE· THEODELINDAE MISSA· LAGVNCVLAE· OLEI· PLENAE· DE· LYCHNIS AD· MARTYRVM· SEPVLCRA· ARDENTIBVS DCII·

GREGORIVS·ANNO· XIIII· PONTIFICAT· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM. F· E· SABINIANVS· HOC PONTIFICE· FAMES· IN· VRBE· FVIT· RAVENNAE ACTVM· EX· EIVS· AVCTORITATE· DE· DISSIDIO EPISCOPOR· TOLLENDO· CANDIDIANVS· PONTIFEX MAIOR· AQVILEIENSIVM·RITE· FACTVS·IN·INSVLAM GRADVM· CONCESSIT DCIIII·

SABINIANVS· ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BONIFACIVS· III·HVIVS OPERA. PHOCAS· AVG· ADVERSVS· PONTIFICES CONSTANTINOPOLITANOS· EDIXIT· VNVM· ESSE QVI· EPISCOPVS· OECVMENICVS· HABENDVS· SIT PONTIFICEM· ROMANVM DCVII·

CONCILIO· IN· VRBEM· CONVOCATO· ACTVM· DE PONTIFICVM· CREATIONE, DECRETVMQVE·FACTVM EST·A·DEFVNCTI·SEPVLTVRA·TRIDVVM· SVFFRAGIIS SVPERSEDENDVM· VIDERI

BONIFACIVS· MENSE· VIIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· BONIFACIVS IIII· PANTHEON·AB·EO· EXPIATVM·DEDICATVMQVE EST· CONSENSV· PHOCAE· AVG· QVI· NOVAE·AEDI FVNDOS· ADTRIBVIT DCVIII·

CONCILIVM· VOCATVM· AD· COMPONENDAS BRITANNORVM· CONTROVERSIAS· DE· IVRE DCX·

MONACHORVM· RESPONSA. DATA
BONIFACIVS·ANNO· VII. PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ADEODATVS·ORIENTE OMNI· PERSARV... INCVRSIONIBVS· INFESTO· PAX IN· ITALIA. FVIT· LANGOBARDI· ARIANAS· PARTES PLERIQVE· DESERVERVNT DCXV·
TERRAE· PRIMVM· MAXIMVS· MOTVS· DEINDE· LVES VRBEM· ADTRIVIT· ADEODATVS·ANNO·IIII·PONTIF· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BONIFACIVS· V· DCXVIIII·
LEGATI· E· BRITANNIA· NVNCIAVERVNT· REGEM ATHELVALDVM· FACTVM· ESSE· CHRISTIANVM·REX NORTHVMBRIORVM· BONIFACII· LITTERIS· AD CHRISTIANAM· PROFESSIONEM· EXCITATVS· EST PONTIFICIS· CANTVARIENSIS· HONORES· AVCTI DCXXI·
BONIFACIVS·ANNO· VI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS·LOCVM· F·E·HONORIVS·HOC·PONTIF· DCXXV·
SACROSANCTA· CRVX· D· N· IESV· AB· HERACLIO DE· PERSIS· RECEPTA· EST DCXXVIIII·
TVRBATVM· IN· ORIENTE· OB· HAERESIM MONOTHELETARVM· FRAVDOLENTAE· AD HONORIVM· DE· EA· LITTERAE· A· FAVTORIBVS MISSAE· RESPONSVM· AB· EODEM· SECVNDVM QVAESITA· DATVM· CYRVS· PONTIFEX ALEXANDRINORVM· SILERE· IVSSVS DCXXXIIII·
SAXONES· QVI· INSVLAM· BRITANNIAM· AD OCCIDENTEM· INCOLEBANT· HONORII· OPERA CHRISTIANAM· PROFESSIONEM·AMPLEXI·DISSIDIVM DIOECESIS· AQVILEIENSIS· IN· MVLTOS· ANNOS SVBLATVM DCXXXVII·
TEMPLVM· VATICANVM· AB· HONORIO· TEGVLIS AEREIS· DE· AEDE· ROMAE· AVVLSIS· CONTECTVM EST· AEDES· HAGNAE· VIA· NOMENTANA·PANCRATII VIA· AVRELIA· RESTITVTAE· ITEM· AEDES APOLLINARIS· IN·VATICANO· IIII· CORONATORVM IN· COELIO· LVCIAE· AD· CLIVVM· SVBVRRAE HADRIANI· IN· TRIBVS· FORIS· ANASTASII· AD AQVAS·SALVIAS·CYRIACI·VIA· OSTIENSI· CONDITAE
HONORIVS·ANNO· XIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· INTERREGNVM· AB· EIVS· MORTE· ANNI· ET DCXXXVIII·

MENSIVM. VII. DIERVMQ. XVII. PER. ID. TEMPVS SACRI. THESAVRI. TEMPLI. LATERAN. AB. ISAACO HEXARCHA. PVLSIS. IN. EXSILIVM. CVSTODIBVS COMPILATI

SEVERINVS. PONTIFEX. MAXIMVS. F. E. CONCILIVM AB. EO. VOCATVM. ADVERSVS. MONOTHELETAS DCXXXX. ΕΚΘΕΣΙΣ. HERACLII. AVG. ET. ACTA. SYNODI CONSTANTINOP. RESCISSA. DAMNATA

SEVERINVS. MENSE. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. IIII. LITTERAE AB. HOC. AD. HERACLIVM. CONSTANTINVM. AVG. DCXXXXI. MISSAE. VT. EVM. DE. HONORII. PONT. MAX. RECTA SENTENTIA. ET. DE. SERGII. PONTIF. CONSTANTINOP. PERVERSA. DOCTRINA. EDOCERET

DALMATAE. AB. EODEM. ATQVE. HISTRI. INOPIA LEVATI. QVIQVE. A. BARBARIS. RAPTI. IN DCXXXXII. SERVITVTEM. FVERANT. PRETIO. REDEMPTI AEDES. VENANTII. ET. ANASTASII. AD. FONTEM LATERAN. EXSTRVCTA

IOANNES. ANNO. II. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. THEODORVS. HOC PONTIFICE. PYRRHVS. QVI. PONTIFICATV CONSTANTINOP. SE. ABDICARAT. ROMAM. VENIT DCXXXXV. ET. MONOTHELETARVM. DOCTRINA. REIECTA SACRAMENTVM. EX. FORMVLA. CATHOLICAE PROFESSIONIS. DIXIT

PAVLLVS. PONTIFEX. CONSTANTINOP. A. THEODORO GRAVITER. ADMONITVS. VT. ANIMI. DOCTRINAEQ. SVAE. SENSA. APERIRET. AEDES. VALENTINI. MART. DCXXXXVI. VIA. FLAMINIA. CONDITA. EST

PYRRVS. QVOD. RAVENNAE. DEGENS. AD. PARTES MONOTHELETARVM. REDIERAT. A. THEODORO DAMNATVS. EST. SENTENTIA. IN. EVM. AD. PETRI DCXXXXVIII. APOST. SEPVLCRVM. D. N. IESV. SANGVINE. SCRIPTA

THEODORVS. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. MARTINVS. CONCILIVM AB. HOC. VOCATVM. IN. LATERANVM. REIECTA DCXXXXVIIII. OMNIVM. SVFFRAGIIS. ΕΚΘΕΣΙΣ. HERACLII. ΤΥΠΟΣ CONSTANTIS. AVGG. DAMNATI. PARTIVM. DVCES CYRVS. SERGIVS. PYRRHVS. PAVLLVS

MARTINVS· A· KALLIOPA· HEXARCHA· IN· TEMPLO
LATERAN· CAPTVS· CONSTANTINOPOL· ADDVCTVS DCLIII·
EST· IBIQVE·CONSTANTIS·AVG·IVSSV·IN·CARCEREM
CONIECTVS· AD· TRES· MENSES· IN· VINCVLIS·FVIT
PRODITIONIS· ACCVSATVS· CRIMEN· DILVIT
CALVMNIAM· OBTRIVIT·IDEM·EXSVTVS·INSIGNIBVS
PONTIFICATVS· ET· IN· EXSILIVM· ACTVS
PRAECLARVM· MARTYRIVM· FECIT· ANNO· VII·
PONTIFICATVS· SVI DCLV·

EVGENIVS· SEX· ANTE· MENSES· CREATVS· A·MARTINI
MORTE· PONTIFICATVM· SVSCEPIT· ET· LEGATOS
CONSTANTINOPOLIM· MISIT. LITTERAE· AD· EVM
A· PETRO· PONTIFICE·CONSTANTINOP·VENERVNT
DOLI·PLENAE·QVAS·POPVLVS·ROMANVS·VNIVERSVS
QVVM·RECITARENTVR·REIICIENDAS·CONCLAMAVIT

EVGENIVS· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VITALIANVS· LEGATI DCLVII·
AB· HOC·CONSTANTINOPOLIM· QVI· CONSTANTEM
AVG· DE· OFFICIO· ADMONERENT· IS· LIBRVM
EVANGELIORVM· FRONTIBVS· AVREIS· GEMMATIS
PETRO· APOST· DONVM· MISIT

MARINVS· A· VITALIANO· PRIMVS· FERRARIENSIBVS
EPISCOPVS· DATVS DCLXI·

CONSTANS· AVG· CLASSE· TARENTVM· APPVLIT· ET
ROMAM· CVM· EXERCITV· VENIT· VITALIANVS· CVM DCLXIII·
PATRIBVS· POPVLOQVE· AD· MILLIARIVM· VI·
OBVIAM· PROGRESSVS· EVM· IN· VRBEM· ATQVE· AD
TEMPLVM· VATICANVM· DEDVXIT· ILLE· DONIS
PETRO· APOST· DICATIS· LVSTRATAQVE· VRBE
AERIS· QVANTVM· VBIQVE· RELIQVVM·NACTVS· EST
ABSTVLIT· ET· DVODECIMO· AB· ADVENTV· DIE
NEAPOLIM· REVERSVS· IN· SICILIAM· NAVIGAVIT

MAVRVS· PONTIFEX· RAVENNATIVM· QVOD· IMPERII
EXPERS·PONTIFICEM·MAXIMVM·TAMQVAM·ALIENVM DCLXVI·
HABERET· NEC· IN· IVDICIVM· VOCATVS· ADESSET
VITALIANI· SENTENTIA· A· SACRIS· COMMVNIBVS
REMOTVS· EST·

CONCILIVM· ACTVM· OB·DELATVM· NOMEN· IOANNIS
PONTIFICIS·LAPPENSIVM· IN· INSVLA·CRETA· ISQVE DCLXVII·
ABSOLVTVS· EST· THEODORVS· E· GRAECIA

MONACHVS. IN. BRITANNIAM. MISSVS. IVVENTVTIS INSTITVENDAE.ET.DISCIPLINARVM.TRADENDARVM CAVSSA

VITALIANVS.ANNO.XV. PONTIFICATVS.SVI.MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. ADEODATVS. II. HOC PONTIFICE. AEDES. PETRI. VIA. PORTVENSI RESTITVTA. DEDICATAQVE.EST. IDEM. COENOBIVM QVOD.IN.COELIO.INCOLVERAT.REFECIT.DITAVIT DCLXXII.

AVDOENVS. PONTIFEX. RODVMNATIVM. IN. VRBEM SEPVLCRI. APOSTOLORVM.VISENDI. CAVSSA. VENIT MVLTAQVE. GALLICARVM. GENTIVM. DONARIA ATTVLIT. ET. DEDICAVIT DCLXXV.

ADEODATVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI.MORTVVS EST. IN.EIVS.LOCVM. F. E. DONVS. HVIC.REPARATVS PONTIFEX. RAVENNATIVM. REVERENTIAM. QVAM DEBEBAT. AMBITV. RELICTO. PRAESTITIT DCLXXVI.

QVADRIGEMINA. TEMPLO. VATICANO. PORTICVS ADDITA. AEDESQVE. APOSTT. VIA. OSTIENSI EVPHEMIAE. VIA. APPIA. RESTITVTAE

LITTERAE. AB. CONSTANTINO. BARBATO. AVG. AD DONVM. MISSAE. VT. CONCILIVM. MAGNVM CONSTANTINOPOLIM. VOCARETVR DCLXXVIII.

DONVS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN EIVS. LOCVM. F. E. AGATHO. CONCILIVM AB. HOC. INDICTVM. VT. VILFRIDO. PONTIFICI QVEM. EBORACENSES. IN. EXSILIVM. EGERANT POSTLIMINIVM. DARETVR. CONTROVERSIAE BRITANNORVM. DIREMPTAE

CONCILIVM. ITERVM. ACTVM. ADVERSVS MONOTHELETAS. LEGATI. CONSTANTINOPOLIM QVI CONCILIO. MAGNO. PRAEESSENT DCLXXVIIII.

PESTILENTIA GRAVIS. IN. VRBEM. TOTAMQ. ITALIAM INCIDIT. OPE. SEBASTIANI. MARTYRIS. IMPLORATA CONTAGIO. MORBI. PROHIBITA. EST DCLXXX.

CONSTANTINVS. BARBATVS. AVG. EDICTO. CAVIT NE. QVIS. IN. POSTERVM. CVI. PONTIFICATVS MAXIMVS. DELATVS. ESSET. AVRVM. DONATICVM AVGVSTIS. PENDERE. COGERETVR DCLXXXI.

AGATHO. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LEO. II. PRAESCRIPTVM DCLXXXII.

A· CONSTANTINO· BARBATO· AVG· VI· PONTIFEX RAVENNATIVM· IN· VRBE· A· PONTIFICE· MAXIMO CONSECRARETVR· DECRETVM· A· LEONE· NE· QVID AB· EO· OB· HONORIS· INSIGNIA· EXIGERETVR

AEDES· A· LEONE· TRES· CONDITAE· INLATISQVE CINERIBVS· MARTYRVM· DEDICATAE· PAVLLI· AD VIVIANAE· SEBASTIANI· ET· GEORGII· IN· FORO BOARIO

LEO· MENSE· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST DCLXXXIIII·
IN· EIVS· LOCVM· F· E· BENEDICTVS· II· HVIC CONSTANTINVS· BARBATVS· AVG· CAESARIEM IVSTINIANI· ET· HERACLII· FILIORVM· HONORIS ERGO· TAMQVAM· PARENTI· ALTERI· ET· DOMINO MISIT· IDEM· DECREVIT· VT· QVI·DEINDE·PONTIFEX MAXIMVS·CREATVS· ESSET·AVGVSTO· IN·INCERTVM AVCTORE PROTINVS· CONSECRARETVR

TEMPLVM· VATICANVM· AEDES· ROTVNDA· AEDES LAVRENTI· ET· LVCINAE· AEDES· VALENTINI· VIA FLAMINIA· RESTITVTAE· ORNATAE· DONARIIS AVCTAE

BENEDICTVS·MENSE·XI·PONTIFICATVS·SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· V· HOC
PONTIFICE· GISOLFVS· DVX· BENEVENTANORVM DCLXXXV·
INCVRSIONEM· IN· FINES· ROMANOS· FECIT

IOANNES· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CONON· QVI· PETRVM
ET· THEODORVM· COMPETITORES· HABVIT DCLXXXVI·

CONON· MENSE· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SERGIVS· HVIC
FACTIONES· BINAE· ADVERSATAE· ALTERA DCLXXXVII·
THEODORVM· ALTERA· PASCHALEM· OPPOSVIT

THEODORVS·OMISSO·HONORIS·CERTAMINE·SERGIVM ADORAVIT· PASCHALIS· AB· HEXARCHA· QVEM RAVENNA· ACCIVERAT· DESERTVS· MAGICIS· EI SVPERSTITIONIBVS· OBIECTATIS· IN· COENOBIVM DEPORTATVS· EST

REX· CEDOALDVS· E· BRITANNIA· IN· VRBEM· ADVENIT
IBIQVE· A· SERGIO· SANCTAE· HEBDOMADIS· DIE DCLXXXVIII·
SABBATO· CHRISTIANVS· SACRO· BAPTISMATE FACTVS· ET· PETRVS· APPELLATVS· EST· IDEM

AN-

ANTEQVAM·ALBAS·DEPONERET·ROMAE·DEFVNCTVS ACTA· CONCILII· TRVLLANI· A· SERGIO· REIECTA MINIS· IVSTINIANI II· AVG· CONTEMPTIS· INSIDIIS MILITVM· SVBMISSORVM· DETECTIS DCLXXXXI·

NOMEN· CHRISTIANVM· SERGII· CVRA· PER GERMANIAM· PROPAGATVM DIOECESIS AQVILEIENSIS· DISSIDIA· RESTINCTA· CONCILII· V· ACTIS· IN· PERPETVVM· RECEPTIS DCLXXXXVIII·

TEMPLI· VATICANI· LACVNARIA· REFECTA· FRONS OPERE· MVSIVO· EXORNATA· MVLTAE· AEDES SACRAE· RESTITVTAE· AVT· DONARIIS· DITATAE

SAECVLVM· VIII·

SERGIVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS DCCI· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· VI· HVIVS OPERA· TVMVLTVS· ITALIAE· ADVERSVS THEOPHYLACTVM· HEXARCHAM· COMPRESSVS· EST IDEM· GISOLFVM· DVCEM· BENEVENTANORVM COPIAS· AD· VRBEM· HOSTILITER· ADMOVENTEM MVNERIBVS· PLACAVIT· CAPTIVOS· DE EODEM DCCII· MVLTOS· REDEMIT

IOANNES· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES VII· HVIC DCCV· IVSTINIANVS· II· AVG· ACTA· CONCILII· TRVLLANI MISIT· FIDEM· IN· EA· SVAM· VT· INTERPONERET ROGAVIT· ILLE· CONCILIO· EPISCOPOR· VOCATO NIHIL· IMMVTAVIT· IISDEM· IVDICIBVS· VILFRIDVS PONTIFEX· EBORACENSIVM· ITERVM· ABSOLVTVS EST

REX· ARIBERTVS· PATRIMONIVM· QVOD· ECCLESIAE ROMANAE· IN· ALPIBVS· COTTIIS· MAIORES DCCVII· ERIPVERANT· IOANNI· RESTITVIT

CELLA· SANCTAE· VIRGINIS· IN· TEMPLO· VATICANO A· IOANNE· EXSTRVCTA· AEDES· EVGENIAE LAQVEARI REFECTO· EXORNATA

IOANNES· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· SISINNIVS· QVI· VICESIMO DIE· PONTIFICATVS· SVI· INTERCEPTVS DCCVIII· CONSTANTINVM· SVCCESSOREM· HABVIT· HOC

PONTIFICE· FAMES· IN· VRBE· TRIENNIO· FVIT

CONSTANTINVS· A· IVSTINIANO· II· AVG· CONSTANTINOPOLIM· ACCITVS· PORTV· ROMANO SOLVIT· MAGNVS· EI· HONOS· AVG· IVSSV· IN MARITIMIS· ITALIAE· VRBIBVS. MAXIMVS CONSTANTINOPOLI· HABITVS· EST· EO· ABSENTE CAEDES· PROCERVM· IN· VRBE· A· RIZOCOPO HEXARCHA· FACTA· EST DCCX·

CONSTANTINVS· RECTIS· CONSILIIS· AVGVSTO·DATIS REBVSQVE. COMPOSITIS· IN· ITALIAM· REDIIT· EVM POPVLVS. ROMANVS· A·PORTV· CAIETAE·FREQVENS IN VRBEM· DEDVXIT DCCXI·

LITTERAE· A· PHILIPPICO· AVG· ADLATAE· VETERIS DOCTRINAE· ALIENAE· ET· ACTA· CONCILII· VI· IMPROBANTES· QVIBVS· A· CONSTANTINO REPVDIATIS· POPVLVS· ROMANVS· SEX· CONCILIA IN· TEMPLI· VATIC· PORTICV· PINGENDA· CVRAVIT EAQVE· NE· DELERENTVR· EFFECIT· PHILIPPICVM NVLLO· HONORE· DIGNATVS· EST· PRAEFECTVMQ· REIECIT· QVI· EIVS· NOMINE· INDVCTVS· ERAT DCCXII·

NVNCII· CONSTANTINOPOLI· VENERE· PHILIPPICO DETVRBATO· ANASTASIVM· IMPERATOREM AVGVSTVM· ESSE· FACTVM· IDEM· LITTERIS· AD PONTIFICEM· MAXIMVM· MISSIS· SE· VLTRO CONCILIVM· VI· VENERARI· PROFESSVS· EST DCCXIII·

CONSTANTINVS· ANNO·VIII·PONTIFIC·SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· II· EO AVCTORE· MOENIA· VRBIS· RESTITVI· COEPTA PATRIMONIVM· ALPIVM· COTTIARVM· ADVERSVS REGIS· LIVTPRANDI· CVPIDITATEM· EIVSDEM INSTANTIA· CONSERVATVM DCCXVI

TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· EIVS· PERICVLI AVERTENDI· CAVSSA· SVPPLICATIONES· AD·TEMPLA INDICTAE DCCXVI·

LEO· ISAVRICVS· AVG. CATHOLICAM· PROFESSIONIS SVAE· FORMVLAM· AD· GREGORIVM· MISIT· IMAGO EIVS· POPVLO· PLAVDENTE· IN· VRBEM· INLATA

CVMAE· GREGORII· CONSILIO·EIECTIS·LANGOBARDIS RECEPTAE· PETRONAX· DECVRIO· BRIXIANVS CASINVM· DESTINATVS· COENOBII· RESTITVENDI DCCXVII·

CAVSSA. MONACHI. FREQVENTES. INCOLERE
COEPERVNT. ET. ROMAE. ITEM. MVLTI. IN. COENOBIA
AEDIBVS. PARTIM. REFECTIS. PARTIM. AB. INCHOATO
EXSTRVCTIS. REDVCTI. SVNT
IVRA. PONTIFICVM. GRADENSIS. ET. AQVILEIENSIS
GREGORII. LITTERIS. DEFINITA. CONCILIVM. IN DCCXVIIII.
VRBE. ACTVM. ADVERSVS. ILLICITA. CONVBIA
BONIFACIVS. NOMINE. CHRISTIANO. APVD. BARBARAS DCCXXIII.
NATIONES. PROPAGATO. ROMAM. VENIT. ET. A
GREGORIO. PONTIFEX. FACTVS. IN. GERMANIAM
ITERVM. MISSVS. EST. CONCILIVM. ITERVM. VOCATVM
VT. CORBINIANI. PONTIFICIS. FRISINGENSIVM
CAVSSA. AGERETVR
PETRVS. PONTIFEX. POLATIVM. QVOD. PONTIFICATVM
GRADENSEM. ACCEPISSET. PRIORE. ETIAM. A
GREGORIO. SPOLIATVS. EST. VENETI. ADMONITI DCCXXV.
VT. PONTIFICES. EX. VETERI. PRAESCRIPTO
CREARENT. DATVM. HIS. DEPRECANTIBVS. VT
PETRVS. POLAM. AD. PRISTINOS. HONORES. REDIRET
EODEM. ANNO. EDICTVM. A. LEONE. AVG. PROPOSITVM
EST. VT. IN. PROVINCIIS. IMPERII. ROMANI. IMAGINES
SACRAE. NVLLAE. ESSENT. GREGORIVS. CONCILIO
CONVOCATO. ICONOCLASTAS. OMNES. DAMNAVIT DCCXXVI.
ET. GRAVIBVS. LITTERIS. LEONEM. AVG. A
PROPOSITO. DETERRERE. CONATVS. EST. IDEM
SPE. FRVSTRATVS. POPVLVM. ROMANVM. ET. ITALIAE DXXXVII.
CIVITATES. AD. VETEREM. DOCTRINAM. RETINENDAM
CONFIRMAVIT
INSIDIAE. A. LEONE. AVG. GREGORIO. PARATAE
MILITES. AD. VRBIS. PERNICIEM. RAVENNA. ET DCCXXVII.
NEAPOLI. ACCITI. REX. LIVTPRANDVS. RAVENNAM
CEPIT. GRAECOS. INSECTATVS. ROMANIS. FAVIT
RAVENNA. VENETORVM. OPE. A. GRAECIS. RECEPTA
LIVTPRANDVS. ROMAM. CVM. EXERCITV. VENIT DCCXXVIIII.
DONAQVE. PETRO. APOSTOLO. IN. VATICANO
DICAVIT. EVTYCHIO. HEXARCHA. QVI. DE. P. R.
PESSIME. MERITVS. ERAT. GREGORII. PRECIBVS
CONDONATO. IN. REGNVM. SVVM. VRBE. INTACTA
RECESSIT
ANASTASIO. QVEM. LEO. AVG. GERMANO. EIECTO

CONSTANTINOPOLITANIS· PONTIFICEM· DEDERAT DCCXXX·
IVS· OMNE· OB· HAERESIM· GREGORII· SENTENTIA
ADEMPTVM
TEMPLVM· PAVLLI· VIA· OSTIENSI· A· GREGORIO
LAQVEARIBVS· RESTITVTIS·ET·ALTARI·EXSTRVCTO
RENOVATVM· EST· AEDES· SESSORIANA· AEDES
LAVRENTII· EXTRA· POMOERIVM·REFECTAE· AEDES
AGATHAE·SOLO·PRIVATO·CONDITA·AQVA· MARTIA
IN· VRBEM· REDVCTA
GREGORIVS·ANNO· XVI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS DCCXXXI·
EST·IN·EIVS·LOCVM·F·E· GREGORIVS· III· LITTERAE
AB· EO· AD· AVGG· MISSAE· COMMONENDI· CAVSSA
QVAS· LEGATVS· OB· METVM· NON· PERTVLIT· IS
CONCILIO· VOCATO·INCREPITVS·ET·VIAM·EANDEM
INIRE· IVSSVS· EST
CONCILIVM·ITERVM·IN·VATICANO·ACTVM·ADVERSVS
ICONOCLASTAS· IIDEM· A· SACRIS· COMMVNIBVS DCCXXXII·
EXCLVSI· ET· ACTORVM· EXEMPLAR· AD· AVGG·
MISSVM· NEC· PERLATVM· EO· QVI· FEREBAT· IN
SICILIA· DEPREHENSO
LEONIS· AVG· IVSSV· EREPTA· ECCLESIAE· ROMANAE
PATRIMONIA·QVAE·IN·SICILIA·QVAEQ. IN·BRVTTIIS DCCXXXIII·
HABEBAT
LITTERAE· A· GREGORIO· SCRIPTAE· AD· NOVOS DCCXXXVIII·
GERMANIAE· CHRISTIANOS· QVAS· BONIFACIVS
APOSTOLVS· ATTVLIT
REX·LVITPRANDVS·INCVRSIONEM·IN·FINES·ROMANOS DCCXXXX·
FECIT· QVOD· HOSTIS· EIVS· TRASMONDVS· DVX
SPOLETINORVM· PERFVGIVM· IN·VRBE·INVENISSET
EVNDEM· ROMANI· POST· REGIS· DISCESSVM· IN
PRISTINVM· STATVM· RESTITVERVNT
LEGATI· CVM· MVNERIBVS· A· GREGORIO·IN·GALLIAS
QVI· OPEM· A· KAROLO. MARTELLO· ADVERSVS DCCXXXXI·
LANGOBARDOS· ET· GRAECOS· IMPLORARENT
TEMPLA· BINA· VATICANVM· ET· LIBERIANVM· A
GREGORIO· EXCVLTA· AEDESQ. PLVRES·REFECTAE
CHRYSOGONI· CALLISTI· GENESII· MARCI· ITEM
MARIAE· AD· MARTYRES· MARIAE. AD· EQVIRIA
SERGII·ET·BACCHI·PETRI·ET·MARCELLINI·PROCESSI

ET·MARTINIANI·IDEM·MVROS·VRBIS·RESTITVENDOS CVRAVIT

GREGORIVS·ANNO· XI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ZACHARIAS· MISSI· AB HOC· ORATORES· AD· REGEM· LIVTPRANDVM· QVI DE· PACE· AGERENT· ET· RES· BELLO· CAPTAS REPETERENT·IISDEM·RE·INFECTA·DOMVM·REVERSIS ZACHARIAS· IPSE· HORTANVM· PROFECTVS· CVM REGE· TRANSEGIT· OPPIDIS· PRAEDIISQVE· ET CAPTIVIS· RECEPTIS· SVPPLICATIONEM· REDVX INDIXIT· GRATIARVM· DEO· AGENDARVM· CAVSSA DCCXXXXII·

EVTYCHIVS· HEXARCHAS· RAVENNATIVM· TERRORE BELLI· INGRVENTE· ZACHARIAE· AVXILIVM· ET FIDEM· INVOCAVIT· HIC· ITINERE·TICINVM·VSQVE SVSCEPTO· ET· LIVTPRANDO· RAVENNATIBVS PLACATO· PACEM· ITALIAE· CONSTITVIT DCCXXXXIII·

CONCILIVM· IN· VRBE· ACTVM·DISCIPLINAE·VETERIS RETINENDAE·CAVSSA·ITEM·ADVERSVS·ALDEBERTVM ET· CLEMENTEM· A· BONIFACIO· SEDITIONIS· PER GERMANIAM· DELATOS DCCXXXXV·

KARLOMANNVS· REGIS· PIPINI· FRATER· SEPVLCRA APOSTOLORVM· INVISIT· MVNERA· DICAVIT· IDEM A· ZACHARIA· VOLENS· LIBENSQVE· INTER MONACHOS· ADLECTVS· IN· SORACTE· SECESSIT DCCXXXXVII·

MANGONES· A· ZACHARIA· COERCITI· QVI· SERVOS IN· AFRICAM· VENVM· PORTABANT· ET· PRETIO SOLVTO· LIBERATI· QVI· IAM· EMPTI· FVERANT DCCXXXXVIII·

REX· RACHIS· ZACHARIAE· HORTATV· PERVSIAE OBSIDIONEM· SOLVIT·IDEM·PAVLLO·POST·RELICTO REGNO· CASINVM· PROFECTVS·MONACHVM·AGERE COEPIT· ET· PROXIMVM· VXORI· ET· FILIABVS COENOBIVM· CONDIDIT DCCXXXXVIIII·

LEGATI· E· GALLIIS· QVI· PROCERVM· CONSILIVM DE· SVMMA· IMPERII· AD· PIPINVM· DEFERENDA ZACHARIAE· PROBARENT· REX· CHILPERICVS·INTER MONACHOS· RELATVS· EST DCCLI·

ZACHARIAS· ANNO· XI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· CREATVS· STEPHANVS· II· QVI· QVARTO· POST· DIE· ANTE· IPSAM DCCLII·

CON-

CONSECRATIONEM· INTERCEPTVS· STEPHANVM·III· SVCCESSOREM· HABVIT

TVRBATVM· IN· ITALIA· EST· RAVENNA· A· REGE ASTOLFO· CAPTA· STEPHANVS·POSTQVAM·IRRITAS LEGATIONES· FVISSE· ACCEPIT· IPSE· TICINVM PROFECTVS·PACE·INFECTA· IN· GALLIAS· PERREXIT DCCLIIII·

REX· PIPINVS· STEPHANI· ROGATV· BELLVM·ASTOLFO INTVLIT· ET· PACEM· PETERE· COEGIT· EVNDEM QVIA· VIOLATO· IVREIVRANDO·AD·ARMA·REDIENS VRBEM· OBSIDIONE· CINXERAT· EXPEDITIONE ITERVM·SVSCEPTA·TICINVM·COMPVLIT· ET·GRAVES DCCLV· EI· PACIS· CONDITIONES· DEDIT

REGIS· PIPINI· BENEFICIO· AEMILIA· ATQVE· VMBRIA PONTIFICI· MAXIMO· PARERE· COEPIT· GRAECI IMPERIO· PLERAEQVE· ITALIAE· EXCIDERE

LANGOBARDI· REGE· ASTOLFO· MORTVO· REGNVM DCCLVI· DESIDERIO· EX· AVCTORITATE· STEPHANI DETVLERVNT

DOMVS· HOSPITALES· PAVPERIBVS· ALENDIS·IN·VRBE QVATERNAE· RESTITVTAE· BINAE· REDITIBVS ANNVIS· INSTRVCTAE· AEDES· PETRONILLAE· IN VATICANO· CONDITA

STEPHANVS·ANNO· VI· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PAVLLVS· TRES· CVM DCCLVII· HOC· DE· HONORE· CONTENDERVNT THEOPHYLACTVS· CONSTANTINVS· PHILIPPVS

REX· DESIDERIVS· RVPTO· IVREIVRANDO· FVNDOS ECCLESIAE·ROMAN· NON·REDDIDIT· INCVRSIONEM IN· FINES· ROMANOS· FECIT· LEGATI. A· REGE DCCLX· PIPINO·MISSI· EIVSQ. ARBITRIO· RES· COMPOSITAE

COENOBIVM· CVM· AEDE. STEPHANI· ET· SILVESTRI SOLO· PRIVATO· A· PAVLLO· CONDITVM· IDEM AVGVSTOS· GRAVIBVS· LITTERIS· DE· OFFICIO ADMONITOS· VT· SACRIS· IMAGINIBVS· HONOREM DCCLXII· HABERENT· HORTATVS· EST

SENATVS· POPVLVSQVE· ROMANVS· REGEM·PIPINVM PATRICIVM· APPELLAVIT· DATISQVE· LITTERIS GRATIAS· EI· OB· ADLATAM· CONTRA· HOSTES DCCLXIII· OPEM· AMPLISSIMAS· EGIT

SACRI· MARTYRVM· CINERES· SOLLEMNI· POMPA· E

CRYPTIS· IN· TEMPLA· TRANSLATI· AEDES· PETRI
ET· PAVLLI· VIA· SACRA· DEDICATAST
PAVLLVS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS DCCLXVII·
EST· IN· EIVS· LOCVM· FACTIO· TOTONIS
CONSTANTINVM· PER· VIM· CREAVIT· PRINCIPES
CLERI· REGE· DESIDERIO·IN·AVXILIVM·ADVOCATO
AD· SVFFRAGIA· QVVM· VENISSENT·STEPHANVM·IIII. DCCLXVIII·
PONTIFICEM· MAXIMVM· DESIGNARVNT
CONCILIVM· A· STEPHANO· VOCATVM· AMBITVS DCCLXVIIII·
COERCENDI· CAVSSA· LEGES· LATAE· DE· CVLTV
IMAGINVM· SACRARVM· ACTAQVE· CONCILII. AD
AVGVSTOS· CONSTANTINOPOLIM· MISSA
REX· DESIDERIVS· AD· VRBEM· CVM·EXERCITV·VENIT
STEPHANOQ.ADVERSVS·FACTIONES·SEDITIOSORVM
PRAESTO· FVIT· PACE· CVM· POPVLO· ROMANO DCCLXX·
CONFIRMATA· IN. REGNVM· REVERTIT
STEPHANVS·ANNO· IIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS DCCLXXII·
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HADRIANVS· LEGATI
AD· HVNC· AE· REGE· DESIDERIO·VENERE·FOEDERIS
RENOVANDI· CAVSSA· HADRIANVS· DE· VIOLATIS
CONDITIONIBVS· QVESTVS· EST
REX· DESIDERIVS·IN·FINES·ROMANOS·CVM· EXERCITV
INGRESSVS· FAVENTIAM· COMACVLAM· FERRARIAM
PRAESIDIIS· OCCVPAVIT
ORATORES· AB· HADRIANO· IN· GALLIAS· PERGERE DCCLXXIII·
IVSSI· QVI· REGEM· KAROLVM· DE· PERICVLO
EDOCERENT
REX· KAROLVS· COMPARATO· EXERCITV· ALPES
SVPERAVIT· ET· REGE· DESIDERIO· FVGATO DCCLXXIIII·
TICINVM· OBSIDIONE· CLAVSIT· IPSE· ROMAM· AD
HADRIANVM. VENIT· EIQVE· SE· QVAE· PIPINVS
PATER· DECESSORIBVS· DEDERAT·DONARE· ATQVE
ADTRIBVERE· PROFESSVS· EST
EODEM· ANNO· DESIDERIVS· A· REGE· KAROLO
CAPTVS· EST· PONTIFEX· MAXIMVS·OPPIDA·AMISSA
RECEPIT· LEONIS· PONTIFICIS. RAVENNATIVM DCCLXXX·
DOMINATIO· COERCITA·DITIONIS· IVRA·DEFINITA
LITTERAE· CONSTANTINOPOLI· ADLATAE· SVNT
LEONE· MORTVO· IRENEN· AVGVSTAM· IMPERARE

PA-

PACEMQVE·POPVLO·HONOREM·SACRIS· IMAGINIBVS REDDITVM

REX· KAROLVS· ROMAM· AD· SOLLEMNIA· PASCHAE CVM· LIBERIS· VENIT· EX· HIS· KARLOMANNVS· AB HADRIANO· BAPTISMATE· ABLVTVS· ET· PIPINVS APPELLATVS· EST. EVNDEM· REGEM· ITALIAE LVDOVICVM· REGEM· AQVITANIAE· RITE CONSECRAVIT DCCLXXXI·

CONCILIVM· MAGNVM· CONSTANTINOPOLIM VOCATVM· ADVERSVS· ICONOCLASTAS· LEGATI AB· HADRIANO· MISSI· QVI· PRAEESSENT· FACTIONE DOMINANTE· IPSI· ET· PONTIFICES· VNIVERSI· EX AVCTORITATE· IRENES·AVG·NICAEAM·CONCESSERE DCCLXXXVI·

ICONOCLASTAE· OMNIVM· SVFFRAGIIS· DAMNATI SACRAEQVE· IMAGINES· TEMPLIS· ET· ALTARIBVS REDDITAE DCCLXXXVII·

REX· KAROLVS· VRBEM·TERTIO·INVISIT· PHONASCOS GRAMMATICOS· ARITHMETICOS· AD· INCREMENTA LITTERARVM· IN· GALLIAS· ABDVXIT

HADRIANI· MVNIFICENTIA· AEDES· MARIAE· AD SCHOLAM· GRAECAM· AEDES· PANCRATII· VIA AVRELIA· A· SOLO· RESTITVTAE·AEDES·PRAETEREA LAVRENTII· MART· OMNES· ORNATV· EXCVLTAE ALIAE· PLVRES· DONARIIS· AVCTAE· COENOBIA MONACHORVM· ET· VIRGINVM· CONDITA· IDEM MVROS· AC· TVRRES· REFECIT·PORTICVM· A·PORTA OSTIENSI· AD· TEMPLVM· PAVLLI· A· MAIORIBVS PERDVCTAM· RENOVAVIT· DVCTVS· AQVARVM VIRGINIS· SABATINAE· CLAVDIAE· RESTITVIT

TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· HADRIANVS DVM· AQVAE·DEFLVERENT·SVMPTV·SVO·ALIMENTA AD. AEDES· EGENTIVM· LENVNCVLIS· DEFERENDA CVRAVIT DCCXXXXI·

CONCILIVM· ACTVM·ADVERSVS·FELICEM·PONTIFICEM VRGELLITANOR·VENIA·OB·POENITENTIAM·PRIMVM DATA· VT· HONORIS· SVI·GRADVM·TENERET·IDEM POSTEA·OB·HAERESIM·RENOVATAM·CVM·ELIPANDO PONTIFICE· TOLETANOR· FRANCOFVRTI· IN CONCILIO· DAMNATVS· EST· AT· QVAE· IBIDEM·DE CVLTV·IMAGINVM· SACRARVM· PROLATA· FVERVNT DCCLXXXXII· DCCLXXXXIIII·

AB· HADRIANO· REPVDIATA· SVNT
HADRIANVS·ANNO·XIIII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E. LEO· III· FOEDVS·CVM HOC· A· REGE· KAROLO· RENOVATVM· LEGATI VICISSIM· CVM· DONIS· MISSI DCCLXXXXIIII·
AEDES· SVSANNAE· AEDES· NEREI· ET· ACHILLEI· A LEONE· REFECTAE· SACRARIVM· MICHAELIS ARCHANG· TRICLINIVM·GEMINVM·AVLA·PORTICVS TEMPLI· IN· LATERANO· EXAEDIFICATA· IDEM TEMPLVM· LIBERIANVM· ET· VATICANVM LAQVEARIBVS· VBIQVE· RESTITVTIS· ORNAVIT AVXIT· AEDESQVE· PROXIMAS· MAGNIFICIS OPERIBVS· EXCOLVIT· HOSPITALES· DOMOS AEGROTIS· ET· EGENTIBVS· BINAS· EXSTRVXIT DCCLXXXXV·
CONCILIVM· ITERVM· VOCATVM·ADVERSVS·FELICEM PONT· VRGELLITANOR· POENAQVE· NI· SERIO TANDEM· AB· ERRORE· RESIPERET· INTENTATA·VT A· SACRIS· COMMVNIBVS· EXCLVSVS· HABERETVR DCCLXXXXVIIII·
EODEM·ANNO·CONIVRATVM·IN·LEONEM· A·PASCHALI ET· CAMPVLO· EIQVE· VIS· INLATA.QVVM·POMPAM SOLLEMNEM· SVPPLICATIONIS· CAVSSA· DVCERET LEO· DIVINITVS·SERVATVS·TVMVLTV·A·GVINIGISO DVCE· SPOLETINORVM· COMPRESSO· IN· GALLIAS AD· REGEM· KAROLVM· PROFECTVS· EST
REX· KAROLVS· ROMAM· QVARTO· VENIT CONIVRATIONIS· VINDICANDAE· CAVSSA· LEO NOMENTVM· VSQVE· PROGRESSVS· EST· SALVTANDI CAVSSA·IDEM· POSTRIDIE·REGEM·SOLLEMNI·POMPA IN· VRBEM· INGRESSVM· PRO· GRADIBVS· TEMPLI VATICANI· ACCEPIT DCCC·
NATALI· DIE· D· N· IESV· REX· KAROLVS·IN·TEMPLO VATICANO· POST· SACRVM· SOLLEMNE· A· LEONE RITE· REDIMITVS·SENATV· POPVLOQ.ADCLAMANTE IMPERATOR· AVGVSTVS· APPELLATVS· EST
CONCILIVM· A· LEONE· VOCATVM· VTI· RERVM GESTARVM· RATIONEM· ET· CAVSSAS· EXPONERET

SAECVLVM· VIIII·

LEONIS· PRECIBVS· QVI· IN· MORTEM· EIVS CONIVRAVERANT·A·KAROLO· AVG· POENA· CAPITIS LIBERATI· IN· EXSILIVM· ACTI· SVNT DCCCI·

CVRATORES· A· A· A· F· F· PECVNIAM· LEONIS· ET KAROLI· NOMINE· SIGNARE· COEPERVNT

HIEROSOLYMA· AB· REGE· SARACENORVM· KAROLO AVG· PERMISSA· LEGATI· AD· EVM· A· PONTIFICE HIEROSOLYMORVM· INSIGNIA· POTESTATIS· IN VRBEM· ATTVLERE· DIE· A· DISCESSV· AVG·SEPTIMO

TERRAEMOTVS· TOTA· IN· ITALIA· IN GALLIIS· IN GERMANIA· FACTVS· EST· TEMPLVM· PAVLLI· VIA OSTIENSI· CONCIDIT· VRBS· RVINARVM· LABE CONCVSSA

ORIENS· OCCIDENSQVE· FOEDERE· IVNCTVS· ET PAX· MVTVIS· AVGVSTORVM· LEGATIONIBVS CONFIRMATA DCCCIII·

LEO· MANTVAM· PROFECTVS· PRIMVM· MANTVANIS PONTIFICEM·GREGORIVM·DEDIT·INDE· IN·GALLIAS AD· KAROLVM· AVG· PERREXIT· MAGNIS· AB· EO MVNERIBVS·CVMVLATVS·IN·ITALIAM·PER· NORICVM REDIIT DCCCIIII·

KAROLVS·AVG·REGNA. IN· FILIOS· PARTITVS·TABVLAS TESTAMENTI· AD· LEONEM· VT· SVBSCRIBERET·PER EGINARDVM· LEG· MISIT· INSVLAM· CORSICAM PONTIFICI· MAXIMO· PARERE· IVSSIT DCCCVI·

TEMPLVM· PAVLLI·VIA·OSTIENSI·A·LEONE·REFECTVM ADDITA· PORTICVS· OPERA· EX· AVRO· ARGENTOQ· RENOVATA· ET· AVCTA

LEGATI· AB·CONCILIO·AQVISGRANENSI· AD· LEONEM VENERE· CONSVLTVRI· DE· ADDITAMENTO· FILIOQVE AN· EA· VOX· CHRISTIANAE· PROFESSIONIS FORMVLAE· INSERENDA· ESSET DCCCVIIII·

MICHAEL· AVG· LEGATOS· CONSTANTINOPOLI· AD LEONEM· MISIT· FOEDERIS· COMPONENDI· CAVSSA DCCCXII·

LEO· IN· KAROLI· AVG· CONDITIONES· CONVENIT

LVDOVICI· AVG· IVSSV· MVNERA· IN· VRBEM·ADLATA DCCCXIIII· QVAE· KAROLVS· PATER· PETRO· APOSTOLO

VLTIMA· TESTAMENTO· LEGARAT
TEMPLVM· APOLLINARIS· RAVENNAE· SVMPTIBVS CIVIVM· RESTITVI· COEPTVM· IMPENSA· LEONIS ABSOLVTVM· EST DCCCXV.
CONIVRATVM· ITERVM· IN· MORTEM· LEONIS AVCTORES· CONIVRATIONIS· POENAS· DEDERE
MISSI· A· LEONE· IN· GALLIAS· QVI· DE· EA· RE LVDOVICVM· AVG· EDOCERENT
LEO· ANNO· XXI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST DCCCXVI.
IN· EIVS· LOCVM· F· E· STEPHANVS· V· HVIC LVDOVICVS· AVG· REMOS· AD· SE· VENIENTI SVMMO· HONORE· OCCVRRIT· HOSPITIVMQVE MAGNIFICVM· PRAEBVIT· IDEM· ET· ERMENGARDA VXOR· INSIGNE· IMPERI· AB· EO· SOLLEMNIBVS CAEREMONIIS· CORONAM· ACCEPERE· INDE STEPHANVS· IN· VRBEM· REDIENS· EXSVLES· REDVXIT
MONACHIS· FARFENSIBVS· IVRA· PRAEDIORVM PONTIFICIS· MAXIMI· AVCTORITATE· CONFIRMATA SVNT DCCCXVII.
STEPHANVS· MENSE· VIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PASCHALIS· LEGATI AB· EO· AD· LVDOVICVM· AVG· QVI· DE· CREATIONE SVA· CERTIOREM· FACERENT· FOEDVSQVE· CVM EO· RENOVARENT
LEONE· ARMENO· AVG· AVCTORE· ATQVE· DVCE ICONOCLASTARVM· SEDITIO· PER· ORIENTEM RECRVDVIT· LITTERAE· IN· EOS· A· PASCHALI· MISSAE AD· ECCLESIAS· DOCTRINAE· VETERIS· TVENDAE CAVSSA· GRAECI· QVOS· LEO· OB· CONSTANTIAM PROPOSITI· EXSVLARE· COEGIT· IN· VRBEM· RECEPTI SVNT DCCCXVIIII.
LOTHARIVS· LVDOVICI· AVG· F· IN· VRBEM· SOLLEMNI POMPA· INGRESSVS· ET· IN· TEMPLVM· VATICANVM DEDVCTVS· INSIGNIBVS· IMPERI· A· PASCHALI· RITE ORNATVS· EST DCCCXXIII.
EBBO· PONTIFEX· REMORVM· IN· DANIAM· EX AVCTORITATE· PONTIFICIS· MAXIMI· PROFECTVS EST· VT· EAS· GENTES· EX· INANI· SVPERSTITIONE AD· CHRISTIANOS· RITVS· TRADVCERET
TEMPLVM· LIBERIANVM· A· PASCHALI· EXCVLTVM

COENOBIVM· VIRGINVM· CONDITVM· AEDESQVE CAECILIAE· SACRO· CORPORE· EIVS· INLATO DEDICATAST· ITEM· AEDES· MARIAE· IN· COELIO PRAXEDIS· IN· EXQVILIIS· RESTITVTA CRYPTOPORTICVS· A· VATICANO· AD· ARCEM REFECTA

PASCHALIS· ANNO·VIII·PONTIFICATVS·SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· EVGENIVS· II· HVIC FACTIO· SEDITIOSORVM· ZISINNVM· OPPOSVIT EVNDEM· MVTATA· DESERVIT DCCCXXIIII·

LOTHARIVS· AVG· ITERVM· IN· VRBEM· VENIT IVDICIORVM· RESTITVENDORVM· CAVSSA CONTROVERSIIS· CIVIVM· DIREMPTIS· LEGIBVS POPVLO· CONSTITVTIS· IN· GALLIAS· REDIIT DCCCXXVI·

CONCILIVM· AB· EVGENIO· VOCATVM· VT· DE IVVENTVTIS· ITALICAE· INSTITVTIONE· AGERETVR ITEM· VT· CONVICTVS· SACERDOTVM· CANONICOR. RETINERETVR DCCCXXII·

AEDES·SABINAE· IN·AVENTINO·AB·EVGENIO·EXCVLTA PICTVRISQVE· ET·ARGENTEIS·OPERIBVS·EXORNATA

EVGENIVS· ANNO·III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VALENTINVS· CVI QVADRAGESIMVS· PONTIFICATVS· DIES· VITAE EXTREMVS· FVIT· HVIC· INVITVS· ET· RECVSANS GREGORIVS· IIII· SVFFECTVS· EST DCCCXXVII·

OSTIA· A· GREGORIO· FOSSA· MVROQVE· ADVERSVS SARACENOS· MVNITA DCCCXXVIIII·

IVDITHA· AVG· GREGORII· IVDICIO· E· COENOBIO IN· THALAMVM· LVDOVICI· AVG· REDVCTA DCCCXXXI·

LOTHARIVS· AVG· GREGORIVM· IN·GALLIAS·PARENTE INVITO· DEDVXIT· CONTROVERSIARVM COMPONENDARVM· CAVSSA· GREGORIVS· RE INFECTA· ROMAM· REVERSVS· EST DCCCXXXIII·

KALENDAE· NOVEMBRES· DIES· SOLLEMNIS· HONORI CAELITVM· VNIVERSORVM·A·GREGORIO· TRIBVTVS

AEDES· RESTITVTAE· QVATVOR· SATVRNINI· MARCI HADRIANI· GREGORII· HVIC· ITEM· CELLA· IN TEMPLO·VATIC· EXSTRVCTA·COENOBIVM·PROPTER AEDEM· MARIAE· TRANSTIBERINAE· CONDITVM DOMVS· PONTIFICALES· BINAE. AEDIFICATAE·AQVA

SABATINA· IN· IANICVLVM· ET· VATICANVM
REDVCTA
LEGATI· IN. GALLIAS· A· GREGORIO· MISSI· REGVM
CONCILIANDORVM· CAVSSA· BELLVM· ACRIVS DCCCXXXXI·
EXARSIT· LEGATI· FVGAM· ARRIPERE· COACTI·SVNT
GREGORIVS· ANNO· XVII· PONTIFICATVS· SVI DCCCXXXXIII I·
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SERGIVS II·
AB· HOC· LVDOVICVS· LOTHARII· AVG· F· INSIGNIA
REGALIA· ACCEPIT· ET· REX· ITALIAE· DICTVS·EST
AEDES· ROMANI· MART· A· SERGIO· CONDITA
AEDESQVE· SILVESTRI· ET· MARTINI· REGIONE
MONTANA·COENOBIO·ADIECTO·RESTITVTA.CELLA
PRAESEPIS· IN· TEMPLO· LIBERIANO· EXORNATA
PORTICVS·AD·TEMPLVM·CONSTANTIN·EXSTRVCTA
ALTARE MAXIMVM· OMNI· ORNAMENTO· EXCVLTVM
DOMVS· PVPILLARIS· REFECTA
SARACENI· TIBERI· INVECTI· TERROREM· VRBI DCCCXXXXVI·
INTVLERE· TEMPLIS·PETRI· ET·PAVLLI·COMPILATIS
AGRVM· CIRCA· OMNEM· VASTAVERVNT
SERGIVS· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN·EIVS·LOCVM· F·E· LEO· IIII· HOC·PONTIFICE DCCCXXXXVII·
CLASSIS·SARACENORVM·QVVM·NEAPOLI·SOLVISSET
COORTA· TEMPESTATE· FLVCTIBVS· OBRVTA· EST
POMOERIVM· AMPLIATVM· TEMPLO· VATICANO
ADVERSVS· INCVRSIONES· BARBARORVM· MOENIBVS DCCCXXXXVIII·
CLAVSO· ID· OPVS· QVADRIENNIO· ABSOLVTVM
EST· TVRRES· ITEM· AD· OSTIA· TIBERIS· FACTAE
PVGNAQVE· CVM· SARACENIS· COMMISSA· NAVES
FVGATAE· AVT· CAPTAE·
REX·LVDOVICVS· LOTHARII· AVG· F· ROMAM·A·PATRE
MISSVS· SOLLEMNI· RITV· AVGVSTVS· A· LEONE DCCCLI·
APPELLATVS· EST
SVPPLICATIO· INDICTA· ADIECTAE· VRBIS
LVSTRANDAE· CAVSSA· POMPAQVE· CIRCVM·NOVA DCCCLIII·
MOENIA DVCTA· EST· NOMEN· VRBI· A· CONDITORE
LEONIANAE· IMPOSITVM· EODEM· ANNO· CORSIS
PATRIA· EXTORRIBVS· SEDES· DATAE· AD· PORTVM
ROMANVM· AGERQVE· ADSIGNATVS· ITEM· OPPIDA
HORTANVM· ET· AMERIA· MVRO· CINCTA· SVNT
CONCILIVM· A· LEONE· VOCATVM· DISCIPLINAE

VETERIS· RETINENDAE· CAVSSA· ANASTASIVS CARDINALIS· TITVLO· MARCELLO· QVOD COMMEATV· NON· IMPETRATO· QVINQVENNIVM ABFVISSET· LOCO· MOTVS· EST

ALFREDVS· E· BRITANNIA· AB· REGE· ETELVOLFO PATRE· MISSVS· AD· LEONEM· VENIT· VT· RITE AB· EO· INSIGNIA· REGALIA· FERRET

CENTVMCELLAE· RESTITVTAE· OPPIDO· MVRIS· ET DCCCLIIII·
TVRRIBVS· COMMVNITO· AEDES· IN· VRBE· MARIAE VIRGINI· AB· INCHOATO· EXSTRVCTA·AD·SCHOLAM SAXONVM· ET· CELLA· LEONI· MAGNO· CONDITA IN· TEMPLO· VATICANO· REFECTAE·AEDES·MARIAE TRANSTIBERINAE· ET· QVATVOR· MARTYRVM· IN COELIO COENOBIVM· MONACHIS· GRAECIS· DATVM BINAE· VIRGINIBVS· ADTRIBVTAE· DOMVS ORNAMENTA· TEMPLIS· PETRI· ET· PAVLLI· QVAE SARACENI· DERIPVERANT· REDDITA

LEO· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST
IN· EIVS· LOCVM· INVITVS· AC. RECVSANS·FACTVS DCCCLV·
EST· BENEDICTVS·III·HVIC· FACTIO· SEDITIOSORVM IMPETV· IN· LATERANVM·FACTO· ANASTASIVM·IAM GRADV· SVO· MOTVM· OPPOSVIT·QVI· AB·OMNIBVS ORDINIBVS· REIECTVS· EST

TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· EXINDE· LVES
VIAE· PASSIM· MVLTAEQVE· MORTIBVS· FVNESTAE DCCCLVI·
DOMVS

AEDES· MARIAE· TRANSTIBERINAE· ABSOLVTA· EST

AEDES. PETRI· ET· MARCELLINI· LAQVEARI RENOVATO· PORTICIBVSQVE· ADIECTIS· REFECTA

BENEDICTVS· ANNO·III·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· NICOLAVS· LVDOVICO DCCCLVIII·
AVG· ROMAE· AGITANTE·QVI·HONOREM· EI·HABVIT MAXIMVM

EPISCOPI IN· CONCILIVM· VOCATI· ADVERSVS
IOANNEM·PONTIFICEM·RAVENNATIVM· TYRANNICE DCCCCLXI·
DOMINANTEM· ISQVE· A· SACRIS· COMMVNIBVS EXCLVSVS· EST· NICOLAVS· RAVENNAM· SE CONTVLIT· TVRBARVM· SEDANDARVM CAVSSA IOANNEM· OB· POENITENTIAM· REDVXIT

LEGATI· QVOS· NICOLAVS· ADVERSVS· PHOTIVM

CONSTANTINOPOLIM· MISERAT· VT· IGNATIVM PONTIFICEM· RESTITVERENT· PRAEVARICATI·SVNT IIDEMQVE· IN· GALLIAS· IRE· IVSSI· VT· REGEM LOTHARIVM·DE·REPVDIATA·VXSORE·ADMONERENT MVNERIBVS· CORRVPTI· FIDEM· PRODIDERVNT

NICOLAVS· REGEM. KAROLVM· CALVVM· BALDVINO COMITI· OB· RAPTAM· FILIAM· INFENSVM·LITTERIS PLACAVIT· DOSQVE· ILLI· VT· DARETVR· EFFECIT

CONCILIVM· VOCATVM· ADVERSVS· LEGATOS PRODITORES· REIECTA· ACTA·CONCILII·METENSIS SPOLIATIQVE· PONTIFICATV· EPISCOPI· COLONIAE AGRIPPINAE· ET· COLONIAE· TREVERORVM·ATQVE A· SACRIS· REMOTI· QVOD· INCESTVM· REGIS LOTHARII· MATRIMONIVM· PROBASSENT DCCCLXIII·

LVDOVICVS· AVG· NICOLAO·OB·CONCILLI·IVDICIVM IRATVS·ITER·AD·VRBEM·SVSCEPIT·SVPPLICATIONES INDICTAE· PERICVLI·AVERTENDI· CAVSSA·VIOLATI SACERDOTES· QVI· POMPAM· DVCEBANT· NICOLAVS AVGVSTVM· MORBO· IMPLICITVM· INVISIT· ET· AB IRA· REVOCAVIT DCCCLXIIII·

TEVTBERGA· IN· REGIS· LOTHARII· THALAMVM· PER ARSENIVM· LEGATVM· A· NICOLAO· REDVCTA DCCCLXV·

BVLGARI· REGE· BOGORI· AVCTORE· LEGATOS· AD NICOLAVM· MISERVNT· VT· CONTROVERSIAS· DE CHRISTIANAE· PROFESSIONIS· OFFICIIS PROPONERENT· ET· VITAE·MAGISTROS·IN·REGNVM ADDVCERENT

LEGATI· A· BASILIO· AVG· NVNCIAVERE· IGNATIVM PHOTIO· EIECTO· REDVCTVM· PONTIFICIS·MVNERE CONSTANTINOPOLI· SANCTE· PERFVNGI·

AEDES· MARIAE· NOVAE· A· NICOLAO· ABSOLVTA DOMVS· PONTIFICALIS· AD· SCHOLAM· GRAECAM EXSTRVCTA· ET· QVAE· IN· LATERANO· ERAT AEDIFICIIS· AVCTA· ET· NOVO· CVLTV· EXORNATA RIVI· AQVARVM· REFECTI·OSTIA·TVRRIBVS·MVNITA ET· ADITVS· PRAESIDIIS· FIRMATI

NICOLAVS· ANNO· X· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HADRIANVS· II·EXSVLES AB· HOC· IN· PATRIAM· REVOCATI DCCCLXVII·

CONCILIVM· AB· HADRIANO· INDICTVM· CONTRA

FO·

PHOTIVM· ACTA· EIVS· RESCISSA· GRAVE· LAVDVM PRAECONIVM· IGNATIO· REDVCI· TRIBVTVM ANASTASIVS· AVCTOR· RERVM· NOVARVM·A·SACRIS REMOTVS· EST· ELEVTHERIVS·FRATER·EIVS·CAEDIS PATRATAE· POENAS· DEPENDIT

CONCILIVM· MAGNVM· CONSTANTINOPOLI· ACTVM ADVERSVS· PHOTIVM· ISQVE· OMNIVM·SENTENTIIS DAMNATVS· ET· SCRIPTA· IGNI· DEVOTA DCCCLXVIIII·

HADRIANVS· CASINVM· PROFECTVS· REGEM LOTHARIVM· AD· IVSIVRANDVM· ADEGIT GVALDRADAE· PELLICI· NVNCIVM· SE· REMISSVRVM EODEM· MORTVO· LEGATOS·CVM·MANDATIS·MISIT QVI· REGNVM. EIVS· LVDOVICO·AVG·BELLI·CAVSSA ABSENTI· VINDICARENT· EIQVE· IN· VRBE· REGNI PATERNI· INSIGNIA· DEDIT DCCCLXXII·

ADELGISVS· DVX· BENEVENTANORVM· OB CONIVRATIONEM·HOSTIS·APPELLATVS·EST·SERGIO DVCI· NEAPOLITANORVM· ET·CIVITATI·VNIVERSAE OB· VEXATVM· ATHANASIVM· EPISCOP· ET COMPILATOS· ECCLESIAE· THESAVROS· SACRIS INTERDICTVM EST

HADRIANVS· ANNO· V· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· VIII· HOC CONCILIATORE·LVDOVICVS·AVG·ADELGISO·PACEM DEDIT· BELLOQVE· ABSTINVIT DCCCLXXIII·

IOANNES· VERONAM· PETIIT· VT· LVDOVICVM·AVG· CVM· REGE· GERMANIAE· LVDOVICO· DISSIDENTEM CONIVNGERET

LVDOVICO· AVG· MORTVO· REX· KAROLVS·CALVVS· ROMAM· ADVENIT· ET· DONARIA· PETRO· APOST DICAVIT· IDEM· INSIGNIBVS· IMPERI· A· IOANNE ACCEPTIS· AVGVSTVS· DICTVS· EST DCCCLXXV·

IOANNES· NEAPOLIM· PROFECTVS· EST· VT·SERGIVM DVCEM· A· FOEDERE· SARACENORVM· DIVELLERET IDEM· KAROLVM· AVG· PER· LITTERAS· DE· ITALIAE DISCRIMINE· ADMONVIT

ADELARDVS· PONTIFEX· VERONENSIVM· A· SACRIS REMOTVS· QVOD· BONA· COENOBII·NONANTVLANI SIBI· AB· AVGVSTO· ADTRIBVENDA· CVRASSET

CONCILIVM· A· IOANNE· ROMAE· INDICTVM· VT

KAROLI. AVG. AVCTORITAS. ADVERSVS. SEDITIOSOS RETINERETVR. ET. ALIVD. PROTINVS. RAVENNAE ACTVM. AD. CONTROVERSIAS. VENETORVM DIRIMENDAS. INDE. VERCELLAS. OBVIAM. AVGVSTO PROGRESSVS. EST. VT. DE. BELLO. IN. SARACENOS AGERET

KAROLO. AVG. MORTVO. VRBS. REGIS. KARLOMANNI IVSSV. OCCVPATA. EST. A. LAMBERTO. DVCE SPOLETIN. ET. ADALBERTO. DVCE. ETRVSCOR IOANNES. TEMPLO. VATICANO. CLVSO. IN. GALLIAS ABIIT. CONCILIOQVE. AVGVSTAM. TRICASSINOR. VOCATO. LAMBERTVM. ET. SOCIOS. SCELERIS. A SACRIS. REMOVIT. REGI. LVDOVICO. INSIGNIA REGALIA. RITE. DEDIT DCCCLXXVIII.

CONCILIVM. A. IOANNE. IN. VRBEM. VOCATVM IMPERATORIS. CREANDI. CAVSSA. ITEM. VT. LEGATVS CONSTANTINOPOLIM. MITTERETVR. QVI. PHOTIVM OB. POENITENTIAM. SACRIS. COMMVNIBVS. REDDERET DCCCLXXVIIII.

REX. KAROLVS. CRASSVS. QVVM. ROMAM. ADVENISSET NATALI. DIE. D. N. IESV. IMPERI. INSIGNIA. A IOANNE. ACCEPIT. ET. AVGVSTVS. APPELLATVS. EST DCCCLXXX.

ATHANASIVS. IVNIOR. PONTIFEX. NEAPOLIT. QVOD SOCIETATEM. CVM. SARACENIS. INIISSET. EAMQVE DIRIMERE. IVSSVS. NON. PARERET. A. SACRIS COMMVNIBVS. IOANNIS. SENTENTIA. EXCLVSVS. EST

ANGILBERGA. AVG. LVDOVICI. AVG. VXSOR. IOANNE ROGANTE. IN. SOLATIVM. VIDVITATIS. ROMAM. E GERMANIA. MIGRARE. PERMISSA EST DCCCLXXXII.

IOANNES. ANNO. XI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. MARINVS. HVIVS. ROGATV KAROLVS. AVG. IN. ITALIAM. VENIT. ET. NONANTVLAM AD. COLLOQVIVM. ACCESSIT DCCCLXXXIII.

MARINI. SENTENTIA. DATVM. FORMOSO. VT. AD. SEDEM HONORIS. SVI. PORTVM. REDIRET. PHOTIVS. ITERVM DAMNATVS. EST

MARINVS. ANNO. II. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. HADRIANVS. III. HOC PONTIFICE. FAMES. IN. VRBE. FVIT. QVOD. EXAMINA LOCVSTARVM. INFESTA. MESSIBVS. AGROS INSEDISSENT DCCCLXXXIIII.

CONCILIVM· IN· VRBE· ACTVM· AD·CONTROVERSIAS PONTIFICVM· ITALICORVM· COMPONENDAS DCCCLXXXV·

HADRIANVS· QVVM· IN· GERMANIAM· AD·AVGVSTVM PERGERET· IN· AGRO· MVTINENSI· MORBO INTERCEPTVS· ET· NONANTVLAE· SEPVLTVS· EST IN· EIVS· LOCVM·F.E·STEPHANVS· VI· HOC·PONTIF· AQVA·RITE·PIATA·LVSTRATI·AGRI·EOQVE·PIACVLO LOCVSTARVM· AVERSA· PESTIS

KAROLVS· AVG· STEPHANI· LITTERIS· INVITATVS·IN ITALIAM· VENIT· EODEM·ANNO· PHOTIVS·A·LEONE SAPIENTE· AVG· CONSTANTINOPOLI· EXACTVS·EST DCCCLXXXVI·

GVIDO·DVX·SPOLETINORVM·BELLO·IN.BERENGARIVM SVSCEPTO· REGNVM· ITALIAE·AFFECTAVIT·IDEMQ. OB·SARACENOS·DEVICTOS·AVGVSTVS· APPELLATVS EST DCCCLXXXVIII·

STEPHANVS·ANNO· VII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· FORMOSVS· AB· HOC DCCCLXXXXI·

LAMBERTVS· GVIDONIS· AVG· F· INSIGNIA· IMPERI ACCEPIT

REX· ARNVLFVS· FORMOSI· LITTERIS·AD·PACANDAM ITALIAM· VOCATVS·EST·BELLVM·INTER·GVIDONEM ET· BERENGARIVM· RECRVDVIT DCCCLXXXXIII·

LAMBERTVS· AVG· VRBEM· COPIIS· OCCVPAVIT TVRBATVM· ADVERSVS· FORMOSVM· FACTIO SERGIVM· OPPOSVIT· IPSE· IN· CVSTODIA· HABITVS EST DCCCLXXXXVI·

REX· ARNVLFVS· VRBEM· CEPIT· ET· FORMOSVM LIBERAVIT· EXINDE· AB·EO·AVGVSTVS·APPELLATVS EST· HONORE· AVCTVS· IN· GERMANIAM· REDIIT

FORMOSVS· ANNO· V. PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS. LOCVM· F·E· BONIFACIVS· VI· QVEM MORS· DIE· XV· PONTIFICATVS· SVI· INTERCEPIT HVIC· SVFFECTVS· STEPHANVS· VII·

CONCILIVM· A· STEPHANO· VOCATVM· VT·FORMOSI NOMEN· ATQVE· ACTA· ABOLERENTVR·LAMBERTVS AVG· FAVTORVM· STVDIO· RECEPTVS· EST

STEPHANVS· MAGNO· CIVIVM· ODIO· SVSCEPTO CARCERI· INCLVSVS. ET· INLATA·VI·MORTVVS·EST HVIC· SVFFECTVS· THEODORVS· QVEM. PACI· DVM STVDET· XX· DIE· PONTIFICATVS· SVI· MORS DCCCLXXXXVII·

INTERCEPIT. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. VIIII.
CONCILIVM. A. IOANNE. INDICTVM. VT. STEPHANI. VII.
ACTA. RESCINDERENTVR. ARNVLFO. REIECTO DCCCLXXXXVIII.
MAIESTAS. IMPERI. PENES. LAMBERTVM. AVG. STETIT
IOANNES. RAVENNAM. AD. LAMBERTVM. AVG.
PROFECTVS. EST. VT. CVM. EO. DE. PACE. ET
CONCORDIA. REVOCANDA. DEQVE. REBVS. AFFLICTIS
RESTITVENDIS. AGERET. ACTA. CONCILII. ROMANI
VOCATIS. EPISCOPIS. CONFIRMATA. SVNT
IOANNES. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BENEDICTVS. IIII. DCCCC.

SAECVLVM. X.

REX. LVDOVICVS. INSIGNIA. IMPERI. A. BENEDICTO
ACCEPIT. ET. AVGVSTVS. APPELLATVS. EST DCCCCI.
CONCILIVM. IN. VRBE. ACTVM. VT. ARGRINVS
PONTIFEX. LINGONENSIVM. IN. HONORIS. SVI. SEDEM
RESTITVERETVR
BENEDICTVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LEO. V. QVEM. FACTIO DCCCCIIII.
CHRISTOPHORI. POST. XXXVIIII. DIEM. CARCERE
INCLVSIT. HIC. QVVM. EX. ANIMI. MOERORE. PAVLLO
POST. OBIISSET. CHRISTOPHORO. EIECTO DCCCCV.
PONTIFICATVS. MAXIMVS. SERGIO. III. DELATVS. EST
BARBARIS. PLERAMQVE. ITALIAM. VEXANTIBVS
SARACENI. STATIVIS. AD. LIRIM. FACTIS. PRAEDAM
E. FINIBVS. ROMANIS. EGERVNT
SERGIVS. TEMPLVM. LATERANVM. TERRAE. MOTV
PRIDEM. CONCVSSVM. PROLAPSVMQVE. MAGNA
MOLITIONE. RESTITVIT. ET. PICTVRIS. ORNATVM
DONARIIS. DITAVIT DCCCCVII.
SERGIVS. ANNO. VIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. ANASTASIVS. III. HVNC DCCCCXI.
MENSE. VIII. DEFVNCTVM. CONSEQVVTVS. EST
LANDO. QVEM. MENSE. V. PONTIFICATVS. SVI. MORS
INTERCEPIT. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. X. DCCCCXIII.
LEGATI. AB. EO. TICINVM. AD. REGEM. BERENGARIVM
CVM. MVNERIBVS. MISSI. QVI. DE. SARACENORVM DCCCCXIIII.
INCVRSIONIBVS. EDOCERENT. ET. IMPERIO. POPVLI

RO-

ROMANI· PROPOSITO· AD· BELLVM· SARACENICVM DVCEM· DEPOSCERENT

REX· BERENGARIVS· EXERCITV· COMPARATO· ROMAM ACCESSIT· ET· INSIGNIA· IMPERI. SOLLEMNI· RITV A· IOANNE· ACCEPIT DCCCCXV·

IOANNES· EXERCITVM· IN· CAMPANIAM· SEQVVTVS AD· PVGNAM· HORTATVS· EST· SARACENI· OMNES CAESI· AVT· CAPTI DCCCCXVI·

MARIA· MAROTIA· ARCEM· ROMANAM· PRAESIDIO IMPOSITO· OCCVPAVIT· ET· GVIDONI· DVCI ETRVSCORVM· NVPTA· IMPERITARE· VRBI· COEPIT DCCCCXXIIII·

LEGATI· A· IOANNE· QVI· REGEM· HVGONEM· IN ITALIAM· REGNI· CAPESSENDI· CAVSSA· VENIENTEM SALVTARENT DCCCCXXVIII·

IOANNES· MANTVAM· PERREXIT· VT· FOEDVS· CVM REGE· HVGONE· RENOVARET

GVIDO· ET· MAROTIA· LICTORIBVS· IN· LATERANVM IMMISSIS· ET· IOANNIS· FRATRE·SVBLATO·IOANNEM IPSVM· TENEBRIS· VINCVLISQVE· MANDARVNT DCCCCXXVIIII·

IOANNES· ANNO· XV·PONTIFICATVS·SVI·IN·VINCVLIS MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· LEO· VI· HVIC· QVVM· SEPTIMO· POST· MENSE· MORTVVS ESSET· SVFFECTVS·EST·STEPHANVS· VIII· QVI·ANNO III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS LOCVM· F· E· IOANNES· XI· MAROTIAE· FILIVS DCCCCXXXI·

REX· HVGO· IN· VRBEM· AD· MAROTIAM·NVPTIARVM CAVSSA· VENIT· ET· IN· ARCEM· RECEPTVS· EST

ALBERICVS· IOANNIS· FRATER· LECTA· IVVENVM MANV· ARCEM· OBSIDIONE· CLAVSIT· HVGO·FVGAM ARRIPVIT DCCCCXXXII·

ALBERICVS· EODEM· ANNO· SVFFRAGIIS· POPVLI ROMANI· PRINCIPATVM· ADEPTVS· MAROTIAM MATREM· CARCERE· INCLVSIT· IOANNEM· FRATREM IN· CVSTODIA· HABVIT

REX· HVGO· FINIBVS· ROMANIS· VASTATIS· VRBEM OBSIDERE·INSTITVIT·EXERCITV·FAME· AFFLICTATO PACIS· CONSILIA· PRAETVLIT· ET· ALDAM· FILIAM ALBERICO· VXOREM· DEDIT DCCCCXXXIII·

IOANNES· ANNO· V· PONTIFIC· SVI· MORTVVS·EST·IN EIVS· LOCVM· F· E· LEO· VII· HVIVS· LITTERIS·ODO DCCCCXXXVI·

MONACHVS. IN. VRBEM. INVITATVS. EST. VT. EO
AVCTORE. MONACHI. AD. PRISTINAM
SANCTIMONIAM. REVOCARENTVR.
ALBERICVS. COENOBIO. FARFENSI. MONACHORVM DCCCCXXXVIIII.
COERCENDORVM. CAVSSA. CAMPONE. SCELESTO
HOMINE. EIECTO. DAGIBERTVM. VIRVM
SANCTISSIMVM. PRAEFECIT
LEO. ANNO. IIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST
IN. EIVS. LOCVM. F. E. STEPHANVS. VIIII. HOC DCCCCXXXXI.
PONTIFICE. REX. HVGO. IN. FINES. ROMANOS
INCVRSIONEM. ITERVM. FECIT
STEPHANVS. ANNO. IIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS DCCCCXXXXIII.
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. MARINVS. II. AB. HOC
MONACHIS. CASINATIBVS. ET. VVLTVRNENSIBVS
IVRA. OMNIA. ET. BENEFICIA. A. PONTT. MAXX.
AVT. A. SVPERIORIBVS. CONCESSA. PRINCIPIBVS
VNO. DIPLOMATE. CONFIRMATA. SVNT DCCCCXXXXIIII.
MARINVS. TEMPLA. VRBIS. VETVSTATE. COLLAPSA
RESTITVIT
PAX. ITERVM. INTER. REGEM. HVGONEM. ET. ALBERICVM
PRINCIPEM. COMPOSITA
MARINVS. ANNO. IIII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS DCCCCXXXXVI.
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. AGAPETVS. II. LEGATI
AB. EO. IN. GALLIAS. QVI. ARTALDVM. PONTIFICEM
ENGILENHEIMENSIVM. CONCILIO. VOCATO. IN DCCCCXXXXVIII.
PRISTINVM. HONORIS. SVI. GRADVM. RESTITVERENT
CONCILIVM. AB. AGAPETO. IN. VRBE. INDICTVM. VT
ACTA. CONCILII. ENGILENHEIMENSIS
CONFIRMARENTVR. HVGO. QVI. ARTALDVM
DETVRBARAT. A. SACRIS. REMOTVS. EST DCCCCXXXXVIIII.
REGIS. OTHONIS. LEGATIO. AD. AGAPETVM. OB
INSIGNIA. IMPERI. RITE. IMPETRANDA. ALBERICI
PRINCIPIS. DOMINATIONE. REIECTA. EST DCCCCLII.
ALBERICVM. ANNO. XXII. PRINCIPATVS. SVI. MORTVVM DCCCCLIIII.
OCTAVIANVS. FILIVS. EXCEPIT. QVI. POST. AGAPETVM
ANNO. X. PONTIFICAT. SVI. DEMORTVVM. PONT. MAX. DCCCCLVI.
ESSE. COEPIT. ET. IOANNES. XII. APPELLATVS. EST
FOEDVS. A. IOANNE. INITVM. CVM. GISOLFO. DVCE DCCCCLX.
SALERNITAN. LEGATI. IN. GERMANIAM. AD. REGEM
OTHONEM. MISSI. QVI. AD. BELLVM. PRO. VRBE. ATQ.

ITALIA· CONTRA· TYRANNIDEM· HORTARENTVR
OTHO· ITALIAE· REGNO· POTITVS· QVVM· AD· VRBEM
ACCESSISSET· EFFVSA· OBVIAM· CIVITATE· IN DCCCCLXII·
VATICANVM· DEDVCTVS· INSIGNIA· IMPERI· A
IOANNE· TVLIT· ET· AVGVSTVS· APPELLATVS· EST
NVNCII· TICINVM· AD· OTHONEM· AVG· PERLATI DCCCCLXIII·
IOANNEM· OB· PERVERSOS· MORES· IN· PROBRO
ESSE· EVNDEMQVE· REBVS· NOVIS· STVDERE
OTHO· AVG· ROMAM· CVM· EXERCITV· ACCESSIT
IOANNES· CVM· ADALBERTO· REGIS· BERENGARI
FILIO· AB· VRBE· PROFVGIT
CONCILIVM EPISCOPORVM· ACTVM· OTHONIS· AVG·
IVSSV· ET· LEO· VIII· IOANNI· PER· VIM· OPPOSITVS
AB· OTHONIS· DISCESSV· IOANNES· VRBE· RECEPTVS DCCCCLXIIII·
LEONEM· FVGAVIT· DVCESQ. PARTIVM· VLTVS· EST
IOANNES· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS. LOCVM· INVITO· AVGVSTO· FACTVS
EST· BENEDICTVS· V· QVEM· DIE· XVIII· PONTIFICATVS
SVI· VRBE· PVLSVM· LEO· EXCEPIT· AT· EO· INTRA
NONVM· MENSEM· DEMORTVO· PONTIFICATVS
RVRSVM· PENES· BENEDICTVM· FVIT· ISQVE
TRICESIMO· POST· DIE· INTERCEPTVS· IOANNEM
XIII· SVCCESSOREM· HABVIT
PRIMORES· VRBIS· IOANNEM· AVERSATI· VI· INLATA
CAPTVM· IN· CAMPANIAM· RELEGARVNT
OTHONIS· AVG· ADVENTV· IN· ITALIAM· AVDITO
IOANNES· AB· EXSILIO· REVOCATVS· EST DCCCCLXVI·
OTHO· AVG· VRBEM· INGRESSVS· PRO· TRIBVNALI
DE· AVCTORIBVS· SEDITIONIS· COGNOVIT· MVLTI DCCCCLXVII·
CAPITIS· DAMNATI· AVT· IN· EXSILIVM· PVLSI
CONCILIVM· A· IOANNE· ACTVM· AD· MORES· VETERES
REVOCANDOS· ET· CONTROVERSIAS· PONTIFICVM
ITALICORVM· DIRIMENDAS· IDEM· OTHONEM· AVG·
RAVENNAM· SEQVVTVS· CONCILIO· IBIDEM· ACTO
OPPIDA· AB· REGIBVS· ITALIAE· QVONDAM· OCCVPATA
VOLVNTATE· AVGVSTI. RECEPIT
REX· OTHO· OTHONIS· AVG· F· ROMAM· EODEM
ANNO· A· IOANNE· ET· A· PATRE· INVITATVS· NATALI
DIE· D· N· IESV· INSIGNIBVS· IMPERI· ORNATVS· EST
CONCILIVM. ITERVM· A· IOANNE· IN· VRBEM

VOCATVM. VT. PONTIFICEM. BENEVENTANORVM
ARCHIEPISCOPVM. DICERET DCCCCLXVIIII.

STEPHANIA. CLARISSIMA. FEMINA. OPPIDVM
PRAENESTE. VECTIGALI. IMPOSITO. A. IOANNE DCCCCLXX.
ACCEPIT

CONCILIVM. TERTIO. INDICTVM. VT. IVRA
MONACHOR. GLASTONIENSIVM. CONFIRMARENTVR DCCCCLXXII.

IOANNES. ANNO. VII. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BENEDICTVS. VI. HVNC
ROMANI. PROCERES. CRESCENTIO. AVCTORE. VT
OTHONIS. AVG. MAGNI. AVDITA. MORS. EST. ANNO
II. PONTIFICATVS. EIVS. IN. CARCEREM
CONIECERVNT. ET. IN. EIVS. LOCVM. BONIFACIVM
CREARVNT. HIC. QVINTO. POST. MENSE. EXACTVS DCCCCLXXIIII.
EST. BENEDICTVS. PER. VIM. SVBLATVS

DONVS. II. BENEDICTO. SVFFECTVS. ANNO. II.
PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM
F. E. BENEDICTVS. VII. DCCCCLXXV.

CONCILIVM. VOCATVM. ADVERSVS. BONIFACIVM. ET
FAVTORES. EIVS. POENAE. IN. EOS. CONSTITVTAE
QVI. BENEDICTVM. NECAVERANT

OTHO. II. AVG. BENEDICTI. LITTERIS. INVITATVS
ITALIA. PERAGRATA. IN. VRBEM. VENIT. CONCORDIAE DCCCCLXXX.
STABILIENDAE. CAVSSA. REBVS. PER. ITALIAM
PLERAMQVE. COMPOSITIS. QVVM. BELLVM. IN
SARACENOS. PARARET. ROMAE. DIEM. OBIIT
SVPREMVM. CORPVS. EIVS. AD. TEMPLVM. VATICANVM DCCCCLXXXIII.
SOLIO. PORPHYRETICO. CONDITVM

CONCILIVM. IN. VRBE. ACTVM. ADVERSVS. SIMONIACOS
GISELERI. PONTIFICIS. MAGDEBVRGENSIVM. CAVSSA
COGNITA. AMATVS. PONTIFEX. SALERNITANORVM
ARCHIEPISCOPVS. APPELLATVS. EST

BENEDICTVS. ANNO. VIIII. PONTIFICATVS. SVI
MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. XIIII.
QVI. OCTAVO. POST. MENSE. BONIFACII. FACTIONE
DOMINANTE. IN. ARCEM. CONIECTVS. VENENO DCCCCLXXXIIII.
INTERIIT

BONIFACIVM. REPENTINA. MORS. SVSTVLIT. ET. QVI
SVFFECTVS. ERAT. IOANNES. ROBERTI. FILIVS. NEC

CON-

CONSECRATVS· QVARTO· POST· MENSE· REIECTVS EST

IOANNES· XV· CONSENSV· OMNIVM· ORDINVM PONTIFEX· MAXIMVS· FACTVS· EST·HOC·PONTIFICE VRBS· IN· CRESCENTII· CONSVLIS· DESIGNATI DOMINATV· ESSE· COEPIT· IOANNES· SOLVM VERTERE· COACTVS. IN· ETRVRIAM· PROFVGIT REGIS· OTHONIS· III· OPEM· IMPLORAVIT — DCCCCLXXXV· … DCCCCLXXXVII·

CRESCENTIVS· ORATORES· AD· IOANNEM· MISIT·QVI EVM· IN· VRBEM. CVM· HONORE· REDVCERENT·IPSE ET· SENATVS· REDVCEM· VENERATI· SVNT

THEOPHANA· AVG· REGIS·OTHONIS· MATER· ROMAM VENIT· ET·ADVENTV.SVO·RES·ITALIAE·COMPOSVIT EA· IOANNEM· CALABRVM. PONTIFICEM PLACENTINORVM· CREATVM· EX· AVCTORITATE PONT·MAX· ARCHIEPISCOPVM· DICENDVM·CVRAVIT — DCCCCLXXXVIIII·

CONCILIVM· BIS· ACTVM· PRIMO· AD· TVENDVM ADALBERTVM· PONTIFICEM· PRAGENSIVM· ITERVM VT· SANCTO· VIRO· VLDARICO· PONTIFICI AVGVSTANORVM· CAELESTES· HONORES DECERNERENTVR — DCCCCLXXXXIII·

ARNOLFVS· PONTIFEX· REMORVM· A· IOANNE· IN PRISTINAM· HONORIS· SVI· SEDEM· PER· LEGATVM RESTITVTVS· REMOTI· A· SACRIS· QVI· IN· EVM SENTENTIAM· DIXERANT — DCCCCLXXXXV·

IOANNES· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· V· QVEM REX· OTHO· RAVENNA· IN·VRBEM· MISSVM·POPVLO ROMANO· COMMENDARAT — DCCCCLXXXXVI·

CONCILIVM· A· GREGORIO· VOCATVM· VT· BONA HELVINO· PONTIFICI· CAMERACENSIVM· EREPTA IVDICIO· SVSCEPTO· REDDERENTVR

GREGORIVS· REGI· OTHONI· INSIGNIA· IMPERI·DEDIT ET· AVGVSTVM· APPELLAVIT· OTHO· AVG· DE SEDITIOSIS·COGNOVIT· CRESCENTIVM· IAM·EXSILII DAMNATVM. GREGORII· PRECIBVS· POENA LIBERAVIT

CRESCENTIVS· VIOLATO· IVREIVRANDO·GREGORIVM VRBE· EXEGIT· ET· IOANNE· ARCHIEPISCOP· PLACENTINOR· IN·EIVS·LOCVM·CREATO·AVGVSTOS — DCCCCLXXXXVII·

ORIENTIS· SIBI· PATRONOS· ADSCIVIT
GREGORIVS· CONCILIO· TICINVM· VOCATO CRESCENTIVM· A· SACRIS· REMOVIT· LEGATI· QVOS ROMAM· MISIT· IN· CARCEREM· CONIECTI· SVNT
OTHO· AVG· GREGORIVM· IN· VRBEM·CVM·EXERCITV REDVXIT· IOANNES· IN· FVGA·CAPTVS·OCVLISQVE EFFOSSIS·ET·NARIBVS·AC·LINGVA·DECISIS·CARCERE INCLVSVS· EST· CRESCENTIVS· IN· ARCE· CVM DVODECIM· CONIVRATIS· COMPREHENSVS· ET CAPITIS· DAMNATVS DCCCCLXXXXVIII·
CONCILIVM· ACTVM· VT· INCESTVM·REGIS·ROBERTI MATRIMONIVM· DISSOLVERETVR· EXCLVSI· A SACRIS· QVI· EARVM· NVPTIARVM· AVCTORES FVERANT
GREGORIVS· ANNO·III· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SILVESTER· II· CVI OTHO· AVG· FAVEBAT DCCCCLXXXXVIIII·
SILVESTER· VRBIVENTVM· PROFECTVS· REM· PVB· LATIS· LEGIBVS· ORDINAVIT· INDE· CAESENAM ACCESSIT· ET· OPPIDVM· OBSIDIONE· CLAVSIT M·

S A E C V L V M· xI·

AEDES· ADALBERTI·IN·INSVLA·TIBERINA·AB· OTHONE AVG· CONDITA· CONCILIVM· VOCATVM· OB CONTROVERSIAS· INTER·BERNARDVM· PONTIFICEM HILDESIENSIVM· ET· VILLIGISVM· ARCHIEPISCOP· MAGONTIAC· EIVSQVE· REI· CAVSSA· FRIDERICVS CARD· IN· GERMANIAM· LEGATVS MI·
TVMVLTVS· TIBVRE· ADVERSVS· POPVLVM· ROMAN· FVIT· OTHO· AVG· OPPIDVM. OBSIDERI· IVSSIT IDEM· SILVESTRI· OBSECRATIONE· PLACATVS MILITEM· A· CAEDE· COHIBVIT
OTHO· AVG· VRBANIS· REBVS· COMPOSITIS· TVDER SILVESTRO·ITINERIS·COMITE·ACCESSIT·CONCILIVM EODEM· A· SILVESTRO· COACTVM· ET· BERNARDI LEGATIO· ADVERSVS· VILLIGISVM· AVDITA
CONCILIVM· IN· VRBE· ITERVM·A·SILVESTRO· ACTVM VT· IVRA· COENOBII· PERVSINI· ET· CONRADI MII·

PONTIFICIS· DITIO· CAVSSA· COGNITA DEFINIRENTVR

SILVESTER· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IOANNES· XVI· QVEM MENSE· SEXTO· PONTIFICAT· SVI· MORS· INTERCEPIT HVIC· SVFFECTVS· EST· IOANNES· XVII· MIII·

POPVLVS· ROMANVS· GRAVI· PESTILENTIA CONFLICTATVS· EST· SARACENI· MARE· INFESTVM HABVERE MIIII·

BAMBERGA· EX· IOANNIS· AVCTORITATE· THRONI PONTIFICALIS· HONORE· HONESTATA· ET· A·REGE HENRICO· PONTIFICI· MAXIMO· ADTRIBVTA· EST

IOANNES ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· SERGIVS· IIII· PER. EA TEMPORA· MONACHI· ROMVALDO· AVCTORE· AD PRISTINOS· MORES· REVOCATI· MVLTA· PER· ITALIAM COENOBIA. RESTITVTA· AVT· CONDITA

SERGIVS· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BENEDICTVS· VIII· HVIC MXII· FACTIO· SEDITIOSORVM· GREGORIVM· OPPOSVIT

BENEDICTVS· VRBE· DISCORDIIS· FLAGRANTE· IN GERMANIAM· AD· REGEM· HENRICVM· CONFVGIT

REX· HENRICVS· IN· ITALIAM· VENIT· ET·ARNALDVM FRATREM· RAVENNATIBVS· PONTIFICEM· DEDIT QVI· A· BENEDICTO· IN· VRBE· CONSECRATVS·EST IDEM· REGI· ET· CVNEGONDAE· VXSORI· INSIGNIA IMPERII· SOLLEMNI· RITV· IN· TEMPLO. VATICANO IMPOSVIT

BENEDICTVS· COMPARATA· CLASSE· SARACENOS· AD PORTVM· LVNENSEM· INGENTI· PROELIO· DELEVIT MXIII· LEGATOS· PISAS· MISIT· VTI· IVNCTO· FOEDERE SARDINIAM· BARBARIS· ERIPERET· SARACENI SARDINIA· EIECTI· EAQVE· INSVLA· PISANIS· A MXV· BENEDICTO· ADTRIBVTA

BENEDICTVS· BAMBERGAM· AD. HENRICVM· AVG· PERREXIT· ET· AEDEM· STEPHANI· PROTOMART· MXVI· SOLLEMNI· RITV· DEDICAVIT· IMPERATOREM·AVG· AD· TVTELAM· ITALIAE· CONTRA· GRAECOS HORTATVS· EST

HENRICVS· AVG· EXERCITVM· IN· ITALIAM· DVXIT

ET. NOVVM. APVLIAE. OPPIDVM. TROIAM. AD DEDITIONEM IMPVLIT. NEAPOLIM. ET. FINITIMAS VRBES. RECEPIT. NORMANNIS. SEDES. DEDIT. INDE CASINVM. CVM. BENEDICTO. PROFECTVS. EST

BENEDICTVS. ANNO. XII. PONTIFICAT. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. IOANNES. XVIII. DECESSORIS FRATER MXXVI.

ARDERICVS. PONTIFEX. VERCELLENSIVM. BONONIO PATRI. MONACHORVM. LVCEDIENSIVM. CAELESTES HONORES. EX. AVCTORITATE. IOANNIS. DECREVIT

REX. CONRADVS. REGNO. ITALIAE. POTITVS. ROMAM VENIT. ET. INSIGNIA. IMPERII. CVM. GISELA. CONIVGE A. IOANNE. ACCEPIT. REGESQVE. DVO. AVGVSTIS ADSTITERE. CANVTVS. ET. RODVLFVS MXXVII.

CONCILIVM. VOCATVM. OB. CONTROVERSIAS. DE HONORIS. GRADV. DECRETVMQVE VT. PONTIFEX RAVENNATIVM. A. PONTIFICE. MEDIOLANENSIVM SECVNDVS. ESSET

IOANNES. ANNO. X. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. BENEDICTVS. VIIII. ALBERICI. PATRIS. STVDIO. QVVM. PVER. ESSET MXXXIII.

CONRADO. AVG. CREMONAE. DEGENTE. BENEDICTVS EO. PERREXIT. SALVTANDI. CAVSSA. IMPERATOR VT. CIVILES. MOTVS. COMPONERET. IN. VRBEM VENIT. ERIBERTVS. PONTIFEX. MEDIOLANENSIVM OB. CONIVRATIONEM. IN. AVGVSTVM. A. SACRIS REMOTVS. EST MXXXVIII.

CONCILIVM. IN. VRBE. ADVERSVS. PONTIFICEM AQVILEIENSIVM. OB. INCVRSIONEM. IN. FINES GRADENSES. FACTAM. IVS. EIDEM. EREPTVM. QVOD IN. PONTIFICEM. GRADENSIVM. PER. FRAVDEM IMPETRARAT MXXXXIIII.

PROCERES. ROMANI. BENEDICTVM. OB. PROBRA. PEROSI VRBE. EXEGERVNT. EIVSQVE. LOCO. IOANNEM PONTIFICEM. SABINORVM. CREARVNT

BENEDICTVS. TERTIO. POST. MENSE. RECEPTVS. SE PONTIFICATV. ABDICAVIT. ET. MONACHVM. EXINDE EGIT. IN. EIVS. LOCVM. F. E. GREGORIVS. VI. HVIVS OPERA. FVRVM. MANVS. A. TEMPLIS. PROHIBITAE ET. LATROCINIIS. SVBLATIS. ITINERA MXXXXV.

COM-

COMMEANTIBVS· EXPLICATA
GREGORIVS· REGE· HENRICO· AVCTORE· CONCILIVM EPISCOPORVM· SVTRIVM· VOCAVIT· ET PONTIFICATV· SPONTE· ABIIT· IN· EIVS· LOCVM FACTVS· EST· CLEMENS· II· QVI· PRIMO· HONORIS SVI· DIE· INSIGNIA· IMPERI. HENRICO· II· AVG· ET HAGNAE· VXSORI· DEDIT MXXXXVI.
CONCILIVM· IN· VRBE· FVIT· AD· CONTROVERSIAS PONTIFICVM· MAIORVM· ITALIAE· DIRIMENDAS MXXXXVII·
CLEMENS· MENSE· VIIII· PONTIFICATVS· SVI· IN· AGRO PISAVRENSI· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM REDIIT· BENEDICTVS· VIIII· TENVITQVE PONTIFICATVM· MENSIBVS· VIIII· DONICVM DAMASVS· II· HENRICI· AVG· IVSSV· CONSECRATVS EST· QVEM· VICESIMO· POST.DIE· MORS· INTERCEPIT MXXXXVIII· IN· EIVS· LOCVM· F. E· LEO· VIIII· QVEM· HENRICVS II· AVG· INVITVM· E· GERMANIA· IN· VRBEM MISERAT
CONCILIVM· A· LEONE· ROMAE· ACTVM· ADVERSVS SIMONIACOS· EXINDE· TICINI· ALTERVM MXXXXVIIII· DISCIPLINAE· VETERIS· RESTITVENDAE· CAVSSA IDEM· IN· GERMANIAM. AD· AVG· PROFECTVS· RES BELLO· TVRBATAS· COMPOSVIT· CONCILIVM· REMOS OB· VETERES· MORES· REVOCANDOS. MAGVNTIACVM ADVERSVS· SIMONIACOS· VOCAVIT
LEO· IN· VRBEM· REVERSVS· RE· PVBLICA· ORDINATA IN· APVLIAM· PERREXIT· ET· CONCILIO· SIPONTVM ML· COACTO· ARCHIEPISCOPOS· BINOS· QVOD· LABE SIMONIACA· INSIGNES· ESSENT· GRADV· HONORIS MOVIT
CONCILIVM· IN· VRBE· ITERVM· ACTVM· CONTRA BERENGARIVM· AVCTOREM· RERVM· NOVARVM SCRIPTA· EIVS· DAMNATA· SVNT· INDE· LEO VERCELLAS· PETIIT· ET· CONCILIO· RVRSVM VOCATO· BERENGARII· SIMVL· ET· ERIGENAE SCOTI· LIBROS· DAMNAVIT· VNFREDO· PONTIFICI RAVENNATIVM· SACRIS· INTERDIXIT· IDEM· TVLLVM LEVCORVM· SEDEM· HONORIS· SVI· PRIMAM· REVISIT VT· SACROS· CINERES· GERARDI· PONTIFICIS· RITV

SOLLEMNI· IN· MONVMENTVM· NOVVM
TRANSFERRET

CONCILIVM· A· LEONE· IN·VRBEM·TERTIO·VOCATVM MLI·
ADVERSVS· SIMONIACOS· GREGORIVS· PONTIFEX
VERCELLENSIVM· ADVLTERII· ACCVSATVS·A·SACRIS
REMOTVS· EST· EXINDE· LEO· SVBLAQVEVM
PROFECTVS· VMBERTVM· MONACHIS· PRAESIDEM
IMPOSVIT· DIPLOMATA· QVAE· IBIDEM· CONFICTA
DEPREHENDIT· CORAM· INCENDI· IVSSIT· TVM· IN
CAMPANIAM· ET· SAMNIVM· PERREXIT· VT
INCVRSIONES· NORMANNORVM·AVERTERET·EIVSQ.
REI· ERGO· OPEM· A· CONSTANTINO. AVG·
IMPLORAVIT

BELLO·INTER·HENRICVM·AVG·ET·REGEM·PANNONIAE MLII·
ANDREAM· EXORTO· LEO· IN· GERMANIAM·REDIIT
ET· PACIS· AVCTOR· CONTROVERSIAS
AVCTORITATE· DIREMIT· COENOBIVM· FVLDENSE
ET· VRBS· BENEVENTVM· LEONI· ADTRIBVTA· IPSE
BAMBERGAM· AVGVSTO· CONDONAVIT

CONCILIVM· A· LEONE· MANTVAM· VOCATVM· ET MLIII·
OB· SEDITIONES· DIMISSVM· INDE· VENETIAS·VENIT
ET· TEMPLVM·MARCI·INVISIT· IN·VRBEM·REGRESSVS
CONCILIVM· QVARTO· COEGIT· BERENGARIVS
DAMNATVS· IVRA· PONTIFICVM· AQVILEIENSIS· ET
GRADENSIS· DEFINITA· CAELESTES· HONORES
GERARDO· PONT· TVLLENSIVM· DECRETI

EXERCITV· A· LEONE· ADVERSVS· NORMANNOS
COMPARATO· PVGNA· IN· APVLIA· COMMISSA
INFAVSTO· EXITV· LEO· CAPTVS· A· NORMANNIS
BENEVENTVM· CVM· HONORE· DEDVCTVS
EMISSVSQVE· EST

LEGATI· A· LEONE· CONSTANTINOPOLIM· MISSI
ADVERSVS·MICHAELEM·CERVLARIVM·QVI·GRAECOS MLIIII·
PONTIFICES· IN· OFFICIO· CONCORDIAQVE
RETINERENT

LEO· ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST
IN· EIVS· LOCVM· F· E· VICTOR· II· CONCILIVM·AB
EO· FLORENTIAM· VOCATVM· ADVERSVS
BERENGARIVM· SIMONIACI· DAMNATI· QVIQVE MLV·
EOS· COERCERET· ILDEBRANDVS· IN· GALLIAS

LEGATVS· CAVTVM· NE· BONA· ECCLESIARVM ALIENARENTVR·
VICTOR· IN· VRBEM· REVERSVS· QVVM· EI· SACRVM FACIENTI· VENENVM· CALICE· PROPINATVM·ESSET FRAVDEM· DIVINITVS· DETEXIT MLVI·
ITER· A· VICTORE· IN· GERMANIAM· SVSCEPTVM EST· HENRICI· AVG· CAVSSA· CVI· ET· ADFVIT MORIENTI· HENRICVS· AVG· F· REX· GERMANIAE OPERA· EIVS· ITERVM· APPELLATVS·EST·GERMANIA PACATA· IN· VRBEM· REDIIT· VOCATOQ. CONCILIO PONTIFICEM· MARSORVM· QVIBVS· BINI· PRAEESSE COEPERANT· VNVM· ESSE· IVSSIT MLVII·
VICTOR· FLORENTIAM· PROGRESSVS· IBIDEM· ANNO III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS LOCVM· F· E· STEPHANVS· X· CONCILIVM· AB· EO IN· VRBE· ACTVM· DISCIPLINAE· VETERIS RESTITVENDAE· CAVSSA· CONTVBERNIA CLERICORVM· POENIS· IRROGATIS· SVBLATA
STEPHANVS· CASINVM· PROFECTVS· AVARITIAM MONACHORVM· COERCVIT· COENOBIIQVE PRAEFECTVRAM· DESIDERIO· DETVLIT· EVNDEM CONSTANTINOPOLIM· TERTIVM· E· LEGATIS DESTINAVIT· GRAECORVM· RECONCILIANDORVM CAVSSA MLVIII·
STEPHANVS· MENSE· VIII· PONTIFICAT· SVI· MORTVVS EST· FLORENTIAE· IN· EIVS· LOCVM· GREGORIVS ALBERICI·F·COMES·TVSCVLANVS·IOANNEM·PONTIF· VELITERNORVM· PER· VIM· CREANDVM· CVRAVIT MLVIIII·
CONCILIVM· SENIS· COACTVM· PONTIFICIS· MAXIMI RITE·LEGENDI·CAVSSA·NICOLAVM· II· DESIGNAVIT IS· SVTRIVM· QVVM· VENISSET· ET· CONCILIVM VOCASSET· NVNCIATVM· EST· IOANNEM· SPONTE SE· PONTIFICATV· ABDICASSE· INDE·VRBEM·EFFVSO OBVIAM· POPVLO· ROMANO· INGRESSVS· EST
CONCILIVM· IN· LATERANO· ACTVM· VT·PONTIFICIS MAXIMI· CREANDI· RATIO· PRAESCRIBERETVR BERENGARIVS· OB· POENITENTIAM· RECEPTVS SIMONIACI· NOTATI· LEGES· IN· SACERDOTVM CONTVBERNIA· LATAE
LEGATI· A· NORMANNIS· VENERE· QVI· NICOLAVM

IN. APVLIAM. INVITABANT. IPSE. EO. PROFECTVS
CONCILIVM. MELPHIM. VOCAVIT. ADVERSVS
CONTVRBERNIA. SACERDOTVM. NORMANNOS
FOEDERE. SIBI. DEVINXIT. ET. VECTIGALES. FECIT
APVLIA. BRVTTIIS. SICILIA. DVCI. ROBERTO
GVISCARDO. ADTRIBVTIS. CAPVA. CVM. ADIECTIS
CAMPANIAE. OPPIDIS. DVCI. RICCARDO. ADSIGNATA

NICOLAVS. PETRVM. DAMIANI. FRATREM. ET
ANSELMVM. BADAGIENSEM. LEGATOS. MORVM
CORRIGENDORVM. CAVSSA. MEDIOLANVM. MISIT
IPSE. FLORENTIAM. SEDEM. HONORIS. SVI. PRIMAM
INDE. CASINVM. PROFECTVS. ODERISIVM. CARDINAL. MLX.
FECIT. PONTIFICEMQVE. AQVINATIVM. HONORE
ABIRE. IVSSIT. MARTINO. MONACHO. IN. EIVS
LOCVM. SVFFECTO. FLORENTIAM. REVERSVS. ANNO
III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS MLXI.
LOCVM. F. E. ALEXANDER. II. HVIC. TRANSPADANA
SEDITIOSORVM. FACTIO. CADALOVM. PONTIFICEM
PARMENSIVM. OPPOSVIT

CADALOVS. EXERCITV. CONFECTO. VRBEM. ACCESSIT
ET. MILITVM. MANVM. PRO. ALEXANDRO. PVGNANTEM MLXII.
FVDIT. IPSE. GOTIFREDI. DVCIS. ETRVSCORVM
AVXILIARIBVS. COPIIS. FVGATVS. EST. BELLO
RENOVATO. TEMPLVM. VATICANVM. OCCVPAVIT
IN. ARCEM. A. FACTIONE. RECEPTVS. OBSIDIONEM
BIENNIO. TOLERARE. COACTVS. EST

CONCILIVM. AB. ALEXANDRO. INDICTVM. ADVERSVS
SIMONIACOS. DAMNATI. SACERDOTES. QVI. FEMINAS MLXIII.
CONTVBERNALES. ALEBANT

HAGNE. AVG. ROMAM. E. GERMANIA. VENIT. VT. EX
PRAESCRIPTO. ALEXANDRI. PRIVATAM. IN. VRBE
VITAM. SANCTE. TRANSIGERET

LEGATI. AB. ALEXANDRO. AD. ROGERIVM. COMITEM
NORMANNORVM. MISSI. QVI. OB. VICTORIAM. DE
SARACENIS. IN. SICILIA. PARTAM. GRATVLARENTVR
ET. IPSVM. OB. MERITA. VEXILLO. DONARENT

ALEXANDER. LVCAM. SEDEM. HONORIS. SVI. PRIMAM
INVISIT. COLLEGIOQVE. CANONICORVM. INSIGNIA MLXIIII.
PONTIFICALIA. TRIBVIT

RICCARDVS. DVX. CAMPANORVM. VIOLATO

IV-

IVREIVRANDO· INCVRSIONEM· IN· FINES·ROMANOS FECIT

GVIDO· PONTIFEX· MEDIOLANENSIVM· QVOD SIMONIACVS· HABERETVR· ET· CONTVRBENIA SACERDOTVM· FERRET. ALEXANDRI· SENTENTIA·A SACRIS· REMOTVS· EST

ALEXANDER· CONCILIVM· MANTVAM· VOCAVIT ADVERSVS· CADALOVM· ET· FAVTORES· EIVS MLXVII· CONCORDIA· CONSTITVTA· MEDIOLANVM· PETIIT PATRIAM· SVAM· SEDITIONVM· PLACANDARVM CAVSSA· INDE· CAPVAM· PROFECTVS· RICCARDVM DVCEM· IN· OFFICIVM· REDEGIT

PETRVS· DAMIANI· FRATER· AB· ALEXANDRO· IN GERMANIAM· LEGATVS· VT· REGEM· HENRICVM· A MLXVIIII· BERTAE· VXSORIS· REPVDIO· DETERRERET

CONCILIVM· IN· VRBE· ACTVM· VT· DE· ATTONIIS PONTIF· MEDIOL· CREATIONE· CAVSSA·AGERETVR MLXXII· REIECTVS· GOTIFREDVS· ATTO· PROBATVS· EST

ALEXANDER·ANNO· XII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· GREGORIVS· VII· QVEM MLXXIII· INVITVM·ET·RECVSANTEM·REX·HENRICVS· ADSENSV ETIAM· SVO· CONFIRMAVIT

GREGORIVS·CAPVAM·ET·BENEVENTVM· ADIIT· ATQVE A·DVCIBVS·RICCARDO.ET·LANDOLFO·IVSIVRANDVM EXEGIT· SE· IN· PONTIFICIS· MAXIMI· POTESTATE FVTVROS

HAGNE· AVG· IN· GERMANIAM· A· GREGORIO· CVM LEGATIS· MISSA· AD· REGEM· HENRICVM· VT· AD MLXXIIII· MELIOREM· IS· FRVGEM· REVOCARETVR

GREGORIVS· CONCILIO· INDICTO· SIMONIACOS· ET CLERICOS· QVI· IN· CONTVBERNIO· VIVERENT· A SACRIS· REMOVIT· ITEM· ROBERTVM· GVISCARDVM QVOD· IVRISIVRANDI· OBLITVS· IMPERIVM DETRECTARET· TVM· GRAVES· LITTERAS·AD·REGEM GALLIAR· PHILIPPVM· MISIT· VT· EVM· DE·OFFICIO ADMONERET

CONCILIVM· ITERVM·IN·VRBEM·VOCATVM· VT· SACRI HONORIS· DEFERENDI· RATIO· PRAESCRIBERETVR MLXXV· VETITVM· NE· REGES· PONTIFICATVS· SACRASVE PRAEFECTVRAS. TRADITIS· INSIGNIBVS· DARENT

ITEM· SVPERIORIS· CONCILII· ACTA· CONFIRMATA
GREGORIVS· DIE· NATALI· D· N· IESV·QVVM· SACRVM SOLLEMNE· IN·TEMPLO·LIBER·FACERET·DE· ALTARI PER· VIM· RAPTVS· IN· TVRRIM· CINCIANAM CONIECTVS· EST· CONCLAMATVM· AD· ARMA CINCIVS. GREGORIVM· ILLICO· EMISIT· ET· FVGA ARREPTA· DOMVM·ET·BONA·POPVLO·COMPILANDA RELIQVIT
CONCILIO· IN· LATERANVM· COACTO· QVVM GREGORIVS· PRO· TRIBVNALI·SEDERET·ROLANDVS MLXXVI· AB· REGE· HENRICO· LEGATVS· IN· MEDIVM PROGRESSVS·ABIRE·EVM·PONTIFICATV· INSIGNIAQ. CORAM· DEPONERE· IVSSIT· QVVM· IAM· LEGATVS COMPREHENDERETVR· GREGORIVS· PRAEFECTVM VRBIS· QVOMINVS· VIM· INFERRET· COHIBVIT ACTVM· DE· REGIS· SCELERE· PLACVITQVE· VT HENRICVS· A· SACRIS· REMOTVS· REGNI· EXPERS HABERETVR·STIPENDIARIIQVE· EIVS· OBLIGATIONE FIDEI· SOLVERENTVR
GREGORIVS· ITINERE· IN· GERMANIAM. SVSCEPTO QVVM· VERCELLAS·PERVENISSET·NVNCIIS·ADLATIS MLXXVII· REGEM· ADVENTARE· STIPATVS· COHORTIBVS MATILDAE·COMITIS· CANOSSAM· RECESSIT· IBI·REX HENRICVS· INSIGNIBVS· REGALIBVS· POSITIS· POST TRIVM· DIERVM· IEIVNIVM· RITE· AD· SACRA RECEPTVS· EST
CONCILIVM· ROMAE· ACTVM· VT· LEGATIONES HENRICI·ET·RIDOLFI·DE·REGNO· CONTENDENTIVM MLXXVIII· AVDIRENTVR· AVCTORIBVS· SEDITIONVM· SACRA INTERDICTA· SVNT
DESIDERIO· CARDINALI· AVCTORE· FOEDVS· INTER GREGORIVM ET· ROBERTVM· GVISCARDVM·AQVINI RENOVATVM· EST
CONCILIVM· ROMAM· VOCATVM· ADVERSVS NICEPHORVM· BOTONIATEM· ISQVE· A· SACRIS EXCLVSVS· QVOD· IN· REGNVM· MICHAELIS· ET CONSTANTINI· AVGG· INVASISSET· POENAE· IIS IRROGATAE· QVI· SVPERIORVM· CONCILIORVM DECRETA· CONTEMNERENT
CONCILIVM· INDICTVM· BERENGARII· CAVSSA· VT

IS· ERRORE· DEPVLSO· VERITATEM· CATHOLICAE
PROFESSIONIS· AMPLEXVS· AD·SACRA·RECIPERETVR MLXXVIIII·
PONTIFICES· QVI· HENRICO· HAESERANT· IN
ALIENORVM· NVMERO· HABITI

CONCILIVM· ACTVM· VT· RIDOLFVS· HENRICI· LOCO
REX· GERMANIAE· APPELLARETVR· EIQVE·CORONA MLXXX·
AVREA· A· GREGORIO· DONO· MISSA

HENRICVS· COACTIS· AD· CONCILIVM· FACTIONIS
SVAE· EPISCOPIS· GVIBERTVM· PONTIFICEM
RAVENNATIVM· GREGORIO· REIECTO· PONTIFICEM
MAXIMVM· DICENDVM· CVRAVIT

NVNCII· TRISTES· A· GERMANIA· VENERE· REGEM
RIDOLFVM· VVLNERE· IN· PVGNA· ACCEPTO
OCCVBVISSE· ET· AB· GALLIA· TRANSPADANA
NVNCIATVM· MATILDAE· EXERCITVM· IN· AGRO
MANTVANO· AB. HENRICIANIS· FVSVM· ESSE

HENRICVS· EXERCITV· IN· ITALIAM· DVCTO· VRBEM
OBSIDIONE· TER· CINXIT· LVE· PER· AESTATEM MLXXXI·
PREMENTE· BIS· ABIRE· COACTVS· GVIBERTVM
QVEM· PRO· PONTIFICE·MAXIMO· HABEBAT· TIBVRE
MILITIBVS· IMPERITARE· IVSSIT

CONCILIVM· A· GREGORIO· VOCATVM· ADVERSVS
HENRICVM· ET. PONTIFICES· QVI· SECTAM· EIVS
SEQVVTI· ERANT· SENTENTIA· IN· OMNES· ITERVM
DICTA· NE· QVIS· SACRA· CVM· IIS· COMMVNIA
HABERET

FACTIO· SEDITIOSORVM· HENRICVM· PORTA
COELIMONTANA· RECEPTVM· IN· LATERANVM MLXXXIIII·
DEDVXIT· GREGORIVS· IN· ARCEM· CONFVGIT· EIVS
LOCO· GVIBERTVS· CONSECRATVS· EST· ET
CLEMENS· III· APPELLATVS· AB· HOC· HENRICVS
INSIGNIA· IMPERI. ACCEPIT

ROBERTVS· GVISCARDVS· MAGNIS· COPIIS·AD·VRBEM
ACCESSIT· HENRICVS· CVM· GVIBERTO· FVGAM
MATVRAVIT· VRBS. IN· EO· TVMVLTV· MAGNAM
PARTEM· INCENSA· EST· TEMPLA· ET·TECTA·PASSIM
EVERSA· AVT· DIREPTA

GREGORIVS· IN· LATERANVM· REDVCTVS·CONCILIVM
COEGIT· ET· HENRICO· GVIBERTOQVE· DAMNATIS
CASINVM· PETIIT· INDE· SALERNVM· IBIQ. ANNO·XII· MLXXXV·

PON-

PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST· IN· EIVS·LOCVM
F· E· VICTOR· III· QVI· DIV· HONOREM·AVERSATVS
CONCILIO· CAPVAM· VOCATO. PONTIFICATVM
TANDEM· INVITVS· ACCEPIT· INDE· ROMAM MLXXXVII.
DEDVCTVS· GVIBERTO· EXACTO· IN· TEMPLO
VATICANO· CONSECRATVS· EST

MATILDA· COLLOQVII· CAVSSA· AD· VICTOREM
VENIT· EIVSQ. OPERA· ARX· RECEPTA· GVIBERTIQ.
PRAESIDIA· DEIECTA· SVNT

TVRBATVM· RVRSVS· IN· VRBE· OB·STVDIA·PARTIVM
VICTOR· CASINVM· DEINDE· BENEVENTVM
CONCESSIT· CONCILIVM· EO·VOCATVM· ADVERSVS
GVIBERTVM· DAMNATI· QVI· SACRI· HONORIS
INSIGNIA· A· PROFANIS· ACCEPISSENT

VICTOR· MENSE· V· PONTIFICATVS SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· CONCILIO· TARRACINAM
COACTO·FACTVS·EST·VRBANVS· II· QVEM·POPVLVS MLXXXVIII.
ROMANVS· GVIBERTO· PVLSO· LAETVS· EXCEPIT

CONCILIVM· AB· VRBANO· ROMAE· ACTVM. VT
SANCTIONES· GREGORII· VII· ET· VICTORIS· III·
LEGVM· SACRANDARVM· NVMERO· HABERENTVR
IDEM· IN· APVLIAM· PROFECTVS· CONCILIVM
ITERVM· MELPHIM· VOCAVIT· VT· DISCORDIIS
PRIVATORVM·HOMINVM·TOLLENDIS·DIES·PACALES
CONSTITVERET· IBIDEM· ROGERIVS· DVX·APVLIAE
FIDEM· VRBANO· SVAM· IVREIVRANDO·OBLIGAVIT
SE· IN· EIVS· POTESTATE· FVTVRVM

VRBANVS· BENEVENTVM· DIGRESSVS· CONCILIVM
COEGIT· DISCIPLINAE· VETERIS· REVOCANDAE MLXXXXI.
CAVSSA· RVRSVM· GVIBERTINA· FACTIO· CVM· DVCE
DAMNATA

SEDITIO· IN· VRBE· FVIT· GVIBERTVS· REVOCATVS
EST· FACTIO· EIVS· ARCEM·PRAESIDIO·OCCVPAVIT

VRBANVS· IN· LATIVM· SECESSIT· ET· ANAGNIAE
ROGATV· MATILDAE· DEIBERTVM· PONTIFICEM MLXXXXII.
PISANORVM· ARCHIEPISCOPVM· DIXIT· ROMAM
REVERSVS· LATERANVM· PECVNIA· CVSTODIBVS
EROGATA· RECEPIT· INDE· OPTIMATIBVS· IN· FIDE
SVA· CONFIRMATIS· PLACENTIAM· PERREXIT

CONCILIVM· PLACENTIAM· VOCATVM· ADVERSVS

MO-

MORVM· PERVERSITATEM· ET· REPVDIA· REGVM AVCTORES· RERVM· NOVARVM· NOTATI· AVDITAE LEGATIONES· ALEXII· COMNENI· AVG· BELLVM· IN TVRCAS· PRIMVM· INDICTVM

VRBANVS· CREMONAM· PROGRESSVS. A· REGE CONRADO· HENRICI· FILIO· HONORIFICENTISSIME ACCEPTVS· EST· INDE· IN· GALLIAS· PROFECTVS CONCILIVM· AVGVSTONEMETVM· IN· FINES ARVERNORVM·VOCAVIT·ACTVM·DE·HIEROSOLYMIS LIBERANDIS· MVLTI· MORTALES· AD· ID· BELLVM CRVCIS· INSIGNI· SVMPTO· NOMEN· DEDERVNT

CONCILIVM· AB· VRBANO· BIS· ACTVM· CAESARODVNI ET· NEMAVSI· DISCIPLINAE· VETERIS· REVOCANDAE MLXXXXVI· CAVSSA· REX· PHILIPPVS· OB· POENITENTIAM· IN SACRORVM· COMMVNIONEM· RECEPTVS

VRBANVS·IN·ITALIAM·REGRESSVS· LVCAE· EXERCITVM HVGONIS· MAGNI· IN· PALAESTINAM PROFICISCENTEM· FAVSTA· PRECATIONE LVSTRAVIT· INDE· ROMAM· GVIBERTO· IAM· AB HVGONIS· MILITIBVS. PVLSO· REVERSVS EST

VRBANVS· RE· PVBLICA· ORDINATA·CAPVAM·PERREXIT VT· NORMANNOS· CAMPANIS· PLACARET· ET MLXXXXVIII· OBSIDIONEM· SOLVERET· IBI· ANSELMVM PONTIFICEM· CANTVARIENSIVM· BRITANNIA EXTORREM·MAGNO· HONORE· ACCEPIT· SALERNVM PROFECTVS· ROGERIVM· COMITEM· LEGATVM PONTIFICIS· MAXIMI· PER· SICILIAM· DIXIT

CONCILIVM· AB· VRBANO· BARIVM. VOCATVM· EST AD· GRAECORVM·DISSIDIA· TOLLENDA· ANSELMVS MVLTA· GRAVITER· ADVERSVS· NOVAM· EORVM DOCTRINAM· DISSERVIT

VRBANVS· ROMAM· REVERSVS· ARCEM· RECEPIT CONCILIO· INDICTO· DECRETA· SVPERIORVM MLXXXXVIIII· CONCILIORVM· CONFIRMAVIT· ACTVM· DE· COPIIS AVXILIARIBVS· IN· PALAESTINAM· SVBMITTENDIS HOC· ANNO· IDIBVS· IVLIIS· HIEROSOLYMA· AB EXERCITV· CHRISTIANO CAPTA SVNT

VRBANVS· ANNO· XII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PASCHALIS· II· HOC MC· PONTIFICE· GVIBERTVS· E· FINIBVS· ROMANIS

PVLSVS· EST· QVI· PAVLLO· POST· REPENTINA OCCVBVIT· MORTE· EIDEM· A· FACTIONE·ALBERTVS SVBINDE· THEODORICVS· SVFFECTVS· EST

SAECVLVM· XII·

CONCILIVM· IN· LATERANO· ACTVM· AD·SVPERIORVM CONCILIORVM· AVCTORITATEM TVENDAM PONTIFEX· CAMPANORVM· SACRILEGII· DELATVS MCII· HONORIS· GRADV· MOTVS· EST· HENRICO· OB PERTINAX· DISSIDIVM· RVRSVS· SACRIS INTERDICTVM

BERNARDVS· CARD· A· PASCHALI·CANOSSAM·LEGATVS MATILDEM· COMITEM· CONVENIT· TABVLASQVE· AB EA· TESTAMENTARIAS· ACCEPIT· QVIBVS PONTIFICES· MAXIMOS· PATRIMONII· SVI· HEREDES INSTITVIT

LEGATI· AB· REGE· HENRICO· HENRICI· FILIO· QVI MCIIII· PASCHALEM· DE· STVDIO· SVO· ET· VOLVNTATE EDOCERENT· BERNARDVS· CARD· A· FACTIONE HENRICIANA· PARMAE· IN· TEMPLO· CAPTVS MATILDAE· ADVENTV· LIBERATVS. EST

CONCILIVM· IN· LATERANO· ITERVM·ACTVM·CONTRA EOS· QVI· SACRI· HONORIS· INSIGNIA· APVD BRITANNOS· A· PROFANIS·ACCEPERANT·CRISOLAVS PONT· MEDIOL· ADVERSVS· LIPRANDI ACCVSATIONES· DEFENSVS· ET· IN· PRISTINVM GRADVM· RESTITVTVS· EST

TVRBATVM· IN· VRBE· STEPHANO· CORSIO· AVCTORE CASTELLVM· AD· PAVLLI· VIA· OSTIENSI· QVOD MCV· ILLE· OCCVPARAT· VI· CAPTVM· EST

PASCHALIS· IN· ETRVRIAM· ABIIT· ET· CONCILIO FLORENTIAM· COACTO· FLVENTII· CAVSSAM COGNOVIT· INDE· LVCAM· A· MATILDA· INVITATVS PERREXIT· ET· CANONICORVM· FREDIANENSIVM IVRA· VITAE· RATIONE· COMMENDATA FIRMAVIT

HENRICVS· DE· ADMISSIS· DOLENS·VIX·DVM·LEGATIS MCVI· ROMAM· PROFICISCI· IVSSIS· QVI· PASCHALEM· SIBI RECONCILIARENT· LEODICI· MORTVVS· EST

GVIBERTI· SEPVLCRVM· RAVENNAE· PASCHALIS·IVSSV EVERSVM· OSSAQ.EIVS·IN· PROFLVENTEM· ABIECTA AT· IN· VRBE· OPERA· PVBLICA· IMPENSA· EIVSDEM RESTITVI· COEPTA· AEDESQVE· SACRAE·QVINDECIM REFECTAE· SVNT

PASCHALI· BENEVENTVM· PROFECTO· GVARNIERVS DVX· FACTIONIS· HENRICIANAE· MILITE·IN·VRBEM IMMISSO· MAGINOLFVM· PONTIFICEM· MAXIMVM DICERE· AVSVS·EST·PASCHALIS·IN·VRBEM·REVERSVS PRAEDONEM· INTRA· BIDVVM· ROMA· EXEGIT

PASCHALIS· VRBE· PACATA· IN· REGIONEM·PADANAM PERREXIT· ET· CONCILIVM·GVASTALLAM·VOCAVIT IBI· REGIS· HENRICI· V· LEGATIONES· AVDITAE PONTIFICIS· RAVENNATIVM· IVRA· CIRCVMCISA HONORIS· SACRI· DEFERENDI·POTESTAS·PROFANIS ADEMPTA·BERNARDVS· CARD· PARMENSIBVS· PONT· DATVS· EST

PASCHALIS· PER· ALLOBROGVM· FINES· IN· GALLIAS
PROGRESSVS· CONCILIVM· AVGVSTAM· TRICASSIN· MCVII·
VOCAVIT· DISCIPLINAE· VETERIS· RESTITVENDAE CAVSSA· EO· LEGATOS· REX· HENRICVS·PRAEMISIT PER· QVOS· APVD· PONTIFICEM· MAXIMVM·IVS·SIBI HONORES· SACROS· DEFERENDI· ADSERERETVR

CONCILIVM· A· PASCHALI· ACTVM· BENEVENTI
ADVERSVS· CLERICOS· QVI· HONOREM· SACRVM· A MCVIII·
PROFANIS· DELATVM· ACCEPISSENT· ACCEPTVRIVE ESSENT· POENA· VTRISQVE· PROPOSITA· VT SACRORVM·COMMVNIONE·CARERENT.IMPROBATVS ITEM· SACERDOTVM· CVLTVS·AMOENIOR·COLIQVE OMNES. SANCTE· POTIVS· QVAM· SCITE· IVSSI

PASCHALIS· ROMAM· REVERSVS· LICENTIAM· CIVIVM COERCVIT· ET· PATRIMONIA· ECCLESIAE· PER·VIM
EREPTA· ARMIS· RECEPIT· CONCILIVM· TERTIO·IN MCX·
LATERANVM· VOCAVIT· VT· VETERA· DECRETA SANCIRENTVR· NVNCIIS· DE· REGIS· HENRICI ADVENTV· PERLATIS· IN· CAMPANIAM· PROFECTVS PRINCIPES· NORMANNORVM· AD· COLLOQVIVM INVITAVIT· FOEDERIS· RENOVANDI· CAVSSA

REX· HENRICVS· VRBEM· INGRESSVS· PASCHALEM QVOD· INSIGNIA· IMPERI. NISI· IVRE· DECEDERET

EI. SE. DATVRVM. NEGABAT. VIOLATA. FIDE
COMPREHENDI. IVSSIT. TVMVLTVS. INDE. ORTVS
ET. INGENS. CIVIVM. ET. MILITVM. CAEDES. HENRICVS
PONTIFICEM. MAXIMVM. IN. SABINOS. CAPTIVVM
DVXIT

PASCHALIS. PERICVLI. A. SVIS. PROPVLSANDI. CAVSSA
PROFESSVS. VI. SE. ADACTVM. HAC. CONDICIONE
IVS. HENRICO. DEFERENDI. SACROS. HONORES
REMISIT. VT. PECVNIAM. EIVS. REI. ERGO. NVLLAM
CAPERET. EIQVE. INSIGNIA. IMPERI. SOLEMNI. RITV
IN. TEMPLO. VATICANO. DEDIT. PROTINVS
TARRACINAM. POPVLI. RVMORIBVS. OFFENSVS
MIGRAVIT

POPVLVS. ROMANVS. PASCHALEM. LEGATIONE. MISSA MCXII.
IN. VRBEM. REVOCAVIT. CONCILIO. IN. LATERANVM
VOCATO. ACTA. PASCHALIS. IPSO. AVCTORE
RESCISSA. FACINORIS. POENA. OB. PROMISSI. FIDEM
HENRICO. AVG. CONDONATA. EST

PASCHALIS. ITINERE. IN. APVLIAM. SVSCEPTO
CONCILIVM. CIPERANI. EGIT. GVLIELMI. DVCIS MCXIIII.
IMPERIVM. IN. APVLIAM. BRVTTIOS. SICILIAM
CONCEPTIS. VERBIS. FIRMAVIT. LANDOLFVM
PONTIFICEM. BENEVENTAN. OB. CONIVRATIONEM
GRADV. MOVIT. INDE. TROIAM. APPVLAM. PERREXIT
VT. CONCILIO. ITERVM. INDICTO. PACALES. DIES MCXV.
CONSTITVERET. EO. ANNO. MATILDA. COMES
MORTVA. EST

CONCILIVM. QVINTO. COACTVM. IN. LATERANVM
VT. CONCILII. SVPERIORIS. ACTA. FIRMARENTVR MCXVI.
EXINDE. PASCHALIS. SEDITIONE. OB. PRAEFECTVRAM
VRBIS. A. COMPETITORIBVS. CONFLATA. SETIAM
CONCESSIT. ET. DE. ADVENTV. HENRICI. AVG.
CERTIOR. FACTVS. BENEVENTVM. PERREXIT

HENRICVS. AVG. PRIMORIBVS. VRBIS. SIBI. CONCILIATIS
INSIGNIA. IMPERI. A. MAVRITIO. BVRDINO. LEGATO
PONTIFICIS. MAXIMI. ITERVM. ACCEPIT. PASCHALIS
RE. COGNITA. LEGATVM. CONCILIO. BENEVENTI
ACTO. DAMNAVIT. ET. HONORIS. GRADV. DEIECIT MCXVII.
ROMAM. POSTEA. CVM. MAGNA. MANV. REVERSVS
HOSTES. E. VATICANO. PELLERE. CONATVS. EST

PASCHALIS·ANNO· XVIIII· PONTIFICAT· SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GELASIVS· II· HVNC FACTIO· HENRICIANA· VIX· DVM· DESIGNATVM INRVPTIONE· FACTA· CEPIT· ET· IN· CVSTODIAM CONIECIT· DONICVM· POPVLO· POSTVLANTE EMITTERE· COACTA· EST MCXVIII·

GELASIVS· HENRICO· AVG· ADVENTANTE· CAIETAM CONFVGIT·HIC·ROMAE·MAVRITIVM· GELASII· LOCO PONTIFICEM· MAXIMVM· CREANDVM· CVRAVIT

GELASIVS· CAPVAM· PROFECTVS· CARDINALIBVS VOCATIS·HENRICVM·AVG· ET· MAVRITIVM·A·SACRIS REMOVIT· INDE· ROMAM· REVERSVS· QVVM· NIHIL VSQVAM· TVTVM· VIDERETVR· PISAS· NAVIGAVIT GENVAM· ADIIT· IN· GALLIAS· PERREXIT

GELASIVS· MVLTARVM· VRBIVM· LEGATIONIBVS AVDITIS· ET· CONCILIO· REMOS· INDICTO· QVVM AD·COENOBIVM· CLVNIACENSE·ACCESSISSET· ANNO I· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· PATRES CARD· QVI·EVM·SEQVVTI·FVERANT· CALLISTVM· II· SVCCESSOREM· DESIGNARVNT· IVDICIVMQ·EORVM QVI· ROMAE· ERANT· COMMVNI· CONSENSV COMPROBAVERVNT MCXVIIII·

CALLISTVS· CONCILIO· TOLOSAE· ET· REMIS· ACTO IN· ITALIAM· VENIT· ET· TEMPLO· MAXIMO· PISIS DEDICATO. VRBEM· MAVRITII· FVGA· PACATAM ADVENTV· SVO· CONFIRMAVIT·INDE· BENEVENTVM ADIIT· APVLIAM· OBIVIT MCXX·

SVTRINI· OB· MAVRITIVM· RECEPTVM· A· ROMANIS OBSESSI· OPPVGNATIQVE· DEDITIONE· EIVS· SE· ET PATRIAM· REDEMERVNT· EXERCITVS· VRBEM REPETENS· MAVRITIVM· CAMELO· AVERSVM IMPOSVIT· ET· POPVLO· OSTENSVM· IN· CVSTODIAM CONIECIT MCXXI·

HENRICVS· AVG· LEGATIS· AD· CALLISTVM· MISSIS CONCORDIAE· CONSTITVENDAE· CAVSSA· VETEREM MOREM· REDVCI· PASSVS· EST· VT· SACRI· HONORES COMITIORVM· AVCTORITATE· MANDARENTVR MCXXII·

CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERANVM· VOCATVM EST· PACIS· FIRMANDAE· ET· DISCIPLINAE· VETERIS RESTITVENDAE· CAVSSA· ACTVM· DE· PISANORVM MCXXIII·

ET· GENVENSIVM· CONTROVERSIIS· DATVMQVE PONTIFICIBVS· CORSORVM· NE· IN· ARCHIEPISCOPI PISARVM· DITIONE CENSERENTVR

AEDES· NICOLAI· A· CALLISTO· CONDITA· AD LATERANVM· ALIAE· PASSIM· REFECTAE· ORNATAE AQVA· IN· VRBEM· INDVCTA· TVRRES· CINCII· ET BONAE· PROPVGNACVLA· SEDITIOSORVM· EVERSAE

CALLISTVS· ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· TEBALDVS· ET· LAMBERTVS MCXXIIII· A· SVA· QVISQVE· FACTIONE· DESIGNATI· TEBALDO SE· ABDICANTE· LAMBERTVS· RITE· RECEPTVS· ET HONORIVS· II· APPELLATVS· EST

NVNCII· E· GERMANIA· VENERE· HENRICVM· AVG· MCXXV· MORTVVM· ESSE· ACTOQVE· CONVENTV· REGNVM A· PRIMORIBVS· LOTHARIO· DELATVM

HONORIVS· BENEVENTVM· ET· TROIAM· APPVLAM PROFECTVS· ROGERIVM· COMITEM· SICILIAE APVLIAM· PROVINCIAM· SIBI· VINDICANTEM· IN OFFICIO· CONTINERE· CONATVS· EST· HOSTEM MCXXVII· BELLO· EXPERTVS· AD· CONSILIA· PACIS· ADDVXIT ET· APVLIAM· EI· BRVTTIOSQVE· VETERI· LEGE ADTRIBVIT

REX· LOTHARIVS· LEGATOS· AD· HONORIVM· MISIT ADVERSVS· CONRADVM· IN· ITALIAE· REGNVM IRRVENTEM· CONRADVS· REIECTVS· ET· A· SACRIS MCXXVIIII· REMOTVS· EST· PETRVS· CARD·TITVLO·ANASTASIA RAVENNAM· LEGATVS· VT· PONTIFICES AQVILEIENSIVM· ET· GRADENSIVM· QVOD· DISSIDII FAVTORES· FVERANT· LOCO· MOVERET

HONORIVS· ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F.E· INNOCENTIVS· II· HVIC MCXXX· FACTIO· SEDITIOSORVM· ANACLETVM· OPPOSVIT QVI· TEMPLO· VATICANO·COMPILATO·PRIVATOQ· PATRIMONIO· EFFVSO· MILITES· SCRIPSIT· ET FAVTORES· SVOS· DITAVIT

INNOCENTIVS· A· CAEDE· ABHORRENS· ECCLESIA PONTIFICI· SABINORVM· COMMENDATA· ITER MARITIMVM· SVSCEPIT· ET· PISIS· GENVAQVE LVSTRATIS· IN· GALLIAS· SE· RECEPIT

ANACLETVS· PONTIFICEM· MEDIOLANENSIVM· SIBI

CONCILIAVIT· ROGERIVM· DVCEM· LEGATO· IN SICILIAM· QVI· REGALIA· INSIGNIA· IMPONERET REGEM· DIXIT· IDEM· ROMAE· AEDEM· LAVRENTII ET· LVCINAE· REFECIT· AC· DEDICAVIT· EODEM TEMPORE· AEDES· SESSORIANA· CVM· COENOBIO A· GERARDO· CARD· RESTITVTA· EST

MCXXXI· CONCILIVM· AB· INNOCENTIO· AVGVSTONEMETI ACTVM· ITEM· CARNVTI· ET· REMIS· DISSIDII TOLLENDI· CAVSSA· ANACLETVS· ET· FAVTORES EIVS· A· SACRIS· REMOTI· REGVM· ET· CIVITATVM STVDIA· IN· INNOCENTIVM· CONVERSA

MCXXXII· INNOCENTIVS· IN· ITALIAM· REGRESSVS· CONCILIVM PLACENTIAM· VOCAVIT· INDE· PISAS· VENIT· ET PISANORVM· AC· GENVENSIVM· CONTROVERSIIS COMPOSITIS· REGE· LOTHARIO· STIPANTE· AD VRBEM· ACCESSIT· ANACLETVS· ARCE· SE· ET MILITIBVS· SEPSIT

MCXXXIII· CIVITAS· EFFVSA· OBVIAM· INNOCENTIVM· IN LATERANVM· DEDVXIT· REX· LOTHARIVS·INSIGNIA IMPERI· AB· INNOCENTIO· TVLIT· VRBES· ETIAM QVAE· MATILDAE· FVERANT· LEGE· VECTIGALI REGENDAS· ACCEPIT

MCXXXIIII· INNOCENTIVS· PISAS· REVERSVS· CONCILIO·VOCATO SENTENTIAM· IN· ANACLETVM· DIXIT· PONTIFICES DISSIDII· TENACES· GRADV· MOVIT· BERNARDVM PATREM· MONACHORVM· AD· MEDIOLANENSES LEGAVIT

MCXXXVII· LOTHARIVS· AVG· EXERCITV· IN· ITALIAM· DVCTO REGIONEM· PADANAM· ARMIS· AVT· AVCTORITATE PACAVIT· APVLIAM· ET· CAMPANIAM· INNOCENTIO PARERE· COEGIT· RAINOLFVS· VTROQVE·AVCTORE CREATVS· EST

MLXXXXII· INNOCENTIVS· PRAENESTE· RECEPTO· IN· VRBEM REDIIT· LOTHARIVM· AVG· IN· GERMANIAM PROFICISCENTEM· MORS· INTERCEPIT· ROGERI EXERCITVS· IN· APVLIA· A· RAINOLFO· CAESVS APVD· RAGNANVM· CASTRAQVE· CAPTA· SVNT

MCXXXXIII· ANACLATVS· DIEM· OBIIT· SVPREMVM· HVIC·FACTIO SEDITIOSORVM· GREGORIVM· SVFFECIT· ET VICTOREM· IIII· APPELLAVIT· BERNARDO·AVCTORE

VICTOR. INSIGNIBVS. POSITIS. INNOCENTIVM ADORAVIT. ITAQVE. CIVITAS. SEDITIONIBVS. AC DISCORDIIS. PERFVNCTA. PAX. ORBI. CHRISTIANO REDDITA. EST

CONCILIVM. MAGNVM. AB. INNOCENTIO. IN LATERANVM. INDICTVM. AD. LIBIDINIS. ET. AVARITIAE MCXXXVIIII. LICENTIAM. COERCENDAM. ARNOLDVS. BRIXIANVS AVCTOR. RERVM. NOVARVM. DAMNATVS. ACTA ANACLETI. RESCISSA. ITEM. SANCITVM. VT. A. SACRIS REMOTVS. HABERETVR. SI. QVIS. CLERICVM MONACHVMVE. SCIENS. VOLENSQVE. VIOLASSET

AEDES. MARIAE. TRANSTIBERINAE. OPERE. MVSIVO AB. INNOCENTIO. EXORNATA. AEDES. ANASTASII AD. AQVAS. SALVIAS. COENOBIO. AVCTA. ET. IN TEMPLO. PAVLLI. VIA. OSTIENSI. CELLA. MAXIMA COMMVNITA. EST. ITEM. IN. LATERANO. TEMPLVM SVBLAQVEATVM. ET. DOMVS. PONTIFICALIS PROLATA. ATQVE. EXCVLTA

ROGERIVS. AVDITO. RAINOLFVM. DVCEM. OCCVBVISSE APVLIAM. RVRSVM. INVASIT. INNOCENTIVS. CASINVM CVM. EXERCITV. PROFECTVS. VT. DE. PACE. AGERET QVVM. RE. INFECTA. IN. TVTVM. PRAESIDIVM MIGRARET. A. NORMANNIS. CAPTVS. EST

INNOCENTIO. HONOR. HABITVS. EMISSVSQVE. CVM SVIS. EA. CONDITIONE. VTI. ROGERIVM. REGEM APPELLARET. ROGERIOQVE. ROGERI. F. APVLIAM ET. CAMPANIAM. VETERI. LEGE. ADTRIBVERET

TIBVR. AB. ROMANIS. OBSESSVM. OBSESSI. CLADEM OPPVGNANTIBVS. INTVLERE. RENOVATO. BELLO MCXXXXI. TIBVRTES. SE. IN. DITIONEM. ET. ARBITRATVM INNOCENTII. DEDIDERVNT. ROMANI. QVOD. MITIOR IN. EOS. FVISSET. SEDITIONE. IN. VRBE. FACTA SENATVM. LEGERVNT. CVIVS. ARBITIO. RES MCXXXXIII. GERERENTVR

INNOCENTIVS. ANNO. XIIII. PONTIFICATVS. SVI MORTVVS. EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. CAELESTINVS II. QVEM. SEXTO. POST. MENSE. MORS. INTERCEPIT MCXXXXIIII. IN. EIVS. LOCVM. F. E. LVCIVS. II. HVIVS. CONGRESSVM REX. ROGERIVS. PER. LEGATOS. PETIIT. IN. EIVSDEM SE. POTESTATE. ESSE. PROFESSVS

VE-

VENETI· PISANIQVE· BELLVM· INVICEM· INFESTIS CLASSIBVS· INFERENTES· LVCII· AVCTORITATE· IN CONCORDIAM· REDIERE

LVCIVS· MENSE· XII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· EVGENIVS· III· QVI·OB VRBANAS· DISSENSIONES· IN· COENOBIO·FARFENSI CONSECRATVS· VITERBIVM· SE· RECEPIT MCXXXXV·

FACTIO· SENATVS· ARNOLDO· CONCITATORE DESAEVIT· PRAEFECTVRA· VRBIS· ABOLITA· CIVES APVD· PRINCIPEM· SENATVS·SACRAMENTVM·DICERE IVSSI

EVGENIVS· LEGATIONIBVS· FRVSTRATVS·IORDANVM A· SACRIS· REMOVIT· DEIN· EXERCITV·COMPARATO ET· COPIIS· TIBVRTIVM· AVXILIARIBVS· AVCTO SENATVM· PACEM· PETERE· COEGIT· PRINCIPE SENATV· MOTO· PRAEFECTOQVE· RESTITVTO SENATVM· IN· VRBE· ESSE· PASSVS· EST· PACE CONSTITVTA· IN· GALLIAS· SE· CONTVLIT· ET CONCILIVM· LVTETIAM· PARISIORVM· VOCAVIT

BELLVM· ADVERSVS· TVRCAS· ET· SARACENOS EVGENIO· AVCTORE· A. GERMANIS· GALLISQVE SVSCEPTVM· MVLTAS·ITALIA·COPIAS· IN.ORIENTEM SVBMISIT MCXXXXVII·

CONCILIVM· AB· EVGENIO· REMIS· ACTVM DISCIPLINAE· VETERIS· RESTITVENDAE· CAVSSA GILBERTI· PONTIFICIS· PICTAVIENS· SCRIPTA EXCVSSA· DAMNATAQVE MCXXXXVIII·

EVGENIVS· IN· ITALIAM· REVERSVS· REGIS· ROGERI COPIIS· FACTIONEM· SENATVS· COERCVIT· SIGNIA NORBA· TARRACINA· RECEPTIS· VRBEM· IN· SVAM POTESTATEM· REDEGIT MCLII·

LEGATI· AB· REGE· FEDERICO· AHENOBARBO· AD EVGENIVM· VENERE· FOEDERIS·RENOVANDI·CAVSSA PORTICVS· TEMPLI· LIBERIANI· AB· EVGENIO RESTITVTA· ET· IN· VATICANO· DOMVS PONTIFICALIS· AB· INCHOATO· EXSTRVCTA

EVGENIVS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ANASTASIVS· IIII· HOC PONTIFICE. FAMES· IN· VRBE· FVIT·INOPIA· PLEBIS LIBERALITATE· EIVS· LEVATA· EST MCLIII·

DOMVS· PONTIFICALIS· AD· AEDEM· ROTVNDAM· IN CAMPO· MARTIO· AB· ANASTASIO· CONDITA

NVNCII· AB·SICILIA·ADLATI·REGE·ROGERIO·MORTVO GVLIELMVM· FILIVM· REGNARE MCLIIII.

ANASTASIVS. ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HADRIANVS· IIII· HVIC REX· GVLIELMVS· LEGATOS· MISIT. HONORIS HABENDI· ET· GRATIAE· CONCILIANDAE· CAVSSA

HADRIANVS· QVOD· AB· ARNOLDI· FACTIONE·PATER CARD· TITVLO· PVDENTIANA· VIOLATVS VVLNERATVSQVE· ESSET· VRBEM· VNIVERSAM INTERDICTIONE· SACRORVM· PVNITVS· POMOERIO EXCESSIT

REX· GVLIELMVS· QVOD· INCVRSIONEM· IN FINES ROMANOS· FECISSET· HADRIANI· SENTENTIA· A SACRIS· REMOTVS· EST MCLV.

HADRIANVS· VRBI· PLACATVS· QVOD· CIVES ARNOLDVM· IN·EXSILIVM·EGISSENT·IN·LATERANVM REGRESSVS· SACERDOTIBVS· RVRSVM· SACRIS OPERANDI· IVS· FECIT

REX· FEDERICVS· REBVS· CVM·HADRIANO·COMPOSITIS VRBEM· ACCESSIT· ET· IN· TEMPLO· VATICANO INSIGNIA· IMPERI. SOLLEMNI. RITV· ACCEPIT

SEDITIO· IN· VRBE· ET· PVGNA· INTER· CIVES· ET EXERCITVM· AVG· FVIT

LEGATI· A· REGE· GVLIELMO· AD· HADRIANVM· DE PACE· MISSI· EAQVE· PRIMVM· REPVDIATA·DEINDE BENEVENTI· AEQVIS·CONDITIONIBVS·CONSTITVTA MCLVI.

REX· IN· POTESTATE· PONTIFICIS· MAXIMI· SE FVTVRVM· SPOPONDIT

CONTROVERSIAE· GRAVES· INTER· FEDERICVM· ET HADRIANVM· DE· IVRE· EXORTAE· CONCORDIA LEGATIONIBVS· MALE· SARTA MCLVIII.

HADRIANVS· ANNO· V· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ALEXANDER· III· CVI OCTAVIANVS· CARD· FACTIONE· AVG· FRETVS INSIGNIA· DERIPVIT· ET· SE· PRO· PONTIFICE MAXIMO· GESSIT· VICTOR. IIII· APPELLATVS MCLVIIII.

ALEXANDER. VRBE· SOSPES· EGRESSVS· LEGATOS TARRACINA· AD· AVGVSTVM· MISIT· QVI· REIECTI

SVNT· REX· GVLIELMVS· ALEXANDRVM· SVMMO HONORE· PROSEQVVTVS· EST

FEDERICVS· AVG· CONVENTV· TICINVM·VOCATO·DE PONTIFICIS· MAXIMI· CREATIONE· COGNOVIT· ET OCTAVIANVM· ALEXANDRO· PRAETVLIT· OB· EAM REM. ALEXANDER· SACRO· ANAGNIAE· SOLLEMNI RITV· FACTO· FEDERICVM· ET· OCTAVIANVM· A SACRORVM· COMMVNIONE· SECLVSIT MCLX·

GALLIA·REGE·LVDOVICO·BRITANNIA·REGE·HENRICO AVCTORIBVS· ALEXANDRVM· COMMVNI· CONSENSV PONTIFICEM· MAXIMVM· SALVTAVERVNT MCLXI·

ALEXANDER· IN· VRBEM· REVERSVS· AEDE· MARIAE NOVAE· DEDICATA· IN· LATIVM· SECESSIT· ET TARRACINA· SOLVENS· REGIS· GVLIELMI TRIREMIBVS·GENVAM·NAVIGAVIT INDE·IN·GALLIAS AD· REGEM· LVDOVICVM· PERREXIT

CONCILIVM· AB· ALEXANDRO· CAESARODVNVM VOCATVM·EST·DOCTRINAE· VETERIS·RETINENDAE DISCIPLINAEQVE· REVOCANDAE· CAVSSA OCTAVIANVS· ET· FAVTORES· EIVS· DAMNATI MCLXIII·

OCTAVIANO· LVCAE· DEMORTVO· IN· EIVS· LOCVM GVIDO· CREMENSIS· A· FACTIONE· CREATVS PASCHALIS· III· DICTVS· EST· QVEM· FEDERICVS AVG· PRO· PONTIFICE· MAXIMO· HABVIT MCLXIIII·

ALEXANDER· SICILIAM· APPVLSVS· REGIS· GVLIELMI TRIREMIBVS· ROMAM· VECTVS· ET· POPVLO PLAVDENTE· IN· LATERANVM· DEDVCTVS· EST MCLXV·

LEGATVS· CONSTANTINOPOLI· A· COMNENO· AVG· VENIT· QVI· CVM· ALEXANDRO· DE· ORIENTIS· ET OCCIDENTIS· CONCORDIA· AGERET· ATQ·IMPERIVM POPVLI· ROMANI· GRAECIS· AVGG· DEPOSCERET ITAQVE· AB· ALEXANDRO· CONSTANTINOPOLIM MISSI· QVI· DE· RE· VTRAQVE· COGNOSCERENT MCLXVI·

BELLVM· ALEXANDRO· INVITO· TVSCVLANIS· A POPVLO· ROMANO· INLATVM· TVSCVLANI· COPIIS FEDERICI· AVG· CONFIRMATI· ROMANOS· MAGNA CLADE· CECIDERVNT MCLXVII·

VRBE· A· FEDERICO· AVG· OBSESSA· ALEXANDER BENEVENTVM· PETIIT· ET· REGIS· GVLIELMI EXERCITV· SE· TVTATVS· EST· AT· PASCHALIS· A

FACTIONE· IN· VRBEM· RECEPTVS· FEDERICO·AVG·
ET· BEATRICI· VXORI·INSIGNIA· IMPERI. IN·TEMPLO
VATICANO· IMPOSVIT· FEDERICVS· AVG· LVE
EXERCITVM· DEPOPVLANTE· FINIBVS· ROMANIS
ABIRE· COACTVS· EST

FOEDVS· INTER· CIVITATES· ITALICAS· ICTVM MCLXVIII·
ADVERSVS· FEDERICVM· AVG· OPPIDVMQVE· E
REGIONE· CONDITVM· ET· AB· ALEXANDRO· PONT·
MAX· ALEXANDRIA· APPELLATVM

PASCHALIS· IN· VATICANO. OBIIT· CVI· FACTIO
CALLISTVM· III· SVFFECIT

FEDERICVS·AVG·LEGATVM·DE·PACE·AD·ALEXANDRVM
MISIT· IS· VERVLIS· A· PONTIF· MAXIMO· ADMISSVS MCLXX·
INFECTA· LEGATIONE· IN· GERMANIAM· REDIIT
ALEXANDER· TVSCVLVM· RECEPIT

CARDINALES· BINI· IN· BRITANNIAM· LEGATI· QVI
DE· CAEDE·THOMAE·PONTIFICIS·CANTVARIENSIVM MCLXXI·
COGNOSCERENT

ALEXANDER·CONCORDIAE·IN·VRBE·CONSTITVENDAE
CAVSSA·MOENIA·TVSCVLI·A·ROMAN·SVBRVI· PASSVS MCLXXII·
EST· QVOD· II· DEIN· PROMISSIS· NON· STETISSENT
ANAGNIAM· SECESSIT· TVSCVLVM· RVRSVS
MVNIENDVM· CVRAVIT

THOMAE· PONTIFICI· CANTVARIENSIVM· CAELESTES MCLXXIII·
MARTYRVM· HONORES· AB· ALEXANDRO· SIGNIAE
DECRETI· HARDVINVS· HYPODIAC· ECCLESIAE
ROMANAE· PRIMVS· ALEXANDRINIS· ITALIAE
PONTIFEX· DATVS MCLXXV·

FEDERICVS· AVG· AB· ITALICO· EXERCITV· VICTVS
FVGATVSQVE· LEGATOS· ITERVM· DE· PACE· AD
ALEXANDRVM· MISIT· PAX· VENETIIS· VTROQVE
PRAESENTE· CONSTITVTA· EST· SVMMA· ITALIAE
LAETITIA· CONCILIVM· AB· ALEXANDRO·IN·TEMPLO MCLXXVII·
MARCI· ACTVM· POENAQVE· INDICTA· IN· EOS·QVI
PACEM· VIOLASSENT· VT· A· SACRIS· EXCLVSI
HABERENTVR

ALEXANDER· LEGATIONE· INVITATVS· IN· VRBEM
MAGNO· HONORE· ACCEPTVS· EST· CALLISTVS MCLXXVIIII·
ADVERSARIVS· MISERICORDIAM· EIVS·IMPLORAVIT
CVI· TAMEN· FACTIO. INNOCENTIVM· III· SVFFECIT

CON-

CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERANVM· AB ALEXANDRO· VOCATVM· DISCIPLINAE· VETERIS RESTITVENDAE· CAVSSA· DAMNATI· ALBIGENSES DISSIDIVM· ECCLESIARVM· SVBLATVM· REGES BRITANNIAE· ET·GALLIARVM·LITTERIS·ALEXANDRI AD· BELLVM· SARACENICVM· EXCITATI

ALEXANDER· ANNO· XXII· PONTIFICATVS· SVI MCLXXXI·
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· LVCIVS· III· QVI· VELITRIS· PONTIFICATVM· CEPIT

TVSCVLVM· A· ROMANIS· ITERVM· TENTATVM·LVCII
COPIIS· REPVLSI· AGRVM· LATE· VASTAVERVNT MCLXXXIII·

LVCIVS· IN· REGIONEM· PADANAM· PROFECTVS MCLXXXIIII·
TEMPLVM· MAXIMVM· MVTINAE· DEDICAVIT· INDE VERONAM· FEDERICVM· AVG· CONVENIT· ET CONCILIO· INDICTO· HAERETICOS· DOCTRINAM VETEREM· PERVERTENTES·ATQVE·IPSOS·ROMANOS PERDVELLES· A· SACRIS· REMOVIT

LVCIVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· VERONAE MCLXXXV·
MORTVVS·EST·IBIDEM·IN·EIVS· L· F· E· VRBANVS·III· QVI· QVVM· PONTIFEX· MEDIOLANENSIVM· ESSET EO· SE· PONTIFICATV· NON· ABDICAVIT

PONTIFEX· AQVILEIENSIVM· QVOD· MEDIOLANI
ARBITRIO· SVO· HENRICVM· FEDERICI· AVG· F· MCLXXXVI·
INSIGNIBVS· REGNI· ITALICI· DELATIS· REGEM APPELLASSET· IPSE· ET· QVI· ADFVERANT·EPISCOPI A· SACRIS· VRBANI· SENTENTIA· ABSTINERE· IVSSI

LITTERAE· AB· VRBANO· AD· FEDERICVM·AVG·MISSAE VEHEMENTES· ET· GRAVES· QVOD· FOEDVS VIOLASSET· ET· PONTIFICALEM· AVCTORITATEM IMMINVERET

REX· HENRICVS· INCVRSIONEM· IN· FINES·ROMANOS FECIT· NVNCII· TRISTES· AB· ORIENTE· ADLATI REM· CHRISTIANAM· OB· SALADINI· BABYLONII INRVPTIONES· PESSIMO· LOCO· ESSE

VRBANVS· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· FERRARIAE
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F·E· GREGORIVS MCLXXXVI·
VIII· SVPPLICATIONES· AB· EO·INDICTAE·PLACANDI NVMINIS· CAVSSA· CHRISTIANI· OMNES· AD PALAESTINAM· BELLO· VINDICANDAM. EXCITATI

GREGORIVS· MENSE· ALTERO· PONTIFICATVS· SVI

PISIS· MORTVVS· EST· IBIDEM· IN· EIVS· LOCVM· F· E·
CLEMENS· III· LEGATI· AB· EO· AD· AVG· ET· REGES
MISSI· VT· NOMINI· CHRISTIANO· ADVERSVS
SARACENOS· AVXILIVM· FERRENT· PAX· INTER· EOS
FIRMATA· MAGNOQVE· APPARATV· EXPEDITIO
SVSCEPTA· EST

CLEMENS· VRBANIS· REBVS· PER· LEGATOS· COMPOSITIS
IN· LATERANVM· VENIT· TVSCVLVM· ET· TIBVR
SENATVI· CONDONATVM· EST

REGE· GVLIELMO· II· MORTVO· REGNVM· SICILIAE MCLXXXVIIII·
CLEMENTIS· AVCTORITATE· TANCREDO· DELATVM
EST· AEDES· LAVRENTII· EXTRA· POMOERIVM
ORNATA· ET· COENOBIVM· IN· PROXIMO
COMMVNITVM· PLEBS· AD· MVROS· VRBIS
REFICIENDOS· PRAEMIIS· INVITATA

CLEMENS· ANNO· IIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CAELESTINVS· III· QVI MCLXXXXI·
REGI· HENRICO· ET· CONSTANTIAE· VXORI
INSIGNIA· IMPERI· RITV· SOLLEMNI· DEDIT

TVSCVLVM· AB· ROMANIS· EVERSVM· CIVES· EXTORRES
MAGALIA· SIBI· IN· AGRO· STRVXERVNT· EODEM
ANNO· REX· GALLIARVM· PHILIPPVS· EX· ORIENTE
REDVX· CAELESTINVM· INVISIT

HENRICVS· AVG· CAELESTINI· LITTERIS· IMPVLSVS
EXERCITVM· IN· PALAESTINAM· DESTINAVIT· AT MCLXXXXVI·
SICILIAM· ANTEA· BELLO· AGGRESSVS· MESSANAE
DECESSIT

DOMVS· PONTIFICALES· LATERANENSIS· ET· VATICANA
CONCLAVIBVS· ADDITIS· A· CAELESTINO
AMPLIATAE

CAELESTINVS· ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI
MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS MCLXXXXVIII·
III· QVEM· VRBS· DOMINVM· LIBENS· REVERITA· EST
IDEM· PROVINCIAS· AB· EXERCITV· GERMANICO
OCCVPATAS· RECEPIT

CONSTANTIA· AVG· SVPREMO· VITAE· SVAE· DIE
FEDERICVM· ROGERIVM· FILIVM· QVADRIMVM
QVEM· PATER· REGEM· SICILIAE· DESIGNARAT
TVTELAE· INNOCENTII· COMMENDAVIT

COHORTES· REGI· SVPPETIAS· IN· SICILIAM· MISSAE

AB·INNOCENTIO· ADVERSVS· MARQVARDVM·DVCEM NVMERORVM· GERMANICORVM· SIBI· REGNVM PARANTEM MCC·

SAECVLVM· XIII·

REX·OTHO· IIII· INNOCENTII·AVCTORITATE·REGNVM GERMANIAE· SIBI· ADSERVIT· PHILIPPVS· QVI· CVM EO·DE· REGNO·CONTENDEBAT· A· SACRIS·REMOTVS EST MCCI·

EXERCITVS· CHRISTIANVS· VENETIIS· IN· ORIENTEM SOLVIT· HVIC· AB· INNOCENTIO· INTERDICTVM NE· CHRISTIANIS· NISI· EXPEDITIONI ADVERSARENTVR· BELLVM· INFERRET· PERMISSVM VT· ALEXIVM· ISAACI· ANGELI· AVG· F· IN·REGNVM REDVCERET MCCII·

CONSTANTINOPOLIS· ALEXIO· A· SVIS· NECATO CAPTA· EST· GRAECI· CONCORDIA· CVM· LATINIS INITA· PONTIFICEM· MAXIMVM· VENERATI· SVNT MCCIII·

REX· OTHO· CONDITIONIBVS· PER· LEGATOS· EX INNOCENTII· VOLVNTATE· CONSTITVTIS· IN ITALIAM· CVM· EXERCITV· VENIT· ET· REGNO ITALIAE· POTITVS· INSIGNIA· IMPERI· ROMAE· IN TEMPLO· VATICANO· ACCEPIT·TVMVLTVS·IN·VRBE FVIT· EXERCITVS· AVG· A· ROMANIS· CAESVS· EST MCCVIIII·

FACTIONES· GVELFORVM· ET· GHIBELLINORVM EXORTAE· OTHO· AVG· QVOD·IN·FINES·ROMANOS VI· CVM· EXERCITV· INVASISSET· ET· BELLVM APVLIAE· ADVERSVS·REGEM·FEDERICVM· INFERRET INNOCENTII· SENTENTIA· A· SACRIS· REMOTVS·EST MCCX·

SODALIB· FRANCISCALIBVS· PRIMVM· AB· INNOCENTIO DATVM· VT· AVCTORE· FRANCISCO· ASISINATE DEPRAVATIS· CHRISTIANORVM· MORIBVS REFORMANDIS· OPERAM· DEO· NAVARENT

PRIMORES· GERMANIAE· REGEM· FEDERICVM·E·SICILIA EVOCATVM· OTHONI· AVG· OPPOSVERVNT· OTHO IN· GERMANIAM· REGRESSVS· EST MCCXII·

CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERAN· AB·INNOCENTIO VOCATVM· ADVERSVS· HAERESVM PRAVITATES MCCXV·

SACERDOTIBVS· VIVENDI· LEGES· PRAESCRIPTAE
ACTVM·DE·COPIIS· AVXILIARIBVS· IN·PALAESTINAM
MITTENDIS
AEDES· XYSTI· AB· INNOCENTIO· REFECTA
TEMPLI· VATICANI· ALTARE· MAXIMVM·CVM·SVMMA
ABSIDE· EXORNATVM· DOMVS· HOSPITALES· BINAE
IN·COELIO· VNA· ALTERA· TRANS· TIBERIM
CONDITAE· TVRRIS· AD· SVBVRRAM· EXSTRVCTA
INNOCENTIVS· ITINERE· IN· ETRVRIAM· SVSCEPTO
VT· PISANOS· CVM· GENVENSIBVS· COMPONERET
PERVSIAE· ANNO· XVIIII· PONTIFIC· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HONORIVS· III· HVIVS MCCXVI·
AVCTORITATE· DOMINICVS· PATER· NOVVM
SODALIVM· INDVXIT· ORDINEM· QVI· DEGENERES
CHRISTIANOS· AD· BONAM· FRVGEM· DICENDO
REVOCARENT
PETRVS· COMES· ANTISSIODORENSIVM· INSIGNIA
IMPERII· ORIENTIS· AB· HONORIO· ACCEPIT MCCXVII·
PISANI· CVM· GENVENSIBVS· VGOLINO· CARD·
CONCILIATORE· FOEDVS· AMICITIAMQ· FECERVNT
HONORIVS· OB· CIVIVM· DISSENSIONES· VITERBIVM
SECESSIT· LEGATOS· IN· REGIONEM· PADANAM MCCXVIIII·
MISIT· QVI· FINITIMARVM· CIVITATVM·ODIA·IRASQ·
RESTINGVERENT
REX· FEDERICVS· DICTIS· AB· HONORIO
CONDITIONIBVS· ROMAM· INGRESSVS· INSIGNIA MCCXX·
IMPERII· CVM· CONSTANTIA· VXSORE· TVLIT
POPVLVMQVE· ROMANVM· PONTIFICI· MAXIMO
PARERE· COEGIT
HONORIVS· VERVLAS· PROGRESSVS. FEDERICVM·AVG·
CONVENIT· VT· CHRISTIANORVM· CAVSSA· OPEM MCCXXII·
IN· ORIENTE· IMPLORANTIVM· AD· BELLVM· IN
SARACENOS· SVSCIPIENDVM· IMPELLERET
REX· IOANNES· AB· HIEROSOLYMIS· REGNI
RECVPERANDI· CAVSSA· IN. VRBEM· VENIT· IPSE· ET
FEDERICVS· AVG· FERENTINI· IN· HERNICIS MCCXXIII·
CVM· HONORIO· CONGRESSI· DE· EXPEDITIONE
EGERVNT
HONORIVS· OB· TVRBAS· A· PARENTIO. SENATORE
EXCITATAS· TIBVR· CONCESSIT· INDE· REATE· SE MCCXXV·

CONTVLIT· ET· DIEM· FEDERICO· AVG· DEFINIVIT
QVO· IN· ORIENTEM· SOLVERET
HONORIO· ARBITRO· CONCORDIA· INTER·FEDERICVM
AVG· ET· CIVITATES· ITALICI·REGNI·CONSTITVTA
HONORIVS. REGI·IOANNI·REGNO·HIEROSOLYMORVM
EXTORRI· PERVSIAM· ET· FINITIMA· OPPIDA MCCXXVII·
ADMINISTRANDA· DEDIT
AEDES. LAVRENTII· EXTRA· POMOERIVM·AB·HONORIO
RESTITVTA· PORTICV· ADDITA· ET· COENOBIO
REFECTO· IDEM· COENOBIVM· VIRGINVM·CVM·AEDE
VIVIANAE· MARTYRIS· REPARAVIT· COENOBIVM
MARTINI· AB· INCHOATO· EXSTRVXIT· AEDEM
VINCENTII· ET·ANASTASII·PERACTA· DEDICATIONE
APERVIT
HONORIVS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· VIIII.
HVIVS· SENTENTIA· FEDERICVS· AVG· QVOD
EXPEDITIONEM· IN· ORIENTEM· DIE· DICTO· NON
SVSCEPISSET· A· SACRIS· REMOTVS· EST
SEDITIO· IN· VRBE· AVCTORE· FEDERICO· AVG· FVIT
GREGORIVS· FVGAM· ARRIPERE· COACTVS· EST MCCXXVIII·
FEDERICVS·AVG· IN· ORIENTEM·PROFECTVS·LEGATOS
A· GREGORIO· MISSOS· VT· EVM· DE· OFFICIO
ADMONITVM· AD· VENIAM· PETENDAM
HORTARENTVR. REIECIT
ROMANI· INRVPTIONEM· IN· AGRVM· VITERBIENSEM
FECERVNT· GREGORIVS· ASISIVM· PROFECTVS
CAELESTES·HONORES·FRANCISCO· PATRI·DECREVIT
RINALDVM· LEGATVM· FEDERICI· AVG· REGIA
POTESTATE· QVOD· IN. FINES· ROMANOS
HOSTILITER· INVASISSET· A· SACRIS· REMOVIT
REX· IOANNES· APVLIAM· GREGORII· IVSSV
AGGRESSVS· VRBES· COMPLVRES· CEPIT· FEDERICVS MCCXXVIIII·
AVG· HIEROSOLYMIS· IN·SVAM·DITIONEM·REDACTIS
REDIIT· IN· SICILIAM
TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· EXINDE· LVES
LEGATI· A· SENATV· PERVSIAM· AD· GREGORIVM MCCXXX·
QVI· EVM· IN· VRBEM· INVITARENT
FEDERICVS· AVG· CONDICIONIBVS· QVAS·GREGORIVS
DIXIT· ACCEPTIS· POENA· EXSOLVTVS· EST· PAX

SVMMA· ITALIAE· LAETITIA· COMPOSITA
EDICTA· A· GREGORIO· ET· FEDERICO· PROPOSITA MCCXXXI.
ADVERSVS· MANICHEOS· NON· VNO· NOMINE
RENASCENTES· ANTONIVS. IVNIOR· SPOLETI· A
GREGORIO· SOLLEMNI· RITV· IN· CAELITVM MCCXXXII.
SANCTORVM· NVMERO· CENSVS· EST
LEGATI· ANAGNIAM· A· SENATV· PROFECTI· QVI
GREGORIO· VOTA· PVBLICA· OB· EIVS· ADVENTVM
EXPONERENT· EO· REDVCE·RES·PVBLICA·ORDINATA MCCXXXIII.
DISSENSIONES· SVBLATAE· MISSI· IN· ETRVRIAM
QVI· SENENSES· CVM·FLORENTINIS·CONIVNGERENT
PATAVIVM· ALII· ET· VERONAM. QVI· EARVM
CIVITATVM· DISCORDIAS· TOLLERENT
GREGORIVS· PRONAON· TEMPLI· VATICANI· OPERE
MVSIVO· EXCOLVIT· DOMVM· PONTIFICALEM· IN
LATERANO· AREA· LAXATA· PRODVXIT
NOSOCOMIVM· INGENS·ADIECIT·CLOACAS·VETERES
REPVRGANDAS· NOVAS· SVBSTRVENDAS· CVRAVIT
PER· IDEM· TEMPVS· AEDES· ANTONII· SENIORIS· IN
EXQVILIIS· CVM· NOSOCOMIO· ET· COENOBIO· EX
TESTAMENTO· PETRI· CAPOCII· CARD· EXSTRVCTA
NOVVS· IN· VRBE· TVMVLTVS· SENATV· DOMINANTE
GREGORIVS· REATE· PETIIT· IBI· DOMINICO·PATRI MCCXXXIIII.
CAELESTES· HONORES· DECREVIT
ROMANI· AD· VITERBIVM· AB· OPPIDANIS· CAESI· OB
EAM· CLADEM· SABINI· IN· GREGORII· DITIONEM
REDIERE
CONVENTVS· PERVSIAM· A· GREGORIO· INDICTVS
LEGATI· AB· ITALICIS· CIVITATIBVS· CONVENERE MCCXXXV.
VT· BELLI· A· FEDERICO· AVG· IMPENDENTIS
MOLEM· AVERTERENT
GREGORIVS· LEGATOS· MANTVAM· MISIT· QVI
FEDERICVM· AVG· ITALIAM· VASTANTEM· DE MCCXXXVII.
VIOLATO· FOEDERE· POSTVLARENT· CONSILIA
PACIS· REIECTA· ENTIVS· AB· AVGVSTO· REX
SARDINIAE· GREGORIO· CONTEMPTO·APPELLATVS
EST
VITERBIENSES· OB·DEFECTIONEM· REMOTI· A· SACRIS
VENETI· ET· GENVENSES· FOEDVS· ADVERSVS
FEDERICVM· AVG· CVM· GREGORIO· FECERVNT MCCXXXVIII.

FEDERICVS· AVG· QVOD· SEDITIONES· FOVISSET
ET· LEGATIONIBVS· REIECTIS·RVPTOQVE·FOEDERE
BELLVM· ITALIAE· INFERRET· GREGORII·SENTENTIA
A· SACRIS· EXCLVSVS· STIPENDIARIIQVE· EIVS
SACRAMENTO· SOLVTI· SVNT· ITEM· REGI· ENTIO
SACRIS· INTERDICTVM· QVOD· EXERCITVM·IN·FINES
ROMANOS· EGISSET

SVPPLICATIO· IN· VRBE· AD·OMNIA·TEMPLA·DECRETA MCCXXXX·
ET· SACROSANCTA· CAPITA· PETRI· ET· PAVLLI
APOSTT· IN· POMPA· CIRCVMLATA· SVNT

PONTIFICES· ANTISTITESQVE· OMNIVM· ORDINVM
QVI· ROMAM· AD· CONCILIVM· VENIEBANT· TERRA MCCXXXXI·
MARIQVE· A· FEDERICO· CAPTI· ET· IN·CVSTODIAS
CONIECTI· OPPIDA· COMPLVRA· QVAE· GREGORIO
PAREBANT· OBSESSA· OPPVGNATAQVE

GREGORIVS· ANNO·XV· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CAELESTINVS· IIII· QVI
XVIIII· DIE· PONTIFICATVS· SVI·DECESSIT·IN·HVIVS
LOCVM· ANAGNIAE· POST·ANNVM· ET·MENSES·VIII·
DIESQVE· XVI· CREATVS· EST· INNOCENTIVS· IIII· MCCXXXXIII·
QVI· LEGATOS· DE· PACE· PRIMVS· AD· FEDERICVM
AVG· MISIT· ET· VITERBIO· RECEPTO· IN· VRBEM
VENIT· ACTVM· DE· PACE· IN· LATERANO· CORAM
IMP· BALDVINO· AVG· ET· SENATV· POPVLOQVE
FEDERICVS· CONDICIONES· REIECIT

INNOCENTIVS· CONSILIIS· FEDERICI· DETECTIS
GENVAM· AD· SVOS· NAVIGAVIT· INDE·LVGDVNVM MCCXXXXIIII·
PROFECTVS· CONCILIVM· MAGNVM· INDIXIT·EVMQ.
AD· CAVSSAM· DICENDAM· VOCAVIT

ECCELINVS· TYRANNVS· QVOD. NEFARIO· BELLO
ITALIAM· PREMERET· IVRAQVE· HVMANA· AC MCCXXXXVIII·
DIVINA· PERVERTERET· INNOCENTII· SENTENTIA
A· SACRIS· REMOTVS· EST

INNOCENTIVS· LVGDVNO· GENVAM· VENIT· INDE
PERAGRATA· INSVBRIA· PERVSIAM· ACCESSIT MCCLI·
LEGATOS· A· REGE· CONRADO· QVI· SIBI· REGNVM
SICILIAE· PETEBAT· RE· INFECTA· DIMISIT

SENATOR· QVI· VRBI· PRAEESSET· BRANCALEO
BONONIENSIS· A· POPVLO·CREATVS· IN·TRIENNIVM MCCLIII·
LEGATI· PERVSIAM· AD· INNOCENTIVM· PVBLICE

MISSI· QVI· REDITVM· EIVS· SOLLICITARENT
INNOCENTIVS· ASISIVM· ADIIT· EXINDE CONTROVERSIIS· INTER· SPOLETINOS· ET INTERAMNATES· DIREMPTIS· ROMAM· INGRESSVS EST· SACRO· AD·VATICANVM· FACTO· ET·CONCIONE HABITA· QVVM· EXERCITVM· AD· REGNVM·SICILIAE VINDICANDVM· COMPARARI· IVSSISSET· ANAGNIAM PERREXIT MCCLIIII·
INNOCENTIVS· ANNO·XII·PONTIFICATVS·SVI·NEAPOLI MORTVVS· EST· IN· EIVS· L· F· E· ALEXANDER· IIII· HVIVS· IVSSV· OCTAVIANVS· VBALDINIVS· CARD. EXERCITVM· ADVERSVS· MANFREDVM· IN· SICILIA DOMINANTEM· CONSCRIPSIT· ET· APVLIAM OCCVPAVIT· ALEXANDER· PACIS· CONSTITVENDAE SPE. FRVSTRATVS· VRBEM· ACCESSIT MCCLV·
PHILIPPVS· PONTIFEX· AQVILEIENSIVM· ALEXANDRO AVCTORE· CONTRA· ECCELINVM· PATAVINIS SVPPETIAS· EXERCITVM· DVXIT· IDEM· FINITIMAS CIVITATES· PACAVIT MCCLVI·
AEDES· ROTVNDA· VETVS· VIA· NOMENTANA· AB ALEXANDRO· RITE· EXPIATA· ET· CONSTANTIAE VIRGINI· DICATA· EST
TVRBATVM· IN· VRBE· BRANCALEO· SENATOR· IVSSV POPVLI· IN· CVSTODIAM· CONIECTVS· ET· IN· EIVS LOCVM· EMMANVEL· MAGIVS· BRIXIANVS· CREATVS EST· HOC· DEINDE· EIECTO· BRANCALEO· ITERVM REM· PVBLICAM· ADMINISTRAVIT· ALEXANDER VITERBIVM· SECESSIT MCCLVIII·
CONDICIONES· MANFREDO· REGNVM· SICILIAE PETENTI· AB· ALEXANDRO· DICTAE· VT· EXSVLIBVS POSTLIMINIVM· ESSET· SARACENI· HOSTES HABERENTVR
AGMINA· VIRORVM· MVLIERVMQVE· IN· SCELERVM POENAM· SEMET· PLAGIS· CAEDENTIVM· PERVSIA PRIMVM· MOVERI· COEPTA· QVAE· VTILI· PIETATIS EXEMPLO· ALIQVANDIV· PER· ITALIAM· SPECTATA IN· VRBE· ETIAM· MVLTOS· AD· CONCORDIAM ET· VIRTVTEM· INCITARVNT MCCLX·
ALEXANDER·ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· VITERBII MORTVVS· EST· IBIDEM· IN· EIVS· LOCVM· F· E·

VRBANVS· IIII· QVI· AEDEM· HADRIANI· AD·FORVM AEDEM· QVATVOR· MARTYRVM· IN· COELIO RESTITVENDAS· CVRAVIT· EIVSDEM· IMPENSA ATRIVM· IN· LATERANO· EXSTRVCTVM· AEDICVLA SILVESTRI· SVBLAQVEATA· EST

VRBANVS· KAROLVM· ANDEGAVENSEM· IN· REGNVM SICILIAE· VOCAVIT· MANFREDO· DIEM· DIXIT·QVO MCCLXII. AD· CAVSSAM· DICENDAM· ADESSET· VITERBIO DIGRESSVS· VRBIVENTVM· INCOLERE· COEPIT

VRBANI· DECRETO· FESTVS· PER· ECCLESIAS· DIES INSTITVTVS· QVO· SACROSANCTVM· CORPVS· D·N· MCCLXIIII· IESV· SOLLEMNI· POMPA· VICATIM· CIRCVMFERTVR

ACTVM· IN· VRBE· DE· SENATORE· E· REGVM·NVMERO DELIGENDO· KAROLVS· ANDEGAVENSIS·EX·VRBANI AVCTORITATE· CREATVS· EIVSDEMQVE· IVSSV CONSCRIPTVS· EXERCITVS· ADVERSVS· MANFREDVM IN· FINES· ROMANOS· INVADENTEM

VRBANVS· QVVM· VRBIVENTO· PERVSIAM· VENISSET ANNO· IIII· PONTIFIC· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS LOCVM· F· E· CLEMENS· IIII· QVI· VITERBIVM CONCESSIT MCCLXV·

KAROLVS· ANDEGAVENSIS· VRBEM· INGRESSVS PRAEMISSIS· A· CLEMENTE· CARDINALIBVS·QVINQVE A· QVIBVS· INSIGNIA· REGNI· SICILIAE· IPSI· ET MCCLXVI· BEATRICI· VXSORI· DEFERRENTVR· REX· SOLLEMNI RITV· APPELLATVS· EST· EXINDE· REGNVM· SIBI ARMIS· VINDICAVIT

CONRADINVS· REGIS· CONRADI· F· QVOD· REGNVM SICILIAE· AFFECTARET· REGISQVE· NOMEN MCCLXVII· SVMPSISSET· CLEMENTIS· SENTENTIA· A· SACRIS REMOTVS· EST

HENRICVS· HISPANVS· REGIS·ALFONSI· FRATER· QVVM IN· VRBEM· VENISSET· SENATOR· PER· FACTIONEM DICTVS· EST· IDEM· CONRADINVM· CLEMENTE INVITO· IN· VRBEM· SVMMO· HONORE· ACCEPIT COPIISQVE· AVXILIARIBVS· INSTRVXIT

CLEMENS· GRAVIBVS· LITTERIS· REGEM· KAROLVM CONRADINO· HENRICOQ· DEVICTIS· FEROCIENTEM AD· CLEMENTIAM· HORTATVS· SENATOREM· VRBIS ITERVM· DIXIT

CLEMENS· VITERBII· ANNO· IIII· PONTIFIC· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM·POST·TRIENNIVM MCCLXVIII·
ABSENS· CREATVS· GREGORIVS· X· QVI· E· SYRIA MCCLXXI·
BRVNDVSIVM· NAVIGAVIT· ET· BENEVENTVM·INDE PROFECTVS· A·REGE·KAROLO·IN·VRBEM·DEDVCTVS EST

GREGORIVS· VRBIVENTVM· SECESSIT· ET·CONCILIVM MAGNVM· LVGDVNVM· IN· ANNVM· TERTIVM MCCLXXII· INDIXIT

GREGORIO· AVCTORE· PROCERES· GERMANIAE MCCLXXIII· RIDOLFVM· HABSPVRGENSEM· IN· SPEM· IMPERII REGEM· DIXERVNT

GREGORIVS· ITINERE· IN· GALLIAS· SVSCEPTO FLORENTIAM· ADIIT· CIVIVM· CONIVNGENDORVM CAVSSA· INDE· MEDIOLANENSES· INVISIT· ET LVGDVNVM· AD· CONCILIVM· PERREXIT

ACTVM· IN· CONCILIO·DE·CONCORDIA·GRAECORVM MCCLXXIIII· ET· DE· EXPEDITIONE· IN· PALAESTINAM· EIVSQVE REI· ERGO· PECVNIAE· SACRAE· CORROGANDAE IVS· REGIBVS· DATVM· LEGATIONES·TARTARORVM AVDITAE· RATIO· PONTIFICIS· MAXIMI· DESIGNANDI PATRIBVS· CARDINALIBVS· SEVERA· LEGE PRAESCRIPTA

GREGORIVS· IN· ITALIAM· REDVX· QVVM· ARRETIVM MCCLXXVI· PERVENISSET·ANNO· V· PONTIFICAT·SVI·MORTVVS EST· IBIDEM· IN· EIVS· LOCVM·F·E· INNOCENTIVS·V· QVI· CONSECRATIONIS· CAVSSA· IN· VRBEM· VENIT EO· CONCILIATORE· CIVILES· GENVENSIVM DISSENSIONES· SVBLATAE

INNOCENTIVS· MENSE· VI· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HADRIANVS V· CVI· DECIMVS· NONVS· PONTIFICATVS· DIES VITAE· VLTIMVS· FVIT· HVIC· SVFFECTVS·IOANNES XVIIII· QVI· XXI· APPELLATVS· EST· LEGATI· AB·EO CONSTANTINOPOLIM· MISSI· QVI· MICHAELEM·AVG· AD· DECRETA· CONCILII· LVGDVNENSIS· TVENDA HORTARENTVR· IDEM· QVAE. DE· CREATIONE PONT· MAX· A· GREGORIO· X· SANCITA· FVERANT ABOLEVIT

IOANNES· MENSE· VIIII· PONTIFIC· SVI· VITERBII

MOR-

MORTVVS· EST· IBIDEM· IN·EIVS·LOCVM·SVFFECTVS NICOLAVS· III. QVI· ROMAE· CONSECRATVS· EST MCCLXXVII·
CONTENTIO· INTER· NICOLAVM· ET· RIDOLFVM· DE PROVINCIARVM· ITALICARVM. FINIBVS· FVIT MCCLXXVIII· AEMILIA· PONTIFICI· MAXIMO· ADTRIBVTA· EST
REX· KAROLVS· NICOLAI· INSTANTIA· VICARIAM ETRVRIAE· ADMINISTRATIONEM· ET· SENATORIAM VRBIS· CVRAM· DEPOSVIT· NICOLAVS· SENATOREM SE· DIXIT
LATINVS· CARD· A· NICOLAO· LEGATVS· AEMILIAM ETRVRIAMQVE· FACTIONIBVS· GVELFORVM· ET MCCLXXVIIII· GHIBELLINORVM· CONIVNCTIS· PACAVIT
DOMVS· PONTIFICALIS· IN· VATICANO· A· NICOLAO PROLATA· HORTIQVE· MACERIA· CLVSI· TEMPLVM OPERE· MVSIVO· EXORNATVM· IDEM·IN·LATERANO SACRARIVM· SANCTA· SANCTORVM· CONDIDIT DOMVM· PONTIFICALEM· ABSOLVIT· TEMPLVM REFECIT· SACROSANCTA·CAPITA·PETRI· ET·PAVLLI APOSTT· SOLLEMNI· POMPA· SVB·¦ ALTARIS·MAXIMI FASTIGIO· REPOSVIT
TIBERIS· EXVNDATIO· IN· VRBE· FVIT· NICOLAVS SORIANI· IN· AGRO· VITERB· REPENTINO·MORTVVS MCCLXXX· EST· PONTIFIC· SVI· ANNO· III· IN· EIVS· LOCVM VITERBII· STVDIO· REGIS· KAROLI· FACTVS· EST MARTINVS·II· QVI·IIII·DICTVS·EST·IDEM· SENATOR CREATVS· REGEM· KAROLVM· SIBI· SVBROGAVIT MCCLXXXI·
VITERBIENSIBVS· QVI· CARDINALES· TRES· NE SVFFRAGIA· FERRENT· PER· VIM· SECLVSERANT ITEM· MICHAELI· AVG· QVI· GRAECORVM·DISSIDIA FOVERE· ARGVEBATVR· MARTINI· SENTENTIA SACRIS· INTERDICTVM· EST· IDEM· VRBIVENTVM PROFECTVS· FOROLIVIENSES· QVOD GHIBELLINARVM. PARTIVM· ESSENT· A· SACRIS REMOTOS· BELLO· PERSEQVI· INSTITIT
NVNCII· TRISTES· REGI. KAROLO· VRBIVENTVM MCCLXXXII· ADLATI· GALLOS· OMNES· PANORMI· PER SEDITIONEM· CAESOS· MESSANAM· QVOQVE DESCIVISSE
REX· PETRVS· ARAGONIVS· IN·SICILIAM·ADVOLAVIT KAROLVM· REGIS· KAROLI· FILIVM·CEPIT·INSVLAQ.

OM-

OMNI. IN. SVAM. POTESTATEM. REDACTA. IACOBVM FILIVM. REGEM. SICILIAE. DIXIT

MARTINVS. PERVSIAM. PROFECTVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS. EST. IN. EIVS LOCVM. F. E. HONORIVS. IIII. QVI. REGI. IACOBO IN. SICILIA. DOMINANTI. SACRIS. INTERDIXIT MCCLXXXV.

SODALIBVS. KARMELITIS. HONORII. AVCTORITATE DATVM. VT. ORDO. IN. ECCLESIA. LEGITIMVS HABERENTVR

DOMVS. PONTIFICALIS. IN. AVENTINO. AD. SABINAE EXSTRVCTA. AEDESQVE. HONORII. HORTATV FREQVENTES. A. PRIVATIS. EO. IN. COLLE AEDIFICATAE

HONORIVS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. NICOLAVS. IIII. QVI REATE. SECESSIT. ET. REGI. IACOBO. DIEM. DIXIT IDEM. KAROLVM. REGIS. KAROLI. F. QVI. IN HISPANIA. TARRACONENSI. CAPTIVVS. DETINEBATVR EMITTENDVM. CVRAVIT MCCLXXXVIII.

KAROLVS. LIBERTATEM. ADEPTVS. REATE. AD PONTIFICEM. MAXIMVM. SE. CONTVLIT. ET. REGNI SICVLI. AVCTVS. INSIGNIBVS. NEAPOLIM. PETIIT MCCLXXXVIIII.

INDVCIAE. AD. CAIETAM. INTER. REGEM. IACOBVM ET. REGEM. KAROLVM. NICOLAO. PER. LEGATOS AVCTORE. IN. BIENNIVM. PACTAE

NICOLAVS. IN. ORIENTIS. SVBSIDIVM. EXERCITVS PER. ITALIAM. CONSCRIBI. IVSSIT. PECVNIAE. VIM MAXIMAM. SVPPETIAS. MISIT MCCLXXXX.

SEDITIO. IN. VRBE. ORTA. EST. SVMMA. RERVM NICOLAO. NON. INVITO. DELATA. IACOBO COLVMNAE. ISQVE. CAESAR. APPELLATVS

TEMPLVM. LIBERIANVM. A. NICOLAO. RESTITVTVM LATERANENSIS. PRONAON. ET. POSTICVM. CRVSTIS VERMICVLATIS. OPERTVM. EST

NICOLAVS. ANNO. V. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS EST. EXINDE. INTERREGNVM. IN. ANNVM. TERTIVM CARDINALES. POST. LONGA. DISSIDIA. PERVSIAM CONVENERE. CAEDES. IN. VRBE. ET. DIREPTIONES FVERVNT. SENATORES. CREATI. PETRVS. CAIETANVS ET. OTHO. EVSTACHIENSIS MCCLXXXXII.

PETRVS· MORONVS· QVI· AD· SVLMONEM·MONACHVM MCCLXXXXIIII·
AGEBAT· COMMVNI· PATRVM· CARDINALIVM
CONSENSV· PONTIFEX· MAXIMVS· FACTVS· EST· ET
AQVILAE· CONSECRATVS· CAELESTINO· V· SIBI
NOMEN· IMPOSVIT· IDEM· SEXTO· POST· MENSE
DELATI· MVNERIS· DIGNITATEM· REVERITVS
NEAPOLI· PONTIFICATV· SE· ABDICAVIT· IN· EIVS
LOCVM· F· E· BONIFACIVS· VIII· QVI· ROMAE· REGE
KAROLO· ET· FILIO· EIVS· PRAESENTIBVS MCCLXXXXV·
CONSECRATVS· EST

BONIFACII· DECRETO· ABOLITA· BENEFICIA· QVAE
QVIS· A· NICOLAO· IIII· AVT· A· CAELESTINO· V·
IMPETRASSET· CAELESTINVS· IN· ARCEM·FVMONIAM
SECEDERE· IVSSVS· FEDERICVS· REGIS· IACOBI
FRATER· BONIFACIVM· VELITRAS· CONVENIT

SICVLI· QVOD· FEDERICVM· IPSI· REGEM· DIXISSENT MCCLXXXXVI·
BONIFACII· SENTENTIA· A· SACRIS·REMOTI· ACTAQ.
EORVM· RESCISSA

REX· IACOBVS· ARAGONIVS· ROMAM· VENIT· CVI
BONIFACIVS· SARDINIAM· ET· CORSICAM· LEGE MCCLXXXXVII·
VECTIGALI· ADTRIBVIT· COLVMNIS· QVOD· REGI
FEDERICO· STVDERENT· IMPENSIVS· SACRIS
INTERDICTVM· ET· BELLVM· INLATVM· EST

BONIFACIVS· VRBIVENTVM· PROFECTVS· REGI
GALLIARVM·LVDOVICO·VIIII·CAELESTES· HONORES
DECREVIT

LEGATI· E· GERMANIA· AD· BONIFACIVM· VENERE MCCLXXXXVIII·
QVI· REGIS·ADOLFI· QVERELAS·CONTRA·ALBERTVM
DVCEM· AVSTRIAE· EXPONERENT

PRAENESTE· QVO· IN· OPPIDO· COLVMNAE MCCLXXXXVIIII·
PRAESIDIVM· HABEBANT· BONIFACII· IVSSV
EXCISVM· EST

BONIFACIVS· ANNVM· SACRVM· PRIMVS· INDIXIT MCCC·
QVI· ANNO· QVOQVE· CENTESIMO·INSTAVRARETVR
PLVRIMI· EX· ORBE· CHRISTIANO· MORTALES
OMNIVM· GENERVM· AETATVM· ORDINVM· ROMAM
CONFLVXERVNT· EOQVE· ANNO· VRBS· COPIAS
OMNIBVS. SVFFECIT

SAECVLVM· XIIII·

KAROLVS· VALESIVS· E· GALLIIS· IN· SPEM· IMPERI VOCATVS· QVVM· ANAGNIAM· AD· BONIFACIVM VENISSET· CIVITATIS· PACANDAE. CAVSSA FLORENTIAM· MISSVS· EST MCCCI·

CONCILIVM· IN· VRBEM· VOCATVM· ADVERSVS REGEM·GALLIARVM·PHILIPPVM· PVLCRVM·KAROLVS RELICTA· ETRVRIA· CLASSE· CONTRA· REGEM FEDERICVM· INSTRVCTA· IN. SICILIAM· NAVIGAVIT MCCCII·

ALBERTO· AVSTRIACO· QVEM· PROCERES·GERMANIAE REGEM·SVFFRAGIIS·SVIS· CREARANT· CONDICIONES A· BONIFACIO· DICTAE· QVIBVS· IN· SPEM· IMPERI REGNARET MCCCIII·

REX· GALLIARVM· PHILIPPVS· QVOD· IN BONA ECCLESIARVM· INVASISSET· PONTIFICI· MAXIMO CONTVMELIAS· IMPONERET· EPISCOPOS· IN CVSTODIA· QVOSDAM· HABERET· ALIOS· ROMAM VENIRE· NON· PATERETVR· BONIFACII·SENTENTIA A· SACRIS· REMOTVS· STIPENDIARIIQVE· EIVS SACRAMENTO· EXSOLVTI

TEMPLVM· VATICANVM· BONIFACII· IMPENSA EXORNATVM· EST· LATERANENSE· PORTICV ADDITA· EXCVLTVM

REGE· PHILIPPO· AVCTORE· NEFARIA· ANAGNIAE CONIVRATIO. FACTA· EST· BONIFACIVS·IN·AEDIBVS SVIS· CAPTVS· TRIDVVM· IN·FACTIONIS·POTESTATE FVIT· CONSPIRATIONE· ANAGNINORVM· IN LIBERTATEM· VINDICATVS· ROMAM· VENIT· ET· IN VATICANO· LATVIT

BONIFACIVS· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F.E. BENEDICTVS XI· HVIVS· SENTENTIA· REMOTI· A· SACRIS· QVI BONIFACIO· VIM· INTVLERANT· BONIFACII· ACTA IN· REGEM· PHILIPPVM· RESCISSA

BENEDICTVS· OB· SEDITIONES· VRBANAS· PERVSIAM MIGRAVIT· NICOLAVM· PRATENSEM· CARD· FLORENTIAM· MISIT· QVI· CIVILES· DISCORDIAS COMPONERET MCCCIIII·

BENEDICTVS· MENSE· VIIII· PONTIFICATVS. SVI PERVSIAE· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM VNDECIMO· POST· MENSE· ABSENS·CREATVS·STVDIO REGIS·PHILIPPI·ARCHIEPISCOPVS·BVRDIGALENSIVM QVI· CLEMENS· V· APPELLATVS· EST MCCCV·

CLEMENS· PATRIBVS· CARDINALIBVS· AD· SE· IN GALLIAS· VOCATIS· LVGDVNI· CONSECRATVS· EST EXINDE· COLLEGIVM· CARDINALIVM· SVPPLEVIT ET· LEGATOS· DISCORDIARVM· TOLLENDARVM CAVSSA· IN·ITALIAM·MISIT· IDEM·QVAE·BONIFACIVS VIII· IN· REGEM· PHILIPPVM· CONSTITVERAT·VNO DECRETO· OMNIA· ABOLEVIT MCCCVI·

TEMPLVM· IN· LATERANO· ET· DOMVS·PONTIFICALIS AEDESQVE· OMNES· CONTINENTES· FORTVITO INCENDIO· ARSERE MCCCVII·

CLEMENTE· AVCTORE· PROCERES· GERMANIAE HENRICVM· COMITEM· LVCEMBVRGENSIVM· IN SPEM. IMPERI· REGEM· DIXERVNT·ROBERTVS·REGIS KAROLI·II. F. INSIGNIA· REGALIA·AVENIONE·TVLIT ET· REX· SICILIAE· A· CLEMENTE· APPELLATVS·EST MCCCVIII·

CONCILIVM· MAGNVM· VIENNAE· ALLOBROGVM ACTVM·VT·BELLVM·IN·SARACENOS·DECERNERETVR EQVITES· HIEROSOLYMARI· DAMNATI· LEGES DOCTRINAE·VETERIS· RETINENDAE· DISCIPLINAEQ· REVOCANDAE· CAVSSA· CONSTITVTAE MCCCXI·

TEMPLVM· AEDESQVE· IN· LATERANO· QVAE· IGNIS ABSVMPSERAT·CLEMENTIS·IVSSV·RESTITVI· CAEPTA

REX· ROBERTVS· REGE· HENRICO· ADVENTANTE ROMAM· CVM· EXERCITV· ACCESSIT· ET· VATICANO PRAESIDIVM· IMPOSVIT· REX· HENRICVS· CARDINN· TRIBVS· A· CLEMENTE· LEGATIS· INSIGNIA· IMPERI IN· LATERANO· ACCEPIT MCCCXII·

HENRICO· AVG· DEMORTVO· CLEMENS· REGEM ROBERTVM· VICARIO· IMPERIO· PRAEESSE· ITALIAE IVSSIT· EVNDEM· ROMANI· SENATOREM· CREARVNT MCCCXIIII·

CLEMENS· ANNO· VIIII· PONTIFIC· SVI· MORTVVS EST· EXINDE· INTERREGNVM· IN· ANNVM· TERTIVM CARDINALES·LVGDVNI·DENIQVE·INTRA·CONCLAVE COACTI· IOANNEM· XXII· PONTIFICEM· MAXIMVM

DIXERVNT· QVI· SEDEM· HONORIS· SVI· AVENIONE COLLOCAVIT MCCCXVI·

LEGATI· A· IOANNE· IN· SICILIAM· MISSI·QVI·REGEM FEDERICVM· ET· REGEM· ROBERTVM· DE· REGNO DIMICANTES· COMPONERENT· INDVCIAE· IN TRIENNIVM· PACTAE MCCCXVII·

GVELFORVM· ET· GHIBELLINORVM· PER· ITALIAM BELLA· EXARSERE· BERTRANDVS· CARD· A· IOANNE LEGATVS· COMPLVRA· OPPIDA· ARMIS· RECEPIT MCCCXX·

GRAVIS· DE· IVRE· IMPERIOQVE· DISSENSIO· INTER IOANNEM· ET· REGEM· GERMANIAE· LVDOVICVM COMMOTA· BELLVMQVE· IN· ITALIA· GESTVM MCCCXXIII·

LEGATIO· A· ROMANIS· AVENIONEM· MISSA· VT IOANNEM· IN· VRBEM· INVITARENT MCCCXXVII·

REX· LVDOVICVS· IOANNIS· SENTENTIA· A· SACRIS REMOTVS· VRBEM· EXERCITV· OCCVPAVIT· IDEM SENATOR· A· ROMANIS·IN·ANNVM·DICTVS·INSIGNIA IMPERI· A· PONTIFICIBVS· VENETORVM· ET ALERIENSIVM· ACCEPIT· IOANNEM· PONTIFICATV EXCIDISSE· PRONVNCIAVIT· EIQVE· PETRVM CORVARIA· OPPOSVIT· QVI·NICOLAVS· V· AVDIVIT MCCCXXVIII·

ITALIA· PLERAQVE· LVDOVICVM· ET· NICOLAVM DESERVIT· NICOLAVS· PISIS· CAPTVS· EST·EVMQVE IOANNES· AVENIONEM· DVCTVM· IN· CVSTODIA HABVIT MCCCXXVIIII·

TVMVLTVS· IN· VRBE· ET· CAEDES· FVIT· FACTIONES VRSINORVM· ET· COLVMNARVM· EXORTAE MCCCXXXIII·

IOANNES· ANNO· XVIIII· PONTIFICATVS· SVI AVENIONE· MORTVVS· EST· IN· E· L· F· E· BENEDICTVS. XII· AD· QVEM· ROMANI· LEGATOS MISERVNT· ORATVM· VT· IN· VRBEM· MIGRARET MCCCXXXIIII·

REX· LVDOVICVS· BENEDICTVM· SIBI· CONCILIARE FRVSTRA· CONATVS· EST· PROCERES· GERMANIAE CONVENTV· INDICTO· IMPERATORIS·DICENDI·SIBI IVS· ADROGARVNT MCCCXXXVIII·

BONONIA· ET· FIRMVM· A· BENEDICTO. CITRA· VIM RECEPTA· RES· INSVBRIAE· PER· LEGATOS COMPOSITAE MCCCXXXX·

TEMPLVM· VATICANVM·BENEDICTI·IVSSV·ET·IMPENSA SVBLAQVEATVM· VALETVDINARIA· DEPOSITORVM

PE·

PECVNIA· A· PETRO·COLVMNA·CARD·TESTAMENTO
LEGATA· CONDITA· SVNT

FRANCISCVS· PETRARCA· IN· CAPITOLIVM· POMPA
DEDVCTVS· OMNIBVS· SENTENTIIS· IVDICVM MCCCXXXXI·
CORONATVS· EST· INTER· POETAS· LATINOS

BENEDICTVS· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI
AVENIONE· MORTVVS· EST· IN. E· L· F· E· CLEMENS MCCCXXXXII·
VI· AD· QVEM· ROMANI· NICOLAVM· LAVRENTII F.
LEGATIONIS· PRINCIPEM· MISERVNT· ROGATVM· VT
AVENIONEM· VRBI· POSTHABERET

CONDICIONES· A· CLEMENTE· REGI· LVDOVICO
DICTAE· QVIBVS· EI· IMPERIVM· DELATVRVS·ESSET
IDEM· E· COLLEGIO· CARDINALIVM· NEAPOLIM
LEGAVIT· QVI· ANDREAE· REGINAE· IOANNAE·VIRO MCCCXXXXV·
REGALIA· INSIGNIA· TRADERET

REGI· KAROLO· IIII· REGIS· IOANNIS· BOHEMICI· F·
REGNVM· GERMANIAE· CLEMENTE· AVCTORE· IN MCCCXXXXVI·
SPEM· IMPERI· DELATVM

NICOLAVS· LAVRENTII· F· QVVM· SEDITIONE· FACTA
TRIBVNVS· AVGVSTVS· APPELLATVS· ESSET MCCCXXXXVII·
SENATORES· CAPITOLIO· EXEGIT· SEDATISQVE
PLEBIS· DISCORDIIS· FACTIONEM· ARMA
INFERENTEM· PROELIO· FVDIT·SEDITIONE·RVRSVM
COORTA· QVOD· VITA· EIVS· FERRO·APPETERETVR
VRBE· PROFVGIT

AVENIONENSES· QVI· REGINAE· IOANNAE·PAREBANT MCCCXXXXVIII·
PER· COEMPTIONEM· IN· CLEMENTIS·POTESTATEM
VENERVNT

NICOLAVS· LAVRENTII· F· A· REGE· KAROLO·DEDITVS
CLEMENTIS· IVSSV· AVENIONE· IN· CVSTODIAM
CONIECTVS· EST

ANNVS· SACER· ROMAE· DECRETO· CLEMENTIS
CELEBRATVS· MVLTIS· MORTALIBVS· EX· TOTO MCCCL·
ORBE CHRISTIANO· ADFLVENTIBVS

CLEMENS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· AVENIONE
MORTVVS· EST· IN· E· L· F· E· INNOCENTIVS· VI. MCCCLII·
EX· HVIVS·AVCTORITATE·NEAPOLIM· DE·COLLEGIO
CARDINALIVM·PROFECTVS· QVI·REGALIA· INSIGNIA
REGI· ALOISIO· ET· REGINAE· IOANNAE· SOLLEMNI
RITV· IMPONERET

SEDITIO· IN· VRBE· ODIIS· FACTIONVM·ARDENTIBVS
CONCITATA· BERTOLDO· VRSINO· SENATORE MCCCLIII·
INTERFECTO.BARONCELLVS·SCRIBA·EIVS·TRIBVNVS
FACTVS· EST· HOC·SVBLATO· NICOLAVS·LAVRENTII
F· AVCTORE· ALBORNO·CARD·QVEM·INNOCENTIVS
IN· ITALIAM· LEGARAT· IN· VRBEM· RECEPTVS
ITERVM. REM· PVBLICAM· ADMINISTRAVIT· IDEM
REPENTINO· TVMVLTV· IN· FVGA· OCCISVS· EST

REX· KAROLVS· IIII· ROMAM· CVM· EXERCITV
INGRESSVS· IN· TEMPLO· VATICANO· A· PETRO MCCCLV·
BELTRANDIO· CARD· LEGATO· INNOCENTII
INSIGNIA· IMPERI· SOLLEMNIBVS· CAEREMONIIS
ACCEPIT

INNOCENTIVS· ANNO X· PONTIFICAT· SVI·AVENIONE
MORTVVS·EST·IN·E·L·ABSENS· CREATVS· VRBANVS·V. MCCCLXII·
AD· QVEM· LEGATI· A· ROMANIS· MISSI· SVNT
ROGATVM· VT· IN· VRBEM· SVAM· DEMIGRARET

KAROLVS· AVG· AVENIONEM· PROFECTVS· CONSILIA
DE· ITALIA· PACANDA· CVM· VRBANO· INIIT MCCCLXV·

VRBANVS· ROMAM· COGITANS· MAGNA· ITALIAE
LAETITIA· GENVAM· APPVLIT· ET· LEGATIONIBVS
CIVITATVM· AVDITIS· IN· VRBEM· VENIT MCCCLXVII·

DOMVS· PONTIFICALIS· VRBANI· IVSSV·IN·VATICANO
REFECTA· ET· IN· PROXIMO· VIRIDARIA· CONSITA
ATQVE· HORTI· INSTRVCTI

KAROLVS· AVG· LVSTRATA· ITALIA· ROMAM
INGRESSVS· EST· VRBANVS· INSIGNIA· IMPERI MCCCLXVIII·
ISABELLAE· VXORI· EIVS·SOLLEMNI·RITV·IMPOSVIT

IOANNES· PALAEOLOGVS· AVG· FESSIS· IMPERI
SVI· REBVS· AVXILIVM· QVAERENS· VRBANVM MCCCLXVIIII·
INVISIT· VENERATVSQVE· EST· BELLVM· A· TVRCIS
QVANTVM· IMPENDERET· EXPOSVIT

VRBANVS· BELLO· INTER· BRITANNOS· ET· GALLOS
EXORTO· REGVM· CONCILIANDORVM· CAVSSA
AVENIONEM· PROFECTVS· ANNO· VIIII·
PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· IN· E· L· F· E. MCCCLXX·
GREGORIVS· XI·

CONTROVERSIAE· DE· REGNO· SICILIAE· DIREMPTAE
FOEDVSQVE· INTER· REGEM· FEDERICVM
ARAGONIVM· ET· REGINAM· IOANNAM· GREGORIO MCCCLXXII·

PACIS· SEQVESTRE· CONSTITVTVM· EST
CIVITATES· STIPENDIARIAE· PONTIFICIS· MAXIMI CONIVRATIONIBVS· FACTIS· PLERAEQVE· A GREGORIO· DEFECERVNT· IPSE·CAPTO·IAM·ROMAM DEMIGRANDI· CONSILIO· ITER· MATVRAVIT MCCCLXXV·
GREGORIVS· QVVM· MASSILIA· SOLVISSET· GENVAM VENIT· INDE· IN· FINES· ROMANOS· NAVIGAVIT ET· TIBERI· INVECTVS· EFFVSA· OBVIAM·CIVITATE IN· VATICANVM· ASCENDIT MCCCLXXVII.
BONONIA· A· GREGORIO· RECEPTA· RES· VRBANAE COMPOSITAE· MOENIA· RESTITVI· CAEPTA· TVRRIS AD· TEMPLVM· LIBERIANVM· EXSTRVCTA
GREGORIVS· ANNO·VIII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· VRBANVS· VI· HVIVS SEVERITATEM· PEROSI· CARDINALES· GALLI HISPANIQVE· ANAGNIAM· PROFECTI·DESCIVERVNT INDE· FVNDOS· QVVM· CONVENISSENT CONSPIRATIONE· FACTA· ROBERTVM· CLAVDVM PONTIFICEM· MAXIMVM· DIXERE· QVI·CLEMENS·VII· APPELLATVS· EST MCCCLXXVIII·
CLEMENS· VRBANI· ARMIS· ITALIA· EXACTVS AVENIONEM· SE· CONTVLIT· ARX· QVAM· IN· VRBE TENEBAT· IN· VRBANI· POTESTATEM· REDACTA EST MCCCLXXVIIII·
REGINA· IOANNA· QVOD· CLEMENTIS· PARTES SEQVERETVR· ET· DISSIDIVM· IN· ECCLESIA FOVERET· VRBANI· SENTENTIA· A· SACRIS· REMOTA STIPENDARIIQVE· EIVS· SACRAMENTO· EXSOLVTI SVNT· REGNVM· KAROLO· PACENSI· DELATVM MCCCLXXX·
VRBANVS· NEAPOLIM·PROFECTVS·BVTILLVM· FRATRIS F· CAPVAE· PRAEFICIENDVM· CVRAVIT.SIMVLTATES INTER· EVM· BT· REGEM· KAROLVM· EXORTAE IDEM· QVVM· NVCERIAM· AD· FRATRIS· FILIVM DIVERTISSET· AB· REGIS· KAROLI· EXERCITV OBSESSVS· EST MCCCLXXXIII·
CARDINALES· SEX· DE· CONIVRATIONE· DELATI VRBANI· IVSSV· IN· CVSTODIAS· CONIECTI· ET· IN QVAESTIONEM· DATI· SVNT· IIDEM·QVVM·NVCERIA GENVAM· AB· VRBANO· TRANSVECTI· ESSENT· VNO MCCCLXXXV·

REGI· BRITANNORVM· CONDONATO· CETERI NECATI

VRBANVS· LVCENSIBVS· VISIS· PERVSIAM· VENIT· ET DE· REGNO· NEAPOLITANO· SIBI· VINDICANDO CONSILIA· INIIT· ROMAM· INTERMORTVO· POPVLI STVDIO REVERSVS· ANNO· XII· PONTIFICATVS SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· BONIFACIVS. VIIII· MCCCLXXXVI· MCCCLXXXVIIII·

ANDREAS· ACCIAIOLIVS· CARD· NEAPOLIM· A BONIFACIO· LEGATVS· EST· QVI· REGI· LADISLAO INSIGNIA· REGALIA· SOLLEMNI· RITV· IMPONERET MCCCLXXXX·

ANNVS· SACER· MAGNA· MORTALIVM.FREQVENTIA IN· VRBE· ACTVS· II· DESIDERATI· QVI· CLEMENTI ADHAESERANT

BONIFACIVS· PERVSIAM· CIVIVM· INTER· SE CONCILIANDORVM· CAVSSA· PROFECTVS· EST OPPIDA· COMPLVRA· QVAE· DEFECERANT·RECEPIT ROMAM· LEGATIONIBVS· INVITATVS· REDIIT· ET COORTOS· TVMVLTVS· SEDAVIT MCCCLXXXXII·

ARX· VRBANA· A· BONIFACIO· COMMVNITA· AEDES SENATORI· IN· CAPITOLIO· CONDITAE· TEMPLVM VATICANVM· NOVO· CVLTV· EXORNATVM

NVNCII· AVENIONE· ADLATI· CLEMENTEM· VITA EXCESSISSE· EIQVE· PETRVM· LVNENSEM· ESSE SVFFECTVM· ET· BENEDICTO· XIII· NOMEN· HVIC IMPOSITVM MCCCLXXXXIIII·

BONIFACIVS· BENEDICTO· SACRIS· INTERDIXIT· ET DISSIDII· TOLLENDI· CAVSSA· EPISTOLAS· AD ORBEM· CHRISTIANVM· MISIT

CAPITOLIVM· A· BONIFACIO· IN· VSVM· BELLI VALLATVM· TRIREMES· ET· COPIAE· PEDESTRES REGI· LADISLAO· SVPPETIAS· MISSAE MCCCLXXXXV·

CONIVRATIO· IN· VRBE· FVIT· AVCTORE·HONORATO CAIETANO· QVI·FVNDIS·IMPERITABAT·PERDVELLES CAPTI· POENAS· DEDERVNT· CAIETANO· SACRIS INTERDICTVM· EST· MISSVSQVE· EXERCITVS· QVI EVM· BELLO· PERSEQVERETVR MCCCLXXXXVII·

CONCILIVM· ROMAE· ACTVM· VT· LEGATIONIBVS DE· CONCORDIA· AVDITIS· RESPONSA· REGIBVS DARENTVR

AN-

ANNVS· SACER· IN· VRBE· ITERVM· CELEBRATVS GALLI· ETIAM· BENEDICTO· CONTEMPTO ADFVERVNT· CIVES· ROMAE· HOSPITESVE PESTILENTIA· COMPLVRES· PERIERE MCCCC·

SAECVLVM· XV·

BONIFACI· INDVLGENTIA· POSTLIMINIVM· COLVMNIS CAIETANISQVE· DATVM· EST· ET· OPPIDA· QVAE BELLO· AMISERANT· REDDITA· FOEDVS· CVM FLORENTINIS· ICTVM· ADVERSVS·MEDIOLANENSES MCCCCI·

COSSA· CARD· A· BONIFACIO· BONONIAM· LEGATVS DVCTO· IN·MEDIOLANENSES· EXERCITV·CIVITATES QVAE· DEFECERANT· RECEPIT· EXINDE· PAX FRANCISCO· GONZAGA· CONCILIATORE CONSTITVTA MCCCCIII·

LEGATI· AVENIONE· A· BENEDICTO· VENERE· QVI CONCORDIAE· STVDIVM· PRAEFERENTES BONIFACIVM· NOMINE· EIVS· AD· COLLOQVIVM INVITARENT MCCCCIIII·

BONIFACIVS· ANNO· XV· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· CARDINALES· AD·SVFFRAGIA·QVVM CONVENISSENT· VNVSQVISQVE· FIDEM· IVRE IVRANDO· OBLIGAVIT· SI· PONTIFICATVM·ADEPTVS ESSET· VLTRO· DISSIDII· TOLLENDI· CAVSSA· SI RES· POSCERET· SE· PONTIFICATV· ABITVRVM

INNOCENTIVS· VII· PONTIFEX· MAXIMVS·FACTVS·EST EIVS· SE· DEFENSOREM· PROFESSVS·REX·LADISLAVS ARCI· VRBANAE· PRAESIDIVM· IMPOSVIT

TVMVLTVS· ET· CAEDES· IN·VRBE·FVIT·INNOCENTIVS VITERBIVM· SECESSIT· COLVMNAE· SAVELLIQVE ET· NVMERI· NEAPOLITANI· VRBE· EXACTI· SVNT MCCCCV·

LEGATI· ROMA· AD· INNOCENTIVM· MISSI· ORATVM VT· IN· VRBEM· REDIRET· ARX· VRBANA· A· REGE LADISLAO· INNOCENTIO· REDVCI· DEDITA· EST MCCCCVI·

INNOCENTIVS· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· CARDINALES· IVRE· IVRANDO RECEPTO· SE· ECCLESIAE· CAVSSA· PONTIFICATVM DEPOSITVROS· GREGORIVM· XII· CREAVERVNT QVI· LITTERAS· PRIMVM· AD·BENEDICTVM·POSTEA

LEGATOS· DE· DISSIDIO· TOLLENDO· MISIT
SEDITIO· IN· VRBE· CONCITATA· EXSVLES· MVRO
PERRVPTO· RECEPTI· GREGORIVS· SE· ARCE·SEPSIT
TVMVLTV· COMPRESSO· VITERBIVM· PROFECTVS
EST· INDE· SENAS· ET· LVCAM· SE· CONTVLIT· VT MCCCCVIII·
CVM· BENEDICTO· IN· COLLOQVIVM· VENIRET
GALLI· REGE· AVCTORE· BENEDICTVM· VIOLATAE
FIDEI· REVM· DESERVERVNT
REX· LADISLAVS· VRBEM· CVM· EXERCITV·INGRESSVS
REM·PVBLICAM·REGIA·POTESTATE·ADMINISTRAVIT
FINITIMAS· CIVITATES· IN· DITIONEM· SVAM
REDEGIT
CARDINALES· QVI· GREGORIVM· SEQVVTI· FVERANT
QVOD· IPSIS· INVITIS· COLLEGIVM· EORVM
SVPPLEVISSET·PISAS·SECESSERVNT· ILLE·ARIMINVM
MIGRAVIT
CONCILIVM· PISIS· ACTVM· ADVERSVS· GREGORIVM MCCCCVIIII·
ET· BENEDICTVM· VTERQVE· ABSENS· HONORE
SPOLIATVS· EST· ET· ALEXANDER· V· PONTIFEX
MAXIMVS· FACTVS· INDE· DISSIDIVM· AVCTVM· ET
ORBIS· CHRISTIANVS· IN·TRES·FACTIONES·DIVISVS
AT· VRBS· A· COSSA· LEGATO· ALEXANDRI
RECEPTA
ALEXANDER· QVOD· PISANOS· PESTILENTIA
CONFLICTARET· PRATVM· CONCESSIT· INDE MCCCCX·
BONONIAM· PROFECTVS· MENSE· HONORIS· SVI
NONO· MORTVVS· EST· GREGORIVS· CAIETAM· SE
RECEPIT
CARDINALES· CONVENTV· BONONIAM· INDICTO
COSSAE· LEGATO· PONTIFICATVM· DETVLERVNT
QVI· IOANNES· XXIII· DICTVS· EST· HVNC· REX
LVDOVICVS· ANDEGAVENSIS· IN· VRBEM· DEDVXIT MCCCCXI·
CONCILIVM· IN· VRBEM· A· IOANNE· VOCATVM
DISSIDII· TOLLENDI· CAVSSA· GREGORIVS· A· REGE MCCCCXII·
LADISLAO· DESTITVTVS· CAIETA· RELICTA
ARIMINVM· NAVIGAVIT
VRBS· REGIS· LADISLAI· ASTV· ITERVM· CAPTA
IOANNES· ARREPTA· FVGA· VITERBIVM·ADVOLAVIT MCCCCXIII·
SVBINDE· FLORENTIAM· PROGRESSVS· LEGATOS
AD·REGEM·SIGISMVNDVM·IN·GERMANIAM·CONCILII

VOCANDI· CAVSSA· MISIT· ET· BONONIENSIBVS VISIS. LAVDEM· POMPEIAM· ACCEDENS· REGEM SIGISMVNDVM· IPSE· CONVENIT

REGE· LADISLAO· DEMORTVO· LEGATVS· IOANNIS VRBEM· TENVIT· IOANNES· CONCILIO· MAGNO CONCORDIAE· CAVSSA· INDICTO· CONSTANTIAM PERREXIT MCCCCXIIII·

ACTVM· IN· CONCILIO· DE· PONTIFICATV·GREGORIO ET· BENEDICTO· ET· IOANNI·ABROGANDO·IOANNES QVVM· SPOPONDISSET· SE· SPONTE· PONTIFICATV ABITVRVM· SI· CETERI· SE· ABDICARENT· MVTATA VOLVNTATE· IN· HELVETIOS· AVFVGIT·REDVCTVS SENTENTIAE· EPISCOPORVM· ADQVIEVIT MCCCCXV·

GREGORIVS· KAROLO· MALATESTA· CONSTANTIAM LEGATO· SPONTE· PONTIFICATV· SE· ABDICAVIT BENEDICTVS· QVOD· REPVGNARET· HONORE DEIECTVS· EST· ET· A· SACRIS· REMOTVS MCCCCXVII·

CARDINALES· NVMERO· XXXIII· ET· CVM· HIS PROCERES· XXX· DE· OMNIBVS· NATIONIBVS· A CONCILIO· DELECTI· IN· SVFFRAGIA· QVVM CONVENISSENT· PONTIFICATVM· MAXIMVM MARTINO· V· DETVLERVNT· DE·CVIVS·CREATIONE CHRISTIANVS· ORBIS· VNIVERSVS· LAETATVS· EST

EODEM· ANNO· BRACCIVS· DVX· PERVSINORVM·VRBE OCCVPATA· DOMINATVM· AFFECTANS· COPIIS REGINAE· IOANNAE· DEPVLSVS· FINIBVS· ROMANIS EXCESSIT

MARTINVS· PERACTO· CONCILIO· IN· ITALIAM·VENIT ET· PERAGRATA· INSVBRIA· CONSEDIT· MANTVAE VT· CIVITATVM· LEGATIONES· AVDIRET· INDE FLORENTIAM· MIGRAVIT MCCCCXVIII·

LEGATI· A· MARTINO· NEAPOLIM· MISSI·CARDINALES DVO· QVI· REGALIA· INSIGNIA· REGINAE·IOANNAE IMPONERENT· IPSE· BRACCIVM·PACEM· VENIAMQVE PETENTEM. ADMISIT. ET. VICARIA· POTESTATE PERVSIAE· FINITIMISQVE· CIVITATIBVS· PRAEESSE IVSSIT· IDEM· PONTIFICEM· FLORENTINORVM ARCHIEPISCOPVM· DIXIT MCCCCXVIIII·

MARTINVS· BRACCIO· BELLI· DVCE· BONONIAM RECEPIT· LEGATOS· VENETIAS· PONTIFICIS MCCCCXX·

AQVILEIENSIVM· TVENDI·CAVSSA·MISIT· FLORENTIA DIGRESSVS. ROMAM· SVMMA· OMNIVM· LAETITIA PERVENIT

RES· PVBLICA· ROMAE·MARTINI·CONSILIIS·ORDINATA CARDINALES· BINI· NEAPOLIM· LEGATI· QVI·REGES DE· REGNO· INTER· SE· DIMICANTES COMPONERENT MCCCCXXII·

CONCILIVM· MAGNVM· A· MARTINO· TICINVM INDICTVM· PESTILENTIA· INGRVENTE· SENAS VOCATVM· EST· EOQVE· PAVCIS· OB· TEMPORVM DIFFICVLTATES· CONVENIENTIBVS·BASILEAM·POST ANNVM· SEPTIMVM· COGI· PLACVIT MCCCCXXIII·

NVNCII· AB· HISPANIA· ADLATI· BENEDICTVM· ANNO AETATIS· NONAGESIMO· OCCVBVISSE· EIQVE FACTIONE· DVORVM· SVFFECTVM· AEGIDIVM MVGNONEM· CLEMENTEM· VIII· VOCITARI MCCCCXXIIII·

MARTINVS· VRBIS· MISERATVS· VICES·PROLAPSORVM AEDIFICIORVM· RESTITVTIONEM· AGGRESSVS· EST PORTICVM· TEMPLI· VATICANI· REFECIT· TEMPLVM LATERANENSE· OPERE· VERMICVLATO· STRAVIT ET· PICTVRIS· EXCOLVIT· EODEM· AVCTORE CARDINALES· CERTATIM· AEDES· DITIONIS· SVAE RESTITVERVNT· RELIQVIAE· MONICAE· MATRIS AVGVSTINI· AB· OSTIA· IN· HVIVS· AEDEM SOLLEMNI· POMPA· TRANSLATAE· SVNT

NICOLAVS· ALBERGATVS· CARD· TOTA· BELLIS ARDENTE· INSVBRIA· VENETIAS· A· MARTINO LEGATVS· EST· VT· CONSILIIS· EIVS· ARMORVM FVROR· SOPIRETVR· OPPIDA· LATII· VITELLESCO DVCE· SVBACTA· METVS· HOSTIVM. AB· VRBE AVERSVS MCCCCXXVI·

BONONIENSES· CONSPIRATIONE· FACTA· A· MARTINO DEFECERVNT· IIDEM· BELLO· DOMITI· AEQVIS CONDITIONIBVS· IN· EIVSDEM· POTESTATEM REDIERVNT· FIRMVM· ET· TIFERNVM· TIBER· ALIA INSVPER· OPPIDA· RECEPTA MCCCCXXVIII·

REX· ALFONSVS· ARAGONIVS· AEGIDIVM·MVGNONEM INSIGNIA· PONTIFICATVS· MAXIMI· DEPONERE COEGIT MCCCCXXVIIII·

MARTINVS·ANNO· XIIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS

EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· EVGENIVS· IIII·HVIVS MCCCCXXXI·
IVSSV· IN· MARTINI· ADMINISTROS· QVAESITVM
EST· MVLTI· PECVLATVS· DAMNATI·COLVMNAEQVE
QVOD· SEDITIONEM· CONCITASSENT· ARMIS
COERCITI

CONCILIVM· MAGNVM· BASILEAE· AGI· COEPTVM MCCCCXXXII·
EVGENII. DECRETO· BONONIAM· EVOCATVM· EST
NEC· PERDVCTVM

REX· SIGISMVNDVS· INSVBRIA· PACATA· ROMAM
VENIT· ET· AB· EVGENIO· INSIGNIA· IMPERI· IN
TEMPLO· VATICANO· SOLLEMNIBVS· CAEREMONIIS MCCCCXXXIII·
ACCEPIT· INDE· BASILEAM· PROFECTVS·PONTIFICIS
MAXIMI· AVCTORITATEM· ADSERVIT

MVLTAE· PER· PICENVM· CIVITATES· DEFECERE· VRBS
SEDITIONE· TVRBATA· ET· A· FORTEBRACCIO MCCCCXXXIIII·
CAPTA· EVGENIVS· MEDIO·IN·DISCRIMINE·ARREPTA
FVGA· FLORENTIAM· ABIIT

NICOLAO· ATESTINO· CONCILIATORE· PAX· PER
AEMILIAM· CONSTITVTA· LEGATI· EVGENII·VRBEM MCCCCXXXV·
ET· CIVITATES· QVAE· DEFECERANT· PLERASQVE
RECEPERVNT

LEGATI· AB· ROMANIS· AD· EVGENIVM· MISSI
ORATVM· VT· IN· VRBEM· REVERTERETVR· RE MCCCCXXXVI·
INFECTA· REDIERE· EVGENIVS· BONONIAM
MIGRAVIT

EVGENIVS· CONCILIVM· BASILEAE· PERSTANS· QVOD MCCCCXXXVII·
PONTIFICEM· MAXIMVM· IN· ORDINEM. REDIGERE
AVDERET· DIMISSVM· PRONVNCIAVIT· EPISCOPOS
IDEM· LATINOS· GRAECOSQVE· FERRARIAM· VT
CONVENIRENT· LITTERIS. ADMONVIT

CONCILIVM· MAGNVM· FERRARIAE· AGI· COEPTVM MCCCCXXXVIII·
IOANNES· PALAEOLOGVS· AVG· ET· PONTIFICES
GRAECI·MAGNO·NVMERO·ADFVERE·BELLO· SVBINDE
AC· LVE· GRASSANTE· FLORENTIAM· OMNES
MIGRAVERVNT· IBIQVE· CONCORDIA· GRAECORVM
CVM· LATINIS· FIRMATA

EPISCOPI· QVI· BASILEAM· PERTINACES· INSEDERANT
QVOD· EVGENIO· REIECTO· PONTIFICATVM MCCCCXXXX·
MAXIMVM· AMADEO· DVCI· ALLOBROGVM
DETVLISSENT· DAMNATI· OMNES· ET· A· SACRIS

RE-

REMOTI· SVNT· EVGENIVS· ROMAM· REVERSVS
CONCILIVM· FLORENTIA· IN· LATERANVM· VOCAVIT
AEDES· SEBASTIANI· EXTRA· POMOERIVM· AEDES
SVSANNAE· IN· QVIRINALI· AB· EVGENIO
RESTITVTAE· ET· AD· AEDEM· ROTVNDAM· AREA
EXPLICATA· TEMPLA· LATERANENSE· ET· LIBERIANVM
EXCVLTA· VALVAE· AENEAE· IN· VATICANO· FACTAE
DOMVSQVE· PONTIFICALIS· REFECTA· ITEM· PAVLLI
TEMPLVM· VIA· OSTIENSI
CIVITATES· PICENI· FRANCISCO· SFORTIA· EIECTO
PLERAEQVE· IN· POTESTATEM· EVGENII· REDIERE
IDEM· PERVSIAM· PROFECTVS· PACIS· CONDITIONES
SFORTIAE· DIXIT· QVOD· HIC· BELLVM· RENOVASSET
A· SACRIS· REMOTVS· ET· ARMIS· COERCITVS· EST MCCCCXXXXVI·
FRANCISCA· MATRONA· ROMANA· EX· EVGENII
AVCTORITATE· AEDES· VIRGINIBVS· DEO· SACRIS
AD· TVRRIM· SPECCHIANAM· APERVIT· EODEM
TEMPORE· MVLTAE· PER· VRBEM· DOMVS· AD
ARCHITECTVRAE· LEGES· EXSTRVI· CAEPTAE
EVGENIVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· NICOLAVS· V· QVI MCCCCXXXXVII·
REGEM· GALLIARVM· AD· DISSIDIVM
CHRISTIANORVM· TOLLENDVM· HORTATVS· EST
IPSE· INSVBRIAE· PACANDAE· CVRAM· SVSCEPIT
AMADEVS· REGE· GALLIARVM· AVCTORE
PONTIFICATVS· MAXIMI· INSIGNIA· ABIECIT· ET· IN MCCCCXXXXVIIII·
COLLEGIVM· CARDINALIVM· A· NICOLAO
COOPTATVS· EST
ANNVS· SACER· MAGNA· MORTALIVM· FREQVENTIA
ROMAE· CELEBRATVS· CAELESTES· HONORES MCCCCL·
BERNARDINO· SENENSI· A· NICOLAO· DECRETI
DOMVS· PONTIFICALIS· AD· TEMPLVM· LIBERIANVM· AB
INCHOATO· EXSTRVCTA· ET· VATICANAE· FINES
PROLATI· BIBLIOTHECA· IBIDEM· MIRIFICE· AVCTA
AEDES· THEODORI· SVB· PALATINO· DEDICATA
STEPHANI· IN· COELIO· REFECTA· PANTHEON
PLVMBEIS. LAMINIS· ITERVM· TECTVM· VIAE
MAGNAM· PARTEM· LAPIDIBVS· STRATAE· MVRI
VRBIS· ADIECTAE· REFECTI· DVCTVS· AQVAE

VIRGINIS· RESTITVTVS· PONS· MVLVIUS INSTAVRATVS

REX· FEDERICVS· III· E· GERMANIA· IN· ITALIAM VENIT· ET· VRBEM· INGRESSVS· POSTQVAM· REX INSVBRIAE· A· NICOLAO·APPELLATVS·EST·INSIGNIA IMPERI. AB· EODEM· IPSE· ET· LEONORA· VXSOR ACCEPIT MCCCCLII·

NVNCII· TRISTES. AB· ORIENTE· PERLATI CONSTANTINOPOLIM· A· TVRCIS· CAPTAM CHRISTIANOS· AD· XXXX· M· CAESOS MCCCCLIII·

LEGATI· A· NICOLAO· AD· REGES· ET· CIVITATES PER· EVROPAM· MISSI· VT· PACE· INTER· EOS CONSTITVTA· BELLVM· ADVERSVS· TVRCAS SVSCIPERETVR· CLASSIS· AB· EODEM· INSTRVCTA ET· COPIAE· PARATAE

NICOLAVS·ANNO· VIIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CALLISTVS· III· HVIVS LITTERIS· CHRISTIANI· REGES· AD·BELLVM· TVRCIS INFERENDVM· EXCITATI MCCCCLV·

CALLISTI· CLASSIS· IN· AEGEVM· NAVIGAVIT INSVLASQ· TRES· TVRCIS·EIECTIS·IN·LIBERTATEM ADSERVIT·NAVES·EORVM·AD·MITYLENEN· FVGAVIT MCCCCLVI·

AEDES·PRISCAE· IN· AVENTINO·A·CALLISTO·REFECTA VRBIS· MOENIA· REPARATA

CALLISTVS· ANNO· IIII· PONTIFICAT· SVI· MORTVVS EST·IN·EIVS·LOCVM·F·E· PIVS· II· QVI·CONVENTVM MANTVAM· INDIXIT· VT· LEGATIS· REGNVM· ET CIVITATVM· PRAESENTIBVS· DE· BELLO· TVRCICO AGERETVR MCCCCLVIII·

PIVS· SENAS· PATRIAM· SVAM· REVISIT·PONTIFICEMQ· SENENSIVM· ARCHIEPISCOPVM· DIXIT· INDE MANTVAM· AD· CONVENTVM· PERREXIT· ACTVM DE· CLASSE· INSTRVENDA· ET· COPIARVM AVXILIARIVM· CENSVS· INSTITVTVS MCCCCLVIIII·

BELLI· NEAPOLITANI· CAVSSA· EXPEDITIO·TVRCICA RETARDATA· EST. PIVS· IN· VRBEM· REVERSVS EXERCITVM· SVPPETIAS· REGI· FERDINANDO·MISIT MCCCCLXI·

AREA· ANTE· TEMPLVM· VATICANVM· AEQVATA GRADATIONES· E· MARMORE·RESTITVTAE·STATVAE PETRO· ET· PAVLLO· APOSTT· DEDICATAE

ALVMINIS· FODINAE· AD· CENTVMCELLAS·DETECTAE ARS· NOVA· LIBRARIA· CODICIBVS· BENIGNISSIMO INVENTO· MVLTIPLICANDIS· E· GERMANIA· IN VRBEM· INVECTA· EST MCCCCLXII·

PIVS· ANCONAM· PROFECTVS· EXPEDITIONIS MATVRANDAE· CAVSSA· QVVM· EO· IAM· CLASSIS VENETORVM· APPVLISSET· ET· COPIAE· VNDIQVE CONVENIRENT· MORBO· CORREPTVS· ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST· IN· EIVS·LOCVM F·E·PAVLLVS·II· QVO·AVCTORE·BELLVM·TVRCICVM SVSCEPTVM· EST MCCCCLXIIII·

QVAESTVS· SIMONIACI· DECRETIS· PAVLLI·PRAECISI OPPIDA· COMPLVRA· IN· FINIBVS· ROMANIS· QVAE TYRANNI· OCCVPARANT· A· PAVLLI· LEGATIS INLATO· BELLO· RECEPTA· DOMVS· PONTIFICALIS AD· AEDEM· MARCI· CONDITA· ET·SIGNIS·VETERIBVS EXCVLTA· QVAE· DEINDE· LVDORVM·CELEBRITATE DEDICATA· EST MCCCCLXV·

CONDICIONES· PACIS· ITALICIS· CIVITATIBVS· A PAVLLO· DICTAE· AD· BELLVM· IN· TVRCAS CONTINVANDVM· FEDERICVS· AVG· IN· VRBEM SVMMA· HONORIS· SIGNIFICATIONE· ACCEPTVS·ET AD· BELLVM· TVRCICVM· INCITATVS MCCCCLXVIII·

ROBERTO· MALATESTAE· QVOD· ARIMINVM OCCVPASSET· SIGNA· INLATA· IS· SE· COPIIS FOEDERATARVM· CIVITATVM· DEFENDIT· EODEM ANNO· SODALES·LITTERATI·INSIGNESQVE·DICENDI SCRIBENDIQVE· MAGISTRI· IN· VRBEM· INDVCTI MCCCCLXVIIII·

EVBOEA· A· TVRCIS· CAPTA· FOEDVS· INTER·ITALOS BELLI· CAVSSA· FACTVM· BORSO· ATESTINO·QVVM IN· VRBEM· VENISSET· DATVM· A. PAVLLO·VT·DVX FERRARIAE· APPELLARETVR MCCCCLXXI·

PAVLLVS·ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· XYSTVS· IIII· A· QVO CLASSIS· ADVERSVS· TVRCAS· INSTRVCTA· BELLIQ· CAVSSA· DECVMAE· PER· ORBEM· CHRISTIANVM CLERICIS· IMPERATAE MCCCCLXXII·

TVDERTES· ET· SPOLETINI· TERRORE· BELLI·PACATI TIFERNVM· TIBERINVM· RECEPTVM· FEDERICVS CVI· VRBINATES· PAREBANT· DVX· APPELLATVS MCCCCLXXIIII·

EST· MVLTAE· IN· VRBE· AEDES· REFECTAE

ANNI· SACRI· IN· VRBE· CELEBRITAS· FVIT· REX FERDINANDVS· NEAPOLI· ROMAM· VENIT· ET EQVVM· ALBVM· PHALERATVM· PRIDIE· FESTVM PETRI· ET· PAVLLI· APOSTT· EX· VECTIGALI· LEGE XYSTO· IN· POMPA· DEDVXIT MCCCCLXXV·

TIBERIS· EXVNDATIO· ET· LVES· SVBINDE· VRBEM VEXAVIT· PONS· IANICVLENSIS· A· XYSTO RESTITVTVS· A· QVO· ET· NOMEN· HABET· VIAE MVNITAE· ET· LATERIBVS· STRATAE· CLOACARVM DVCTVS· PVRGATI· ET· REFECTI MCCCCLXXVI·

FLORENTINI· QVOD· ARCHIEPISCOPVM· PISANORVM IN· CONIVRATIONE· CIVIVM· NECASSENT· A· SACRIS REMOTI· ET· DENVNCIATIONE· ARMORVM· TERRITI VALETVDINARIA· TRANS· TIBERIM· A· SOLO RESTITVTA· PROLI· INCERTORVM· PATRVM TOLLENDAE· DOMVS· APERTA· TEMPLVM VATICANVM· EXCVLTVM· AEDES· MARIAE· AD PORTAM· FLAMINIAM. ET· COENOBIVM· IN· PROXIMO CONDITVM· VRBS· TOTA· SQVALORE· DETERSO RENOVATA MCCCCLXXVIII·

TVRCARVM· CLASSIS· IN· ITALIAM· APPVLIT HYDRVNTVM· VI· CAPTVM· EST· HOSTIS· AVERTENDI CAVSSA· LITTERAE· A· XYSTO· AD· REGES· MISSAE PAX· PER· ITALIAM· CONSTITVTA· FLORENTINI POENA· ABSOLVTI MCCCCLXXX·

HYDRVNTVM· ARMIS· RECEPTVM· ET· CLASSES TVRCARVM· DISIECTAE· VRBEM· PESTILENTIA TENTAVIT MCCCCLXXXI·

BIBLIOTHECA· VATICANA· CODICIBVS· EX· OMNI EVROPA· ASIAQVE· ADVECTIS· ORDINATA· ET CVSTODIBVS· IMPOSITIS· CONSTITVTA

FACTIONES· IN· VRBE· COLVMNARVM· ET· VRSINORVM EXSTITERE· INDE· BELLVM· CIVILE· ET· CAEDES FVERVNT MCCCCLXXXIIII·

XYSTVS· ANNO· XIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· VIII· EO AVCTORE· FOEDVS· RENOVATVM· INTER· REGES CHRISTIANOS· ADVERSVS· TVRCAS· ET· VRBANAE SEDITIONES· SVBLATAE MCCCCLXXXV·

REX· FERDINANDVS· BELLVM· VRBI· INFERENS· REGIS CATHOLICI· AVCTORITATE· EXERCITVM REVOCAVIT·CONIVRATIO·AVXIMATIVM·REPRESSA MCCCCLXXXVII·

INNOCENTIVS· QVOD· PACIS· CONDITIONES· A·REGE FERDINANDO· VIOLATAS· COMPERISSET· LEGATVM NEAPOLIM· MISIT· QVI· DE· OFFICIO· ADMONERET

ZIZIMVS· BAIAZETI· TYRANNI· TVRCARVM· FRATER IN· VRBEM· CAPTIVVS· DVCTVS· EST· REX MCCCCLXXXVIIII· FERDINANDVS· QVOD· VECTIGAL· ANNVVM· NON PENDERET· A· SACRIS· REMOTVS· ET· REGNI· IVRE SPOLIATVS· EST· SIMVLTATES· REGE· CATHOLICO CONCILIATORE· DEPOSITAE MCCCCLXXXXII·

AEDES· MARIAE· AD· VIAM. LATAM·A·SOLO·EXTRVCTA DOMVS· PONTIFICALIS· IN· VATICANO· DVPLICATA ET· VILLA· HORTIS· ADIECTA

INNOCENTIVS· ANNO· VIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ALEXANDER VI· QVI· REGEM· GALLIARVM· KAROLVM· VIII· IN REGNVM· NEAPOLITANVM· INVITAVIT MCCCCLXXXXIII·

REGIONES· TRANS· OCEANVM· ATLANTICVM· A COLVMBO· DETECTAE· ALEXANDRI· SENTENTIA REGI· FERDINANDO· CATHOLICO· ET· LIBERIS EIVS· POSTERISQVE· ADIVDICATAE· EIDEM· FINIBVS LINEA· CAELESTI· DESIGNATIS·ADTRIBVTA·TELLVS QVANTACVMQVE· IN· POSTERVM· VESTIGANDO TENERETVR

ALFONSVS· II· REGIS· FERDINANDI· I· ARAGONII FILIVS· A· IOANNE· BORGIA· CARD· INSIGNIA REGALIA· ALEXANDRI· IVSSV· NEAPOLI· ACCEPIT MCCCCLXXXXIIII·

REX· KAROLVS· E· GALLIIS· IN· ITALIAM· QVVM VENISSET·CONDICIONIBVS· AB·ALEXANDRO·DICTIS VRBEM· INGRESSVS· EST· ALEXANDER· IN· ARCEM MCCCCLXXXXV· CONCESSIT· AVDITO· NEAPOLIM· A· REGE· CAPTAM METVENS· SIBI· PERVSIAM· PETIIT· REGE· MOX· IN INSVBRIAM· PROGRESSO· COPIAS· FERDINANDO II· ALFONSI· II· FILIO· SVBMISIT· AD· REGNVM RECIPERANDVM

REGE· FERDINANDO· II· MORTE· PRAEREPTO·CAESAR BORGIA· CARD· DOMO· FRATRIS· SVI· CAEDE FVNESTA· CAPVAM· IVBENTE· ALEXANDRO

PROFECTVS· INSIGNIA· REGALIA· REGI· FEDERICO REGIS· FERDINANDI· PATRVO· SOLLEMNI· RITV IMPOSVIT

CAESAR· BORGIA· CARD· PVRPVRAE· SE· HONORE ABDICAVIT· IN· GALLIAM· LEGATVS· REGIS NAVARRAE· FILIAM· VXOREM· DVXIT· SVBINDE· IN ITALIAM· CVM· EXERCITV· REVERSVS· OPPIDIS COMPLVRIBVS· PER· AEMILIAM· SVBACTIS· ROMAM VENIT MCCCCLXXXXVIII.

ARX· VRBANA· AB. ALEXANDRO· COMMVNITA·TEMPLI LIBERIANI· LAQVEARIA· INAVRATA· AEDES·IACOBI MAIORIS· AD· FORVM· AGONALE· INCOLARVM HISPANORVM· IMPENSA· A· SOLO· REFECTA

ANNVS· SACER· IN· VRBE· ACTVS· DECVMAE· AB ALEXANDRO· BELLI· TVRCICI· CAVSSA· CLERICIS IMPERATAE MD·

SAECVLVM· XVI·

MVLTA· GALLIAE· CISPADANAE· OPPIDA· TYRANNIS EIECTIS· RECEPTA· LATIVM· TERRORE· BELLI PACATVM· LVCRETIA· CAESARIS· BORGIAE· SOROR ALFONSO· ATESTINO· NVPTA· EST MDI·

ALEXANDER·ANNO·XII·PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PIVS· III· QVI· DVM CONCILIVM· MAGNVM· CONVOCARE· PARAT· DIE XXVI· PONTIFICAT· SVI· MORBO· INTERCEPTVS· EST IN· EIVS· LOCVM· FACTVS· EST· IVLIVS· II· MDIII·

VENETI· A· IVLIO· PER· LEGATOS· ADMONITI· VT AB· AEMILIA· ABSTINERENT· OPPIDA· QVIBVS CAESAR· BORGIA· PRAESIDIVM· IMPOSVERAT· IN POTESTATEM· PONTIFICIS· MAXIMI· REDIERVNT PERMISSVM· VENETIS· VT·ARIMINVM·ET·FAVENTIAM RETINERENT MDIIII·

IVLIVS· VRBIVENTVM· PROFECTVS· IOANNE·PAVLLO BAGLIONE· CVI· PERVSINI· PAREBANT· IN· FIDEM RECEPTO·PERVSIAM· IN· DITIONEM·SVAM·REDEGIT EXINDE· FORVM· CORNELII· PERREXIT· MISSOQVE VIATORE· QVI· IOANNEM· BENTIVOGLIVM BONONIENSIBVS· DOMINANTEM·PRINCIPATV·ABIRE MDVI·

IVBERET· BONONIAM· TRIVMPHALI· POMPA INGRESSVS· EST

IVLIO· IN· VRBEM· REVERSO· NOVI· TEMPLI FVNDAMENTA· IN· VATICANO· IACTA· DOMVS PONTIFICALIS· PORTICIBVS· ET· AMBVLACRIS LATIVS· PROLATA MDVII·

IVLIVS· ITALIAE· PROSPICIENS·GEORGIVM·AMBOSIVM CARD· AD· CONVENTVM· CAMERACENSEM·LEGAVIT VENETIS· INTERMINATVS· NE· OPPIDA· AEMILIAE SIBI· VINDICARENT· ARMA· INFERRI· IVSSIT MDVIII·

CIVITATES· AEMILIAE· QVAS· VENETI· OCCVPARANT SENATV· AVCTORE· SE· IVLIO· DEDIDERVNT· PAX INTER· IVLIVM· ET· VENETOS· CONSTITVTA MDVIIII·

IVLIVS· VENETIS· PROPITIVS· ALFONSVM· DVCEM FERRARIENSIVM· QVOD· GALLORVM· PARTIBVS FAVERET· HOSTEM. APPELLAVIT· IPSE·BONONIAM BELLI· VRGENDI· CAVSSA· REVERSVS· MIRANDVLAM AD·DEDITIONEM·IMPVLIT·ET·RAVENNAM·DIVERTIT MDX.

BONONIA· A· GALLIS· CAPTA· IVLIVS· ARIMINVM· SE RECEPIT· INDE· IN· VRBEM· QVVM· REDIISSET CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERANVM· INDIXIT REGI· CATHOLICO·AD·BELLVM· CONTRA· MAVROS DECVMAS· CLERICIS· IMPERANDI· IVS· DEDIT FOEDVSQVE· CVM· EO· ET· VENETIS· ADVERSVS GALLOS· PERCVSSIT· EPISCOPOS· PISIS· COACTOS QVOD· REBVS· NOVIS· STVDERENT· A. SACRIS REMOVIT MDXI·

PVGNATVM· AD· RAVENNAM·SVMMA· CONTENTIONE VICTORIA· GALLIS· MVLTO· SANGVINE· STETIT RAVENNA· CAPTA· EST MDXII·

CONCILIVM· MAGNVM· IN· VRBE· CELEBRATVM· AD LATERANVM· ACTAQVE· CONVENTVS· PISANI RESCISSA· EODEM· ANNO· BONONIA· ET· CIVITATES AEMILIAE· OMNES· RECEPTAE·

VIA· IVLIA· AD· LINEAM· IVXTA· TIBERIM· DIRECTA AEDES· MARIAE· LORETANAE· AD· TRAIANI COLVMNAM· CONDITA· ARX· VRBANA· AMPLIATA OPERVM· PVBLICORVM· QVAEDAM· ABSOLVTA·ALIA INCHOATA· ARTES· REVOCATAE· ET· PRAEMIA CVLTORIBVS· CONSTITVTA

IVLIVS· ANNO· X· PONTIFICATVS·SVI· MORTVVS·EST MDXIII·
IN. EIVS· LOCVM· F· E· LEO· X· QVI· PARMAM. ET
PLACENTIAM· A DVCE·MEDIOLANENSIVM·RECEPIT
CONCILIVM· IN· LATERANO· LEONE· PRAESIDE MDXIIII·
CONTINVATVM·LEGATI· A· REGE· LVSITANIAE· AD
LEONEM· CVM· MVNERIBVS· MISSI· MVTINENSES
PER· COEMPTIONEM· IN· LEONIS· POTESTATEM
VENERVNT
FILIBERTA· DVCIS· ALLOBROGVM· PHILIPPI· FILIA
IVLIANO·LEONIS·FRATRI·PRAEFECTO· VRBIS·NVPTA MDXV·
ROMAM· DEDVCTA· EST· FOEDVS· A· LEONE· CVM
GERMANIS· HISPANIS· HELVETIIS· FLORENTINIS
MEDIOLANENSIBVS· ICTVM· ADVERSVS· GALLOS
VENETOSQVE· IDEM· PAVLLO· POST· BONONIAM
PROFECTVS· CONCORDIAM· CVM·REGE·GALLORVM
FRANCISCO· I· FIRMAVIT· ET· FLORENTIAM· SE
CONTVLIT
LEO· ROMAM· REVERSVS· DVCI· VRBINATIVM
FRANCISCO· MARIAE· ROVEREO· DIEM· DIXIT MDXVI·
QVVMQVE· PRINCIPATV· ILLE· EXCIDISSET
LAVRENTIVM· FRATRIS· SVI· FILIVM· IN· EIVS
LOCVM· SVFFECIT
TEMPLI· VATICANI· MAGNAM· IN· ALTITVDINEM
EDVCTA· MOLES· MAGNIFICO· OPERE· DOMVS
PONTIFICALIS· IN· PROXIMO· OMNI
ORNAMENTORVM· GENERE· EXCVLTA· AEDES
MARIAE· COELIMONTANAE· A· SOLO· REFECTA
VRBS· TOTA· MONVMENTIS· VEL· NOVIS· VEL
RESTITVTIS· LEONE· AVCTORE· ADORNATA
PRAEDONES· AFRICANI· MARE· INFESTVM· HABVERE
ET· EXSCENSIONE· FACTA· LEONI· IN· LATIO
RVSTICANTI· INSIDIAS· MOLITI· SVNT
CONCILIVM· MAGNVM· IN· LATERANO· ABSOLVTVM MDXVII·
CHRISTIANIS· QVI· STIPEM· AD· TEMPLI·VATICANI
MOLITIONEM· CONTVLISSENT· LEONIS
INDVLGENTIA· DATVM· VT· DE· ADMISSIS· SVIS
VENIAM· APVD· DEVM·IMPETRARENT·CONIVRATVM
IN· MORTEM· LEONIS· PERDVELLES· POENAS
DEDERE
LEGATI· A· LEONE· AD· REGES· MISSI· VT·AD·BELLVM

ADVERSVS· SELIMVM· TYRANNVM· TVRCARVM HORTARETVR· INDVCIAE· INTER· CHRISTIANOS· IN QVINQVENNIVM· PACTAE· SVPPLICATIONESQVE IN· VRBE· PLACANDI· NVMINI· CAVSSA· DECRETAE MDXVIII·

TRISTES·E·GERMANIA·NVNCII· VENERVNT·LVTHERVM VETERI· ECCLESIAE· DOCTRINA· CONTEMPTA REBVS· NOVIS·, STVDERE· MISSVS· OB· EAM· REM CAIETANVS· CARD· QVI· DVCEM· PARTIVM· AD BONAM· FRVGEM· REVOCARET

LEO· QVOD· LAVRENTIVS· FRATRIS· SVI· FILIVS DECESSISSET· VRBINATES·RVRSVM·IN·POTESTATEM SVAM· REDEGIT MDXVIIII·

LVTHERI· SCRIPTA· A· LEONE· DAMNATA· IPSE· ET FAVTORES· EIVS· A· SACRIS· REMOTI·EODEM·ANNO PERVSIA· ET· FIRMVM· TYRANNIS· SVBLATIS· IN LEONIS· DITIONEM· REDIERE MDXX·

REX· BRITANNIAE· HENRICVS· VIII· QVOD·PERVERSAM LVTHERI· DOCTRINAM· STRENVE· SCRIPTIS REFVTASSET· DEFENSOR· FIDEI· A· LEONE APPELLATVS· EST· FOEDERE· INTER· REGEM KAROLVM· V· ET· LEONEM· FACTO· BELLVM. IN ITALIA· EXARSIT MDXXI·

LEO· ANNO· VIIII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· HADRIANVS· VI· QVO TEMPORE· ROVEREVS· VRBINVM· BAGLIONES PERVSIAM· RECEPERVNT MDXXII·

FOEDVS· AB· HADRIANO· CVM· VENETIS· ET· REGE KAROLO· ICTVM· SODERINVS· CARD· QVOD SICILIAM· COMMOVERE· ARGVEBATVR· IN· ARCEM VRBANAM· CONIECTVS· EST MDXXIII·

HADRIANVS· ANNO· II· PONTIFICATVS·SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CLEMENS· VII· QVI· SE PACIS. AVCTOREM· PROFESSVS· REGEM·GALLIARVM SIBI·. ET· FLORENTINIS· CONCILIAVIT· FOEDVS BELLI· CAVSSA· INIRE· NOLVIT MDXXIIII·

REGE· KAROLO· ITALIAE· DOMINANTE· GALLI VENETIQVE· CLEMENTEM·IN·FOEDVS·ADDVXERVNT EXERCITVS· HISPANVS· NEAPOLI· MOVIT· CLEMENS VRBE· PRIMVM· AB· HVGONE· MONCADIO· ET COLVMNIS· VEXATA· IN· ARCEM· CONFVGIT MDXXVI·

TEM-

TEMPLVM· VATICANVM· ET· DOMVS· PONTIFICALIS
DIREPTA· INDVCIIS· PACTIS· HOSTES· RECESSERE
BELLVM·A·CLEMENT·FOEDERIS· CAVSSA· RENOVATVM MDXXVII·
ET· CLASSIS· INSTRVCTA· QVAE· NEAPOLIM· CVM
SOCIORVM· NAVIBVS· APPVLIT· IDEM· BORBONIS
EXERCITV· AB· INSVBRIA· ADVENTANTE· INDVCIAS
CVM· REGE· KAROLO· IN· MENSES· OCTO· FECIT
MILITES· MAGNAM· PARTEM· DOMVM· DIMISIT
BORBONIS· EXERCITVS· PRIDIE·NONAS·MAIAS· VRBEM
OPPVGNARE· AGGRESSVS· DVCEM· IN· MVROS
SCANDENTEM· AMISIT· OB· EAM· REM· INFENSIOR
INRVPTIONEM· FECIT· OCCVPATA·VRBS·DIREPTAQ·
VIS·FERRVM· LIBIDO· VBIQVE· DOMINATA· CLEMENS
IN· ARCE· CAPTVS· ET· IN· CVSTODIA· HABITVS
EST· QVI· DE· PACIS· CONDITIONIBVS· QVVM
AGERETVR· ARREPTA· FVGA· VRBIVENTVM
INCOLVMIS· PERVENIT
PESTILENTIA· DIREPTIONEM· ET· CAEDES MDXXVIII·
CONSEQVVTA· EST· QVI· VRBEM· VIOLAVERANT
OMNES· INTRA· BIENNIVM· PERIERE· CLEMENS
TERRORE· BELLI· SEDATO· IN· VRBEM· REDIIT· ET
PROFVGOS· VNDIQVE· REVOCAVIT
SODALES· THEATINI· AVCTORE· CAIETANO· TIENE
IN· VRBE· CONSTITVTI· CLEMENTIS· DECRETO
INITIVM· HABVERE· FOEDVS· A· CLEMENTE
COMPOSITVM· CVM· REGE· KAROLO· VTERQVE
BONONIAM· CONVENERVNT· VT· DE· ITALIA
PACANDA· CONSILIA· INIRENT· FOEDVS· IBIDEM MDXXX·
RITE· RENOVATVM· ET· INSIGNIA· IMPERI· A
CLEMENTE· REGI· KAROLO· SOLLEMNIBVS
CAEREMONIIS· IMPOSITA
CLEMENTE· IN· VRBEM· REVERSO· EXVNDATIO
TIBERIS· FVIT· QVANTA· NVNQVAM·ANTEA·FVERAT
LVES· EXINDE· CIVES· AFFLICTAVIT
CLEMENS· DE· MOTV· HAERETICORVM· ADMONITVS MDXXXI·
DVCEM· ALLOBROGVM· CONTRA· GENEVENSES
ARMIS· ET· PECVNIA· IVVIT· IDEM· ANCONAM
RECEPIT· POPVLVM· ROMANVM· AD· VRBIS
RESTITVTIONEM· EXCITAVIT
KAROLVS· AVG· IN· ITALIAM· REDIIT· CLEMENS

BONONIAM· PROFECTVS· AVGVSTVM· SVMMO HONORE· ACCEPIT· ACTVM· INTER· EOS· DE CONCILIO· MAGNO·ECCLESIAE·CAVSSA·INDICENDO LEGATI· A· REGE· LVSITANIAE· AD· CLEMENTEM VENERVNT· CVM· LITTERIS· REGIS· AETHYOPVM SIBI· ET· SVIS· A· PONTIFICE· MAXIMO· PACEM VENIAMQVE· POSCENTIS MDXXXII·

CLEMENS· VRBE· REVISA· MASSILIAM· NAVIGAVIT VT· CVM· REGE· GALLIARVM· IN· COLLOQVIVM VENIRET· IBI· CATHERINAM· LAVRENTII·PATRVELIS FILIAM· HENRICO· REGIS· FILIO· DVCI AVRELIANENSIVM· IN· MATRIMONIVM· DEDIT MDXXXIII·

REX· BRITANNIAE· HENRICVS· VIII· OB· REPVDIVM LEGITIMAE· VXSORIS· ET· SVPERDVCTAM·PELLICEM CLEMENTIS· SENTENTIA· A· SACRIS· REMOTVS· EST MDXXXIIII·

CLEMENS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PAVLLVS· III· QVI PERVSIAM· A· RIDOLFO· BAGLIONE· OCCVPATAM ARMIS· RECEPIT

KAROLVS· AVG· NEAPOLI· ROMAM· VENIT· VT· DE PACE· CVM· REGE· GALLIARVM· FIRMANDA CONSILIVM· CAPERET· PAVLLVS· CARDINALES DVOS· IN· GERMANIAM· ET· GALLIAS· AD· RES COMPONENDAS· LEGAVIT. IDEM· CONCILIVM MAGNVM· INDIXIT·MANTVAM·LECTISQVE· INTEREA VIRIS· IN· VRBEM· VOCATIS· DISCIPLINAE· VETERI RESTITVENDAE· PRIMVS· INCVBVIT MDXXXVI·

FOEDVS· PAVLLO· AVCTORE· INITVM· ADVERSVS TVRCAS· IPSE· ET· KAROLVS· AVG· ET· REX FERDINANDVS· AVG· FRATER· ET· VENETI CONSPIRAVERE· DVX· CLASSIS· ANDREAS· DORIA DESIGNATVS· EST· PAVLLVS· NICAEAM MASSILIENSIVM· PETIIT· VT· KAROLO· AVG· ET REGE· GALLIARVM· FRANCISCO· INTER· SE CONCILIATIS· PAX· FIRMARETVR MDXXXVIII·

OCTAVIVS· FARNESIVS· PRAEFECTVS· VRBIS MARGARITA· AVSTRIACA· VXSORE· DVCTA· DVX CAMERTIVM· FACTVS· EST· ALEXANDER· FARNESIVS CARD· LEGATIONEM· AD· KAROLVM· AVG·SVSCEPIT PERVSINI· OB· DEFECTIONEM· COERCITI· ET· ARCE MDXXXVIIII·

IN-

INTRA· POMOERIVM· CONDITA· PRAESIDIVM CONTRA· SEDITIOSOS· IMPOSITVM· EST· PAVLLVS QVVM· TIBVRE· RVSTICARETVR· IGNATIVM LOIOLAEVM· AD·PEDES· ADMISIT· ET·SOCIETATEM IESV· AB· EO· CONSTITVTAM· AVCTORITATE· SVA CONFIRMAVIT

BELLVM· INTRA· FINES· ROMANOS·A·PETRO·ALOISIO FARNESIO· PAVLLI· IVSSV· GESTVM· ADVERSVS MDXXXXI· ASCANIVM· COLVMNAM· ET· OPPIDA· AB· EO COMPLVRA· SVBACTA·PAVLLVS·LVCAM·PROFECTVS KAROLVM· AVG· CONVENIT· ACTVM· DE· FOEDERE IN· TVRCAS· ET· DE· PACE· TVENDA·EODEM·ANNO FRANCISCVS· XAVERIVS·REI· CHRISTIANAE·CAVSSA A· PAVLLO· IN· INDIAM· LEGATVS· VLYSSIPONE SOLVIT

CONCILIVM· MAGNVM· A· PAVLLO· TRIDENTVM VOCATVM· EST· IDEM· BONONIAM· ET· BVXETVM MDXXXXII· PROGRESSVS· KAROLVM· AVG· ITERVM· CONVENIT REVERSVS· IN· VRBEM· COPIAS· AVXILIARES ADVERSVM. TVRCAS· IN· PANNONIAM· MISIT· ET LEGATIONEM· PACIS· CONSTITVENDAE· CAVSSA AD· KAROLVM· AVG· ET· AD· REGEM· GALLIARVM DESTINAVIT

BELLIS· SVBLATIS· CONCILIVM· TRIDENTI· AGI COEPTVM PETRVS· ALOISIVS· FARNESIVS· LEGE MDXXXXV· VECTIGALI· DVX· PLACENTINIS· ET· PARMENSIBVS DATVS· CAMERINVM· ET· NEPET· RECEPTA

VRBS· AB· AVENTINO· MVNITA· ET· CIRCA· VRBEM ADIECTAM· SOLIDATI· MVRI· ET· PROPVGNACVLA ADDITA· VIAE· APERTAE· STRATAE· DIRECTAE AQVAE· MVLTIS· LOCIS· STAGNANTES· IN PROFLVENTEM· DERIVATAE· TEMPLI· VATICANI AEDIFICATIO· STRENVE· PROPERATA· CAPITOLIVM PRISCIS· MONVMENTIS· EXCVLTVM

FOEDVS· ADVERSVM· LVTHERANOS· A· PAVLLO· ET KAROLO· AVG· INITVM· COMPARATOQ. EXERCITV MDXXXXVI· FARNESII· FRATRES· OCTAVIVS· DVX· BELLI ALEXANDER· CARD· LEGATVS· IN· GERMANIAM MISSI

CONCILIVM· MAGNVM· PAVLLI· IVSSV· TRIDENTO

OB· INGRVENTEM· PESTILENTIAE· METVM BONONIAM· TRANSLATVM· AVGVSTO· NON PROBANTE· EDICTVM· AB· HOC· DE· SACRORVM CONTROVERSIIS· IN· CERTAM· DIEM· PROPOSITVM DE· QVO· PAVLLVS· GRAVITER· QVESTVS· EST MDXXXXVII·

PAVLLVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· IVLIVS· III· QVI CONCILIVM· MAGNVM· TRIDENTVM· REVOCAVIT MDXXXXVIIII·

ANNVS· SACER· IN· VRBE· CELEBRATVS· PORTAQVE AVREA· VI· KAL· MARTIAS· RITE· APERTA· EST MDL·

BALDVINVS· IVLII· FRATER· PRAEFECTVS. CAMERTIBVS DATVS· SIMVLTATES· INTER· IVLIVM· ET· FARNESIOS EXORTAE· FOEDVS· A· IVLIO· CVM· KAROLO· AVG· FACTVM

CONCILIVM· TRIDENTI· OB· TERRORES· BELLICOS DISSOLVTVM· ET· IN· COMMODIORA· TEMPORA REIECTVM· VRBS· OB· ETRVRIAE· MOTVS· PRAESIDIIS FIRMATA· LEGATI· AD· AVG· ET· AD· REGEM GALLIARVM· MISSI· QVI· AMBOS· AD· CONCORDIAM REDVCERENT MDLII·

PRAETORIVM· IVLIANVM· VIA· FLAMINIA· A· SOLO EXSTRVCTVM· DOMVS· IN· VRBE· PLVRES· A· CLARIS ARCHITECTIS· AEDIFICATAE

IVLIVS· ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· MARCELLVS· II· QVEM ALTERO· POST· MENSE· MORS· BONIS· OMNIBVS MOERENTIBVS· INTERCEPIT· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PAVLLVS· IIII· AB· CREATIONE· SEDITIO· IN· VRBE FVIT· COLVMNAE· INSIMVLATI· APPELLATIQVE QVOD· IN· IVDICIVM· NON· VENISSENT· PAVLLI SENTENTIA· A· SACRIS· REMOTI· SVNT MDLV·

FOEDVS· A· PAVLLO· CVM· GALLIS· INITVM· ET BELLVM· HISPANIS· IN. FINES· NEAPOLITANOS INLATVM· HOSTES· CONTRA. IN· FINES· ROMANOS INGRESSI· OPPIDA· COMPLVRA· DIRIPVERVNT· ET OSTIA· CAPTA· ANNONAE· INOPIAM· VRBI FECERE MDLVI·

REGE· HENRICO· II· AVCTORE· PAVLLI CONTROVERSIAE· CVM· REGE· PHILIPPO CATHOLICO· AEQVIS· CONDITIONIBVS· COMPOSITAE MDLVII·

ET· EXSVLES· REDVCTI· ITEM· CARDINALES· BINI AD· REGEM· VTRVMQVE· LEGATI· VT· EORVM CONCORDIA· STABILIRETVR

LEGATI· FERDINANDI· AVG· A. PAVLLO· REIECTI QVOD· NON. EX· EIVS· AVCTORITATE· IMPERATOR DICTVS· ESSET· IDEM· REGINAE· ELISABETHAE· CVI BRITANNI· REGNVM· DETVLERANT· ADVERSATVS RESPONDIT· DE· IVRE· REGNI· IVDICIVM· PENES SE· ESSE MDLVIII·

AEDES· SILVESTRI· IN· QVIRINALI· SODALIBVS THEATINIS· A· PAVLLO·ADTRIBVTA·IDEM·VETERIS DOCTRINAE· RETINENDAE· CAVSSA· CARCEREM PERDVELLIBVS· ECCLESIAE· VINDICANDIS AEDIFICAVIT· CERTOSQVE· IVDICES· E· COLLEGIO CARDINALIVM· CONSTITVIT· ADMONITVS·FRATRIS FILIOS· POTESTATE· ABVTI· GRADV· MOTOS· VRBE EXEGIT MDLVIIII·

PAVLLVS· ANNO· V· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· AB· EIVS· MORTE· SEDITIO· IN·VRBE·COORTA ET· MONVMENTA· PER· LVDIBRIVM· EVERSA· SVNT CIVITATE· PACATA· IN· EIVS· LOCVM· F· E· PIVS·IIII· QVI· PAVLLI· SANCTIONES· QVASDAM· ABOLEVIT ALIAS· MITIGAVIT MDLX·

PIVS· KAROLVM· BORROMEVM· SORORIS· FILIVM CARDINALEM·DIXIT·CARRAFAS·FRATRES·KAROLVM ET·IOANNEM·IN·CVSTODIAM·CONIECTOS·CAVSSAM DICERE· COEGIT· QVI· EX· ACTIS· DAMNATI·SVNT

KOSMVS· DVX· FLORENTINORVM· AD· PIVM· VENIT ET· EQVITIBVS· ORDINIS· STEPHANIANI· QVEM·IPSE CONSTITVERAT· IVS· LEGITIMVM· IMPETRAVIT

CONCILIVM· MAGNVM· RVRSVS· TRIDENTVM VOCATVM· ET· E· COLLEGIO· CARDINALIVM QVINQVEVIRI· LEGATI· QVI· PRAEESSENT MDLXI·

PIVS· VRBEM· RENOVARE· AGGRESSVS· PORTAS ANGELICAM· ET· PIAM· FECIT· AQVAM· VIRGINEM FONTE· SALONIO· IMMISSO· DVPLICAVIT· ARCEM VRBANAM·PROPVGNACVLIS·MVNIVIT·MOLITIONEM TEMPLI· VATICANI· SEDVLO· PROMOVIT· DOMVM PONTIFICALEM· IN· PROXIMO· ET· PRAETORIVM IVLIANVM· EXCOLVIT· DOMVM· PONTIFICALEM

ALTERAM· AD· MARCI· INAEDIFICATO·AMBVLACRO PRODVCTAM·CAPITOLIO·IVNXIT·ET·IN·CAPITOLIO AEDES· SENATORIAS· RESTITVIT

SVPPETIAE· A· PIO· IN· GALLIAS· IVERE· REGI KAROLO· VIIII· ADVERSVS· TVMVLTVM CALVINIANORVM· AEDES· IN· VRBE· COMPLVRES A· CARDINALIBVS· PIO· AVCTORE· RESTITVTAE IPSE· THERMAS· DIOCLETIANI· IN· TEMPLVM VERTIT· ET· COENOBIVM· ADIECIT MDLXII·

LAETI· TRIDENTO· NVNCII· ADLATI· CONCILIVM MAGNVM· ABSOLVTIS·DISPVTATIONIBVS·LEGIBVSQ. LATIS· OMNIVM· CONCORDIA· DIMISSVM· EIVS AVCTORITATIS· SANCIENDAE· CAVSSA· EPISCOPI ROMAE· DIVERSANTES· AD· ECCLESIAS· QVISQVE SVAS· REDIRE· IVSSI· DOMVS· IVVENTVTI· IN ECCLESIAE· SPEM· INSTITVENDAE· APERTA MDLXIII·

CONIVRATVM· IN· VITAM· PII· IRRITO·INCEPTO·REI PERDVELLIONIS· CAPTI· NECATIQVE· PECVNIA· A PIO· AD· BELLVM· TVRCICVM· MAXIMILIANO· AVG· MISSA MDLXV·

PIVS·ANNO· VI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS· EST IN· EIVS· LOCVM· F· E· PIVS· V· QVI· CARRAFARVM IVDICIVM· CAVSSAMQVE· RETRACTAVIT· ET PALLENTIERVM· QVAESITOREM· CALVMNIAE·REVM CAPITE· DAMNAVIT· MEMORIAEQVE· EORVM HONOREM· HABVIT MDLXVI·

AVCTORES· RERVM· NOVARVM· ET· DOCTRINAE VETERIS· DESERTORES· VINCVLIS· COERCITI IVDAEIS· QVI· CHRISTIANAM· PROFESSIONEM AMPLECTI· VELLENT· DOMVS· HOSPITALIS·APERTA PECVNIAE· VIS· REGI·GALLIARVM·MISSA·AD·BELLVM CONTRA· CALVINIANOS· ITEM·COPIAE·AVXILIARES QVARVM· VIRTVTE· VICTORIA· PARTA· SIGNAQVE RELATA· SVNT MDLXVII·

KOSMVS· DVX· FLORENTINORVM· MAGNVS· DVX· A PIO· APPELLATVS· INSIGNIA· REGALIA· SOLLEMNI RITV· ACCEPIT· REGINAE· ELISABETHAE· OB PERFIDIAM· SACRIS· INTERDICTVM· ET· BRITANNI VT· IMPERIVM· EIVS·DETRECTARENT·SACRAMENTO EXSOLVTI MDLXXI·

FOEDVS· ADVERSVS· TVRCAS· PIO· AVCTORE·FACTVM CLASSES· INSTRVCTAE· NAVPACTVM·NAVIGARVNT PVGNATVM· AD· ECHINADAS· INGENS· VICTORIA A· CHRISTIANIS· RELATA. EODEM· ANNO· M· ANTONIVS· COLVMNA· TRIVMPHVM· DE· TVRCIS EGIT MDLXXI·

LEGATI· A· PIO· FOEDERIS· RENOVANDI· CAVSSA COMMENDONVS· CARD· CVM· FRANCISCO·TOLETO AD·AVGVSTVM·ET·AD·REGEM·POLONIAE·BONELLVS CARD· CVM· FRANCISCO· BORGIA· AD· REGES HISPANIAE·ET·LVSITANIAE·COENOBIA· VIRGINIBVS BINA· ET· AEDES· DOMINICI· ET· CATHARINAE· IN QVIRINALI· CONDITA· SACERDOTES·E·SOCIETATE IESV· IN· TEMPLO· VATICANO· ADMISSIS POENITENTIVM· EXPIANDIS· PRAEFECTI

PIVS· ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST IN· EIVS· LOCVM· F· E· GREGORIVS· XIII· CVIVS IVSSV· CLASSIS· ITERVM· CONTRA· TVRCAS NAVIGAVIT MDLXXII·

AEDES· IVVENTVTI· GERMANICAE· AD· SACRA INSTITVENDAE· QVAS· IGNATIVS· PATER INCHOAVERAT· GREGORII· IMPENSA· ABSOLVTAE FVNDI· AB· EODEM· IN· COLLEGII· ALIMENTA ADTRIBVTI MDLXXIII·

ANNVS· SACER· MAGNA· MORTALIVM· FREQVENTIA CELEBRATVS· PEREGRINI· OMNE·GENVS· HOSPITIO ACCEPTI· ET· GREGORII· LIBERALITATE SVSTENTATI MDLXXV·

PONS· SENATORIVS· A· GREGORIO· OPERIBVS AMPLIATIS· RESTITVTVS· ALTER· IN· FINIBVS ETRVRIAE· FLVVIO· PELIAE· IMPOSITVS· LEGES SODALIVM· PHILIPPIANORVM· PROBATAE

AEDES· ATHANASII· CONDITA· ET· DOMVS· ADDITA ALVMNIS· GRAECORVM· EDVCENDIS· ALIAQVE BRITANNICAE· IVVENTVTI· EXSTRVCTA· AEDE THOMAE· CANTVARIENSI·DICATA·ET·XENODOCHIO ADVENIS· APERTO MDLXXVII·

PORTICVS· MILLIARIA· DOMVS· PONTIFICALIS· IN VATICANO· EXCVLTA· ATRIAQVE· ET· CONCLAVIA PICTVRIS· EXORNATA· AEDES· SENATORIAE· IN

CAPITOLIO. TVRRI. ADIECTA. REFECTAE. PORTICVS
ET. SCHOLAE. IN. LYCEO. SAPIENTIAE. AEDIFICATAE
HORREA. PVBLICA. AD. THERMAS. DIOCLETIANI MDLXXX.
CONDITA. TEMPLI. LIBERIANI. PORTICVS. RESTITVTA
CELLA. CORPORIS. CHRISTI. CVM. ALTARI. IN
LATERANENSI. EXCITATA. AEDESQVE. PROXIMA
SACRI. FONTIS. ORNATV. VARIO. DISTINCTA
ITEM. CELLA GREGORII. NAZIANZENI. IN. TEMPLO
VATICANO. PERFECTA. DEDICATAQVE. EST
FRATRES. KARMELITAE. EXCALCIATI. DECRETO
GREGORII. ORDO. ECCLESIAE. LEGITIMVS. ESSE
COEPERVNT. PECVNIAE. VIS. ET. COPIAE
AVXILIARES. IN. HIBERNIAM. CATHOLICIS. TVENDIS
MISSAE. AEDES. MARTHAE. IN. VRBE. ET
NOSOCOMIVM. FAMILIAE. DOMVS. PONTIFICALIS
A. SOLO. FACTA
LEGATVS. A. MAGNO. DVCE. MOSCHORVM. IN. VRBEM MDLXXXI.
VENIT. VT. GREGORIO. CONCILIATORE. PAX. INTER
EVM. ET. REGEM. POLONORVM. FIRMARETVR
POSSEVINVS. CVM. LEGATO. MISSVS. PAXQVE
CONSTITVTA. EST
EQVITVM. MELITENSIVM. DISCORDIAE. A. GREGORIO
SEDATAE. REI. ROMAM. VENIRE. IVSSI. VIA
LORETANA. PER. APENNINVM. MVNITA. DOMVS
PONTIFICALIS. IN. QVIRINALI. INCHOATA. VIAE
PER. EXQVILIAS. APERTAE. PORTA. COELIMONTANA
REFECTA. ALIA. OPERA. PVBLICA. RESTITVTA
GREGORIVS. SENTENTIIS. MATHEMATICORVM
AVDITIS. KALENDARI. EMENDATIONEM. SVSCEPIT MDLXXXII.
ANNO. AD. CVRSVM. SOLIS. ACCOMMODATO
INTERCALANDI. LEGES. POSTERIS. DEDIT
COLLEGIVM. ROMANVM. GREGORII. MVNIFICENTIA
CONSTITVTVM. ET. LYCEO. MAGNIFICE. EXSTRVCTO
SCHOLAE. IVVENTVTI. INSTITVENDAE. APERTAE
CODEX. DECRETORVM. QVEM. GRATIANVS
INSTITVERAT. GREGORII. IVSSV. EMENDATVS. ET MDLXXXIII.
DELECTI. AB. EODEM. E. DOCTORVM. NVMERO
QVI. LIBRORVM. DIVINORVM. EDITIONEM
ADORNARENT
AEDES. SVB. QVIRINALI. CONDITAE. MARONITARVM

QVI· LIBANVM· INCOLVNT· IVVENTVTI· IN ECCLESIAE· SYRORVM· VTILITATEM· EXCOLENDAE DOMVS· HOSPITALIS· AD· SVBVRRAM· PARATA LIBERTIS· NEOPHYTIS· QVOS· ECCLESIA· PARENS IVDAICA· SERVITVTE· LIBERASSET

TEMPLVM· D· N· IESV· ALEXANDRI· FARNESII· CARD· IMPENSA· FACTVM· SOLLEMNI· RITV· DEDICATVM EST

LEGATI· AD· GREGORIVM· REGII· IVVENES· AB IAPONIA· VLTIMA· VENERE· VT· EIVS· GENTIS NOMINE· PARENTEM· ET· MAGISTRVM CHRISTIANORVM· VENERARENTVR MDLXXXV·

GREGORIVS·ANNO·XIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· XYSTVS· V· CVIVS SEVERITATE· LICENTIA· MVLTORVM· IN· VRBE COHIBITA· PERQVE· PROVINCIAS· ITINERA GRASSATORIBVS· DELETIS· EXPLICATA· SVNT

XYSTVS· OPERA· PVBLICA· A· TEMPLO· VATICANO EXORSVS· HEMISPHAERIVM· IMMENSAE· MOLIS ATTOLLI· IVSSIT· CELLAM· CORPORIS·CHRISTI· IN TEMPLO· LIBERIANO· QVAM· CARDINALIS INCHOAVERAT· PERFICIENDAM· CVRAVIT OBELISCVM· ANTE·TEMPLVM·VATICANVM·STATVIT AQVAM· FELICEM· IN· QVIRINALEM· DEDVXIT VALETVDINARIA· PLEBI· CONDIDIT· LVXVM CIVITATIS· LEGIBVS· COERCVIT MDLXXXVI·

ANNONA· VRBIS· XYSTI· PROVIDENTIA· CONSTITVTA IDEM· REI· PVBLICAE· ADMINISTRANDAE· CAVSSA E· PRIMORIBVS· CIVITATIS· CONSILIA QVATVORDECIM· SIBI· ESSE· VOLVIT· EODEM ANNO· COLVMNA· TRAIANI· RESTITVTA· EST AENEA· STATVA· INAVRATA· PETRI· APOSTOLI IMPOSITA. OBELISCVS· AD· TEMPLVM· LIBERIANVM ERECTVS· LORETVM· MVNITVM· ET· TEMPLI RESTITVENDI· CVRA· SVSCEPTA MDLXXXVII·

TABVLARIORVM· SINGVLIS· IN· CIVITATIBVS CONFECTIO· IMPERATA·SCVTATORVM·NVMMORVM QVINQVAGIES· SVBSIDIO· INGRVENTIS· BELLI· IN ARCEM· VRBANAM· INLATA· OBELISCVS· MAXIMVS AD· LATERANVM· CONSTITVTVS· BIBLIOTHECAE MDLXXXVIII·

VATICANAE. CHALCIDICVM. A. SOLO. FACTVM
OFFICINA. LIBRIS. EDENDIS. ADDITA
REX. GALLIARVM. HENRICVS. III. A. XYSTO MDLXXXVIIII.
ADMONITVS. VT. BORBONIVM. CARD. ET
ARCHIEPISCOPVM. LVGDVNENSIVM. E. CVSTODIA
EMITTERET. IDEM. IVSSVS. IN. IVDICIVM. ADESSE
QVOD. GVISEVM. CARD. SVSTVLISSET
OBELISCVS. ANTE. PORTAM. FLAMINIAM. STATVTVS
COLVMNA. M. AVRELII. AVG. RESTITVTA. EIQVE
STATVA. AEREA. INAVRATA. PAVLLI. APOST.
IMPOSITA. EST. VIAE. VRBIS. AVCTAE. DOMVS
PONTIFICALIS. IN. QVIRINALI. AMPLIATA. IN
LATERANO. A. SOLO. REFECTA. ORNATA. AQVA
CENTVMCELLAS. INDVCTA. PONS. FELIX. AD
OCRICVLVM. IN. TIBERI. FACTVS. FOSSA. PER
AGRVM. POMPTINVM. PALVDIBVS. SICCANDIS
DVCTA
XYSTVS. ANNO. VI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. VRBANVS. VII. QVEM MDLXXXX.
TERTIO. DECIMO. POST. DIE. MORS. INTERCEPIT
IN. EIVS. LOCVM. F. E. GREGORIVS. XIIII. HVIVS
LIBERALITATE. QVVM. FAMES. PER. ITALIAM. ESSET
CIVITATES. FINIVM. ROMANORVM. ANNONAE
INOPIA. LIBERATAE. SVNT
LVES. GRAVIS. VRBEM. AFFLICTAVIT. CIVES. VNIVS
ANNI. SPATIO. AD. LX. MILLIA. DESIDERATI MDLXXXXI.
COHORTES. A. GREGORIO. SVPPETIAS. GALLIS
CATHOLICIS. MISSAE. ADVERSVS. REGEM
HENRICVM. IIII. HISQVE. HERCVLES. SFONDRATVS
PRAEFECTVS. EST
GREGORIVS. MENSE. XI. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. INNOCENTIVS. VIIII.
QVI. TERTIO. POST. MENSE. DECESSIT. HVIC
SVFFECTVS. EST. CLEMENS. VIII. A. QVO. GALLIS
CATHOLICIS. PECVNIA. ET. COPIAE. AVXILIARES
SVBMISSAE MDLXXXXII.
SVPPLICATIONES. PERPETVAE. CIRCA. VRBIS. TEMPLA
AD. HORAS. XXXX. PER. VICES. INSTITVTAE. FVNVS
CENSORIVM. ALEXANDRO. FARNESIO. IMPERATORI
INVICTO. CELEBRATVM

NVNCII· E· GALLIIS· ADLATI· REGEM· HENRICVM· DE CATHOLICA· PROFESSIONE· DELIBERASSE·CLEMENS SVPERSEDENDVM· RATVS· LEGATOS· REGIS· NON ADMISIT MDLXXXXIII·

AEDES· CAESARII·RESTITVTA·TEMPLI·LATERANENSIS CELLA· TRANSVERSA· PVLCHERRIMO· ORNATV EXCVLTA· DOMVS· PONTIFICALIS· IN· VATICANO MAGNIFICE. AD· SPECIEM· INSTRVCTA· EPHEBEVM IVVENTVTI· SCOTORVM· AD·SACRA·INSTITVENDAE CONDITVM· MVLTAE· PER· EADEM·TEMPORA· AEDES A· CARDINALIBVS· RESTITVTAE

CLEMENS· EDOCTVS· DE·REGIS·HENRICI·VOLVNTATE LEGATOS· EIVS· ADMISIT· EOQVE·RITE·ABSOLVTO FESTA· LAETITIA· VRBEM· EXHILARAVIT MDLXXXXV·

LEX· A· CLEMENTE· LATA· ADVERSVS· DEBITORES IVDICESQVE· CONSTITVTI· QVI· AES· ALIENVM DISTRACTIS· EORVM· FVNDIS· DISSOLVERENT COPIAE· AVXILIARES· AD· RODVLFVM·AVG·CONTRA TVRCAS· MISSAE

CLEMENS· ALEXANDRVM· MEDICEVM· CARD· IN GALLIAS· LEGAVIT· SI· BELLO· FINEM· AFFERRE REGEMQVE· HISPANIAE· CVM· REGE· GALLIARVM COMPONERE· POSSET· IDEM· LEGATIONEM·A·REGE HENRICO· HONORIS· CAVSSA· MISSAM· AVDIVIT COPIAS· AVXILIARES· AD· RODVLFVM·AVG·ITERVM DESTINAVIT MDLXXXXVI·

FERRARIA· ALFONSO· II· ATESTINO· DEMORTVO RECEPTA· CLEMENS· EO· PROFECTVS· REM PVBLICAM· ORDINAVIT· EODEM· REDVCE· INGENS TIBERIS· EXVNDATIO·FVIT·CINCII· OB·PARRICIDIVM POENAS· DEDERE MDLXXXXVIII·

SEPVLCRVM· CAECILIAE· VIRG· MART·A·SFONDRATO CARD· DETECTVM· ET· SACRVM· CORPVSCVLVM· A PONT· MAX· IN· ARCAM· ARGENTEAM· RITV SOLLEMNI· RECONDITVM· ROBERTVS·BELLARMINVS IN· COLLEGIVM· PATRVM· CARDINALIVM COOPTATVS· EST

ANNVS· SACER· MAGNA· FREQVENTIA· CELEBRATVS EPISCOPI· ET· SACERDOTES· AB· IPSO· CLEMENTE AD· DIES· DECEM· LAVTO· HOSPITIO· ACCEPTI MDC·

CETERI· ADVENAE· OMNES· AD· TRIDVVM· ALTI
FOSSA. CVRIANA· AD· VELINVM· LAXATA· ET· PONS
INAEDIFICATVS· PECVNIA· AD· BELLVM· ADVERSVS
TVRCAS· IN· PANNONIAM· MISSA

SAECVLVM· XVII·

REX·GALLIARVM·A·CLEMENTE· PER·ALDOBRANDINVM CARD· DVCI· ALLOBROGVM· CONCILIATVS·LEGATI AB· REGE· PERSARVM· MISSI· AD· CLEMENTEM· VT FOEDVS· CONTRA· TVRCAS· CVM· CHRISTIANIS INIRET MDCI·

SEDITIO· IN· VRBE· EXARSIT· ADVERSVS· SATELLITES PRAEFECTI· STVDIO· POPVLI· ERGA· FARNESIOS VRBS· A· CLEMENTE· PRAESIDIIS· FIRMATA MDCIII·

QVAESTIONES· DE· AVXILIIS· CAELESTIBVS· CORAM CLEMENTE· AGITARI· COEPTAE· CONTENTIONE INTER· DOMINICIANOS· ET· IESVITAS· EXORTA MDCV·

CLEMENS· ANAO· XIIII· PONTIFICATVS·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· LEO· XI· QVEM· MORS SEXTO· ET· VICESIMO· POST· DIE· INTERCEPIT HVIC· SVFFECTVS· EST· PAVLLVS· V·

VENETIS· QVOD· A· PAVLLO· ADMONITI· NOVA SENATVS· CONSVLTA· NON· DELEVISSENT· NEC CLERICOS· E· CVSTODIA· EMITTI· PATERENTVR SACRIS· INTERDICTVM· EST MDCVI·

DELECTVS· MILITVM· FACTVS· EST· ET· PRAESIDIA IN· FINIBVS· ROMANIS· DISPOSITA· SI· QVID·VENETI MOVISSENT MDCVII·

REGE· GALLIARVM· AVCTORE· PAX. CVM· VENETIS CONSTITVTA· SENATVSQVE· POENA· LIBERATVS CAPTIVIS· REDDITIS· SENATVS· CONSVLTA MANSERE

REX· HENRICVS· LEGATVM· AD· PAVLLVM·MISIT·QVI STVDIVM· EIVS· ERGA· PONTIFICEM· MAXIMVM PROFITERETVR·EODEM·ANNO·ORATOR· EX· AFRICA A· REGE· CONGI· IN· VRBEM·PERVENIT·RELIGIONIS ERGO· MISVS· QVI· ROMAE· MORTVVS· EST MDCVIII·

PAVLLVS· IOANNEM·MELLINVM·CARD·IN·GERMANIAM LEGAVIT. VT· REGEM· MATHIAM· ET· RODVLFVM

AVG· AVERSOS· COMPONERET
PRAESCRIPTVM· A· PAVLLO· VT· PRIMARIIS· IN
DOMIBVS· SODALIVM· RELIGIOSORVM· MAGISTRI MDCX·
LINGVARVM· ESSENT· LATINAE· GRAECAE
HEBRAICAE· ARABICAE
CAELESTES· HONORES· KAROLO· BORROMEO· CARD·
SOLLEMNIBVS· CAEREMONIIS· DECRETI· CELLA
SANCTAE· VIRGINIS· IN· TEMPLO· LIBERIANO
CONDITA· ET· CVLTV· MAGNIFICO· EXORNATA
ANTE· TEMPLVM· COLVMNA· INGENS· ET· STATVA
EX· AERE· INAVRATA· EIVSDEM· HONORI
CONSTITVTA· EST
RATIO·FORENSIS· ET· IVDICVM·IN·VRBE·AVCTORITAS MDCXII·
A. PAVLLO· CIRCVMSCRIPTA· CONSVETVDINES
CONTRA· INSTITVTA· MAIORVM· SVBLATAE
SVMPTVS· EXTRA· MODVM· PRAECISI· IDEM·TEMPLI
VATICANI· EXAEDIFICATIONEM· AGGRESSVS· OPVS·
ANNORVM· AMPLIVS· CENTVM· PERFECIT
ALEXANDER· LVDOVISIVS· ARCHIEPISCOPVS
BONONIENSIVM·LEGATVS·A·PAVLLO· MEDIOLANVM MDCXVI·
ET· AVGVSTAM· TAVRINORVM· PACIS
CONSTITVENDAE. CAVSSA· AQVA· PAVLLA· A
MILLIARIO· XXXV· IN· IANICVLVM· PERDVCTA
DOMVS· PONTIFICALIS· IN· QVIRINALI·PORTICIBVS
SCALIS· AEDE· CONCLAVIBVS· AVCTA· HORREA
PVBLICA· AMPLIATA· NOVAE· IN· VRBE· VIAE
APERTAE· ET· AVCTORE· PAVLLO· AEDES· A
CARDINALIBVS· REFECTAE· ORNATAE· TOTAQVE
VRBS· AEDIFICIIS· PRIVATORVM· NOBILITATA
DECVMAE· CLERICIS· IMPERATAE· QVO· AD· BELLVM
CONTRA· PERDVELLES· HAERETICOS· SVBSIDIVM MDCXX·
FERDINANDO· AVG. AFFERRETVR
PAVLLVS· ANNO· XVI· PONTIFICATVS· SVI·MORTVVS
EST· IN· EIVS· LOCVM· F. E· GREGORIVS· XV· QVI MDCXXI·
RHETIAE· PACANDAE· CVRAM· SVSCEPIT
GREGORIVS· CONSILIVM·E·COLLEGIO·CARDINALIVM
CONSTITVIT· QVORVM· IVDICIO· VIRI· SPECTATAE MDCXXII·
VIRTVTIS· OB· CHRISTIANVM· NOMEN
PROPAGANDVM· IN· BARBARORVM· REGIONES
LEGARENTVR· FVNDOS· IDEM· AD· EXPEDITIONES

ET. SVMPTVS. ADSIGNAVIT
CAELESTES. HONORES. DECRETI. IGNATIO. PATRI
FRANCISCO. XAVERIO. PHILIPPO. NERIO. ISIDORO
AGRICOLAE. THERESIAE. VIRGINI
BIBLIOTHECA. PALATINA. ROMAM. A. LEONE. ALLATIO MDCXXIII.
GREGORII. IVSSV. ADVECTA. LEGES. AB. EODEM
DE. PONTIFICIS. MAXIMI. CREATIONE. LATAE
GREGORIVS. ANNO. III. PONTIFICATVS. SVI. MORTVVS
EST. IN. EIVS. LOCVM. F. E. VRBANVS. VIII. QVI
CONCORDIAE. AVCTOR. RHETORVM. DEFENSIONEM
APVD. REGES. SVSCEPIT
DOMVS. PONTIFICALIS. IN. VATICANO. ORNATV
VARIO. EXCVLTA. TEMPLVM. STATVIS. ET. AEREO
SEPVLCRI. APOSTOLICI. FASTIGIO. INSTRVCTVM
ANNVS. SACER. RITE. CELEBRATVS. VLADISLAVS MDCXXV.
REGIS. SIGISMVNDI. FILIVS. A. POLONIA. IN. VRBEM
VENIT. BELLORVM. MOTVS. ET. PESTILENTIA
ITALIAM. PLERAMQVE. DEPOPVLATA. ADVENARVM
FREQVENTIAM. MINVIT
VRBANVS. SVPERSTITIONI. COERCENDAE. CAELESTES
HONORES. QVIBVS. TRIBVENDI. ESSENT. DECRETO
SANXIT. IDEM. PACIS. REVOCANDAE. STVDIO
FRANCISCVM. BARBERINVM. FRATRIS. F. CARD. AD
REGES. GALLIARVM. ET. HISPANIARVM. LEGAVIT
FRANCISCVS. MARIA. ROVEREVS. HEREDE. FILIO MDCXXVI.
AMISSO. VRBINVM. ET. OPPIDA. OMNIA. DITIONIS
SVAE. PONTIFICI. MAXIMO. SPONTE. REDDIDIT
MISSVS. AB. VRBANO. LEGATVS. QVI. POSSESSIONEM
VSVRPARET
AEDIS. IGNATII. PATRIS. A. LVDOVISIO. CARD.
FVNDAMENTA. IACTA. TEMPLVM. VATICANVM. AB
VRBANO. SOLLEMNI. RITV. DEDICATVM. EST
VRBANVS. NE. IDONEI. VIRI. DEESSENT. QVI. AD
NOMEN. CHRISTIANVM. PROPAGANDVM. IN MDCXXVII.
BARBARORVM. REGIONES. MITTERENTVR. DOMVM
ALVMNIS. EX. ASIA. ATQVE. AFRICA. APERVIT
MAGISTROS. DISCIPLINIS. TRADENDIS. CONSTITVIT
INSVBRIA. BELLO. TVRBATA. LEGATVS. EO. ANTONIVS
BARBERINVS. CARD. VT. PACIS. CONDICIONES MDCXXX.
DICERET. AEDES. CAII. MART. IN. QVIRINALI. A

SO-

SOLO· REFECTA· AEDES· ALIAE· PER· VRBEM RESTITVTAE· AVT· ORNATAE

PECVNIAE· VIS· AB· VRBANO· IN· GERMANIAM· MISSA AD· BELLVM· CONTRA· HAERETICOS· SODALES LYNCEI· AVCTORE ANGELO· CESIO· AD DISCIPLINAS· ARTESQVE· RESTITVENDAS CONSPIRAVERE· EODEM· ANNO· VRBANI· VITA DEVOTIONIBVS· ET· MALEFICIIS· CONIVRATORVM IN· DISCRIMEN· ADDVCTA· VENEFICI· CAPTI NECATIQVE· SVNT MDCXXXIII·

PORTVS· TRAIANI· AD· CENTVMCELLAS·RESTITVTVS CASTRVM· VRBANIANVM· IN· CLAVSTRIS· IMPERII CONDITVM· ARX· IN· VRBE· COMMVNITA

EPISCOPI· CARDINALES· EX· PRAESCRIPTO·CONCILII TRIDENTINI· AD· ECCLESIAS· QVISQVE· SVAS REDIRE· IVSSI· SEPVLCRVM· MAGNAE·MATILDAE·IN TEMPLO· VATICANO· EXSTRVCTVM MDCXXXIIII·

VRBANVS· CONCORDIAE· FOVENDAE· CAVSSA LEGATOS· IN· INSVBRIAM· MISIT· GINETTVM·CARD· COLONIAM· IN· CONGRESSVM· LEGAVIT· VT· PAX INTER· REGES· FIRMARETVR MDCXXXVI·

MOENIA· VRBIS· PLVRIFARIAM· REFECTA· VIAE· PER PROVINCIAS· RESTITVTAE· OPPIDA PROPVGNACVLIS· ET· MVNITIONIBVS· FIRMATA

EXERCITVS· CASTRVM·MISSVS· ET·PRAESIDIVM·QVOD ODOARDVS· FARNESIVS· CONTRA· LEGES IMPOSVERAT· DEPVLSVM· EST· ODOARDVS INRVPTIONEM· IN· FINES· ROMANOS· FECIT FOEDVSQVE· CVM· VENETIS· ET· MVTINENSIBVS ET· FLORENTINIS· IVNXIT· VRBANI· COPIAE· AD NONANTVLAM· FVSAE MDCXXXXI·

PAX· VENETIIS· EX·AVCTORITATE·REGIS·GALLIARVM LVDOVICI·XIII· CONFECTA· CASTRVM· IN· FARNESII DITIONEM· REDIIT MDCXXXXIIII·

VRBANVS· ANNO· XXI· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· X· HOC PONTIFICE· ANTONIVS· BARBERINVS· CARD· IN GALLIAS· AVFVGIT· QVAESTIONES· DE· EIVS ADMINISTRATIONE· INSTITVTAE· FRATRES. ETIAM SOLVM· VERTERVNT MDCXXXXV.

BEL-

BELLO· TVRCICO· EXORTO· ET· CRETA· A· BARBARIS OCCVPATA· CLASSIS· AB· INNOCENTIO·INSTRVCTA ET· VENETIS· SVPPETIAS· MISSA· EST

PAX· MONASTERII· IN· GERMANIA· CONSTITVTA CONDITIONIBVS· CATHOLICO· NOMINI· INIQVIS QVAS· FABIVS· CHISIVS· LEGATVS· INNOCENTII REIECIT MDCXXXXVIII·

TEMPLVM· VATICANVM· AB· INNOCENTIO·SECTILIBVS STRATVM· ALAE· VTRINQVE· COLVMNIS·CLIPEISQ. MARMOREIS· ORNATAE· CARCER· VICO· IVLIO AEDIFICATVS

MILITES· A· RANVCCIO· FARNESIO· IN· FINES ROMANOS· IMMISSI· IN· AGRO· BONONIENSI· CAESI FVGATIQVE· SVNT· CASTRVM·CAPTVM·DELETVMQ. BONA· FARNESII· AD· AES·ALIENVM·DISSOLVENDVM PER· CONVENTIONEM· RECEPTA MDCXXXXVIIII·

ANNVS· SACER· MAGNA· MORTALIVM· FREQVENTIA CELEBRATVS· MVLTIQVE· EX· ORBE· CHRISTIANO VIRI· PRINCIPES· ADVENERE· HOSPITIA·PEREGRINIS OMNIVM· ORDINVM· PATVERVNT MDCL·

AEDES· HAGNAE· MART· AD· FORVM· AGONALE OPERIBVS· A· SOLO· AMPLIATIS· RESTITVTA· FONS MIRABILIS· OBELISCO· IMPOSITO· FACTVS· MEDIO IN· FORO· ET· PROPE· AEDEM·EPHEBEVM· ALVMNIS PANFILIANIS· INSTITVENDIS

POSTLIMINIVM· BARBERINIS· AB· INNOCENTIO DATVM· EST· ET· EODEM· ANNO· EDICTVM· QVAE DOMVS· PER· ITALIAM· VIROS· RELIGIOSOS CAPERENT· ALERENTVE· PERPAVCOS· EAE· VT IN· POSTERVM· NVSQVAM· ESSENT· INCOLAE·EARVM AD· AMPLIORES· SVI· QVISQVE· ORDINIS· SEDES TRANSMIGRARENT MDCLII·

CORNELII· IANSENII· LIBER· AD· EXAMEN·REVOCATVS ARTICVLI· EX· EO· QVINQVE· AB· INNOCENTIO DAMNATI MDCLIII·

INNOCENTIVS· ANNO· XI· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ALEXANDER VII· QVI· REGINAM· SVECORVM· CHRISTINAM ALEXANDRAM· MAGNO· HONORE· ACCEPIT MDCLV·

CLASSIS· AB· ALEXANDRO· ADVERSVS· TVRCAS

VENE-

VENETIS· SVPPETIAS· MISSA· EST· MARIVS· CHISIVS ALEXANDRI· FRATER· SENIS· IN· VRBEM· CVM LIBERIS· VENIT· ROMANI· FINES· PESTILENTIA TENTATI· EIVSQVE· PERICVLI· PROPVLSANDI CAVSSA· SVPPLICATIO· IN· VRBE· INDICTA· ET AEDES· MARIAE· AD· PORTICVM· VOTO· SVSCEPTO INCHOATA· EST MDCLVI·

SOCIETAS· IESV· ALEXANDRO· AVCTORE· IN· FINES VENETORVM· POST· ANNVM· L· REDVCTA· EST BONA· DOMORVM· RELIGIOSARVM· QVAE INNOCENTII· X· DECRETO· SVBLATAE· FVERANT VENETIS· AD· BELLI· TVRCICI· IMPENSAS· REMISSA SVNT MDCLVII·

AREA· ANTE· TEMPLVM· VATICANVM· EXCELSA PORTICV· CINGI· COEPTA MDCLXI·

TVMVLTVS· IN· VRBE· A· MILITIBVS·CORSIS·EXORTVS QVOD· COMMILITONES· A· GALLO· HOMINE VIOLATI· ESSENT· ORATOR· REGIS· GALLIARVM LICENTIA· MILITARI· APPETITVS· EST· OB· EAM REM· LEGATVS· ALEXANDRI· E· GALLIIS· EXACTVS ORATOR· REGIS· ROMA· DISCESSIT· AVENIO OCCVPATVS· A· GALLIS· COPIAE· MILITARES· AD TERROREM· IN· ITALIAM· MISSAE MDCLXII·

ACTVM· PISIS· PER· LEGATOS· DE· CONCORDIA INTER· ALEXANDRVM· ET· REGEM· GALLIARVM CHISIVS· CARD· LVTETIAM· PARISIORVM DESTINATVS· QVI· CALVMNIAM· PVRGARET CORSI· EXAVCTORATI· ET· POENAE· CAVSSA· SAXSO INCISA MDCLXIII·

CAELESTES· HONORES· FRANCISCO· SALESIO PONTIFICI· GENEVENSIVM· DECRETI· EPHEBEVM VRBANIANVM· AMPLIATVM· AEDESQVE· ADDITA ET· TRIBVS· SAPIENTIBVS· ORIENTIS· DICATA· EST MDCLXV·

ALEXANDER· ANNO· XIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST·IN·EIVS· LOCVM· F· E· CLEMENS·VIIII· QVI· REGEM· GALLIARVM· A· BELLI· CONSILIIS REVOCARE· CONATVS· EST· VENETOS· ADVERSVS TVRCAS· CLASSE· ET· PECVNIA· IVVIT MDCLXVII·

MONVMENTVM· QVOD· AD·CORSORVM·IGNOMINIAM IN· VRBE· CONSTITVTVM· FVERAT· CONSENSV

REGIS· GALLIARVM· EVERSVM· EST· SVBLATA·ITEM INSCRIPTIO· QVAE· REGIS· HENRICI· IIII· ABSOLVTIONEM· TESTABATVR	MDCLXVIII·
CLASSIS· A· CLEMENTE· CRETAM· ITERVM. MISSA DVCE· ALEXANDRO· PICO· LANIFICIVM· IN· VRBE RESTITVTVM· COMMERCIVM· AVCTVM	MDCLXVIIII·
CLEMENS· ANNO· III· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· CLEMENS· X· QVI SVMPTVS· PVBLICOS· PRAECIDIT· MILITVM NVMERVM· IMMINVIT· FISCVM·PRINCIPIS·PRIVATVM SVSTVLIT· NOBILITATI· NE· QVIS· A· MERCATVRA NOTAM· INVRERET· EDICTO· CAVIT	MDCLXX·
SEPVLCRVM· MAGNIFICO· OPERE· CLEMENTI· VIIII· IN· TEMPLO· LIBERIANO· CLEMENTIS· IVSSV EXSTRVCTVM· IPSVMQVE· TEMPLVM· ET· PRONAON IN· POSTICO· EXORNATVM·	MDCLXXII·
REGI· POLONIAE BELLVM· ADVERSVS· TVRCAS· GERENTI· PECVNIA SVBVENTVM	MDCLXXIII·
ANNVS· SACER·MAGNO·CHRISTIANORVM· CONVENTV CELEBRATVS· ADVENIS· OMNIS· GENERIS LIBERALITATE· CLEMENTIS· HOSPITIA· PRAEBITA	MDCLXXV·
CLEMENS· ANNO· VII· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· INNOCENTIVS· XI· QVI CONSANGVINEOS· OMNES· A· SE· REIECIT·FAMILIAM LEGIT· SVMPTVS· AMPVTAVIT· PECVNIAM· REGI POLONORVM· AD· BELLVM· IN· TVRCAS· SVBMISIT REGIBVS· INTER· SE· DISCORDIBVS·PACIS· AVCTOR FVIT	MDCLXXVI·
MVLTAE· IN· VRBE·MORVM·REFORMANDORVM·CAVSSA LEGES· CONSTITVTAE· VETITVM· NE· ORATORES REGVM· IVS· ASYLI· SIBI· VINDICARENT· REGINAE CHRISTIANE· ANNVA· PENSIO· EX· AERARIO ADSIGNATA	MDCLXXVII·
CONTROVERSIAE· INTER· INNOCENTIVM· ET· REGEM GALLIARVM· EXORTAE· DE· IVRE· IN· BONA ECCLESIARVM· PER· INTERREGNVM	MDCLXXX·
NVNCII· GRAVES· LVTETIA· PARISIORVM· ADLATI EPISCOPOS· IN· CONVENTV· AVCTORITATI PONTIFICIS· MAXIMI· ADVERSATOS· IN· NOVAS SENTENTIAS· ABIISSE	MDCLXXXII·

SVP-

SVPPLICATIONES· INDICTAE· PLACANDI· NVMINIS CAVSSA· QVOD·TVRCARVM·EXERCITV·VINDOBONA OBSESSA· ESSET· REX· POLONORVM· INNOCENTIO AVCTORE· FOEDVS· CVM· LEOPOLDO· AVG· INIIT MDCLXXXIII·

TVRCIS· DEVICTIS· EIVS· VICTORIAE· ERGO· DIES FESTVS· INSTITVTVS· NOMINI· MARIAE· SANCTAE RECOLENDO

VENETI· CVM·LEOPOLDO·AVG·ET·REGE·POLONORVM IOANNE· SOBIESCO· INVOCENTII·OPERA·IN·FOEDVS VENERVNT· IDEM· VENETOS· CLASSE· AVXILIARI ET· PECVNIA· IVVIT MDCLXXXXIIII·

LEGATVS· A· REGE· BRITANNIAE· IACOBO· II· ROMAM VENIT· NVNCIATVM· INNOCENTIO· CATHOLICVM REGEM· IN· BRITANNIA· REGNARE MDCLXXXV·

TVRBATVM· IN· VRBE· OB·IMPOTENTIAM·LAVARDINI ORATORIS· GALLICI· ASYLVM· FACINOROSIS·LATE PRAEBENTIS· AEDES· GALLORVM· QVOD· EO PRAESENTE· SACRVM· SOLLEMNE· IN· EA· FACTVM ESSET· IVRE· SACRORVM· PRIVATA· ET SACERDOTIBVS· EIVS· SACRIS· INTERDICTVM EODEM· ANNO· MICHAEL· MOLINOS· DAMNATVS EST MDCLXXXVII·

LAVARDINVS· LICENTIA· RENOVATA· IN· TEMPLVM VATICANVM· TRECENTIS· STIPATVS· LICTORIBVS VENIT· QVI· TVM· SACRVM·FACIEBANT·RELIGIONE INIECTA· AVFVGERE· AVENIO· A· GALLIS· REGE AVCTORE· OCCVPATA MDCLXXXVIII·

REGINAE· CHRISTNAE· CENSORIVM· FVNVS INNOCENTII· IVSSV· FACTVM· ET· SEPVLCRVM· IN TEMPLO· VATICANO· EXCITATVM· BIBLIOTHECAE EIVS· CODICES· VETERES· IN· VATICANAM· INLATI EODEM· ANNO· LAVARDINVS· A· REGE·IN·GALLIAS REVOCATVS· EST MDCLXXXVIIII·

INNOCENTIVS· ANNO· XIII· PONTIFICATVS· SVI MORTVVS· EST· IN· EIVS· LOCVM· F· E· ALEXANDER VIII· HOC· PONTIFICE· REX· GALLIARVM· ASYLVM IN· VICINIA· ORATORIS· SVI· ROMAE·NVLLVM·ESSE PASSVS· EST· AVENIONEM· DEDVCTO· PRAESIDIO RESTITVIT MDCLXXXX·

LEOPOLDO· AVG· BELLVM· ADVERSVS· TVRCAS

INSTRVENTI· PECVNIA· IN· SVBSIDIVM· AB ALEXANDRO· MISSA

ALEXANDER· MORTI· PROXIMVS· NOVAS·CONVENTVS GALLICANI· SENTENTIAS· DAMNAVIT· REGEM· VT ABROGARET· ADMONVIT· IDEM· ANNO· II· PONTIFICATVS· SVI· MORTVVS·EST· IN·EIVS·LOCVM F· E· INNOCENTIVS· XII· QVI· VENETOS·POLONOSQ. PECVNIA· AD· BELLVM· TVRCICVM· IVVIT MDCLXXXXI·

CONSTITVTIO· AB· INNOCENTIO· PROPOSITA· CVI CARDINALES· SVBSCRIPSERE· EAQVE· PERLATA· NE QVIS· POSTEA· PONTIFICATVM·MAXIMVM· ADEPTVS FRATRIS· FILIOS· AVT· CONSANGVINEOS· BONIS ECCLESIAE· DITARET MDCLXXXXII·

DOMVS· PONTIFICALIS· IN· LATERANO· EGENIS MVTILISQVE· RECIPIENDIS· ADTRIBVTA· ET·FVNDI IN· ALIMENTA· ADSIGNATI· DOMVS· HOSPITALIS PVERORVM· AD· RIPAM· MAIOREM· INCHOATA SEPVLCRVM· INNOCENTIO· XI· IN· TEMPLO VATICANO·FACTVM· CENTVMCELLAE· EXPLICATAE ATQVE· AVCTAE

EPISCOPI· GALLIARVM· LITTERAS·AD·INNOCENTIVM MISERE· OFFICII· PLENAS· PROFESSI· A· NOVIS CONVENTVS· SENTENTIIS. SE· RECESSISSE· REX QVOQVE·PER· EPISTOLAM·TESTATVS·SE·IMPERASSE NE· QVAM· EAE· VIM· AVT· AVCTORITATEM· IN POSTERVM· HABERENT MDCLXXXXIII·

CONSTITVTVM· AB· INNOCENTIO· NE· IN· VRBE HONORES· VLLI· VENALES· ESSENT· REDITVSQVE PVBLICI· HONORATORVM· AMPVTATI· CLASSIS CONTRA· TVRCAS· IN· AVXILIVM· VENETIS· MISSA

LVXVS· IN· VRBE· COERCITVS· ORDINES· VIRORVM RELIGIOSORVM· AD· VETEREM· SANCTIMONIAM LEGIBVS· REVOCATI·EXVNDATIO·TIBERIS· SVBINDE LVES· VRBEM· AFFLICTAVIT MDCLXXXXV·

SVPPLICATIONES· IN· VRBE· DECRETAE· VT· DEO AVSPICE· PAX· INTER· CHRISTIANOS· FIRMARETVR CLASSIS· ADVERSVS· TVRCAS· NAVIGARE· IVSSA PORTVS· ANTIATVM· LAXATVS· CVRIA INNOCENTIANA· LITIBVS·IVDICANDIS·AEDIFICATA MDCLXXXXVI·

GRATIAE· DEO· RITE· ACTAE· QVOD· AB· EVGENIO

IMP· EXERCITVS· TVRCARVM·AD·TIBISCVM· CAESVS ESSET· NVNCII· ETIAM· ADLATI· FEDERICVM AVGVSTVM· SAXONICVM· CATHOLICAM PROFESSIONEM· AMPLEXVM MDCLXXXXVII·

PROVENTVS· AB·INNOCENTIO·ANNVVS·ADSIGNATVS IN· ALIMENTA· SACERDOTVM· QVI· AD·AETHIOPVM CVLTVRAM· IN· ORIENTEM· LEGARENTVR

FENELONII· EPISCOPI·SENTENTIAE· XXIII· DAMNATAE QVAS· AVCTOR· IPSE· ADMONITVS. IMPROBAVIT MDCLXXXXVIIII·

CONTROVERSIAE· AB· REGNO· SINICO· PERLATAE DE· PRISCIS· INCOLARVM· RITIBVS· DIIVDICANDIS MARIA· CASIMIRA· REGIS· POLONIAE· VXSOR ROMAM· MIGRAVIT

ACTVM· DE· PALVDE· POMPTINA· EXSICCANDA PRAESCRIPTVM· AB· INNOCENTIO· NE· QVID RESCRIPTORVM· CAVSSA· ADMINISTRI· PETERENT ACCIPERENTVE

ANNVS· SACER· MAGNA· MORTALIVM· FREQVENTIA CELEBRATVS·HOSPITIA·ADVENIS· APERTA· MAGNVS DVX· KOSMVS· III· FLORENTIA· VENIT MDCC·

IVDICIVM· INNOCENTII· AVDITVM· A· REGE HISPANIARVM· DE· HEREDE· REGNI· INSTITVENDO

INNOCENTIVS· ANNO· X· PONTIFICAT·SVI·MORTVVS EST· IN· EIVS· LOCVM· CLEMENS· XI· POSTQVAM PATRVM· CARDINALIVM· VOLVNTATI· TRIDVVM REPVGNASSET· PONTIFEX· MAXIMVS· OMNIBVS BONIS· PLAVDENTIBVS· RENVNCIATVS· EST

PArtes Fastorum aequas septemdecim, in quas spatium hoc annorum mille & septingentorum divisum est, *Saecula* de more appellavi, Latino, ut arbitror vocabulo usus & proprio: nam etsi nonnullae olim quaestiones fuere de numero annorum, quibus Saeculum constaret, quas a Censorino (2) discere possis; apud Varronem tamen haec diserte scripta legimus: (3) *Saeculum spatium annorum centum vocarunt: dictum a Sene, quod longissimum spatium senascendorum hominum id putarunt*. nec Livius diversa sentiebat: libro enim centesimo tricesimo sexto haec scripserat: (4) *Eodem anno ludos Saeculares Caesar ingenti apparatu fecit: quos centesimo quoque anno, is enim terminus Saeculi, fieri mos*. ad scripturam quod pertinet, si vocis originem sequeris, quam Varro probat, sine diphthongo scribendum erit *Seculum*: sed exempla repugnant vetera, nummorum in primis inscriptiones hujusmodi, LVD. SAEC. FEC., FELICITAS. SAECVLI, SAECVLO. FRVGIFERO, & id genus aliae, quae passim occurrunt.

Iam res, quae in Fastis enunciantur, non ego hic unde hauserim, adnotandum puto: in promptu enim sunt, quos ipse adivi, quamplurimi ex hoc genere libri, ut cujus hoc aut illo loco opinionem sententiamque sequutus sim, facile quisque, si libeat, cognoscere possit. neque sane tales ut addam commentarios, instituti hujus mei ratio postulat, qui ea tantum persequar, quae ad stilum & formulas spectant. atque etiam haec ipsa hoc loco consectari longum est; quum tot res tamque varias perstringere debuerim; nec eadem omnes in dubium vocare soleant; tum quae mihi plana sint, ambigua aliis esse possint. quapropter ut quae minus ornata ac compta, sic quae levius aut obscurius exposita sunt, minime hic, commentatione ut tuear aut illustrem, mihi sumam; & iis demum omnia emendanda relinquam, si qui haec albo unquam aut marmore digna esse existimaverint. quamquam multa jam, quae in Fastis usurpavi, superius declarata sunt; & de quibusdam dicendum infra est: ut si quis legendo haereat, quum se ad indices contulerit, facile invenire possit, quo quidque loco explicatum delibatumve sit. tum si non omnia ibidem, de quibus ipse subdubitet, commode indicata reperiat, ab eruditorum certe libris petere licebit, quae formulis hisce nostris vel adserendis vel emendandis aptissima sint.

At illud saltem a me scire hic quidam cupiunt, quum laborem hujusmodi operosum plane ac molestum ita tulerim, nihil ut contentionem meam ad saeculum usque decimum septimum interruperit, quae denique extiterit caussa, cur in ipso saeculi nostri limine defessus subsisterem, & reliqua pertexendi curam studiumque deponerem. his vero, quia curiosiores esse sentio, quam deceat, paucis ego respondeo: eo me consilio nihil de aetate nostra attingere voluisse, ut hanc ipsis Fastorum partem absolvendam relinquerem.

AN-

(1) titulus ficti argumenti
(2) de die nat. c. 5.
(3) de L. L. l. 5. c. 2.
(4) apud Censor. eod. l.

CXXVIII.

(1)

ANNO· M· DCC· LXXXII.
VI· NON· MART.
LAZ· OPITIO· PALLAVICINO· CARD·
PRAEF·SACRI·CONSILII·R·P·LAVR·REGENDAE
PHILIPPO· CASONIO· PRAEF· SANCTAE
DOMVS· MARIANAE· ET· LAVRETI
ADVENTVS
D· N. PII· VI· PONT· MAX.
OPTIMI· PRINCIPIS
QVEM· LAVRETANI· OMNES· LAETITIA
GESTIENTES· IN· HAS· AEDES
HOSPITATVM
DEDVXERVNT· ET· IN· GERMANIAM
POSTRIDIE· PROGREDIENTEM· FAVSTIS
OMINIBVS· PROSEQVVTI· SVNT
ANNO· EODEM
PRIDIE· KAL· IVL·
REDITVS· EIVS· E· GERMANIA
FELIX· SALVTARIS
EFFVSA· OBVIAM· CIVITATE· QVAM
PRAESENTIA· SVA· AD· DIEM· PROXIMVM
MORATVS· HILARAVIT· EREXIT

INscriptiones, quum solitariae prostare debent, totumque monumentum ipsae sunt, decretorum more aut fastorum perscribendas esse jam docui: frustra tamen; nam honorariae in primis quotidie fiunt, & ponuntur, quum monumentum nusquam sit: ut hoc quoque a nobis habeant posteri, quod rideant.

Verum, inquies, novum inducis inscriptionum genus, & tuum illud antiquitatis studium jam remittis. neque enim veteres rei unius atque unius anni memoriam litteris consignatam, sed res varias multiplicesque longa annorum serie descriptas *Fastos* appellabant. etiam: quis tamen non videt, si quis Fastos primum ab aetate sua conficere incipiat, necesse esse, ut aliquamdiu in tabulis ejus non plura legantur, quam in hisce scripta sunt, quas tu non probas? quibus deinde, quaecumque aetas

aetas feret, alia atque alia addentur. ceterum ne exempla quidem veterum desiderantur, quae Fastos etiam quosdam breves antiquitus conditos esse, & solitarios prostitisse demonstrent. lege, si vacat, quae de his alias (2) a me fusius sunt tradita: jam injuria me novitatis insimulatum, ultro fateare.

(1) Laureti in aedib. Praef. (2) de st. inscr. a pag. 350. ad 353.

CXXVIIII. (1)

ANNO· M· DCC· LXXXII·
VI· ID· MART·
BARPTOLEMAEO· GRADONICO
PRAETORE
TRAIECTVS
PII· VI· PONT· MAX.
REI· CHRISTIANAE· CAVSSA
IN· GERMANIAM· AD· CAESAREM· AVG.
PROGREDIENTIS
QVEM· ORDO· ET· POPVLVS
CLODIENSIVM
SVB· NOCTEM· EX· ITINERE
SVBSISTENTEM
IN· AEDES· GRASSIORVM
AD· DIEM· PROXIMVM
HOSPITATVM
FESTA· POMPA· DEDVXERVNT

Trajectus: insigne Gordiani Pii nomisma, cujus pars aversa triremem exhibet cum tribus remorum ordinibus, & Imperatorem paludatum in puppi sedentem, (2) titulo ornatur hujusmodi TRAIECTVS. AVG. quo illius ad Hellespontum transmissio in Asiam designatur, quum ad bellum Persicum profectus est.

Porro veterum formulae multam afferunt inscriptionibus venustatem, si ad res nostras apte & decore traducantur: quod nempe summa illa Romanorum dignitas revivifcere quodammodo videatur.

AN-

(1) apud Clodienses in fronte Domus Grassior. (2) Buonarr. Med. p. 288.

CXXX. (1)

ANNO· M· DCC· LXXX.
XVII· KAL· MAIAS
PIVS· VI· PONT· MAX.
FINIBVS· RENASCENTIS· SOLI
QVA· PALVS· POMPTINA· FVIT
PERAGRATIS
ET· MEMORANDI· OPERIS. MOLITIONE
PROBATA
HIS· AEDIBVS
HOSPES· SVCCESSIT
VICANOS· OMNES
ADMISSIONE· ADLOQVIO
LIBERALITATE
BEAVIT

HIs *Aedibus Hospes Successit* : formulam suppeditavit Virgilius, apud quem Pallas Aeneam sic adloquitur: (2)

Egredere o quicumque es, ait, coramque parentem
Adloquere, ac nostris Succede Penatibus Hospes.

similia & illa, quae apud eundem ab Evandro dicuntur: (3)

. . . . *haec, inquit, limina victor*
Alcides subiit: haec illum regia cepit.
Aude, Hospes, contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo, rebusque veni non asper egenis.

(1) apud Circejos vic. Felic. (2) Aen. l. 8. v. 122. (3) ibid. v. 362.

§. II.

§. II.

INSCRIPTIONES OPERVM PVBLICORVM

CXXXI. (1)

CLEMENS· XIII· PONT· MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
RVDERIBVS· EGESTIS· ET· SVBSTRVCTIONE
CONTRA· LABEM· FORNICIS· FACTA
DESCENSVM
AEDICVLAE· HERMETIS· MARTYRIS
PER· GRADVS· SCALARVM· VETERVM
SVA· IMPENSA· RESTITVIT

R*Vderibus Egeſtis*: ſic apud Svetonium dicitur Nero *pollicitus cadaverum & Ruderum gratuitam Egeſtionem*: (2) & in baſi columnae Trajanae inſcriptum eſt, *Quantae Altitudinis Mons Et Locus Tantis Operibus Sit Egeſtus*. at litterator me aliquis interpellans, heus tu, inquit, priſcam formulam oblitus es? germani illi Latini ſcribebant *Ruderibus Rejectis*, idque duobus R. R. ſignificare ſoliti. atqui falleris, o bone; itaque te admonitum volo, quum duo illa R. R. occurrent, ſic ut legas in poſterum, *Recta Regione*: quae omnibus litteris perſcripta Gruterianus exhibet lapis: (3) quaeque rei plane conveniunt, de qua in cippis riparum Tiberis agitur. (4) nec illud *Rejicere Rudera* ab antiquis eſſe credas: exempla, opinor, id nulla confirmant. *Purgare Rudera* Svetonii eſt. (5)

Et Subſtructione: hæc e Trajani inſcriptione deſumpta: (6) *Subſtructionem contra Labem Montis Fecit*, in alia leges, (7) *Subſtructionem & Tabularium Ex S. C. Faciund. Curavit*.

Deſcenſum Aediculae: id eſt in Aediculam; ſic & Virgilius loquutus: (8) *Facilis Deſcenſus Averni*: Plinius etiam de ſalice ſcribens, (9) *Una tamen proditur ad maturitatem perferre ſolita, in Creta inſula ipſo Deſcenſu Iovis ſpeluncae*.

Videar porro quibuſdam minuta nimis & levia conſectari: at nihil in publicis monumentis non exactum examinatumque legi debet. de Conditoris enim exiſtimatione & nomine agitur. quare vel doctiſſimi veterum inſcriptionem hujuſmodi

pro-

proponere nullam audebant, de qua non antea amicorum judicium exquisivissent. (10)

(1) in arenariis Hermetis Mart.
(2) in Ner. c. 38.
(3) p. 200. n. 3.
(4) v. l. 1. de st. inscr. p. 149.
(5) in Vespas. c. 8.
(6) Fabr. p. 400. n. 292.
(7) Grut. p. 170. n. 6.
(8) Aen. l. 6. v. 126.
(9) H. N. l. 16. c. 26.
(10) V. Cic. ad Q. Fratr. l. 2. ep. 9. Gell. N. A. l. 10. c. 1.

CXXXII (1)

CLEMENS· XIIII· PONT· MAX·
VETERIBVS· INCOLIS· SERVILIANI
OB· SOLVM· DOMOSQVE· FATISCENTES
PATRIA· EXTORRIBVS
NOVVM· OPPIDVM· ET· OPPIDO· NOMEN
DEDIT

Patria Extorribus: Cicero in Verrem de agro Herbitensi: (2) *Hinc centum triginta septem patresfamilias Extorres profugerunt*. Gellius Solonis legem latine reddens; (3) *Is domo, patria fortunisque omnibus careto, exsul Extorrisque esto*. porro veteres Grammatici *Extorrem* quasi *Exterrem* dictum volunt: at Iosephus Scaliger (4) novam originem commentus est, & *Extorrem* esse tradit, quasi *torris* exsortem, ejus nempe fatalis titionis, quo exstincto hominem mori necesse est. haec si stant, translato vocabulo usi Latini dicendi sunt, quasi mortuum haberent, qui patria careret: quippe & civitatis amissio *Capitis Diminutio* dicebatur, & *Caussa Capitis*, in qua de exsilio ageretur.

(1) in porta Castelli Clementini.
(2) lib. 3. c. 51.
(3) N. A. l. 2. c. 12.
(4) in Conject. ad Varr. de L. L. p. 28. n. 18.

CXXXIII. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
PRONAON· ET· TEMPLVM
MVNIFICENTIA· SVA· RESTITVENDVM· CVRAVIT

Pronaon, quod & *Pronaum* scribitur, (2) appellabant veteres molem, quaecumque esset, quae templo adhaereret, ad ornamentum ejus & dignitatem

exstructa. Vitruvius de porticu fere accipit, quae in templi fronte exstruebatur. (3) nam quae a tergo esset, *Posticum* appellat. (4) sed huic quoque *Pronaon* fuisse nomen, indicare inscriptio videtur nuper Romae reperta, in qua legimus PRONAON FRONTIS : hic vero illud FRONTIS addere opus non fuit, quod templi Vrbiventani Pronaum unum sit.

Munificentia Sua: vetus formula ad Principis liberalitatem prodendam. in Hadriani inscriptione apud Gruterum (5) haec occurrent, *Munificentia Sua Templum Deae Cuprae Restituit*.

(1) Vrbiventi ad templ. max. Vitruv. l. 5. c. 1.
(2) Mass. M. V. p. 82. n. 3. &
(3) lib. 4. c. 4.
(4) lib. 3. c. 1.
(5) p. 1016. n. 2.

CXXXIIII. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
VT· MEMORANDA· ARTIFICVM· EXCELLENTIVM· INVENTA
LINEARIS· PICTVRAE· EXEMPLIS· EXPRESSA
POSTERITATI· PROROGARET
AVCTIS· BIBLIOTHECAE· VATICANAE· SEDIBVS
NOVOS· LAVDATORVM· DIAGRAMMATVM· CODICES
SVA· IMPENSA
INSTITVENDOS· ORDINANDOSQVE· CVRAVIT

Linearis Picturae Exemplis Expressa: in chartis nempe vario linearum ductu ad similitudinem repraesentata; sive ea quis manu primum effinxerit, sive de aereis tabulis, ut mos est, prelo suppositis in chartas relata sint. linearis quippe pictura dicta est, quae sine coloribus figuras lineis exprimeret, a Philocle Aegyptio, ut Plinii aetate ferebatur, inventa, (2) aut a Cleanthe Corinthio. nam & *pingere* quis aliquando dictus, quae tantum delinearet, ut apud Ovidium Vlysses: (3)

Ille levi virga, virgam nam forte tenebat,
Quod rogat, in spisso littore Pingit opus.

Diagrammatum Codices: id est figurarum volumina. *Diagramma* enim Graecis est rei cujusque imago & descriptio: eoque vocabulo saepe usus Vitruvius. (4) ea & Monogrammas effigies appellare possis: quo nomine recte designetur pictura, quae solis informata sit lineis: sed vocabulum illud Latini ad res alias significandas usu traduxerunt. (5)

PIVS

(1) in Biblioth. Vatic.
(2) H. N. l. 35. c. 3.
(3) de art. am. l. 2. v. 131.
(4) lib. 5. c. 4. 5. l. 6. c. 1.
(5) v. Cic. de Nat. D. l. 2. c. 23. & Lucil. apud Non. c. 1. n. 168.

CXXXV. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
EXORNATA· ATQVE· AVCTA· SPECVLATORIA· TVRRI
IN· QVA· CLARISSIMORVM· MATHEMATICORVM
CONVENTVS
AD· KALENDARI. GREGORIANI· ORDINATIONEM
CELEBRATI· SVNT
ADITVM· A· BIBLIOTHECA· IN· ADSCENSVM
APERVIT
VTI· EA· SEDES· ET· LOCVS
IN· CARD· BIBLIOTHECARII· TVTELA· ESSET

IN *Cardinalis Bibliothecarii Tutela* : minus quidem antiqua vox est *Bibliothecarius*, sed tamen Latina, si Salmasio credimus. (2) eodem enim modo a *Bibliotheca* dicti *Bibliothecarii*, ut a cancellis *Cancellarii*, a custodia *Custodiarii*, a Scriniis *Scriniarii*, ab arca *Arcarii*. adde his *Tricliniarium* (3) a triclinio, quae non minus Graeca vox est, ac *Bibliotheca*. nam veteres quae a Graecis mutuati Latina fecissent, jure quodam suo inflectere, & ad linguae suae normam detorquere potuerunt.

(1) in Biblioth. Vatic. (2) ad Carin. Vopisc. c. 16. (3) Grut. p. 576. n. 6.

CXXXVI. (1)

PIVS VI· PONT. MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· SEPTIMO
ERGASTVLVM· CLVSARE
FLAGITIIS· DEGENERVM· SACRICOLARVM
EXPIANDIS
AB. VRBANO· VIII· PONT. MAX· CONDITVM
QVVM· VETVSTATE· DILABERETVR
PER PAVLLVM· MASSEVM· V· C·
DECAN· COLLEGI· CVRATORVM. VRBIS
A· SOLO· RESTITVIT

ERgastulum Clusare: Custodiario illi Cornetano *Ergastulum* jamdiu nomen est: itaque retinendum vocabulum putavi, quum & veteres de carcere rustico usur-

usurparint. sed quia servos illi ad opus inde educebant, *Clusare* hoc appellandum duxi, ut significarem, qui illuc ducti sint, iis egressum non patere.

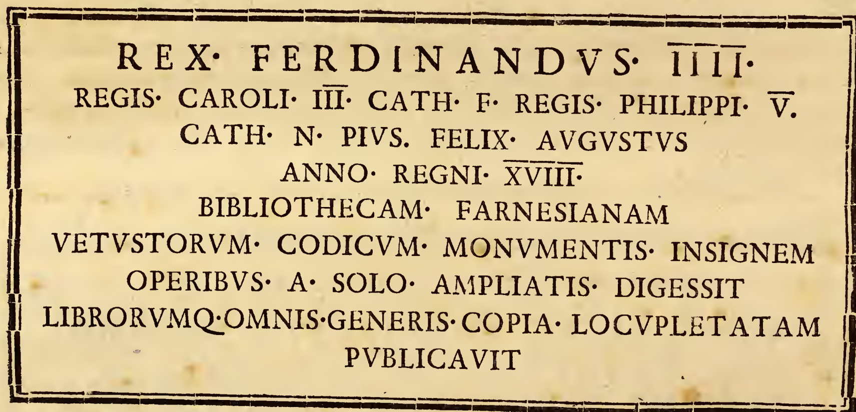
Degenerum Sacricolarum : turba illa, quae carceri inclusa luit peccata, omnino generatim enuncianda erat. grex enim illic hominum plane varius esse solet; eoque ex omni familia, unam oppidani excipere solent, aliquem aliquando detrusum, vulgata opinio est. *Sacricolas* autem Latini dixere quoscumque sacrorum ministros, sive ii sacra colerent tantum, sive etiam facerent. hoc primum indicasse Tullius videtur, quum de Ennensibus ait, (2) *Ut mihi non cives illius civitatis, sed omnes sacerdotes, omnes Sacricolae atque antistites Cereris esse videantur*: (sed in Codicibus quibusdam scriptum est *omnes Accolae*) illud diserte Tacitus de Domitiano; (3) *Prima inruptione apud aedituum occultatus sollertia liberti, lineo amictu turbae Sacricolarum immixtus ignoratusque*.

(1) ad Cornerum in agro veterum Tarquiniorum.

(2) l. 4. in Verr. c. 50.

(3) Hist. l. 3. c. 74.

CXXXVII. (1)

REX. FERDINANDVS. IIII.
REGIS. CAROLI. III. CATH. F. REGIS. PHILIPPI. V.
CATH. N. PIVS. FELIX. AVGVSTVS
ANNO. REGNI. XVIII.
BIBLIOTHECAM. FARNESIANAM
VETVSTORVM. CODICVM. MONVMENTIS. INSIGNEM
OPERIBVS. A. SOLO. AMPLIATIS. DIGESSIT
LIBRORVMQ. OMNIS. GENERIS. COPIA. LOCVPLETATAM
PVBLICAVIT

ANno Regni XVIII. diu quidem apud veteres obtinuit, ut annos imperii Tribunitia potestate signarent. sed tamen in nummo Philippi Aug. patris leges, AN. II.

Vetustorum Codicum: delenda haec clamaret, si viveret, Martorellius. in ea enim sententia fuit, qui *Codices* a Latinis appellantur, eos minime libros fuisse quadrata forma, quales hodie quoque apud omnes in usu sunt, sed chartas tantum aut membranas in orbem convolutas, quales in statuis videmus. atque idem contendebat, libros apud veteres, nisi quadratos, exstitisse nullos; & hos ipsos, qui similes nostris essent, *volumina* etiam dictos esse. (3) neutrum tamen ille eruditis probavit:

bavit, nec quemquam, opinor, in sententiam suam adducere potuit. nec vero id mirum, quum veterum auctoritates ei refragari videamus. primum quidem Romanis teretes quoque fuisse libros e chartis aut membranis convolutis, vel unus Iuvenalis locus satis declarat, ubi similitudinis caussa *duo Caesaris Anticatones* commemorantur: (4) quem ille locum quum refutaret, (5) tergiversari cœpit, & in alia omnia abire, quin tamen se expediret. jam libris quadratis, cujusmodi plures in *Notitia utriusque imperii* depicti sunt, nomen etiam fuisse *Codicibus*, Vlpiani locus in primis demonstrat, quem idem, ut in rem suam traheret, contra veterem lectionem immutavit; sic enim se habet: (6) *Librorum appellatione continentur omnia volumina sive in carta sive in membrana sint sive in quavis alia materia: sed & si in philyra aut in tilia, ut nonnulli conficiunt, aut in quo alio corio: idem erit dicendum. quod si in Codicibus sint membraneis vel chartaceis, vel etiam eboreis vel alterius materiae, vel in ceratis codicillis, an debeantur, videamus.* nimirum Vlpianus primum volumina, deinde libros quadratos recenset, eosque *Codices* appellat, quibus adnumerat pugillares eboreos & ceratos codicillos, quos item forma fuisse quadrata, manifestum est, & Martorellii etiam testimonio (7) constat: qui tamen non vidit, quum a *Codicibus Codicilli* sint dicti, quasi parvi Codices, si minus magnitudinem, at formam certe utrorumque eandem esse oportuisse.

(1) Neapoli pro biblioth. regia.
(2) Vaill. c. 2. p. 315.
(3) Martor. Th. Cal. t. 1. a pag. 239.
(4) Sat. 6. v. 337.
(5) ibid. p. 278.
(6) lib. 31. D. l. 52.
(7) ibid. p. 101.

CXXXVIII. (1)

REX. VICTOR
REGIS. KAROLI. F. REGIS. VICTORIS. N.
AMADEVS. III. AVG.
COMMERCIIS. CIVIVM. TERRA. MARIQVE. AVCTIS
ET. POMOERIO. NOVOS. OB. INCOLAS. AMPLIATO
PORTAM. A. SOLO. RESTITVENDAM. CVRAVIT
QVAM. EX. NOMINE. SVO
VICTORIANAM. APPELLARI. PASSVS. EST

Quam Ex Nomine Suo: in monumento Ancyrano scriptum invenies, (2) *Porticum Ad Circum Flaminium: Quam Sum Appellari Passus Ex Nomine Ejus, Qui Priorem Eodem In Solo Fecerat.* utrumque scilicet laude dignum, sive exorandus sis, ut quod tuum est opus, tibi adtribuatur, sive aequo animo feras, ut prae te alter operis tui conditor haberi possit.

HO-

(1) Nicaeae Massiliensium.
(2) Grut. p. 232.

CXXXVIIII. (1)

HONORI
PII· VI· PONT· MAX·
PARENTIS· PATRIAE· ET· MVNICIPI
OB· CAELI· SALVBRITATEM· RESTITVTAM
VBERVMQVE· AGRORVM· FINES· PROLATOS
ORDO· ET· POPVLVS· TARRACINENSIS
ADVENTV· OPTIMI· PRINCIPIS
POMOERIVM· AMPLIAVIT

Parentis Patriae & Municipii: quia veteres, ut ſuperius attigi, non raro *Patriam* pro tota re publica accipiebant; idcirco municipales Decuriones, ut patriam ſuam aeque Principi caram atque rempublicam indicarent, quem *Patrem Patriae* alii appellarent, ipſi *Patrem Patriae Et Municipii*, quidam *Parentem Coloniae* aliquando dixerunt. (2)

(1) Tarracinae ad portam Rom. incidenda.

(2) Grut. p. 149. n. 5. Maff. M. V. p. 95. n. 2.

CXXXX. (1)

HONORI
PII· VI· PONT· MAX·
CORPORATI· CIVES· PERVSIAE· AVGVSTAE
ORDINIS· SECVNDI
LEGIBVS· AD· INCREMENTA· ARTIVM· BONARVM
EX·AVCTORITATE· OPTIMI· PRINCIPIS· CONSTITVTIS
CVRIAM· PIAM· COETIBVS· ERVDITORVM· AGENDIS
AERE· CONLATO· EXTRVCTAM
COMMVNI· CONSENSV· DEDICAVERVNT
ANNO· M· DCC· LXXX·

Corporati Cives: ſic apud Gruterum (2) *Corporati Nemauſenſes*. ea porro formula cives ex ſecundo ordine a Decurionibus, ut oportuit, diſtinguuntur; ſimul oſtenditur, his quoque in unum coëundi & legum ſibi condendarum jus eſſe.

Cu-

Curiam Piam: praeter Curias ad ſenatum habendum, aut ſacrorum curialium cauſſa conſtitutas, multae in urbe, quaedam & in municipiis Curiae fuerunt collegiorum maxime & corporum, in quas ſtatis temporibus conveniebant: quae Scholae etiam (3) & Phetria (4) dictae: ex his Romae fuit *Curia Saliorum*, quae in Palatio erat: (5) & in Capitolio *Curia Calabra*, quae ad Pontifices pertinebat: (6) *Curia Baſilicae Aug.* Neapoli, (7) in quam corpus Dendrophororum conveniſſe legimus; item alicubi *Athletarum*, de qua mentio eſt apud Reineſium. (8) porro & veterum Curiis cognomen additum videmus non modo a conditore ductum, ſed etiam ab eo, cujus honori aedificatae eſſent: ut quae Romae *Curia Marcelli* dicta eſt, (9) quaeque Peltuini in Veſtinis fuit, *Curia Auguſta*: (10) quo etiam referas *Auguſteum* quod Piſis erat, (11) & *Caeſareum* Beneventanum, (2) & *Caeſareum* Fratrum Arvalium Romae, (13) quae omnia Curiae fuerunt honori Caeſaris Auguſti exſtructae.

(1) Peruſiae ad theatr.
(2) p. 496. n. 5.
(3) Grut. p. 162. n. 5. &c.
(4) id. p. 014.
(5) Cic. de Div. l. 1. c. 17.
(6) Grut. de V. I. Pont. l. 1. c. 27.
(7) Grut. p. 444. n. 2.
(8) Cl. 5. n. 44.
(9) Borrich. A. V. Fac. c. 2. §. 1.
(10) Grut. p. 443. n. 6.
(11) Noriſ. C. P. p. 2.
(12) Vit. A. B. t. 1. p. 164.
(13) inſcr. Vat. nup. inv.

CXXXXI. (1)

EX· AVCTORITATE
D· N· PII· VI· PONT· MAX·
T· CLAVDIVS· SABINVS
CVRATOR· VIARVM
SEMITAM· TIBERINAM· A· PORTA· FLAMINIA
AD· PONTEM· MILVIVM
VIAM· FECIT
ET· GLAREA· CONSTRATAM
STIPITIBVS· SEPIENDAM· CVRAVIT

Semitam Tiberinam: *Qua ibant*, inquit Varro, (2) *ab itu iter appellarunt: qua anguſte, ſemita, ut Semiiter dictum*. huc vero facit quod de Domitiano Martialis: (3)

Iuſſiſti tenues, Germanice, creſcere vicos,
Et modo quae fuerat Semita, facta via eſt.

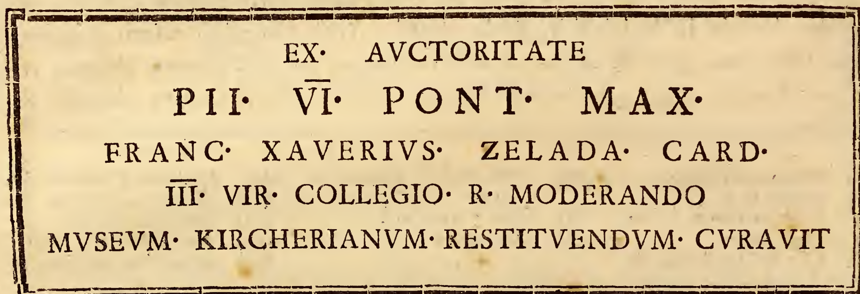
Et Glarea Conſtratam: ut apud Livium, (4) *Vias ſternendas Silice in Vrbe, Glarea extra urbem . . . . locaverunt*: & in Nervae Aug. titulo ad Pomptinas invento, (5) *Viam A Tripontio Ad Forum Appi Ex Glarea Silice Sternendam Sua Pecunia Incohavit*.

Nec

Nec minus antiqua eſt, quae ſequitur, formula. nam in Piſanorum Decreto de honoribus L. Caeſaris leges, (6) *Is Locus Ante Eam Aram . . . . Pateat Quoque Verſus Pedes* XL. *Stipitibuſque Robuſtis Sepiatur*, id eſt roboreis. & apud Livium, (7) *Emporium lapide ſtraverunt, Stipitibuſque Sepſerunt.*

(1) ficti argumenti.
(2) de L. L. lib. 4. c. 4.
(3) lib. 7. epigr. 69.
(4) lib. 41. c. 27.
(5) Chaup. Vill. Horat. t. 3. p. 391.
(6) Rein. Cl. 1. n. 12. Noriſ. C. P. 1.
(7) lib. 41. c. 27.

CXXXXII. (1)

EX· AVCTORITATE
PII· VI· PONT· MAX·
FRANC· XAVERIVS· ZELADA· CARD·
III· VIR· COLLEGIO· R· MODERANDO
MVSEVM· KIRCHERIANVM· RESTITVENDVM· CVRAVIT

Collegio Romano Moderando: Collegium Romanum neſcioquod Valerianus Aug. memorat in orationis particula, quam retulit Pollio in Triginta Tyrannis: (2) qua formula Salmaſius conſilium Principis deſignari putat. hic vero Lycei Romani Doctores Anteceſſoreſque intellige: neque enim ipſae aedes recte *Collegium* dici poſſunt.

Muſeum Kircherianum: ita ſcribendum, non *Muſaeum*; Graeci enim ſcribunt Μυσειον. EI vero Latini reddunt per E aut per I: itaque *Nimpheum* dicunt & *Nymphium*, (3) *Ariſtoteleum & Ariſtotelium*, aliaque hujuſmodi eadem ratione uſurpant. eſt autem *Muſeum* quaſi Muſarum ſedes, ut recte hoc nomine appellentur ea loca, in quibus veterum monumenta, ſtudiorum & litterarum cauſſa, adſervamus: nuſquam enim habitare libentius ſplendidiuſve poſſint, quae doctrinarum veluti antiſtitae & artium praeſides habeantur. quamquam Alexandriae quod erat, in alios etiam uſus patebat: των δε βασιλειων inquit Strabo, (4) μερος εστι και το Μυσειον εχον περιπατον και εξεδραν και οικον μεγαν, εν ω το συσσιτιον των μετεχοντων του Μυσειου φιλολογων ανδρων. cui deinde Claudius Aug. adjecit alterum, quod Claudium dictum eſt, & ad Graecas, quas ipſe ſcripſerat, hiſtorias celebrandas inſtituit, inquit Svetonius, (5) *ut quotannis in altero* Τυρρηνικων *libri, altero* Καρχηδονιακων, *diebus ſtatutis, velut in auditorio recitarentur toti a ſingulis per vices.*

EX

(1) Romae ad Muſ. Kirch. in in epiſtil. portae.
(2) ad Macrian. c. 12.
(3) v. Salmaſ. ad Gord. III. Capitol. c. 32.
(4) lib. 17. p. 546.
(5) in Claud. c. 42.

CXXXIII. (1)

EX· AVCTORITATE
IOANNIS· FRANCISCI· ALBANI
EPISC· OSTIENS· VELIT· DEC· CARD·
ORDO· POPVLVSQVE· VELITER·
VT· VIAM· APPIAM· TRAIANAM
PROVIDENTIA· PII· VI· PONT· MAX·
POST· IMMEMORABILIS·AEVI·SPATIA· RESTITVTAM
CONSENSV· OPTIMI· PRINCIPIS
MVNICIPIO· CONIVNGERET
VELITERNAM· QVAE· VETVSTATE· INTERCIDERAT
SVBACTO· IVGO· PONTIBVSQ· CONSTRVCTIS
AD· APPIAE· MILLIARIVM· XVIIII·
MVNIENDAM· CVRAVIT

V*iam Appiam Trajanam*: utroque nomine non immerito appellatur ea viae Appiae pars, quam in Pomptina palude ab Appio primum Claudio ſtratam reſtituit Trajanus. magnum enim Trajani opus fuit illud & maximi ſumptus: quamobrem Senatus nummos etiam cudendos curavit, quibus eam viam Trajano deberi teſtaretur. (2) porro & inſcriptio a Grutero edita eſt, (3) in qua legimns VIAM TRAIANAM. APP. PER. BRVTTIOS. SALENTINOS: ut ea quoque Appiae pars, quam Trajanus minore impenſa reſtituerat, de ejus item nomine & *Trajana* dicta eſſe videatur: niſi quod inſcriptionem quidam ſubleſtae fidei habent, ut ut Gudius ſe bis examinaſſe marmor, & cum exemplo contuliſſe tradiderit.

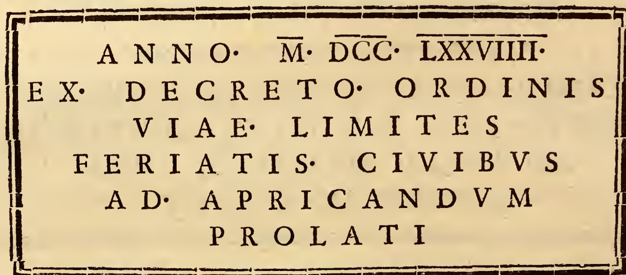
Poſt Immemorabilis Aevi Spatia: teritur utique mannis adhuc via illa, quam majores a Tarracina per fines Privernatium aperuerunt, poſtquam Appiam paludes obruiſſent. verum quo potiſſimum tempore Appia, interclufo itinere, deſeri coepta ſit, difficile omnino eſt definire. qui Caſſiodorii epiſtolas Regis ſui nomine ſcriptas inter ſe contulerit, paludes quidem a Theodorico exſiccatas ſtatuet anno Chriſtiano DXII. aut proximo ſuperiore. quamdiu tamen illa Pomptini agri ignota atavis ſiccitas perduraverit, majores noſtri memoriae non prodiderunt. unus Procopius ad ſuam uſque aetatem manſiſſe teſtificatur: (4) quippe Gotthos caſtra ibi metatos tradit, quum Vuitigem ſibi Regem optaverunt: additque locum iis idoneum viſum eſſe ad

equos maxime ſuſtentandos : *πεδια γαρ πολλα ενθαυτα εϛιν ἱπποβοτα . ρειδε και ποταμος , ὁν Δεκαννοβιον τῃ Λατινων φωνῃ καλουσιν οἱ επιχωριοι .* poſt eum annum, qui fuit Dionyſianae ſupputationis D$\overline{\text{XXXVII}}$· facilius quis veterem ſcriptorem reperiat, qui ſtagnantem rurſum in paludibus aquam memoret, quam qui aratas eas cultaſque referat : ut recte hic & vere Appia poſt immemorabilis aevi ſpatia reſtituta dicatur, ſitque iterum, ut Martialis olim cecinit, (5)

. . . . *Auſoniae maxima fama viae.*

(1) Via Velit· ad Pontem · p. 123· &c.
(2) Vaill· p· 1· c· 57· t· 2·
(3) p· 199. n. 1·
(4) B. G· l· 1· c· 11·
(5) lib· 9· epigr· 103·

CXXXXIIII· (1)

ANNO· $\overline{\text{M}}$· $\overline{\text{DCC}}$· $\overline{\text{LXXVIIII}}$·
EX· DECRETO· ORDINIS
VIAE· LIMITES
FERIATIS· CIVIBVS
AD· APRICANDVM
PROLATI

F*Eriatis Civibus*; ut *Feriati* dies ſunt, quibus Feriae aguntur, ſic *Feriati* homines dicti, quum otioſi: ut apud Tullium : (2) *Sic illi a negotiis publicis, tamquam ab opere aut temporibus excluſi aut voluntate ſua Feriati.*

Ad Apricandum: Tullius idem de Alexandro, quem Diogenes rogantem ſic admonuerat, *Nunc quidem paullulum a ſole*, (3) ſubjicit, *Offecerat videlicet Apricanti.* & apud Nonium (4) Varro : *Licet videre multos, quotidie hieme in ſole Apricari.* rem eandem Horatius paullo fuſius deſignavit, ubi Maecenatianos attigit hortos : (5)

Nunc licet Exquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari.

Apricum autem locum eſſe ſcribit Feſtus *a ſole apertum*, additque : *a Graeco vocabulo φρικης appellatur, quaſi Αφρικος, id eſt ſine horrore, videlicet frigoris, unde etiam putatur Africa appellari.* Φριξ enim fremitus maris dicitur, a quo eſt Φρισσω horreſco, & Φρικη horror·

S· P·

(1) Velitris contra portam Romanam·
(2) de orat· l· 3· c· 15·
(3) de Divin· l· 5· c· 32·
(4) c· 2· n· 65·
(5) lib· 1· ſerm· 8· v· 11·

CXXXXV. (1)

S· P· Q· F·
AVCTORE· VRBANO· PARACCIANO
CARD· ARCHIEP· PRINCIPE
EODEMQVE
OB· SOLVM· EMPTVM· OPERIQ· ADTRIBVTVM
ADIVTORE· MVNIFICENTISSIMO
LOCI· MAIESTATI· AVGENDAE
TEMPLOQVE· METROPOL· CELEBRANDO
EGESTIS· ANTIQVAE· ARCIS· RVDERIBVS
SVBACTO· CLIVO
SVBSTRVCTISQVE· MARGINIBVS
VIAM· NOVAM· A· FORO· AD· IVGVM
AERE· COLLATO· STERNENDAM
CVRAVERVNT
ANNO· M· DCC· LXXI·

L*oci Majeſtati Augendae*: is eſt collis media in urbe, cujus in vertice templum maximum ſitum eſt. *Loci* autem *Majeſtas* idem atque amplitudo & dignitas: ut apud Livium de Iovis Capitolini templo ſcribentem, cujus eam Tarquinius amplitudinem conceperat, (2) *quae digna Deûm hominumque rege, quae Romano imperio, quae ipſius Loci Majeſtate eſſet.*

Temploque Metropolitano Celebrando: non omnia vocabula apud antiquos invenire licet; ſed tamen *Metropolitanum Nomen* & *Metropolitanam Dignitatem* in Codice leges, (3) vix alio ſenſu, quam eo, quo nunc Pontificum majorum jura deſignamus. *Celebrare* autem non modo idem ſaepe eſt atque *frequentare*, ſed etiam aliquando *efficere, ut multi frequentent*; ut apud Tullium; (4) *Senectuti vero Celebrandae & ornandae quod honeſtius poteſt eſſe perfugium, quam juris interpretatio?*

Antiquae Arcis: quanta olim Firmi arx, & quamdiu fuerit, nuper in patriae ſuae originibus expoſuit (5) Michael Catalanus V· C· idemque fuſius in Zanetti opere (6) de monetalibus Italiae officinis, ad quod ſuam ille ſymbolam dedit.

(1) Firmi in ſumma via.
(2) lib. 1. c. 53.
(3) lib. 11. tit. 21.
(4) de orat. l. 1. c. 45.
(5) part. 1. §. 10. p. 19.
(6) t. 3. p. 33.

CXXXXVI. (1)

ORDO· POPVLVSQVE· MARINENSIS
OB· INTENDENDAM· SONORIS· VIM
ET· PRISTINAM· ASPERITATEM· MITIGANDAM
PECVNIA· COLLATA
IN· AMPLIOREM· FORMAM
CONFLANDVM· CVR·
MARINI· AN· M· DCC· LXXII·

Conflandum Curaverunt*: tintinnabulum intellige ex aere magnum, in quo ipsa inscriptio legitur. instrumentum hujusmodi Martialis *Aes thermarum* appellat: (2) tintinnabulo enim in balneum lavaturi convocabantur. sed ipsa vox *Tintinnabulum* a Plauto, a Svetonio, & aliis saepe usurpata.

(1) Marini in aere turris.

(2) lib. 14. ep. 163.

CXXXXVII. (1)

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
PRAEFECTVS· ET· CVRATORES· VALETVDINARI
DEPOSITORVM
EX· AVCTORITATE
IOAN· BAPTISTAE· REZZONICI· CARD· PATRONI
SCHOLAM· ANATOMICAM
ARTI· SALVTIS· HVMANAE· PRAESIDI
APERTAM· EXCVLTAMQVE
INSTRVMENTO· OMNI· ORNANDAM· CVRAVERVNT

Arti Salutis Humanae Praesidi: Cornelius Celsus de Medicina: (2) *Id vero quod restat, etiam crudele, vivorum hominum alvum atque praecordia incidi; & Salutis Humanae Praesidem Artem, non solum pestem alicui, sed hanc etiam atrocissimam inferre.*

Instrumento omni: poetae *Instrumenta* etiam dicunt plurali numero; at reliqui Scriptores fere *Instrumentum*. Caesar: (3) *Omni militari Instrumento, quod circum*

se

se habebat, erepto, Cato: (4) *Villa Instrumenti magni ne fiet*. Svetonius: (5) *Quum nihil sibi praeter unum Murrhinum calicem ex Instrumento regio retinuerit*. nisi autem constaret, qua de suppellectili sermo esset, apposito indicabant: itaque passim legimus *Instrumentum rusticum*, *piscatorium*, *venatorium*, *balnearium* & hujusmodi.

(1) Romae ad valetud. Jacob.
(2) in praef. p. 11. ed Comin.
(3) B. G. l. 6. c. 29.
(4) R. R. c. 1.
(5) in Aug. c. 71.

CXXXXVIII. (1)

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
DOMVS· ROCHIANA· PRAEGNANTIBVS· RECIPIVNDIS
AD· INCREMENTVM· REI· FAMILIARIS
ET· SACRAE· VRBIS· CVLTVM
AEDES· LOCATITIAS· VETVSTATE· DILAPSAS
OPERIBVS· AMPLIATIS
A· SOLO· SVA· IMPENSA· RESTITVIT

D*omus Rochiana*: id est qui Nosocomio Rochiano praesunt. *Domus* enim idem saepe, ac familia vel Secta etiam & Societas. Seneca, (2) *Idem hoc omnes tibi ex omni Domo conclamabunt*, *Peripatetici*, *Academici*, *Stoici*, *Cynici*. in antiquis autem inscriptionibus occurrunt *Domus Gelotiana*, (3) *Domus Augustana*, (4) & hujusmodi: quo nomine Administratorum familia designatur. & *Domus* etiam fecisse aliquid dicitur, ut apud Donium, (5) *Domus C. Valerii Hermaisci Templum Serapis Schola Faustiniana Fecit. C. Valerius Hermaiscus Dedic. Id. Dec. Barbaro Et Regulo Cos.* ad apposita vero quod attinet, legito, quae superius inscriptioni tricesimae subjeci.

Aedes Locatitias: id est quae locantur. usurpavit Sidonius: (6) *Mercenariis prosecutionibus & Locatitia fatigatione*. exemplum autem ei antiquum defuisse, vix credam; quum aliae ejusmodi παραγωγαι veteribus familiares fuerint: ut illae sunt, *Occupatitius ager* apud Festum, *Missitius praetorianus* apud Svetonium, (7) *Fictitium vinum* apud Plinium (8) *Factitium sal* apud eundem, (9) & alia id genus bene multa apud alios.

AN-

(1) incidenda in fronte aedium ad Mans. Aug.
(2) epist. 29.
(3) Grut. p. 598. n. 7.
(4) id. p. 599. n. 7.
(5) lib. 6. ep. 8.
(6) Cl. 2. n. 10.
(7) in Ner. c. 48.
(8) H. N. l. 14. c. 16.
(9) ibid. l. 31. c. 7.

CXXXXVIIII. (1)

ANTONIVS· LIVI· F· ODESCHALCHIVS
EQVES· HIEROSOL· ABBAS· FVNDIS· CLARAVALLENS· TVENDIS
AD· AGRI· PASCVI· VBERTATEM· ANNVOSQVE· ORYZAE
PROVENTVS· AVGENDOS
FOSSAM· MILLIARIOR· XIIII· ANNO· M· DCC· LXXXI·
INCHOATAM· AQVIS· VNDIQVE· CORRIVATIS
PER· PETRVM· PAREAM· MEDIOLAN· MACHINATOREM
ET· PRAEF· OPER·
INTRA· MENSES· XIIII· PERDVXIT

PRoventus *Augendos*: erit fortaſſe, qui addendum putet *Inrigatione*: mendoſe, ut arbitror; quum vel lippi opus illud praeclarum intuentes viſuri ſint, quos in uſus aqua deducta ſit. itaque delenda alii ob inutilitatem contenderent, quae quis tamquam neceſſaria intrudi mallet.

Machinatorem: ſic apud Gruterum leges, (2) *C. Baebio Muſaeo Machinatori*: quo nomine veteres non ſolum, ut Archimedem Livius, (3) *Inventorem ac Machinatorem bellicorum tormentorum* operumque deſignabant; ſed Architectum etiam & Deſignatorem aedificiorum, villarum, viarum & hujuſmodi. audi enim, quemadmodum loquutus ſit Tacitus: (4) *Ceterum Nero uſus eſt patriae ruinis, exſtruxitque domum, in qua haud perinde gemmae & aurum miraculo eſſent, ſolita pridem & luxu vulgata; quam arva & ſtagna, & in modum ſolitudinis hinc Silvae, inde aperta ſpatia & proſpectus Magiſtris & Machinatoribus Severo & Celere, quibus ingenium & audacia erat, etiam quae natura denegaviſſet, per artem tentare, & viribus Principis illudere.*

Intra menſes XIIII. ſi opus maximum breviſſimo temporis ſpatio abſolutum eſſet, dignum id veteribus viſum eſſe conſtat, de quo mentio in titulo fieret. legimus ſane in C. Ceſtii pyramide (5) *Opus Apſolutum Ex Teſtamento Diebus* CCCXXX. tum in antiqua inſcriptione, quae Novariae eſt, (6) *Balineum, Quod Vi Conſumptum Fuerat, Ampliatis Solo Et Operibus, Intra Biennium Pecunia Sua Reſtituit Et Dedicavit*. ac demum apud Fabrettum, (7) aedes ut arbitror, Silvani *Inchoata* dicitur *Antonino Aug. P. P. Dedicata* XV. *Kal. April. Scipione Orphito Et Soſio Priſco Coſ.*

id

id eſt anno undecimo imperii Antonini Pii, qui fortaſſe biennio tantum aut triennio ante *Patris Patriae* nomen ſuſceperat. (8)

(1) in agro Mediolan.
(2) p. 642. n. 4.
(3) lib. 24. c. 34.
(4) Ann. l. 15. c. 42.
(5) Grut. p. 185. n. 2.
(6) Don. Cl. 2. n. 31.
(7) p. 473. n. 23.
(8) v. l. 2. de ſt. inſ. p. 300.

CL. (1)

PAVLLVS· MARCELLI· F· LONGIANVS
EQVES· HISPANIENSIS
VELLERE· AVREO· HONORATVS
PATRONVS· ORDINIS· ET· MVNICIPI
AQVAM· LONGIANAM
A· MILLIARIO· III· EXCISIS· MONTIBVS
SVBSTRVCTISQVE· FORNICIBVS
IN· OPPIDVM· IMPENSA· SVA
PRIMVS· ADDVXIT
MAXIMVS· ET· VALENTINIANVS· FILII
FONTE· NOVO· IN· RIVVM· EIVS· IMMISSO
DVPLICAVERVNT

PAtronus Ordinis & Municipii: ſic apud Gruterum (2) *Patrono Ordinis & Coloniae*. duo autem ſignificantur, primo Longianum e Decurionum primariorum numero eſſe; tum eundem ipſius municipii, cujus Decurio eſt, Defenſorem eſſe. de utraque ſignificatione actum a me eſt in libris *de ſtilo inſcriptionum*. (3)

(1) ficti argumenti.
(2) p. 365. n. 2.
(3) lib. 1. p. 149. &c.

CLI. (1)

M· VALERIVS· GALLVS
P· LAELIVS· PROSPER II· VIRI
EX· DECRETO· ORDINIS
FORVM· OLITORIVM
PORTICIBVS· TABERNISQVE
CLAVDENDVM· CVRAVERVNT

FOrum Olitorium: in veteri kalendario ſcriptum eſt, (2) FORVM· HOLITORIVM. at Varro, (3) *Ab olla Olera dicta*: itaque & *Olitorium* ſcribendum videtur; quod probat Cellarius, at Voſſium ſequutus, qui *olus* ab *oleo* id eſt creſco, ductum putat.

KA-

(1) ficti argumenti.
(2) Grut. p. 134. v. 1.
(3) de LL. l. 4. c. 22.

CLII. (1)

KAROLVS·ET·OCTAVIVS·FRATRES·MOZZONI·BISVSTIANI
DECVRIONES· MEDIOLANENSES
VETERE· PATRIMONIO· ANGELAE·MONETIAE· PROAVIAE
EX· FIDEICOMMISSARIA· LEGE· RECIPERATO
CASTRVM·CARBONAT·AVITAM·MONETIAE·GENT·SEDEM
SVPERIORVM· PATRIAE· PRINCIPVM
FREQVENTI· HOSPITIO· HONESTATAM
IN· CLIENTIVM· NOVORVM· SOLATIVM
SVA· IMPENSA· RESTITVENDVM· CVRAVERVNT
ANNO· M· DCC· LXXXII·

IN *Clientium Novorum Solatium*: Clientes appellavi novos Mozzoniorum ſtipendiarios, quod non alio vocabulo deſignari melius poſſe videantur, qui more hoc noſtro Dominos habent ſibi a Principe praepoſitos. ac mihi rem fere eandem Caeſar ſignificare videtur, quum ait, (2) *Eburones, qui ſunt Trevirorum Clientes*: nam & Treviri communi concilio parebant, penes quod in Galliis ſumma poteſtas & auctoritas erat. (3)

(1) in agro Mediolan. (2) B. G. l. 4. c. 6. (3) ibid. l. 2. c. 2. &c.

CLIII. (1)

ALEXANDER· LVCIANVS· SPINOLA
HORTOS· PENSILES· A· MAIORIBVS
SIBI· ET· QVI· PRIMI· IN· FAMILIA· NASCERENTVR
LIBERIS· POSTERISQVE· RELICTOS
QVVM· VETVSTATE· DILABERENTVR
IN· AMOENIOREM· FORMAM· RESTITVIT
IDEM· ITV· AMBITVQVE· DOMVS
FORENSI· ACTIONE· VINDICATO
IVDICISQVE· SENTENTIA· IN· CODICEM· RELATA
AEDES· AVITAS· OPERIBVS· AMPLIATIS· REFECIT
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

ITu *Ambituque Domus*: leges apud Gruterum, (2) *Et Ad Id Monumentum Itum, Aditum, Ambitum Atque Hauſtum*. eſt autem *Itus* jus eundi, *Ambitus* circumeundi: *ab eoque*, inquit Varro, (3) *duodecim tabularum interpretes Ambitum*

bitum parietis circumitum esse describunt. de hoc Festus accurate: *Ambitus proprie dicitur inter vicinorum aedificia locus duorum pedum & semipedis ad circumeundi facultatem relictus*.

(1) Genuae. (2) p. 1081. n. 1. (3) L. L. l. 4. c. 4.

§. III.

INDICES LOCORVM PVBLICORVM ET PRIVATORVM

CLIIII. (1)

M. HORTENSIVS. VITALIS
L. FLAVIVS. CRISPVS — II. VIRI. QQ.
AREA. IN. PVBLICVM. RESTITVTA
PARIETES. A. MARCO. CASSIANO
INAEDIFICATOS. DEMOLIRI. IVSSERVNT
CLAVDIVS. LVCCEIVS
AVRELIVS. ROLLIANVS — MAGISTRI. FONTANI
AQVAM. PVBLICAM. IN. PRIVATVM
AEDIFICIVM. EIVS. FLVENTEM
CAVSSA. COGNITA. ADEMERVNT

M*agistri Fontani*: id est Curatores fontium. hac nempe formula appellantur in veteri inscriptione apud Fabrettum, (2) quae in Exquiliis ad Aggerem Servii reperta est. his autem paruisse puto, qui in alia inscriptione apud eundem (3) *Fontani* dicuntur, & Collegium fuisse videntur multorum sodalium, quum his senos Magistros praefuisse legamus.

(1) ficti argumenti. (2) p. 332. n. 495. (3) p. 278. n. 170.

CLV. (1)

QVAE. VITELLIORVM. ESSE. MANCIPIO. DICIMVR
VSV. IAM. SVMVS
AEDES
D. N. PII. VI. PONT. MAX. OPTIMI. PRINCIPIS

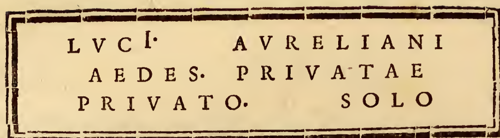
M*ancipium & Usus* opponuntur: quo pertinet Lucretii versus, (2)

Vitaque Mancipio nulli datur, omnibus Usu.

item ille Curii lusus ad Tullium scribentis, (3) *sum* χρησει μεν *tuus*, κτησει δε *Attici nostri. ergo fructus est tuus, mancipium illius.*

(1) Tarracinae prope portam Roman. (2) l. 3. v. 985. (3) Fam. l. 7. ep. 29.

CLVI. (1)

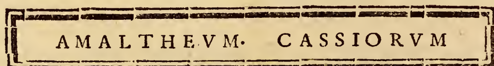
PRivatum dicitur, quod proprium eſt nec commune cum aliis. itaque Horatius de veterum Romanorum opibus ait, (2)

Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum.

& Tullius de juſtitiae munere, (3) *Vt communibus utatur pro communibus, Privatis ut ſuis*. itaque hic paucis ſignificatur, Aureliani Domum non ſervire.

(1) ficti argumenti. (2) l. 2. od. 15. v. 13. (3) de off. l. 1. c. 7.

CLVII. (1)

VOcabulum amavit hoc Cicero, uſupavitque ſaepius, ut ſuam, utque Attici ſui bibliothecam deſignaret. ſic enim ad Atticum ſcribens loquutus eſt: (2) *Epigrammatis tuis, quae in Amaltheo poſuiſti, contenti erimus*: quae nimirum Atticus ibidem de Tullii laudibus inſcribenda curaverat; addit enim: *praeſertim quum & Chilius nos reliquerit, & Archias nihil de me ſcripſerit*. tum in eadem epiſtola, *Velim*, inquit, *ad me ſcribas, cujuſmodi ſit Αμαλθειον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσια, & quae poemata quaſque hiſtorias de Αμαλθεια habes, ad me mittas*. in alia vero de ipſo Attico, cui Sicyonii pecuniam debebant, ſic ludit: (3) *Ego enim te arbitror, caeſis apud Amaltheam tuam victimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnandum profectum*. idem rurſus alia in epiſtola, (4) *Amalthea mea te expectat & indiget tui*. utroque enim modo illi placuit, *Amaltheum* & *Amalthea*. ante illum Sotion Peripateticus, ut auctor eſt Gellius, (5) librum multae variaeque hiſtoriae Κερας Αμαλθειας inſcripſerat, quod *Cornu Copiae* Latini reddunt; retulitque ad pervulgatam Caprae Amaltheae fabulam, quod liber ejus ob rerum varietatem ſimilis quodammodo Cornu copiae videretur. ceterum Tullius quum bibliothecam *Amaltheum* dixit, fortaſſe ipſam nominis originem ſpectavit, quod ab Αμαλθευω id eſt *Dito* aut *Nutrio* duci poteſt, ut Bibliothecae quammaxime conveniat.

QVOD

(1) titulus bibliothecae. (3) lib. 1. epiſt. 12. (4) lib. 2. epiſt. 1.
(2) lib. 1. epiſt. 16. (5) N. A. l. 1. c. 8.

CLVIII. (1)

QVOD· AGRI· EST· A· RIVO AD· FLOVIVM· INTER· DVOS AGGERES· MVNITOS· VERVBVS FVNDVS· M· COCCEII M· F· TOLENTINATIS IVGERVM· TRIGINTA ITER· ACTVS· DEBETVR· NEMINI

M*Vnitus Verubus*: non bene nuper qui Riccardiorum marmora a cenſoria Maffeji nota vindicavit, inter *vallum* & *veru* hoc ſtatuit diſcrimen, (2) ut *vallus* e ligno, *veru* niſi e ferro nullum ſit. nam *Verubus tranſuta ſalignis exta*, dixit Ovidius, (3) *Stellio in ligneis Verubus inaſſatus*, Plinii verba ſunt: (4) & apud Virgilium legimus, (5)

Pinguiaque in Verubus torrebimus exta colurnis,

id eſt e corylo arbore.

Iter, *Actus*: praediorum hae ruſticorum ſervitutes appellantur: *Iter*, inquit Vlpianus, (6) *eſt jus eundi, ambulandi homini, non etiam jumentum agendi*: *Actus eſt jus agendi vel jumentum vel vehiculum*.

(1) ficti argumenti.
(2) p. 233.
(3) l. 3. Faſt. v. 363.
(4) H. N. l. 30. c. 10.
(5) Georg. l. 2. v. 396.
(6) l. 1. D. de ſerv. pr. ruſt.

§. IIII·

INDICES EORVM, QVAE LEGATA, DONATA, VENDITA AVT EMPTA SVNT

CLVIIII· (1)

IOAN· ANTONIVS· MARIA· KAR· F· BENEVELLVS
V·C· CANONIC·ARCHIPRESB·SACRI·CIVILISQ·IVRIS·CONSVLTVS
ANNO· LXX· AETATIS· SVAE

ARCHIPRESBYTERO· ALBENSIVM· POMPEIANORVM·QVI PRIMVS· IN· EIVS· LOCVM· FACTVS· ESSET· QVIQVE DEINCEPS· ALTER· POST· ALTERVM· CREARENTVR DICERENTVRVE· AEDES· SVAS· ET· BIBLIOTHECAM CVM· REDITV· ANNVO· FVNDI· VECTIGALIS TESTAMENTO· LEGAVIT· AB· HEREDIBVS· IN· EAS CONDICIONES· Q· I· S· S·

QVAS· AEDES· QVAMVE· BIBLIOTHECAM· CVM·REDITV ANNVO· FVNDI· VECTIGALIS· ARCHIPRESBYTERO ALBENSIVM· POMPEIANORVM· IN· PERPETVVM·DARI ADSIGNARI· VOLO· EA· OMNIA· TIBI· KAROLE MARIA· TIBIQVE· KAROLE· FELIX· ET· TIBI INNOCENTIA· MARIA· IOSEPHI· LVDOVICI· FRATRIS MEI· FILIIS· OPTIMIS·CARISSIMISQVE·QVOS· HEREDES MEOS· INSTITVI· DO· TRADOQ· FIDEIQVE·VESTRAE COMMITTO· VTI· SVPERSTITIBVS· VOBIS· OMNIBVS AVT· SINGVLIS· IN· MANCIPIO· VESTRO· VSVQVE SIENT· NEVE· CVIPIAM· QVID· DE· IIS· QVAE· IN TESTAMENTO· MEO· LEGATA· HABEAT· REPETENDI VSVRPANDI· PERCIPIENDIVE· IVS· SIET

AT· QVANDOCVMQVE· VOS· DEVS·EX·HOMINVM·VITA MIGRARE· SINGVLOS· IVSSERIT· TVM· EA· OMNIA AD·ARCHIPRESBYTERVM·ALBENSIVM· POMPEIANOR· PERVENIRE· HAC·LEGE· VOLO· VTI· BIBLIOTHECAM IS· MEAM· PRESBYTERIS· COLLEGISQVE· SVIS· ET· IIS QVI· ORDINE· SACRO· CENSEANTVR· STVDIORVM CAVSSA· PATERE· SINGVLIS· NE· GRAVETVR·LIBRVM IDEM· LIMINE· VLLVM· EFFERRI· NE· PATIATVR

ACTVM· XIII· KAL· MART· ANNO· M· DCC· LXX·
ALLIANA· TABELLIO· ROGATVS· EDIDIT

F*vndi Vectigalis*: fundos agrosque *Vectigales* dicebant veteres, qui in perpetuum locantur: *id est hac lege*, inquit Paullus jurisconsultus, (2) *ut tamdiu pro illis vectigal pendatur, quamdiu neque ipsis, qui conduxerint, neque his, qui in locum eorum successerunt, auferri eos liceat*.

Legavit Ab Heredibus: nempe ut ab heredibus acciperent, non ab ipso testatore. sic apud Tullium: (3) *Vxori testamento legat grandem pecuniam a filio, si qui natus esset: ab secundo herede nihil legat*.

Rogatus Edidit: formula est, quam & in papyris leges, quas Maffejus vulgavit. (4) *Deusdedit Exceptor civitatis suae his gestis edidit rogatus*. hic autem *Edere* est, ut Vlpianus scripsit, *copiam describendi facere, vel in libello complecti & dare vel dictare*. (5)

(1) Albae Pompejae.
(2) l. 1. D. si ager vect.
(3) pro Cluent. c. 12.
(4) Diplom. p. 159.
(5) l. 1. D. de edendo.

CLX. (1)

CAESAR· PICVS
CANONICVS
ANNO· M· D· LII·
IN· HONOREM
SANCTI· NICOLAI· MAGNI
FVNDOS· SVOS· COLLEGIO· CANONICORVM
TESTAMENTO· LEGAVIT
ET· EX· EORVM· REDITV· DIVISIONEM· QVOTANNIS
VIRITIM· DARI· HAC· LEGE
VOLVIT
VT· QVARTO· QVOQVE· PER· HEBDOMADEM· DIE
QVI· PROFESTVS· ESSET
SACRVM· SINGVLI· IN· TEMPLO
FACERENT

D*ivisionem Quotannis*; ipsae res, quae dividerentur, *Divisiones* interdum a Latinis dictae. Marcellus jurisconsultus, (2) *Quum quidam Decurionibus Divisiones dari voluisset die natalis sui*. & apud Muratorium, (3) *Decurionibus, Augustalibus Epulantibus & Populo Viritim Divisionem Dedit*.

MAT-

(1) Fabriani in porticu aedis Nicol.
(2) l. 33. t. 1. D. l. 25.
(3) p. 1106. n. 6.

CLXI. (1)

MATTHAEVS. ISAIA. V. C.
CANONICVS
ANNO. M. DC. LXV.
TEMPLVM
SANCTI. NICOLAI. MAGNI
QVOD. VIVENS. INSTRVMENTO. ARGENTEO
PECVNIAQVE. IN. ORNAMENTVM. DATA
EXCOLVERAT
MORIENS. HEREDITATE. TESTAMENTO. TRANSMISSA
DITAVIT
VTI. EX. BONORVM. SVORVM. VECTIGALI
SACRA. SINGVLIS. ANNIS
PRO. PORTIONE. FIERENT

P*Ro Portione* : id est, ut plura fierent, si majus; pauciora si minus vectigal esset. sic apud Tullium: (2) *Nunquam in Sicilia frumentum publice est emptum, quin Mamertinis pro portione imperaretur.*

(1) Fabriani in porticu aed. Nicol.

(2) Verr. l. 5. c. 21.

CLXII. (1)

NICOLAVS. QVIRINVS. V. C.
CANONICVS
ANNO. M. DCC. XXV.
PECVNIAM. E. PATRIMONIO. DEMENSOQVE
SVO. SANCTE. CONTRACTAM
TESTAMENTO. LEGAVIT
EX. QVA. TEMPLVM
SANCTI. NICOLAI. MAGNI
DE. COLLEGARVM. SENTENTIA
OPERE. CVLTVQ. SPLENDIDIORE. EXORNARETVR

D*Emensoque suo* : scribitur & *Dimensum*. est autem quod Graeci Σιτομέτριον appellant, sive id, quod in mensem aut annum alimentorum nomine perci-

cipi-

cipimus. de Hadriano Spartianus: (2) *Senatoribus, qui non vitio suo decoxerant, patrimonium pro liberorum modo senatoriae professionis explevit, ita ut plerisque in diem vitae suae Dimensum sine dilatione praestiterit*. porro *Demensum* proprie de quaternis frumenti modiis dicebant, quos servi in mensem accipiebant. Terentius: (3)

Quod ille unciatim vix de Demenso suo
Suum fraudans genium, comparsit miser.

(1) Fabriani in porticu aed. Nicol. (2) in Hadr. c. 7. (3) Phorm. n. 9.

CLXIII. (1)

NICOLAVS. ANT. F. GIOBBES
DOMO. ROMA
IN. HONOREM. MARIAE. SANCTAE. LORETANAE
ET.IN.MEMORIAM.ANGELI. KARMELITAE. VIRI.VENERAB.
OMNEM. SVBSTANTIAM. SVAM
AB. EXCESSV. ANGELAE. ALBVTIAE. VXSORIS
AD. TEMPLVM. DOMVMQ. HOSPITALEM. ANGELIANAM
PERTINERE. TESTAMENTO. VOLVIT
EAMQVE. REM. SAXSO. INSCRIBI. IVSSIT
GVLIELMVS. PALLOTTA. CARD. PATRONVS
EX. AVCTORITATE. PII. VI. PONT. MAX.
CONDITIONES. TESTAMENTARIAS
EXPLICATIS. ONERIBVS. IN. PERPETVVM. MODVM
CONSTITVIT
ANNO. M. DCC. LXXXI.

D*omo Roma*: raro veteres in hujusmodi inscriptionibus patriam enunciabant; sed ea erat caussa, quod auctores monumentorum saepe ob gestos magistratus, aut ob collegia, in quae cooptati essent, indidem esse apparebat, ubi inscriptiones prostabant. vix tamen omisere, si ad milites pertinerent, quod hi non modo ex omni Italia, sed etiam ex provinciis legerentur, nec eorum nomina illustria & populo nota essent. res exemplis non indiget, quae apud Gruterum aliosque passim occurrunt.

L. AN-

(1) Romae via Lateran.

CLXIIII. (1)

L. ANTONIVS. M. F. BALBVS. V. C.
IN. MEMORIAM. OCTAVIAE. RESIANAE. SVAE
SCVTAT. X. M. DCCC. N. REI. PVBLICAE. FIRMANAE
QVI. AD. SCVTAT. XII. M. N. PERDVCERENTVR
ET. FVNDVM. RESIANVM. TESTAMENTO. LEGAVIT
VT. EX. REDITV. EORVM. IN. PERPETVVM
PVERI. XXXX. E. PLEBE. VRBANA
QVI. NEQVE. MINORES. ANNIS. SEPTEM
NEQVE. MAIORES. ANNIS. DECEM. CAPTI. SINT
IN. ANNOS. OCTO. SINGVLI. ALANTVR. INSTITVANTVR

S*cutat.* X.M.DCCC.N. Scutatos decem millia octingentos nummos. sic apud Livium leges, (2) *Et Philippei nummi aurei quatuordecim millia quingenti quatuordecim.* genitivo enim casu tum solum Latini res numeratas efferebant, quum *Millia* numero integra essent, ut apvd eundem ; (3) *Signati Argenti octoginta quatuor millia fuere Atticorum.* nummum autem *Scutatum* appello, qui Iuliis constat decem, a scuto, quod in eo effictum est, ut a biga & victoria bigatum & victoriatum Latini suos nominaverunt.

(1) ficti argumenti. (2) l. 34. c. 52. (3) ibib. paullo ante.

CLXV. (1)

PIO VI. PONT. MAX.
IOAN. THOMAS. GALLARATIVS
EPISC. PARIVS
POSTREMA. GHISLIERIORVM. NATVS
CIDARIM. PVRPVREAM
EXVVIAS. SACRAS. AVGVSTAS
PII. V. PONTIFICIS. MAXIMI
A. MAIORIBVS. ACCEPTAS
ADFINI. CVLTORI. SECTATORI
DECESSORIS. SANCTISSIMI
DONVM. DAT

C*idarim Purpuream* : Curtii verba sunt, (2) *Cidarim Persae regium capitis vocabant insigne: hoc caerulea fascia albo distincta circumibat.* at haec Hieronymi

mi, (3) *Cidaris enim insigne Pontificis est: corona, hoc est diadema, Regis indicium.* & a Hieronymo non dissentit Hesychius, cui *Cidaris* est περιθεμα κεφαλης, η εκ της τριχος ὑφασμα, ητοι ειδος καμηλαυκιυ, ὁ και τιαρα νοειται. addit enim, τινες δε Κιδαριν λεγουσι περικρανιον πιλινον, η στεφανον, η φακιολιον, η πιλον βασιλικον Περσων, η το στροφιον, ὁ οἱ Ιερεις φορουσι. recte igitur & pileus Pontificis Maximi *Cidaris* appellatur.

(1) in arcula dono data. (2) lib. 3. c. 3. (3) in Ezechiel. l. 7. c. 21.

CLXVI. (1)

IOSEPHVS· CASTELLVS CARDINALIS PEAEF· SACRI· CONSILII CHRISTIANO· NOMINI PROPAGANDO PICTVRATA· DVO· LINTEA EFFIGIE· PRAESTANTIA IESV· SERVATORIS EXANIMI ET· MARIAE· VIRGINIS DEVM· INFANTEM DEXTRA· GESTANTIS QVAE· VIVENS HABVIT· CARISSIMA IANVARIO· SANCHEZIO LVNEN· ARAGON· AMICO PIGNVS· AMORIS· VLTIMVM TESTAMENTO LEGAVIT	IANVARIVS· SANCHEZIVS LVNEN· ARAGON· IN· HONOREM IESV· DEI· SERVATORIS SANCTAEQVE· VIRGINIS DEI· PARENTIS ATQVE· IN· MEMORIAM IOSEPHI· CASTELLI CARDINALIS VIRI· OPTIMI PIENTISSIMI PICTAS· IMAGINES QVAE· SIBI· LEGATO OBVENERE SEPTO· AC· FASTIGIO CLVSAS ET· SACRO· CVLTV EXORNATAS LIBENS· MERITO DEDICAVIT

PIcturata Duo Lintea: picturas plerique *Tabulas* indiscriminatim appellant, sive ligno inductae fuerint, sive illitae telae. atqui Latini illi veteres pictorem in tela pingentem viderant nullum, & quas dicebant *Tabulas pictas*, tabulas re vera esse intelligebant. itaque Tullius, quum peristromata etiam attingere vellet,

 sic

ſic eſt loquutus: (2) *Nego ullam picturam neque in Tabulis neque textilem fuiſſe, quin conquiſierit.* quare *Picturae*, quae in linteis ſint, recte appellentur, *Tabulae* non item, ſi veterem ſcribendi conſuetudinem ſequi libet.

(1) in arula cubiculari. (2) 6. Verr. c. 1.

CLXVII.

(1)

D. N. MARIAE. SANCTAE. GENETRICIS. DEI
QVAM. CONCA. EQVES. PINXIT. TABVLAM
HAEC. ANTEA. IN. SACRIS. EXPEDITIONIBVS
LATIOS. OBIBAT. AGROS
NVNC. IERANI. SEDEM. HABET. SANCTA. AVGVSTA
SVPPLICIS. PRAESIDIVM. PATRIAE
AT. EXEMPLAR. EIVS. PIO. VI. PONT. MAX.
QVANDO. IDEM. OLIM. VENERATVS. EST
HOCCE. DEDICAT. PVBLICE
ORDO. ET. POPVLVS. IERANENSIS

S*Acris In Expeditionibus*: militare hocce vocabulum, quo iter maxime belli cauſſa ſuſceptum deſignatur, ad res quoque alias ſignificandas non nemo Latinorum tranſtulit. haec ſane Plinii ſunt verba: (2) *Apes noctu deprehenſae in Expeditione, excubant ſupinae.* licuit igitur & mihi *Expeditiones* appellare itinera & labores populorum erudiendorum atque conformandorum cauſſa ſuſceptos: quemadmodum veteres dixere, *Bellum indicere Philoſophiae*, *ſuſcipere aeternum Bellum cum improbis*, & ſimilia, quae de militia & bellicis artibus dicta eſſe, nemo exiſtimet.

(1) ad Effigiem S. Virg. (2) H. M. l. 11. c. 8.

CLXVIII.

(1)

MARIVS. ET CLAVDIANVS FRATRES. ORATAE
MAGISTRI. SODALIVM. ANTONIANORVM
ANNO. I.
TABVLAS. DVAS. RAPHAELIS. SANCI. MANVS
DEIQVE. PVERI. ARGVMENTO. NOBILES
OB. HONOREM. MAGISTERI
IN. DEDICATIONE. SCHOLAE
COLLEGIO. DONVM. DEDERVNT

S*Ancii Manus*: id eſt opus ſive picturam; ſic nempe & veteres loquuti: Petronius, (2) *Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas.* Statius, (3)

Vidi

Vidi artes veterumque manus, variisque metalla
Viva modis.

(1) ficti argumenti. (2) in Satyr. c. 83. (3) l. 1. Silv. 3. v. 47.

CLXVIIII.

(1)

M. ANTONIVS. CASSIANVS
IN. MEMORIAM
EVGENI. PATRIS. SVI
SIGNA
IVSTITIAE. ET. PACIS
PROPLASMATA
ALEXANDRI. ALGARDI
COLLEGIO. LVCANO
PICTORVM. ET. STATVARIORVM
DONVM. DEDIT

PRoplasmata: Varronis ipsius vocabulum esse videtur, de quo Plinius, (2) *Idem*, inquit, *magnificat Arcesilaum L. Luculli familiarem, cujus* Proplasmata *pluris venire solita artificibus ipsis, quam aliorum opera*. porro *Exemplaria* etiam dicebantur: nam idem addit: *Octavio Equiti Romano Cratera facere volenti, Exemplar e gypso factum talento*.

(1) ficti argumenti. (2) H. N. l. 35. c. 12.

CLXX.

(1)

AVE
PARTHENIA
VIRGO. MARTYR
IOSEPHVS. MARIANVS. PARTHENIVS
SACRI. OSSA. CORPVSCVLI
CVM. PHIALA. SANGVINIS
IN. ARENARIIS. PRISCILLAE
AD. VIAM. SALARIAM. REPERTA
COLLEGIO. PIENTISSIMO
VIRGINVM. THERESIANORVM
DONVM. ROMA. MISSVM
PRIVO.IN.SACRARIO.PROPRIVM.DICAVIT
SANCTAE. PRAESIDIVM. DOMVS

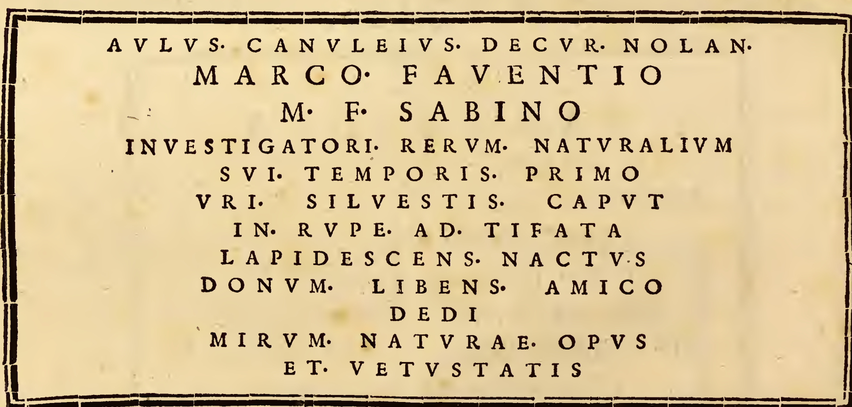
IN *Arenariis Priscillae*: diu ante Christianum nomen multae circa urbem criptae fuere, quas ab egesta arena *Arenarias* appellabant: meminit inter alios

Tullius, ubi Aſinii Larinatis caedem attigit: (2) *Aſinius autem brevi illo tempore, quaſi in hortulos iret, in Arenarias quaſdam extra portam Exquilinam perductus, occiditur*. loca hujuſmodi ſubterranea perfugium poſtea Chriſtianis in communi periculo patuerunt; & quia ibidem mortuos componebant, Coemeteria appellata: de quibus haec habet Hieronymus: (3) *Dum eſſem Romae puer, & liberalibus ſtudiis erudirer, ſolebam cum ceteris ejuſdem aetatis & propoſiti diebus Dominicis ſepulcra Apoſtolorum & Martyrum circuire, crebroque cryptas ingredi, quae in terrarum profunda defoſſae, ex utraque parte ingredientium per parietes habent corpora ſepultorum, & ita obſcura ſunt omnia, ut propemodum illud Propheticum compleatur*, Deſcendunt in infernum viventes; *& raro deſuper lumen admiſſum horrorem temperet tenebrarum: ut non tam feneſtram, quam foramen demiſſi luminis putes: rurſumque pedetentim acceditur, & coeca nocte circumdatis illud Virgilianum proponitur*, (4)

Horror ubique animos ſimul ipſa ſilentia terrent.

(1) Fani Fortunae in coenobio.
(2) pro Cluent. c. 13.
(3) ad c. 40. Ezechiel.
(4) Aen. l. 2. v. 755.

CLXXI. (1)

AVLVS. CANVLEIVS. DECVR. NOLAN.
MARCO. FAVENTIO
M. F. SABINO
INVESTIGATORI. RERVM. NATVRALIVM
SVI. TEMPORIS. PRIMO
VRI. SILVESTIS. CAPVT
IN. RVPE. AD. TIFATA
LAPIDESCENS. NACTVS
DONVM. LIBENS. AMICO
DEDI
MIRVM. NATVRAE. OPVS
ET. VETVSTATIS

AD *Tifata*: Montem, qui Capuae imminet, *Tifata* veteres appellabant, de quo ſaepe Livius & Silius mentionem fecerunt. templa in eo bina fuiſſe accepimus Dianae & Iovis Tifatini, de quibus alias a me actum eſt. (2)

ATA.

(1) adſciti argumenti.
(2) v. l. 1. de st. inſcr. p. 100.

CLXXII. (1)

ATHANASIVS· KIRCHER
DOMO· FVLDA
MATHEMATICVS· AETATIS
SVAE· PRAESTANTISSIMVS
AD· INGENIA· HOMINVM
PRAECLARIS
ARTIBVS· IMBVENDA
MVSEVM· CVI· NOMEN· ET
FAMAM· FECIT
INSIGNIBVS·VETVSTATIS
RELIQVIIS
ET· MIRANDIS· NATVRAE
MVNERIBVS· INLATIS
PRIMVS· SVA· IMPENSA
CONSTITVIT
IDEMQVE· INVENTIS· SVIS
AVXIT
SCRIPTIS· ILLVSTRAVIT
PHILIPPVS· BONANNVS
CONTVCIVS·CONTVCCIVS
PRAEFECTI
ALTER· ORNATV· VARIO
ALTER· VETERVM
MONVMENTIS· EXCOLVIT
LITTERIS· VTERQVE
CELEBRARVNT
IOAN· BAPTISTA· TOLOMEVS
CARDINALIS
ANNVA· PECVNIA
IN· TVITIONEM· LEGATA
AB· INTERITV· ADSERVIT

BENEDICTVS· XIIII·
PIVS· VI·
PONTT· MAXX·
REX· POLON· FRIDERICVS
AVGVSTVS· III·
MVSEVM·MVNIFICENTIA·SVA
DITAVERVNT
QVIQ· INFRA· SCRIPTI· SVNT
VV· CC·
ALII· ALIA· VETERVM
SVPELLECTILE
ORNAMENTISQ· EX· GEMMA
AVRO· ARGENTO
ITEM· SIGNIS· AEREIS
MARMOREISQVE
INSTRVXERVNT
NOBILITARVNT
ALEX· GREGORIVS
CAPPONIVS
ALFONSVS· DONNINVS
LEO· STROZZIVS
PROSPER· MOLARA
FRANCISC· FICORONIVS

LOcus consulto relictus est nominibus adscribendis munificorum virorum, quicumque Museum subinde locupletaverint: quibus jam praeivit, primosque honores occupavit vir eminentissimus Franc. Xaverius Zelada Cardinalis; qui quum domi insignem omnis generis gazam in Museo suo dedicarit, eamque in dies augeat, exornet; eo tamen hoc quoque alterum studio excolit amplificatque, ut non tam Restitutor, quam Conditor appellandus sit. quod quidem testis dico & confirmo: opera enim ille mea aut consilio in monumentis omnibus & praeclara veterum supellectili ordinanda atque ornanda uti voluit.

(1) Romae ad introitum Musei.

CLXXIII. (1)

PIO· VI· BRASCHIO
PONTIFICE· MAXIMO
IOAN· PETRVS· KAR· F· CAMPANA
CVRATOR· PIGNORIBVS· RECIPIVNDIS
AEDES· CVM· AREA· AMBITVQVE· OMNI
NVPER· PAVLLI· A· CHRISTI·PASSIONE·VIRI·PIENTISSIMI
INCOLATV· HONESTATAS
LEGIBVSQVE· AB· EO· FAMILIAE· SVAE· IBIDEM· DATIS
POSTERITATI· MEMORANDAS
POST· MIGRATIONEM· EIVS· EMIT
ET· MACERIA· RESTITVTA· HORTISQVE· INSTRVCTIS
REFECIT

A *Christi Passione*: quid hoc est? inquies: num Latinorum quispiam, quid sibi ista velint, si legeret, explicare posset? haereret fortasse; vix tamen, rem edoctus, meliora proferret. quin & hoc, opinor, daret, vix alia significatione dixisse Livium, *Turnus Herdonius ab Aricia*: (2) & Tullium, *Nostri, inquam, illi a Platone & Aristotele moderati homines*. (3) jam pro *Passione* Tullianum vocabulum est *Perpessio*, sed tamen non solitarium; sic enim usurpatur, *Laborum Perpessio*, (4) *Perpessio dolorum*: (5) itaque hic quadrat magis *Passio* absolute, quam vocem Christianorum scriptorum vetustissimi usurparunt, quamque in iis etiam carminibus legimus, quae Cornelio Gallo tribuuntur. (6)

AN-

(1) Romae incidenda ad hortos Coelimont.
(2) lib. 1. c. 50.
(3) pro Mur. c. 30.
(4) de inv. l. 2. c. 54.
(5) de fin. l. 1. c. 15.
(6) eleg. 5. v. 42.

CLXXIIII. (1)

QVORVM· NOMINA· SVBSCRIPTA· SVNT
II· AD· ODEVM· ET· SVBSELIARIVM
IN· AREA· PVBLICA
CONSTRVENDVM
PECVNIAM· CONTVLERVNT
ET· EX· DECRETO· ORDINIS
PRIMI· LOCA· SINGVLI· QVATERNA
SIBI· POSTERISQVE· SVIS· EXTRA· SORTEM
OPTAVERE
MOENIANO· I·
DECVRIONES
SEXTVS· AVIOLA· MARCVS· PANSA
LVCIVS· AVIENVS· CAIVS· FABVLLVS
QVINTVS· ANVLINVS· FLAVIVS· MERVLA
MOENIANO· II·
CORPORATI· CIVES· ORD· II·
AVRELIVS· FESTVS· POMPONIVS· MELA
FAVSTVS· CLAVDIANVS· LIVIVS· ABENNA
MOENIANO· III·
NEGOCIATORES· FRVMENTARII
ANTONIVS· GALBA· LVCAS· ALBINVS
PAVLLVS· LIVINEIVS

Odeum *&* *Subseliarium* : plura in urbe Odea fuisse constat, quae instar ejus facta putantur, *quod*, ut ait Vitruvius, (2) *Athenis Pericles columnis lapideis disposuit, naviumque malis & antennis e spoliis Persicis pertexit*. hujus descriptionem apud Plutarchum (3) accuratam invenies. porro in his certamina musica spectabantur, quae Romae a Neronis aetate frequentari coepta. nomen unde sit ductum, exponit Suidas : Ωδειον θυμησιν ωσπερ θεατρυ . . . . εις το επιδεικνυσθαι τυς μυσικυς. δια τυτο γαρ και Ωδειον εκληθη απο της ωδης. utinam vero hujusmodi aedificia nostris quoque temporibus haberemus! quo scilicet musicorum greges, quum theatra silent, concedere possent: quique cantu & fidibus delectantur, feriati homines, locum ad conveniendum haberent publicum, ubi garrire sine noxa, & colludere nulla piorum offensione possent.

Subseliarium, ante ignotum Grammaticis vocabulum, nuper in censum venit e veteri lapide ad Centumcellas reperto, in quo legimus, *Curiam*, *Tabularium*, *Scaenarium*, *Subseliarium Loco Privato De Sua Pecunia Castronovanis Faciunda Coeravit*. sedes autem, ut apparet, sive theatri loca designat.

QVO-

(1) ficti argumenti. (2) lib. 5. c. 9. v. Svet. in Domit. c. 5. (3) in Pericl. p. 160. A.

CLXXV.

(1)

ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
KAL. OCTOBR.
OCTAVIO. M. F. BLANDO. MANCIPI. VIAR.
AREAM. RVDERIBVS. COMPLETAM
IN. PLANITIEM. REDIGENDAM. LOCAVIT
DECIVS. QVINTINVS
CVRATOR. OPER. PVBL. IDEMQ. PROBAVIT

M*ancipi Viarum* : ſic apud Gruterum (2) *Mancipi Viae Appiae* : & eadem fere ſignificatione alii *Mancipes Balnearum* , (3) *Mancipes Officinarum Aerariarum* (4) dicti ſunt. eſt autem *Manceps* redemptor operis faciendi , item conductor mercenariorum & operariorum , quaeſtus cauſſa : (5) & qui officinas conducit aut agros eadem de cauſſa. (6)

(1) ficti argumenti.
(2) p.622. n.2. v. Tacit. ann. l. 3. c. 31.
(3) Reineſ. Cl. 1. n. 120.
(4) Don. Cl. 8. n. 16.
(5) v. Svet. in Veſp. c. 1.
(6) v. Plin. l. 3. ep. 19. & ſenior. H.N. l. 10. c. 43.

CAP.

CAPVT V.

ELLOGIA

§. I.

ELLOGIA CAELITVM SANCTORVM

CLXXVI. (1)

ATHANASIVS. SANCTVS
PATER. ET. DOCTOR. ECCLESIAE
PONTIFEX. MAIOR. ALEXANDRIN.

CONCILIO. NICAEENSI. DIACONVS. INTERFVIT
PERPETVVMQVE. CVM. ARIANA. FACTIONE
BELLVM. SVSCEPIT. IN. PONTIFICATV
OB. CATHOLICAM. PROFESSIONEM. CONVICIIS
IMPROBORVM. APPETITVS. ET. IN. IVDICIVM
CALVMNIA. INSTRVCTA. VOCATVS. INSIDIIS. ETIAM. AD
CAEDEM. PARATIS. SAEPE. LATITARE. COACTVS
ORBEM. TERRARVM. EXSVL. PERAGRAVIT
EXEMPLVM. VBIQVE. INNOCENTIAE. ATQVE. CONSTANTIAE
MAXIMAS. INTER. CVRAS. ALEXANDRINIS. SVIS
SANCTISSIME. PRAEFVIT. ANNOS. SEX. ET. QVADRAGINTA
MAGNVS. DIVINARVM. LITTERARVM. INTERPRES
EGREGIVSQVE. VETERIS. DOCTRINAE. ATQVE. IVRIS
PROPVGNATOR HABITVS. EST

HVIC. ECCLESIA. VNIVERSA
IN. SACROSANCTIS. CONCILIIS
SVMMAE. INTEGRITATIS. VERAEQVE. SENTENTIAE
TESTIMONIVM. TRIBVIT

P*ontifex Major*: quum summum religionis & sacrorum magistrum antiqua formula *Pontificem Maximum* jamdiu appellemus; quidni, quos ab ejus honore proximos agnoscimus, & dignitate ceteris, qui *Pontifices* audiunt, majores sunt, veteri item appellatione *Pontifices Maiores* nominemus? neque enim raro id nomen inscriptiones exhibent, aut ea significatione usurpatum declarant, ut religionis caussa repudiare debeamus: (2) esto, iidem, quum in Codice Justinianeo (3) *Archiepiscopi* dicantur, hoc quoque designari titulo possint, cui nempe Latini saltem recentiores auctoritatem addidisse videantur.

Ob Catholicam Professionem : pro Vniversali *Catholicum* & Plinius dixit: (4) qua fere significatione Christiani scriptores usurpant . *Professio* autem tam de artibus, quam de vitae genere a Latinis dicitur ; *Professionem pietatis* habet Tacitus , (5) *Vltimae Professionis homines* Lampridius . (6)

(1) adsciti argumenti.
(2) Grut. p. 360. n. 8. l. 433. n. 4. &c.
(3) C. de sum. Trin. l. 7. &c. n. 15. & n. 55.
(4) H. N. l. 1. in elenc. l. 2.
(5) in Agric. c. 3.
(6) in Elag. c. 20.

CLXXVII. (1)

AMBROSIVS· AMBROSII· F· SANCTVS
PATER· ET· DOCTOR· ECCLESIAE
PONTIFEX· MAIOR· MEDIOLANENSIVM

QVI· DOMESTICIS· EXEMPLIS· AD· OMNEM· SANCTIMONIAM
ERVDITVS· INGENIO· ELOQVENTIA· LITTERIS· CLARVS
REI· CHRISTIANAE· ADMINISTANDAE· INVICTVM
ANIMVM· SVMMASQVE· VIRTVTES· ATTVLIT
A· SVSCEPTO· PONTIFICATV· PIETATIS· ET· SACRORVM
CVLTOR· ADSIDVVS· VETERIS· DOCTRINAE· STRENVVS
PROPVGNATOR· FVIT· PATRIMONIVM· SVVM· IN· ALIMENTA
PLEBIS· OPESQVE· SACRAS· CAPTIVIS· REDIMENDIS· PROFVDIT
POPVLVM· OMNESQVE·. ORDINES· CONCIONIBVS· SCRIPTIS
CONSILIIS· EXEMPLIS· SANCTISSIME· INSTITVIT
FACTIONEM· ARIANORVM· VIGILANTIA· COERCVIT
AEDIVM·SACRARVM·RELIGIONEM·AVCTORITATE·TVTATVS·EST
FL· THEODOSIVM· AVG· OB· THESSALONICENSIVM· CAEDEM
TEMPLI· ADITV· PROHIBITVM· DEO· CONCILIAVIT
AVGVSTINVM· AB· ERRORE· REVOCATVM· ORBI
CHRISTIANO· SANCTITATIS· EXEMPLAR· DEDIT

D*omesticis Exemplis* : sic Tullius M. Catonem adloquens , de proavo ejus rem attigit similem: (2) *De cujus*, inquit, *praestanti virtute quum vere graviterque diceres*, *Domesticum te habere dixisti Exemplum ad imitandum* .

Enimvero praeter Vranium Satyrum fratrem , & sororem Marcellinam , utrumque egregiis moribus, & praeclaris virtutibus spectatissimos , numerabat Ambrosius inter majores suos virginem sanctissimam Soteridem , sub Diocletiani principatu martyrii laude illustrem , de qua ipse haec ad Sororem perscripsit : (3) *Sed quid alienigenis apud te, Soror, utor exemplis, quam hereditariae castitatis inspirata successio parentis infusione martyris erudivit? . . . . . . qui enim fieri posset , ut sancta Soteris tibi non esset mentis auctor, cui auctor est generis?*

IOAN-

(1) adsciti argumenti, (2) pro Mur. c. 31. (3) l. 3. de virgin. p. 554. H. ed. Paris. 1586.

CLXXVIII. (1)

IOANNES· SANCTVS
DOCTOR· CHRYSOSTOMOS
PATER· ECCLESIAE
PONTIFEX· MAIOR· CONSTANTINOP·

PRIMVS· SACERDOTVM· MINORVM· CONCIONES ANTIOCHIAE· AD· POPVLVM· HABVIT· CIVESQVE SVOS· AD· RELIGIONEM· ET· VIRTVTEM· INSTITVENS AB· AVREA· ELOQVENTIA· COGNOMEN· INVENIT IDEM· DEDVCTVS· AB· IMPERATORE· ARCADIO· AVG· ECCLESIAE· CONSTANTINOPOLITANAE· SANCTISSIME PRAEFVIT· VITIORVM· OMNIVM· INSECTATOR ET· HAERETICARVM· FACTIONVM· HOSTIS· PRO MAIESTATE· SACERDOTII· TVENDA· PRO· ECCLESIAE LEGIBVS· CONSERVANDIS· SAEPE· IN· DISCRIMEN CAPITIS· VOCATVS· PERICVLA· IMMOBILI· PIETATE CONTEMPSIT· ODIA· IMPROBORVM· EXPLEVIT BIS· OMNIVM· BONORVM· MOERORE· IN· EXSILIVM ACTVS· MORTE· IN· EXSILIO· FORTISSIME· OPPETITA QVEM· ORBIS· TERRARVM· VT· PARENTEM· LVXIT

NOMEN· EIVS· IVSSV· INNOCENTII· I· PONTIFICIS· MAXIMI
FASTIS· EST· SACRIS· ADSCRIPTVM
CORPVS· AB· IMP· CAES· THEODOSIO· AVG· F· AVG·
TRIVMPHALI· POMPA· CONSTANTINOPOLIM· AD· TEMPLVM
MAXIMVM· EFFVSA· OBVIAM· CIVITATE· RELATVM· EST

HAereticarum Factionum; Tullius aliique e Latinis saepe *Haeresim* pro secta posuerunt. *Haereticus* Christianorum scriptorum est; eandemque vocem adjectivorum more usurpavit Arator. (2)

Majestate Sacerdotii: quid Latinis *Majestas* sit, maxime illa Sallustii declarant verba: (3) *Majores vestri parandi juris & Majestatis constituendae gratia, bis per secessionem armati Aventinum occupavere*. Tribunos enim plebis designare voluit, qui sancti & inviolabiles habebantur. quare idem est *Majestas* atque amplitudo & dignitas, quam nemo laedere, omnes revereri debeant.

(1) adsciti argumenti. (2) in Act. Ap. c. 16. l. 1. v. 611. (3) in Iugur. c. 35.

CLXXVIIII. (1)

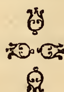
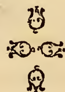
GREGORIVS· GORDIANI· F· SANCTVS
PATER· ET· DOCTOR· ECCLESIAE
PONTIFEX· MAXIMVS

POST· FORENSES· LABORES· QVVM· SENATORIO· ESSET· GRADV
ET·PRAEFECTVRAM·VRBANAM·PRO·EIVS·ORDIN· DIGNITATE· GESSISSET
HONORES·RELIQVOS· VT· MONACHVM·AGERET·FORTI·ANIMO·SPREVIT
PATRIMONIVMQ·SVVM· COENOBIIS· SEPTEM· EXAEDIFICANDIS· EFFVDIT
EXEMPLIS· INDE· CONTENTIONE· SCRIPTIS· ENISVS· EST· VT· AVITA
DOCTRINA· MANERET·IMMOBILIS·RESQVE· PVBLICA·PERDITIS·MORIBVS
AFFLICTA·IN·VETEREM·SPLENDOREM· REDIGERETVR· LEGATIONEM· AD
TIB· CONSTANTINVM· AVG· PELAGII· PONT· MAX· NOMINE· SVSCEPIT
IN· EAQVE· EVTYCHIVM· ANTISTITEM· CONSTANTINOP· NOVIS· REBVS
STVDENTEM· ERRORE· EXSOLVIT· IN· PONTIFICATV· MAXIMO· QVEM
HONOREM·INVITVS·ACCEPIT·ANNOS·XIIII·OMNIVM·VIRTVTVM·GENERE
ENITVIT· EGENORVM· ALTOR· CALAMITATVM· PROPVLSATOR· FVIT
CONCILIISQVE·EPISCOPOR·INDICTIS·SEDITIOSOS·HOMINES·COERCVIT
AC· VETEREM· MONACHORVM· SANCTIMONIAM· ·REVOCAVIT
RITVS· SANCTISSIMOS· INVEXIT· LEGES·ECCLESIAE· SALVTARES· TVLIT
BRITANNIS·AD·CHRISTIANAM·PROFESSIONEM·TRADVCTIS· APOSTOLVS
EIVS· GENTIS· DICTVS· EST

SECVNDVS· PONTIFICVM· MAXIMORVM
EX· REBVS· GESTIS
MAGNI· COGNOMEN· DVXIT

Coenobiis: Graeca quidem vox eſt, & a Graecis ad vitae ſocietatem & communitatem ſignificandam uſurpata: ſed pro ipſa etiam Coenobitarum domo poſuit Hieronymus, (2) & Latinis perſcripſit litteris.

Apoſtolus: Graeca item vox, ſed quam in vetuſtiſſimis Chriſtianorum ſcriptorum libris legimus, eamque Latina conſuetudine enunciatam. Romani tamen juriſconſulti litteras, quae *Appellatoriae* aut *Dimiſſoriae* dicebantur, ſaepe & *Apoſtolos* nuncupabant.

§. II.

(1) adſciti argumenti.

(2) l. 2. Comm. in c. 3. Lam. Hier.

§. I I.

ELLOGIA CLARORVM VIRORVM

CLXXX.

(1)

M. PORCIVS. M. F. CATO
CENSOR. COS. PRO. COS. PR. AED. Q. TR. MIL. EX. HISPANIA
CITERIORE. TRIVMPHVM. DEPORTAVIT EX. SARDINIA. Q. ENNIVM
POETAM. DEDVXIT. IN. CENSVRA. LVXVRIAM. PVLLVLANTEM
REPRESSIT. ATQVE. IN. COMPLVRES. NOBILES. ANIMADVERTIT
MVLTIS. INIMICITIIS. REI. PVBLICAE. CAVSSA. SVSCEPTIS. VSQVE
AD. EXTREMAM. SENECTVTEM. LAVDE. CREVIT. SCRIPSIT
ADOLESCENS. ORATIONES. SENEX. HISTORIAS. AGRICOLA. SOLERS
PERITVS. REI. PVB. IVRIS. CONSVLTVS. ORATOR. PROBABILIS
IMPERATOR. MAGNVS. HABITVS. EST

Aec e Catonis vita, quam Nepos Cornelius ſcripſit, deſumpta ſunt: cujus ſane ſtilus ellogiis texendis aptiſſimus mihi videtur.

(1) adſciti argumenti.

CXXXI.

(1)

CIVI
MAXIMO
DEC. DEC.
PVBLICE

M. TVLLIVS. M. F. CICERO
COS. PROCOS. PRAET. AED.
QVAEST. TRIB. MIL. AVGVR
IN. CONSVLATV. CONIVRATIONEM
L. CATILINAE. DEPREHENDIT ET. RE
PVBLICA. E. PERICVLIS. EREPTA. PRIMVS
OMNIVM. A. SENATV. PARENS. PATRIAE
APPELLATVS. EST
IN. PROCONSVLATV. CILICIA
PROVINCIA. SANCTE. ADMINISTRATA
IVSTI. ETIAM. TRIVMPHI. RES. GESSIT
IMPERATOR. AB. EXERCITV. DICTVS
PRIVATVS. QVOQVE. MAGNO. VSVI
REI. PVBLICAE. SEMPER. FVIT
IN. CVRIA. IN. ROSTRIS. IN. FORO
DEFENSOR. SENATVS. VINDEX. LIBERTATIS
ARTES. IDEM. ET. STVDIA
VNVS. EX. OMNIBVS. MAXIME. COLVIT
ORATOR. OPTIMVS. ET. PHILOSOPHVS
PRAESTANTISSIMVS. DISCIPLINAS
GRAECORVM. LATIO. INTVLIT

DEDIC.
KAL. APRIL.
AN. M. DCC.
LXXVIII.

Rpini ſtatua Tullii dedicata fingitur: quem utique honorem, ubicumque Latinae vigent litterae, nedum in patria meritus ille eſt.

IMP.

(1) adſciti argumenti.

CLXXXII. (1)

IMP. CAES. KAROLVS. V. AVG.
ANNOS. VNDEVIGINTI. NATVS. QVVM. IN. VTRAQVE
HISPANIA. ANNVM. TERTIVM. REGNARET
IMPERIVM. POPVLI. ROMANI. ACCEPIT
VOLVNTATE. FRIDERICI. SAPIENTIS. IMP. DESIGNATI
QVI. EVM. HONOREM. VLTRO. SE. MERENTI
DARE. ET. OPTIMO. CEDERE. PROFESSVS. EST
DVX. AETATIS. SVAE. FORTISSIMVS. REGEM
OPVLENTISSIMVM. ORBIS. TERRARVM. DEVICIT
TVRCARVM. EXERCITVS. FVDIT. AHENOBARBVMQVE
ARCHIPIRATAM. VICTORIIS. FEROCEM. COERCVIT
MVLEASSEM. IN. REGNVM. TVNETANVM. REDVCTVM
VECTIGALEM. FECIT. MELITAM. INSVLAM
EQVITIBVS. HIEROSOLYMARIIS. CONDONAVIT
BELLA. PRO. RELIGIONE. PATRIA. ADVERSVS
PERDVELLES. MVLTA. CONFECIT. PROVINCIIS. OMNIBVS
PACATIS. IMPERIVM. POST. ANNVM. XXXVIII.
VOLENS. LIBENSQVE. DEPOSVIT

Arolus V. : numerum ſane veteres adſcribere iis ſoliti, qui eundem Magiſtratum iterum aut ſaepius geſſiſſent; reges vero & Principes ſuos, qui cognomines eſſent, ad Graecorum conſuetudinem appoſito potius, quam numero diſtinxerunt. Capitolinus tamen de Gordiano Pio ſcribens ſic loquutus eſt: (2) *Dexippus quidem adſeverat, ex filio Gordiani Tertium Gordianum eſſe natum.*

(1) adſciti argumenti. (2) in Gordianis c. 23.

CLXXXII. (1)

NICOLAVS. V. PONT. MAX.
QVI. OPTIMIS. ARTIBVS. REVOCATIS
PRIMVS. BIBLIOTHECAM. VATICANAM
VETVSTISSIMIS. CODICIBVS
GRAECIAE. ET. ORIENTIS. EXSVVIIS
ORNAVIT

Raeciae & Orientis Exſuviis: Graecia Aſiaque omni a barbaris vaſtata, immunes belli atque incendiorum multis in locis manſere Codices: eos ergo *Exſuvias* appellari poſſe exiſtimavi, ut Livius de Hannibale & exercitu ejus dixit,

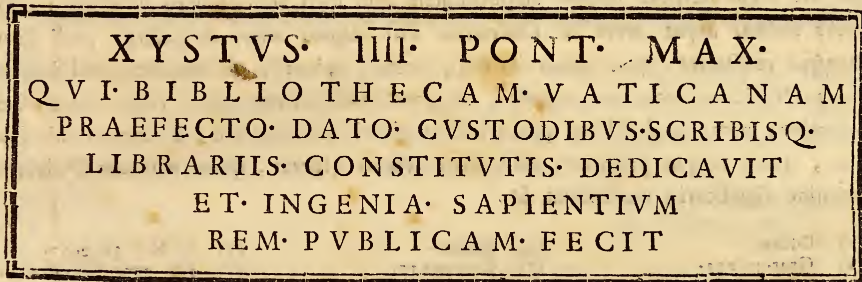
Exu-

(2) *Exſuvias non militum modo ſed etiam imperatorum portantem* : & Iuvenalis (3) *Bellorum Exſuviae* . neque porro arma tantum , ſed quaecumque hoſtis fuiſſent, *Exſuviae* dictae : *Dulces Exſuviae* a Didone appellantur , quae Aeneas dederat munera : (4) & Alpheſiboei venefica ſic cecinit : (5)

Has olim Exſuvias mihi perfidus ille reliquit
Pignora cara ſui .

(1) in aedib. Vatic. ad diaetam Card. Bibl.
(2) l. 30. c. 28.
(3) Sat. 10. v. 133.
(4) l. 4. v. 651.
(5) Virg. ecl. 8. v. 91.

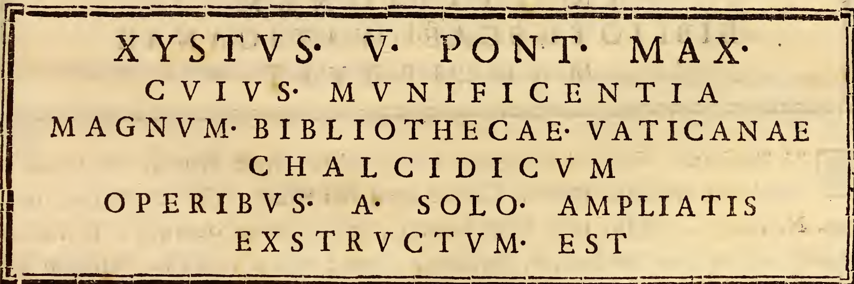
CLXXXIIII. (1)

XYSTVS. IIII. PONT. MAX.
QVI. BIBLIOTHECAM. VATICANAM
PRAEFECTO. DATO. CVSTODIBVS. SCRIBISQ.
LIBRARIIS. CONSTITVTIS. DEDICAVIT
ET. INGENIA. SAPIENTIVM
REM. PVBLICAM. FECIT

REm Publicam Fecit : id eſt omnium communia . ſic olim Plinius eodem in argumento loquutus de Aſinio Pollione , (2) *Qui primus bibliothecam dicando ingenia hominum rem publicam fecit .*

(1) ibidem .
(2) H. N. l. 35. c. 2.

CLXXXV. (1)

XYSTVS. V. PONT. MAX.
CVIVS. MVNIFICENTIA
MAGNVM. BIBLIOTHECAE. VATICANAE
CHALCIDICVM
OPERIBVS. A. SOLO. AMPLIATIS
EXSTRVCTVM. EST

CHalcidicum : in monumento Ancyrano legimus , *Curiam & Continens Ei Chalchidicum Templumque Apollinis* : (2) *Chalchidicum* igitur, ſive ut habet Vitruvius (3) *Chalcidicum* neque Curia erat neque templum . adde jam , neque Baſilica, quum Vitruvius Chalcidica in extremis Baſilicarum partibus conſtitui jubeat . (4) apud

apud Reinesium vero (5) in veteri inscriptione junguntur *Chalcidicum* & *Schola*, ut a Schola etiam differre dicendum sit. ex his porro illud etiam colligas, licet, aedificium fuisse ejusmodi, ut non solitarium staret, sed alteri adhaereret. Festus fuisse ait *genus aedificii ab urbe Chalcidica dictum*. nomen certe externum fuisse Dio quoque indicat sic appellans, (6) *και το χαλκιδικον ωνομασμενον*. Oecum enimvero amplum magnumque fuisse puto in aedibus publicis exstructum publicorum conviviorum caussa, qualem Sosius Pergami straverat, *quem*, inquit Plinius, (7) *vocant asaroton oecon*. in hanc opinionem Arnobii locus ille vulgatus me adduxit: (8) *Describuntur Dii vestri in tricliniis caelestibus atque in Chalcidicis aureis cenitare*. atque hic idem scriptor operis amplitudinem alio loco non obscure significat: (9) *Avet animus atque ardet in Chalcidicis illis magnis atque in palatiis coeli Deos Deasque conspicere*. quae quum ita sint, nemo, opinor, qui amplum illud bibliothecae Vaticanae conclave viderit, *Magnum Chalcidicum* minus recte appellatum judicabit. nam quod ibidem pro tricliniis plutei librorum sint, & animus illic potius, quam corpus pascatur; nihil plane referre videtur, quum neutrum Chalcidici nomine significari, manifestum sit.

(1) ibidem.
(2) Grut. p. 232.
(3) l. 5. c. 1.
(4) ibidem.
(5) Cl. 7. n. 15.
(6) l. 51. p. 459. D.
(7) H. N. l. 36. c. 25.
(8) adv. gent. l. 4. p. 149.
(9) l. 3. p. 105.

CLXXXVI. (1)

CLEMENS· VIII· PONT· MAX·
HIC· FVNDVM· VENTICANVM
IN· TVITIONEM
BIBLIOTHECAE· VATICANAE
MANCIPAVIT

IN *Tuitionem*: sic apud Gruterum: (2) *Inlatis Arcae Seviror. Ob Locum Et Tuitionem Statuae* HS N. IIII. & apud Fabrettum, (3) *Et Tuition. Dedit* HS N. CCXXXXII. similis vero hisce formula, quae saepius occurrit, *In Tutelam Dedit*, aut *Datis in Tutelam*, & hujusmodi: quare eodem modo *In Tuitionem* scribere licuit.

Mancipavit: id est addixit. Plinius: (4) *Pro quingentis millibus nummum, quae in alimenta ingenuorum promiseram, agrum ex meis longe pluris actori publico Mancipavi*.

PAVL-

(1) ibidem.
(2) p. 348. n. 1.
(3) p. 485. n. 160.
(4) lib. 7. ep. 18.

CLXXXVII.

(1)

PAVLLVS· V· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAE· VATICANAE
CONCLAVIA· ADSTRVXIT· BINA
GRAECOS· SYRIACOS· PERSICOS· CODICES
ET· LITTERATAS· E· TILIA· TABELLAS
INTVLIT

L*itteratas E Tilia Tabellas*: hi ſunt libri, quos memorat Vlpianus, *in philyra aut in Tilia, ut nonnulli conficiunt*. (2) pugillares ex ea arbore cur fierent, ne mirere: *materies*, inquit Plinius, (3) *teredinem non ſentit*. quaedam de his, eaque digna, quae legas, ſcripſit Maffejus. (4)

(1) ibidem.
(2) lib. 32. D. l. 52.
(3) H. N. l. 16. c. 14.
(4) Diplom. p. 70.

CLXXXVIII.

(1)

GREGORIVS· XV· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAM· PALATINAM
QVAM· A· DVCE· BAVAR· MAXIMILIANO
DONO· ACCEPERAT
VATICANAE· AMPLIFICANDAE
DESTINAVIT

A *Duce Bavarico*: non militare tantum, ſed civile quoque vocabulum eſt *Dux*: de Tiberio Principe uſurpavit Phaeder: (2)

Tum ſic jocata eſt tanti majeſtas Ducis.

& oratorem Tullius *regendae civitatis Ducem* appellavit. (3) quare ſatis latine loquuti videntur, qui Principem ſuum *Ducem* nominaverunt: quamquam olim Bembus *Regem Vrbini* dicere maluit, alii *Tetrarcham* ſcribendum exiſtimarunt. adde, apud veteres quoque dominantium nomina varia fuiſſe, & uſu potius, quam ſenſu percepta; quum minus fere enunciarent, quam quod in illis auctoritatis poteſtatiſque eſſet: nam, exempli cauſſa, qui Romae *Dictator* aut *Princeps* audivit, multo plura potuit, quam verba ipſa ſonare videantur.

(1) ibidem.
(2) l. 2. fab. 5. v. 23.
(3) de orat. l. 3. c. 17.

CLXXXVIIII. (1)

VRBANVS. VIII. PONT. MAX.
HIC. PALATINAE. BIBLIOTHECAE. LIBROS
IN. VATICANA. ORDINARI. IVSSIT
GRAECOS. CODICES.
LOMELLINI. PONTIF. BELVNENS.
DONVM. DEDIT

ORdinari Iuſſit: Svetonius de C. Meliſſo, quem Auguſtus bibliothecis ſuis praefecerat: (2) *Quo*, inquit, *delegante curam Ordinandarum bibliothecarum in Octaviae porticu ſuſcepit*.

Belunum ſupra Feltriam ſitum in finibus Venetis. Rheticum tamen oppidum appellare Plinius videtur, quum ait, (3) *Feltrini & Tridentini & Berunenſes Rhetica oppida*: ſiquidem ut Cellarius ſuſpicatur, *Berunenſes* iidem ſint, qui *Belunenſes*. at in Plinio Elzeviriorum leges *Bernenſes*.

(1) ibidem. (2) de illuſtr. Gramm. c. 21. (3) H. N. l. 4. c. 19.

CLXXXX. (1)

ALEXANDER. VII. PONT. MAX.
HIC. VETERES. LIBROS
QVOS. DVCES. VRBINATIVM
LONGO. STVDIO. CONGESSERANT
IN. BIBLIOTHECAM. VATICANAM
DEPORTANDOS. CVRAVIT

VRbinatium: quidni, inquies, Vrbinatum? at recte utrumque ſcribimus. inſcriptio apud Fabrettum (2) habet *Canarthae Principis Gentium Baquatium*: in praeclaro Secuſini fornicis titulo (3) leges *Adanatium*, *Savincatium*, *Quadiatium*; quin & Cottius dicitur *Praefectus Ceivitatium*, *Quae Subſcriptae Sunt*: ut apud Horatium occurret (4) *Dos eſt magna Parentium*, & ſimilia apud alios ejuſdem aetatis Scriptores, quorum exemplis nihil opus eſt.

Deportandos curavit: proprium verbum eſt *Deportare*, quum res de uno in alium tran-

transferuntur locum: ut apud Nepotem, (5) *Offa ejus in Cappadociam ad matrem Deportanda curarunt*. alias idem ac *ferre* aut *circumferre*. (6)

(1) ibidem.
(2) p. 379. n. 32.
(3) Maff. M. V. p. 234.
(4) l. 3. od. 24. v. 21.
(5). in Eum. c. ult.
(6) Svet. in Aug. c. 78.

CLXXXXI. (1)

INNOCENTIVS· XI· PONT· MAX·
HIC· BIBIOTHECAM· VATICANAM
SINENSIVM· LIBRIS
QVALES· EVROPAEI· REDDIDERE
AVTOGRAPHISQVE· VETERVM· CODICIBVS
ATQVE· APOGRAPHIS· ADORNAVIT

A*Vtographisque* . . . *Atque Apographis*: utrumque vocabulum a Latinis usu perceptnm: Svetonius de Augusti scripto, (2) *Nec id dubium est Autographa quadam epistola*. *Apographon* habet Plinius de tabulae exemplari; (3) at de scriptis Tullius usurpavit, quamquam Graecis usus litteris: (4) Απογραφα, inquit, *sunt*, *minore labore fiunt*.

(1) ibidem.
(2) in Aug. c. 71.
(3) H. N. l. 35. c. 11.
(4) ad Att. l. 12. ep. 52.

CLXXXXII. (1)

ALEXANDER· VIII· PONT· MAX·
HIC· VTRIVSQVE· LINGVAE· CODICES
QVOS· REGINA· SVEDORVM· CHRISTINA
LECTISSIMOS· RELIQVERAT
IN· BIBLIOTHECAM· VATICANAM
INFERRI· IVSSIT

V*Triusque Linguae Codices*: Vtraque lingua Latinis dicitur Graeca & Latina: Horatius Maecenatem adloquens (2)

Docte sermones utriusque linguae

& alio loco, (3)

. . . . *at sermo lingua concinnus utraque*.

Svetonius vero de Claudio Aug. (4) *Cuidam barbaro Graece & Latine differenti, cum utroque, inquit, sermone nostro sis peritus.*

(1) ibidem.
(2) lib. 3. od. 8. v. 5.
(3) serm. l. 1. sat. 10. v. 23.
(4) in Claud. c. 42.

CLXXXXIII. (1)

CLEMENS. XI. PONT. MAX.
HIC. EDENDORVM. IN. VRBE. LIBRORVM
EXEMPLA. BIBLIOTHECAE. VATICANAE
SINGVLA. DECRETO. ADDIXIT
VETERES. EX. OMNI. ORIENTE. PLVRIMOS
PER. SIM. ASSEMANVM. COMPARAVIT

EX *Omni Oriente*: sic veteres designabant Syriam potissimum & finitimas Iudaeorum gentes. Iustinus de Iudaeis: (2) *Primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt.* Svetonius, (3) *Percrebuerat Oriente toto vetus & constans opinio, esse in fatis, ut eo tempore Iudaea profecti rerum potirentur.*

(1) ibidem. (2) l. 36. c. 3. (3) in Vesp. c. 4.

CLXXXXIIII. (1)

BENEDICTVS. XIII. PONT. MAX.
HIC. BIBLIOTHECAE. VATICANAE
LIBROS. VETERES. LATINOS. GRAECOSQ.
ET. EX. ATHO. QVOSDAM. AVECTOS. ADTRIBVIT
NOVOS. LITTERARVM. FORMIS. EXPRESSOS
PLVRES. SVPERADDIDIT

L*itterarum formis*: φράσις a Tullio est, inventum aliorum. nam de corporum concursione fortuita scribens, ex qua mundum effici quidam contendebant, *Hoc*, inquit, (2) *qui existimat fieri potuisse, non intelligo, cur non idem putet, si innumerabiles unius & viginti Formae litterarum vel aureae vel quales libet, aliquo conjiciantur, posse ex his in terram excussis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici.*

CLE-

(1) ibidem. (2) de N. D. l. 2. c. 37.

CLXXXXV. (1)

CLEMENS· XII· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAM· VATICANAM
AD· TERTIVM· CONCLAVE· PRODVXIT
PRISCAS· FIGLINAS· LITTERATAS· PAPYROS
MISSILIA· AVGG· NOMISMATA· DICAVIT
SVMPTIBVS· SVBLATIS· CENSVM· AVXIT

M*issilia Augustorum Nomismata* : nummos scilicet , quos Principes dono dare solebant, ut Augustus , de quo Svetonius : (2) *Modo munera dividebat vestem & aurum & ar entum : modo Nummos omnis notae etiam veteres regios ac peregrinos* . porro *Missilia* veteres appellabant, quaecumque populo spargerentur , mitterenturve : (3) quare & magnos illos nummos , quibus veteres non emendi, sed munerandi caussa utebantur, sic appellare licuit.

Censum Auxit: fundos nempe & bona, unde proventus essent majores . *Censum* enim Latini patrimonium cujusque appellabant: hinc & *Senatorius* & *Equestris Census* privatae Senatorum & equitum opes sunt dictae : quo pertinet illa Plinii querela: (4) *Senator Censu legi coeptus , judex fieri censu : magistratum ducemque nil magis exornare, quam Census* .

(1) ibidem .
(2) in Aug. c. 75.
(3) v. Svet. in Cajo c. 18. & in Ner. c. 11.
(4) H. N. l. 14. in prooem.

CLXXXXVI. (1)

BENEDICTVS· XIIII· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAE· VATICANAE
OTTOBONIANAM· ADIVNXIT
MVSEVM· CHRISTIANVM· FECIT
NVMMIS· PONTT· MAXX· SCILLANAM· SERIEM
AVGVSTORVM· CARPEGNANAM· ADIECIT

S*cillanam seriem . . . Carpegnanam*: id est nummos a Xaverio Scilla collectos, quorum idem formas vulgavit , docteque descripsit : (2) & nummos item Casparis Carpegnae Card. in quos exstant C. V. Philippi Buonarroti observationes illae cedro dignae, (3) quas eruditi nunquam contemnent.

CLE-

(1) ibidem .
(2) Romae 1715.
(3) ibid. 1698.

CLXXXXVII. (1)

CLEMENS· XIIII· PONT· MAX·
HIC· BIBLIOTHECAE· VATICANAE· MVSEIS
REGVM· COAEQVALIVM· NOMISMATA
GEMMAS· NVMMOSQVE· ANTIQVOS
FICTILIA· ETRVSCA· SIGNAQ· AEREA· ADDIDIT
LITTERATAS· PAPYROS· ORNATV· EXCOLVIT

REgum coaequalium: id eſt qui eodem tempore regnabant. Iuſtinus de Hierone: (2) *Eidem in ludo inter Coequales diſcenti*. nam & *Aequalis* non modo de aetate, ſed etiam de tempore uſurpatur, ut apud Tullium: (3) *Philiſtus Aequalis illorum temporum*.

Fictilia Etruſca: ſic enim appellant: nec vero ea repudianda appellatio, quod vaſa ejuſmodi ab aliis etiam affabre ficta conſtet: quum plerique Etruſcos figulos imitati videantur, qui ſane argillam inter primos ceteris felicius tractaſſe feruntur.

(1) ibidem. (2) l. 23. c. 4. (3) de Div. l. 1. c. 20.

CLXXXXVIII. (1)

PIVS· VI· PONT· MAX·
CVIVS· LIBERALITATE
BIBLIOTHECAE· VATICANAE· MVSEA
NVMMIS· AVREIS· LOCVPLETATA
SIGNIS· TABVLISQVE· AEREIS· INSTRVCTA
LAETO· CVLTV· ET· MAGNIFICO· ORNATA· SVNT

MVlta deinde in Bibliothecam Vaticanam a munificentiſſimo Principe inlata, quae ampliore ellogio digna alii perſequentur: qui & de Muſeo Piano addent; quod in proximo exſtructum eſt, & ſtatuis ſignisque omnis generis in eam ſpeciem exornatum, ut poſteris quoque noſtris in miraculo futurum ſit.

RO-

(1) ibidem.

CLXXXXVIIII. (1)

ROBERTVS· BELLARMINVS
MARCELLI· II· PONT· MAX·
SORORIS· FILIVS
VIR· VENERABILIS
QVEM· CLEMENS· VIII· PONTIFEX· MAX· OB· SINGVLAREM
DOCTRINAE· LAVDEM· DE· SOCIETATE· IESV· IN· PATRVM
CARDINALIVM· COLLEGIVM· ADLEGIT· ET· CAMPANORVM
ARCHIEPISCOPVM· DIXIT· PAVLLVS· V· PONTIFEX· MAXIMVS
REI· CHRISTIANAE· CAVSSA· SIBI· A· CONSILIIS· ESSE· IVSSIT
FVIT· IN· EO· INNOCENTIA· EXIMIA· ABSTINENTIA· SVMMA
RELIGIO· MAXIMA· QVVMQVE· ESSET· INGENIO
EXCELLENTI· DOCTRINA· ET· ELOQVENTIA· PARI
SCRIPTIS· ET· REBVS· GESTIS· CLARISSIMVS
IDEMQVE· PLVRIMVM· APVD· OMNES· PRVDENTIA
AVCTORITATE· GRATIA· POSSET· PVDOREM· NON
DIMISIT· ANIMOS· NVMQVAM· EXTVLIT

Ampanorum : ita veteres appellarunt , qui deinde *Capuenſes* dicti , ut apud Gruterum in titulo ſequioris aetatis, *Ordo Capuenſis*. (2) nam Livius quidem cives Capuae non ſemel *Campanos* vocat , (3) eademque appellatione Tullius deſignaverat: (4) Varro autem & hoc tradidit , non, *ut ſit a Roma Romanus*, *ſic ex Capua dici oportere Capuanus* : (5) quamquam in Goltzii nummis legit Cellarius ΚΑΠΥΑΝΩΝ. nec tamen mirandum alio urbem , alio cives nomine nuncupatos, quum & *Meſſana* dicta , quae olim Zancle erat , cives contra *Mamertini* paſſim appellati fuerint: (6) cujus nominis cauſſam Feſtus expoſuit. (7)

Animos Numquam Extulit : quidni *Animum* , inquies , quum de uno homine ſermo ſit? nempe quia Tullium , quum licet, ſequor, cujus illa ſunt, (8) de Clodio : *Quamquam & inſolentia dominatus Extulerat Animos* : & de odio , in quo Romani erant apud exteras nationes, (9) *Quae civitas eſt in Aſia, quae non modo imperatoris aut legati, ſed unius tribuni militum Animos ac ſpiritus capere poſſit* ? alia vero & Tullii & aliorum exempla tute inveneris , ea ſi animum advertes.

IOAN-

(1) adſciti argumenti.
(2) 8. 459. n. 1.
(3) lib. 7. c. 29. &c.
(4) Agr. 1. c. 7.
(5) L. L. l. 9. c. 1.
(6) Plin. H. N. l. 3. c. 8.
(7) v. *Mamertini*.
(8) pro D. S. c. 55.
(9) pro l. Man. c. 22.

CC. (1)

IOANNES· BAPTISTA· FAVRES
ROMANVS· IN· AMPLISS· ORDIN· VITERB·COOPTATVS
IN· SOCIETATE· IESV· QVAMDIV· EA· STETIT
SODALIS· PROFESSVS· SACERDOS· ANNOS· LII·
PRAEFECT· SODALIVM· MARIALIVM· COLLEGII· ROM·
DOCTOR·DECVRIALIS·SACR·DISCIPLINIS·TRADENDIS

AB· IPSA· ADOLESCENTIA· OSOR·DESIDIAE·DOMITOR
CVPIDITATVM· SVMMA· DEVM· RELIGIONE· COLVIT
MAGNAMQVE· DEI· MATREM· AVGVSTE· VENERATVS
EST· HVMANOS· CASVS· FORTI·ANIMO·SEMPER· TVLIT
CONVICIA· INSECTATIONES· PROPOSITI· TENAX
CONTEMPSIT· IN· STVDIOSAE· IVVENTVTIS·MORIBVS
CONFORMANDIS· IN· INFIMA· ETIAM· PLEBE
INSTITVENDA· REGENDA· DIVTVRNAM· OPERAM
ET· VTILEM· POSVIT· IDEM· EXCELLENTI· INGENIO
FLORENS· STVDIIS· LITTERISQ·DEDITVS· ATQVE· OMNI
DOCTRINA· ORNATISSIMVS·MVLTA·AD·ERVDITIONEM
LITTERASQVE· FOVENDAS· PLVRIMA· PRO· ECCLESIA
TVENDA· SCRIPSIT· EGREGIE· DICTAVIT· EDIDIT
THEOLOGVS· AETATIS· SVAE· PRAESTANTISSIMVS
HABITVS· EST

S*odalis Professus* : id eſt qui nomen dedit fidemque ſuam obligavit. nam *Profiteor* ſaepe abſolute uſurpatur. Vellejus ; (2) *Nam & quaesturam petentes, quos indignos judicavit , Profiteri vetuit*. & Salluſtius : (3) *Quod intra legitimos dies Profiteri nequiverit*. item de peſſimo profeſſionis genere Ovidius : (4)

Multa Profeſſarum queſtibus apta Venus.

Theologus : Viri hujus optimi ſummam in theologicis doctrinam grata adhuc recordatione perſequimur quicumque docentem audivimus, & diſputantem mirati ſumus : de quo illud vere praedicamus , uni maxime omnes theologiae fontes patuiſſe.

HOR-

(1) Viterbii in Curia.
(2) l. 2. c. 92.
(3) in Catil. c. 18.
(4) in Faſt. l. 4. v. 866.

ccl· (1)

HORTENSIVS· PAVLLI· F· QVINTIANVS
D· ARRETIO
SODALIS. ARCADICVS

INTER· POETAS· LATINOS· CLARITATE· INGENII
ET· MAGNILOQVENTIA· SVI· TEMPORIS· PRIMVS
IN· CAPITOLINO· CERTAMINE· QVVM· ESSET
ANNORVM· XX· OMNIBVS· SENTENTIIS· IVDICVM
CORONAM· TVLIT

IN veteri inscriptione apud Muratorium leges : (2) *Hic Cum Esset Annorum* XIII· *Romae Certamine Sacro Iovis Capitolini Lustro Sexto Claritate Ingenii Coronatus Est Inter Poetas Latinos Omnibus Sententiis Iudicum* . (poetae huic nomen fuit *L. Valerio L. F. Pudenti*, quem Histonienses statua donaverunt) late nimimirum *Iudicis* nomen patet , atque a foro & tribunali ad sapientium consessus & litteratorum pertinet pluteos : itaque Horatius Albium Tibullium sic compellavit: (3)

Albi nostrorum sermonum candide Iudex .

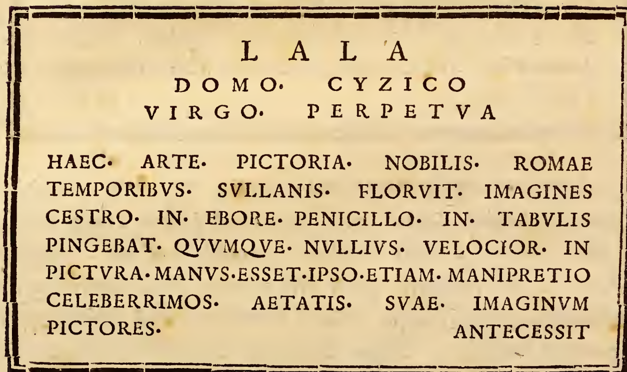
(1) ficti nominis. (2) p. 653. n. 4. (3) l. 1. epist. 4. v. 1.

§. I I I.

ELLOGIA ILLVSTRIVM FEMINARVM

CCII· (1)

L A L A
DOMO· CYZICO
VIRGO· PERPETVA

HAEC· ARTE· PICTORIA· NOBILIS· ROMAE TEMPORIBVS· SVLLANIS· FLORVIT· IMAGINES CESTRO· IN· EBORE· PENICILLO· IN· TABVLIS PINGEBAT· QVVMQVE· NVLLIVS· VELOCIOR· IN PICTVRA· MANVS· ESSET· IPSO· ETIAM· MANIPRETIO CELEBERRIMOS· AETATIS· SVAE· IMAGINVM PICTORES· ANTECESSIT

DE Lala Cyzicena quae hic celebrantur, a Plinio desumpta sunt, qui eam Marci Varronis juventa Romae inclaruisse tradit: nec a Iunio aliud de ea quid praeterea repertum video.

Cestrum: Κεστρον Graecis, viriculum est scalpendo aptum a Κεω *findo*, unde & Κεντεω ac Κεντοω *pungo*, item Κεστος *affabre scalptus*: ut apud Homerum Κεστον ἱμαντα, (3) quae interpretes quidem vertere *acu pictum cingulum*, at Martorellius reddenda esse contendit, *affabre scalptum baltheum*. (4)

Manipretium & *Manupretium* tam de pretio sive mercede dicitur, quae artifici datur, quam de ipsa artificis opera. in Faleriensi inscriptione legimus (5) *Ex Conlatione Manipretii*: & apud Livium, (6) *In auro praeter Manus pretium nihil intertrimenti fit*. contra Asconius, *Manupretium* inquit, *dicitur, ubi non tam materiae ratio, quam manus atque artis ducitur*. (7) & Cajus jurisconsultus, *Quia plerumque plus est in manus pretio, quam in re*. (8) quare non audiendus Cujacius, qui Plinii verba *Artis vero tantae, ut multum manipretio antecederet*, sic refingebat, *Immanitate precii antecederet*.

SA-

(1) pro pinacotheca.
(2) H. N. l. 35. c. 11.
(3) Iliad. l. 14. v. 214.
(4) Th. Cal. l. 1. p. 153. v. Salmas. in Solin. p. 231. D.
(5) de st. insc. lat. p. 452.
(6) l. 34. c. 7.
(7) in Verr. 3. c. 56.
(7) D. l. ult. t. 16. L. 13.

CCIIII·

(1)

SABINA· FABI· F· MALLIANA
RARISSIMA· FEMINA
VXSOR· MARCI· NVMERIANI
MATER· SENATORVM· DVORVM
QVAE· FORMA· PRAESTANS· VIRTVTE
PRAESTANTIOR· MAIORIBVS· EX· QVORVM
DIGNITATE· SVMMO· IPSA· HONORE· AFFECTA
EST· ORNAMENTA· NON· MINORA·EX·SVA·LAVDE
REDDIDIT· IVSTITIAM· PIETATEMQVE·A·PVERITIA
COLVIT· OFFICIVM·A·NEMINE· SVVM· DESIDERARI
PASSA· EST· DIGNITATEM· SEMPER· COMITATE
TEMPERAVIT· INGENIO· FVIT· EXCELLENTI
ELOQVIO· PERSPICVO· SVAVI· MATERFAMILIAS
DILIGENTISSIMA· FAMVLOS· BENIGNE· HABVIT
OPES· DOMESTICAS· PARSIMONIA· AVXIT· IN
SENECTVTE· ANIMVM· FORTEM· MAGNVMQVE
AFFECTO· PERDIV· CORPORE· NVMQVAM· EXSVIT

M*Ajoribus* · · · · ſententiam & verba Tullius dedit, qui Caeciliae Balearici filiae, Nepotis ſororis laudes ſic attigit: (2) *Spectatiſſima femina, quae quum patrem clariſſimum, ampliſſimos patruos, ornatiſſimum fratrem haberet; tamen, quum eſſet mulier, virtute perfecit, ut quanto honore ipſa ex illorum dignitate afficeretur, non minora illis ornamenta ex ſua laude redderet.*

Famulos: hoc malui ſcribere, quam *Servos*, quod nunc ingenuis fere utimur. *Famuli origo*, inquit Feſtus, *ab Oſcis dependet, apud quod Servus Famel nominabatur, unde & Familia vocata.* jam vero Vlpianus (3) haec habet: *Familiae appellatione omnes, qui in ſervitio ſunt, continentur, etiam liberi homines, qui ei bona fide ſerviunt, vel alieni.* ergo & *Famuli* rectius hi, quam *Servi* appellantur, quum ea vox libertatem non excludat.

(1) ficti nominis. (2) pro Roſc. Amer. c. 50. (3) l. 25. D. de aed. edict. & redhib.

CCIIII·

(1)

OCTAVIA· MARCI· FESTI· F·
RVFINA· F· C·
MATER· TERENTII· RVFINI
QVI· IN· MEMORIAM· EIVS
SALIENTES· ET· LACVS
IN· FORO· SVA· IMPENSA· FECIT

C. F. *Clariſſima Femina*: id jam appoſitum matronis illuſtribus antiquitus adtributum diximus. porro veteris quoque conſuetudinis eſt, laudi feminis vertere,

quae parentes earum aut filii recte vel ſplendide fecerint. in Iuliae Lucillae titulo leges apud Gruterum, (2) *Cujus Pater Thermas Ocriculanis A Solo Extructas Sua Pecunia Donavit*: in aliis adſcripta filiorum nomina, qui vel ad Principatum perveniſſent, vel inſignem aliquam laudem meriti eſſent.

(1) ficti nominis. (2) p. 422. n. 9.

CCV. (1)

DOMITILLA· FABI· DRVSIANA· C· F·
MATRONA· FRVGI· MVNIFICA
QVAE· IN· HONOREM· CLAVDI. DRVSIANI
PATRIS· SVI
PATRONI· COLLEGI
LEGAVIT· SODALIBVS· MARIALIBVS
VICI· LAVRI
FVNDVM· DRVSIANVM· QVI· EST· VIA
AVRELIA· AD· MILLIAR· III· INTER
PRAEDIVM· MARCI· GALBIANI· ET
PRAETORIVM· SEIANVM

Domitilla Fabii: adde *Vxſor*, quam vocem veteres ex conſuetudine omittebant. itaque occurret ſaepe *Agrippina Germanici*, *Metella Craſſi*, *Clodia Avieni* & id genus alia.

Praetorium Sejanum: id eſt villam in agro minime ruſticam, ſive aedes, in quibus Seji ruſticandi cauſſa habitant: ſic enim veteres appellabant, ſimilitudine e caſtris ducta, quod inter ruſticorum caſas emineret non minus, quam Praetoris tentorium inter cetera militum tabernacula ſub pellibus hiemantium. de Auguſto Svetonius: (2) *Ampla & operoſa Praetoria gravabatur*: eaque modica, ut idem addit, *non tam ſtatuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xyſtis & nemoribus excoluit*. idem de Cajo Aug. (3) *In exſtructionibus Praetoriorum atque villarum, omni ratione poſthabita, nihil tam efficere concupiſcebat, quam quod poſſe effici negaretur*. rem quoque eandem deſignat Iuvenalis, quum ait, (4)

Criminibus debent hortos, Praetoria, menſas.

Palladius demum quo loco aedes Domini in agris aedificandae ſint, tradens, ſic loquutus eſt: (5) *Ipſius Praetorii ſitus ſit loco aliquatenus erectiore & ſicciore, quam cetera.*

CAP.

(1) ficti nominis pro Schola ſodalium.
(2) in Aug. c. 12.
(3) in Cajo c. 37.
(4) Sat. 1. v. 75.
(5) R. R. l. 1. c. 8.

CAPVT VI.

CONSTITVTIONES PVBLICAE

§. I.

LEGES ET EDICTA

CCVI. (1)

M. CLAVDIVS. M. F. BASSVS. II. VIR. PATRIBVS. AVCTORIBVS. POPVLVM IVRE. ROGAVIT. POPVLVSQVE. IVRE. SCIVIT. IN. FORO. PRO. AEDIBVS PVBLICIS. A. D. III. KAL. NOVEMBR. ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
QVAE. BACCHANALIA. HACTENVS. STATIS. DIEBVS. ANTE. IEIVNIVM SOLLEMNE. QVOTANNIS. CELEBRATA. SVNT. QVAEQVE. PER. EOS DIES. CONVIVIA. PVBLICA. VENATIONES. POMPAE. LVDIQVE. SCENICI FVERVNT. EORVM. NE. QVID. POSTEA. IISDEM. DIEBVS. IN. VRBE VSPIAM. AVT. IN. AGRO. FIAT. MAGISTRATVSVE. QVIVE. AMERIAE IVRE. DICVNDO. PRAEERVNT. NE. QVA. VISCERATIO. DETVR. NEVE QVI. LVDI. IN. THEATRO. AVT. IN. FORO. IIS. DIEBVS. FIANT SPECTENTVRVE. CVRANTO
QVICVMQVE. POST. HANC. LEGEM. ROGATAM. INTERDIV. NOCTVVE PER. VRBEM. PERSONATVS. QVEM. DEDVXERIT. COMITATVSVE. FVERIT IS. SCVTAT. C. N. IN. PVBLICVM. DARE. DAMNAS. ESTO
SVPPLICATIONES. AD. CAELITVM. SANCTORVM. TEMPLA. PER. EOS. DIES QVOTANNIS. SVNTO. EIVSQVE. REI. CAVSSA. AEDITVI. TEMPLA. OMNIA APERTA. FESTOQVE. CVLTV. ORNATA. HABENTO
CONVICTIBVS. CVNCTI. SESE. ABSTINEANT. NEVE. MVTITATIONES CENARVM. FIANT. VIRGINES. MATRONASVE. NE. QVIS. CHOREARVM DVCENDARVM. CAVSSA. DOMVM. SVAM. INVITET. RECIPIATVE. NEVE EIVS. REI. ERGO. FIDICINES. TIBICINESVE. AVT. SCENICOS. QVOSVE ARTIFICES. APVD. SE. HABEAT
SI. QVIS. CIRCVLATOR. PLEBEM. PER. EOS. DIES. IN. FORO. AVT. PER VICOS. CANTV. SALTATIONIBVS. PRAESTIGIIS. ALIISVE. LVDICRIS CONCIERIT. TENVERITVE. DVVMVIRIS. EO. NOMINE. COERCENDI MVLTAEVE. DICENDAE. IVS. POTESTASVE. ESTO
EQVIRIA. IN. VRBE. AVT. SVB. VRBEM. NE. SINT. QVAE. POSTHAC. MENSE MAIO. QVO. DIE. MAGISTRATVS. EDIXERINT. CELEBRANTOR
QVOMINVS. PER. EOS. DIES. EXPERIMENTA. DOCTRINARVM. IN. LVDIS POETARVMQVE. CONVENTVS. HABEANTVR. DVM. NEQVE. MAGISTRI ABSINT. NEQVE. QVID PRAEFECTIS. INVITIS. FIAT. HAC. LEGE. NIHILVM ROGATOR

Mutitationes Cenarum : novum apud Grammaticos nostros atque inauditum vocabulum *Mutitatio* , sed Latinum tamen & ipso Augusti saeculo usurpatum : nuper enim in Verrii Kalendario Praenestino apparuit : *Nobilium Mutitationes Ce-*

narum

narum Solitae Sunt Frequenter Fieri . quare jam contemnenda Henrici Stefani & Hadriani Turnebi Gelliana lectio , (2) *Principes civitatis* , *qui ludis Megalensibus antiquo ritu Mutuitarent* : retinendumque *Mutitarent* , ut in antiquis codicibus scriptum est.

Equiria: ludi apud Romanos *ab equorum cursu* dicti , ut Varro tradit : (3) *eo enim die currunt equi in campo Martio*. quo pertinet Ovidii versus: (4)

Ex vero positum permansit Equiria nomen.

quare ubicumque ludi hujusmodi fiant, eodem eos appellare nomine licet.

(1) ficti argumenti ·
(2) N·N·l·2. c·24·
(3) de L. L· l·6· c·3·
(4) Fast· l·2· v·859·

CCVII· (1)

QVAE·DONO·DATA·COMPARATA·EMPTAVE·IN·MVSEVM
AD· HANC· DIEM· INLATA· DEDICATA·SVNT·QVAEQVE
POSTEA· INFERENTVR· DEDICABVNTVR· EA· OMNIA
COLLEGI· ROMANI·PRIVATA·PROPRIAQ·IVRE·MANCIPI
SVNTO
SI·QVID· EORVM· QVIS· CLEPSERIT· AVT· DOLO· MALO
CORRVPERIT·VIOLARIT· HIC· SIBI·PONTIFICIS· MAXIMI
DECRETO· SACRIS· INTERDICTVM· SCIAT
CIVES· HOSPITESVE· QVICVMQVE· AMANT· LITTERAS
STATIS· DIEBVS· SPECTATVM· ADMITTVNTOR·IIDEM
QVVM· LIBVERIT· REDEVNTO
HIS· DESCRIBERE· QVAE· VELINT· ET· IN· CHARTIS
EFFINGERE· LICETO
MOVERE· QVID· ALIOVE· TRANSFERRE· NE· LICETO

IVre Mancipii : id est dominio potestatique subjecta. nam quae quis mancipio accepisset, ea lege empta habebantur, ut venditor evictionem praestare deberet. (2) itaque Mancipii jure quae habeas, optimo jure habere dicendus es : quippe veteres quum mancipio quid darent , ne quod periculum esset , rei dominium adhibita mancipationis solemnitate transferebant : quam designat Horatius , quum ait, (3)

Si proprium est, quod quis libra mercatus & aere est:

eoque ritu in donationibus quoque usi sunt; (4) ut qui res accepisset, securus possideret, nec amittere posset. porro ritus quidem jamdiu exolevit, at vis in verbo manet.

ALEX-

(1) Romae in museo Kircher·
(2) v· Plaut· Curc· 4· 2·9·
(3) lib· 2· epist· 2· v· 158·
(4) l·4· & 5·C·Theod·de donat. v· Fabr·Insc·p·49·D·

CCVIII. (1)

ALEXANDER· HOR· F·
ALBANVS· CARD·
AD· DOMESTICAE· LAVDIS
STVDIVM· IN· POSTEROS
PROROGANDVM
BIBLIOTHECAM· A
MAIORIBVS
INSTITVTAM
QVAM· CLEMENS· XI·
PONT· MAX·
PATRVVS· MEVS
FLORENTISSIMORVM
AVCTORVM
LIBRIS· SCRIPTISQVE
INSTRVXIT
AVCTIS· ORDINATISQVE
PLVTEIS· REFECTAM
ET· NOVO· CVLTV
EXORNATAM
EXQVISITIS· OMNIVM
DISCIPLINARVM
VOLVMINIBVS
AD· TRIA· MILLIA
ET· QVINGENTA
LOCVPLETAVI

(2)

PRAEFECTI· BIBLIOTHECAE
HAEC· ERVNT· OFFICIA
LIBRORVM· CODICVM·MEMBRANARVM
CHARTARVMVE· QVAECVMQ·INLATA
DESCRIPTA· DEDICATAVE· SIENT
CVSTOS· ESTO· QVAE· NOVA
ADCREVERINT· IN· ELENCHVM· IN
INDICEM· REFERAT
QVAE· PECVNIA· EMENDORVM
VOLVMINVM· NOMINE· AVT· IN
TVITIONEM· DATA· ADTRIBVTA
FVERIT· EAM· PECVNIAM· INFERAT
RATIONIBVS· TABVLASQVE· ACCEPTI
ET· EXPENSI· CONFICIAT
LIBRVM· SCRIPTVMVE· VTI· LIMINE
EFFERAT· DEDERIT· NEMINI
AMICOS· DOMINO· ET· FAMILIARES
COMIS· RECIPITO· IGNOTVM· NE
QVEM· ADMITTITO
ADESTO·A·MERIDIE·ALTERNIS·DIEBVS
QVI· PROFESTI· ERVNT· MANE· KAL·
ET·IDIBVS·OCTOB·MENSE· FERIATOR·
ARMARIA· QVVM· ABERIT·CLAVSA·VTI
SIENT· ET· OSTIVM· NE· CVI· PATEAT
CVRATO
QVI· MVNDICIAS· FACIAT· SERVVM
HABETO· CONSIDERET· QVAE
DOMINVS· IMPERAVERI· FIANT
QVID· SIBI·CREDITVM· THESAVRI·SIET
VNVS· NOSCITET· MAXIME· IDEM
LIBRIS· SAPIENTER· VTATVR
DISCENDI· TERMINOS· ESSE· NVLLOS
MEMINERIT

A*Vctis Ordinatisque Pluteis*: militare utique & nauticum vocabulum *Pluteus* & *Pluteum* est, imo & tricliniare, atque ad architecturam etiam pertinens. sed tamen ad bibliothecas quoque & libros spectat, & pro repositorio usurpatur aut armario. nam ad Iuvenalis versum illum, (3)

Et jubet archetypos Pluteum servare Cleanthas:

vetus Scholiastes *Pluteum* reddit Armarium. Sidonius quoque Donidio scribens de villis

villis Apollinaris & Ferreoli, (4) *Huc*, inquit, *libri affatim in promptu: videre te crederes aut grammaticales Pluteos aut Athenaei cuneos aut armaria exstructa bibliopolarum*. quibus verbis rem eandem tribus vocabulis explicavit. enimvero pluteos sive armaria veteres etiam ordinare solebant numerisque distinguere. *Habet*, inquit Vopiscus, (5) *bibliotheca Vlpia in Armario sexto librum elephantinum, in quo S. C. perscriptum est, cui Tacitus ipse manu sua subscripsit*.

Ad Tria Millia Et Quingenta: numeri si cardinales sint, *Et* conjunctione recte iunguntur; at non ita ordinales, siquidem Varronem audias: (6) qui haec tradit, *Quintum Tricensimum annum dici sine* Et *conjunctione & similia; nec interponendam conjunctionem in re ipsa cohaerentem, ut si dixero* Ad quintum & tricensimum praedium habeo, *jam duo significabunt, alterum* ad Quintum, *alterum* ad Tricensimum. ceterum Tullius quandoque scripsit, (8) *cujus a morte hic tertius & tricesimus est annus*: nec, si locum hunc in codicibus vexatum apparet, aliquot a Tullio ipso exempla praeterea non suppetant, quae Varroni opponas: ab aliis certe scriptoribus non pauca peti possunt.

Ad Catonis autem normam praescripta reliqua sunt, qui rem rusticam litteris complexus, patris familiae & Vilici officia accuratissime descripsit. cujus quidem plures utinam exstarent libri: mirum, quam utiles iis essent, qui Latinum in scribendo leporem exprimere cupiunt!

(1) Romae in biblioth. Alban.
(2) ibid. e regione superioris.
(3) Sat. 2. v. 7.
(4) lib. 2. ep. 9.
(5) in Tacit. c. 8.
(6) in Fragm. epist. l. 7. ex Sosip. l. 1.
(7) de Senect. c. 6.

CCVIII.

(1)

BONVM. FACTVM
FABIVS. TERTVLLVS / CORNELIVS. BASSVS PRAEFECTI. SACROR.
RENVNCIATVM. EST. NOBIS. FVISSE. HOMINES. TANTA. AVDACIA. ATQ. IMPROBITATE. VT. AEDEM. MARIAE. ADIVTRICIS. VIA. SALVIA. AD MILLIAR. III. COMPILARE. AGGRESSI. AEDITVO. CAESO. ALTARE. IPSVM SIMVLACRVMQ. SANCTAE. VIRGINIS. ORNAMENTO. OMNI. SPOLIAVERINT HOC. TANTVM. SCELVS. ANTEQVAM. SVPREMO. SVPPLICIO. SANCIATVR DIVINAE. ANIMADVERSIONIS. AVERRVNCANDAE. CAVSSA. PVBLICE EXPIANDVM. ESSE. NOBIS. VIDETVR. QVAPROPTER. EX. AVCTORITATE CLAVDI. AVIDIENI. PONTIFICIS. TOTIVSQVE. CONSILI. EIVS. EDICIMVS VTI. NVMINIS. PLACANDI. CAVSSA. OBSECRATIONES. AB. OMNIBVS PRIVATIM. FIANT. INQVE. TEMPLIS. AEDITVI. STIPEM. COGANT. VTIQ. SACERDOTES. CVNCTI. A. D. III. KAL. NOVEMBR. PROXIMAS. PRIMA LVCE. IN. TEMPLVM. MAXIMVM. AD. SVPPLICATIONEM. CONVENIANT ATQVE. INDE. PIACVLI. CAVSSA. POMPA. AD. AEDEM. MARIANAM CVM. DONIS. MVNERIBVSQVE. DVCATVR

Onum Factum: sic & veteres praefari soliti, quum edicta proponebant, ominis caussa. Plautus (2) Bo-

Bonum Factum est, edicta ut servetis mea.

peregrinis a Caesare in senatum adlectis, libellum propositum tradit Svetonius tamquam edictum his verbis: (3) *Bonum Factum. Ne quis Senatori novo Curiam monstrare velit.* & de Vitellio, qui edicto jusserat, mathematicos intra calendas Octobres Vrbe Italiaque excedere, libellum statim Chaldeorum nomine propositum scribit hujusmodi: (4) *Bonum Factum. Ne Vitellius Germanicus intra eundem calendarum diem usquam esset.* morem hunc veteres diu retinuere: quod illo Tertulliani jam desipientis testimonio confirmatur: (5) *Audio etiam Edictum esse propositum, & quidem peremptorium: Pontifex scilicet Maximus, Episcopus Episcoporum dicit:* Ego & moechiae & fornicationis delicta poenitentia functis dimitto. *o Edictum, cui adscribi non poterit* Bonum Factum.

(1) ficti argumenti.
(2) Poen. prol. v. 16.
(3) in Caes. c. 80.
(4) in Vitell. c. 14.
(5) de pudic. c. 1.

CCX. (1)

QVOD· FELIX· FAVSTVMQVE· SIT
TRIGINTA· PRIMI
E· SCHOLA· RHETORICA· COLL· ROM·
SI· CVI· COMMODVM· EST· INTERESSE
IDIBVS· AVGVSTIS
DISCIPLINARVM· LIBERALIVM· EXPERIMENTA
PVBLICABVNT

E*Xperimenta Publicabunt*: de Claudio Svetonius, (2) *Disciplinis tamen liberalibus ab aetate prima non mediocrem operam dedit, ac saepe experimenta cujusque etiam publicavit*: id est in consessu eruditorum virorum specimen recitando edidit. qui quidem mox Princeps aliis quandoque recitantibus libenter adfuit: Plinius Senecioni: (3) *At hercule memoria parentum Claudium Caesarem ferunt, quum in Palatio spatiaretur, audissetque clamorem, caussam requisisse; quumque dictum esset, recitare Novianum: subitum recitanti inopinatumque venisse.*

(1) pro agone litterario.
(2) in Claud. c. 3.
(3) lib. 1. epist. 13.

§. I I.

CCXI.

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
PR· KAL· AVG· ANNO· M· DCC· LXXXI·
FAVENTIAE· IN· CVRIA· MAGISTRATIBVS· ORDINEM
HABENTIBVS· FREQVENTES· ADFVERVNT

QVOD· VERBA· FACTA· SVNT· DE· HONORE HABENDO· GRATIISQVE· REFERENDIS· D· N· MARIAE· OPIFERAE· CONSERVATRICI· PATRIAE CVIVS· BENEFICIO· FAVENTINI· VNIVERSI FACTVM· ESSE· FATENTVR· VT· MAXIMO TERRAE· MOTV· ET· VASTA· RVINARVM· LABE SVPERSTITES· INCOLVMESQVE· CIVI· VNA AMISSA· OMNES· LVCE· FRVANTVR· DE· EA· RE ITA· CENSVERVNT

QVVM· D· N· MARIA· OPIFERA· QVAE· EADEM ANNO· M· CCCC· X· ITALIAM· PLERAMQVE· VI PESTILENTIAE· DEPOPVLANTE· CIVITATI· N· PROPITIA· PRAESTO· FVIT· AVERSAEQVE· LVIS INDICIO· TERNA· VTRAQVE· MANV· TELA OSTENTANS· INFRACTA· VIDENDAM· SE· PRAEBVIT NOVA· HOC· ANNO· SIGNIFICATIONE· AMORIS SVI· PRIDIE· NONAS· APRILES· IN· MAXIMO PATRIAE· DISCRIMINE· OPEM· ADTVLERIT· ET TEMPLIS· TECTISQVE· OMNIBVS· MOTV· TERRAE CONCVSSIS· QVIBVSDAM· ETIAM· PROSTRATIS VITAM· CIVIBVS· SALVTEMQVE· VOCATA REDDIDERIT

Frequentes Adfuerunt : Decuriones nempe, e quibus Ordo conſtat, quemadmodum paullo poſt exponemus.

Clavibus Vrbis . . . . Dicatis : clavium traditione veteres quoque non rerum cuſtodiam tantum, ſed etiam dominium deferre ſolebant. *Clavibus traditis*, inquit Pa-

(1)

QVVMQVE· ITERATO· MENSEM· POST· TERTIVM CLADIS· PERICVLO· ET· TOTA· RVRSVM·CREBRIS MOTIBVS· TERRAE· FATIGATA· AEMILIA SVPPLICEM· AEQVE· CIVITATEM· PRAESENS RESPEXERIT· AC· MORTIS· TERRORE· IN ANIMORVM· CONSTANTIAM· VERSO· SPEM OMNIBVS· FECERIT· EA· ERGA·NOS·VOLVNTATE IN· PERPETVVM· SE· FVTVRAM· QVA· NOS PVBLICE· DOMINAM· CLAVIBVS· VRBIS· IN ARGVMENTVM· DELATI· IMPERII· DICATIS APPELLAVIMVS

PLACERE· HVIC· ORDINI· OB· TANTA· EIVS· IN SINGVLOS· VNIVERSOSQVE· MERITA· VT· IN ANNVM· QVINQVAGESIMVM· PRIDIE· NONAS APRILES· QVO· DIE· PRIMVM· IMMORTALI DOMINAE· N· BENEFICIO· CONSERVATI·SVMVS GRATIAE· PERSOLVENDAE· CAVSSA· SACRVM SOLLEMNE· QVOTANNIS· IN· TEMPLO·MAXIMO AD· ALTARE· EIVS· FIAT· EIQVE· SACRO MAGISTRATVS· QVIQVE· MAGISTRATIBVS APPARENT· TOTIVS· CIVITATIS· NOMINE INTERSINT

VTIQVE· DECRETVM· N· IN· PVBLICAS· TABVLAS REFERATVR· ET· EXEMPLAR· EIVS· SAXSO INCISVM· ATQVE· IN· TEMPLO· MAXIMO FIXVM· HVIVSCE·DEVOTIONIS· AVCTORITATEM POSTERIS·NOSTRIS·TESTETVR· CENSVERVNT

Papinianus, (2) *ita mercium in horreis conditarum possessio tradita videtur, si claves apud horrea traditae sint: quo facto confestim emptor dominium & possessionem adipiscitur, etsi non aperuerit horrea.*

(1) Faventiae in templo maximo.

(2) l. 74. D. de contr. empt.

CCXII.

NON. IVN. AN. M. DCC. LXXXII.
ARIMINI. IN. CVRIA. MAGISTRATIBVS. ORDINEM
HABENTIBVS. FREQVENTES. ADFVERVNT
QVOD. V. F. S. AD. DIGNITATEM. MVNICIPII. N.
PERTINERE. VT. QVO. HONORE. D. N. PIVS. VI.
P.M.ITERATO.INTRA.ANN.ACCESSV.CIVITATEM
DIGNATVS. EST. IS. A. NOBIS. MEMORIAE
POSTERORVM. PRODATVR. Q. F. P. D. E. R. I. C.
QVVM. D. N. PIVS. VI. P. M. GERMANICA
PROFECTIONE. SVSCEPTA. IN. VRBEM. N. IIII.
NON. MART. PROPITIVS. ADVENERIT
MAGISTRATIBVSQVE. ET. OMNIBVS. ORDINIBVS
SINGVLARI. AMORIS. SIGNIFICATIONE. AD
OSCVLVM. PEDVM. ADMISSIS. NOCTEM. APVD
NOS. HOSPITATVS. SIT. ATQ. IN. IPSO.DISCESSV
CIVITATEM. VNIVERSAM. AD. FORVM. FONTIS
VIAMQ. CONSVLAREM. MAXIMO. ADVENARVM
CONCVRSV. STIPATAM.SALVTARI.PRECATIONE
DE. CVRIAE. MAENIANO. LVSTRAVERIT
QVVMQ. VTI. VOVERAMVS. SOSPES.INCOLVMISQ.
RE. CHRISTIANA. ORDINATA. IN. ITALIAM
REVERSVS. ITERVM. III. NON. IVN. VRBEM. N.

Frequentes Adfuerunt: Decuriones ſcilicet, quos nominari minime opus erat, Ordine commemorato, qui ex ipſis conſtat. ſic in Decreto Peltuinatium apud Gruterum leges (2) *Ordinem Habentibus T. Avidiaco Reſtituto & Blaeſio Natale Aedd. QQ. Scribundo Adfuerunt*, nec aliud adjectum eſt: ut aut omnes Decuriones adfuiſſe intelligendi ſint, aut tot numero, quot lex adeſſe jubebat.

De Curiae Maeniano: originem Maenianorum Aſconius tradidit: (3) *Maenius*, inquit, *quum domum ſuam venderet Catoni & Flacco Cenſoribus, ut ibi baſilica aedificaretur, exceperat jus ſibi unius columnae, ſuper quam tectum projiceret ex provolantibus tabulatis, unde ipſe & poſteri ejus ſpectare munus gladiatorium poſſent, quod etiamtum in foro dabatur*. addit enim Feſtus: *Maeniana aedificia a Maenio ſunt appellata: is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur ſuperiora.* haec

(1)

AGROSQ· IPSOS·LAETISSIMO· ADVENTV· OMNES
ITEM· ORDINES· ADMISSIONE· ATQ· ADLOQVIO
SOLATVS· SIT· HOSPITIOQ·IN·DIEM·PROXIMVM
VSVS·ANTE·DIGRESSVM·EODEM·RVRSVS·E·LOCO
SVBLIMIS· IN· CONSPECTVM· PRODIERIT· ET
CVNCTIS· BONAS· PRECES· PRECATVS
FLAGRANTIA· MORTALIVM· MVLTORVM· VOTIS
PROSEQVENTIVM· DESIDERIA· CVMVLATISSIME
EXPLEVERIT
PLACERE· HVIC· ORDINI· VT·DIES·VTERQVE·QVEM
SEMPER· FAVSTVM· FELICEMQ· HVIC·MVNICIPIO
HABENDVM·ESSE·SINGVLI·VNIVERSIQ· FATEMVR
AD· COMMEMORATIONEM·ILLVSTRATIONEMQ·
TANTAE· BENIGNITATIS· LITTERIS
CONSIGNATVS· POSTERITATI· TRADATVR
VTIQVE·DECRETVM·NOSTRVM·MARMORI·INCISVM
LITTERISQ· INAVRATIS· DESCRIPTVM· ATQ· IN
CVRIA· CELEBERRIMO· LOCO· AFFIXVM
VOLVNTATEM· STVDIVMQ· ORDINIS· ET· POPVLI
ARIMINENSIS· ERGA· OPTIMVM· PRINCIPEM
PVBLICO· TESTIMONIO· ET· IOCVNDA
RECORDATIONE· TESTETVR· CENSVERVNT

haec tamen nugas habet Salmasius, (4) cui fere in deliciis scriptores ii sunt, qui minus antiqui: & *Moenianum* a *Moenibus* esse vult, idemque ac Περίβολον sive Podium in circuitu solariorum positum, ne facilis in praeceps sit lapsus. ceterum Isidorus ipse, cujus locum affert, a Maenio dicta Maeniana scribit, etsi perperam Crassi collegam dicat; idemque adjicit, & *Solaria* appellata, quia patent soli: subjungitque, *Post haec alii lapide, alii materia aedificavere: porticibus Maeniana & foribus & domibus adjecerunt.* quare ne Isidorus quidem iis adversatur, qui *Maenianum* a *Maenio* deducunt, & eo nomine podium appellant foribus aedium impositum, ut domus pleraeque nunc habent, cujus & vetus nomen Romae adhuc manet.

PIO

(1) Arimini in Curia.
(2) p. 443. n. 6.
(3) ad Divin. in Verr. c. 16.
(4) ad Pescenn. Spart. c. 12.

CCXIII.

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
ANNO· M· DCC· LXXX·
IIII· NON· DECEMBR·
VRBIVENTI· IN· CVRIA· ADFVERVNT· CVNCTI

QVOD· V· F· S· DE· GRATIA· REFERENDA·PAVLLO
FRANCISCO· ANTAMORO· V· C· PONTIFICI
VRBIVENT· DESIGN·INTER·PATRES·CARDINALES
ADLECTO· A· PIO· VI· PONT· MAX· D· E· R· I· C·
QVVM·PAVLLVS·FRANCISCVS·ANTAMORVS· CARD·
PONT· VRBIV· DESIGN· VIR· SIT· GENERE
HONORIBVS· DOCTRINA· VIRTVTE
PRAESTANTISSIMVS· ATQVE· OB· HAEC
PLVRIMVM· APVD· D· N· PIVM· VI· P· M·GRATIA
VALEAT· MAXIMAMQVE· APVD· OMNES· ET
AVCTORITATEM· ET· DIGNITATEM· OBTINEAT
IDEMQVE· EA· IN· NOS· VOLVNTATE· ESSE
VIDEATVR· VT· VRBIS·HONORIBVS·POSTHABITIS

Nter Patres Cardinales: ipſi quidem Latini dixere interdum *Conſcripti*, omiſere *Patres*, ut quum ait Horatius (2)

Quod ſit Conſcripti, quod judicis officium, quae
Partes in bellum miſſi ducis:

ſed quid ſupplendum eſſet, nemo non intelligebat. quare & *Cardinalis* ſcribi nunc poteſt, praetermitti *Pater*; addet enim quiſque quod deſideretur: recte tamen & ex Latina conſuetudine *Patres Cardinales* dicimus, quod & Senatorius his titulus apprime conveniat, & appellatio eorum, quae adjectiva eſt, ſubſtantivum nomen requirat.

Auri Coronarii Nomine: in monumento Ancyrano invenies: (3) *Auri Coronarii Pon-*

(1)

ET· PONTIFICATV· NOSTRAE· CIVITATIS
SVSCEPTO· SPEM· FACIAT· AD· BENE· REGENDOS
CIVIVM· ANIMOS· COMPONENDAMQVE
INTER· EOS· GRATIAM· SE· APVD· NOS
PARENTIS· LOCO· FVTVRVM
PLACERE·HVIC·ORDINI·QVANDOQVIDEM·MAIORA
MERENTI· HONOREM· EI· AMPLIOREM· DEFERRE
NON· POSSVMVS· VT· IPSE· ET· FRATRES· ET
AGNATI·POSTERIQVE·EORVM·INTER·PATRICIOS
ADLEGANTVR
VTIQVE· IPSI· EX· ARCA PVBLICA· SCVTATI
DCCC· N· AVRI· CORONARI· NOMINE
NVMERENTVR· ET· EX· HOC· ORDINE· IN
VRBEM· MITTATVR· QVI· EAM· SVMMAM
ET· DECRETVM· N· AD· EVM· PERFERAT
STVDIVMQVE· CIVIVM· ET· POPVLI· VOTA· OB
ADVENTVM· EIVS· OPTATISSIMVM· PVBLICE
EXPONAT. CENSVERVNT

Pondo Triginta Quinque Millia Municipiis & Coloniis Italiae Conferentibus Ad Triumphos Meos. Coronae antiquitus e lauro datae triumphantibus, deinde aureae; (4) pecunia demum pro coronis: (5) nec vero iis solum, qui triumpharent, sed Principi quidem alias etiam ob caussas. nam de Antonino Pio Capitolinus haec tradit: (6) *Aurum Coronarium, quod adoptionis suae caussa oblatum fuerat, Italicis totum, medium provincialibus reddidit*. itaque factum est, ut *Aurum Coronarium* pro dono gratuito & honoris caussa oblato acciperetur. de his Lipsium (7) fusius disputantem, si libet, adito.

VIII.

(1) Vrbiventi in Curia.
(2) Art. P. v. 314.
(3) Grut. p. 232.
(4) Gell. N. A. l. 5. c. 6.
(5) v. l. 10. L. t. de aur. coron.
(6) in Anton. c. 4.
(7) de Magn. Rom. lib. 2. c. 9.

CCXIIII·

VIII· K· NOV· ANNO· M· DCC· LXXXI·
TIBVRE· IN· CVRIA· ORDINEM· HABENTIBVS
FRANCISCO· CESARIO· SVMMO· MAGISTRO
FRANCISCO· STERLICHIO
IOSEPHO· TANIO III· VIRIS
IOAN· MARIA· MOGLIAZZIO PRIORIBVS
FRANCISCO· CAPPVCCINIO· CVR· REI· PVB·
CORPORATI· CIVES· FREQVENTES· ADFVERVNT

QVOD·FRANCISCVS·CESARIVS·SVMMVS·MAGISTER·V·F·
ET· DIGNITATI· ET· SALVTI· MVNICIPIO· NOSTRO
FVTVRVM.VIDERI.SI·VIR.PRINCEPS.ALOISIVS.BRASCHIVS
ONESTIVS·D·N·PII· VI· PONT·MAX· SORORIS·FILIVS·QVI
NVPER· AEDIBVS· SIBI·INTRA· POMOERIVM· FVNDIS·IN
AGRO· COMPARATIS· VNVS·ERGA·NOS·OPTATISSIMO
ADVENTV· AMOREM· CIVIS· ET· PATRONI· STVDIVM
EXHIBVERIT· IDEM· IN· HVNC· ORDINEM· ADLECTVS
CLARITATE·NOMINIS·SVI·PATRICIORVM·NOSTRORVM
SPLENDOREM· AVGEAT· AC· TVEATVR·DE·EA·RE·ITA
CENSVERVNT
QVVM· VIR· PRINCEPS· ALOISIVS· BRASCHIVS· ONESTIVS
D· N· PII· VI· P· M· SORORIS· FILIVS· DVDVM· MAGNO
REI· PVBLICAE· BONO· AD· CIVITATEM· N· AEDIBVS
APVD· NOS· FVNDISQ· COEMPTIS· VEL· MANCIPII·IVRE
VEL· VICINITATIS PROPINQVITATE· PERTINERE
COEPERIT· EIVSDEMQVE· OMNES· PRAESENTIS
MVNIFICENTIAM· HVMANITATEM· BENIGNITATEM
SVMMA· OMNIVM· ORDINVM· LAETITIA· MIRATI
EXPERTIQVE· SIMVS

El Mancipii Iure, *Vel Vicinitatis Propinquitate*: id est, quod bonis Mancipio acceptis, in agro communi possessor habeatur, & propter conterminos fundos aedesque proximas inter Vicinos a civibus numeretur.

Do-

(1)

PLACERE· HVIC· ORDINI· VTI· HONORE· OBLATO·QVI EST· APVD· NOS· POTISSIMVS· AB· IPSO· ET· A ROMVALDO·BRASCHIO·ONESTIO·PONT· MAX· SORORIS FILIO· ALOISII· PRINCIPIS· FRATRE· V· C· PRAEPOSITO SACRI· PALATII· PETAMVS· VT· IN· HVNC·ORDINEM COOPTATI· ET· PRIMI· CIVIVM· PATRICIORVM· IN TABELLA ·AVREA· DESCRIPTI· SINGVLOS· VNIVERSOSQ· NOS: REMQVE· PVBLICAM· NOSTRAM· IN· CLIENTELAM DOMVS· SVAE· RECIPERE· DIGNENTVR

VTIQ· IPSIS· ET· ALOISII· PRINCIPIS·LIBERIS· POSTERISQ· PRAESENTIBVS· ABSENTIBVSQ· SVMMVM· MAGISTRAT· PETERE· ET· PER· ALIOS· ETIAM·INIRE·GERERE· LICEAT EADEMQ·IIS·IVRA·HONORES·IMMVNITATES·VBICVMQ· LOCORVM·SINT·FVERINT· IN· PERPET· DECERNANTVR ADTRIBVANTVR· QVAE· ILLIS· SVNT· ERVNT· QVI· IN MVNICIPIO· NOSTRO· NATI· DOMICILIVM· HABENT HABEBVNT· PERPETVOQVE· HABITANT· HABITABVNT QVO· DIGNATIONE· BENIGNITATIS· EORVM·POSTERIS QVOQVE· NOSTRIS· REM· PVBLICAM· NOVO· DECORE PRAESIDIOQ· AVCTAM·ET·CONFIRMATAM·TRADAMVS

VTIQVE· EX· HOC· ORDINE· DOMINICVS· DE· ANGELIS STANISLAVS· BOSCHIVS· IN· VRBEM· LEGENTVR· QVI D· N· PIO· VI· P· M· DECRETI· HVIVS· EXEMPLAR PERFERANT· AB· EOQVE· SVPPLICES· POSTVLENT· VT STVDIVM· NOSTRVM· IVDICIO· SVO· PROBARE· ET TOTIVS· CIVITATIS· VOLVNTATI· AVCTORITATEM OPTIMI· PRINCIPIS· ACCEDERE· VELIT· CENSVERVNT

RECOGNOVIT· IOSEPHVS· SPINVCCIVS
ADIVTOR· ET· SCRIBA· ORDINIS

Dominicus De Angelis: ſcripſeram, ut ſcribendum erat, *Angelius*: nec tamen repugnavi, ne deleretur, memor Octavii illius EX MERCVRIALIBVS, quem apud Donium & Fabrettum (2) ſic appellatum videmus. ceterum externa nomina Latini

V v Grae-

Graecique secundum Grammaticas leges efferre solebant, atque in singulos declinare casus, ne quis legendo falleretur. ac Graeci quidem auribus servientes impensius, in recto etiam extremas fere litteras ad nominum suorum similitudinem, ut a Salmasio adnotatum est, immutabant: (3) quibus nempe *Hannibal* fiebat Ἀννίβας, *Hamilcar*, Ἀμιλκας, *Bogud*, Βογος, *Bocchor* Βοκχος. Latini vero, quum pa-

CCXV.

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
QVATVORVIRATV ANDREAE· CONTI· DEC·
MARCI· ROMITI
IACOBI· TESOLI
ALEXANDRI· TEDESCHINI
XXXX· VIRI· MVNICIPI· ANAGNINI· IN· CVRIAM· QVVM
CONVENISSENT· PLACVIT· VNIVERSIS· ANTON·
LAMBERTVM· RVSCONVM· V· C· DOMO
CENTO· ANTISTITEM· VRBANVM· XII· VIRVM
SVMPTIBVS· MINVENDIS· QVI·REI·PVBLICAE·CAVSSA
SVSCEPTA· MVNICIPIVM· ANAGNINVM· CONSILIO
ET· GRATIA· ADIVVERIT· CIVIVMQ· CONTROVERSIS
EX·OMNIVM·SENTENTIA·COMPOSITIS·SECVRITATEM
OTIVM· CONCORDIAMQVE· CONSTITVERIT
OB·TANTA·EIVS· IN·SINGVLOS· VNIVERSOSQ· MERITA
IPSVM· FRATRESQVE· EIVS· DIONYSIVM· ET·PETRVM
RVSCONOS· ET· PETRI· LIBEROS· POSTEROSQVE

Vadraginta Viri: non magistratus solum, sed etiam Decuriones universi hoc modo apud veteres aliquando appellati; ut apud Fabrettum (2) *Centumviri Municipii Augusti Vejentis*: & in lapide praetorii Albani *Matribus Centumvirorum & Sororibus & Filiabus*. nam si primores tantum e Decurionum numero nominandi essent, dicebant, *Quinque Primi*, *Sex Primi*, *Decem Primi*, & hujusmodi, ut habes libro tertio de stilo inscriptionum. (3)

Ad-

patrio casu scriberent *Hannibalis*, *Hamilcaris*, *Bogudis*, *Bocchoris*, in recto retinebant *Hannibal*, *Hamilcar*, *Bogud*, *Bocchor*, & quae in eas desinerent consonantes, quas Latina nomina postremas item exhibebant: cetera ipsi etiam littera aut syllaba augebant, ut latine sonarent, & rectum proderent casum.

(1) Tibure in Tabular. (2) Don. Cl.8. n.64. Fabr. p.280. n.177. (3) in Solin. p.281.E.

(1)

EORVM· IN· AMPLISSIMVM· ORDINEM· COOPTARI
EIVSQVE· REI· CAVSSA· DECRETVM· CONSCRIBI·VT
DECVRIONVM· NVMERO· HABERENTVR
VTIQ· HONORES·MVNICIPALES·PETERE· ET· EO·QVISQ·
IVRE GERERE· POSSET· QVO· QVI· OPTIMO· ANTE
GESSISSENT· ITEM· NE· QVOD· AB· IS· VECTIGAL
MVNICIPI· ANAGNINI· EXIGERETVR· CENSVERVNT

ACTVM· NON· IANVAR·
ANNO M· DCC· LXXVIIII·
DESCRIPTVM· ET· RECOGNITVM
EX· CODICE· AVREO
QVI· IN· TABVLARIO· ADSERVATVR
N· VI·
X· KAL· APR· AN· M· DCC· LXXX·

ANDREAS· ADIVTOR·ET·SCRIBA· ( ) GISCVS IIII·VIR·R·P·C·

Adjutor & Scriba Quatuorvirorum Rei Publicae Conservandae: male plerique, qui *Adjutor* dicendus sit, *A Secretis* appellant, nunquam hac formula usi veteres sunt. contra Adjutores magistratuum saepe occurrunt. (4)

(1) Anagniae in Tabulario.
(2) p. 170. n. 324.
(3) p. 523.
(4) v. l. 3. de st. inscr. p. 525.

CCXVI.

ANNO· $\overline{M}$· $\overline{DCC}$· $\overline{LXXVIIII}$·
$\overline{IIII}$· NON· FEBRVAR·

ALATRII· IN· CVRIA· ORDINEM· HABENTIBVS
IOSEPHO· MARTIO· SEBASTIANO· VINCIGVERRA
NICOLAO· CATTALDO· $\overline{III}$· VIRIS· REI· PVBLICAE
CONSERVANDAE· QVI· ET· SCRIBVNDO
ADFVERVNT
QVOD· VERBA· FACTA· SVNT· DE· AVGENDIS
HONORIBVS· ANTONII·LAMBERTI·RVSCONI· V·C·
DOMO· CENTO· ANTISTITIS· VRBANI· $\overline{XII}$· VIRI
SVMPTIBVS· MINVENDIS· DE· EA· RE· VNIVERSI
ITA· CENSVERVNT
QVVM· ANTONIVS· LAMBERTVS· RVSCONVS· V·C·
EX· AVCTORITATE· PII· $\overline{VI}$· PONT· MAX·
LEGATIONE· SVSCEPTA· VETERES· FINIVM
CONTROVERSIAS· QVAE· INTER· ALETRINATES

I *Nter Patricios Adlegantur*. sic apud Gruterum, (2) *Adlecto Inter Patricios Ab Imp. Caes. Trajano Hadriano Aug.* de Vrbis tamen Patriciis illic sermo est: verum & primarios cujusque civitatis viros *Patricios* appellari posse, ex Capitonis definitione apud Gellium (3) jure quis contendat: generatim quippe loqui videtur: *Plebes vero ea dicitur, in qua gentes civium Patriciae non insunt*. quid, quod, uti Festus tradit, *Patricios Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari solitos, qui nunc Ingenui vocentur?* Patricios jam dictos fatendum est, quicumque in municipiis libertini generis non essent. nec vero in ipso vocabulo inest quidquam, cujus caussa transferri ad alios appellatio non possit. nam de primis Vrbis Senatoribus Livius, (4) *Patres*, inquit, *ab honore*; Patricii, *qui progenies eorum, appellati*:

Re-

(1)

ET· FINITIMOS· PLEROSQVE· POPVLOS· ERANT
ITA· VNVS· DIIVDICARIT· IDEMQVE·DIREMERIT
VT· CONSILIO· PRVDENTIAQVE· EIVS· SINE
VLLIVS· QVERELA· AVCTORITAS· DIGNITASQVE
MVNICIPI· N·CONSERVATA· ATQVE· AVCTA·SIT·
PLACERE· HVIC· ORDINI· VT· OB· TANTA
IN· HANC· REM· PVBLICAM· MERITA· IPSE
FRATRESQ· EIVS· DIONYSIVS· ET· PETRVS
RVSCONI· ET· PETRI· LIBERI· POSTERIQVE
EORVM· IN· DECVRIONVM· NVMERVM· ATQVE
INTER· PATRICIOS· ADLEGANTVR· VTIQVE
DECRETVM· EIVS· REI· CAVSSA· CONSCRIBATVR
HONORISQVE· ERGO· EXEMPLVM· AD· EVM· IN
VRBEM· QVI· PERFERAT· EX· HOC· ORDINE
DESIGNETVR· CENSVERVNT

RECOGNOVIT· CAIET· SCRIBA. ( ) TIRINELLVS III· VIR· R·P·C·

Recognovit: ſic olim ſcriba publicus ſive tabellio ſubſcribebat, poſtquam exemplum cum autographo contuliſſet: ut apud Sponium (5) in Reſcripto Antonini Pii, *Recogn· Vndevicenſimus*: ſic enim appellabatur. at in militum diplomatis fere legimus, *Deſcriptum Et Recognitum Ex Tabula Aenea, Quae Fixa Eſt Romae In Capitolio In Ara Gentis Iuliae*, aut alibi. apud Gruterum autem (6) in Vesbini Aug. L· titulo leges: *Deſcriptum Et Recognitum Factum In Pronao Aedis Martis Ex Commentario, Quem Iuſſit Proferri Cuperius Hoſtilianus Per T. Ruſtium Lyſiponum Scribam, In Quo Scriptum Id, Quod Infra Scriptum Eſt*.

XVII·

(1) Alatrii in Tabulario·
(2) p·393· n·6·
(3) N· A· l· 10. c. 20.
(4) lib· 1· c· 8.
(5) Miſc. p·352.
(6) p. 214·

CCXVII·

XVII· KAL· SEPTEMBR· ANNO· M· DCC· LXXXI·
ANAGNIAE·QVATVORVIRATV VINCENTII· GIGLI· DEC·
DELPHINI· APOLLONI
IOAN·BAPTISTAE·GIGLI
VINCENTII· CICOTTI
XXXX· VIRI· IN· CVRIAM· CONVENERVNT
OMNES· IIDEMQ· SCRIBENDO· ADFVERVNT
QVOD· VINCENTIVS· GIGLIVS· IIII· VIR· VERBA· FECIT
DE· AVGENDIS· HONORIBVS· DOMINICI· NARDINI
V· C· MVNICIPIO· NOSTRO·PROPINQVITATE·FINITIMI
QVEM· NVPER· IN· VRBE· FLORENTEM· D· N· PIVS· VI·
PONT· MAX· NOBILISSIMIS· CIVITATIBVS· DONATVM
INTERQVE· INTIMOS· CVBICVLARIOS·ADLECTVM·SIBI
AB· EPISTVLIS· LATINIS· ESSE· IVSSIT· QVID·DE·EA· RE
FIERI· PLACERET· DE· EA· RE· ITA· CENSVERVNT
QVVM· RECTE· MAIORES· NOSTRI· ET· PATRIAE
ORNAMENTO· ET· SIBI· LAVDI· ESSE· PVTARINT· SI
SPECTATIS· VIRIS· ET· HVIVS· VICINITATIS· FACILE
PRIMIS· QVICVMQVE· VIRTVTE· ET· DIGNITATE
INCLARVISSENT· ADITVS· IN· HVNC· ORDINEM
SINGVLIS· PATERET
QVVMQVE· PER· HOS· ANNOS· CONSENSIONE·OMNIVM

AB *Epistulis Latinis* : Graeci quidem Επιςολη scribunt; at EPISTVLA in decem lapidibus invenit Manutius : (2) & in aliis subinde iterum ac saepius apparuit EPISTVLA , ut haec Latinis scribendi ratio magis placuisse videatur: qui sane in aliis quoque vocabulis a Graecorum consuetudine recesserunt. nam Graeci quidem θριαμβον , ipsi *Triumphum* scribunt , Graeci Κερκυραιον ipsi *Corcyraeum* , Graeci Στραγγαλυω , ipsi *Strangulo*, & multa hujusmodi.

Per-

(1)

DOMINICVS· NARDINVS· V· C· DOMO· VICO
HONESTISSIMIS· PARENTIBVS· AC· MAIORIBVS· NATVS
EAM· SIBI· IN· VRBE· VEL· EXISTIMATIONE
ELOQVENTIAE· VEL· PRVDENTIA· IVRIS· FAMAM
PEPERERIT· VT· CONSVLTORVM· DISERTISSIMVS· ET
DISERTORVM· CONSVLTISSIMVS· MERITO· HABEATVR
IDEMQVE· CVM· CETERIS· ORNAMENTIS· TVM· VERO
INTEGRITATE· CONSTANTIA· FIDE· HOC· MERVERIT
VT· SINGVLARIS· EIVS· VIRTVS· OPTIMI· PRINCIPIS
IVDICIO· PRAECLARISSIMO· COMPROBARETVR
PLACERE· HVIC· ORDINI· VTI· PERROGATIONE· FACTA
IPSE· PRIMVM· INTER· PATRICIOS· COOPTETVR· TVM
OB· MERITA· EIVS· PROSPERO· NARDINO· VIRO· EXIMIO
FRATRI· EIVSDEM· PAR· HONOR· TRIBVATVR· LIBERISQ·
HVIVS· ET· POSTERIS· DETVR· VT· OMNES· PATRICIO
LOCO· ORTI· HABEANTVR
VTIQVE· DECRETVM· NOSTRVM· IN· PVBLICAS· TABVLAS
REFERATVR· ET· EX· HOC· ORDINE· IN· VRBEM· LEGETVR
QVI· EXEMPLAR· EIVS· GEMINVM· AD· CONCORDISSIMOS
FRATRES· PERFERAT· DOMVM· AC· DE· CIVITATIS
STVDIO· ET· VOLVNTATE· VTRVMQVE· PVBLICE
EDOCEAT· CENSVERVNT

RECOGNOVIT. ANDREAS· ( ) GISCVS
ADIVTOR· ET· SCRIBA· IIII· VIR·R·P·C·

Perrogatione Facta: verbum Curiae est *Perrogo*: Livius: *Perrogari eo die sententiae non potuerunt*. & Tacitus: (4) *Quum Perrogarent sententias Consules*. at *Perrogatio* in libris non legebatur: Maffejus e veteri lapide protulit primus: (5) *Fiat Perrogatio Ordinis, Ut Singillatim* . . . .

AN-

(1) Anagniae in Tabular.
(2) Orthogr. E.
(3) lib. 29. c. 19.
(4) Hist. l. 4. c. 9.
(5) M. V. p. 258. n. 4.

CCXVIII.

(1)

ANNO. M. DCC. LXXVIIII.
LVCA. APRONIANO
MARCO. FABRO II. VIR.
KAL. DEC.
AVXIMI. IN. CVRIA. SCR. ADF.
SEPTIMIVS. BALDVS
QVINTILIVS.MVCIANVS
HORATIVS. PERSA
AVRELIVS. PLANTINVS
QVOD. M. AEMILIVS. FAVSTVS. V. F. DE. IIS. QVI CVRATORES. VIARVM. EX. CONSENSV.ORDINIS.A LVCA. APRONIANO. II. VIRO. NOMINATI. SVNT ORDINANDIS. D.E.R.I.C. PLACERE. HVIC. ORDINI EOS. QVI. VIIS. STERNENDIS. REFICIENDIS CVRATORES.CREATI.ESSENT.QVVM.MAGISTRATVM INIISSENT.DE.SVMPTIBVS.QVOS.FIERI.OPORTERET SEPARATIM.COGNOSCERE.INITAQ.RATIONE.AD.II. VIROS. REFERRE
VTIQVE. II. VIRI. PECVNIA. QVAE. PVBLICA. ESSET ET. EXIGI. POSSET. AD. EAM. REM. VTERENTVR MVTVAMQVE. A. QVIBVS. VIDERETVR. SVMERENT ET. QVAESTOREM. ARCAE. PVBLICAE. AD. EAM REM. DARE. ADTRIBVERE. SOLVERE. IVBERENT
VTIQ. CVRATORIBVS. LAPIDVM. CONVEHENDORVM OPERISQVE. FACIVNDI. CAVSSA. RVSTICOS. EX AGRIS. SINGVLOS.E.SINGVLIS. FAMILIIS.LEGENDI COGENDIQVE. IVS. POTESTASQVE. ESSET. IIDEM ARCHITECTVM. VNVM. SCRIBAM. LIBRARIVM VNVM.SERVOS.PVBLICOS.QVATERNOS. HABERENT IISQVE. SINGVLIS.EX.QVO. AD. II. VIROS. DELATI ESSENT. A. QVAESTORE. MERCEDES. CIBARIA ANNVA. DARENTVR. DEFERRENTVR. QVANTA CVRATORES. OPERVM. PVBLICORVM. DARE DEFERREQVE. SOLENT. CENSVERVNT

DE Iis, *Qui . . . . Ordinandis* : id est constituendis. eadem verba in veteri S. C. leges apud Frontinum. (2) sic & Svetonius de C. Caesare loquutus: (3) *eadem licentia spreto patriae more magistratus in plures annos Ordinavit*. & de Vespasiano: (4) *Quemdam e caris ministris dispensationem cuidam quasi fratri petentem quum distulisset, ipsum candidatum ad se vocavit, exactaque pecunia, quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora Ordinavit*.

§. III.

(1) ficti argumenti.
(2) de Aquaed. art. 100.
(3) in Iul. c. 76.
(4) in Vespas. c. 23.

§. III.

TABVLAE FOEDERVM ET HOSPITIORVM

CCXVIIII. (1)

AMICITIA. POPVLO. CALATINO
CVM. POPVLO. ATELLANO
HIS. LEGIBVS. ET. CONDITIONIBVS. ESTO

TABVLAM. PICTAM. QVAE. CALATIAE. IN. CVRIA. AD. IGNOMINIAM POPVLI. ATELLANI. POSITA. EST. ANTE. KALENDAS. MARTIAS QVAE. PRIMAE. FVTVRAE. SVNT. ORDO. DECVRIONVM CALATINORVM. IN. FORO. CREMANDAM. CVRATO. LEGATVMQVE DE. EA. RE. AD. POPVLVM. ATELLANVM. PVBLICE. MITTITO. IS ILLICO. VINCTOS. QVOS. HABET. CIVES. CALATINOS. E. CVSTODIA LIBEROS. ABIRE. SINITO

A. KAL. APRILIBVS. QVAE. PRIMAE. FVTVRAE. SVNT. SI. QVI ALTERVTRIVS. PARTIS. CIVES. INCOLAEVE. NOXAE. CAVSSA VINCTI. FVERIVNT. EORVM. REPETENDORVM. NEVTRI. POPVLO. IVS ESTO. MAGISTRATVSQVE. DE. CRIMINIBVS. COGNOSCITO. APVD QVEM. REVS. DEPREHENSVS. EST

QVI. LVDI. POSTHAC. ATELLAE. AVT. CALATIAE. FIENT. EOS. EX VTROQVE. POPVLO. SPECTARE. CVIQVE. FAS. SIT. TESSERAEQVE SINGVLIS. GRATVITAE. DENTVR. HOSPITIVM. VICISSIM MAGISTRATIBVS. PVBLICE. PRAEBETOR

NEGOCIATORES. MANCIPESVE. QVI. E. POPVLO. CALATINO. ATELLAM QVIQVE. E. POPVLO. ATELLANO. CALATIAM. RES. PROMERCALES INVEHENT. SI. DIPLOMA. MAGISTRATVS. SVI. OSTENDERINT PORTORII. EIVS. QVOD. PEREGRINI. PENDVNT. DIMIDIVM. DVM TAXAT. SOLVVNTO

CONTROVERSIAE. INTER. CIVES. SI. QVAE. CALATIAE. AVT. ATELLAE ORIENTVR. EARVM. CAVSSA. ARBITROS. EX. ORDINE. DECVRIONVM QVOS. LIBVERIT. VTRINQVE. LEGERE. ET. APVD. EOS. DISCEPTARE IVS. ESTO. MAGISTRATVSQVE. SENTENTIAM. EORVM. RATAM HABENTO

POPVLVS. ATELLANVS. NE. QVID. OB. VETERES. SIMVLTATES. AVT INIVRIARVM. PERSEQVENDARVM. CAVSSA. CONTRA. CIVEM INCOLAMVE. CALATINVM. NEVE. QVID. POPVLVS. CALATINVS CONTRA. CIVEM. INCOLAMVE. ATELLANVM. FACITO. FIERIVE IVBETO. QVAE. PRIVATVS. QVISPIAM. ADVERSVS. HANC. LEGEM INIVSSV. POPVLI. ADMISERIT. POENA. AFFICITO

CCXX.

IVSIVRANDVM· ATELLANORVM

AVDI· DEVS· OPTIME· MAXIME· AVDI· VIRGO· MATER· ET· PATRONI OMNES· CAELESTES· AVDITE· VT· HAE· LEGES·HAE·CONDITIONES IN· TABVLA· IN· ALBO· SCRIPTAE· SVNT· VTIQVE· HODIE RECTISSIME· INTELLECTAE· SVNT· HIS· CONDITIONIBVS POPVLVS· ATELLANVS· CVM· POPVLO· CALATINO· PACEM AMICITIAMQVE· FACIT· SI· PRIOR· POPVLVS· ATELLANVS PVBLICO· CONSILIO· DOLO· MALO· PACEM· AMICITIAMQVE CVM· POPVLO· CALATINO· RVPERIT· VIOLAVERIT· IN· ILLO DIE· DEVS· OPTIME· MAXIME· POPVLVM· ATELLANVM· ET DOMOS· FAMILIAS· REMQVE· PVBLICAM· POPVLI· ATELLANI PESSIMO· LETO· AFFICIAS

IVSIVRANDVM· CALATINORVM

AVDI· DEVS· OPTIME· MAXIME· AVDI· VIRGO· MATER· ET PATRONI· OMNES· CAELESTES· AVDITE· VT· HAE· LEGES HAE. CONDITIONES· IN· TABVLA· IN· ALBO· SCRIPTAE SVNT· VTIQVE· HODIE· RECTISSIME· INTELLECTAE· SVNT HIS· LEGIBVS· HIS· CONDITIONIBVS· POPVLVS· CALATINVS CVM· POPVLO· ATELLANO· PACEM· AMICITIAMQVE· FACIT SI· PRIOR· POPVLVS· CALATINVS· PVBLICO· CONSILIO· DOLO MALO· PACEM· AMICITIAMQVE· CVM· POPVLO· ATELLANO RVPERIT· VIOLAVERIT· IN· ILLO· DIE· DEVS· OPTIME MAXIME· POPVLVM. CALATINVM· ET· DOMOS· FAMILIAS REMQVE· PVBLICAM· POPVLI· CALATINI· PESSIMO· LETO AFFICIAS

ACT· ATELLAE· IN· CVRIA· V· K·MARTIAS· ANNO· MDCCLXXX·

IN *Tabula in Albo*: id eſt in tabula ſive albo. ſic apud Muratorium, (2) *In Tabulam in Album Referunda*: quod eſt ἐν διὰ δυοῖν. ceterarum autem formularum pleraeque a Livio deſumptae. (3)

Porro utrumque Iusjurandum conditionibus iis ſubſcriptum putato, quas modo legiſti, & eodem modo in aes inciſum. hoc certe pacto veteres monumenta hujuſmodi ab oblivione vindicare ſolebant. (4) formulam Iurisjurandi Arilienſium poſt Vidaniam vulgavit Fabrettus, (5) quam ex aerea tabula deſcriptam conſtat.

PIO

(1) ficti argumenti.
(2) p. 582.
(3) v. l. 2. c. 24.
(4) v. l. 1. de ſt. inſcr. p. 184.
(5) p. 673. n. 13.

CCXXI.

(1)

PIO· VI· PONTIFICE· MAXIMO
ANNO· M· DCC· LXXVIIII·
MAGISTER· ET· SODALES· MARIALES· ALBATI
PERVSIA· AVGVSTA· RELIGIONIS· PIETATISQVE
ERGO· HOSPITIVM· FECERVNT· CVM· PRAEFECTO
COLLEGIOQVE· VRBANO· FRATRVM· MARIALIVM
ALBATORVM· IPSVM· FRATRES· MARIALES· ALBATOS
SVCCESSORES· POSTEROSQVE· EORVM· SIBI
SVCCESSORIBVS· POSTERISQVE· SVIS· PATRONOS
COOPTAVERVNT
PRAEFECTVS· COLLEGIVMQVE· VRBANVM· FRATRVM
MARIALIVM· ALBATORVM· RELIGIONIS· PIETATISQ.
ERGO· MAGISTRVM· ET· SODALES· MARIALES
ALBATOS· PERVSIA· AVGVSTA· SIBI· SVCCESSORIBVS
POSTERISQVE· SVIS· IN· FIDEM· CLIENTELAMQVE
SVAM· RECEPERVNT

EGERVNT

HANNIBAL· M· F.	STASIVS· PROMAG·
PAVLLVS· ANT· F.	BALBVS LEG·
DEMETRIVS· FEL· F.	FESTVS

FRatrum Marialium: apud veteres quoque Sodalium Arvalium Collegium, *Fratrum Arvalium* dictum est. nam & apud Graecos Φράτωρ sive ut Attici & Dores dicebant, Φράτηρ *Sodalis* est: item *Fratria*, inquit Varro, (2) *est Graecum vocabulum partis hominum, ut Neapoli etiam nunc*. his autem qui praeerant, *Magister* & *Promagister* apud Romanos appellati: ut apud Fabrettum, (3) *P. Metilius Secundus Magister*, & (4) *Magisterio C. Matidi Patruini, Promagistro L. Veratio Quadrato*. tum *Praefecti* etiam appellatione designatus, qui curam sacrorum sustineret: *Praefectus Sacrorum* bis apud Gruterum occurret, (5) semel apud Reinesium: (6) & apud utrumque *Praefecti Collegiorum* saepius: quae quidem artificum fere & opificum erant, sed qui tamen sacra iidem sua in Scholis facerent: qua de re jam egit Heineccius. (7)

(1) ficti argumenti.
(2) L. L. l. 4. c. 15.
(3) p. 445. n. 52.
(4) p. 442. n. 49.
(5) p. 411. n. 3. p. 4. 494. n. 1.
(6) Cl. 1. n. 275.
(7) de orig. & jur. Colleg. Exerc. 9. §. 17. & 23.

§. IIII.

RESCRIPTA ET DIPLOMATA PVBLICA

CCXXII. (1)

CLEMENS· XIIII· PONT· MAX·
ANNO· SACRI· PRINCIPATVS· III·
SALVTEM· DICIT· NOVEMVIRIS· ET· DECVRIONIBVS
SERVILIANENSIVM· EX· PICENO
QVID· IN· SOLATIVM· CALAMITATIS· VESTRAE
CONSTITVERIM· COGNITA· OPPIDI·ET·DOMORVM
VESTRARVM· RVINA· NE· IGNORARETIS· HVIC
EPISTVLAE· SVBIICI· IVSSI
ANNO· M· DCC· LXXII· KAL· MART· CLEMENS· XIIII·
PONT· MAX· ADHIBITIS· PICENTIVM· PATRONIS
EE· VV· PRONVNCIAVI· QVOD· SVBSCRIPTVM·EST
QVIA· IN· SOLO· FATISCENTE· SITI· DVDVM
INCOMMODE· ET· CVM· PERICVLO· HABITATIS
NEC· VERO· DOMIBVS. EXSTRVENDIS
COMPARANDISVE· EX· MAGNIS· REI· FAMILIARIS
DETRIMENTIS· PARES· ESTIS· LOCVM· VOBIS· IN
PROXIMO· ADSIGNARI· OPPIDO· AEDIFICANDO
ET· IMPENSAS· E· FISCO· SVPPEDITARI· IVBEO
IDQVE·OPPIDVM·VT· DE· NOMINE· MEO· CASTRVM
CLEMENTINVM· APPELLETIS· PERMITTO· VALETE
III· NON· MART· ANNO· M· DCC· LXXII· AGENTE
CVRAM· MARCO· POMPEIO· LEGATIS· FAVSTO
PETRONIO· PAVLLO· GENTILI

Rescriptum hoc ad ejus formam expressum est, quod Domitianus Faleriensibus de subsecivis dedit. (2) cetera, quae exstant, praefatione plerumque carent. *EE. VV.* Eminentissimis Viris. *Agente Curam*: vetus formula, qua *Curator* designabatur, cui negotii publici procuratio demandata esset. qui & *Cura Agens* quandoque dictus est. (3)

Castrum Clementinum: sic apud veteres a conditore appellatum *Castrum Iulium*, *Castra Caecilia*, & hujusmodi. porro inscriptionem, quae ad novi oppidi portam fixa est, habes superius cap. IIII· n· CXXXII·

OR·

(1) adsciti argumenti. (2) Grut· p. 1081· n· 2· (3) Fabr· p· 434· n· 14·

CCXXIII. (1)

ORDO· DECVRIONVM

CIVIBVS· HONESTISSIMIS· QVI· VRBE· AB HOSTIBVS· OBSESSA· LIBERTATIS RETINENDAE· AVCTORES· FVERVNT AERARIOQVE· SVMPTIBVS· EXHAVSTO PATRIMONIVM· SVVM· IN· SALVTE PATRIAE· COLLOCAVERVNT· QVORVM NOMINA· SVBSCRIPTA· SVNT· IPSIS LIBERIS· POSTERISQVE· EORVM VIRTVTIS· ERGO· HONOREM DECVRIONATVS· GRATVITVM· DEDIT ET· CONVBIVM· CVM· PATRICIIS· AVT SI· QVI· VXOREM· HABERENT· VT VXSORES· EORVM· INTER· PATRICIAS CENSERENTVR

NON· AVG· AN· M· DCC· LXX·

M· SILVIO· FAVSTINO· V·C·

DESCRIPTVM· ET· RECOGNITVM· EX TABVLA· AENEA· QVAE·IN·CVRIA·FIXA EST· AD· SVBSELLIA· II· VIR·

Q. FABIVS ( ) MERVLA· DEC·
C· ANTONIVS ( ) FABER· DEC·
L· CAECILIVS ( ) NOBILIS· DEC·

M*Arco Silvio*: huic diploma petenti datum fingitur, & ſubſcripti Decuriones tres ſigno quiſque ſuo teſtantur, Fauſtinum unum eſſe ex iis, qui honorem Decurionatus gratuitum adepti ſunt; ejuſque nomen in tabula aenea inciſum inter eorum nomina legi.

Hic vero me quiſpiam admonet ſubiratus, & dic, inquit, aliquando, quid ſibi geminum illud ſigma velit, quod toties hoc capite inter nomen & cognomen ſubſcriptorum appoſuiſti, averſum alterum & alterum adverſum, hic vero non ſemel ſed ter? nihil equidem de hac re adnotandum duxeram, quod jam alias attigiſſem. (2) ſed quoniam interpellas, neutrum ſigma eſſe, reſpondeo, at notas tantum, quae ſigilli locum indicent ſive civitatis, ut in decretorum exemplis, ſive teſtium, ut hic: nam teſtes non modo ſubſcribebant, ſed etiam ſignabant, anulo ſignum inter nomen & cognomen quiſque ſuum imprimere ſoliti. (3)

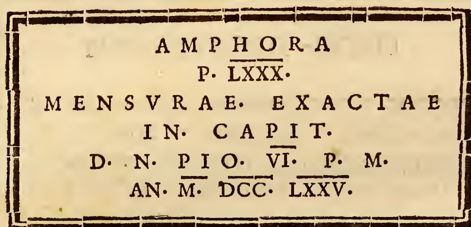
§. V.

(1) ficti argumenti. (2) v. l.1.deſt. inſcr. p. 192. (3) ibid. p. 191.

§. V.

INSCRIPTIONES MENSVRARVM ET PONDERVM PVBLICORVM

CCXXIIII. (1)

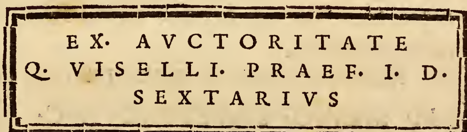

AMPHORA
P. LXXX.
MENSVRAE. EXACTAE
IN. CAPIT.
D. N. PIO. VI. P. M.
AN. M. DCC. LXXV.

Congius erat Amphorae pars octava, & aquae aut vini pondo decem capiebat: itaque Amphora octoginta. quo pertinet illa veteris plebiscìti particula apud Festum: nam Amphoram *Quadrantal* quoque appellabant: *Vti Quadrantal Vini Octoginta Pondo fiet.* (2)

(1) ficti argumenti.

(2) v. Arbuthnot. tab. differt. 1. c. 9.

CCXXV. (1)

EX. AVCTORITATE
Q. VISELLI. PRAEF. I. D.
SEXTARIVS

Mensura duas heminas sive cyathos duodecim continens, *Sextarius* appellatur, qui pondus capiebat unciarum viginti. de vino saepe usurpant scriptores: Horatius, (2)

Panis ematur, olus, vini Sextarius.

de Tacito Aug. Vopiscus: (3) *Ipse fuit vitae parcissimae ita, ut Sextarium vini tota die nunquam potaverit, saepe intra heminam.* & de Augusto Svetonius, (4) *Quoties largissime se invitaret, senos sextantes non excessit*, id est *Sextarium*; nam *Sextans* duo cyathi sunt, sive Sextarii pars sexta. ceterum *Sextarius* mensura etiam aridorum fuit. (5)

(1) ficti argumenti.

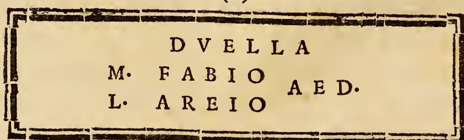
(2) l. 1. Sat. 1. v. 74.

(3) in Tac. c. 11.

(4) in Aug. c. 77.

(5) v. Arbuthn. tab. diff. 1. c. 9.

CCXXVI. (1)

DVELLA
M. FABIO
L. AREIO
AED.

Pars unciae tertia est *Duella*, sive sextulae duae: Fannius sic exposuit, (2)

Sextula quum dupla est, veteres dixere Duellam.

Aedilium autem fuit de ponderibus & mensuris jus dicere. (3)

§. VI.

(1) ficti argumenti.

(2) de pond. & mens. v. 23.

(3) v. l. 1. de st. Insc. p. 193.

§. VI.

DECRETA ET ACTA COLLEGIORVM

CCXXVII. (1)

IDIBVS· MARTIIS
ANNO· M· DCC· LXXXII·
VTINAE· IN· SCHOLAM· ORDINIS· CANONICI
FREQVENTES· QVVM· CONVENISSENT· VERBAQVE
FACTA· ESSENT· QVO· DIE· PIVS. VI· PONT·MAX·
PARENSQVE·PVBLICVS·GERMANICAE·PROFECTIONIS
CAVSSA· VTINAM· SVMMA· OMNIVM· ORDINVM
LAETITIA· INGRESSVS· ESSET· ET· IN· TEMPLVM
MAXIMVM· A· COLLEGIO· N· DEDVCTVS· SACRO
ADFVISSET
VTI· MEMORIA· EIVS· DIEI· QVI· FVIT· III· ID·MART·
ANNI· CHRISTIANI· M· DCC· LXXXII· LITTERIS
CONSIGNATA· POSTERIS· TRADERETVR
PLACVIT·VNIVERSIS·DECRETVM·DE·EA·RE·CONSCRIBI
IDQVE·SAXSO·INCISVM·AD·OPTATISSIMI·ADVENTVS
FAVSTITATEM· ET· NOSTRI· ORDINIS· TOTIVSQVE
CIVITATIS· RELIGIONEM· AC· STVDIVM
CELEBRANDVM· EODEM· IN· TEMPLO· FIGI
CENSVERVNT

V*Tinae* : ita clariſſimae urbis efferendum duxi nomen , quod aliis ob ſententiarum de origine ejus varietatem *Vedinum* eſt aut *Hùnnium* aut *Vtinum* . (2) nimirum quum ingentes veterum aedificiorum reliquiae oppidum vetuſtum & Romano more exſtructum declarent , facile in Leandri ſententiam , quam Merula ſequitur , (3) veni , ut hanc eſſe illam ipſam Venetorum urbem cenſerem , quae in Plinii exemplaribus *Atina* dicitur , (4) & *Vtina* , mendo librariorum ſublato , dicenda ſit . numerat quidem hanc Plinius inter oppida , quae jam *interierant* : ſed ex urbe vicum factam non negat : ut revixiſſe poſt ea tempora videatur , & vetus nomen retinuiſſe : quod deinde , ut pleriſque contigit , paullulum immutatum eſt .

NON·

(1) Vtinam miſſa.
(2) v. Martinier. Dict.
(3) Cosmogr. part. 2. l. 4. c. 37.
(4) H. N. l. 3. c. 19.

CCXXVIII.

NON. IVN. ANNO. M. DCC. LXXXII.
FERRARIAE. IN. SCHOLA. COLLEGII. CANONICORVM
PRIMORIBVS. ORDINEM. HABENTIBVS. ADFVERVNT
CVNCTI
QVOD. VERBA. FACTA. SVNT. DE. PERPETVANDA
LITTERIS. MEMORIA. AVSPICATISSIMI. DIEI. QVO
ALEXANDER. MATTEIVS. ARCHIEPISC. N. A. D. N.
PIO. VI. PONT. MAX. SVMMA. OMNIVM. ORDINVM
LAETITIA. CARDINALIS. DICTVS. EST. DE. EA. RE
ITA. CENSVERVNT
QVVM. ALEXANDER. MATTEIVS. VIR. PATRICIVS. DOMO
ROMA. ARCHIEPISC. N. EA. ERGA. OMNES. ORDINES
VOLVNTATE. REM. SACRAM. FERRARIENSIVM
GESSERIT. GERAT. VT. IN. SANCTA. MAIORVM
DOCTRINA. RETINENDA. IN. ALVMNIS. ECCLESIAE
SVAE. INSTITVENDIS. IN. CALAMITOSORVM. INOPIA
SVSTENTANDA. IN. CIVIVM. OMNIVM. MORIBVS
CONFORMANDIS. OPTIME. IPSE. DE. VNIVERSIS
MERVERIT. MEREAT. NOS. CARITATIS
LIBERALITATISQ. EIVS. ET. LABORVM. PLVRIMORVM
FRVCTVS. VBERRIMOS. QVOTIDIE. FERAMVS
QVVMQVE. D. N. PII. VI. P. M. SAPIENTISSIMO
CONSILIO. FACTVM. SIT. VT. QVAM. ILLI. GRATIAM
NOS. HABERE. SOLVM. POTERAMVS. EA. REPENTE
IN. OCVLIS. NOSTRIS. INCREDIBILI. OMNIVM. GAVDIO

Ecclesiae Suae: vocem a vetustissimo quoque Christianorum Scriptorum frequentissime usurpatam, antiqui etiam Latini aliquando, nec plane alio sensu occuparant. Plinius enim de Senatu & populo Amiseno scripsit, (2) *& Bule & Ecclesia consentiente*: ut de populo pagi Noveri, quem incolebat, sic deinde cecinit Ausonius: (3)

cele-

(1)

AB· OPTIMO· PRINCIPE· REFERRETVR
PLACERE· HVIC· ORDINI· VT· D· N· PIO· VI· P· M·
QVI· VT· FERRARIAM· ADVENTV· OPTATISSIMO· E
GERMANIA· REVERSVS· EST· PATRIBVS
CARDINALIBVS· QVI· ADERANT· IN· CONSILIVM
VOCATIS· ET· CIVITATE· IN· SVMMAM
EXSPECTATIONEM· ADDVCTA· XI· KAL· IVN· IN
IPSO· ORDINIS· SACRARIO· ANTISTITI· NOSTRO·ET
PARENTI· PVBLICO· QVVM· PRAECLARISSIMVM
LAVDVM· PRAECONIVM· IMPARTITVS· ESSET
SACRAE· PVRPVRAE· HONOREM· NEC· OPINANTI
DETVLERIT· EVNDEMQVE· IN· AMPLISSIMVM
COLLEGIVM· TRIENNIO· ANTE· ADLECTVM
DESIGNATVMQVE· PRONVNCIAVERIT· PRO
IMMORTALI· EIVS· IN· NOS· ATQVE· IN· OMNES
BENEFICIO· GRATIAE· SINGVLARIBVS· VERBIS
PVBLICE· AGANTVR
VTIQVE· STVDII· NOSTRI· GRATIQ·ANIMI·TESTANDI
CAVSSA· DECRETVM· QVAMORNATISSIMVM
PERSCRIBATVR· EIVSQVE· EXEMPLO· MARMORI
INCISO· ET· IN·SACRARIO·AD·LOCI·CELEBRITATEM
FIXO· DIES· HIC· QVEM· CIVITATI· VNIVERSAE
LAETISSIMVM· AC· BEATISSIMVM·ILLVXISSE·OMNES
SENTIVNT· MONVMENTIS· LITTERARVM
CONSIGNATVS· SEMPITERNAE· POSTERORVM
MEMORIAE· COMMENDETVR· CENSVERVNT

. . . . celebrique frequens ecclesia vico.

Sacrae Purpurae : veteres quoque pro magistratu *Purpuram* dixere ; Ovidius, (4)

Iamque novi praeeunt fasces, nova purpura fulget.

& Martialis, (5)

Purpura te felix, te colat omnis honos.

quamquam Senatus potius hic designari videtur, & huic jungi Magistratus, sive *omnis honos*: nam sic tres reipublicae ordines indicantur a Statio: (6)

Moribus atque tuis gaudent turmaeque, tribusque,
Purpureique Patres.

utroque autem nomine honori Cardinalium designando *Purpuram* recte aptamus, quod & Amplissimi Collegii Patres sint, & Magistratuum ritu magna eorum auctoritas ac dignitas habeatur.

(1) Ferrariae in templ· max· Sacr·
(2) l· 16· epist· 111·
(3) epist· 24· v· 94.
(4) Fast. l· 1· v· 81.
(5) lib. 8· epigr· 8·
(6) l· 4· Silv· 1· v· 25·

CCXXVIII·

(1)

ANNO· M· DCC· LXXVIII·
IN· SCHOLA· SODALIVM· ANTONIANORVM
SCR· ADF· CVNCTI
QVOD· FLAVIVS· MARCIANVS· MAG· V· F· DE
AVGENDIS· HONORIBVS· MARCI· AEMILIANI
CARDINALIS· PATRONI· COLLEGI· N· Q· D· E· R·
F· P· D· E· R· I· C·
QVVM· MARCVS· AEMILIANVS· CARDINALIS
PATRONVS· COLLEGI· N· EA· DVM· VIXIT
VOLVNTATE· ERGA· SINGVLOS· VNIVERSOSQVE
SEMPER· FVERIT· VT· COLLEGI· PATRONATV
SVSCEPTO· NEMINI· CONSILIVM· SVVM·AVT·OPES
DEESSE· PASSVS· SIT· SVMPTVS· ETIAM·QVOS· IN
CVLTVM· PATRONORVM· FACERE·SOLITI·ERAMVS
PRIMVS· SVSTVLERIT· ET· ORDINEM· N· MORIENS
TESTAMENTO· HONORAVERIT· QVVMQVE
PRO· MAGNITVDINE· TANTAE· CALAMITATIS
NVLLVM· ALIVD· FLAGRANTISSIMO· OMNIVM
DESIDERIO· MOERORIQVE·SOLATIVM· RELIQVVM
SIT· QVAM· VT· AD· PRAECLARISSIMI· VIRI
LAVDEM· AC· FAMAM· HONORES· EI· QVOS· VIV S
RECVSAVIT· MORTVO· DEFERAMVS· PLACERE
VNIVERSIS· CLYPEVM·EI· AEREVM·INAVRATVM· IN
SCHOLA· N· PONI· CVM· INSCRIPTIONE· QVAE
NOMEN· EIVS· HONORESQVE· COMPLECTATVR
LAVDATIONEMQVE· ANNIVERSARIAM· DECERNI
ET· LOCVM· QVO· IPSE· FRATRESQVE· EIVS
INFERANTVR· IN· TEMPLO· DARI· CENSVERVNT

IN *cultum Patronorum*: sic Livius de M. Porcio Catone Sardiniam obtinente: (2) *Sumptus, quos in cultum praetorum Socii facere soliti erant, circumcisi*

aut

aut sublati: quae Tullii quoque Ciliciam administrantis laus maxima fuit. (3)

Et Locum, Quo Ipse • • • • locum sepulturae, honoris caussa, primariis civibus & bene de re publica meritis decernere, usitatissimum antiquis fuit & Romae & per municipia: cujus moris veteres potissimum titulos testes habemus: (4) ut & Clypeorum, quae item decerni solebant: itaque leges apud Fabrettum, (5) *Huic Decuriones Funus Publicum, Statuam Equestrem, Clipeum Argenteum, Locum Sepulturae Decreverunt, & Vrbani Statuam Pedestrem.*

(1) ficti argumenti.
(2) l. 32. c. 27.
(3) v. Middlet. l. 7.
(4) Fabr. p. 105. n. 249. &c.
(5) p. 463. n. 92.

CCXXX. (1)

ANNO· M· DCC· LXXVIII·
PRID· ID· SEPTEMBR·
IN· TEMPLO· COLLEGI·FABRVM· CAPITOLINORVM
QVOD· L· LAVRENTIVS· BASSVS· PRO· MAG· VERBA
FECIT· DE. MAGISTRO· IN· DEMORTVI· LOCVM
CREANDO· Q· D· E· R· F· P· D· E· R· I· C·
QVVM· C· MARIVS· AVITVS· IS· VIR· IN· COLLEGIO
NOSTRO· ESSE· VIDEATVR· CVI· VIRTVTE· ET
AVCTORITATE· PAVCI· COMPARARI· NEMO
ANTEFERRI· POSSIT· QVVMQVE· IDEM· DE
COLLEGIO· NOSTRO· OPTIME· MERVERIT
MEREAT· AC· POTISSIMVM· AVCTOR· LEGVM
OPTIMARVM· ALIQVANDO· FVERIT
PLACERE· VNIVERSIS· C· MARIVM·AVITVM·COLLEGI
N· NOMINE. MAGISTRVM· DICI·IN·ANNOS· DECEM
EIQVE· POTESTATEM· CVRATIONEMQVE· RERVM
OMNIVM· DARI· ITA· VTI· DATA· EST· L· FLAVIO
LONGO· CETERISQVE· QVI· ANTE· EVM· OPTIMO
IVRE· MAGISTRI· CREATI· SVNT· CENSVERVNT

ESse Videatur: saepe hoc modo loquuti veteres, quum judicium sententiamque suam significare volebant: Livius, (2) *Scipionem recte atque ordine Videri fecisse, quod eum regem appellaverit:* Cicero item crebro, qui & illud tradit: (3) *Majores nostri voluerunt, quae jurati judices cognovissent, ut ea non, esse facta, sed ut Videri pronunciarent.*

(1) ficti argumenti.
(2) lib. 3. c. 17.
(3) Acad. l. 4. c. 37.

CCXXXI. (1)

QVOD· FELIX· FAVSTVMQVE· SIT

VIII· KAL· SEPT·
ANNO· MDCCLXXVI·
D· N· PIVS· VI· BRASCHIVS
PONT· MAX·
QVI· OLIM· CANONICVS· VATICANVS
OPTIMIS· AVSPICIIS
IN· COLLEGIVM· N· C· SACERDOTVM
NOMEN· DEDERAT
IDEMQVE· INTER· PATRES· CARDINALES
ADLECTVS
EODEM· IN· NVMERO· CENSERI· SE· VELLE
PROFESSVS· ERAT
AD· PONTIFICATVM· MAXIMVM· EVECTVS
VT· SODALES· OMNES· TANTO· ETIAM· DIGNITATIS
SVAE· SPLENDORE· HONESTARET
QVEM· TENVERAT· LOCVM· EADEM· SIBI
VOLVNTATE· ADSERVIT
COLLEGIVMQVE· VNIVERSVM
PATRONVS·OPTIMVS
IN· FIDEM· CLIENTELAMQVE· SVAM
RECEPIT

AGENTE· IOAN· OCTAVIO· MANCINFORTE· V· C·
PRAEP· SACR· PALAT· PRAEF· COLLEGI· EIVSDEM

Patronus Optimus : non bene utique Principem quis *Patronum* potius , quam *Dominum* appellet : nam ea privatorum hominum appellatio esse videtur . hic tamen non repudianda est , quod ad proximum honorem referri possit , vel quod is *Patronus* dicatur , qui e Sodalibus sit & esse velit .

Erit

Erit fortaſſe, qui haec uberius pleniuſve expoſita cenſeat, quam Acta Collegiorum ſcribenda videantur. ſed is animadvertere debet, de quibus hoc loco agatur; idemque hoc dare, quum de Principe ſermo eſt, recte ſplendidiora deligi verba, & orationem attolli, ne infra dignitatem loquamur. nota haec iis, qui priſca monumenta diligentius expendunt, & morem hunc veterum fuiſſe facile demonſtrare poſſunt: iis in primis, quae in Ara Narbonenſi legimus. (2)

(1) incid. in Schola C. Sac.

(2) Grut. p. 229.

CCXXXI. (1)

KAL. FEBR.
ANNO. M. DCC. LXXXIII.
INDVLGENTIA. ET. LIBERALITATE
PII. VI. PONT. MAX.
OPTIMI. PRINCIPIS
QVAE. AEDES. IOANNI. BAPTISTAE. A. MAIORIBVS
DICATA. CONSECRATAQVE. EST. HACCE. IN. AEDE
COLLEGIVM. INSIGNE. LEGITIMVM
XV. VIR. CANONICORVM
HONORE. GRATVITO. CONSTITVTVM. EST
LITTERISQVE. PVBLICIS. AMPLISSIMIS
AD. ORDINIS. N. PERPETVITATEM. FIRMATVM
VTI. AD. CETERA. BENEFICIA. MAXIMA
ATQVE. IMMORTALIA. HOC. QVOQVE. ACCEDERET
EXIMIVM. POSTERIS. MONVMENTVM
CARITATIS. BENEFICENTIAEQVE
EIVS. ERGA. TARRACINENSES

Honore Gratuito: id eſt diplomate ſine ulla impenſa accepto. rem porro ejuſmodi veteres quoque enunciare ſolebant. nam in titulo, qui Sueſſae exſtat, legimus, (2) *Et Titio Chreſimo Filio Ejus Ob Merita Patris Honorem Decurionatus Gratuitum Decrevit*, & in altero, qui Capuae legitur, inſcriptum eſt, (3) *Huic Ordo Decurionum Ob Merita Ejus Honorem Auguſtalitatis Gratuitum Decrevit*. tum illa ſaepius occurrunt *Sacerdos Gratuitus*, (4) *Sexvir. Aug. Brix. Et Tridenti Grat.* (5) & ſimilia.

AN-

(1) Tarracinae in aede Ioan. Bapt.

(2) Grut. p. 475. n. 3.

(3) id. p. 354. n. 7.

(4) Maff. M.V p. 80. n. 3.

(5) Grut. p. 433. n. 3.

CCXXXIII· (1)

ANNO· M· DCC· XXXXVIII·
ROSA· ASCOLESIA· VIRGINE· MAXIMA
FVNDVS· NICASTRIANVS· IVGERVM· SEXCENTORVM
IN· AGRO· BENEVENTANO· EMPTVS· SCVT· X· DC·
LX· N· EXINDE· QVOD· MALE· LOCATVS· ESSET
ANNVI· REDITVS· EIVS· QVI· ESSE· DEBEBANT
AD· SCVT· M· CCC· VII· N· MAGNAM· PARTEM
MALITIA· HOMINVM· AD· PLVRES· ANNOS
INTERCEPTI· SVNT· DONICVM· EX· AVCTORITATE
D· N· PII· VI· PONT· MAX·
INSTANTE· FRANCISCO· MARIA· BANDITO
CARD· ARCHIEPISCOPO· NOSTRO
APVD· VRBANOS· IVDICES· PER· CAIETANVM
POMPEIVM· PROCVRATOREM· ACTIONE· FORENSI
VINDICATI· SVNT· ET· NOVA· LOCATIONIS· LEGE
RES· FAMILIARIS· COENOBII· VICTORINIANI· IN
PRISTINVM· STATVM· RESTITVTA
ANNO· M· DCC· LXXXI·
MARIA· IOSEPHA· ROSAE· ASCOLESIAE
FRATRIS· FILIA
VIRGINE· MAXIMA
ANNO· V·

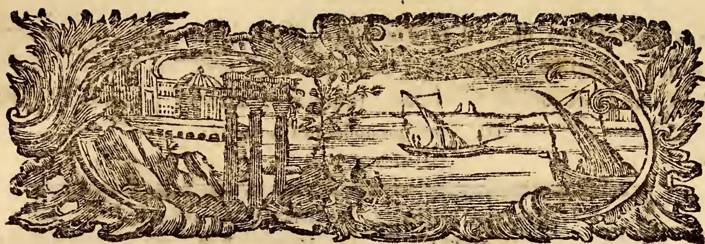
Iugerum Sexcentorum : in plurali numero ſic fere inflectebant , *Iugera* , *Iugerum*, *Iugeribus* , ab antiquo nominativo *Iuger* aut *Iugus* , *Iugeris* . dictum autem *Iugerum* , inquit Varro , (2) *quod quadratos duos actus habeat . actus quadratus* , *qui & latus eſt pedes* CXX· *& longus totidem* . itaque *Iugerum* menſura eſt ex ducentis & quadraginta pedibus in longitudinem , centum & vigiuti in latitudinem . (3)

PART-

(1) Beneventi in Coenobio Victoriniano .

(2) de R· R· l· 1· c· 10.

(3) v·Arbuthnot. tab·differt·1· c. 8·

PARTITIO SECVNDA

INSCRIPTIONES SECVNDI ORDINIS

Actenus inſcriptiones dedimus, quae ſenis veterum generibus reſpondent; ob eamque cauſſam primi ordinis appellavimus. quae jam ſequuntur, quamquam a prioribus pendent, ſingulaeque ad unum aliquod ſenorum generum referendae ſunt; ſtilo tamen atque forma ſic variant, ut alter ex his ordo naſci videatur: itaque ſecundi ordinis inſcriptiones recte dici poſſint.

CAPVT I.

INSCRIPTIONES TEMPORARIAE

§. I.

INSCRIPTIONES PRECATIONVM VOTORVMQVE CAVSSA

CCXXXIIII· (1)

MARIA· MATER
TE· PRECAMVR· QVAESVMVSQVE
VTI· SIES· VOLENS· PROPITIA· NOBIS· COLLEGIO
SODALITATIQVE· NOSTRAE· QVOIVS· REI· ERGO
SACRA· SOLLEMNIA· OBIMVS· VTI· TV· ERROREM
SOCORDIAM· MORBOS· VISOS· INVISOSQVE
PROHIBESSIS· DEFENDAS· AVERRVNCESQVE
VTIQVE· INGENIO· QVEMQVE· MEMORIA· INDVSTRIA
MACTE· ESSE·IVBEAS·MENTEM·ANIMVM·INTEGRVM
SERVASSIS· DVISQVE· BONAM· SALVTEM· NOBIS
COLLEGIO· SODALITATIQVE· NOSTRAE

FOrmulae pleraeque a Catone ſunt, ubi agri luſtrandi rationem tradit. quidni enim, ſuperſtitione illi relicta, verba rebus ſacriſque noſtris idonea ſumamus? Col-

Collegio Sodalitatique: non est ἐν διὰ δυοῖν, sed *Collegium* sunt ipsi proceres, Praefectus nempe, Magistri, Adjutores; *Sodalitas* vero populus, sive sodales universi: quemadmodum in republica Consules, Praetores, Tribuni plebis Collegium erant.

(1) Firmi proposita in schola sodal.

CCXXXV. (1)

VIRGO. SANCTA. REGINA. CAELESTIS
DEI. MATER
OPIFERA. SOSPITATRIX
SI. SACRA. RITE. RENOVAVIMVS
VOTISQVE. PVBLICE. SVSCEPTIS
PIE. OPEM. IMPLORAMVS
AST. TV. VOLENS. PROPITIAQVE
EXITIVM. AB. VRBIS. TECTIS
TEMPLISQVE. AC. ROMANIS. MOENIBVS
ARCETO
REQVE. PVBLICA. SERVATA
TERROREM. IN. HOSTES. HVNC
AVERTITO

AST *Tu Volens*: id est, Tu contra volens. sic apud Livium, (2) *Bellona si victoriam duis, Ast ego templum tibi voveo*. & in Actis Fratrum Arvalium, (3) *Quod Hodie Vovimus, Ast Tu Ea Ita Faxis*.

(1) ficti argumenti (2) l. 10. c. 19. (3) Fabr. p. 443. n. 51.

CCXXXVI. (1)

QVOD. HODIE. VOVIMVS
LAVRENTI. SANCTE. MARTYRVM. FORTISSIME
NATVRAEQVE. POTENS
VT. LVE. DEPVLSA. AEGRAM. CIVITATEM
SOSPITATOR. LIBERES
TRISTISSIMO. PERICVLO
AT. TV. EA. ITA. FAXIS
TVNC. TIBI. IN. EADEM. VERBA
CIVITATIS. NOMINE
QVAE. NVNC. AEDES. IMMERITO. SQVALET
A. SOLO. RESTITVTAM
MARMOREAM. VOVEMVS
ESSE. FVTVRAM

IN *Eadem Verba*: vetus est vovendi formula, quam in Actis Fratrum Arvalium legimus, (2) *Quod Hodie Vovimus, Ast Tu Ea Ita Faxis: Tunc Tibi in Eadem*

dem Verba Nomine Collegi Fratrum Arvalium Bovem Auratam Vovemus Esse Futuram. porro illud *In Eadem Verba* conditionem designat, quae ante enunciatur, *Vt Lue Depulsa*, & quae sequuntur.

(1) adsciti argumenti. (2) Fabr. p. 443. n. 51.

CCXXXVII. (1)

REGINA. VIRGO. PRODEAS
ET. MATER. SVMMI. REGIS
AGE. OMNI. SANCTA. NOMINE
PRAESENTI. VT. SOLES. TVAM
SOSPITES. OPE. GENTEM

CCXXXVIII.

TE. VOTIS. TE. SOLLICITA. PRECE
PAVPER. COLONVS. AMBIT
SVPINAS. ECCE. FERENS. AD. CAELVM. MANVS
TE. DVLCIBVS. ALVMNIS
PROPITIAM. PRECATVR

CCXXXVIIII.

TE. VOLENTE. AGRICOLAS
NVNQVAM. DESTITVAT. SPES
FERTILISQVE. MAGNOS. VSQVE. FRVGVM
ACERVOS. ANNVS. PRAEBEAT
ET. PLENO. MVSTA. LACV

CCXXXX.

TE. VOLENTE. DIVES. AGRIS
AVTVMNVS. CAPVT. EFFERET
POMIS. DECORVM. MITIBVS
PRESSA. LAETI. CONDENT. MELLA
PLENIS. PASTORES. AMPHORIS

CCXXXXI·

O· TEMPESTATVM· POTENS
NIMBORVMQVE· SONANTIVM
SI· QVID· ARCTVRI· PARAT· CADENTIS
IMPETVS
VT· GRANDO·SAXIS·ILLIDATVR·ASPERIS
EXTREMO· ET· ORBE· DETONET

CCXXXXII·

O· TERRAE· SIMVL· AEQVORISQVE· DOMINA
SATORVMQVE· CVSTOS· ET· FLORENTIS· VINEAE
SI· QVID· MINATVR· EVRVS
VT· DESERTA· MONTIVM
ANNOSAEQVE· INHOSPITIS
PLECTANTVR· SILVAE· CAVTIBVS

CCXXXXIII·

AGROS· SI· CAELO· SPECTES
NEC· VRENTEM· VITIS· AFRICVM
NEC· STERILEM· SENTIAT
ROBIGINEM· SEGES
TVIS· QVISQVE· DE· MVNERIBVS
TIBI· SACRAS· LIBABIMVS· PRIMITIAS

SI genus carminis probas, cetera ſtant : vix enim ulla hic formula eſt, quae non ab Horatio aut Catullo aut Tibullo decerpta ſit. at genus hoc carminis Saturnios verſus imitatur, quos diu apud Romanos in honore fuiſſe oſtendi. (2)

(1) ficti argumenti · (2) v· l. 2· de st· inſcr· a p· 389·

CCXXXXIIII· (1)

SALVE· ROMANAE· GENTIS
PATER· ET· CVSTOS· PETRE
QVAE· TE· SIDERIBVS· INTVLIT· DIES
FESTVS· HAC· TIBI· POPVLVS
CVM· PROLE· MATRONISQVE· SVPPLEX
AD· ARAS· VOTA· NVNCVPAT

AET·

CCXXXXV.

AETERNO· SACRA· NVMINI
QVAE· NITET· ARGENTO· DOMVS
ET· AVRO· FVLGET· ROSEAQVE· PVRPVRA
TIBI· NITET· TIBI· FVLGET
O· CAELITVM· MAGNORVM
GRANDE· DECVS· PETRE

CCXXXXVI.

O· TVTELA· ROMAE· PRAESENS
ET· TVAE· DEFENSOR· VRBIS
TIBI· SI· NOSTRI· CVRA· PRINCIPIS· OBTIGIT
DA· MVLTA· PER· QVINQVENNIA
REGAT· VT· AEQVVS· ORBEM
TE· DVCE· ET· AVSPICE

CCXXXXVII.

QVAE· TVO· CREVIT· SANGVINE
TVISQVE· VIGET· INSTITVTA· LEGIBVS
DA· SANCTE· QVAE· PRECAMVR
ET. QVA· SOL· PROMIT· ET· QVA· CONDIT· DIEM
NIHIL· VT· VRBE· ROMA
POSSIT· VISERE· MAIVS

CCXXXXVIII.

VOTIS· O· PATER· CIVIVM
SI· BONVS ANNVAS· ET· BONOS
VOLENS· DVCAS· AD· EXITVS
CANDIDA· PAX· VRBEM· COLET
ET· ARMA· DVRI· MILITIS
NEGLECTA· IN· TENEBRIS· SITVS· OCCVPABIT

CCXXXXVIIII.

NOBIS. SI. CAELO. SOSPITATOR. ADERIS
TVAMQVE. PLACIDO. VRBEM. ADSPICIES
LVMINE
PROBI. IVVENTAE. MORES
ET. TVTA. QVIES. SENECTAE
ET. RES. ET. PROLES. ERIT
ET. OMNE. ROMAE. DECVS

HAec item iiſdem e fontibus prodiere, unde ſuperiora deſumpta ſunt; quae quidem parcius delibaſſem, niſi, quum haec ſcriberem, illud propoſitum habuiſſem, ut magnas in poëtarum libris opes nobis paratas eſſe demonſtrarem.

(1) adſciti argumenti.

§. II.

INSCRIPTIONES AD FESTOS APPARATVS ATQVE POMPAS

CCL. (1)

AVE. SEVERINE. MARTYR
TVAM. TIBI. IMAGINEM
ANDREAE. CONTI. MERITO. DICAT. PIETAS
PATRONO. INVICTO. CAELESTI
QVANDO. ROMAE. ANAGNIAM. PRAEFERENS
HVC. AD. NOS. VOLENS. PROPITIVS
CYRIACAE. EX. ARENARIIS
IN. TEMPLVM. ANDREAE. APOST. LAETA. POMPA
CONCESSISTI
TE. IAM. IPSE. ET. DOMVS. TOTA
TE. ORDO. ET. POPVLVS. ANAGNINVS
STVDIO. COLET. SEMPITERNO

RELIQVIAE. TRANSLATAE. ANNO. M. DCC. LXXXI.

D*Icat Pietas*: non aliter loquutus eſt Cicero de M. Marcello, quum ait: (2) *Quod brevi tempore futura ſit illa Auctoritas in his majorum ſuorum & ſuis ſedi-*

sedibus. nam *Illa Auctoritas* idem est ac *Vir ille tantae auctoritatis*, sive M. ipse Marcellus : quemadmodum hunc locum recte interpretatus est primus Abramius. porro simile illud Horatii, (3)

Quin ubi se a volgo & scena in secreta remorant
Virtus, Scipiadae & mitis sapientia Laeli;
Nugari cum illo & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti.

(1) ad effigiem Martyris. (2) pro Marc. c. 3. (3) lib. 2. Sat. 1. v. 71.

CCLI. (1)

CIVI. SANCTO
CONTEMPTORI. DIVITIARVM
OPES. CAELO. MELIVS. PARTAS. GRATVLATVR
CONSENTIENTIBVS. ORDINIBVS
PATRONO. CIVITAS. CAELESTI. GAVDENS

CCLII.

EN. SIDERIBVS. RECEPTVS
AETERNO. FRVITVR. AEVO
ILLE. RIGIDAE. INNOCENTIAE
ILLE. IMMOBILIS. PIETATIS
MAGNVS. ANIMVS
QVEM. INVICTVM. A. LABORE
INVICTVMQVE. A. VOLVPTATIBVS
EGREGIA. VIRTVS. PRAESTITIT

C*ontemptori Divitiarum*: sic apud Livium dicitur *Cato contemptor gratiae & divitiarum*. (2) *Opes* autem veteres latius accepere, quam *Divitias*: quippe *Opibus* potentiam quoque significarunt: ut Caesar, (3) *Quibus opibus ac nervis ad perniciem suam uteretur*. itaque sic aliquando distinxit Tullius: (4) *Certe in bonis numerabis Divitias, honores, Opes*.

Immobilis Pietatis: de L. Vitellio Auli patre Svetonius: (5) *Defunctum senatus publico funere honoravit: item statua pro Rostris cum hac inscriptione*, PIETATIS IMMOBILIS. ERGA. PRINCIPEM

OM-

(1) ficti argumenti. (2) l. 39. c. 40. (3) B. G. l. 1. c. 20. (4) de fin. l. 5. c. 27. (5) in Vitell. c. 13.

CCLIII. (1)

OMNIPOTENTI· DEO· CONSERVATORI
SACR·

SVPPLICATIONE· DECRETA
QVOD· A· PIO· VI· PONT· MAX·
OPTIMO· ET· INDVLGENTISSIMO
PRINCIPE
ANDREAS· GIOANNETTVS
EPISC· HIMERAEORVM
PATRIAE· BONO· ET· CIVIVM· GLORIAE· NATVS
SVMMA· IAM· LAETITIA
OMNIVM· ORDINVM
ARCHIEPISCOPVS· BONONIENSIVM
DICTVS
ET· IN· PATRVM· CARDINALIVM· COLLEGIVM
COOPTATVS· SIT
AD· GRATIAS· RITE· AGENDAS
GENS· BIANCONIA
TEMPLVM· MAIORVM· SVORVM
EXORNAVIT

SAcrum : quaeret fortaſſe quiſpiam, cui orationis parti vocabulum id jungendum exiſtimem. ego vero ſolitarium legi malo, nec ad ea referendum cenſeo, quae infra ſunt. tituli enim hujus initium declarat, cui honor habeatur: tum ſubjicitur cauſſa ipſa apparatus & celebritatis. porro multa mihi in promptu exempla ſunt, quibus eandem olim rationem placuiſſe demonſtrem. ſed ea huc congerere omnia, ineptum ſit: delibare, non item. a Grutero haec ſunt: *Num. Dom. Aug. Sacrum. Genio Conſervatori Horreorum Galbianorum M. Lorinus Fortunatus S·T·D·D·* (2) *Iovi Conſervatori Et Iunoni Sanctae Sacrum. C. Plaetorius C. F. Stel. Phoebus* ····· *Vot. Sol. Lib. Mer.* (3) *Apollini Aug. Sacrum. Magiſtri Anni VI D. D. Sex. Trebonius* & reliqui. (4)

Archiep. Bonon. Dictus : id eſt Creatus : ut apud Tullium : (5) *Si Sulla potuit efficere, ab interrege ut Dictator Diceretur*. nec de Dictatoris ſolum creatione,

ne, ſed de aliis etiam magiſtratibus aliquando eadem uſurpata formula eſt: Livius, (6) *Plebejos alios tribunos militum conſulari poteſtate omnes fere centuriae Dixere.* apud eundem, quod nunc quidam ex ingenio ſuo repudiarent, pro *Dictus*, occuret *Declaratus*. (7)

(1) Bononiae propoſita in aede ſacra.
(2) p. 85. n. 8.
(3) p. 19. n. 3.
(4) p. 36. n. 7.
(5) ad Att. l. 9. ep. 15.
(6) l. 5. c. 13.
(7) l. eod. c. 18.

CCLIIII. (1)

IN· HONOREM
PII· VI· PONTIFICIS MAXIMI
CVLTORIS· AVCTORISQVE
STVDIORVM· OPTIMORVM
DOCTORES· LYCEI· ROMANI
CVM· AVDITORIBVS· VNIVERSIS
AD· EXPERIMENTA
DOCTRINARVM· SVARVM· PVBLICANDA
EXORNAVERVNT

Doctores: hoc potiſſimum nomine deſignandos ſemper putavi, qui publica auctoritate docent; nec unum aliquem domi ſuae inſtituunt, ſed ludum habent apertum omnibus, ad quos ſtatis temporibus magnus auditorum numerus diſciplinae cauſſa concurrat. ſic enim ab antiquis eos appellari video: ut quum Horatius de parentis ſui diligentia & caritate ſcripſit, (2)

Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum Doctores aderat.

& de rhetore Tullius, (3) *Inque eo vel maxime probavi ſummum illum Doctorem Alabandenſem Apollonium, qui quum mercede doceret, tamen non patiebatur eos, quos judicabat non poſſe oratores evadere, operam apud ſeſe perdere, dimittebatque.* id ipſum confirmat uſitata veteribus translatio nominis ad eos, qui gladiatores inſtituebant, de qua fuſius egit Fabrettus. (4)

Lycei Romani: primum quidem Athenis Lyceum fuit, celeberrimum nempe gymnaſium a Lyco Pandionis filio eo nomine appellatum. ſed Latini etiam gymnaſia ſua poſtea appellatione eadem deſignarunt. itaque Lyceum in Tuſculano Tullius, (5) in Tiburtino Hadrianus habuit. (6)

PIO

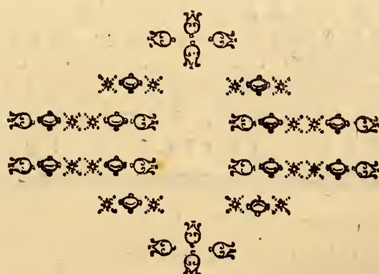
(1) Romae proponenda ad Aed. Ignat.
(2) l. 1. Sat. 6. v. 81.
(3) de orat. l. 1. c. 28.
(4) Inſcr. p. 234. D.
(5) de Div. l. 1. c. 5.
(6) Spart. in Hadr. c. 26.

CCLX.

QVIS· REGE· TE· SVPERBAE
IAM· MINAS· CVRET· AFRICAE
AVT· THRACIS· ARMA· PAVEAT
IBVNT· PACATVM· PER· MARE· NAVITAE
NOS· DVLCE· TECVM
SECVRI· PERSEQVEMVR· OTIVM

VEtus hic mos Romae fuit, portas, vias, templa, domos ornandi, quum Imperator Augustus in urbem ab expeditione aliqua aut itinere rediret: de quo saepe Latini Graecique scriptores historiae Romanae multa litteris mandarunt. quin & de C. Caesare municipia coloniasque Italiae post bellum Gallicum obeunte scripsit Hirtius: (4) *Nihil relinquebatur, quod ad ornatum portarum, itinerum locorumque omnium, qua Caesar iturus erat, excogitari posset.* de titulis vero, quos quandoque tabellis inscriptos, hastisque affixos praeferebant, meminit in primis Svetonius (3) & Dio. (4)

(1) ficti argumenti.
(2) B. G. l. 8. c. 51.
(3) in Ner. c. 25.
(4) Xiphil. l. 62. p. 723. D.

§. III.

§. III.

INSCRIPTIONES FVNERVM PVBLICORVM

CCLXI· (1)

A V E· I V L I· E T· S A L V E
I V L I· P A R E N S· P V B L I C E
I A M· R E C E P T E· S I D E R I B V S
T V I· H O C· M V N E R I S· T I B V R T E S
F A T E N T V R· E S S E· E T· F A T E R I· G A V D E N T
Q V O D· S T E N T· Q V O D· V I G E A N T
DEPVLSA· FAME· IGNAVIA· NEQVITIA
VRBEM· QVOD· SVAM· INSTITVTIS· OPTIMIS
F I R M A T A M· V I D E A N T
E T· V I R T V S· A C· S A P I E N T I A
LECTOS· SACRORVM· ADMINISTROS· DECORET
TEMPLA· QVOD· NITEANT
CVLTV· EXORNATA· MAGNIFICO
ET· TEMPLIS· ADDICTA· QVOD· IVVENTVS
AD· PIETATEM· INFORMETVR· AVITAM
LITTERISQVE· ET· ARTIBVS· ERVDITA· FLOREAT
QVODQVE· LYCEVM· DISCIPLINARVM· PVBLICVM
MAIORVM· AVCTVRVM· FAMAM
CIVIBVS· INCOLIS· PEREGRINIS· PATEAT
AGE· NVNC· CAELO
VOLENS· PROPITIVS· RESPICE
HONORIS· HANC· SEDEM· TVI
PATRONVSQVE· CAELESTIS
TVIS· ADESTO· TAMDIV· CLIENTIBVS
QVAMDIV· TVI· MEMORIA· NOMINIS
INFIXA· GRATIS· INSIDEBIT· ANIMIS

Propoſita haec ſub imagine immortalis viri Iulii Matthaei Natalis, Pontificis Tiburtium, quum ejus mortem poëtarum coetus verſibus honeſtaret: de cujus quidem virtutibus apud Tiburtes nulla unquam aetas conticeſcet. epitaphium ejuſdem ſuperius deſcriptum eſt.

(1) Tibure ſub effigie.

CCLXII. (1)

A ☧ Ω

ALFONSO· NIC· F· SANCHEZIO
LVNENSI· ARAGONIO
COMITI· HISPANIENSI· MVRATI· ET· ILLVCAE
MARCH· S· NICOLAI· ET· CASABONAE
DVCI· S· ELPIDI· ET· CARFITI
SEVIRO· ANNONARIO· V·
IVRIDICO· REGIA· POTESTATE
PER· FINES· AVERSANOS· PONDERIBVS· ET· MENSVRIS
EXIGENDIS
VIRO· OPTIMO· PRAESTANTISSIMO
REBVS· DOMI· MILITIAEQVE· GESTIS· MAGNO
RELIGIONE· ET· PIETATE· MAXIMO
QVEM· IMP· CAES· KAROLVS· VI· AVG·
INTER· MAGISTROS· ADMISSIONVM
HONORARIOS· ADLEGIT
ET· ALAE· EQVITVM· PRAEFECIT
REX· KAROLVS· REGIS· N· PARENS
TVRMARVM· PRAEFECTVRA· ITERVM· ORNAVIT
CIVITAS· VNIVERSA
AMORE· SEMPER· ET· STVDIO· ET· LAVDIBVS
PROSEQVVTA· EST
IOANNES· DVX· CASALIS· PRINCIPIS
PATRI· INDVLGENTISSIMO· B· M·
ET· LAVRA· FRANC· F· CARACCIOLA
CONIVGI· DVLCISSIMO· PIENTISSIMO
CVM· LACRIMIS
IVSTA· PERSOLVVNT
VIX· ANN· LXXVIII· M· VIIII· D· XV·
AVE· ET· VALE
IN· PACE

VIN-

CCLXIII. (1)

VINDICI
DISCIPLINAE· MILITARIS
REGVM· FORTISSIMORVM
LAVDES· MERITO
Q.V.I
NOMEN· SIBI· AETERNVM
SCRIPTIS· PEPERIT
DVRAEQVE· DVCIBVS· MILITIAE· LEGES
GRAVIS· OSTENDIT· AVCTOR
QVAS· SANCTE· DVCTOR· ORDINVM
SERVARAT· PRIOR
VTILIS· REGI· ET· PATRIAE

CCLXIIII.

ALTORI· EGENORVM
QVEM· PLEBES· ORBA· LVGET
QVASI· PARENTE· ADEMPTO
VNVS· INOPIAM· MAXIME
QVOD· MISERORVM· LENIIT
QVERELASQVE· COMIS· AVDIENS
AEQVO· TVLIT· ANIMO
QVOD· OPEM· IMPLORANTIBVS
TVTORIS· INSTAR· SEDVLI
PVPILLO· VIDVAEQVE
SEMPER
PRAESIDIO· FVIT

AVC-

CCLXV·

AVCTORI
CONSILIORVM· OPTIMORVM
MVLTI· QVEM· SAEPE· IVVENEM
AVDIVERE· SENES
PRVDENTIAM· ELOQVIVM
MIRATI
HONESTVM· QVI· DVLCI· PRAEFERENS
VIRTVTEM· DIGNITATEM
EXEMPLO· MONSTRAVIT· VNICE
CONSTANTIA· ET· FIDE
AVCTORITATEM
MERITO· ADEPTVS· MAXIMAM

CCLXVI·

CVLTORI· PIETATIS
PRIMA· CVI· NVMEN· CVRA
ET· VIRGO· SVMMI·MATER·SANCTA·NVMINIS
CVI· ROMANA· SEMPER
CORDI·RELIGIO·FVIT
CVIVS· DE· MVNERE· DIVITES
NITENT· IN· TEMPLIS· ARAE
SACROS· SERVANTES· MARTYRVM
DVLCIA· CINERES· PIGNORA
VITAM· QVI· PVRITER· ACTAM
MAGNANIMVS· INVICTVS
SANCTO· PROBAVIT· EXITV

Quos titulos rogo veteres affigere solebant, (2) nunc iis feretri tribunal, aut templorum parietes, in quibus funus celebratur, ornare solemus. porro commode quis singulos singulis virtutibus celebrandis distribuat, quae in defuncto potissimae fuerint: honores in prima recenseat, quae ad templi portam, aut in tribunalis fronte proponatur.

(1) Neapoli funeris caussa.

(2) v. l. 1. de st. insc. a pag. 203.

CCLXVII.

(1)

SENATORI. MAXIMO
OMNIBVSQVE. HONORIBVS
SANCTE. ATQVE. INDVSTRIE. PERFVNCTO
MOESTI. PARENTANT. CIVES
AEVO. QVI. FLORENTE
VNVS. DIFFICILLIMIS. TEMPORIBVS
ET. SALVTEM. REIPVBLICAE
ET. DIGNITATEM. PATRIAE
VITAE. PRAEPOSVIT. SVAE

CCLXVIII.

AVCTORI
PARTIVM. OPTIMARVM
SAPIENTI. QVI. CONSILIO. SENATVM
POPVLVMQVE. GRATIA. IVVIT
CVIVS. ET. PRIVATI. VIRTVS
ET. IN. MAGISTRATIBVS
MAGNO. FVIT. VSVI. REI. PVBLICAE
MAIORA. IAM. MERENTI
IVSTA. PERSOLVIT. PATRIA
PRO. QVA. NON. METVIT. MORI

CCLXVIIII.

DEPVLSORI
DOMINATVS. VINDICIQVE
LIBERTATIS
QVI. PATRIAE. SVSCEPTA. LEGATIONE
AVITOS. VNVS. QVOS. AEQVAVERAT. HONORES
IMMORTALI. AVXIT. GLORIA
CVNCTI. IN. FVNVS. PRODEANT. ORDINES
ODIA. OCCVMBENS. DVM. EXPLEVIT. IMPROBORVM
MVLTA. ILLE. REI. PVBLICAE
PROROGAVIT. SAECVLA

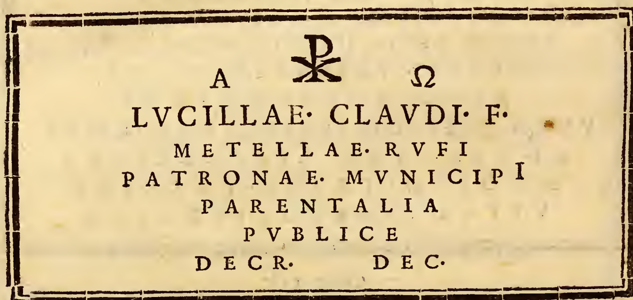
Se-

Senatori Maximo: sic in veteri ellogio (2) appellatus est L. Caecilius Metellus, is, cujus laudes Plinius quoque recensuit. (3)

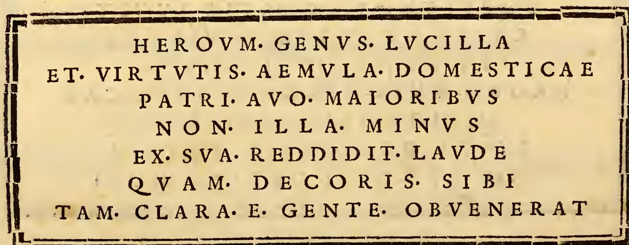
Partium Optimarum : de Attico Nepos : (4) *In republica ita est versatus, ut semper Optimarum Partium & esset & existimaretur*.

(1) ficti argumenti.
(2) Grut· p· 377. n· 9·
(3) H· N· l· 7· c· 43.
(4) in vit· Att· c· 6.

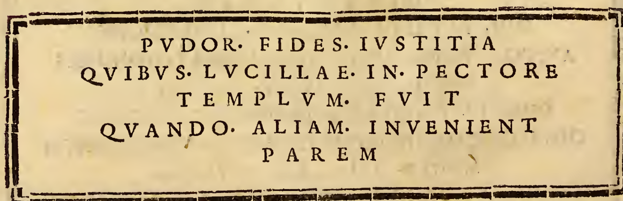
CCLXX· (1)

A ☧ Ω
LVCILLAE· CLAVDI· F·
METELLAE· RVFI
PATRONAE· MVNICIPI
PARENTALIA
PVBLICE
DECR· DEC·

CCLXXI·

HEROVM· GENVS· LVCILLA
ET· VIRTVTIS· AEMVLA· DOMESTICAE
PATRI· AVO· MAIORIBVS
NON· ILLA· MINVS
EX· SVA· REDDIDIT· LAVDE
QVAM· DECORIS· SIBI
TAM· CLARA· E· GENTE· OBVENERAT

CCLXXII·

PVDOR· FIDES· IVSTITIA
QVIBVS· LVCILLAE· IN· PECTORE
TEMPLVM· FVIT
QVANDO· ALIAM· INVENIENT
PAREM

HEV·

CCLXXIII·

HEV· QVAE· BONAS· FOVIT· ARTES
QVAE· TARDA· SOLLERS· ACVIT· INGENIA
QVA· NEMO· SOSPITE· MISER
NEMO· DVRAM· SENSIT· INOPIAM
MORS· VNO· ACERBA· FVNERE
PATRIAE· MOERENTI
ERIPVIT

CCLXXIIII·

EN· TRISTIBVS· EXSEQVIIS
SACRA· NVNC· SQVALET· AEDES
ARAEQVE. ATRATAE· LVGENT
CVIVS· DE. MVNERE. NVPER
MARMOREAE· NITEBANT
ARGENTO· AVROQVE· DIVITES

CCLXXV·

NON· SI· ANNOS· INTEGRA· INTEGROS
IMPLEVIT· OCTOGENOS
VEL· PATRIAE· TAMEN
VEL· SVIS· VISA· CLIENTIBVS
VIXISSE· SATIS
MATRONA· FRVGI
MVNIFICA· RELIGIOSA

CCLXXVI·

IVSTA· BENE· MERENTI
INFELIX· LVCTV· PERDITA
PERSOLVIT
PATRIA
CVM· LACRIMIS
LVCILLA· PARENS· AVE· ET· VALE
IN· PACE

CCLXXVII.

SALVE. ANIMA. INNOCENS
IAM. RECEPTA. SIDERIBVS
AGE. O. BEATO. QVAE. FRVERIS. AEVO
VOLENS. PROPITIA
INDIDEM. PRAESENTI
SOSPITES. OPE
PATRIAM

PArentalia: Exſequiae nempe quotannis ſtato die inſtaurandae. hoc quidem nomine veteres appellare ferias ſoliti, quibus Deorum Manium parentationes fiebant. *Februario autem menſe*, inquit Tullius, (2) *qui tunc extremus anni menſis erat, mortuis parentari* (Majores) *voluerunt*. itaque in vetuſtis Kalendariis *Parentalia* eo menſe & *Feralia* adſcripta legimus. at eodem quoque nomine dictae cognatorum, nedum Parentum, exſequiae, ſive primo eae fierent, ſive inſtaurarentur. nam de C. Caeſaris funere ſic loquutus eſt Tullius: (3) *An me cenſetis, patres conſcripti, quod vos inviti ſequuti eſtis, decreturum fuiſſe, ut Parentalia cum ſupplicationibus miſcerentur?* & in Mevanienſi inſcriptione apud Donium (4) haec invenies: *Ex Cujus Reditu Quotannis Die Parentalium Ne Minus Homines* XII. *Ad Rogum Suum Veſcerentur*, anniverſario ſcilicet Inferiarum die: nam feriae, quae Februario menſe celebrabantur, plurium erant dierum. eodem pertinent Tullii illa, (5) *Litemus igitur Lentulo, Parentemus Cethego*. quare Auſonius ejus libelli, quo laudes majorum ſuorum ſubſequutus eſt, titulum eſſe voluit *Parentalia*.

(1) ficti argumenti.
(2) l. 3. de leg. c. 21.
(3) phil. 1. c. 6.
(4) Cl. 5. n. 189.
(5) pro Flacco c. 38.

CCLXXVIII. (1)

DVCITE. FVNVS. CHARITES
ET. SPES. ET. ALMA. VERITAS
IVSTITIAEQVE. SOROR
INCORRVPTA. FIDES
HEV. LECTAE. NVPER. COMITES
VOS. INCLITVM. OCTAVIVM
VESTRO. ALEBATIS. SINV

CCLXXVIIII.

ILLA· MAGNIS· PROLES· EDITA· PROAVIS
ET· MAGNAE· PARS· IMITANDA· DOMVS
MODO· CVPIDIS· MORTALIBVS
OSTENSVM· SIDVS· OCCIDIT
DVM· TREPIDARET· AETAS
TERTIVM· CLAVDERE· LVSTRVM

CCLXXX.

HEV· INDOMITAE· MORTI
QVAE· MORAM· PIETAS· AFFERAT
SI· SAEVA· ILLACRIMABILIS
PIETATE· INSIGNEM· PVERVM
ACERBO· MERSIT· FVNERE

CCXXXI.

QVID· PVERO· VIRTVS· PROFVIT
VIRTVS· IN· PVLCRO· GRATIOR
NON· SERA· VENIENS· CORPORE
VNVS· IAM· PARVO· IN· ORBE
TOT· BONA· CLAVSIT· DIES

CCLXXXII.

SQVALET· MOERORE· DOMVS
ET· ORBA· DOMINVM· VOCANS
AMISSVM· QVAERIT· DECVS
AT· ILLE· SIDVS· AVREVM
LAETO· SPATIATVR· POLO
ET· STELLAS· PEDIBVS· PREMIT

CCLXXXIII.

LVGET. OPTIMA. PARENS
NEC. POTIS. VLLVS. ESSE. DESIDERIO
TAM. CARI. CAPITIS. MODVS
AT. ILLE. CAELITVM. CONCILIO
SANCTISQVE. INSERTVS. PATRIBVS
SECVRVM. AGIT. AEVVM

Quia hic de adolefcentulo agebatur, poëtarum formulae receptae licentius: nam & gravius ferre folemus juniorum cafus, & in eorum funere queri infolentius.

Ceterum in hoc infcriptionum genere plus aliquid me aufum fateor, quam veterum exempla ferrent. nam & perpauca fuperfunt, nec ea plures in partes deducta, aut liberiore femper ftilo defcripta. enimvero ipfa exemplorum paucitas animos addidit: quippe quia ftatuere nemo nunc poffit, quibus olim finibus infcriptionis temporariae ftilus circumfcriptus effet. plura enim exempla opus funt, eaque inter fe quamfimillima, ut legem aliquam exftitiffe oftendas fcriptorum confenfu firmatam, qua cautum fit, ne quis liberius excurrat, & dolori aut laetitiae paullo indulgentior deferviat.

(1) ficti argumenti.

CAP.

CAPVT II.

INSCRIPTIONES NVMMARIAE

§. I.

INSCRIPTIONES NVMMORVM ADVERSAE

(1)

CCLXXXIIII.

PIVS. VI. PONT. MAX.
ANNO. SACRI. PRINCIPATVS. VIII.

CCLXXXV.

THERESIA. KAR. AVG. F. AVGVSTA
ANNO. IMPERI. XX.

CCLXXXVI.

REX. FERDINANDVS
REGIS. KAR. F. REGIS. PHIL. N.
ANNO. REGNI. XV.

CCLXXXVII.

CONCORDIA. DD. NN.

PRincipatus : id ipsum vocabulum in eandem sententiam usurpavit Plinius de Nerone, (2) *Nero toto Principatu suo*, & de Fenestella (3) *Qui obiit novissimo Tiberii Caesaris Principatu.*

Quartus autem titulus iis convenire nummis potest, quos civitates, quibus cudendae monetae jus est, Principum suorum vultibus signare solent. nam & in nomismate veteri, in quo duo Philippi Augg. & Otacilia visuntur, nil aliud scriptum est ad oram, nisi *Concordia Augustorum* : Principum enim vultus vel sine nomine noti cuique erant. (4)

Atque illae ipsae civitates nomina quoque, si libet, dativo casu efferre possunt, exempli gratia,

IMP. CAES. IOSEPHO. FRANC. AVG. F. AVG.

& si de iis agatur, qui jam decesserunt,

MEMORIAE. THERESIAE. AVG. MATRIS. PATRIAE.

nam quod quidam induxerunt, ut Augustos defunctos *Divos* appellent, probare non possum ob eas caussas, quae alio loco a me expositae sunt. (5) ejusmodi autem formulam in Agrippinae nummo legimus, qui Caji Aug. temporibus percussus est. (6)

Plura jam exempla ponere titulorum, qui adversis nummorum frontibns conveniant, inutile est: nominibus enim & appositis constant, quae cuique in promptu sunt.

(1) adsciti argumenti.
(2) H. N. l. 7. c. 8.
(3) ibid. l. 33. c. 11.
(4) Vaill. t. 3. p. 186.
(5) v. l. 2. de st. inscr. p. 306.
(6) Vaill. t. 1. p. 16.

§. II.

§. I I.

INSCRIPTIONES NVMMORVM AVERSAE (1)

CCLXXXVIII.

DEO. FILIO. CONSERVATORI

CCLXXXVIIII.

SERVATORI. ORBIS. TERRARVM

CCLXXXX.

NVMINI. IESV. CHRISTI

CCXXXXI.

VIRGINI. DEI. PARENTI

CCLXXXXII.

MARIAE. SOSPITAE

CCLXXXXIII.

VIRGINI. OPTIMAE. MAXIMAE

CCLXXXXV.

MATRI. CHRISTIANORVM

CCLXXXXVI.

SOSPITAE. TVTELARI

CCLXXXXVII.

PACIFERAE. ADIVTRICI

CCLXXXXVIII.

CVSTODI. VRBIS

CCLXXXXVIIII.

MICHAELI. DAEMONVM. MALORVM POTENTI

CCC.

SANCTIS. CVSTODIBVS. LIBERORVM DOMVS. AVGVSTAE

CCCI.

CVSTODI. DEI. PVERI

CCCII.

DEFENSORI. PONTIFICIS. MAXIMI

CCCIII.

CONSERVATORI. PRINCIPIS

CCCIIII.

PROPVGNATORI. VRBIS

CCCV.

CVSTODI. SALVTIS. AVG.

CCCVI.

COMITI. AVG.

CCCVII.

CAELESTI. PATRONO

CCCVIII.

DEPVLSORI. PESTILITATIS

NOmina fere omiſſa vides Caelitum ſanctorum, quibus tituli reſpondent. id ex veterum conſuetudine factum, qui ſaepe ipſis imaginibus contenti, appellationes tamquam inutiles praetermiſerunt.

vo-

(1) Tituli ad effigies D. N. Ieſu & Caelitum ſanctorum.

(1)

CCCVIIII.
VOTVM. GALLICO. BELLO

CCCX.
OB. CIVES. SERVATOS

CCCXI.
DE. MANVBIIS

CCCXII.
DEBELLATIS. INTER. BORYSTHENEM
ISTRVMQVE. NATIONIBVS

CCCXIII.
EX. STIPE. QVAM. POPVLVS
IN. BELLVM. CONTVLIT

CCCXV.
OB. AVGVSTAE. PVERPERIVM

CCCXVI.
CAELESTES. RELIGIONES
DECRETAE

CCCXVII.
SVPPLICATIONVM. DIES
CONSTITVTI

CCCXVIII.
SVPREMA.RELIQVIIS.PROPVGNATORVM
VRBIS. SOLVTA

Effigies nummorum, quam ad rem titulus referendus ſit, ipſae declarant: tituli cauſſam rationemve tantum deſignant, quare templum aut ara aut ſtatua dicata, vel inſtituta pompa, aut funus indictum. nihil autem obſcurum, ſi neutrum in nummo deſideretur.

(1) Tituli dedicationum & ſupplicationum.

(1)

CCCXVIIII.
COLLEGIO. PATRVM. CARDINALIVM
SVPPLETO

CCCXX.
ARCHIEPISCOPVS. BONONIENSIBVS
DATVS

CCCXXI.
PATRICIORVM. NVMERVS. AVCTVS

CCCXXII.
EQVITES. OB. VIRTVTEM. DONIS
MILITARIBVS. DONATI

CCCXXIII.
VETERANIS. HONESTA. MISSIONE
DONATIS

CCCXXIIII.
ARGENTI. STIPES. PLEBI. DIVISAE

CCCXXV.
PICENTES. GRAVI. FENORE. LIBERATI

CCCXXVI.
ANNONA. P. R. ADLEVATA

CCCXXVII.
IN. ALIMENTA. PLEBIS. VRBANAE

FERRARIA. CONSERVATA. ET. AVCTA

CCCXXVIII.
CIVITATIBVS. VMBRIAE. RESTITVTIS

Qvae cuique titulo effigies conveniat, facile norint, qui nummos veterum tractant: quos quidem imitari praeſtat, ſi quid elegans & concinnum proferre volumus. vix enim aliquid tolerabile efficere potuerunt, qui ingenio ſuo freti, exempla veterum neglexerunt.

TV-

(1) Tituli honorum & liberalitatum.

CCCXXVIIII. (1)

TVTELA. REI. PVBLICAE. SVSCEPTA

CCCXXX.

ADEPTO. PRINCIPATV

CCCXXXI.

PROCESSVS. LATERANENSIS

CCCXXXII.

SACRAMENTO. IN. NOMEN PII. VI. RENOVATO

CCCXXXIII.

SCRIPTA. IMPIORVM. IGNI DEVOTA

CCCXXXIIII.

MVLTA. IN. LVXVM. CIVITATIS DICTA

CCCXXXV.

ACTO. IN. VRBE. DELECTV

CCCXXXVI.

COPIARVM. RECTORIBVS. DESTINATIS

A*Depto Principatu*: an Tullius *Adeptam* passiva significatione usurparit, minus certum est: nam ubi scripsisse dicitur, (2) *Quo in genere in primis est senectus, quam ut adipiscantur, omnes optant, eandem accusant Adeptam*: quidam legerunt *Adepti*. sed Tacitus diserte de Tiberio sic: (3) *Litteras ad exercitus tanquam Adepto Principatu misit*.

Processus Lateranensis: pompa nempe, quam Pontifices Maximi initio suscepti pontificatus e Vaticano in Lateranum ducere solent; de qua formula alio loco a me actum est. (4)

(1) Tituli administrationis urbanae & militaris.

(2) de senect. c. 2.

(3) Ann. l. 1. c. 7.

(4) de st. inscr. l. 2. p. 402.

CCCXXXVII. (1)

ORA. MARITIMA. A. PRAEDONIBVS LIBERATA

CCCXXXVIII.

MOTV. ORIENTE. TVRCARVM COMPRESSO

CCCXXXVIIII.

AVENIONE. ET. BENEVENTO RECEPTIS

CCCXXXX.

MARINIENSIBVS. IN. FIDEM. RECEPTIS

CCCXXXXI.

ITALIA. PACATA

CCCXXXXII.

CLASSIS. ADVERSVS. AFROS. INSTRVCTA

CCCXXXXIII.

TRIVMPHVS. AFRICANVS

T*Vrcarum*: gentem hanc & Latini novere: memorat enim Plinius eas inter, quae circa Maeotin habitabant. (2) *Dandari, Tussagetae, Turcae usque ad solitudines saltuosis convallibus asperas*. ita enim scriptum non modo in exemplis Elzeviriorum, sed etiam in Harduinianis.

POR-

(1) Tituli rerum gestarum.

(2) H. N. l. 5. c. 7.

CCCXXXXIIII.
PORTVS. ANCONITANVS

CCCXXXXV.
VIA. VELITERNA

CCCXXXXVI.
AQVA. PIA

CCCXXXXVII.
EMPORIVM. POMPTINVM

CCCXXXXVIII.
FOSSA. A. TRIPONTIO. AD. MARE DEPRESSA

CCCXXXXVIIII.
PORTV. TARRACINENSIBVS. APERTO

CCCL.
RIVIS. AQVARVM. REFECTIS

(1) CCCLI.
PONTE. SVBLICIO. RESTITVTO

CCCLII.
CLIVO. VATICANO. IN. PLANITIEM REDACTO

CCCLIII.
OB. MODERANDAS. TIBERIS EXVNDATIONES

CCCLIIII.
VIAE. VRBIS. SAXSO. QVADRATO STRATAE

CCCLV.
OFFICINAE. LANARIAE. INSTITVTAE

CCCLVI.
FORVM. OLITORIVM. TABERNIS CLAVSVM

His jam fubnectam titulos, qui ad aedes Vaticanas fub picturis leguntur, quae pleraque Pii VI. Optimi Principis opera referunt. vix enim quidquam a nummariis infcriptionibus difcrepant.

(1) Tituli operum publicorum.

CCCLVII.
SACRARIA.TEMPLI.VATICANI AB.INCHOATO.EXSTRVCTA

CCCLVIII.
PRAETORIVM. IVLIANVM VIA. FLAMINIA. RESTITVTVM

CCCLVIIII.
BALINEAE. SVB. VRBEM. VIA ALBANA. REFECTAE

CCCLX.
SERVILIANENSES. NOVIS SEDIBVS. RECEPTI

CCCLXI.
OFFICINAE. MONETARIORVM A. SOLO. AMPLIATAE

CCCLXII.
AEDES. PONTIFICALES SVBLAQVEI. IN. ARCE CONDITAE

CCCLXIII.
CONCLAVE. NVMMIS. VETERVM ADSERVANDIS. AD BIBLIOTHECAM. VATICANAM EXCVLTVM

CCCLXIIII.

STATIO· PRAESIDIARIORVM
CENTVMCELLIS·COMMVNITA

CCCLXV.

OFFICINAE· TEXTILIBVS
PINGENDIS· INSTITVTAE

CCCLXVI.

ITINERA· COMMEANTIBVS
PORTORIO· ABOLITO
EXPLICATA

CCCLXVII.

CONCLAVE· LAVDATORVM
DIAGRAMMATVM· BIBLIOTHEC·
VATIC· ADTRIBVTVM

CCCLXVIII.

GYNAECEVM· OPIFICII· CAVSSA
IN· IANICVLO·CONSTITVTVM

CCCLXVIIII.

PALVS· POMPTINA
CVLTORIBVS· REDDITA

CCCLXX.

LYCEI· ROMANI· IVVENTVTI
PRAEMIA· STVDIORVM
PROPOSITA

CCCLXXI.

VICANI· VICI· LAVRENTII
SALVBRI· LOCO· ET· IDONEO
COLLOCATI

CCCLXXII.

CASTRVM· VRBANIANVM·IN
CLAVSTRIS· IMPERII· NOVA
MVNITIONE· VALLATVM

CCCLXXIII.

FLAMINIAE·ANFRACTVS· AB
INTERAMNA· MONTE
PERFORATO· IN· AEQVVM
CONTRACTI

CCCLXXIIII.

DOMVS· PVPILLARIS
TIFERNATIBVS· TIBERINIS
IN· SOLAMEN· PLEBIS· APERTA

CCCLXXV.

CVSTODIARIVM· FVLGINATIBVS
AD· PVEROS· EXERCENDOS
COERCENDOSVE·EXCITATVM

CCCLXXVI.

DOMVS· HOSPITALIS
FAVENTIAE· PROLI
INCERTORVM· PATRVM
TOLLENDAE· EXAEDIFICATA

PIcta haec in hemicyclo vises inter utramque diaetam viri eminentissimi Francisci Xaverii Zeladae Card. qui officii studiique sui putavit esse, ut Providentissimi Principis opera, quae non omnes omnia lustrare possunt, in unum veluti locum contraheret, eaque civibus hospitibusque, grato cuique & jucundo spectaculo, ob oculos exhiberet.

CAP.

CAPVT III.

TITVLI RERVM PRIVARVM

§. I.

INSCRIPTIONES ANVLORVM

CCCLXXVII.
BALBINA. DIE. NATALI. SVO

CCCLXXVIII.
NVBE. FELIX

CCCLXXVIIII.
LAVDERIS. PROLE. SIMILI

CCCLXXX.
PARENTIS. FACTA. PROLES. AVGEAT

CCCLXXXI.
AMICO. OPTIMO. AN. F. F.

CCCLXXXII.
VOTIS. MEIS. VIVAS. V. C.

CCCLXXXIII.
DIV. TE. PATRIA. FRVATVR

CCCLXXXIIII.
VOTI. COMPOS. FIAS

CCCLXXXV.
AVE. SABINA. LVX. NOSTRA

CCCLXXXVI.
SALVE. MEVM. DESIDERIVM

CCCLXXXVII.
AVE. MI. FAVSTVLE. MEVS. OCELLVS IOCVNDISSIMVS

CCCLXXXVIII.
TE. REDVCE. REVIXIMVS

CCCLXXXVIIII.
VIVE. MEMOR. NOSTRI

CCCLXXXX.
OMEN. ACCIPE

CCCLXXXXI.
SALVO. PRINCIPE. FELIX. PATRIA

CCCLXXXXII.
INCOLVMI. AVGVSTO. SALVA. DOMVS

CCCLXXXXIII.
VALEAT. VINCAT

CCCLXXXXIIII.
ANNIS. VIVAT. DE. NOSTRIS

CCCLXXXXV.
AVGVSTO. NOSTRO. OMNIA. FELICIA

CCCLXXXXVI.
HIC. DECVS. HIC. SALVS. PATRIAE

CCCLXXXXVII.
VIRGINI. DEI. PARENTI. SACR.

CCCLXXXXVIII.
MARIAE. EXORATAE. SACER. ESTO

CCCLXXXXIIII.
TIBI. MARTYR. LAVRENTI. SOSPITATOR

CCCC.
CAECILIAE. VIRGINIS. MARTYRIS. SVM

CCCCI.
AEMILIVS. DE. ARTE. SVA

GEmmae veterum aliae litteratae ſine effigie, aliae cum effigie & titulo, pleraeque cum effigie tantum viſuntur. enimvero ex titulis hiſce quidam effigiem non requirunt, at nec reſpuunt: aliis autem neceſſaria omnino eſt, ut appareat, de quo loquantur. ii qui ſint, nemo non facile adſequatur.

(1) omnes adſciti argumenti·

§· II·

INSCRIPTIONES POCVLORVM

CCCCII·
VITA· TIBI· AETERNA· CAELESTIS

CCCCIII·
VIVE· PIVS

CCCCIIII·
DEO· DVCE· FELICITER

CCCCV·
FAVSTA· OMNIA· A· DEO

CCCCVI·
PROPOSITI· TENAX· IN· ASTRA VENIES

CCCCVII·
MALVM· CVPIDINEM· FVGIENDO VICERIS

CCCCVIII·
OPEM· PETENTI· PROPITIVS ADEST· DEVS

CCCCVIIII·
PATIENTIA· TIBI· NECESSARIA· EST

CCCCX·
PIETATI·OPTIMI·PRINCIPIS· FELICITER

CCCCXI·
PIE· PONT· MAX· TV· PATER· ORBIS

CCCCXII·
AVGVSTE· FELIX· IMPERES

CCCCXIII·
IOSEPHE· AVGVSTE· DEVS· TE· SERVET

CCCCXIIII·
FERIIS· IVRGIA· AMOVETO

CCCCXV·
EX· PATRIIS· RITIBVS· OPTIMA·COLITO

CCCCXVI·
PERIVRI· POENA· DIVINA· EXITIVM HVMANA· DEDECVS

CCCCXVII·
EX· MOERORE· SOLATIA

CCCCXVIII·
NATALIS· OPTIMI· PRINCIPIS

PIcturatos veterum calices, qui ad conviviorum hilaritatem plurimum conferre poſſent, nondum artifices noſtri retulerunt. at hi, ſi quando conſilium probabunt meum, titulos jam, quos inſcribi par ſit, a me habeant, effigies ab aliis petant. ceterum ſi quis hiſce pro titulis nomen artificis addere velit, veterum faciet exemplo, dum nec vulgare nomen ſit, & opus ſpecie atque artificio inſigne vi-

videatur. huc pertinet Senecae locus parcimoniam suam describentis : (2) *Placet minister incultus & rudis vernula: argentum grave rustici patris, sine ullo opere & nomine artificis*.

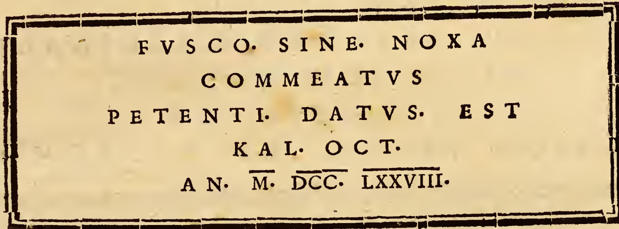
(1) omnes adsciti argumenti.

(2) de tranq. anim. c. 1.

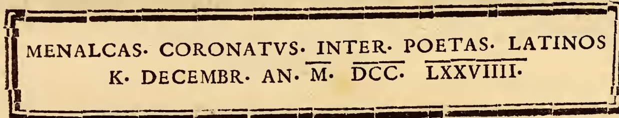
§. III.

INSCRIPTIONES TESSERARVM

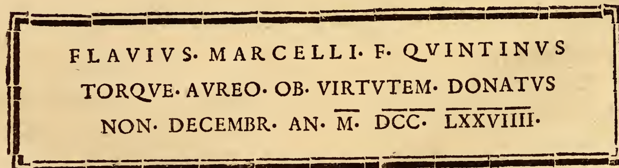
CCCCXVIIII. (1)

FVSCO. SINE. NOXA
COMMEATVS
PETENTI. DATVS. EST
KAL. OCT.
AN. M. DCC. LXXVIII.

CCCCXX.

MENALCAS. CORONATVS. INTER. POETAS. LATINOS
K. DECEMBR. AN. M. DCC. LXXVIIII.

CCCCXXI.

FLAVIVS. MARCELLI. F. QVINTINVS
TORQVE. AVREO. OB. VIRTVTEM. DONATVS
NON. DECEMBR. AN. M. DCC. LXXVIIII.

F*Vsco*: nomen famuli est, quem dominus a se dimissum testatur, nullum ob crimen, sed quia rogatus sit. signum autem in tessera impressum facile cuique declarare possit, cujus in famulatu Fuscus fuerit. eodem autem modo indicare liceat, a quibus coronam Menalcas, torquem Quintinus tulerit.

HE-

(1) omnes adsciti argumenti.

CCCCXXII· (1)

HEXAPEDA· VOCOR· LALOISI· OPVS
MAIRANVS· ME
PARISIENSES· EXACTAM· AD· MENSVRAS
PRIMVS
ROGERIO· BOSCHOVICHIO
MISIT
AT· HIC· SOCIAM· GEOMETRICI· LABORIS
IAM· SENIOR
MAGNO· ZELADAE· CARDINALI
PROPRIAM· DICAVIT
MNEMOSYNON
AMICO· VETERI· ET· PATRONO

Titulis tesserarum hunc quoque ob similitudinem adnumerare liceat. *Hexapeda* hybrida utique vox: eam tamen recepi, quando ita mensuram ejusmodi majores appellaverunt. neque vero id novum apud Latinos, quorum in usu fuerunt *Monoculus*, *Epirhedium*, *Epitogium*, alia id genus nomina.

(1) in Museo Zelad.

§· IIII·

INSCRIPTIONES LVCERNARVM VASORVMQVE FICTILIVM

CCCCXXIII·

NATALI· CVSTODVM· VRBIS
LAETITIA· P· R·

CCCCXXIIII·

SOLLEMNIA· DEFENSORIBVS
QVIRITIVM

CCCCXXV·

ANNO· $\overline{V}$· PRINCIPATVS· PII· $\overline{VI}$·
P· M· HILARITAS· P· R·

CCCCXXVI·

SACRIS· $\overline{V}$· INSTAVRATIS· PRO
INCOLVMITATE· PII· $\overline{VI}$· P· M·

CCCCXXVII·

VOTIS· PVBLICIS

CCCCXXVIII·

OB· REDITVM· PROVIDENTISSIMI
PRINCIPIS

QVOD

cccccxxviiiI·

QVOD· RES· PVBLICA· SALVA
SERVATA· SIT

ccccxxx·

RE· PVBLICA· BENE· GESTA

ccccxxxI·

MALLVVIA· QVINTI
SABINI

ccccxxxiI·

TEMETVM· CYPRIVM· FLAVIVS· PATER
CONDIDI
MARCO· FILIO· AVCTVS

ccccxxxiiI·

HYDRIA· SVM· ALBINAE
ANCILLAE· FAVSTI

ccccxxxiiiI·

PAVLLINA· EMI· COPA
VICO· MINERVAE

M*Alluvia*: χειρονιπτρον est sive pollubrum ad manus lavandas, ut Festus tradit: quemadmodum *Pelluviae* dicebantur, quibus pedes abluebant.

Marco Filio Auctus: sic Attico Tullius: (2) *Filiolo me auctum scito*. porro filii aetas vini aetatem designet, quin temporis alia opus sit nota: praeterquamquod natales filiorum dies in codicem referre solemus, veterum prope more, qui in *libris actorum*, ut Iuvenalis appellat, (3) filiorum nomina scribenda curabant apud aerarium, (4) quemadmodum hodie fit apud Curiones nostros.

(1) omnes adsciti argumenti·
(2) lib· 1. epist· 2·
(3) Sat· 9. v. 84.
(4) vetus Scholiastes ad eund· vers·

§· v·

INSCRIPTIONES ARMORVM ET INSTRVMENTI BELLICI

ccccxxxv·

LVCIO· ASPRO· CENTVRIONI· OB·MERITA

ccccxxxvI·

FLAVIO·MARCELLO·STIP· X· VIRTVTIS
ET· HONORIS· ERGO

ccccxxxviI·

AVRELIO· LOLLIANO· OB· CIVEM
SERVATVM

ccccxxxviiI·

DVELLA· IVSTA· IVSTE· GERVNTOR

ccccxxxviiiI·

MILES· SOCIIS· PARCITO

ccccxxxx·

DVCES· MILITESQVE· DOMVM· CVM
LAVDE· REDEVNTO

ccccxxxxI·

VIM· INLATAM· VI· DEFENDO

ccccxxxxiI·

PRO· ARIS· ET· TEMPLIS

ccccxxxxiiI·

LEIBERTAS

ccccxxxxiiiI·

VTI· FOEDERA· AETERNA· SIENT

La-

LAconum illam breviloquentiam vix alia unquam in re aptius imitari quispiam videatur, quam in hisce armorum & totius instrumenti bellici titulis. militarem enim sapiunt sermonem, & bellicas referunt tesseras. verba vero & sententiae quo spectent, statim omnes vident, & quae desunt, vel non curant, vel animo ipsi & cogitatione facile supplent.

(1) omnes adsciti argumenti.

§. VI.

INSCRIPTIONES LATERVM ET TEGVLARVM

CCCCXXXXV.

OP. D. CVRTI. MARCIANI
EX. PRAED. LATERAN.
PIO. VI. P. M.

CCCCXXXXVI.

EX. OFFIC. VATICAN. D.N. PII. VI. P. M.
OP. FIGL. A. PRISCO. VITALI

CCCCXXXXVII.

PIO. VI. P. M.
EX. FIGL. TRANSTIB.
DOL. PVTEANI

CCCCXXXXVIII.

OP. FIGL. MARCI. TORELLI
PIO. VI. PONT. MAX.
MVLTOS. ANNOS

CCCCXXXXVIIII.

EX. FIGL. AVRELIANIS
AN. V. PII. VI. D. N.
VALEAT. QVI. FECIT

CCCCL.

IMP. CAES. IOS. II. AVG.
DOL. FAVNI
SERIS. NEPOTIBVS

PRaeter inscriptiones formam ipsam in tegulis & imbricibus imitentur figuli nostri, quam veteres invenerunt. *Dibutadis* plastae, inquit Plinius, (2) *inventum est, rubricam addere, aut ex rubrica cretam fingere: primusque personas tegularum extremis imbricibus imposuit, quae inter initia Prostypa vocavit: postea idem ectypa fecit.* sunt autem *Prostypa*, ut Salmasius explicat, (3) simulacra, quae exserta non sunt, nec tota prominent: contra *Ectypa*, quae exstant, & tota conspicua apparent.

(1) omnes adsciti argumenti.
(2) H. N. l. 35. c. 12.
(3) in Solin. exerc. Plinian. p. 1046. E.

CAP.

CAPVT IIII·

INSCRIPTIONES POETICAE

§· I·

EPITAPHIA

CCCCLI· (1)

IOANNI· PHIL· F· MARIANO
DOMO· PISAVRO
VIRO· OPTIMO
SACERDOTI· CASTISSIMO
QVI· VIX· ANN· LXIII· M· X· D· XXVII·
IN· SOCIETATE· IESV
ANNOS· XXXX·
VTILIS· DOCTRINA· MVLTIS· EXEMPLO· OMNIBVS
DECESSIT· PLACIDISSIMO· EXITV
IIII· KAL· FEBR·
ANNO· M· DCC· LXXVIII·

NON· SI· MORTALES· ADVERSIS· FINIBVS· ANNOS
DIVINO· IVSSI· VIVERE· CONSILIO
TV· PIVS· INSVBRVM· ORNARES· VT· MORIBVS· VRBES
VOX·ALIQVA·VT·LATIVM·NOSTRA·IVVARET·OPE
ARGVAT· IMMEMOREM· TVA· VIRTVS· ADFVIT· IPSE
HVC· ANIMVS· MOESTAS· FRATER· AD· INFERIAS
DVMQ·TVVM·ADLOQVITVR·CINEREM· CVPIT· ESSE· RELICTO
CORPORE· QVEIS· FELIX· TV· SPATIARE· PLAGIS

IOSEPHVS· PARTHENIVS· FECIT
FRATRI· CARISSIMO· B· M·

Sacerdoti Castissimo: id est Abstinentissimo atque alieni minime cupido; quemadmodum Laurentius Martyr a Leone Magno *Levita Castissimus* appellatus

 est

est. (2) haec enim vocabuli vis, si Nonium audis ex Varronis auctoritate adfirmantem. (3) nec Tullii alia fuisse sententia videtur: saepe enim eodem sensu usurpavit. insigne autem exemplum suppeditat oratio pro Flacco: (4) *Ante pedes praetoris in foro expensum est auri pondo centum, paullo minus, per Sex. Caesium equitem Romanum Castissimum hominem atque integerrimum.* multa vero apud eundem alia animadvertenti occurrent, quae afferre huc opus non est.

(1) Comum missa.
(2) Serm. de S. Laur. sub init.
(3) c. 4. n. 87. ex *Andabatis* Varr.
(4) c. 28.

CCCCLII. (1)

QVIETI ET MEMORIAE
PETRI MORDINI
DOMO BARGA
ADLECTI IN ORDINEM SPLENDIDISS.
PISANOR.
PRAETORIS APVAN. ITERVM
VIRI ABSTINENTISSIMI
MVNERIBVS PVBLICIS PER ETRVRIAM
INTEGRE FVNCTI
QVI VIX. ANN. P. M. LX. DECESSIT IN
MAGISTRATV
XIII. KAL. DECEMBR. AN. M. DCC. LXXXII.
EXTERNA MORDINE CADIS TELLVRE SED IPSA
TE NOS ELATVM DICIMVS IN PATRIA
NAM TE CIVEM APVA ET PATRIAE TE FASSA PARENTEM
MOESTA TVI LVCTV FVNERIS ET LACRIMIS
PETRVS SIMONACCIVS COMES
FECIT AMICO
ET ADFINI B. M.

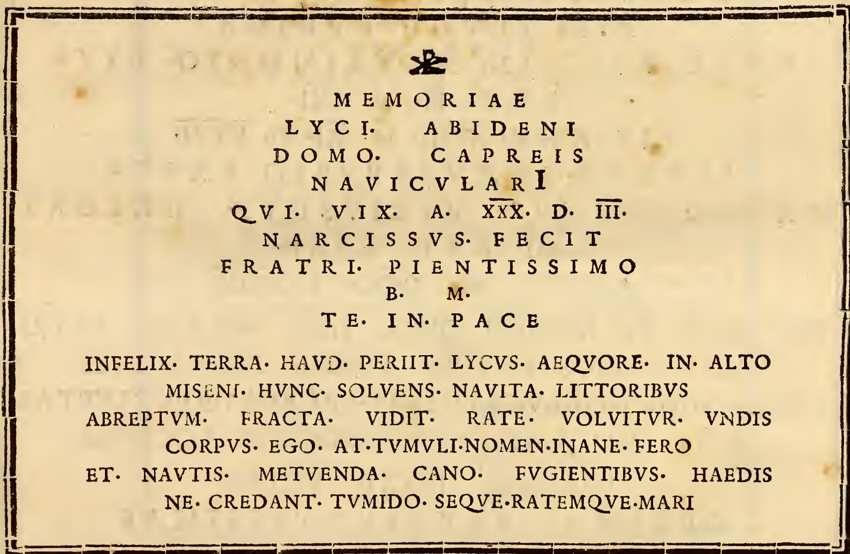
ANnos Plus Minus Sexaginta: sic apud Fabrettum, (2) *Qui Vix. Ann. P. M.* LXXX. & apud Gruterum, (3) *Vix. Ann. P. M.* XXIIII. item omnibus litteris, (4) *Narcisane Perit Annorum Plus Minus* XIII. eadem formula usum Hirtium, (5) tradit

tradit Forcellinus, (6) sed falso: verba enim Hirtii sunt, *Quae non longius ab ea caede abesse, quam* VIII. *millia passuum dicebantur*. at vere idem de Martiali, cujus illa sunt, *Venerunt Plusve Minusve duae*. (7)

Te Fassa Parentem: id est praedicavit testataque est: ut quum Plancus ad Tullium scripsit, (8) *Laterensis nostri & fidem & animum singularem in rempublicam semper Fatebor*.

(1) Apuam missa.
(2) p. 589. n. 198.
(3) p. 590. n. 2.
(4) p. 919. n. 4.
(5) B. G. l. 8. c. 20.
(5) V. *Plus* lin. 7.
(7) l. 8. epigr. 71.
(8) Famil. l. 10. ep. 23.

CCCCLIII. (1)

MEMORIAE
LYCI. ABIDENI
DOMO. CAPREIS
NAVICVLARI
QVI. VIX. A. XXX. D. III.
NARCISSVS. FECIT
FRATRI. PIENTISSIMO
B. M.
TE. IN. PACE

INFELIX. TERRA. HAVD. PERIIT. LYCVS. AEQVORE. IN. ALTO
MISENI. HVNC. SOLVENS. NAVITA. LITTORIBVS
ABREPTVM. FRACTA. VIDIT. RATE. VOLVITVR. VNDIS
CORPVS. EGO. AT. TVMVLI. NOMEN. INANE. FERO
ET. NAVTIS. METVENDA. CANO. FVGIENTIBVS. HAEDIS
NE. CREDANT. TVMIDO. SEQVE. RATEMQVE. MARI

Fugientibus Haedis: id est Εριφων δυομενων, ut in Callimachi epigrammate legimus, (2) unde hoc expressum est. stellae autem sunt duae in signo Aurigae prope Capellam: quas *Pluviales Haedos* Virgilius, (3) *Nimbosos* Ovidius dixit. (4) eae, ut tradit Manilius, (5) oriuntur, quum Aries gradus viginti emensus est: occidunt, si Hyginum audias, (6) ortis jam Geminis.

(1) Cenotaphium ficti nominis.
(2) Anthol. l. 3. c. 22.
(3) Aen. l. 9. v. 668.
(4) 1. Trist. el. 11. v. 13.
(6) Astron. l. 3. c. 12.
(5) Astron. l. 5. v. 102.

CCCCLIIII· (1)

H· S· E·
MARIA· GELTRVDE· IOAN· F·
ANGELONIA
DOMINICI· CESANELLI· VXSOR
PIA· FRVGI· PVDICA
QVAE· FVIT· IN· MATRIMONIO· EIVS
ANN· II· M· IIII·
VIX· ANN· XXIII· M· III· D· XXVI·
ALTERO· IN· PVERPERIO· RAPTA
MAGNO· DOMVS· VTRIVSQVE· DOLORE
XII· KAL· FEBR·
ANNO· M· DCC· LXXXIII·
HEV· SINE· TE· MISERO· QVAE· IAM· SOLATIA· PATRI
GNATA· MEOS· POTIVS· VIVERE· DIGNA· DIES
NVLLA· MIHI· NISI· LVCTVS· ERIT· LACRIMAEQ· VOLVPTAS
OBVIA· ME· CAELO· DVM· SOCIVM· ACCIPIAS
IOANNES· FECIT· FILIAE
OPTIMAE· REVERENTISSIMAE
AVE· ET· VALE
GELTRVDE· CARISSIMA
IN· PACE

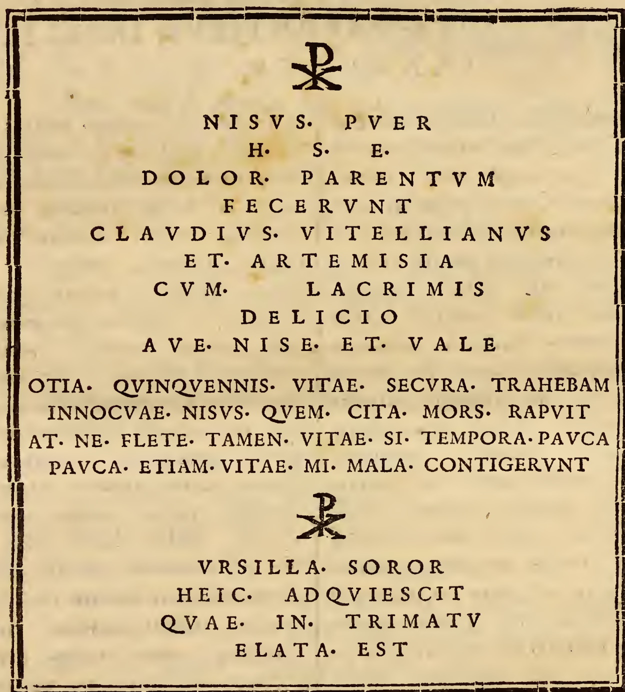
G*eltrude*: ita nempe ſcribendum Graecorum more, aut *Geltruda* Latinorum; non, ut quidem faciunt, *Geltrudes*: quippe virilis omnia generis ea ſunt nomina, quae recto caſu in ES deſinunt: eſto Latini ſequioris aetatis quaedam ejuſmodi feminis impoſuerint, de quibus alias a me actum eſt. (2)

Quae

Quae Fuit In Matrimonio Ejus: formulam eandem apud Gruterum leges: (3) ceterum veteres ad annos matrimonii enunciandos formulis plane variis usi sunt, (4) quemadmodum alias demonstravimus.

(1) Romae ad Mariae Vico Karleo. (2) de st. inscr. p. 421. (3) p. 830. n. 7. (4) v. l. 2. de st. inscr. p. 338.

CCCXLV. (1)

NISVS. PVER
H. S. E.
DOLOR. PARENTVM
FECERVNT
CLAVDIVS. VITELLIANVS
ET. ARTEMISIA
CVM. LACRIMIS
DELICIO
AVE. NISE. ET. VALE
OTIA. QVINQVENNIS. VITAE. SECVRA. TRAHEBAM
INNOCVAE. NISVS. QVEM. CITA. MORS. RAPVIT
AT. NE. FLETE. TAMEN. VITAE. SI. TEMPORA. PAVCA
PAVCA. ETIAM. VITAE. MI. MALA. CONTIGERVNT
VRSILLA. SOROR
HEIC. ADQVIESCIT
QVAE. IN. TRIMATV
ELATA. EST

DEfunctos cum vivis colloquentes inducere, veteris est moris in epitaphiis, ut jam alibi indicavi. sententiae epigrammatis a Luciano desumptae, (2) qui puerum Callimachum simili titulo honestavit. amanda vero in hujusmodi argumentis quaedam sermonis exilitas, ne oratio rebus minus convenire videatur. nam, ut Longinus admonuit, (3) τοις μικροις πραγματιοις περιτιθεναι μεγαλα και σεμνα ονοματα ταυτον αν φαινοιτο, ως ει τις τραγικον προσωπιον μεγα περιθειη νηπιῳ· quod jure nemo non rideat.

MAR-

(2) Anthol. l. 3. c. 9. (3) de Subl. n. 30.

CCCCLVI· (1)

MARTHA· HENR· F· SVVINBVRNE
NAT· BRITANN· D· CAPHEATON· NORTVMBR·
AVITIS· NOMINIBVS· GENEROSA
HIC· SITA· SVM
PEREGRE· RAPTA· PARENTIBVS· INFELICISS·
ANNORVM· X·

EXTREMVM·HINC·GNATA·SI·FAS·PARENTES· ADLOQVAR
LABORVM· SCILICET· ET· VITAE· METAM· INTEGRAE
EMENSO· DECIES· QVAE· STADIO· VICTRIX· TETIGI
HANC· AEQVVS·DEDERAT· CVNCTA·QVI·REGIT· DEVS
ET·IVVAT·TETIGISSE·DEMPTA·QVAE·MODO· EST· MIHI
PARS· VITAE· HANC. ANNIS·ILLE· VESTRIS· ADDIDIT
PER· INNOCENTIS· ACTA· AETATIS· TEMPORA
ET· NVLLO· LAESAM· VERBO· PIETATEM· PRECOR
SIT· CARAE· PVDOR· DESIDERIO· PVELLVLAE
MODVMQVE· MOLLIBVS· QVERELIS· PONITE
NEFAS· MISELLAM· ME· VOCARI· LVCIDAS
QVAE· SEDES· HABITO· POLIQVE· SVPRA· SIDERA
CHORIS· BEATA· MISCEOR· CAELESTIVM
NEC· ME· SI· TERRIS· ACTA· VIX· PVERTIA
MVTARE· CAELVM· CVPIDI· IVSSERVNT· SVPERI
VITAE· MI· CVRSVM· DIXERIT· DATVM· BREVEM
QVI· NOSTRAE· CVRAS· NOVERIT· SOLLERTIAE
VT· VNA· LONGVM· TENERIS· AEVVM· AB· VNGVICVLIS
ET·MVLTA·INGENIO· MVLTARVM· AEQVARIM· STVDIA
SERMONES· EGO· DOCTA·ITALICVMQVE·ET·GALLICVM
ET· MAGNVS· VNA· QVO· BRITANNVS· VTITVR
LATINIS· EGO· EADEM· ERVDITA· LITTERIS
ROMANAMQVE· SIMVL· DICOR. ATQVE· PATRIAM
AEQVE· HISTORIAM· HABVISSE· COGNITISSIMAM
QVIN· LITTERATIS· REGNA· DEPICTA· IN· TABVLIS
ET· VRBES· NOVI· CERTO· DEMONSTRANS· DIGITO
ET·FVIT·IN·PROMPTV·NVMERVM·EXSEQVI·SVBTILITER
INIRE· ET· NOTIS· RATIONES· ET· SVBDVCERE
GRAVESQVE· POTVI· DVLCIBVS· CANTIVNCVLIS
LEVARE· CVRAS· TRISTIVM· PARENTIVM
SIVE· FIDIBVS· SONARE· CONCINENTIBVS
DECENSVE· AD· LYRAM· MOVERI·MEMBRA· MOLLITER
QVEIS· NVPER· ARTIBVS· PVELLA· FLORVI
PROBATA· REGIBVS· REGVMQVE· FILIIS
INVIDA·NVNC·NOSTROS·HABEAT·MORS·LICET·CINERES
EST· ALIVD· FORMAE· DECVS· EST· INGENIVM· MIHI
NOVVM· CAELESTE· ET· VIRGINI· HAERET· AVREA
COROLLA· FLAVO· AETERNVM· SPLENDENS· VERTICE
QVERARNE· TERRA· ABESSE· CORPVS· PATRIA
EXTERNA. NOBIS· TELLVS. ROMA· NON· FVIT
SED· HEV· PARENTVM· NON· HIS· LENITVR. DOLOR
CRVDELIOR· QVOS· NOSTRIS· VRIT· AB· ADLOQVIIS
AGE· O· VIARVM· IVCVNDE· COMES· OMNIVM
GASCOINGE· THOMA· GRANDE· PATRIAE· DECVS
ET·COLVMEN·MEORVM· O· QVI· MORIENTIS·SPIRITVM
HAVSISTI· AMORE· FRATER· TV· MOERENTIVM
SOLARE· CVRAS· AMORIS· HOC· PIGNVS· TVI
EXTREMVM· CAELO· MAXIMVMQVE· DVXERO

HENRICVS· SVVINBVRNES· MARTHA· BAKER
FILIAE· RARISSIMAE· ATQVE· OPTIMAE
CVM· LACRIMIS· POSVERVNT
QVAE· DECESSIT· V· IDVS· SEPTEMBR· AN· M· DCC· LXXXVIII·
AVE· DELICIVM· ET· VALE
IN· PACE· ☧

Cre-

Retico pedi sive amphimacro in senariis atque vel primo in versu locum a me datum esse, ne mirere: consulto id nec sine caussa feci: quippe qui audiendos non censeam, qui hunc pedem nunquam a Latinis in senariis suis usurpatum contendunt. video enim, quum versus e Terentio proferuntur, eos, ne Creticum pedem agnoscant, ad vetustissimorum poëtarum licentiam se convertere, & elisiones quaslibet ac collisiones reducere, ut exemplis repugnantibus sententiam tueri suam aliquo modo possint. nam si versum ex Andria recites, (2)

Liberius vivendi fuit potestas. nam antea,

in quo primus & tertius pes Creticus est, legunt isti *Libriu*, & *Fuit* unam esse syllabam ajunt. jam si altero illo provoces, (3)

Nunc tuum est officium, has bene ut adsimules nuptias;

negant Creticum in prima sede habendum esse, quum sit spondeus, tamquam si scriptum esset *Nunc t' est*. si tertium afferas, (4)

Futuras esse audivit. sed ipse exit foras:

vel hunc alium, (5)

Nihil propter hanc rem: sed est, quod succenset tibi;

nihil tamen proficias: nam illis *Sed ipse* & *Sed est* idem, ac si scriptum esset *S' ipse* & *S' est*. adde & hunc, (6)

Suam gnatam non dabit: tanto hercle magis dabit:

non *Suam* sed *Sam* legent. quid si hunc alterum objicias? (7)

Hic est ille: non te credas Davum ludere:

pes alter, inquiunt, Anapaestus est, non Creticus: nam veteres *Ile* scribebant, itaque syllaba utraque brevis. cetera de genere hoc. id vero est odisse Creticos pedes, non expungere: manent enim & manebunt. neque ego istis ansam dabo, quo Terentium diutius vexent. instar mihi omnium poëtarum Varro Terentius fuerit, cujus sunt hi versus in *Andabatis*, quae una erat e Satyris Menippeis: (8)

Candidum lacte papilla quum fluit, signum putant partuis,
Quod hic sequatur mulierem e partu liquor.

in primo quippe versu pes primus tertiusque & quintus Cretici sunt puri puti, de quibus nulla institui controversia possit.

(1) incidenda ad aedem Britannorum.
(2) Act. 1. sc. 1. v. 25.
(3) ibid. v. 141.
(4) ibid. sc. 2. v. 3.
(5) Act. 2. sc. 6. v. 17.
(6) Act. 4. sc. 4. v. 35.
(7) ibid. sc. 4. v. 48.
(8) Non. v. *Lacte* pro *Lac*, *Partuis* pro *Partus*.

§. II.

§. I I.

INSCRIPTIONES SACRAE

CCCCLVII. (1)

ARGENTO. E. PVRO. LETI. DE. LIMINE. SOSPES
HANC. SERVATORI. DAT. MERITO. AEMILIVS

HAec in coronae ambitu inſcribi volebam, quod veteres quoque factitaſſe, adnotum eſt. itaque *Hanc coronam* intelligendam eſſe quiſque videt: ſic ſaepe Martialis in xeniorum titulis, omiſſo rei nomine, pronomen tantum uſurpavit: ut quum ait, (2)

Hoc de Caeſareis mitis vindemia cellis
Miſit, Iuleo quae ſibi monte placet.

vinum ſcilicet Albanum, de Domitiani Aug. villa.

(1) ficti argumenti. (2) l. 13. epigr. 109.

CCCCLVIII. (1)

MARIAE. RESPICIENTI
SACR.
VOTO. SVSCEPTO
QVAE MODO MARMOREIS. AEDES. INNIXA. COLVMNIS
MVSIVO. ET. PVLCRIS. ENITET. A. STATVIS
HANC. MEMORES. DIAE. MERITO. POSVERE. PARENTI
SERVATAE. DIRO. A. FVNERE. ROMVLIDES

REſpicienti: id eſt opem ferenti, ut apud Terentium, (2) *Dii nos Reſpiciunt*: & apud Tullium, (3) *Niſi idem Deus, qui nos Parthico bello liberavit, Reſpexerit rempublicam*. itaque ſaepe in antiquis inſcriptionibus leges, *Fortunae Reſpicienti*, quae nempe ſupplices reſpicere & juvare putabatur.

DO-

(1) ficti argumenti. (2) Phorm. 5. 3. 34. (3) ad Att. l. 7. ep. 1.

CCCCLVIIII. (1)

DOMINAE· CAELESTI
MARIAE
GENETRICI· DEI
NICE· ET· ARSINOE· ET· VRSILLA
ANVS· TEXTRICES
EX· VOTO
LIBENTES· MERITO

TRES· AEVO· AEQVALES· VIRGO· TIBI· SANCTA· DIERVM
EXTREMO· PARVA· IN· LIMINE· DONA· DAMVS
FERT· NICE· CALATHVM· PLEXO· DE· VIMINE· COMPTAM
SEDVLA· QVA· NEVIT· FILA· COLVM· ARSINOE
VRSILLA· ARGVTVM· RADIVM· QVO· LAETA· LABORVM
INTEXIT· DVCTIS· LICIA· STAMINIBVS
TE· DVCE· QVOD· VITAM· PROBRO· SINE· VIVERE· VICTVM
QVOD· LICVIT· NOSTRIS· SVMERE· DE· MANIBVS

DOna haec anilia anaglyptis expreſſa intelligas aut picta in tabulis: id quidem verſus non indicant; at ſubjectos donario qui legat, ignorare minime poteſt, quid illi deſignent.

(1) ficti argumenti.

CCCCLX. (1)

QVAE· DVO· STANT· AVRO· FVLGENTIA· ET· ASPERA· SIGNIS
CANDELABRA· TVI· PAVLLE· DECVS· TVMVLI
LONGVM· HAEC· POST· DESIDERIVM· TIBI· ROMA· RECEPTO
DONA· PIO· LATI· DAT· MEMOR· AVXILII
VT· DVM· PERPETVO· LVCEBVNT· IGNE· PERENNEM
CVM· POPVLO· PRINCEPS· EXPERIATVR· OPEM

REcepto *Pio* : de itinere Germanico dictum, quum D. N. Pium VI. P. M effuſa obviam civitas ſoſpitem laeta reviſit. eodem modo Horatius de Auguſti reditu loquutus: (2)

Tum meae, ſi quid loquor audiendum.
Vocis accedet bona pars, & o Sol
Pulcher, o laudande, canam, Recepto
Caeſare felix.

(1) adſciti argumenti.

(2) l. 4. od. 2. v. 45.

§· III·

INSCRIPTIONES HISTORICAE

CCCCLXI· (1)

M· ANTONIVS· COLVMNA
PRAEF· CLASSIS· ROMANAE
ET· NAVARCHI· CENTVRIONES· CLASSIARII
QVI· SVB· EO· MILITAVERVNT
TVRCARVM· COPIIS
NAVALI· PVGNA· AD· NAVPACTVM· DISIECTIS
TROPAEVM
DE· EXSVVIIS· NAVTICIS
PATRIAE· MERENTI
STATVERE
ARMA· VIRVM· GALEASQVE· ET· MAGNAE· BARBARA· CLASSIS
SIGNA· VIDEN· FRACTIS· ROSTRAQVE· DE· RATIBVS
ROMVLIDVM· HAEC· PVBES· PRO· RELLIGIONE· PARENTVM
BELLA· GERENS· VICTIS· THRACIBVS· ERIPVIT
NEC· MIRERE· ARMIS· HOSPES· BELLOQVE· POTENTES
ET· FVERVNT· ET· SVNT· NVNC· QVOQVE· ROMVLIDAE

PRimum in urbe tropaeum nauticum devictis Antiatibus constitutum est. *Naves Antiatium*, inquit Livius, (2) *partim in navalia Romae subductae, partim incensae : rostrisque earum suggestum in foro exstructum adornari placuit : Rostraque id templum appellatum.* subinde victores spoliis nauticis domos suas ornare coeperunt: quo pertinent illa Tullii verba in Antonium : (3) *An tu illa in vestibulo rostra & hostium spolia quum adspexisti, domum tuam te introire putas?* eademque Svetonius (4) & Plinius (5) indicant.

At erit, qui *Tropaea* recte haec dici neget : quippe quia Tropaeum proprie monumentum id sit, quod victor eo loci constituerit, in quo hostes fuderit : nomen enim a Τροπὴ ductum est, sive fuga hostium : itaque eo nomine appellata esse addat, quae Pompejus, devictis Hispanis, in Pireneis statuit jugis (6) & quae exercitus Tiberii Caesaris, debellatis inter Rhenum Albimque nationibus, ad Visurgim Marti & Iovi & Augusto sacravit: (7) aliaque hujusmodi, quae ibi fixa, ubi hostes concidissent. ceterum, invitis Grammaticis, nomen saepe illud monumento cuique tributum est, quod ad victoriae memoriam vel ipsa in urbe erectum esset: ut quum de C· Caesare scripsit Svetonius, (8) *Tropaea C· Marii de Iugurtha deque Cimbris atque Teutonis, olim a Sulla disjecta, restituit* : vel quum Flo-

Florus de Gallis, (9) *Mox*, inquit, *Aſtrionico duce vovere de noſtrorum militum praeda Marti ſuo torquem. intercepit Iupiter votum. nam de torquibus eorum aureum Tropaeum Iovi Flaminius erexit.* porro ſimilia his exempla tute invenies multa, quae a me congeri opus non eſt.

Carminis ſententiae e Graeco Leonidae epigrammate ſunt, (10) de armis, quae rex Pyrrhus Palladi dedicavit.

(1) ficti argumenti.
(2) lib. 8. c. 14.
(3) Phil. 2. c. 28.
(4) in Ner. c. 38.
(5) H. N. l. 35. c. 2.
(6) Salluſt. incert. 5. 7.
(7) Tacit. Ann. l. 2. c. 22.
(8) in Iul. c. 11.
(9) R. R. l. 2. c. 4.
(10) Anthol. l. 6. c. 35.

CCCCLXII. (1)

ME. QVONDAM. AEGYPTI. DESECTVM. E. CAVTIBVS. VNDAS
VIS. QVEM. PER. MEDIAS. ROMVLA. TRANSTVLERAT
VT. STAREM. AVGVSTI. MOLES. MIRANDA. SEPVLCRI
CAESAREVM. TIBERIS. QVA. NEMVS. ADLVERET
IAM. FRVSTRA. EVERSVM. FRACTVMQVE. INFESTA. VETVSTAS
NISA. EST. AGGESTIS. CONDERE. RVDERIBVS
NAM. PIVS. IN. LVCEM. REVOCAT. SARTVMQVE. QVIRINI
SVBLIMEM. IN. COLLIS. VERTICE. STARE. IVBET
INTER. ALEXANDRI. MEDIVS. QVI. MAXIMA. SIGNA
TESTABOR. QVANTO. SIT. MINOR. ILLE. PIO

Beliſco, qui nuper ad Mauſoleum Auguſti effoſſus atque in collem Quirinalem translatus eſt, ſedem jam eſſe deſtinatam inter coloſſeas Alexandri Macedonis ſtatuas, in ore atque in ſermone omnium peruiu fuit. at erit fortaſſe, qui veterum inſcriptionum, quae in baſibus leguntur, auctoritatem opponat; quumque opera illa Phidiae & Praxitelis eſſe dicantur, ſigna ad Alexandrum minime pertinere contendat. nam is quidem natus eſt Olympiade CVI. (2) at Phidiam floruiſſe Olympiade LXXXIII. ſcripſit Plinius: (3) atque idem (4) ab Olympiade CIIII. inſignem jam egregio artificio Praxitelem facit: ut ne is quidem ejus ſimulacri auctor eſſe potuiſſe videatur. itaque actum jam erit de epigrammatis clauſula, quae deleto Alexandri Magni nomine, nihil ſapit.

Verum earum inſcriptionum labat auctoritas: Latinae enim ſunt, non Graecae, ut ab artificibus ipſis minime eſſe appareat. atque etiam titulos ejuſmodi Romae olim confictos, ut novis operibus pretium accederet, ſatis Phaedri locus declarat: (5)

Vt quidam artifices noſtro faciunt ſaeculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
Si marmori adſcripſerunt Praxitelem ſuo,
Detrito Myronem argento.

Eee 2 PIVS

(1) adſciti argumenti.
(2) Corſ. F. A. ad Olymp. 106. an. 1.
(3) H. N. l. 34. c. 8.
(4) ibid.
(5) l. 5. in proi.

CCCCLXIII. (1)

PIVS. VI. PONTIFEX. MAXIMVS
ANNO. SACRI. PRINCIPATVS. NONO
PROLI. INCERTORVM. PATRVM
NE. ANTE. PVBERTATEM. MANVMISSA
PESSIMO. PVBLICO. IN. NEQVITIAM. DELABERETVR
DOMVM. EDVCANDAE. ARTIFICIISQ. INSTRVENDAE
ONVPHRI. BEVILACQVAE. CVRATORIS
INSTANTIA. ADDICTAM
ANNVO. PROVENTV. ADTRIBVTO. APERIENDAM. CVRAVIT

QVID. FRVSTRA. A. TANTO. FERRARIA. PRINCIPE. POSCAS
ABIECTVM. QVANDO. SIC. FOVET. ILLE. NOTHVM

Manumissa : non domini solum servos *Manumittere* dicebantur, quum eos libertate donarent, sed parentes quoque *Manumittere* filios, quum eos emancipabant: ut apud Tacitum, (2) *Statim Emitterent Manu, quos adoptaverant*. licuit igitur pueros a custodibus tamquam a parentibus amandatos sibique relictos appellare *Manumissos*.

Pessimo Publico: Sic & Varro loquutus: (3) *Nunc contra ut villam suburbanam quammaximam ac politissimam habeant dant operam: ac cum Metelli & Luculli villis Pessimo Publico aedificatis certant*. similis item ille Livii locus de regibus Romanis: (4) *Neque ambigitur, quin Brutus idem qui tantum gloriae Superbo exacto rege meruit, Pessimo Publico id facturus fuerit, si libertatis immaturae cupidine priorum regum alicui regnum extorsisset*.

Nothum: Νόθον, inquit Quintilianus, (5) *qui non sit legitimus, Graeci vocant: Latinum rei nomen, ut Cato quoque in oratione quadam testatur, non habemus, ideoque utimur peregrino*. porro id nomen substantivorum more usurpavit Virgilius: (5)

Et primum Antiphaten, is enim se primus agebat,
Thebana de matre Nothum Sarpedonis alti
Conjecto sternit jaculo.

IA-

(1) Ferrariam missa.
(2) Ann. l. 15. c. 19.
(3) de R. R. l. 1. c. 13.
(4) lib. 2. c. 1.
(5) Inst. l. 3. c. 8.
(6) Aen. 9. v. 697.

CCCCLXIIII· (1)

IACEBAM· PAVLLI· AD· TEMPLA· AEGROTO· CORPORE
SACROS· EFFERRI· MONICAE· QVVM· AVDIO· CINERES
AFFER· OPEM· CLAMO· PRAESENS· ECCE· SVPPLICI
ADEST· PERVSTIS· TABEM· ABSTERGENS· ARTVBVS

CCCCLXV·

ELATVM· MONICAE· ROMAM· DVM· FVNVS· SVBIT
INFELIX· OCVLIS· TRISTE· CALIGANTIBVS
DVCEBAR· IN· OCCVRSVM· ILLA· VOTIS· ANNVENS
VOCATA· MEIS· NIGRAS· TENEBRAS· DISPVLIT

CCCCLXVI·

EXSVVIAS· VISVM· MONICAE· QVA· IBAT· CIVITAS
LVMINE· ME· CAPTVM· ALTERO· ANVS· INFERT· SEDVLA
FERETRO· VIX· ADMOVERAT· VIM· PROTINVS
HAVSI· CAELESTEM· VTROQVE· POLLENS· LVMINE

CCCCLXVII·

OSSA· VBI· CONDIDERANT· MONICAE· DVCTO· FVNERE
SVFFVLTVS· MALE· EGO· TALIS· ADDVCOR· PVER
AT· TVMVLVM· VT· TETIGI· FIRMIS· EXSILIO· PEDIBVS
ET· TVMVLVM· FLEXO· VENEROR· SOSPES· POPLITE

Abulae pictae quaternae prodigia referunt totidem . subjecto autem cuique titulo receptam divinitus valetudinem is exponit, quem pictura repraesentat voti compotem. reliquias porro sanctissimae viduae Martino v. Pontifice Maximo Ostia Romam translatas in Fastis tradidimus.

HOS-

(1) Romae in aede Monicae.

CCCCLXVIII· (1)

HOSPES· VNDE· POLI· PLAGAS· IN· OMNES
PROSPECTVS· TIBI· NVNC· PATET· MOLESTIS
A· CVRIS· PROCVL· VT· SIBI· LABORVM
FESSO· PERFVGIVM· FORET· QVIETIS
TECTA· SCIPIO· AVITA· CARDINALIS
HVC· BVRGHESIVS· EFFEREBAT· ANNO
QVO· MAGNVS· GELIDA· REDVX· AB· ARCTO
PIVS· SOLLICITAM· BEAVIT· VRBEM

Scipio · · · *Card.* · · · *Burgh.* memini, me docuisse, non recte eos facere, qui nomen dignitatis inter nomen proprium & cognomen ponunt. neque enim unquam veteres ita scripsere *M. Tullius Consul Cicero* aut hujusmodi alia. sed poetae ea lege non tenentur: qui sane vel praenomen nomini subjecere, si versus posceret. itaque in Scipionis Barbati epitaphio nuper legimus,

Cornelius Lucius Scipio Barbatus Gnaivod Patre,

& Ennius scripsit, ut a Tullio accepimus, (2)

Egregie cordatus homo, catus Aeliu Sextus:

ac similia apud Horatium in primis atque Ovidium invenies.

Anno, Quo Magnus · · · id est anno M· DCC· LXXXII. sic & Horatius quandoque annos designavit, ut quum scripsit, (3)

Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno,

qui fuit Vrbis DCC· XVIII· item ubi ait, (4)

Seu plures hiemes, seu tribuit Iuppiter ultimam,
Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum.

de portu enim Iulio loquitur, Virgilii versibus fusius descripto, (5) qui conditus videtur anno Vrbis DCC· XVII· (6)

(1) pro cenaculo aed· Burghesiar·
(2) de orat· l. I· c· 45·
(3) l· I· epist· 20· v· ult·
(4) l· I· od· II·
(5) Georg· l· 2· v· 161·
(6) v· Svet· in Aug. c· 16·

§· IIII·

§. I I I I.

ELLOGIA

CCCCLXVIIII. (1)

ADSPICIS· INCVRVVM· MANIBVS· POST· TERGA· REVINCTIS
QVI· FREMIT· ET· NVDIS· VINCLA· TERIT· PEDIBVS
HIC· ILLE· EST· EREBI· DIRVS· REGNATOR· AT· ILLA
MORS· FERA· DIREPTA· QVAE· IACET· A· PHARETRA
HIS· CESSERE· HOMINES· SED· NON· DEVS· VRGET· VTRVMQVE
QVI· VICIT· CLAVSO· NON· MINOR· IN· TVMVLO

EPigrammatis argumentum eſt ſepulcrum D. N. Jeſu ita exſtructum, ut infra baſim hinc daemonem malum, inde mortem perculſam jacere tibi fingas captivorum inſtar: quos Servator noſter Deus moriendo devicit.

(1) ficti argumenti.

CCCCLXX. (1)

EXEMPLVM·MENGSI.HOC·VLTIMVM·MORS·OPVS·INVIDA
RVPIT. NEGATAM· HOMINI· ILLE· DVM· TENTAT·VIAM

EGregiae tabulae exemplum vix adumbraverat magni ille nominis pictor, quum eum ſummo omnium dolore mors intercepit. erat autem argumentum praeclariſſimi operis Virgo ſancta exanime Filii corpus, dum cruce defigeretur, ſuſpiciens: quod tam graphice in ipſo exemplo expreſſit, ut nihil ab eo accuratius fieri potuiſſe videatur.

Tentat Viam: tralatitio more dictum de mira pingendi arte: ut apud Horatium de virtutis immortalitate, (2)

Virtus recludens immeritis mori
Caelum, negata tentat iter via.

Via enim ſaepe idem ac *ratio*: quod exempla veterum paſſim demonſtrant.

CRV-

(1) ſub picturae exemplo in aedib. Rinuccin.

(2) l. 3. od. 2. v. 2.

CCCCLXXI· (1)

CRVDELI· EXTINGVI· SEPTENOS· FVNERE· FRATRES
ISACIDAS· DIRVS· DVM· IVBET· ANTIOCHVS
ECCE· ALACRIS· FORTES· PRAECLARA· OCCVMBERE· MORTE
MATER· PRO· PATRIIS· LEGIBVS· ADSPICIENS
MACTI· INQVIT· PVERI· LACRIMAS· NE· POSCITE· CAELO
VOS· PEPERI· ET· MERITOS· INFERO· SIDERIBVS

Tabula olim hoc argumento insignis adservabatur in aedibus Collegii Romani, praegrandi forma, Vandycki manu pulcherrime picta.

(1) adsciti argumenti.

CCCCLXXII· (1)

ARMA· VIDEN· CONGESTA· HASTAS· GENVS· OMNE· CORONAS
ARMILLAS· TORQVES· TOT· SIMVL· ET· PHALERAS
VIRTVTIS· DECVS· HAEC· BELLO· TVLIT· OMNIA· VICTOR
SICCIVS· ARGOLICO· NON. MINOR· AEACIDE

Res a L. Siccio Dentato militiae gestas, & praemia item, quae ab imperatoribus tulit, Plinius recenset. (2) porro haec si ad ejus simulacrum expressa fingas, longiori titulo opus non est, ut quae potissima tanti viri laus fuit, manifestius appareat.

(v) adsciti argumenti. (2) H. N. l. 7. c. 28.

CCCCLXXIII· (1)

DVLCIA· QVAM· VITAE· LINQVENTEM· LVMINA· CERNIS
REGINA· HAEC· REGVM· ET· MAXIMA· PROGENIES
ILLA· EST· ACTIACO· MAGNI· SERVATA· TRIVMPHO
CAESARIS· ET· SACRA· CONSPICIENDA· VIA
QVAE· GENVS· HAVD· OBLITA· SVVM· CAPTIVA· NE· DIXIT
ROMVLIDVM· MATRES· PROH· PVDOR· ADSPICIAM
NON· OMNIS· VICTA· EST· CLEOPATRA· FEROXQVE· COLVBROS
IAM· PREMIT· ATQVE· VLNIS· ATRA· VENENA· BIBIT

Nota sunt & merito laudantur Castilionii & Favoriti de eodem argumento carmina, quae in Vaticano incisa marmori legere licet, cum est otium: longio-

giora enim sunt, quam ut commode possis, quum alio festinas. hoc contra non te diu moretur.

De Cleopatrae exitu Florus: (2) *Nec illa de vita, quae offerebatur, sed de parte regni laborabat. quod ubi desperavit a Principe, servarique se triumpho vidit, incautiorem nacta custodiam, in Mausoleum se recepit: ubi maximos induta cultus, in differto odoribus solio juxta suum se collocavit Antonium; admotisque ad venas serpentibus quasi somno soluta.*

(1) adsciti argumenti.

(2) lib. 4. c. 11.

CCCCLXXIIII. (1)

VIVO. EQVIDEM. ANGVSTI. NEC. ME. SVB. MOLE. SEPVLCRI
VIRTVTIS. COGES. IMMEMOREM. AVT. GENERIS
VICTORI. MONVMENTA. DVCI. QVAS. RVPIT. APERTAS
PONE. ALPES. DOMITAM. ET. PRO. TVMVLO. AVSONIAM
ET. TREBIAM. SVPER. ET. TRASYMENVM. INFANDAQVE. CANNAS
BVSTA. ADDE. AGGESTIS. ROMVLIDVM. EXSVVIIS
STET. QVAE. FACTA. FERAT. LATIIS. IMPOSTA. RVINIS
CARTHAGO. CONDI. SIC. DECET. HANNIBALEM

RES hic suas praedicans inducitur Poenus ille non suae modo aetatis maximus Dux, sed, ut (2) apud Livium dicitur, omnis ante se memoriae omnium gentium cuilibet regum imperatorumve par: cujus virtutem hostes quoque mirati, etiam statuae honore dignati sunt. tres nimirum ejus statuae Plinii aetate in urbe visebantur, *cujus*, inquit, (3) *intra muros solus hostium emisit hastam.*

Ellogio autem texendo sententias suppeditavit Themistoclis epitaphium a Caesare Germanico scriptum, (4) qui eodem modo Themistoclem sepulcri sui formam & ornamenta praescribentem induxit.

Habes ex isto scriptionis genere quidquid ad hoc usque tempus annorum fere quindecim spatio, partim oblata partim quaesita occasione, exaraverim, inscriptiones nempe amplius quadringentas. hae quoniam magna ex parte saxis incisae prostabant, vix jam caussa erat, cur earum exempla domi premerem, & publico carere vellem. si libellum confecisse videar, unde, qui legent, voluptatis aliquid & commodi capere possint; non ego tam aequos judices censoresve non amplectar: satis nempe hoc laboris mei fructu contentus, si opusculum id nec injucundum omnino nec inutile futurum sit.

(1) adsciti argumenti.
(2) lib. 30. c. 30.
(3) H. N. l. 34. c. 6.
(4) Anthol. l. 3. c. 5.

Libri denique & opellae hujus noſtrae finis Votum eſto: quandoquidem ipſo editionis labore per id defungimur tempus, quo exoptata diu pax bellorum aliquando finem attulit.

DEVS· OPTIME· MAXIME

MVNDI· EFFECTOR· ET· MODERATOR· CVIVS NVMINE· IMPERIOQVE· RES· OMNES· MORTALIVM ET· CONSISTVNT· ET· CORRVVNT· CVI· VITA HOMINVM· INCOLVMITAS· OPES· VIRTVS· IPSA ACCEPTA· REFERRI· DEBET· TE· PVBLICA· VOCE OBTESTOR· ATQVE· PRECOR· CVSTODI· SERVA HVNC· STATVM· HANC· PACEM· ET· GENERI HVMANO· IAMDIV· AEGRO· ET· AFFECTO PRAESENTI· AVXILIO· MEDERE· QVORVMQVE FOEDERE· PACATA· NVPER· EVROPA· EST· HORVM ANIMVM·ET·CONSTANTIAM·AD·ORBIS·CHRISTIANI SALVTEM· ET· DECVS· AVGETO· QVO· RELIGIO SANCTA·SVBSIDIIS·PRINCIPALIBVS. FVLTA· LATIVS PER· POPVLOS· PROPAGETVR·ATQVE· IN· TANTIS ERRORVM· TENEBRIS· CONSILII· SVI· LVMEN OSTENDAT· AVT· SI· ARMORVM· QVIETI· BREVE DEFINITVM· EST· TEMPVS· STET· FOEDERIS· FIDES NATIONVMQVE· CONCORDIA· ATQVE· IN THRACIAE· FINIBVS· VLTIMVM·DETONET·BELLVM VT· COMMVNIBVS· STVDIIS· HOSTE· CHRISTIANI NOMINIS· DEBELLATO· VNA· DENIQVE· EVROPA SACRA· VNA· RELIGIO· SIT

IN-

INDICES

VERBORVM ET RERVM,

QVAECVMQVE SINGVLIS LIBRI PAGINIS DIGNA NOTATIONE PRODVNTVR AVT EXPLICANTVR

D

E

F

G

H

Lu-

Pa-

Se-

Vrbs

GRA-

GRATIA

DEO ☧ D· N·

ALOISIVS PERSIVS ET IOANNES SCVTELLARIVS OFFICINATORES GIVNCHIANI COMPOSITIONEM LITTERARVM INCHOAVIMVS IIII· NON· IAN· ANNO· M· DCC· LXXXIII·

OPVS LIBRARIVM ABSOLVIMVS IIII· KAL. APRIL· EODEM ANNO

